IN SERMONES AESTIVALES DE SANCTIS INDEX ALPHABETICVS, IN QVO NVMERVS VNAMQVAMQVE PAGINAM INDICAT.

Ho-

Qua

Sapi-

FINIS.

CONCIONES
IN EPISTOLAS ET EVANGELIA,

QVÆ

PER SACRAM QVADRAGESIMAM POPVLO IN Ecclesia proponi solent: Ecclesiastis omnibus atque præsentis temporis fidelibus summoperè vtiles & perquàm necessariæ, è Tabulis D. IACOBI VELDII concinnatæ:

ATQVE NVNC PRIMVM

Plurimis in locis cùm sacrarum literarum, tum Catholicorum antiquorum Neotericorum'que scriptis, diligenti cura aucta & locupletata:

PER

D. AEGIDIVM TOPIARIVM.

Saluis semper per omnia iudicio correctioneque Ecclesiæ Catholicæ, & S. Sedis Apostolicæ Romanæ.

ANTVERPIÆ,
Ex officina Christophori Plantini.
M. D. LXVIII.

SVMMA PRIVILEGII.

CAVTVM *est Regio priuilegio, ne quis alius præter Christophorum Plantinum, & Antonium Tilenium, librum, cui titulus est:* Conciones in Epistolas & Euangelia, quæ per Sacrã Quadragesimam populo in Ecclesia proponi solent, &c. *imprimat, vel alibi impressum vendat hinc ad sexennium, sub pœna confiscationis librorum, vt latiùs patet in literis, Datis Bruxellæ 3. Februarij,* M. D. LXVII.

Subsignat.

H. Boot.

CHRISTIANO LECTORI
ÆGIDIVS TOPIARIVS
S. P. D.

VNCTIS MORTALIBVS *insitum est, Catholice Lector, vt fœlicitatem expetant, ac iuxta Philosophi dictum, scire desiderent. Hæc duo (veluti præcipua illa atque longè præstantissima humanæ mentis studia) affectantibus, multi mundana quadam sapientia præpollentes, alij proditis legibus, alij traditis variis Catechismis, atque viuendi præceptiunculis hactenus polliciti sunt; sed quoniam homines erant animales, spiritum non habentes, non valuerunt præstare quod arroganter pollicebantur. Nec enim nouerant quænam esset vera hominis fœlicitas, aut quibus in rebus sita ea sit, quibúsve deueniatur ad veram Dei Opt. Max. notitiam. Multi enim, ait quidam, multa sciunt, sed Deum, & seipsos nesciunt. Vnde factum est, vt pro vera fœlicitate fallacem quandam fœlicitatis imaginem sint amplexi, & errorem suum in alios pariter transfuderint, falsi simul & fallentes. Attulerunt igitur & olim Philosophi quandam sapientiam suam, sed partim vanam & fallacem, partim dilutam & inefficacem, vtpote meris nugis & sophismatibus scaturientem. Certior autem multò ac solidior prodita est à Mose & prophetis, sed figuris & vmbris inuoluta, nec satis efficax ad præstandum perfectam salutem, quanquam ad hanc tamen gradibus aliquot prouehens, videlicet diuina sapientia naturam ipsam referente, quæ nos à rerum visibilium cognitione veluti manu ducat ad cognitionem inuisibilium. Post hæc nouissimis temporibus prodita est illa verè perfecta, læta*

& omnibus amplectenda Philosophia Euangelica, quæ (teste Apostolo Rom. 1.) Dei virtus est, & Dei sapientia, quòd vniuersis mundi nationibus vltrò adferat abolitionem omnium peccatorum, æternæ salutis viam commonstret, veramque Dei notitiam præstet. Sine hac scientia (vt D. Aurelius testatur) nec virtutes ipsæ, quibus rectè viuitur, haberi possunt, per quas alioqui hæc vita misera sic gubernatur, vt ad illam quæ verè beata est tandem perueniatur æternam. Rursus qui hac pollent, Deum hic per speculum & ænigma, & alibi facie ad faciem, sicuti est, limpidius cognoscent, attestante hoc ipsum Daniele Propheta desideriorum viro cap. 12. Qui docti fuerint, inquit, fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui multos ad iustitiam erudiunt, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Grandis certè merces quæ ad ardua quæque promptè subeunda, quàm plurimos meritò ac præcipuè Catholicos quosque verbi interpretes hodie extimulet. Atque hæc ipsa me quoque ante annos aliquot (vt liberè dicam) potissimum allexit, vt Tabulas D. Laurentij à Villauicentio in Epistolas & Euangelia, in aliũ stylũ verterem, quò sic omnibus diuini verbi declamatoribus maiori vsui esse possent. Quanquam hic non abs re animum mihi frequenter perculserit, retraxerit, ac plane deiecerit, curiosissimũ hoc delicatissimumque nostrum seculum, quod nihil modò nisi nitidum, elaboratum & prorsus perpolitum, recipit vel agnoscit. Vnde etiam conscius indignitatis propriæ, visus sum mihi facinus aggressus vehementer audax & improbum, ac periculosæ (quod aiunt) aleæ, adeò vt postea quam totius negotij periculum expertus essem, planè contractis velis destituturus fuerim ab instituto cursu, ac meipsum contenturus intra pelliculam, nisi me quorundam amicorum concors consensus, vti pergerem, omninò

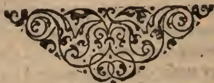
ninò perpulisset. Obtulerunt ergo ij mihi R. D. Iacobi Veldij Augustiniani, viri, meo iudicio, in re Theologica omnibus numeris absolutissimi Tabulas in Euangelia & Epistolas, quæ per sacram Quadragesimam populo Christiano in Ecclesia proponi solent, improbis precibus instantes, vt easdem simili phrasi traderem, qua priores reddideram, quo sic simpliciori Concionatori Catholico per totum annum nihil deesset quo minus instructior aliquantò declamaret apud populum, & maiori animo annunciaret eis, monente propheta, scelera eorum. At ego contemplatus syncerum ipsorum animum, atque erga Euangelicam veritatẽ piissimum zelum, ausus non sum illorum diutius reluctari instigationibus, quorum consilijs etiam viri graues & maturi grauissimis in rebus solent non illibenter subinde obtemperare. Accepto igitur calamo deduxeram opus vsque in Dominicam secundã Quadragesimæ: sed ob graues causas quibus tum vrgebar, aliò vocatus, non fuerat mihi commodum incepto operi suum colophonem addere. Interim verò dum res sic hæret atq; differtur, irrepsit quidam, qui nõ sit veritus meo nomine vel titulo, cuculi in morem, qui oua sua in alienum nidum ponit, laboribus meis suos subinserere, & (vt prouerbium habet) falcem suam in alienam messem mittere: sed fœtus ipse prodidit hominem, quia non benè concinnauit, non benè distinxit, nec ritè omnia redegit in ordinẽ. Præter hãc iniuriam, dum Antuerpiæ ipsis D. Bernardi feriis anno ab incarnato Christo 1566. sacra omnia cõtaminantur, prophanãtur templa, & monasteria deuastãtur, deniq; vniuersa per furta, & sacrilegia semel diripiũtur, tum etiã vnã scripta mea à furiosis atque seditiosis Caluinistis dilacerantur atque minutatum discerpuntur, inter quæ contigit fuisse reliquas Conciones, quæ operi incepto deerant. Quare iam denuò, ne

non bonorum amicorum aliorum'que Catholicorum sanctis desideriis obtemperarem, eandem operam reimpendere curaui: quod quidem non feci ideo, vt ipse literatus aut videar, aut popularem auram captem, sed vt quàm plurimos ad Christianam vitam pelliceam, atque per alios, qui hoc nostro labore vterentur, Christo lucrifaciã. Atque tale quiddam vtcunque mihi parturiit animus, eo quod videam Christianorum vulgus, non affectibus modò, verùm etiam opinionibus prauis esse corruptum. Et in tanta rerum caligine, in tantis mundi tumultibus, in tanta humanarum opinionum varietate cogitabam ita apud me, quò potius confugiendum, quàm ad verè sacram anchoram Euangelicæ doctrinæ? Inter homines nusquam iam tuta fides, inimici hominis domestici eius: ex creaturis parum aut nihil solidæ consolationis. Sacra igitur scriptura vnicum in tribulationibus refugium; hoc nimirum attestante. B. Apost. 2. Timoth. 3. Omnis scriptura, inquit, diuinitus inspirata, vtilis est, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iustitia, vt perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus. Idem affirmat B. Petrus. 2. Canon. cap. 1. Item Rom. 15. Quæcunque, inquit, scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt: vt per patientiam & consolationem scripturarum, spem habeamus. In hoc ergo enitendum, vt omissis hominum prunis, has scintillas; relictis cisternis, has venas scrutemur, donec reperiamus aquam viuam salientem in vitam æternam, vt simus paratiores semper ad satisfactionem omni poscenti nos rationẽ de ea quæ in nobis est spe. Huic ergo tam pio nostro conatui confido R. D. ac patres Laurentium à Villauicentio, & Iacobum Veldium scientia ac moribus apprimè præstantissimos, aliosq; omnes sacris studiis optimè affectos, minimè refragaturos, sed præcipuos in hac re

Meca-

Mecænates futuros, quandoquidem (vt fertur) in hoc toti sint, vt sacrarum literarum candidatis semper bene velint, & ex animo faueant: nimirum persuasum habentes, quod talium industria ad cognitionem Christianæ sapientiæ Christianum vulgus vel excitetur, vel adiuuetur. Nam si hoc inprimis curæ est, ait quidam, vt potissimum in metropolitanis oppidis semper adsint exactè docti, ac perspectæ fidei medici, qui curam agant aliquando morituri corporis; quanto magis conuenit illic versari spiritales medicos, qui non scammonio, aut elleboro tueantur corporis bonam valetudinem; sed cælesti pharmaco liberent animum à morbis ad æternam mortem pertrahentibus? qui sunt ignoratio veri, diffidentia erga Deum, amor huius mundi, ambitio, auaritia, superbia, luxus, odium, inuidia, & eius generis alia. Videor ergo mihi non inanem operam adhibuisse, quòd in tot rerum calamitatibus, euoluendis sacris voluminibus animum meum exercuerim, quodq́ue Conciones (quas communiter vocãt Quadragesimales) è præfatis Tabulis in eutaxiam quandam coadunauerim, multis'que in locis cùm S. Scripturæ, tum patrum antiquorum & neotericorũ auctoritatibus locupletauerim, non vt eloquentem ac rhetoricum sermonem, qui aures deliniat corporis, sed humilem & vulgarem, qui mentem permoueat, necnon cuiusque hominis animum ad veram resipiscentiam pertrahat, depromam. Det ergo pater ille cælestis, vt ex hoc nostro sacro labore Euangelica religio propagetur: impertiat item Dominus Iesus spiritum suum, vt magis ac magis in Christianorum cordibus floreat veritas Euangelica, habitet charitas, & regnet syncera pietas. Hanc meam operam, vt spero, vobis fore commendatissimam, ita velim per vos omnibus reddi commendatiorem, quibus, absque dubio credo, nihil anti-

quius, nihil charius, nihil venerabilius est, quàm cœlestis illa Philosophia, quam tot iam seculis totius orbis consensus probauit. Concedat quoque nobis Deus Opt. Max. sacræ scripturæ clypeis sic esse munitos, ut possimus semper erecti & illabefacti aduersus omnes huius mundi machinas, & præcipuè Ecclesiæ Catholicæ aduersariorum impios conatus subsistere. His paucis valete fœliciter, & quod facio boni consulite. Datum Antuerpiæ 19. Martij.

INDEX RERVM ET SENTENTIARVM QVAE IN HOC LIBRO CONTINENTVR.

 tia

Volun-

INDICIS FINIS.

IN DIE CINERVM

EPISTOLA, IOHELIS II. CAP.

Hac dicit Dominus Deus: Conuertimini ad me in toto corde vestro: &c. Finis Epistolæ: *Et non dabo vos vltra opprobrium in gentibus, dicit Dominus omnipotens.*

IOHEL Prophetes per quem dominus præmissa verba locutus est populo Israeli, quantum in se fuit studiosè inseruiuit, si fieri potuisset, in eius salutem. Adumbrauit ergo illi, atq; ob oculos posuit Dei iram & vindictam excitauit atque inuitauit eum ad salutarem pœnitentiam, defleuit eius exterminium & exitium, publicam eius luxit calamitatem & cladem, clamauit pro populo eo ad dominũ Deum ex toto corde suo. Sed præfractus populus benedictionem Dei noluit, ideoque elongata est ab eo. Psal. 108. Vltrò sibi malum consciuit pertinax populus. Hinc etiã prophetæ varia illi prædixere Dei iustitiæ flagella. Primò Assyriorum: deinde Babyloniorum siue Chaldæorum: tertiò, Medorum, & Persarum, & Macedonum: quartò Romanorum. Hæc sunt cornua illa quatuor quæ propheta Zacharias longè ante præuidit, vt patet eiusdem cap. 1. Cùm itaque graui comminatione propheta Iohel populũ Iudaicum perterruisset, hac lectione docet vnicum amouẽdi mali remedium esse pœnitentiam. Hoc ipsum etiam contestante Ieremia cap. 18. Si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo quod locutus sum aduersus eam, agam & ego pœnitẽtiam super malo quod cogitaui vt facerem ei, &c. Agit autem potissimum tria.

Ira & vindicta Dei luminis ob oculos ponitur.

Pœnitentia amouẽdi mali remedium vnicum.

1. Primò, hortatur ad veram pœnitentiam, quam constituit in vera cordis ad Deum conuersione, ieiunio, fletu, planctu, & cordis scissura, d. *Conuertimini ad me in toto corde vestro*, hoc est, Cessate facere malum, absistite peccato, & facite bonum per reliquum temporis, quod vobis ad pœnitentiam est supernè datum. Nam conuerti, primò est malum consiliũ carpere, secundò à Belial ad Christum conuerti, denique fructus dignos pœnitentiæ proferre: pro superbia, humilitatem: pro auaritia, eleemosynæ largitionem & hospitalitatem: pro libidine, cælibem vitam: pro luxuria & crapula, abstinentiam & ieiunium. *Toto corde* addit, hoc est, concepto odio peccati, & amore iustitiæ. Totum cor exprimit affectũ bonum, quem sequitur effectus

Populus Iudaicus ad pœnitentiam inuitatur.

Pœnitẽtia in quibus consistit.

Conuerti quid sit.

A non

non malus. *In ieiunio*, per quod, vitia comprimantur, mens eleuetur, virtus & præmia largiantur. *In fletu & planctu*, vt exitus aquarum deducant oculi, quia non custodierunt legem Dei, exemplo Dauidis, Petri & Magdalenæ. *Et scindite corda vestra*, hoc est, tuam propriam prauitatem, mali cordis pessimum consilium, quia cor praua eructat, cor est malæ voluntatis prauus consultor, Matth. 15. *Et non vestimenta vestra*, more hypocritico: nihil enim commeruere vestes, neque vestis suasit vt præuaricareris & delinqueres.

Cor scindere quid sit.

Quæ sanè prophetica doctrina, multis parasangis ab illo Lutheri distat axiomate, qui pœnitentiam tantùm esse vult nouam vitam, eamque nescio quo spirituali gaudio exordiēdam, ac proinde omnes pœnitentiæ partes, scilicet contritionem ex cordis conuersione prodeuntem: confessionem, scissura vestium significatam: & satisfactionem, quæ ieiunio, fletu, planctu, restitutione peragitur, tollit, quanquam expresso Dei verbo præceptas. Si enim cordis contritio propter Dei offensam & gehennæ metum, fit vera ad Deum conuersio, profectò non efficit hominem hypocritam. Siquidem hunc Deus abominatur: Spiritum autem contritum & humiliatum Deus non despicit, Psal. 50.

Pœnitentiæ partes cōtra expressum Dei verbum Lutherus reiicit omnes.

Eleganter autem distinguit propheta inter veram & falsam pœnitentiam, dum ait: *Scindite corda vestra*, quæ, scilicet tument purulentia peccati vtrium instar, quæ nisi scindantur, rumpuntur: spontaneam itaque significat Deum exigere peccati confessionem. *Non vestimenta vestra*, vt solent hypocritæ sua facere, vt videantur ab hominibus, sine fide, vel amore Dei. Matth. 6.

Pœnitētia vera & falsa distinguitur.

Quibus verbis significat propheta, externam illam operum laruam, si cordis pietate destituatur, veniam non promereri: iuxta illud. 1. Timoth. 4. Corporalis exercitatio ad modicum vtilis est, &c. Ac ne quis desperaret de magnitudine scelerum, Dei proponit benignitatem, mansuetudinem, misericordiam, patientiam & longanimitatem, qui non solùm recipit pœnitentes, sed vt pœniteant præuenit, auferendo (vt loquitur Ezech. cap. 19.) cor lapideum, & conferendo cor carneum. Hinc secundò ait: *Conuertimini ad Dominum Deum vestrum, quia benignus & misericors est, patiens, & multa misericordia, & præstabilis super malitia*. Quorsum dominus dicitur resipiscentes in suam gratiam recipere? Nunquid vt pergamus peccare? Haudquaquam: Sed vt tam clementem, tam bonum dominum nobis reconciliare studeamus, paratum nobis parcere resipiscentibus: Nam ait, Non est meæ voluntatis mors impij, sed magis vt conuertatur & viuat. Ezech. 18.

Opera externa absq; cordis pietate veniam non merentur.

Dei misericordia, patiētia & longanimitas immensæ.

Fiducia & securitas quorundam tollitur.

2 Secundò, Nostri temporis Hæreticorum fiduciam & securitatem

ritatem tollit, qua sibi omnia statim tuta pollicentur, si tantùm credant. *Quis scit*, inquit, *si Deus conuertatur*, scilicet, à malis quæ peccantibus comminatur: & ignoscat agentibus pœnitentiam: & relinquat post se benedictionem, gratiæ, scilicet & misericordiæ? Sub dubio enim de Dei misericordia loquitur propheta, ne magnitudo clementiæ faciat negligentes, atque vt optare nos potius doceat quàm præsumere. Sensus ergo est, Conuertetur Deus certò ad nos, modò nos quoque reuertamur ad ipsum: Pœniteat nos peccati, & pœnitebit eum in nos destinatæ plagæ siue pœnæ. Palam hoc factũ est olim, Psal. 105. vbi sic legitur: Et memor fuit testamenti sui, & pœnituit eum secundum multitudinem misericordiæ suæ. Vide item Ierem. 26. Ionæ 3. Exemplo sunt Niniuitæ. S. Hieronymus in hunc locum propheticum ait: *Quis scit*, &c. q. d. Sententiam tempero, & opto magis quàm præsumo. Sperandum pœnitentibus, quoniam Deus bonus est: imò vt Euangelista habet, solus bonus. Non solùm ergò culpas remittet, sed & pœnam secũdum diuitias bonitatis suæ tradet obliuioni, benedicet terræ, & dabit fructum suum, aërem attemperabit, Martis furorem compescet, omnia expectanda è manu clementiæ eius. 1. Paral. 29. Post remissam culpam & acceptam Dei benedictionem, ostendit & hortatur, sacrificium & libamen domino Deo nostro offerendum, q. d. Reconciliati Deo, assiduè vosipsos victimã laudis illi offeratis: Illi soli vos totos offerte, quia oues eius pascuæ estis. Roman. 12. Obsecro vos fratres, per misericordiam Dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem.

Pœnitẽtibus sperandũ, nõ præsumẽdũ.

Cæterùm quia vera pœnitentia res sit admodum difficilis & rara, vehementi spiritu omnes cuiuscunque sortis homines ad pœnitentiæ medicinam hortatur, dicens, *Canite tuba in Sion*, id est, prædicatione verbi Dei, omnes exhortemini ad pugnam contra spiritualia nequitiæ in cælestibus: ne quis desit, quoniam incautum hostis possit opprimere: *Sanctificate ieiunium*: est enim hoc præcipuum scutum quo hostium tela excipiuntur, quæ à carnis illecebris sumere solet. Tunc autem verè sanctificatur ieiunium, quando non ex tristitia fit, sed vt præcipit Christus, Matth. 6. *Vocate cœtum, congregate populum*: quasi dicat, nemo salutis consequendæ occasionem negligat: omnibus enim hanc Deus parauit, qui vult, volũtate sua antecedente, omnes homines saluos fieri, 1. ad Timoth. 2. si tamen ipsi non desint vocationi. *Sanctificate Ecclesiam*, & ad communem plebem ista referri possint, tamen ad ecclesiæ ministros non ineptè referes, quos vbique ad sanctimoniam hortantur prophetæ, Isai. 52. Mundamini qui fertis vasa domini. *Coadunate senes*, vt scilicet ipsorum exemplo lasciua iuuentus prouocetur ad

Exhortatio vrgens ad pœnitentiã.

Ieiuniũ quando sanctificetur.

Volũtate antecedẽte vult omnes homines saluos fieri.

Sanctificatio præsertim Ecclesiæ ministros decet. ad pietatem, extincto concupiscentiæ carnalis ardore. *Congregate parvulos, & sugentes ubera;* sicut videlicet olim Niniuitæ, Ion. 3. Pauperum enim & humilium semper Deo placuit deprecatio. Psal. 8. Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem, &c.

1. Cor. 7. *Egrediatur sponsus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo*, id est, tempore pœnitentiæ ij qui delitiis & voluptatibus assueuerunt, abstineant ab opere nuptiali. Pœnitentia corporis & animi puritatem requirit. Pœnitentia enim tam corporis quàm animi puritatem requirit. Simile vides Exod. 19. Vbi coniugale debitum propter festa solemnia, & in aliis arduis per Mosen prohibetur Synagogæ officiis. Et Apost. Ne fraudetis vos inuicem, nisi si quid ex consensu, vt vacetis ieiunio & precationi. Quia enim omnes peccauerunt, iusto Dei iudicio in omnes ipsius ira desæuiit: Sed qui nequit obliuisci misereri Deus, Ps. 76. concione isthac prophetica omnes se paratum recipere pollicetur: si tamen ex fide & vera pœnitentia, mutatis affectionibus, veniant; & vt loquitur Isa. cap. 1. si quiescant agere peruersè, discant benefacere, quærant iudicium, subueniant oppresso, iudicent pupillo, & defendant viduam. Ea enim est Dei benignitas, vt si ista præstiterimus, sese nobis obstringat: Venite, inquit, & arguite me, si videlicet misericordiæ sinum præclusero, si gratiam denegauero.

Benignitas Dei sese nobis obstringit.

Supplicationes hic fundantur. Fundatur etiam ex hoc loco ille laudatus mos Ecclesiæ, quo in necessitatibus, stationes, processiones, & hoc genus supplicationum, solet celebrare, quem vt papisticum noui euangelici irrident, cùm tamen Christus quoque dicat, Matth. 18. Si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcunque petierint, fiet illis à patre meo; & vbi duo vel tres congregati sunt in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Vulgò quoque dicitur: Publica vota placant.

3 Tertiò, Non contentus Prophetes ad pœnitentiæ medicinam inuitasse magistratum politicum, nobiles, plebeios, senes, & paruulos, siquidē omnis ætas offenderat, & maledicto erat obnoxia: Sacerdotes quoque, quos ministros Dei appellat, quasi ipsorum preces efficaciores esse possent, hortatur, vt sese iræ Dei opponant, & inter vestibulum & altare plorent; dicentes: *Parce domine, parce populo tuo; & ne des hæreditatem tuam in opprobrium, vt dominentur eis nationes.* Celebris est in sacra scriptura oratio iuncta lachrymis. Vtinam hanc formam nunc imitentur Ecclesiæ ministri, & sese murum opponant pro domo Dei. Ezech. 13. quam singularis ferus depascitur, Psal. 78. Perfodit fur, nemine vigilante: & falsa hæreticorum doctrina, vt cancer serpens, miserè dilaniat. Alia sanè mox foret Ecclesiæ facies; consequeretur enim effectum promissionum diuinarum, hoc est, remissionem peccatorum, pacem cum Deo, Roman. 5. perfectionem virtutum, & continuum gratiæ auxilium. Hæc enim

Sacerdotes sese iræ Dei opponant.

Oratio iuncta lachrymis in Ecclesia celebris.

enim sub metaphoris frumenti, vini, & olei significauit propheta, dum ait: Zelatus est dominus terram suam, indignatione scilicet, quam propter peccata conceperat, remissa: pepercit populo suo, qui non vult aliquem perire, sed omnes ad veritatem venire: memor scilicet promissionum, pacti, iuramenti & testamenti, quæ pepigit cum patribus nostris, & perfecit in filio suo, quem proposuit propitiatorem per fidem iis, qui per veram pœnitentiam resipiscerent à laqueis diaboli, 2. Timoth. 2.

Pulchrum est & Deo acceptabile sacrificium, sacerdotem in presbyterio, hoc est, in loco sacerdotibus duntaxat consecrato, (quem ne quidem Cæsarem Theodosium occupare permisit Ambrosius) stare, & officio suo fungentem pro suis & populi orare erratis, Hebr. 5. Post hæc enim sequitur, hominem cum Deo in gratiam redire, post hæc, inquam, sequitur reconciliatio & indulgentia. Primò oratur: Parce domine, &c. Ad hoc respondetur: Zelatus est dominus terram suam, & pepercit populo suo. Item Matth. 18. Quia rogasti me, exorasti: ecce omne debitum remisi: Quin etiam, victus, amictus, salubritas corporum, temperies aeris, pax, & hoc genus temporaliũ donorum subiicientur, tum sub pedibus nostris, nobis primò regnum Dei & eius iustitiam quærentibus, Matth. 6. Scit nanque Deus pater quale figmentum simus, & quibus opus habeamus: vnde & apud Isai. 55. cap. sic ait: Imber cęli & nix inebriet & fœcundet terram, faciatque eam germinare, & det semen serenti, & panem edenti, &c.

Sacerdotum officium pro suis & populi erratis orare.

Orationẽ humilẽ comitatur Dei misericordia & benedictio.

EPILOGVS.

Verbum dominicum denuntiatur per vniuersum orbem terrarum omni populo, ipsum vehementissimè ad pœnitentiam, dum eius adhuc locus est, vocans. Pœnitentia ea non verbis simulanda, sed re ipsa præstanda, in scandalorum omnigenium euitationem, & communem omnium ædificationem; eaque non procrastinanda. Pœnitendum cito. Stultum est dicere: cras viuam, viuendum hodie, Ecclesiasti 5. & Eccle. 9. Ad pœnitentiam pertinet contritio, & confessio Adami interni lugentis & plangentis peccata cùm occulta tum manifesta, nota nobis simul atque ignota, voluntaria non solùm, verùm etiam ea quæ casu commisimus. Ad quam etiam pertinet fides firma in Deum, & fiducia certa gratiæ diuinæ. Talis pœnitentia habet vim & efficaciam ad commouendam Dei clementiam, ad auferendum à nobis omne indignationis eius suppliciũ, & ad consequendam pacem & benedictionem omnem. Pœnitentiam agite, ait Seruator, & appropinquabit regnum cælorum, Matth. 4.

Pœnitendũ citò.

EVANGELIVM.

Matth. 6. *Cùm autem ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes. &c.* Finis Euangelij: *Vbi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.*

Modus ieiunandi & regula.

HOC Euangelio Christus nos docet modum ieiunandi & regulam. Non vult enim disciplinæ cælestis magister irreligiosè agi, quod fieri pro religione præcipitur, nec patitur inuocantium se laborem & abstinentiam, quibus æternam parat mercedem infructuosè iactantiæ vitio deperire, quia gloria vana, siue Pharisaica illa ostentatio & hypocrisis præsens nebula est, omnia corrumpens opera bona: Et præsertim tria proponit.

Ieiuniū hypocriticum.

1 Primò damnat hypocritarum ieiunium, qui simulatè tristes, exterminant facies suas, venātur laudem humanam ex abstinentia, lucidaque ex ieiunio ora circunferunt, vt scilicet appareant hominibus ieiunantes.

Hypocritæ.

Vocat autem scriptura eos hypocritas, qui labiis Deum honorant, & corde alieni sunt ab eo. Isai. 29. hoc est, vt loquitur Apostolus, Tit. 1. verbis fatentur se nosse Deum, & factis negant: aut vt Christus, Matth. 15. ait, Qui transgrediūtur mandatum Dei propter traditiones suas: qui cùm suam velint statuere operum iustitiam sine Christo, iustitiæ Dei non sunt subiecti, Roman. 10. atque inflati hac sua sanctimonia audent cum Deo expostulare dicentes, vt est Isai. 58. Quare ieiunauimus & non adspexisti? Quare humiliauimus animas nostras, & nescisti? Rogant denique iudicia iustitiæ, & appropinquare Deo volunt, sic omnia suis operibus tribuentes, vt gratiæ Dei prorsus nihil concedant: Quibus pulchrè respondet Propheta docens, cur, vt cætera ipsorum opera, ieiunium quoque Deus abominetur: quia ad lites & contentiones ieiunarent, percuterent pugno impiè, & omnes debitores repeterent, &c. Igitur quia omnia hypocritarum opera cùm ex fide & charitate erga Deum non proficiscantur, sunt inutilia, quanquam iram potius quàm gratiam promereantur, meritò ab eorum imitatione dehortatur Christus, dicens: *Cùm ieiunatis*, vel ex Ecclesiæ præcepto, vel ex voti obligatione vel voluntario assumptoque aliquo ieiunio, nolite fieri sicut hypocritæ tristes: de quibus Iob 8. cap. ait: Spes hypocritæ peribit. Idem cap. 21. Isai. 29.

Opera ex fide & charitate nō proficiscētia inutilia.

Peccatū Pharisaicum.

Peccatum ergo Pharisaicum fuit, vanam gloriam venari ex virtutibus, easque facere vt viderentur ab hominibus: vnde affirmante Christo receperunt hic mercedem suam. At nos verò longè eorum malitiam superamus, qui non de virtute

glori-

gloriamur, vt ieiunio, abstinentia, castitate, sed de gula, ebrietate, adulterio, raptu, stupro, iniustitia, &c. De quibus rectè locutus est Salomon, Prouerb. 2. Lætamur cùm malè fecerint, & exultant in rebus pessimis. Contra quos Dauid duriter agit, Psal. 51. d. Quid gloriaris in malitia, qui potens es iniquitate? &c. Propterea, inquit, destruet te Deus in finem, euellet te, & emigrabit te, &c.

Malitiâ pharisaicam superantes.

2 Secundò docet Christus, quale verum Christiani hominis esse debeat ieiunium. Vult autem illud ornari capitis vnctione, & faciei lotione. Quæ cùm apud Palestinos siue Iudæos, imò etiã apud plerosque Ethnicos, fuerint lætitiæ & hilaritatis symbola, facilè ostendit Christus, ieiunium non esse tantùm apud Christianos rem ἀδιάφορον, sed gratam & acceptam Deo, nec tantùm pro naturæ aut valetudinis ratione suscipiendum, vt volunt nostri Sardanapali, qui vt quibusuis voluptatibus explendis sufficere possint, nullam volunt corpori molestiam ciborum inedia adferri. Si quidem vt illi volunt, ventris vacuitas, capitis vertigines, cerebri debilitatem, ac stomachi molestiã ob malos humores, quibus ventriculus impletur, parit. Proinde nescio qua impudentia docere non verentur Deu aut hæc non præcepisse, aut non requirere, eo quòd naturæ repugnẽt. Atqui longè aliter Christus, qui quomodo ieiunandum sit formulam tradens, vult hilari vultu, candido affectu & pura conscientia obseruari. Per olei quippe vnctionem, spiritualem lætitiam & exultationem intelligit, qua Pater filium suum vnxit, Psal. 44. hilarem namque datorem diligit Deus. 1. Corinth. 9. Per faciei lotionem omnis depositio sordiũm intelligitur: de qua lotione Isai. 1. cap. agit: Lauamini, mũdi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis, ait dominus. Facies enim animæ conscientia est. Et in Epistola hodierna Ioël ait, Sanctificate ieiunium. Ieiunium quippe sanctificare est adiunctis bonis aliis dignam Deo ostendere carnis abstinentiã. Quid aliàs prodest tibi, inquit Chrysost. si quotidie à carnibus abstines, & quotidie carnes fratris tui deuoras, & inuidia pallescis? Huiusmodi nanque ieiunatores à cibis tantùm abstinentes, & interim prauè agentes, dæmones imitantur, quibus esca carnalis non est & nequitia spiritualis semper inest. Item caput nostrum Christus est, Ephes. 1. & 5. Cùm ergo ieiunamus, hoc caput vngere iubemur, quod fit, (teste Ambrosio) quãdo prandia nostra quæ nobis substrahimus, pauperibus erogantur, iuxta illud Psal. 58. Frange esurienti panem tuum, &c. Nam Christus, Matth. 25. dicturus est: Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis: Idque hilari vultu lætoque animo fieri à nobis debet, iuxta illud Eccl. 35. in omni dato, hilarem fac vultum tuum.

Hominis Christiani ieiunium.

Sardanapalorum cõmentũ &. impudentia.

Olei vnctio & faciei lotio quid denotent.

Ieiuniũ sanctificare quid.

Ieiunatores externi dæmonum imitatores.

Caput nostrum quando vngitur.

Certè qui quomodo agendũ sit ieiunium præscribit, is nunquã id damnabit, nisi secum ipse pugnare velit. Intelligit autẽ Christus ieiunij nomine vniuersam corporis castigationẽ, qua abstinemus ab illicitis voluptatibus, impietate, secularibus desideriis & concupiscentiis malis, vt scilicet exhibeamus nos sicut Dei ministros, 2. Cor. 6. sed ita vt fletum, planctũ, & cordis scissionẽ, cæteraque pœnitentiæ opera adhibeamus: non auaritiæ & ostentationis caussa, sed vt Deo placeamus, & carnem spiritui subiiciamus. Sic enim fore, vt sit apud Deum meritorium: iuxta illud, Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. Gratia enim Dei, operibus bonis præmia vndique in scriptura connectit. Matth. 10. Ioan. 5. 1. Tim. 4. Heb. 10.

Ieiunij nomine quid intelligat Christus.

3 Tertiò, ne suspicarentur auari se posse quod genio subtrahunt cupiditati & auaritiæ accumulare, docet ieiuniũ non tantùm in ciborum abstinentia, corporis maceratione, & ventris inedia esse constitutum, vt impij putabant hypocritæ, verùm alterãm illius partem, eleemosynam nempe, adiungendam iubet, quæ non secus atque ignem aqua, ita peccatum extinguit: Hinc Christus, date eleemosynam, & ecce omnia munda vobis. Sine hac inquit August. ieiunium nullum bonũ est. Porrò priusquam Christus formulam eleemosynæ præscribat, prius malorum omnium radicem cupiditatem, diuitiarum sitim, atque thesaurizandi studium animis suorum eximere conatur, dum thesaurizare vetat in terra, quòd huiusmodi thesauri variis sint periculis obnoxij. Nam vel ærugo & tinea demolitur, vel latrones & fures effodiunt & furantur, vel ipsi quoque thesauri suos congestores in laqueos diaboli coniiciunt, & desideria multa inutilia & nociua, ipsos in interitum & perditionem demergẽtia. Vbi sunt (inquit Baruch 3. cap.) principes gentiũ, & qui dominantur super bestias, quæ sunt super terram? Qui in auibus cæli ludunt, qui argentum thesaurizant & aurum in quo confidunt homines, & non est finis acquisitionis eorum? Qui argentum fabricant, & solliciti sunt, nec est inuentio operum illorum? Exterminati sunt, & ad inferos descenderunt, & alij loco eorum exurrexerunt.

Ieiunio eleemosyna adiungi iubetur.

Thesaurizare cur vetat in terra.

Rectè ergo monet diuites Apostolus 1. ad Tim. 6. non sperare in incerto diuitiarũ, sed in Deo viuo, atque adeò veris virtutibus animum exornare. Item Sap. Eccl. 5. Noli anxius esse in diuitiis iniustis, noli attendere ad possessiones iniquas, & ne dixeris: mihi sufficiens est vita. nihil enim proderunt in tempore vindictæ & obductionis. Nulla autem virtus æquè nos Deo gratos atque acceptos reddit, atque ipsa eleemosyna, quam Apostolus vocat hostiam acceptam Deo, odorem suauem & benedictionẽ, si tamen non ex tristitia, aut ex necessitate offeratur. Vide Ecclesiastici 17. Sic enim omnia mundat, Luc. 11.

Virtus nulla gratiores nos Deo reddit, atque eleemosyna.

id est, interna & externa, dum pro malitia quã exhibuimus, charitatem proximo impendimus: pro rapina munificentiam, iuxta illud Ephes. 4. Qui furabatur, iam nõ furetur: magis autem laboret manibus suis, vt habeat vnde tribuat necessitatem patienti. Sic enim fiet vt in cælo thesauros incorruptibiles cõparemus: dicit ergo saluator: *Thesaurizate vobis thesauros in cælo, vbi neque erugo neque tinea demolitur*, &c. Thesaurum non intelligit metalli saltem, sed omnium huius mundi opum. Thesaurus est ieiunium, oratio, castitas, obedientia, & hoc virtutum omnigenum genus. Thesaurum eum angeli aureis aceruis Deo offerunt, tanquam sacrificiũ holocaustomatis. Thesaurus item est panis, vinũ, vestis, domus, & hoc genus bona pauperibus data. Thesaurum eum manus pauperum deferent in cælũ. Ecce quibus vtaris iumẽtis, quibus vehiculis & nauibus. Vis ergo mẽte semper in cælum rapi? Age, thesaurum tuum illuc præmitte. *Vbi enim thesaurus tuus, ibi et cor tuum*. Si itaque terræ defossus permanserit, cor tuum in cęlum nunquam erigetur. Gaza verò tua missa in cęlum, animus tuus in terra suppressus nunquã remanebit. Si ad perfectionis fastigium contingere nequis, vt per viam arctiorem secutus Christum, omnia tua des pauperibus, saltem vel superflua pauperibus eroga, de quo ait Apostolus, 2. Cor. 8. Non vt aliis sit relaxatio, vobis autem angustia: sed vt ex æqualitate in præsenti tẽpore vestra copia succurrat illorum inopiæ, &c. Ioannes quoque docet partem dandam non totũ. Et Zachæus ait, Luc. 19. Dimidium do pauperibus. Apostolus iterum commendat idipsum diuitibus, 1. Timoth. 6. eos contra desperationem muniens, vbi ait: Sint faciles ad impertiendũ, libenter communicantes, recondentes sibi ipsis fundamentum bonum in posterum.

Luc. 12.

Thesauri Christianorum qui.

EPILOGVS.

Præceptor noster & seruator Christus Iesus docuit nos in præsenti lectione ieiunandi modum, cuius abusus taxatur, non ieiunium ipsum, quod testimonium habet tam legis quàm Euangelij: Docuit nos item thesaurizandi viam, ieiunandi modum non vult esse hypocriticum, diuitias congregandi viam, non vult esse auaritiam, sacram'que auri famem. Quàm iuuet præceptum hoc tam rarum & tam salutare audire, hactenus paucis reuelatum.

Ieiunium legis & Euangelij testimonium habet.

FERIA QVINTA POST CINERVM EPISTOLA.

In diebus illis: Aegrotauit Ezechias vsque ad mortem, &c. Finis Epistolæ, *& protegam eam, dicit Dominus omnipotens.* Isai. 38.

PRAESENS historia facta est eo tẽpore quo Sennacherib rex Assyriorum maxima manu totam depopulatus erat Iu-

dæam, & ipsam quoque obsidione cinxerat Ierosolymam. Rex Ezechias vndique conturbatus, cupiebat vel auro pacem sibi coemere: missis itaque ingentibus donis Sennacherib, nihil profecit. Fatale hoc fuit. Dominus Deus tyrannum indurauit, vt gloriam suam in ipso illustraret. Inter hæc mala rex improba oratione Dei inuocauit auxilium, consolatur per Isaiam, qui ei denuntiat orationem eius à Deo exauditam, nempe tantum Assyriorum exercitum Deo Israël & omni Iudæorum populo ludibrium futurum, & ea via qua venerat, regem ad suos rediturum. Hæc ad longum non solùm apud Prophetam, sed & historicum videre licet. 4.Reg.18.& 19.2.Paralip.32.

Ezechias consolatur per Isaiam.

Sub hoc tempore ægrotauit Ezechias. Quo enim morbo laborauerit, textus non exprimit, habet tamen quòd vehemens & acutus fuerit, cui etiam mors comes erat: dominus Deus hoc morbo regem tetigit, vt ipsum à vana gloria vel sic liberaret. Poterat nanque de Assyriis percussis & in fugam actis inaniter & carnaliter gloriari, hoc ne faceret, ipsum percussit, teste Hieronymo, Voluit etiam eius fidem probare. Solet Deus quos diligit, percutere. Percutere item solet, vt curare queat. Quapropter hac Epistola Propheta docet, Deo familiare esse, suos electos in hac vita punire, ne cum hoc mundo damnet. Agit autem potissimùm tria.

Ezechias cur morbo tactus.

Prouer. 3. Hebr. 12. Apoc. 3.

1 Primò, Comminatur mortis denuntiatione Ezechiam, qua eius conscientiam corporis infirmitate afflictam percellit, dicens: *Dispone domui tuæ, quia morieris tu, & non viues.* Sic enim solet Deus suos electos, ne felicitate rerum præsentium efferantur, plerunque metu mortis, & futuri iudicij percellere, vt abiecta propria fiducia illi sese totos committant, qui & vult & potest illos de tentatione eripere, vt docent exempla, Abrahæ de Vr Chaldæorum. Genes. 11. Danielis de lacu leonum, Daniel 13. Iob de maxima afflictione, Iob 1. Susannæ de falsis iudicibus, Daniel. 13.

Metu mortis & iudicij futuri, cur suos Deus aliquãdo percellit.

Est autem obseruanda omnibus Episcopis, Pastoribus, prædicatoribus & Confessariis, magna hæc Prophetæ in dicendo apud regẽ potissimũ, & nobili victoria clarũ, libertas, qua postposita omni adulatione, liberè Dei voluntatem annuntiat, nihil veritus regis indignationem, capitis periculum & officij priuationem. Quibus hodie illi qui principibus à secretis conscientiæ sunt, ita impediuntur, vt aut rarò, aut nunquam, sicut oportet, Dei voluntatem ipsis annuntient, sed potius omnia placentia, quo fit vt principes, regna, respublicæ, & imperia funditus perdãtur & corruant, vt docet historia, Achab 3.Reg.22. Quæ permittuntur nonnunquam à Deo sic fieri iusto suo iudicio, & merito nostrorum peccatorum. Qui regnare facit hominem hypocritam, propter peccata populi. Iob 34.

Libertas Prophetæ in docendo obseruanda.

Adulatores in principum aulis regnorũ & rerumpublicarũ ruinæ sunt.

Nulla

Nulla autem est doctrina æquè necessaria regibus, principibus, imperatoribus, atque dynastis, quàm vt disponant domui suæ, & sciant se morituros, seduloq; animo reuoluant hoc Poeticum: mors sceptra ligonibus æquat. Sic enim facilè tyrannidem omnem & fastum deponent, atque adeò horrendas illas βυλιμίας, quibus miserè suas respublicas exhauriunt, relinquēt. De hac re vide Isai. 3. Item Mich. 3. Doctrina principibus permaximè necessaria.

2 Secundò proponit decumbentis Ezechiæ, Primò pœnitentiam, quæ significatur auersione faciei à rebus momentaneis & caducis ad parietem cordis, per veram cōtritionem & fiduciam in Deum, deinde orationem eius proponit, quam obtulit ex fide, qua credidit Deum exauditurum inuocantes, iuxta illud: Cùm clamauerint ad me, exaudiam eos, Psal. 90. Tertiò eius lachrymas proponit, quibus tanquam testibus declarauit assidentibus animi sui consternationem, ex comminatione diuina conceptam. D. Hieronymus dicit, Ezechiam propterea faciem suam ad parietem vertisse, quòd templū ad eam partem situm fuisset. Locum orationi sanctificatum mēte adiit, cùm hoc corpore non posset. Ezechiæ decumbētis pœnitentia & oratio, & lachrymæ.

Ex quibus intelligimus, efficaciam verbi Dei penetrantis vsque ad diuisionem animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarum. Heb. 4. Quod lenissimo momēto amputat quicquid est carnalium affectionum, ac restituit charitatem, qua totus in Deum animus fertur, amplectiturque orationem, qua Deo non tam colloqui licet, quàm ipsum iratum placare. Hinc de ipso Ezechia sic dicit S. Augus. Supplicantis fletibus regis & famuli sui pius Dominus ad misericordiam flexus est. Verbi Dei efficacia.

Sed quid est quod sanctissimus hic rex adeò ostentat operum suorum merita, dicens se ambulasse coram Deo in veritate, in corde perfecto, & fecisse quod bonum est in oculis Domini? Nunquid meritis operum fidere cuiquam licet? cùm dicat Daniel cap. 9. se nolle prosternere preces in iustificationibus suis: cùm gloriari nemo possit, mundum se habere cor. Prouerb. 20. & facientes quæ præcepta sunt, serui inutiles simus? Luc. 17. Quæstio.

Paucis respondetur, nos non fidere operibus, vt à viribus liberi arbitrij proficiscuntur: atqui cùm ex fide, & spiritu Christi inhabitante, & charitate diffusa in cordibus nostris excitemur ad opera pietatis, quæ in nobis & per nos operatur Deus: vt sunt ieiunium, corporis afflictio, oratio, eleemosyna, & chameuniæ, sperare nos posse mercedem, docent scripturæ, iuxta illud Matth. 20. Redde operariis mercedem. & apostolicum hoc: Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui, in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, &c. 2. Timoth. 4. Ita fit, vt coronet in nobis Deus sua dona. Vnde & Paulus Rom. 6. vitam æternam gratiam vocat: Responsio. Ex operibus possumus sperare mercedem.

quia

quia gratis illa donantur,quibus redditur vita æterna. Quando igitur in oratione Ezechias prætexit comminationi diuinæ suam innocentiam ,animi integritatem & iustitiam , nequaquam id ea opinione fecit , qua illi , quos damnat Apostolus Rom. 10. sed humilis quædam est beneficiorum Dei commemoratio. Sic celebre fuit regio prophetæ Dauidi, dicere se legem Dei custodiuisse, Psal. 58. & 118. Daniel etiam è spelunca leonum exēptus,dicit leones sibi non nocuisse, quòd iustitia apud ipsum sit inuenta,Cap.6. Samuel item synceritatem suam prædicat, 1. Reg. 12.d. Loquimini de me coram domino,& coram Christo eius,vtrum bouem cuiuspiam tulerim; aut asinum,si quempiam calumniatus sum,si oppressi aliquem ; si de manu cuiuspiam munus accepi,&c. Hoc Pharisaico supercilio non faciunt sancti, sed Dei gloriam quærunt, non suam; Deum iustificant, non se : denique omnia ad ædificationem & faciunt & loquuntur. Docemur hîc quales conscientias exemplo sanctorum patrum habere debeamus. Sic nobis viuendum,in hoc incumbendum,vt & nos similia dicere possimus.

Laudāt se aliquādo sancti & qua ratione hoc faciunt.

Veritas verò ea de qua Ezechias hîc potissimum agit,opponitur duplicitati & hypocrisi , & est religionis puritas qua solum Deum Israel coluit,idola abominando omnia. Huius loci habes exemplum,4.Reg.17. Aeneum anguem comminuit, atque ipsum Nehustan vocauit. Excelsa & lucos abstulit, adhæsit domino Deo Israel, & præcepta eius conseruauit,&c. In veritate ambulare vides quid sit,3.Reg.2.vbi Dauid præcepta dat filio suo Salomoni. Ioannes præcipuè veritatis vocabulo vtitur,veritatem loqui,veritatem facere,veritatem in se habere,in veritate stare & manere, Deum in veritate inuocare,adorare,quærere,Deo in veritate seruire,&c. Vniuersæ viæ domini misericordia & veritas. Prisci ergo reges & electi veteris testamenti, in veritate solum Deum Israel adorauerunt. 3.Reg.8. 15.1.Paral.12.28.& 2.Paral.16.

Veritas Ezechiæ.

Ambulare in veritate.

3 Tertiò docet Propheta, quem effectum humilis ista regis pœnitentia est consecuta, nimirum triplicem : Sententiæ scilicet diuinæ mutationem : inopinatæ salutis restitutionem: ac vitæ ad 15. annos prorogationem. Est enim ea Dei erga pœnitentes clementia, vt vltra quàm petant aut intelligant rependat, 2.Corinth.9.Denique quàm grata sint veræ pœnitentiæ opera, testatur hic locus. Hæc inquit propheta, dicit dominus Deus Dauid patris tui: *Audiui orationem tuam, & vidi lachrymas tuas*, &c. Errant igitur vehementer, qui impudenter docent omnia bona opera esse peccata , & iram potius quàm misericordiam promereri : aut contritionem , quæ ex consideratione iræ Dei nascitur , constituere magis peccatorem.

Pœnitentiæ Ezechiæ effectus triplex.

Error opera damnantiū.

Certè

Certè Dauid gloriatur Deum tanti fecisse suas lachrymas, vt eas posuerit in conspectu suo, Psal. 55. Imò Dauide mortuo, eius adhuc merita viuunt: vt testantur scripturę, Isa. 37. Ezech. 6. adeò vt Deus ciuitatem sanguinum idololatriæ deditam, voluptuosam & fornicariam Hierusalem, vt est apud Prophetas, polliceatur se protecturum à tyrannide hostium, Assyriorum, Chaldęorum, Aegyptiorum, & Babyloniorum, merito sanctorum. Tanti enim apud Deum pietas valet, vt impiis quasi patrocinari videatur, dum vindicē Dei iustitiam remoratur, Gen. 18. Sed cùm sententia Dei sit semel determinata, nec possit aliter quàm diffinierit euenire, quomodo Ezechię oratione & lachrymis mutari semel diffinita potuit sine Dei mutatione? Respondeo, ex fide potius quàm ratione, Deum in quo præteritum & præscientia non significant actum prætereuntem prorsus esse immutabilem. Proinde cùm res in se, & secundum inferiores caussas sint contingentes; necessariæ tamen sunt, quatenus subiiciuntur sententiæ diuinæ, quæ falli non potest. Ita Ezechias secundum caussas inferiores erat moriturus, dum dicebatur illi: Dispone domui tuæ, &c. qui tamen secundum Deum non erat moriturus. Iustus est Deus & clemens. Vnde nonnunquam sententiam mutat, videns nos vitam mutauisse nostram. Simile vides Ionæ 3. vbi post sententiam datam, Niniuitis pepercit. Apostolo item post mortis sententiam vitam permisit. 2. Cor. 1.

Dauidis mortui merita adhuc viuūt.

Mutat Deus aliquādo sententiā contra nos latam.

EPILOGVS.

Ezechias rex pius decumbens, iussus se morti præparare, flendo atque orando dominum Deum, in cuius manu est & mors & vita, exorauit, & exorando vitam ipse sibi prorogauit. Fidei nanque oratio, quæ cum lachrymis & bono proposito, hoc est, in veritate fit, cælos penetrat. Deo ergo in necessitatibus confidendum. Non est quod adeamus Deum Accaron inuocare, 4. Reg. 1. Non possunt idola, quæ nihil sunt nos iuuare: Ochozias occidit, Ezechia morti addicto resurgente.

Fidei oratio cælos penetrat.

FERIA QVINTA POST CINERVM

EVANGELIVM.

Cùm autem introisset Iesus Capharnaum, accessit ad eum Centurio, rogans eum, &c. Finis Euangelij: *Et sanatus est puer ex illa hora.* Matth. 8. Luc. 7.

EVANGELIVM hoc in quo quadrifaria eaque insignia præsertim exempla habemus, fidei scilicet, charitatis, orationis & humilitatis, proponit quatuor.

1 Primò, Centurionis singularem erga famulum amorem, beneuolentiam & pietatem, dum ægrum tanta prosequitur humanitate, vt quasi filium complectatur, nec, vt solent improbi heri, (quos ἀστόργους id est, sine affectione vocat Apostol⁹) domo expel-

Centurionis erga famulū amor & pietas.

1.Reg. 30. expellit, atque ad publica nosocomia deferri iubet, sed impulsum legis naturæ secutus, dictantis vt alteri faceret quod sibi fieri vellet, docentisque seruis (teste Cicerone) æquabilitatem præstandam, eisq; tanquam mercenariis vtendum, domi ipsum fouet, nutrit, medicisque curandum tradit, nihil non humanitatis impendens, intelligens hoc veri esse domini officium, vt quod æquum & iustum est, seruis præstet. Re ipsa quasi præsagiens, quòd in Christo Iesu non sit neque seruus, neque liber, Galat.3.& quòd fidelis seruus velut altera anima in pretio sit habendus, Ecclesiasti 33. Nam serui, vt Seneca dicit, humiles sunt amici, & ideò amicabiliter debent tractari. Non quòd in Repub. Christiana (vt impij volunt Anabaptistæ) seruorum erga dominos tollenda sit obedientia, cùm Paulus in politia quam vult optimè institutam, eam præcipiat, Ephes.6. Coll.3. Serui, inquit, obedite dominis cum timore, tremore, & simplicitate cordis, sicut Christo, non ad oculum seruientes. Vide etiam ad Tit.2.& 1.Pet.2.

Seruis æquabilitas præstanda.

Serui humiles amici.

Anabaptistarum error impius.

Deinde Centurionis singularem ergà Christum fidem & obedientiam declarat. Nam cùm intelligeret famuli ægritudinem esse talem, vt humana arte iuuari non posset, nō tamen desperat, aut malis artibus remedium quærit, sed concepta in Christum fiducia, cuius mansuetudo, pietas & misericordia, qua passim non venientes solum admittebat, sed vt venirēt inuitabat, Matth.11. Ipsi iam innotuerat, ac ægritudine famuli permotus, impellente eum charitate, quæ nunquam otiosa esse potest, sed flet cum flentibus, infirmatur cum infirmantibus: non contentus seniores Synagogę & amicos ad Christum misisse, qui pro ipso deprecarentur, ex nimia sui ipsius deiectione, qua sese Christi colloquio & familiaritate indignum æstimauerat, sumpta tādem ex Christi humanitate fiducia ipsum adit, animi angustiam alterius caussa susceptam aperit.

Centurionis fides & obedientia.

Ex his etiam liquescit, Centurionem cùm boni patrisfamilias, tum boni principis officiis optimè perfunctum fuisse. Ad bonum patremfamilias pertinet familiam ritè regere, instituere & curare, eique bene præesse: Principis verò est paci & concordiæ communitatis studere, cultum, honorem, ac Dei timorem promouere. Cæterùm vt curet plus à subditis amari, quàm timeri. Talem fuisse Centurionem testatur Lucas cap.7. Præstat enim Salomonem esse, quàm Roboamum.

Centurio bonus Princeps & paterfamilias.

2 Secundò admirandam ipsius Centurionis ad Christum habitam orationem proponit, qua famuli ęgritudinē & sui ipsius anxietatem, magna animi deiectione ostendit, dicens, *Domine puer meus iacet in domo Paralyticus, & malè torquetur.* Extorsit autem hanc orationem necessitas, quæ efficacissima esse solet occasio conuersionis ad Deum: Iuxta illud, Imple facies eorum ignominia

Oratio Centurionis.

minia, & quærent nomen tuum Domine. Habet hic quod imitetur quisquis aduersitate, ægritudine, inopia, fame, ac paupertate laborat, vt, scilicet, non pedibus, sed fide Christum adeat, in ipsum curam omnem proiiciat, iuxta illud Psalmi: Iacta in domino curam tuam, & ipse te enutriet. Id quisquis ex toto corde Deo potius quàm suæ industriæ, operi, aut curæ fidens fecerit, is haud dubiè non aliam erga se Dei experietur clementiam, quàm Centurio hic expertus est Christum: fit enim ob magnam multorũ diffidentiam, qua Deum laboribus suis postponunt, quòd vel egestate, vel miseria, vel inedia perire videantur, vt contra præter magnam conscientiæ quam experiuntur tranquillitatem, fœlicitatem quoque vitæ præsentis adsequuntur, qui toti à Deo pendent, quærentes primùm regnum Dei & iustitiam eius, Matth. 7. Quibus & si aduersi quid accidat, mox cum Centurione ex fide Christum inuocant, & statim audiunt suauissimam illam consolationem: Ego veniam: ego curabo eum. Nulla enim est animi afflictio, nulla miseria corporis, cui non statim vbi saluti expedire iudicauerit, medetur mitissimus Iesus: qui sanat omnes contritos corde, & sanat contritiones eorum, Psal. 146. Iesus itaque delectatus hominis fide, qua non dubitaret & absenti verbo mederi posse, quo magis notam faceret hominis fiduciam cum summa humilitate cõiunctam, respondit per internuntium, dicens, *Ego veniam, & curabo eum.*

Necessitas orationẽ extorquet.

In aduersitatibus quid faciendum.

Diffidentia quid faciat in hominibus.

Ex quo liquidò constat primò, Christum semper maiora dare quàm rogatur: deinde, personarum acceptionem non esse apud eum. Nam ad filium Reguli, inquit Gregorius, ire noluit, etiam rogatus, ne diuitias honorare videretur: ad seruilem verò personam, ne spernere videretur, mox ire consensit. Iesus ibat cum eis, ait Lucas 7. cap. Contra hoc exemplum multi peccant hodie maximè nobilistæ, de quibus conqueritur Innocentius, d. Clamat pauper, & nullus audit, loquitur diues, & quilibet applaudit, hos adhortatur Iacobus 2. cap. d. Fratres mei, nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Iesu Christi gloriæ. Etenim si introierit in conuentum vestrum vir aureum annulum habens, in veste candida: introierit autem & pauper in sordido habitu, &c. Vide item Leuit. 19. Deuter. 16. Prouerb. 24. Ecclesiastic. 42.

Christus semper maiora dat quàm rogatur.

Personarum acceptores nobilistæ.

3 Tertiò, Centurionis, quam Christo exhibuit, humilitatem proponit, dum ait: *Domine, non sum dignus, vt intres sub tectum meũ: Tãtum dic verbo, & sanabitur puer meus.* Nouit enim ex lumine rationis Deũ esse immẽsum, quẽ cæli cælorũ capere nõ possunt. Ac si dicat, Alienigena ego sum, & gẽtilis, idololatra, effusor sanguinis, & accinctus gladio, minimus catellus. Edã et ꝫo tãtùm micu-

Humilitas Centurionis.

micuIam mensæ filiorum: dic tantum verbum, & sanabitur puer meus. Tu es verbũ patris missum, vt sanes miseros. Quæ profectò virtus tanti est à Christo æstimata, siquidem aliarum omnium virtutum quasi basis sit, vt sibi mẽtis, & famulo corporis, ex Christi misericordia consequeretur salutem, vt dicit Origenes. Significauit autem hoc miraculo Christus sese verum esse à Deo patre orbi datum liberatorem ac seruatorẽ, qui (quod impossibile erat legi, tum naturæ, tum Mosaicæ, cõferre scilicet veram salutem, nimirum peccatorum remissionem, gratiam qua tentationibus resistamus, recõciliationem cum Deo) gratis exhiberet, vt iustificati gratis ipsius hæredes simus secundum spem vitæ æternæ. Tit. 3.

Liberator atque seruator orbi datus Christus.

4 Quartò, Euangelium hoc proponit ipsius Christi præclarum de Centurionis fide testimonium, qui sequentibus se turbis & Apostolis dixit: *Non inueni tantam fidem in Israël.* Ex quibus intelligimus quàm verè dixerit Christus, Ioan. 9. Ego in iudicium veni in mundũ, vt qui non vident, videant: & qui vident, cæci fiant. Horrendum profectò Dei iudicium, quo populum Israëliticum quem vt peculium suum tantis beneficiis ornauerat, nimirum sui cognitione, lege, Prophetis & scripturis, tanta seueritate: iustissimo tamen iudicio, passus est ita excæcari, & obdurari, vt agnitam veritatem, id est, Christum opprimerent, vt meritò hic Centurio homo bellis, rapinis, idololatriæ & auaritiæ quondam deditus, ob animi affectiones (iam enim istis vale dixerat, adeoque religionem imbiberat, vt Iudæis synagogam extruxerit) ipsis præponeretur à Christo. Quo haud dubiè significabatur fore, vt gentes fierent ciues Sanctorum, domestici Dei, & gratiæ Dei cohæredes. Ephes. 2. Hoc enim indicat Christus, dum ait: *Multi venient ab oriente & occidente, & recumbent cum Abraham, Isaac & Iacob, &c. Filij autem regni proiicientur in tenebras exteriores.* Vide Isai. 2. Ioan. 10. Romanorum 11.

Testimoniũ Christi præclarũ de fide Centurionis.

Iudæorũ abiectio, & vocatio gẽtium prædicitur.

EPILOGVS.

Cùm Dominus docuisset syncteritatem fidei in leproso facillimam esse viam ad salutem, qui Iudæus erat, declarans Iudæis hanc primùm oblatam gratiam, Matth. 15. Ita mòx in Centurione ostendit ne gentibus quidem esse præclusam, si modò fides adsit Euãgelio digna, imò declaratur, quia Iudæi oblatam salutem respuerunt, regnum Christi translatum iri ad gentes, quarum primitiæ fuit Centurio, hoc ipsum etiam prædixit Christus, Matth. 21. Auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius. Item Paulus & Barnabas, Actorum 13. Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei, sed quoniam repellitis illud, &c.

Gentiũ primitiæ Centurio.

FERIA

FERIA SEXTA POST CINERUM, EPISTOLA.

Haec dicit Dominus Deus: Clama ne cesses: &c. Finis Epistolæ: *quia misericors sum dominus Deus tuus.* Isaiæ.58

QVIA Isaias Propheta inciderat in mores Iudæorum corruptissimos, iubetur à Deo satyrica oratione ipsos perstringere, ac laudata vera iustitia & virtute, damnat hypocrisim, atque in ipso Propheta omnes verbi Dei ministros instruit, ostendítque non solius fidei Euangelium, omni statui & ordini denuntiandum, sed etiam vniuersis & singulis peccata eorum annuntianda. Prædicat quippe Euangelium pœnitentiam in remissionem peccatorum. Hinc Apost. 1. Corinth. 14. Si omnes prophetetis, ingrediatúrque incredulus vel idiota, coarguitur ab omnibus, diiudicatur ab omnibus, & sic occulta cordis eius manifesta fiunt, atque ita procidens in faciem suam, adorabit Deū, renuntians quòd Deus reuera in vobis sit. Pœnitentiam prædicat Euangeliū in remissionem peccatorum.

Agit autem potissimùm quinque:

1 Primò, Quia legatione fungitur, tanquam Deo exhortante per ipsum, verbi minister, necesse esse docet Propheta, vt clamet quasi tuba Stētoria exaltet vocem suam, & annuntiet populo Dei peccata eorum. Sunt autem prędicatori verbi Dei in primis necessaria, Dicendi libertas, ne scilicet metu vel amore, veritatem eloqui vereatur. Corripe, ait Apost. coram omnibus, quia auribus graues sunt peccatores omnes, Isa. 6. alioqui, qui non intonat, canis mutus damnabitur, Isa. 56. Ezech. 33. Exiget Deus ab eius manibus animas eorum quæ perierunt. Authoritas, ne Domini maledictioni obnoxius erret, Hiere. 23. Cognitio scripturarum, ne scilicet, cæcus cæco ducatum præstet, & dicat malum bonum, & bonum malum, Isa. 5. Ezech. 3. Comede volumen istud, & vadens loquere ad filios Israël, &c. Et Pietas, ne in docendo cor à lingua dissentiat. Salutis enim reus existit, qui quod dicit, negligit, Augus. sermo. 3. de verbis domini, Act. 1. Cœpit Iesus facere & docere. Verbi Dei prædicatori necessaria.

Hæc quisquis neglexerit præsidia, pro panacea cicutam offert, vt nostra hæc ætas magno suo experitur damno. Nec enim aliunde tantùm excreuerunt hæreses & schismata, quàm ex imperitorum hominum magna, prò dolor, temeritate, qua non missi à domino, currunt, Iere. 23. inscitia, qua non intelligentes quæ loquuntur, aut de quibus affirmant, 1. Timoth. 1. cupiditate, qua docent quæ ignorant, suo ventri potius quàm Christo seruientes, Roma. 16. Philip. 3. & auaritia, qua excæcati adulterant verbum Dei ad gratiam hominum, 2. Corinth. 2. 4. Cap. Hæreses & Schismata vnde excreuerint.

Proinde quum nulla re magis egeant regiones albæ ad messem, quàm fidelibus operarijs, rogandus est dominus messis, vt mittat operarios in messem suam, Matth.10. Iohan.4. qui falce verbi Dei hæreses, schismata & scandala ex agro Ecclesiæ colligant.

2 Secundò docet veri Ecclesiastæ munus esse, non solum vt est Hier.1. ædificare, & plantare, verùm prius destruere & euellere ex animis hominum omnem falsam religionem, fidem, doctrinam, atque opinionem, quam leui momento, concipiunt de Deo, iustitia & operibus. Quemadmodum hi Iudæi falsa superstitione imbuti, ignorantes Dei iustitiam, ita suam volebant statuere, vt Deum quasi iniustitiæ arguerent, quòd ipsorum opera videretur negligere, quum non secus ac gens quæ iustitiam faceret, & iudicium Dei sui non dereliqueret; sed simulata quadam pietate, de die in diem Deum quærerent, & scire vias eius vellent: Et quasi fiducia bonæ conscientiæ freti, *rogant iudicia iustitiæ*, quasi dicentes: Iudica me Domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum, Psalm.25. *& appropinquare Deo volunt*, quod nemini licet, nisi qui vias impias deseruerit. Est hæc verè hypocritarum iustitia, quæ sine fide in Christum constat, qui factus est nobis à Deo patre iustitia, sanctificatio, redemptio, cui nisi & nostra innitatur iustitia, frustra illi inniteremur. Deuia ergo, tam ad dextram, quam sinistram, vitanda sunt omnia. Alterum est manum mittere ad aratrum, & retrospicere, hoc est, animũ despondere, deficere, cessare, &c. Alterum sese extollere, & se coronare. Pij verò dicunt, se inutiles esse seruos. Lucæ.17. Seipsos accusant, Prouerbior.18. Desipit & deuiat, qui cum domino in iudicium ire præsumit, misericordia remota, Psa.142. Non intres in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.

Ecclesiastæ veri munus. *Superstitio Iudaica.* *Iustitia hypocritica.* *1.Cor.1.*

3 Tertiò, quasi per mimisim ipsorum hypocritarum de suis operibus gloriantium, & Deo quasi oscitantiam exprobrantiũ, proponit quæstiones, dicens: *Quare ieiunauimus, & non aspexisti? quare humiliauimus animas nostras, & nescisti?* Quasi dicat: Nũquid (vt est Iob 22.) circa cardines cæli versaris, & humanarum rerum curam negligis? Sic enim mox iniquè de Deo cogitat caro ebria opinione propriæ sanctimoniæ: quam frequenter in ijs constituit quæ odit Deus, vt sunt ea quæ fiunt sine fide in Deum: charitate in proximum & misericordia: sola scilicet opinione comparandæ existimationis apud homines, quos perstringit Christus, Luc.16. Vos estis qui iustificatis vos coram hominibus: Deus autem nouit corda vestra, &c. Errant autem qui ex hoc loco quæcunque pietatis, fidei, misericordiæ, obedientię, humilitatis, abstinentię, & voluntariæ paupertatis

Hypocritarũ mimisis.

tatis exercitia, libera voluntate suscepta, damnant, quasi quæ eadem sint cum Iudaicis istis operibus. neque enim opera ipsa ieiunij & humilitatis Iudæorum damnat Deus, sed quòd fierent praua intentione, corruptis circunstantijs. Ideò scilicet, quòd in diebus ieiunij, inueniretur voluntas ipsorum plus æquo indulgens libidini, & affectibus suis, auaritiæ, simoniæ, inuidiæ, aliisque vitijs: Omnes debitores repeterent, nō quòd debita exigere non liceat, & iustè data repetere, sed seueritatem reprehendit erga eos qui soluendo non essent, Vide. 1. Corint. 6. Quod ad lites & cōtentiones ieiunarent, quum seruum Dei non oporteat litigare, sed mansuetum esse, 2. ad Timoth. 2. Quòd denique percuterent pugno impiè, scilicet, contra ordinem iuris, contra legem, ex cupiditate vindictæ. Ideò Apostolus non vult Episcopum esse percussorem: nunquam enim concupiscentiam coërcebit, qui manum continere nequit. Probantur ergo hîc ea opera bona, quæ fiunt affectu bono, Zacha. 7. reprobantur quæ fiunt prauo, sicut patuit olim in Abel & Cain, Gene. 4. Quare concionator quisque Catholicus debet schismaticos & hæreticos sanctas Ecclesiæ disciplinas ridentes, iuxta atque superstitiosos Catholicos hypocriticè ieiunantes & sabbatizantes, acriter arguere, & vtrique suum errorem diligenter indicare.

Opera non dānat Deus, sed prauam intentionem.

Opera bono affectu facta probantur, & reprobantur prauo affectu facta.

4 Quartò, docet qualem velit sibi Deus in ieiunio & pietate animum exhibere, nimirum candidum & syncerum, *Ne ieiunetis* inquit, *vt audiatur in excelso clamor vester*, quem de vobis pauperes quos affligitis ad cælum vsque efferunt, Ecclesi. 35. *Vt contorqueatis caput*, superstitiosè scilicet ieiunio corpus dolore vexantes, ad ostentationem & hypocrisim, non depositis malis animi affectibus, *vt saccum & cinerem sternatis*: neque enim solam corporis afflictionem quærit Deus, & humiliationem animæ per iniuriam corporis: sed potius, inquit Hiero. ea facere quæ præcepit dominus. Atque ideò, vt ostendat Propheta huiusmodi operum laruas sine fide & vera pietate Deo non placere, interrogat: *An istud vocabitis ieiunium & diem acceptabilem domino?* quo scilicet paratus sit audiendis orationibus vestris. Quasi dicat minimè. Sicut non delectatur victimarum nidoribus, oblationibus ex iniquo, ita nec huiusmodi prodigiosis ieiunijs: Placet tamen abstinentia coniuncta fidei & charitati. hoc enim est quod ait.

Animus in ieiunio et pietate candidus esse debet & syncerus.

Abstinentia fidei & charitati cōiuncta placet.

1 *Solue colligationes impietatis*, id est, iniquas cautiones, quibus per calumniam opprimitis pauperes.

2 *Solue fasciculos deprimentes*, id est, syngraphas vsurarias, alioqui licet iusta repetere: hæc Hieron.

3 *Dimitte eos qui confracti sunt liberos*, quos scilicet iniquis exactionibus in carceribus & ergastulis detinetis.

4 *Omne onus dirumpe*, quo pauperes deprimitis, Iac. 5. Nonne diuites per potentiam opprimunt vos? &c. Iubet ergo Propheta ex charitate quemlibet proximo condonare quancunque querelam: atque adeò omnia iniqua pacta rescindere. Neque verò hæc sufficere ad perfectam iustitiam iudicauit Propheta, quæ Deo placere posset, quum de proprio quoque iubet elargiri egentibus. Dicit namque Psalm. Declina à malo & fac bonum. Ideóque addit, *Frange esurienti panem tuum, Egenos vagósque induc in domum tuam. Quum videris nudum, operi eum: Carnem tuam*, id est, secundum Septuaginta, domesticos seminis tui, *ne despexeris*. Idem vides nobis præscribi, Matth. 25.

Iustitia perfecta, declinare à malo & facere bonũ.

5 Quintò cõtra nostri temporis errores quasi præsagio quodam Spiritus sancti impulsus, vnico ariete deijcit insaniam eorum, qui bonis operibus omne meritum adimere nituntur, docens quomodo iustitia nostra ex operibus esse potest, & non ex fide tantùm. Promittit enim peccatoribus, si, qualia præscripsit, opera fecerint, *Quòd erumpet quasi mane lumen ipsorum*: illud scilicet, de quo Zacha. 4. vobis timentibus nomen meum, orietur sol iustitiæ. *Quòd sanitas citius orietur*. Psal. 6. Sana me domine, quoniam conturbata sunt ossa mea. *Quòd anteibit faciem eorum iustitia, & gloria domini colliget eos*. Quatuor operum bonorum præcedentium speciebus, annexuit quatuor species præmiorum.

Opera bona pænitentiæ meritoria & iustificatoria

Ergo qui est in tenebris peccatorum, exhibeat opera pietatis, ad quæ scilicet præuenientis gratiæ auxilium eum impulerit, quæ præparabunt peccatorem ad peccatorum remissionẽ consequendam: Quãdo enim huiusmodi opera fiunt sine charitate, præparatoria tãtùm sunt: nam quod primò ipsi peccatori exoritur lumen, è prima qua prœuenitur gratia fit; quando autẽ fiunt à iustificato, tunc lumen, hoc est, incrementum gratiæ, vt videre licet apud Cypria. serui de eleemosy. & Augustinum, lib. 1. contra Cresco. grammaticum: vbi eleganter docet nos mundari, 1 Verbo veritatis ab illo qui dixit, Iohan. 15. Iam vos mundi estis propter sermonem, &c. 2 Sacrificio contriti cordis. Psalm. 50. Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum. 3 Eleemosyna, ab illo qui ait: Date eleemosynam, quod superest, & ecce omnia munda sunt vobis: non quòd dicamus his operibus mereri quenquam reconciliationem, absit enim hoc: sed, vt est apud August. præparamur ambiendo gratuitam Dei misericordiam, neque enim pugnant gratuita Dei misericordia, & nostra præparatio: quia illa præparatio est gratiæ Dei nos præuenientis. vide lib. 13. Confess. cap. 17.

Tribus mundamur.

Sic ergo in statu iustitiæ affectis maiora adhuc pollicetur Deus, nempe, Exauditurum se dum inuocabimus, & clamantibus se

Præmia iustorum.

bus se dicturum, Ecce adsum. Ea enim Dei est misericordia erga sperantes in eum, vt deserat nunquam. De his præmijs habes, Ioan. 12. Qui mihi ministrat, honorificabit eum pater meus cælestis. Item Matth. 19. Vos qui secuti estis me, sedebitis super sedes duodecim, &c. Iterum, Iohan. 16. Quicquid petieritis, accipietis, &c.

EPILOGVS.

Dominus Deus dixit per Prophetam, se ieiunia, sabbatorum solemnitates, & hoc genus cæremoniarum & castigationis, contemnere, nisi declinemus à malo, & faciamus bonum: Reges, principes, duces, comites, equites, consules, patricij, negotiatores, vsurarij, imò etiam quicunque Episcopi & Prælati (qui cæremonijs Ecclesiæ oblectantur, quique sese frequenter castigant, sed subdititijs superbissimè & inclementer dominãtur, ac in carne eorũ glorientur) lectionem hanc diuinam ritè excutiant: Ecclesia pia & sedula mater, miseræ plebis, & pauperum curam præcipuè agens, non abs re lectionem hanc in his ieiuniorum sacris initijs legendam statuit.

Obseruatiũculas & cæremonias externas citra veram pietatem contemnit Deus.

FERIA SEXTA POST CINERVM, EVANGELIVM.

Audistis quia dictum est: diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum, &c. Finis Euangelij: *& pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi.*

Math. 5. & 6. Leuit. 19.

EVANGELIO hoc quo ostenditur Christianorum iustitiã, nedum Ethnicorum, sed etiam Iudæorum, longè excellere debere, Christus docet tria. 1 Primò docet imperfectionem veteris legis, quæ tantùm iram operabatur, dum auget prohibitione peccatum, Rom. 7. propter transgressionem posita est, dum metu pœnæ abstinent à vitijs, & subintrauit vt abundaret delictum. Rom. 5. peccatum demonstrabat, dum per eam cognitio peccati est, non deletio, Roma. 3. neminem ad perfectum adduxit, dum pædagogus tantum fuit ad Christum, vmbram habens futurorum bonorum, nõ ipsam imaginem rerum, Gala. 3. Hebr. 10. Hæc tamen sancta, iusta, & bona, sed ijs qui legitimè ea vtuntur, quanquam iustis non sit posita, sed iniustis, peccatoribus, plagiarijs, homicidis, impijs & sceleratis. Nam iusti, vt Abraham, Isaac, Iacob, Daniel, cæterique patres, non timore, vt ancillæ filij, sed amore vt liberæ filij, legi seruiebant, quum habuerint spiritum, non huius mundi, qui inimicos Dei cõstituit, sed qui ex Deo est, quo non amicos tantùm diligebant, sed etiam inimicos, vt Dauid. 1. Reg. 24. 26. 2. Reg. 16. Et Moses, Exod. 32. Sed hoc ipsum non lex naturæ tantum suadet, sed etiam Mosaica lex talem dilectionẽ nobis cõmendat. Deut. 24.

Legis veteris imperfectio.

Lex Mosaica dilectionem proximi nobis cõmẽdat.

Item Leuit. 19. Repetitur lex hæc Matth. 22. Item Roma. 12. &. 13.

Luc. 6. 2 Secundò, docet Christus legis Euangelicæ perfectionem, quæ consistit in dilectione inimicorum, beneficio eorum qui nos oderunt, & oratione pro persequentibus & calumniantibus nos. Quæ licet iuxta August. libr. de spiritu & litera, sint difficiliora quàm vt à nobis in statu naturæ corruptæ impleri possint, præcepta sunt tamen propter auxilium gratiæ, quæ diffunditur in cordibus nostris, non per naturam, quia illa nos filios iræ constituit ex vitio primi parentis, Ephes. 2. neque per legem, quia hæc terrendo & iubendo quod sine gratia impleri non potest, homini tantùm demonstrat suam infirmitatem, vt quærat demonstrata infirmitas saluatorem, sed per spiritum gratiæ: quò fit, vt simus legis non auditores tantùm, sed factores, diligentes inimicos, non reddentes malum pro malo: sed econtrario, benedicentes, quia sicut est voluntas Dei, vt benefaciendo obmutescere faciamus imprudentium hominum ignorantiam, & carbones ignis congerendo super caput ipsorũ, vt Stephanus, Act. 7. Paulus, Rom. 9. Dauid: eo tamen iudicio,

Psalm. 118. vt naturam in eis non vitia diligamus. Nam Dauid iniquos odio habuit, diligẽtes amicos, sed ita vt potiora quæ in eis sunt, nobis sint chariora, vt anima præferatur bonis externis, & fama fortunæ præferatur. Et per spiritum adoptionis, per quem efficimur hæredes Dei & cohæredes Christi, qui nos inimicos sibi recõciliauit, Rom. 5. Pro impijs mortuus est, vt nos offerret Deo, mortificatos quidem carne, quod baptismo & vero vsu sacramentorum incipit hîc, & perficitur in morte, viuificatos autem spiritu: nam corpus quod corrũpitur aggrauat animam, sed spe salui facti sumus. Qui benefecit ijs qui oderunt eum gratis: nam pertransiuit benefaciendo & sanando omnes oppressos, quoniã Deus erat in eo, Act. 10. Qui orauit pro persequentibus dum in cruce pendens dixit: Pater ignosce eis, quia nesciunt quid faciunt, Luc. 23. Hæc ergo lex de inimico diligẽdo nobis per gratiam Dei facta est ad prę̃stãdum facilis. Hinc dominus ait Matth. 11. onus suum esse leue. Iohannes quoque dicit 1. cap. 5. Mandata dei grauia non sunt.

Gratiæ Dei possibilia omnia.

3 Tertiò, Christus docet perfectionem iustitiæ Christianæ, quæ efficit vt simus filij patris cælestis. Videte qualem charitatem dedit nobis pater, vt filij Dei nominemur & simus. 1. Iohan. 3. Non ex voluntate carnis aut voluntate viri, Iohan. 1. sed ex Deo nati. Voluntariè enim genuit nos verbo virtutis suæ, vt simus initium aliquod creaturæ eius, Iac. 1. id est, diuinæ cõsortes naturæ, si tamen fugimus eius quæ in mundo est concupiscentiæ corruptionem. 2. Petr. 1. Nam quicquid est in mundo, aut est concupiscentia carnis, concupiscentia oculorũ,

Perfectio iustitiæ Christianæ, & quid efficiat.

aut superbia vitæ, quæ non est ex patre, sed ex mundo. Quæ cùm non secus ac leuis quædam vmbra transeant, fit vt suos cultores prorsus dimittant sine vlla consolatione. Efficit quoque vt simus perfecti, sicut pater noster cælestis perfectus est, non perfectione naturæ, quæ nulli mortali contigit vnquam, ac ne angelis quidem, sed perfectione gratiæ secundum mensuram donationis Christi pro conditione vitæ præsentis. *Qui solem suum oriri facit super bonos & malos:* Quia summa eius misericordia conseruat bonos ne excidant à iustitia. Iustus enim si ceciderit, non collidetur, quia dominus supponit manum suam. Psalm. 36. & inuitat malos ad pœnitentiam. Roma. 2. An ignoras quia benignitas Dei ad pœnitentiam te inuitat? nolens mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat. Ezechiel. 18.

Misericordia Dei Patris erga nos summa.

Ex illius igitur fauore, qui hanc perfectionem fuerit consecutus, vt inimicos diligat, benefacit iis qui oderunt eum, orat pro persequentibus & calumniantibus: denique filius Dei nominetur & sit, caueat ne coram hominibus iustitiam suam faciat, aut tuba canat sicut hypocrita, caueat etiam ne popularis auræ fauore captus spe immortalitatis illius, & immarcessibilis gloriæ excidat. Nam Saluator dicit: Amen dico vobis, receperunt mercedem suam.

Iustitia Hypocritica fugienda.

Eleemosynam ergo facere iubemur, sed non ad iactantiam & ambitionem, sed ad proximi releuationem, ad Ecclesiæ ædificationem, & ad gloriam Dei. Quòd si syncero affectu eleemosynam fecerimus, maxima nos præmia manere hic audiuimus. Aeterna præmia eleemosynæ occultæ hic promittuntur, tunc palàm donanda. In manifesto, ait, reddet tibi pater, idē est, quod cum magna gloria. Tāta præmia eleemosynæ promissa si quis probè secum reputauerit, statim omnia sua vendet, vt auctionem in cælo eam omnem decuplò sibi promissam faciat. Pauperes item, de quibus tanta sibi paruo redimere possit præmio, tanquam seipsum diliget. De huiusmodi præmijs vide Matth. 19. Luc. 6. 2. Corinth. 9.

Eleemosynæ cōmendatio.

Præmia eleemosynæ.

Eleemosyna dicitur à miseratione, & fructus est præcipuus charitatis. Nō est igitur eleemosyna, quòd plerique nihil dant miseris, nisi iam vitiatum, corruptum & putrefactum. Sunt & qui dant saltem ijs, quibus ratione mercedis hoc ipsum quod debent, parcè & illiberaliter dant, quæ largitio etiam mercedis gratiam perdit, ne dum non eleemosynæ nomen meretur. Merces operarij non morabitur (vt Moses ait Leuit. 19.) apud te vsque mane. Exempla & encomia veræ eleemosynæ vide Danielis. 4. Tob. 4. & 12. Acto. 10.

Eleemosynæ fructus charitatis præcipuus.

EPILOGVS.

Charitas sese extendit ad omnes.

Præsens lectio charitatem nobis commendat, non modo erga fratres & propinquos, verùm etiam erga extraneos quoslibet exercitandam: Et quòd charitatis præcipuus fructus eleemosyna, quæ tamen fit citra omnem ambitionem & gloriam vanam. Beatus qui hæc intelligit, atque præstat. Sine hac perfectione filij Dei *patris esse nequaquam poterimus, regnique eius compartìcipes. Nisi enim abundauerit iustitia nostra plusquàm Scribarum & Pharisæorum, non intrabimus in regnum cælorum, Matth. 5.*

SABBATO POST CINERVM, EPISTOLA.

Isaiæ. 58.

Hæc dicit Dominus Deus: Si abstuleris de medio tui catenam: & desieris digitum extendere, &c. Finis Epistolæ: *Os enim Domini locutum est.*

CONCIONATVR hac Epistola Propheta de beneficijs quæ pœnitentibus à Deo sunt parata, si tamen in statu iustitiæ perseuerent. Agit autem potissimùm quatuor.

A quibus abstinendum si iustitiam parare voluerimus.

1 Primò, A quibus, ad iustitiam veram parandam, sit abstinendum, dum ait; *Si abstuleris de medio tui catenam*, id est, si deposueris omne pondus, & circumstans peccatum (Heb. 12.) scilicet fraudulentarum cautionum, contractuum, technarúmque, quibus opprimere miseros soles, atque adeò funes omnes quibus constringeris: *Si desieris extendere digitum tuum*, vt scilicet, non solùm ipse malum non facias, sed ne communices aliorum peccatis, consensu, quem digiti extensione indicare solebant Iudæi. *Si loqui quod non prodest*, scilicet, *desieris*.: quia corrumpunt bonos mores colloquia praua: & de omni verbo otioso reddenda ratio erit, Matth. 12. idcirco ab ijs abstinendum, non solùm quæ nocent, sed etiam quæ non prosunt, vt sunt temeraria de proximo iudicia, aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas ad rem non pertinens, Ephe. 5. Quia enim hæc sunt in omni vita perniciosa, ijs tamen maximè qui ad æternæ vitæ perfectionem anhelant, obsunt, propria peccati conscientia, aliena peccata promouere, quum possis impedire: & Dei odium vel contemptus: hæc enim metaphorica phrasi significare voluisse Propheta videtur.

Sed quo modo ille naturæ videtur tribuere, quod impossibile omnes vbique scripturæ testantur? vt sunt illæ: Ierem. 10. Scio, Domine, quia non est hominis via eius, nec viri, vt ambulet in ea: Item Iohan. 6. Nemo potest venire ad me nisi pater qui misit me, traxerit eum. Iterum Iohan. 15. Sine me nihil potestis facere. Est enim adeò debilis & infirma natura post lapsum effecta, vt irretire sese peccati vinculis possit, nō autem expedire, nisi gratia præueniatur: Sed voluntatis atque arbitrij libertas

Voluntatis &

bertas ostenditur, & sui quasi admonetur officij. Eo ipso enim quo præcipit vt aut sapiamus, aut catenam peccati abijciamus, obedientiam nostram requirit, quæ nulla potest esse sine libero arbitrio: quod quia non potest sine gratuito Dei adiutorio perficere, docetur confugere ad gratiam, & dicere: Da mihi intellectum, vt discam mandata tua, Psal. 118. August. Episto. 46.

arbitrij libertas.

2 Secundò, Ostendit quid ad iustitiæ conseruationẽ sit agendum. Neque enim satis est ad iustitiæ perfectionem recedere à malo, Psalm. 33. Ideò vtranque iustitiæ partem complectitur. Commendat autem potissimùm ipsa opera misericordiæ quæ enumerat Christus, Matth. 25. 1 Pascere esurientem. 2 Vestire nudum. 3 Visitare infirmũ. 4 Colligere hospitem. 5 Captiuos visitare. 6 Sitientes potare. 7 Sepelire defunctum. Quę pulchrè duabus partibus complectitur Propheta, dicens: *Si effuderis esurienti animam tuam, & animam afflictam repleueris*: hoc est, vt loquitur Apostolus 2. Cor. 9. Si non ex tristitia aut necessitate, sed ex animo tribueris, vt magis videaris beneficium accipere quàm dare: hilarem enim datorẽ diligit Deus. Siquidẽ in paupere liberalitas est Paulo benedictio, parsimonia verò ei auaritia est, 2. Corint. 9. Quare qui parcè seminat, parcè & metet, & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.

Quid agendũ sit ad iustitiæ conseruationem.

Opera misericordiæ paucis complectitur.

Est enim tanta Dei Opt. Max. liberalitas & munificentia, vt rependat pro paruis magna, pro terrenis cælestia, pro temporalibus sempiterna: adeò vt ne calicem aquæ frigidæ sinat irremuneratum, Matth. 10. Magna enim vis est eleemosynæ, quæ peccata redimit, Daniel. 4. omnia mundat, Luc. 11. & 12. à morte liberat, Tobiæ 12. Non quòd per se eleemosyna ad mũdationem sufficiat, quomodo principaliter opus sit misericordia Dei & sanguine Christi, in quo & aliorum omnium redemptionem habemus, si dignos pœnitentię fructus fecerimus, Basilius in regulis contractioribus.

Liberalitas & munificentia Dei.

Eleemosynæ vis.

3 Tertiò, Amplissima proponit præmia ijs qui non ex tristitia aut necessitate à vitijs ad virtutes redirent: quanquam non omnino mali sint qui ex spiritu timoris eleemosynas dant, gratiores sunt tamen illæ quæ ex charitate procedunt, si tamen nõ fiant ex rapina, fraude, vsuris, & dolis. Offerentis enim ex iniquo oblatio immunda est, vt & illius sacrificium qui de substãtia pauperis offert, quasi qui excerebret canem, Isa. 66.

Præmia à vitijs ad virtutes redeuntium.

At quisquis suam effuderit animam, scilicet, de sua substantia fecerit eleemosynam, huic orietur in tenebris lux, illa scilicet, quæ illuminat omnem hominem, Iohan. 1. Tenebræ erunt sicut meridies, id est, si fuerint peccata sicut coccinum, velut nix, dealbabuntur in sanguine agni, Isa. 1. Apoca. 14. Per Christum enim, qui est lux in tenebris peccatorum & ignorantię lucens, cõtinget peccati remissio, ablutio, iustificatio, sanctifica-

tio,redemptio: plenius autem dum corruptibile hoc induet in corruptionem, & mortale immortalitatem, & dum qui videmus per speculum in ænigmate, videbimus facie ad faciē gloriam domini, 1. Corint. 15. 1. Corint. 13. Alludit enim Propheta ad gloriam illam futuræ immortalitatis, qua fulgebunt iusti sicut sol in conspectu patris, Matth. 13. dum absterget omnem lachrymam ab oculis, vt mors, luctus, clamor & dolor amplius non sint, sed iustitia, pax, gaudium in Spiritu sancto, quum Deus erit omnia in omnibus, Apoc. 21.

Promissio spiritualis.

Neque hæc ad hanc vitam perfectè pertinent, sicut nec ea quæ subijcit Propheta, dicens: *Requiem dabit tibi Dominus*, quam ignorant ij, quorum cor quasi mare feruet. vt dicas: Benedic anima mea Domino, qui replet in bonis desiderium tuum, Psalm. 102. *Implebit splendoribus animam tuam*, id est, abolitis peccati maculis, luce Euangelij qua agnoscas te pacem habere cū Deo, perfundet, Roma. 5. *Ossa tua liberabit*, id est, corpus quod corrumpitur immortalitatis gloria vestiet, iuxta illud: Scimus si terrestris nostra domus huius habitationis dissoluatur, quòd ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in cælis. 2. Corint. 5. Psalm. 33. *Eris quasi hortus irriguus, cuius non deficient aquæ.* Semper enim corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem, vt nunquam perfecta sit hîc quies, dum animus secum ipse dissidet, dum caro aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem concupiscit, nec antè plena fiet liberatio, quàm mortale hoc induerit immortalitatem.

Promissio temporalis.

4 Quartò, Quia paucis ea est fidei constantia, vt exactè ad cælestia illa tantum animum erigere possint: idcirco & temporalium bonorum promissionem demulcet Propheta, scilicet nominis & famæ celebritate apud posteritatem consequenda. Aestimauerunt enim sancti, magni beneficij loco, famæ bonum, Ecclesiastes 7. Huc enim spectare videntur Prophetæ phrases metaphoricę è re rustica petitæ: *Vocaberis ædificator sepium, Fundamenta generationis & generationis suscitabis. Vocabitur in te ædificator sepium, Conuertens semitam in quietem.* Sublimiora hæc videntur quàm quæ iustis in hac vita conuenire possint. Videntur enim (quod Prophetis familiare est) Christo potius, quàm alteri cuiquam conuenire, qui collapsa naturæ & Mosi lege, nouam & Euangelicam ædificatam sepem attulit, quæ continet ne à feris diripiamur, quam & perpetuam esse voluit, qua & semitas conuertit in quietem, dum humana corda malo dæmoni peruia, data peccatorum remissione, iustificat: *Si auerteris à sabbato pedem tuum*, ne scilicet proprios sequaris affectus, & quiescas ab eis quæ Deo displicent: *Nec feceris voluntatem tuam in die sancto meo.* Hoc enim est propriè sabbatum sanctificare, seipsum ab

ſum abnegare,& propria relicta, Dei in omnibus ſequi voluntatem, Luc.10. Quibus verbis oſtendit, non ſatis eſſe iuſtitiæ viam iam ingreſſum eſſe, ſed oportere perſiſtere. Nec enim qui cœperit, ſed qui perſeuerauerit, hic ſaluus erit: Hoc enim eſt quod ait Propheta: *Tunc delectaberis ſuper dominum*, quia, ſcilicet, dabit tibi petitiones cordis tui, vt eum facie ad faciem videas: *Suſtollam te ſuper altitudinem terræ*, id eſt, ablata corporis corruptione illam viuentium terram, quam mites poſſidebunt cōcedam, Matth.5. Pſalm.36. *Cibabo te hæreditate Iacob patris tui*, qui victor vitiorum æternitatem eſt conſecutus, eam & tibi concedam, ſi fortiter contra ſpiritualia nequitiæ depugnaueris. Hæc ſumma eſt pijs omnibus conſolatio, qua erigere ſeſe contra omnes aduerſitates (quibus concidere facilè ſolet animus) poſſunt: dum intelligunt id quod leue eſt & momentaneum tribulationis, ęternum gloriæ pondus operari, quam oculus nō vidit, nec auris audiuit, &c. 2. Corinth. 4. Heb. 12. Iſa. 6.

Viam Dei ingredi nō ſufficit, ſed in ea perſiſtere oportet.

EPILOGVS.

Euangelicus Propheta Iſaias lectione præſenti dehortatus atque deteſtatus eſt hypocriſim humanorum operum, monuitque Chriſtianam iuſtitiam amplectendam, quæ eſt declinare malum, & facere bonum, cui promittit quum temporalem, tum æternam mercedem ſubſequuturam. Os enim *domini locutum eſt.*

Iuſtitia chriſtiana eſt declinare malū & facere bonum.

SABBATO POST CINERVM

EVANGELIVM.

Et cùm ſerò eſſet, erat nauis in medio mari, & ipſe ſolus in terra, &c. Finis Euangelij: *& quotquot tangebant eum, ſalui fiebant.*

Marci. 6. Matth. 14.

EVANGELIVM hoc, in quo de tentationis nocte agitur, admonet nos eſſe baſanizomenos, hoc eſt, eos qui ſunt ærumnoſi, & laborioſi, taleſque perpetuò maneremus, ſi dominus nos neſciret: quia vana ſalus hominis. Dominus autem illuminatio noſtra, & ſalus noſtra, dominus protector vitæ noſtræ, Pſalm. 26. Ideóque non timendum neque trepidandum. Et proponit tria.

Baſanizomeni ſunt omnes Chriſtiani in hoc mundo.

1 Primò, docet fidelibus nullam accidere aduerſitatem abſque ſummi patris voluntate: ipſum autem ſubinde id facere, vt ſuorum fidem, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo, Hebr. 11. & patientiam, in qua poſſidebunt animas ſuas, Luc. 21. exerceat. Quia enim plerúque marceſcit ſine puluere virtus, ideò ſuos electos ſubinde tentat aduerſis, Pſalm. 118. Bonum mihi quia humiliaſti me, & proſperis, ne naturæ noſtræ imbecillitas, vel eleuetur rerum præſentium nimia fœlicitate, ac tandem Dei obliuiſcatur, Pſalm. 82. vel frangatur nimia ſeueritate

Aduerſitas ſummi patris voluntas, & quare immittitur.

Electos tentat Deus aduerſis & proſperis.

rerum

rerum aduersarum. Ideóque orat fidelis: Domine, ne in furore tuo arguas me, Psalm. 8. & 72.

Afflictio iustorum & impiorũ disparẽ sortitur finẽ.

Etsi verò æquali tentationum pondere videatur Deus affligere in præsenti iustos, vt Abraham, Loth, Dauid, Apostolos, &c. & impios, vt Pharaonem, Antiochum, Herodem, in vtrisque tamen sortiuntur disparem finem: hos enim purgat, vt fructum plus adferant. Omnem enim qui fert fructum purgabit eum. Iohan. 15. Istos verò vt perdat, quia omnem palmitem, in me, ait Christus, non ferentem fructum, tollet eum, & in ignem mittet, & ardet. Iohan. 15.

Spes liberationis ad gnauiter laborandũ in aduersis nos animare debet.

2 Secundò, Ostendit fidelibus gnauiter esse laborandum in aduersis: spe futuræ liberationis, quam ex verbo Dei concipiunt, scientes Deum esse fidelem: qui non patietur eos tentari supra quàm possint, 1. Corinth. 10. nec derelinquere omnes qui sperant in eum, Psalm. & adesse in tribulatione, audire clamantes, eripere & glorificare, Psalm. 90. Proinde etsi circumeat tanquam leo rugiens aduersarius vt deuoret, fortiter ei in fide resistendum ab eis: quia experiuntur quòd tribulatio patientiã operatur, Rom. 8. & patientia operatur veram probationem, probatio verò spem, quæ non confundit. Quare licet, vt hîc Apostoli derelicti videantur in mari procelloso, & vndarum æstibus agitato, grauissimis, scilicet, aduersitatibus mundi, carnis, & diaboli, in nocte tenebrosa ignorantiæ rerum diuinarum & curis huius seculi: in ventis contrarijs, doctrinis, scilicet, varijs & peregrinis: nequaquam tamen merguntur fluctibus, vel desperationis vt negent Dei prouidentiam: vel ipso facto, sicut Cain, Genesees 3. & Iudas, Matthæi vicesimo septimo: Vel præsumptionis, vt Lucifer, Isaiæ decimo quarto: & Nabuchodonosor, Danielis quarto. In quibus etsi esset pœnitentia peccati admissi, deerat spes misericordiæ. Vera enim pœnitentia est, vt nec sperantem pœnitentia, nec spes deserat pœnitentem, assertore Fulgentio.

Pœnitẽtia vera quæ sit.

3 Tertiò, significat huius Euangelij historia Christum nunquam suos deserere: si tamen vocationi suæ non defuerint, nec spei ancoram deiecerint, sed laborent fideliter in remigando, inseruiendo vocationi in qua vocati sunt, Ephesiorum quarto. Qui enim Nohemum in cataclysmatis seruauit tempestate, & qui populum suum sicco pede per mare Erythræum transduxit, idem suos fideles etiam in stagno huius seculi conseruare potest & vult, nec longè potest abesse qui vbique est, & qui omnia sua habet in manu. Quòd autem Christus in prima, secunda, & tertia vigilia non venerit, vt suis opitularetur, fecit vt suorum patientiam exerceret: tanta enim est naturæ prauitas, vt nisi morbum agnouerit, & naturæ suæ imbecillitatem, mox acquisitam salutem propriæ tribuit industriæ, & Dei potentiam

Vocationi suę satisfacientes nunquã deserit Christus.

Patientiam suorum exercet Deus.

tentiam non agnoſcit, miſericordiam non prædicat, bonitatem non laudat. Atque ideò in quarta demum vigilia accedit Chriſtus, id eſt, rebus iam deploratis, & in ſumma deſperatione cõſtitutis, vt eius omnia adſcribamus prudentiæ, cantemúſque cum ſorore Moſi domino, &c. Exodi 15.

Deinde monet hic locus, vt Apoſtolorum exemplo non defatigemur animis dum à Deo corripimur, ne cum hoc mundo damnemur, Heb. 12. Sed licet moram faciat, eſſe tamen expectandum, quia veniens veniet, & ambulabit ſuper mare, vt fluctus tentationum, procellas aduerſitatum & ventos contrarios ſupprimat, vt amplius nihil ſit quod iuſtos contriſtet, qui iuſtificati ex fide pacem habent ad Deum, Roman. 5. Medicus Chriſtus infirmis condolens, verbis ſupra mel dulcibus ſuos perterritos & ſtupidos conſolabitur, dicens: *Confidite, ego ſum, nolite timere.* Vtinam nunc in tanta religionis Chriſtianę perturbatione adſit Dominus Ieſus, qui ſpiritu ſuo perſecutionum, ſymoniæ, hæreſeon, ſchiſmatum ac flagitiorum procellas comprimat, & paſtores, Epiſcopos, Pontifices officij ſui moneat, vt fortiter remis ſcripturarum Eccleſiam tueantur, vide Ezech. 3. & 33. Item Act. 20.

Verbũ Chriſti ad conſolandum miſeros vnicè efficax.

Sequitur vltima lectionis pars de miraculis quæ Ieſus edidit in terra Genezareth. Obſerua hîc, poſtquam cognouiſſent Ieſum, continuò ægrotos illi quoſcunque adduxerunt & afferebant. Hæc eſt vera fides, quæ ſola ſaluat, nempe operoſa, & per charitatem efficax, Gala. quinto. Salutaris & ſancta quoque humilitas fuit, quòd hîc pij homines duntaxat Chriſti veſtem contingere optabant, æſtimantes ſe contactu ſancti ſanctorum indignos. Fides quoque per hoc facta eſt illuſtrior: Simile habes Matthæi nono, in Hæmorrhoiſſa.

Fides operoſa ſola ſaluat.

EPILOGVS.

Euangelica hæc hiſtoria duo maxima nobis propoſuit ritè æſtimanda Chriſti miracula: Alterum, quod Chriſtus veluti dominator maris, & mitigator fluctuum eius, ſuper æquor maris, haud ſecus quàm in terræ campo, deambulauit. Quare in medijs tempeſtatibus cum Petro inclamandus: Saluos nos fac Domine, nec dubium quin manus nobis porrecturus ſit adiutrices. Sic enim dixit, Iſaiæ 43. Noli timere, quia redemi te, & vocaui te nomine tuo, meus es tu. Cùm pertranſieris per aquas, tecum ero, & flumina non operient te. Cùm ambulaueris in igne, non combureris, & flamma non ardebit in te, quia ego dominus Deus tuus, ſanctus Iſrael, ſaluator tuus. Hinc Pſalm. 36. Cùm ceciderit iuſtus, non collidetur: quia dominus ſupponit manum ſuam. Item Pſalm. 117. Impulſus euerſus ſum vt caderem, & dominus ſuſcepit me. Alterum, quòd omnes ægroti veſtis eius contactu, ab omnibus morbis curabantur. Quamobrem non in ipſis ſolùm infirmitatibus, ſed in momento etiam mortis ſperandum in eo. Nam & ſi ambulauero, inquit Dauid Pſal. 22. in medio vmbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es.

Maris dominus et fluminũ Chriſtus.

DOMI-

2. Corin. 6. *Adiuuantes autem exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis, &c.* Finis Epistolæ: *tanquam nihil habentes, & omnia possidentes.*

DE tempore gratiæ Dei in Christo nobis exhibitæ, tempore accepto, & die salutis, de quibus concorditer Prophetę prædixerunt, præsertim Isaias 49. cap. agit hîc Apostolus. Nam ineffabilia bona per Christum contigerunt, maledictio nostra in illum reiecta, & benedictio eius tota ab illo in nos manauit, vnde & ad Christianam vitam amplectendam, quam hîc mira breuitate etiam describit, inuitat & hortatur, Titi. 2. Apparuit gratia Dei saluatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, vt abnegantes impietatem, & secularia desideria, sobriè, &c. Tria autem sunt præsentis Epistolæ primaria capita.

Res periculosa abuti beneficio gratię Dei.

1 Primò, docet quanti periculi res sit abuti beneficio gratiæ Dei: quare hortatur fideles, ne in vacuum gratiam Dei suscipiant, neglectis Spiritus sancti donis, desiderijs carnis inseruiant, ad Tit. 2. Tanquam canes reuersi ad vomitum, & sues lotæ in volutabro luti, rursus crucifigant in semetipsis filium Dei, 2. Petr. 2. Prouerb. 26. & ad Hebr. 6. Intelligit autem Apostolus nomine gratiæ Dei, non vulgaria istæc tantùm præsentis vitæ beneficia, quæ malis æquè ac bonis concedit Deus, sed eam quæ beneficio Christi consistit in redemptione à seruitute peccati, Rom. 6. & 7. in liberatione à malis culpæ, Galat. 3. & in absoluta remissione peccatorum, Ephes. 1. Hoc enim est admirandum illud gratiæ beneficium, de quo locuti sunt Prophetæ, 1. Petr. 1. quo, scilicet, proposuit Deus ex singulari sua voluntate adoptare nos in filios per Christum, & qui per totam vitam obnoxij eramus seruituti diaboli, carnis, & mundi, quibus tanquam imperiosissimis dominis ad suam ipsorum voluntatem obtemperabamus gehennæ & iræ filij, effecit vt essemus sancti, & immaculati coram ipso, hoc est, hæredes Dei, Roma. 8. cohæredes Christi, & consortes diuinæ naturæ, 2. Pet. 1.

Gratiæ Dei nomine quid intelligat Apostolus.

Quo nihil præclarius accidere potuit mortalibus, cui quotquot ingrati fuerint, in pristina videlicet peccata relabendo, hi demum in vacuum sese eam recepisse demonstrant gratiam, quando is sit gratiæ primarius & præcipuus effectus: non vt ex bonis faciat meliores, iuxta August. sed ex malis bonos: postea verò, iuxta Prosperum in Epist. ad Rufinum, per profectum ex bonis factura meliores, vt ex authoritate Prophetæ indicat Apostolus, pollicens quòd in tempore accepto, & die salutis, hoc est, tempore noui testamenti, quo charitas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum sanctum, per quē, dum

Gratiæ præcipuus effectus.

dũ ſicut oportet, oramus, exaudimur, operamur & adiuuamur.

Quia ergo iuxta B. Petrum 1. cap. 2. Hemera Epiſcopis nũc adeſt, hoc eſt, tempus & dies in qua reſpexit nos Deus ſalutaris noſter, factu operæpretium eſt vt ſatisfaciamus admonitioni Apoſtolicæ, vt credamus, ſcilicet, & operemur benè, Iohan. 12. Adhuc ad breue tempus lumen vobiſcum eſt, ambulate donec lumen habetis, ne vos tenebræ occupent: Dum lucem habetis, credite in lucem, vt filij lucis ſitis. Et Apoſt. Galat. 6. Dum tempus habemus, operemur bonum: Beatus hic in facto ſuo erit, qui Apoſtolo fuerit obſecundatus.

Credere & operari, hic opus eſt.

2 Secundò, Oſtendit Apoſtolus differentiam temporis noui teſtamenti, quo reuelata eſt gratia Euangelij per Chriſtum in quo reconciliati ſumus Deo per mortem eius: per quem acceſſum habemus ad patrem, per quem gratia & veritas facta eſt, Iohan. 1. Zach. 13. pignus & arrhabonem æternæ vitæ, ſcilicet Spiritum ſanctum, accepimus.

Differentia temporis noui teſtaméti.

Hæc enim, aliáque immenſa per Chriſtum collata Eccleſiæ beneficia ſignificat Apoſtolus per μετωνυμίαν, tempus, ac dies ſalutis, pro Chriſto, qui author eſt omnis ſalutis, nouiſſimis iſtis diebus ſingulari patris beneuolentia exhibito, ponens. Etenim de illo teſtatur pater, Matth. 3. & 17. quòd in illo ſibi complacuerit, adeò vt non poſſint nõ eſſe accepti propter ipſum, quotquot renaſcuntur ex aqua & Spiritu ſancto, Ioan. 3. & fide per dilectionem operante credunt. 1. Petr. 2. quotquot factores legis fuerint, & non auditores tantùm. Iaco. 1. atque non timore tanquam ſerui ſub lege, ſed amore, tanquam filij ſub gratia cõſtituti, legi obedierint.

Hebr. 1. Author ſalutis Chriſtus.

Sunt enim hi veri palmites in vite manentes, propter occultam illam communicationem Spiritus ſancti, quos cæleſtis ille agricola licet purget, varijs nimirum afflictionibus, tum externis, vt morbis, penuria, fame, exilio, morte, tum internis, vt dolore, tentationibus varijs, anxietate conſcientiæ, &c. non id tamen alia de cauſſa facit, quàm vt fructus plus adferant, Iohan. 15. Neque enim ſuos Dominus affligit vt perdat, ſed vt ſanet: adeò vt licet quandoque negligere videatur ſuorum preces, magis ipſorum fidem & inuocationem excitet: atque vt agnoſcant ex hac Apoſtoli doctrina nunc eſſe tempus acceptabile: quo ſcilicet, antequam clament, exaudiantur, Iſai. 65. Si tamen vt oportet, orauerint, ſcilicet, in nomine Chriſti, Iohan. 16. ex fide, ſpiritu, & mente, Iac. 1. 1. Corint. 14. Iohan. 4. inſtanter, & perſeueranter, Matth. 7. Luc. 11. Tales etenim cùm in Spiritu & veritate adorent propter Chriſtum, exaudiuntur à patre, tum etiam propter inhabitantem ſpiritum eius, Rom. 8. qui docet quid & quomodo orent. Siquidem ita vitam inſtituunt, vt ipſos pater æternus exaudiat

Dominus ſuos non affligit vt perdat, ſed vt ſanet.

diat inuocantes,adiuuet dimicantes,& erigat labentes.

3 Tertiò,Christianæ vitæ formulam proponit omnibus: Primò,Verbi Dei ministris,quales sunt Episcopi,Pastores, & Cōcionatores:Quos vult Apostolus esse formam gregis ex animo 1.Pet.5.Imitatores Christi,vt filij charissimi.Ephes.5. Operarios inconfusibiles,2.ad Timot.2. Siquidem hos posuit in Ecclesia Spiritus sanctus,quam acquisiuit Christus sanguine suo, Act.20.nimirum in ædificationem corporis Christi, in cōsummationem filij Dei.Ephes.4.donec occurramus omnes in vnitatem fidei in virum perfectum,in mensuram ætatis plenitudinis Christi.

Ministris verbi Dei vitæ forma præscribitur.

Deinde promiscuis fidelibus, quorum est acceptam semel fidei professionem conseruare:Sacramenta Ecclesiastica, certissima salutis nostræ symbola amplecti, & reuereri: in ea vocatione,in qua vocati sunt,permanere, 1.Corinth. 7. & obedire præpositis,non tantùm bonis & modestis, sed etiam dyscolis, 1.Pet.2.

In vocatione qua vocati sumus permanendum.

Falluntur enim grauiter,qui eadem esse munia volunt plebis,quæ pastorum:aut omnem, non tantùm vitæ, sed & fidei, libertatem esse passim concedendam, quando, vt quotidiana docent exempla,non abundè magis serpat morum corruptela, quàm ex fidei licentia,qua passim fit,vt quot sint capita, tot sint sententiæ,vt vel hæreticorum paradoxa abundè testantur, qualia sunt,solam fidem sufficere ad salutem,iustum in omni opere bono peccare, baptismum ,aliáque sacramenta esse futilia hominum commenta,& id genus multa. Ex quibus quanta secuta sit in Repub.Christiana morum corruptela,passim omnes sentiunt,nec tamen dolent. Atqui longè aliter Paulus sentit, qui obsecrat Corinthios per nomē Domini,vt idipsum dicant omnes,& non sint in eis schismata,sintque perfecti in eodem sensu,& in eadem sententia, 1.cap. 1. Qui & hoc loco omnium fidelium vitam talem esse vult, vt nemini dent vllam offensionem,ne ijs quidem qui occasionem quærunt maledicti gratia, vt non vituperetur ministerium:siquidem hoc in ignominiam cedit creatoris,iuxta illud, Propter vos nomen meum blasphematur,Isai.52.Sed potius vt in omnibus exhibeant se sicut Dei ministros, obediendo videlicet illius præceptis, ex verbi Dei præscripto,vitam instituendo,in multa patientia, in tribulationibus,in necessitatibus,in angustijs,in plagis,in carceribus,&c. Quod an nostri faciant Sardanapali, ipsi viderint. Certè nihil minus apud ipsos inuenias quàm eas virtutes, quas hîc enumerat Apostolus. Siquidem pro ieiunijs amplectuntur gastrimargiam,pro castitate libidinem,pro necessitate abundantiam,pro patientia indignationem,pro charitate odium , pro Spiritu sancto spiritum soporis & vertiginis,pro scientia ignorātiam,&c.

Libertas vitæ & fidei passim omnibus concedenda non est.

Fidelium vita sine offensione esse debet.

Sardanapali nostri à virtutibus Apostolicis alienissimi.

Adeò nihil est sani in tota vita ipsorum, vt facilè agnoscas quàm sint à spiritu Christi alieni.

EPILOGVS.

In lectione hac hortatus est nos Apostolus ad vitam Christianam, quæ in duobus sita est, actione nimirũ & passione: & idcirco etiam docuit quo pacto in vtraque nos gerere piè debeamus. Vt autem hortatio huiusmodi eò penitius animis nostris insideret, duas proposuit caussas mouentes. Quarum prior est gratiæ oblatio, altera temporis opportunitas: Oblatio quidem gratiæ, quòd iam abundè in nos Dominus misericordiam suam & effuderit & effundat per fidem in Iesum Christum: Opportunitas verò temporis, quòd (quamdiu hic agimus in viuis) tempus sit acceptabile, & fructiferum, diésque adsint salutis. His igitur moti caussis, hanc Pauli parænesin & auidè audire, & factis exprimere pro virili oportet. Nec enim satis est, quod diuina gratia semel prauis facinoribus exempti, & ad salutem admissi simus, si deinceps ad pristinam vitam reuertamur: sed oportet gratiam semel acceptam mordicus retinere: siquidem salutis veræ ac æternæ velimus esse capaces. Nam vt non minor est virtus tueri partas opes, quàm eas corradere: ita nec minoris virtutis est retinere conseruaréque acceptam gratiam, quàm cõparare eandem. Apoc. 3. Ecce venio citò: tene quod habes, vt nemo accipiat coronam tuam.

Exhortatio ad vitam Christianam.

Caussæ ad vitam Christianam nos mouentes duæ.

DOMINICA PRIMA QVADRAGESIMAE, EVANGELIVM.

Tunc Iesus ductus est in desertum à spiritu, vt tentaretur à Diabolo, &c. Finis Euangelij: *& ecce angeli accesserunt, & ministrabant ei.* Matth. 4. Marci. 1. Luc. 4.

EVANGELIVM hoc duabus potissimùm de caussis huic Dominicæ assignatum est: Primò, vt Christiani nos statim in exordio ieiunij nostri certum fundamentum & obiectum haberemus. Deinde vt admoniti simus aduersus insidiosos insultus Diaboli, contra quem potissima arma sunt ieiunium, precatio, & gladius spiritus, quod est verbum Dei, Matth. 17 Ephe. 6 Qui, vt hîc patet, tunc vel maximè seuit, cùm eius regnum impetimus, aut eius potestati nos subtrahere conamur. Proponit autem triplicem Christi cum Satana conflictum, quem non sui ipsius, sed nostra omnium caussa suscepit.

Ieiunij nostri fundamentũ ex Euangelio petitur.

1 Est autem primus conflictus de cura & solicitudine victus, & diuitijs comparandis, quibus victui & necessitati succurratur. Christus enim ea ratione ductus fuit à spiritu sancto in desertum, famelicus & esuriens factus est ieiunio 40. dierum exhaustus & defatigatus est, vt ab immanissimo Satana tentaretur, hoc est, propter nos tentationes pateretur, & eas vinceret ipse nobis, tum nos quoque per ipsum vincere disceremus. Vnde non tantùm exempli caussa tentatus est, sed & in hoc vt per hanc

Tentatur Christus de cura & solicitudine victus.

Tentatus est Christus nobis.

hanc victoriam nos vinceremus. Omnes enim victoriæ, omnes triumphi Christi, omnium credentium in Christo sunt. Vnde & in Euangelio dicit, Confidite, ego vici, Ioan. 16.

Diabolus ergo occasionem nactus adoritur Christū: quanquam dubius de successu, quòd sciret sanctissimos illos Mosen, Exod. 34. & Heliam, 3. Reg. 19. (de quorum tamen humanitate non dubitauit) similem inediam sustinuisse. Nititur autem Christum adducere in diffidentiam, pusillanimitatem, & desperationem, qua victus discedat à fiducia, quam habebat erga patrem, penes quem est omnium rerum prouidentia & cura, Sap. 6. Atque eisdem prorsus technis indies fideles opprimit & tentat, quos inopia rei familiaris, penuria, paupertate, & ægritudine oneratos perspexerit: quibus nihil æquè molitur, quàm fidem de promissionibus diuinis eximere, ex præsenti calamitate conuincere cupiens Deum ipsorum curam abiecisse, atque ideò licere malis artibus, scilicet, fraudibus, periurio, imposturis, deceptione, & vsuris, rem familiarem augere, necessitati succurrere. Hoc est enim quod ait: Dic vt lapides isti panes fiant.

Nisus Satanæ aduersus Christum.

Technis quibus nos tentet Diabolus.

Sed Christum imitentur fideles, fidant diuinæ promissioni, inseruiant vocationi, quærant regnum Dei & iustitiam eius, &c. Matth. 6. Denique resistant Diabolo, & opponāt illi, quod opposuit Christus: nimirum, *Non in solo pane viuit homo*, &c. sic fiet vt fugiat ab eis, atque cum confusione discedat, Iac. 4. Ephes. 4. 1. Pet. 5.

Fideles Christum in tentatione imitari debent. Deut. 8.

2 Secundus conflictus est de comparanda humana gloria, sed rationibus illicitis, ac verbo Dei prohibitis, dum ait: *Si filius Dei es, præcipita te deorsum*: Nam *scriptum est* Psal. 90. *Angelis suis mandauit de te*, &c. Pari modo Christianos etiam subinde vana gloria tentat, vt immittat præsumptionem cogitationis sanctæ de semetipsis, & quasi singularibus donis frui meritò debeant præ alijs, quasi plura meruerint, quàm cæteri homines. Verùm huic resistant oportet fideles, sumentes armaturam Dei, vt possint in omnibus perfecti stare: nempe, vt monet Apostolus Ephes. 5. induere loricam iustitiæ, calceare pedes in præparatione Euangelij pacis, sumere scutum fidei, galeam salutis assumere, gladium spiritus arripere, quod est verbū Dei. Est enim nobis colluctatio non aduersus carnem & sanguinem tantùm, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarū harum. Neque vlla ratione nobis cessandum est. nunquā enim cessat hostis, sed vt leo rugiens circumit quærens quem deuoret. 1. Pet. 5. Si enim semel, bis, térque victus, ne sic quidem abstinuerit à Christo, quia secundum Lucam 4. cap. recessit ab illo vsque ad tempus, multò minus à nobis desistet. Vt autem prætextu verbi Dei Christo præcipitium persuadere conatus est,

De gloria humana tentatur Christus.

Christianos quomodo vana gloria tentet Satanas.

Arma Christianorū contra Satanæ tentationes.

Nunquam in prælio cessandum, quia hostis semper nobis importunus est.

est, vt sic patrem cælestem tentaret, suis viribus nimium tribueret, ac auram captaret popularem, acsi diceret: Video te bona omnia persuadere tibi de Deo Patre, adeò vt nec in esurie ipsa de eius cura addubites. Cùm ergo huic maxima de te cura sit, securus esto, nullum timeto discrimen, ideóque confidenter te deorsum præcipitato. Nam scriptum est: *Angelis suis*, &c. ita etiamnum pijs omnibus spe conciliandę existimationis suggerit falsarum opinionum paradoxa, abusuum defensionem, ac fomenta seditionum.

Hi enim reuera sese de pinnaculo templi deijciunt, qui captiui à diaboli laqueis veritatem Dei in mendacio detinent, & fidei, sacramentorum atque scripturarum integritatem peruertunt, Ecclesiæ vnitatem doctrinis varijs & peregrinis scindunt: non tam ventris quàm existimationis caussa, vt infœlici hoc nostro seculo, dæmonis haud dubiè impulsu sese deiecerunt, quotquot sunt nouarum opinionum architecti: quales sunt ferè primarij: Lutherus, Svvinglius, Oecolampadius, Brentius, Caluinus, Beza, Viretus, Svvecheldius, Muncerus, & Menno Frisius: Qui propria perditione non contenti, sectas non metuunt introducere: atque vt hic Satan, prætextu scripturarum, tanquam pellibus ouinis, eas fidelibus obtrudunt: pari prorsus ratione, ea nimirum ex scripturis supprimentes, quæ caussæ suæ officere posse perspiciunt. Nec hoc mirum iuxta Apost. 2. Corinth. 11. Ipse enim Satanas transfigurat se in angelum lucis: non est ergo magnum, si ministri eius transfigurentur velut ministri iustitiæ, quorum finis erit secundum opera ipsorum.

Opinionum nouarum architecti de templo sese deijciunt.

Sectarij propria perditione non contenti, & truncatim scriptu ras afferũt & omittunt.

Atqui Christum imitentur fideles, ac clauum clauo pellant, scripturis perfidè citatis, verum scripturarum intellectu opponant, quem videlicet intellectũ Ecclesia semper, vbique, ab omnibus defendit, hoc est, quẽ Christiani orbis vniuersitas, antiquitas & consensio est tutata. Sic enim fiet, vt non facilè erroribus seducantur. Atque vt in promptu habeant semper contra quãcunque tentationem peculiare antidotum, verbum Dei & sedulò audiant, legántque, & diligenter retineant, necnon cuique aduersario hoc pacto respondeant. Tu qui scripturam perperàm adduxisti, audi vicissim clarissimũ scripturæ locum: *Nõ tentabis dominũ Deũ tuum*: Quare tu scriptura detorta mones, vt in scripturam peccem? &c. Sic nimirum fiet, vt quemadmodum diabolus à Domino discedere cum pudore coactus est, ita & aduersarius in Domini potentia victus, discedere cogatur.

Intellectu scripturarũ vero, scriptis falsò adductis resistendum.

Deut. 6.

3 Tertius conflictus est, de adipiscenda dignitate & potentia in hoc seculo, de habendi cupiditate & diuitijs, hoc est, ambitione, cupiditate regnandi, & pollicitatione regnorum. *Has omnia, inquiens, tibi dabo, si prostratus adoraueris me.*

De habendi cupiditate, dignitate, & potẽtia tentatur Christus.

me. Sic enim fieri solet in nobis, malo scilicet illo genio, seu dęmone potius impellente, vt dum sufficiens est paratus victus, qui necessitati sufficiat, mox irrepat dominandi affectus, qui nos subinde ita transuersos rapit, vt honestatis, pietatis, religionis, fidei, & amicitiæ nullam prorsus rationem habeamus: quo fit plerunque vt amicus amico tendat insidias, imò filius subinde patri, socer genero, filia matri, & affinis affini exitium paret. Cuius rei exempla tam ex sacris, quàm prophanis peti possunt: Absalon cupiditate regnandi victus, patri insidias struxit, 2. Reg. 15. 16. 17. Esau fratri suo Iacob, Gen. 27.

Dominandi affectus in quæ mala nos rapiat.

Sed obseruandum est, quibus conditionibus huic malę nostræ cupiditati sese satisfacere polliceatur: Si nimirum ante ipsum cadentes, adorauerimus: inuidet enim Deo suam potentiam, maiestatem & gloriam, eamque sibi vendicare conatur, falsò dictitans sese mundi principem, ac monarcham. Hinc nihil intentatum relinquit, quo nos à fide in Deum abalienet, & ad se colendum pro Deo permoueat. Sicut autem Deum adorat, qui ipsi legitimum honorem & timorem impēdit, scilicet, toto corde, tota mente, & tota anima diligens, ipsius promissionibus fidens, mandatis obediens, minas metuens: ita & huic dæmonis præcepto obtemperat, qui legitima vocatione relicta, vt existimationem sui apud alios obtineat, hæreses docet, schismata suscitat, Dei præcepta contemnit, ac seculi mores amplectitur. Denique animam ipsam venalem circunferunt, quos hæc inuaserit ambitio: ex hac misera Reipublicæ Christianæ facies nascitur, qua sursum ac deorsum tam in Rep. quàm in religione voluuntur omnia. Siquidem exemplo Christi, rari sunt qui gladio spiritus Satanæ resistant, verbo Dei obtemperando: Temperantiæ laus est abolita, nemo se non admiratur, & adorat suæ sapientiæ idolum, sua latifundia nemini sufficiunt, ad proximi vicini arua adspirat quisque, deficiunt miseri à bono ad malum, quod est ante Satanam cadere. Student auaritiæ, quod est diabolum adorare: Velociùs in stadio diaboli currunt, quàm incitantur. At Christus auaritiæ & idololatriæ opponens manifestum Dei præceptum de solo Deo adorando, docet ne vel diuitias, vel honores, vel creaturam vllam præferamus Deo, sed ipsum vnum agnoscamus verū Deū, in ipsum solum credamus, ei vni fidamus, ipsum ante omnia diligamus, colamus, timeamus, inuocemus, 1. Timoth. 1.

Dei gloriam, potentiam & maiestatem sibi vendicare conatur diabolus.

Ambitiosi animam venalem circumferunt.

Ante Satanā cadere & eū adorare qui dicuntur. Deu. 6. & 10

Creatura nulla Deo præferenda.

Postremò verò audiuimus, repulso diabolo, venisse angelos Dei, ac Christo ministrasse. Hinc eam pij accipiunt doctrinam & consolationem, quòd non deserturus eos sit in tentatione Dominus, neque vltra vires suas tentari permissurus, 1. Corint. 10. sed & incrementum daturus eis, & liberaturus eos, ac per angelorum ministerium eos custoditurus, ne impingant ad lapi-

Angeli administratorij spiritus & custodes nostri.

ad lapidem pedes suos, Psalm. 90. De hoc ministerio angelico obseruandum, quod S. Augustinus commemorat in Soliloquijs: Insuper, ait, facis angelos tuos spiritus propter me, quibus mandasti, vt custodiant me in omnibus vijs meis, ne forte offendam ad lapidem pedem meum. Hi enim sunt custodes super muros ciuitatis tuæ nouæ Hierusalem, & montes in circuitu eius, vigilantes & custodientes vigilias noctis super gregem tuum, ne quando rapiat vt leo animas nostras, dum non esset qui eriperet: Ille antiquus serpens aduersarius noster diabolus, qui quasi leo rugiens circuit quærens quem deuoret. Hi sunt ciues beatæ ciuitatis supernæ Hierusalem, quæ sursum est mater nostra, in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis: vt eos liberent ab inimicis suis, & custodiant in omnibus vijs, confortent quoque & moueant, & orationes filiorum tuorum offerant in conspectu gloriæ maiestatis tuæ. Diligunt nempe conciues suos, per quos suæ ruinæ scissuras instaurari expectant: ideoque magna cura & vigilanti studio assunt nobis omnibus horis & locis succurrentes & prouidentes necessitatibus nostris, & soliciti discurrentes inter nos & te domine, gemitus nostros atque suspiria referentes ad te, vt impetrent nobis facilem tuæ benignitatis propitiationem, & referant ad nos desideratam tuæ gratiæ benedictionem. Ambulant enim nobiscum, attentè considerantes quàm piè, quamque honestè in medio prauæ nationis conuersemur, quantoque studio & desiderio quæramus regnum tuum & iustitiam eius, quantoque timore ac tremore seruiamus & exultemus tibi in lætitia cordis nostri. Adiuuant laborantes, protegunt quiescentes, hortantur pugnantes, coronant vincentes, congaudent gaudentibus, compatiuntur patientibus, pro te, inquam, patientibus. Grandis est eis cura de nobis. Magnus est affectus dilectionis eorum erga nos. Et hoc totum propter honorem tuæ inexistimabilis charitatis, qua dilexisti nos. Diligunt enim quos tu diligis, custodiunt quos tu custodis, & deserunt quos tu deseris: nec diligunt operantes iniquitatem: quoniam & tu odisti operãtes iniquitatem, & perdes omnes qui loquuntur mendacium. Quoties bene agimus gaudent angeli, & tristantur dæmones. Quoties à bono deuiamus, diabolum lætificamus, & angelos tuos suo gaudio defraudamus. Gaudium enim est eis super vno peccatore pœnitentiam agente, sed diabolo super vno iusto pœnitentiam deserente. Hunc præsentem locum quisque diligenter attendat, certò sibi inde persuadens, si vitando ea quæ in mũdo sunt vitia, diabolo restitit, angelos qui ipsi in huiusmodi certamine adfuerunt adiutores, adhuc etiam sibi adesse custodes & congratulatores, & propediem adfore coronatores.

Augustini sententia de angelorum ministerio obseruanda.

Cura angelorum de nobis, & affectus erga nos grandis.

EPILOGVS.

A baptismate tentatio expectanda.

Audiuimus principio statim à suscepto baptismate, actum esse Dominum Iesum à Spiritu S. in desertum, vt tentaretur à diabolo. Hinc edocti sumus, primò, quod nec nobis post baptismum sit aliud expectandum certius, atque tentatio diabolica, iuxta illud Sapientis, Ecclesiasti. 2. Fili accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia & timore, & prepara animam tuam ad tentationē. Deinde, quod non sit signum irati Dei, sed diuina permissio ad nostrā salutem, quando tentationibus exponimur, Rom. 5. Iac. 1. Secundò, audiuimus tentatum esse Dominū in deserto, cùm ieiunasset, cùmque esuriret iam: Inde nimirum discendū nobis venit, tum omniū maximè tentari nos à Satana, quando à prauo seculi consortio semoti sumus, ac solis vacamus rebus diuinis, quando item ieiunamus ac maceramus carnem, quando denique inopia rerum laboramus. Nam eos qui in medio prauorum conuersantur, qui comessationibus & ebrietatibus indulgent, quique in abundantia rerum omnium agunt, intentatos ille sinit, quòd nempe, sponte sua voluntatem eius faciant. Cæterùm accepimus quibus iaculis petierit Satan Christum, nimirum tribus, ventris cura, seu crapula, superbia, seu arrogantia, & auaritia, sub quibus sanè tribus, omnes tentationes comprehenduntur, imò è quibus scaturiunt mala omnia. Nam quicquid (vt inquit Iohannes 1. cap. 2.) in mūdo est, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ. Item quibus armis illa retuderit, & tentatorem vicerit, cúmque à se abegerit, scilicet, ieiunio, precatione, & gladio Spiritus, quod est verbum Dei. Quoties igitur & nos adoritur ille, taliáque iacula in nos detorquet, hoc est, ad desperationem, nimiam confidentiam, & idololatriā nos solicitat, sumamus ante omnia gladium spiritualem verbum Dei, ac fidei scutum, extinguemúsque omnia eius tela ignea. Etsi enim nos natura non tam fortes sumus, vt pares esse possimus illius machinis, quia tamen Christus vires eius egregiè pro nobis fregit, per hunc possumus omnia, Philip. 4.

Tentationes permittūtur ad nostram salutem.

Quando maximè tentamur à Satana.

Arma, quibus diabolū Christus abegerit.

FERIA SECVNDA HEBDOMADAE PRIMAE, EPISTOLA.

Ezech. 34.

Hæc dicit dominus Deus: Ecce ego ipse super pastores, requiram gregem meū de manu eorum, &c. Finis Epistolæ: *& pascam illas in iudicio.*

Pastores mali captiuitatis Babylonicæ caussa.

IVXTA literam liberatio ex captiuitate Babylonica hîc prædicitur, cuius pastores vtriusque status, chori & fori moderatores, socordes & pessimi, præcipua caussa fuerunt: Sed per eam Ecclesiæ regnum adumbratur, Christusque verus ac bonus pastor præsignatur, de cuius officio in hac Epistola agit Propheta. Quia enim semetipsos pascebant pastores, ouibus passim luporum morsibus relictis, pollicetur Deus ouium suarum se rationem habiturum, grauissimáque exhortatione & comminatione vtriusque status optimates excitat & vrget. Tria autem proponit Propheta.

1 Primò, Bucolica quadam metaphora promittit se, oues suas, ab æterno scilicet prædestinatas, quæsiturum, quarum & si nulla perire potuit, erant tamen per pastorem Christum, in quo electæ sunt ante mundi constitutionem, Ephe. 1. quærendæ, visitandæ, ac liberandæ. Id enim impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnales hominis affectus, ita vt neminem ad perfectum adducere posset, quæ operabatur iram, cùm errantibus ouibus mortem comminaretur, caulam ostenderet, sed vt repeterent gratiam præstare nequibat: Ideò inquit, *Ego ipse requiram oues meas, & visitabo eas, sicut visitat pastor gregem suum, &c.* quæ videlicet perierunt domus Israël, Matth. 15. merito nimirum primi illius originalis peccati quo tota perijt humani generis massa, vt ex ea qui à Christo requiruntur, solam agnoscant indebitam gratiam, qua ex misericordia auersos vocat, impios iustificat; & qui deseruntur, solam agnoscant vindicem iustitiam, qua iustè, dignos deseri, deserit.

Bucolica metaphora promittitur Christus oues suas quæsiturus, visitaturus, & liberaturus.

Quos autem ita visitat Dominus, vt à massa perditionis separet, non iam ex bonis, inquit Augustinus, facit meliores, sed ex impijs bonos, vt ex fide viuentes per dilectionem benè operentur. Quos autem ita inuenerit, 1 Visitat in virga, scilicet, iniquitates eorum, Psal. 88. ne damnet cum mundo. 2 Separat ab hœdis, ne mali pestifero contagio perdant. 3 Educit de populis transferendo de morte ad vitam, 1. Iohan. 3. 4 Congregat de terris vitæ præsentis in terram viuentium. Quibus verbis cōplectitur Propheta amplissimam promissionem gratiæ noui testamenti per Christum (qui auctore Petro, est princeps pastorum) afferendæ: Qui graue iugum, quo miserè oues opprimebant pastores iniqui, sustulit, substituto leui illo Euangelico iugo, oues suas demulcet, dum parcit peccātibus, nolens mortem peccatoris, Matth. 11. Ezech. 18. condonat respicientibus, expectando vt misereatur eis, Isaiæ 30.

Promissio amplissima gratiæ noui testamenti.

2 Secundò, Pastoris Christi colligentis oues errantes, beneficia quæ tempore noui testāmenti sit exhibiturus, enumerat, voce Domini dicentis: *Inducam eas in terram suam*, quasi dicat: Etsi videantur balantes & dispersæ oues meæ in alieno versari solo, & quasi peregrinantes à Domino, & communibus hœdorū malis obnoxiæ, non tamen peribunt, sed inducam in terram cælestem.

Pastor bonus Christus nouo testamento præcipuè pronunsus.

Pascam eas in montibus Israël, id est, nō tātùm corruptibili & perituro cibo, vel in loco parū tuto, vbi prędæ facilè objici possint; sed in tabernaculis fiduciæ, in locis tutissimis, Isa. 32. *In riuis, et in cunctis sedibus terra*, quasi dicat, Nō in aridis locis, vbi siti diuinarū consolationū affecti riuulos aquæ viuæ desiderare possent: sed fiet in eis fons aquæ salientis in vitam æternam, vt hauriant aquas in gaudio de fontibus saluatoris, Iohan. 4. Isa. 12.

In pascuis vberrimis pascam eas, vt nihil scilicet quod ad æternã ipsarum salutem esse necessarium posset, desideretur: Iuxta illud, Isa. 5. Quid vltra debui facere vineæ meæ, & non feci? *In montibus excelsis erunt pascua earum*, quia totæ in Deum ferentur, neglectis mometaneis & perituris. Vbi gustarint quàm suauis sit Dominus, non iam terrena quærent, sed ea quę sursum sunt, vbi Christus est in dextera Dei sedens, Colloss. 3.

Beneficia in nouo restamento per Christum exhibita.

Requiescent in herbis virentibus, in pascuis pinguibus pascentur. Promissio est de futura beatitudine, de qua Isaiæ 32. Sedebit populus meus in tabernaculis fiduciæ, in pulchritudine pacis, in requie opulenta.

Sublimiora hæc sunt promissa, quàm quæ alicui pastori, præterquam Christo, conuenire possint, qui solus est animarũ pastor, quid ouium saluti expediat sciens: cuius ad exemplar vult tamen Deus omnes sese componere pastores, nisi horrendæ illi maledictioni subijci velint: Væ pastoribus qui pascebãt semetipsos, neglectis nimirum ouibus: alioqui permittit Apostolus, vt qui gregem pascit, de lacte comedat, & qui altari deseruit, de altari viuat, 1. Corinth. 9.

Pastores ad exemplar veri Pastoris Christi sese componere debent.

Sicut autem pastorum alij sunt boni, alij autem mali, ita dispar ia sunt officia. Nam veri pastoris est, requirere oues, visitare, ad caulam reducere, pascere verbo & exemplo, doctrina & sacramentis. Paratus enim est talis pro ouibus animam ponere. Siquidem per ostium, quod Christus est, in ouile ouium accessit, Ioan. 10. Accidit autem singulari Dei erga populũ suum misericordia, vt huiusmodi det Pastores, qui scientia atque doctrina nimirum iuxta cor Dei, pascant, Iere. 3. Pascunt autem iuxta cor Dei, qui nihil subtrahunt vtilium, quo minus annuntient Domini voluntatem, Actorum 20. qui veritatem Euangelij prodigiosis opinionibus & hæresibus non corrumpunt: qui ouium salutem proprio quæstui & ventri præponunt: qui denique lupos greges infestantes, fortiter gladio spiritus verbi Dei repellunt.

Pastorum vt alij boni, alij mali, ita dispar ia eorum officia.

Misericordia Dei singularis quando pastores dat qui scientia ac doctrina iuxta cor suũ pascunt.

Mali verò pastoris est, oues veniente lupo relinquere, lac comedere, lanis operiri, quod crassum est occidere, infirma nõ alligare, perdita nõ quærere, cum austeritate imperare, onera grauia imponere, & digito nõ attingere, Mat. 23. quia nimirũ fur est & latro, cùm non per ostium, sed aliunde, intrarit: nec sit illi de ouibus cura, vt meritò huiusmodi idolum vocet Zacha. 11. cap. Datur verò huiusmodi, meritis subditorum exigentibus, iuxta illud: Dominus est qui regnare facit hypocritam propter peccata populi, Iob 34. quales vereor hoc tempore, ne multos patiatur Ecclesia, qui sunt, vt est apud Isaiam cap. 56. Speculatores cæci, canes muti non valentes latrare, videntes vana, amãtes somnia, canes impudentissimi, nescientes saturitatem, ignorantes

Plebs mala pastorẽ malum meretur.

rantes intelligentiam, declinantes ad auaritiam.

3 Tertiò, Ne putarent fideles se prorsus à Deo deseri, si tales essent nacti pastores, qui ipsorũ curam prorsus abijcerent, pollicetur Deus in huiusmodi casu se pastoris munia obiturũ, dicens: *Ego ipse pascam oues meas, et accubare eas faciam*, vt scilicet tutò cum Propheta dicãt, Psa. 22. Dominus regit me, nihil mihi deerit, in loco pascuæ ibi me collocauit, &c. Quod ideò facturũ se pollicetur, vt sine timore de manu inimicorum liberati, seruiamus illi, Luc. 1.

Munia pastoris se obiturũ pollicetur Deus.

Neque his cõtentus longè maiora pollicetur, dum ait: *Quod perierat requiram, quod abiectum fuerat reducam, quod confractum fuerat alligabo, quod infirmum fuerat consolidabo, quod pingue & forte, custodiã.* Emphaticῶς hęc cùm dicãtur, vt cuilibet periodo sua adsit energia, omnes tamen id vnum insinuare puto, quod suauissima illa Euangelij voce significauit Christus, dum ait se venisse, vt peccatores saluos faceret, Mat. 9. Lu. 19. Et Apost. 1. Tim. 1. Venit Christus Iesus in hunc mundũ peccatores saluos facere. Et Propheta Ezec. 18. Nolo mortẽ peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Nemo ergo peccati grauitate perculsus desperet: adest enim qui erigit omnes allisos, qui sanat contritiones, qui linum fumigans non extinguit: cuius gratia fit, vt in accepta semel iustitia perseueremus, tentationibus resistamus, ex peccatis saucij reuiuiscamus, & sanemur. At verò ne quis inani fiducia de huiusmodi diuinis promissis ita sibi blandiretur, vt interim suauiter negligeret quæcunque salutis adipiscendæ sunt remedia proposita, docet quo modo diuinas istas suas promissiones sit exhibiturus, scilicet, *in iudicio & iustitia*. Neque enim temeritate fortunæ, casu, aut fatali quadam necessitate, qualem Stoici somniarũt, eueniunt omnia in rebus humanis, sed iudicio Dei iusto (Iustus enim es, inquit Propheta, Psal. 118. & rectum iudicium tuum.) Pascua hæc æternæ fœlicitatis, quæ tanquam merces bonis redditur operibus eorum, qui non crediderunt tantùm, sed in vinea Domini laborarunt, retribuetur, Matt. 20.

Consolatio contra desperationem.

Remedium contra inanem præsumptionem.

EPILOGVS.

Correxit hoc loco verbo Domini Propheta dyscolos pastores & superintendentes vtriusque ordinis, sic Dominici gregis curam agentes, vt ipsi instar luporum lanient & deuorent. Hoc cùm commune sit ingenium & chori & fori principum, cælestis pater curam suam gregi suo per semetipsum promittit, missurúmque vnicum filium suum pastorem optimum, nempe, sapientiæ, intelligentiæ, clementiæ, paupertatis & omnis boni fontem. Hinc cum pastoriam functionem suscepisset, ait Iohan. 10. Ego sum pastor bonus: bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis.

FERIA SECVNDA HEBDOMADAE PRIMAE, EVANGELIVM.

Matth. 25.

Cùm autem venerit filius hominis in maiestate sua & omnes angeli eius cum eo: tunc sedebit super sedem maiestatis suæ, &c. Finis Euangelij: *Et ibunt hi in supplicium æternum: iusti autem, in vitam æternam.*

Fidei articulus de secundo Christi aduentu astruitur.

ARTICVLVS fidei Catholicæ de aduentu magni Regis Iesu Christi, quo venturus est è cælo, hoc est, à dextera gloriæ Dei, in potestate magna & maiestate, ad iudicandum viuos & mortuos, hîc astruitur, vt cum cordi committentes à peccatis absterreamur, & ad virtutes prouocemur, quia docet Christus fore tunc diem, quo cuncta quæ fiunt sub sole, sit adducturus in iudicium. Ecclesiastes 12. Rom. 14. 2. Corinth. 5. In hoc Euangelio potissimùm tria obseruanda sunt.

Iudicis maiestas ex personæ & conditionis dignitate iudicatur.

1 Primò, Maiestas iudicis, quæ consideranda est, vel secundum personæ vel conditionis dignitatem: Quo ad personæ dignitatem, & filius Dei Patri æterno æqualis secundum diuinitatem, & filius hominis Patre minor secundum humanitatem, cui pater omne iudicium dedit, vt omnis qui credit in ipso non pereat, Iohan. 3. & 5. Hic igitur tantus, in die iræ, tribulationis & caliginis, Sopho. 1. quo tribulabitur fortis, quo nec aurum neque argentum poterunt liberare homines aut iumenta, ad iudicium veniet: sed ita, vt ignis ante ipsum præcedat, vt inflammet in circuitu inimicos eius, & cum principibus populi sui sedeat in sede maiestatis suæ, Isa. 3. Apo. 1. *Tunc congregabuntur ante eum omnes gentes, & segregabit eas ab inuicem, &c.* Ibi sisti habebunt omnes, omnes gentes hîc apparebunt, exemptus erit nemo. Tunc pueri & infantes, senes, mares, fœminæ omnes citò venient, tubæ angelicæ parentes omnes, viuentes in ictum oculi mutabuntur, & in simili momento excitabuntur, tanquã dormiẽtes mortui. Tanta virtus est verbi Dei. Tunc iuxta B. August. lib. 22. de ciuitate Dei cap. 15. vbi de fidelium resurrectione agit: Omnia Christianorum corpora resurrectura sunt ea ætate, qua resurrexit Christus, id est, circa annos triginta, siue supra, siue infra eam ætatem fuerint defuncti. Tunc fiet segregatio electorum & abiectorum: Tunc hæretici Lutherani videbunt, quid intersit inter verbũ & opus: Tunc scandala auferentur è mundo omnia, & separabuntur zizania & hœdi, quia infructuosi, steriles & nocentes: Bonum semẽ, quia fructuosum & commodum seruabitur. Illa comburenda in aceruum vnum in tartara conijcientur, hoc in horrea thesaurorum Dei referetur. De hac re vide Ezech. 34. Matth. 13. & 25.

Scandala in secundo aduentu auferentur omnia.

Quantum verò ad conditionis dignitatem est misericors: Nam talem cum experientur pij, leuantes capita sua, & dicentes: ad-

res: aduenisti redemptor noster: est & iustus: nam talem cum experientur impij, dicentes montibus, cadite super nos: & collibus, operite nos, Luc. 23. Zacha. 13. Hunc nemo poterit fallere criminũ occultatione: siquidem omnia nuda & aperta sunt oculis eius, Hebr. 4. nec corrumpere oblatione munerum, vt iudicem prophanum, Deute. 26. Exod. 23. siquidem, ipse Dominus Deus potens & terribilis, personam nõ accipiet nec munera, Deut. 10. Dum enim ad iudicium sederit, libri aperientur, Apoc. 20. & mox aderunt testes, conscientia & synderisis, aderunt & accusatores, dæmones scilicet, & angeli mali, quanquam non erunt necessarij, quia (vt est apud Malach. 3.) Ipse Dominus accedens ad iudicium, erit testis velox maleficis, adulteris, ac periuris.

Apoc. 6.

Iudex Christus nec falli nec corrumpi poterit.

2 Secundò, Differentia iudicandorũ hîc est obseruanda, quã exprimit Christus bucolica quadam metaphora sumpta à bubulcis, dum ait: *Statuet oues à dextris suis, hædos autem à sinistris*. Hi iræ iudicis obnoxij, illæ gloriæ Christi participes. Ipse iudex œcumenicus medius inter electos & abiectos sedebit, sententiam cuiuis parti dicturus, neutri parsurus.

Iudicandorũ differentia.

Agnos, quo nomine pios, qui virtutibus insignes, non sua, sed quæ Christi sunt quæsierunt, intelligit, statuet à dextris, vt vel ex ipso loco immortalitatis gloriam intelligamus, Isa. 32. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, &c. quia nomine dextræ omnis fœlicitas significatur. Hœdos, id est impios, & damnandos, ob fœdã scelerum sentinam, contemptum Dei, cupiditatem, & neglectũ bonorum operum statuet à sinistris: quibus omnis miseria & infœlicitas, vt nomine tenebrarum: iuxta illud. 1. Reg. 2. Impij in tenebris conticescent, intelligitur. Fiet autem ista locatio iudicandorum, angeli ministerio, idque in ictu oculi, in nouissima tuba, cuius efficacia fiet, vt omnes, qui in monumẽtis sunt, audiant vocẽ filij Dei: ita tamen, vt resurgant pij, qui Deo, eiusque verbo firma fide adhæserunt, quæ per charitatẽ operatur, ad vitam & gloriam: impij verò qui abusi sunt Dei patiẽtia, dicentes in corde suo: Non est Deus, Rom. 2. Psal. 14. resurgant ad mortem & pœnam.

Agnorum nomine pios intelligit.

Hœdi impij.

1. Cor. 15. Ioan. 5.

Afferunt autem hæc insignem consolationem bonis, ex cõsideratione immarcessibilis gloriæ Dei, & terrorem insignem malis, ex consideratione æternæ damnationis. Ex ijs autem intelligimus non eundẽ esse interitum hominum & iumentorum: sed iustissimum illum iudicem daturum cuique secundũ opera sua: sed ita, vt præcedat generalis corporum resurrectio: De qua. 1. Corinth. 15. Daniel. 12. Iob. 14. Ezech. 37.

Consolatio insignis pro bonis. Terror ingẽs pro malis.

3 Tertiò, Obseruanda in hoc Euangelio dispar iudicis sentẽtia, secundũ disparem iudicandorum conditionem. Erit enim vna absolutionis sententia, plena misericordiæ. Nam Rom. 6.

Iudicis Christi sententia dispar.

Gratia

Gratia autem Dei vita æterna,& plena iustitiæ: Nam, 2.Tim. 4. Apostol. dicit: Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui, de reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi in illa die iustus iudex, &c. dum ijs qui à dextris erunt, dicet, *Venite benedicti patris mei. &c. Nam esuriui, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi potum: hospes fui, & collegistis me: infirmus, & visitastis me: in carcere, & venistis ad me: nudus, &c. & operuistis me. Quod enim vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.* Vide candide lector, non soli fidei, sed operibus vitam æternam tanquam mercedem reddi. Iudex non dicet, *Venite benedicti*, &c. quia promissioni meæ credidistis, sed quia dedistis & fecistis. Alibi etiam dicit factores saluandos, & non fidei ostentatores, Matth. 7. Non enim sufficiet venisse ad nuptias, quod est credidisse, teste B. Augustino: sed oportet etiam veste nuptiali ornatum esse, hoc est, charitate præditum. non etiam sufficiet lampada gestasse, & virginem esse, sed sapientem esse virginem, & oleum habere tunc saluificum erit, hoc est, credere, & charitatem fidei, vitam habere. Sic etiam baptizatum esse & credidisse in illa die non saluabit, sed in fide charitati studuisse, bonísque operibus insudasse. Malè ergo iustum in omni opere bono peccare, & opera nostra non esse meritoria apud Deum docent hæretici: non enim vult Deus iniquitatem, nec peccatis mercedem decernit, nisi supplicium, & ignis æmulationem, quæ consumptura est aduersarios. Quòd autem hæc sententia sit misericordiæ atque etiam iustitiæ, docet ex scripturis August. Epist. 105. lib. de gratia & lib. arb. cap. 8. 9. & lib. contra Iulia. cap. 3.

Isai. 58. Ezech. 18.

Nō soli fidei sed operibus, vita æterna tanquā merces reddetur.

Error hæreticus refutatur.

Altera sententia erit condemnationis, plena æquitatis: quia, quòd in inferno mali pereant, non est diuini operis, sed humani: æquitas enim, inquit Fulgentius, diuina hoc exigit, cui nulla placet iniquitas: & plena terroris, quia ligatis manibus & pedibus, proijcientur in tenebras exteriores, vbi erit fletus, stridor dentium, & horror: vbi denique vermis impiorum non morietur, & ignis non extinguetur, Isa. 66. Marc. 9. quia dolores erunt acerrimi & perpetui, vbi pœnales sensus torquent animas nec extorquent: puniunt corpora damnata, nec finiunt. Prosper de vita contemplatiua, cap. 12. contra misericordes illos hæreticos Origenistas, qui multis olim sophismatibus ignem illum temporarium dogmatizarunt, quasi verbum domini non sit æternum, & quasi Deus æternitas non existat, qui contrarium hic docet. Quòd autem Dei iustitia potest pro peccatis momentaneis & temporarijs reddere æterna supplicia, vide apud D. Augustinum, Epist. 49. quæst. 4. de Ciuitate Dei, libr. 21. cap. 18. 29. in Enchir. cap. 112. Hæc erit sententia contra iniustos: *Discedite à me maledicti in ignem æternum qui paratus est diabolo & angelis eius;*

Sap. 1.

Dolores inferni perpetui, & æterni.

Psalm. 6.

gelis eius: Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare, &c. cumulum poenæ in tribus ostendens: In exclusione visionis diuinæ, quæ grauior erit ipsa gehenna, imò mille gehennis: In passione ignis, quo omnis pœna designatur, Psal. 10. In cohabitatione dæmonum, Iaco. 2. Iudicium sine misericordia fiet eis, qui nõ fecerunt misericordiam. Horrendum est, quòd illi neque vt scorta, neque vt latrones, neque ob aliud graue flagitium puniẽtur, sed vt hi, qui bonum non fecerunt, Prouerbio. 21. Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, clamabit & ipse, & non exaudietur. Christus enim in membris suis egens refocillatur, vel negligitur.

Matth. 7. Luc. 13.

Tria quædã damnatorũ pœnam exaggerantia.

Damnari nõ solũ ob flagitia, sed de bono etiam omisso.

Hac prolata sententia, ibunt ij, qui fascibus peccatorũ pressi sunt, in supplicium æternum, recepturi pro diuersis criminibus diuersa supplicia. Apoc. 18. Quantum glorificauit se, & in delitijs fuit, tantum date illi tormentum & luctum: Iusti in vitam æternam, recepturi singulos denarios, Matth. 20. iuxta tamen diuersitatem meritorum gloriosiores claritates & mansiones, sicut stella differt à stella in claritate, 1. Cor. 15. & in domo patris multæ mansiones sunt, Iohan. 14.

Iohan. 5. Beatitudinis distinctio.

EPILOGVS.

In præsenti lectione declaratum est nobis, qualénam sit iudicium extremum, quod credimus tam viuos quàm mortuos manere, in quo iudex Christus, apud quem personarum respectus non est, cuique iuxta opera sua est retributurus. Tum demum videbimus opera bona posse custodire. Nihil est quod præsumptuosi nostri Euangelici noui de huius vitæ exitu suos beatificant & alios condemnant: Iudicia Dei abyssus multa, Diabolus artifex vafer, & serpens lubricus multos decipit: Illa dies declarabit omnia. Nos Catholici vigilemus omni tempore orantes, vt digni habeamur fugere ista omnia quæ futura sunt, & stare ante filium hominis, Luc. 21.

Fides nostra de extremo iudicio.

FERIA TERTIA PRIMAE HEBDOMADAE, EPISTOLA.

Quærite Dominum dum inueniri potest, inuocate eum dum propè est, &c. Finis Epistolæ: *& prosperabitur in his ad quæ misi illud.* Isaiæ 55.

QVVM Dominus Deus, Rex & protector omnium, nostra salus, beatitudo, & omnia sit, docemur in hac Epistola eum ab omnibus semper, vbique, in omni bono instituto, in omni consilio, in omni anxietate & tribulatione, in hoc tempore accepto, diéque salutis, sedulò quærendum esse: deinde monemur, vt cessemus peccare, vt absistamus à peccatis: sed ex contrito corde verè resipiscendo, atque nouam vitam, honestã & piam amplectendo: quod ni fecerimus, peccati remissionẽ, gratiámque diuinam non consequemur.

Docet autem quatuor: 1 Primò, Veram pœnitentiæ formulam

Dominus quando quærendus.

lam præscribẽs, hortatur nos, Quærere dominũ, sed dum inueniri potest, eumque inuocare, sed dum propè est, dum scilicet in corpore sumus, dum locus est pœnitẽtiæ: quia à mortuo perit confessio, Ecclesiasti.17. Est enim & sera & inutilis damnatorũ pœnitentia, quorum malitia ascendit semper, Psal.73. vt viuorum, licet etiam vltimo vitæ articulo opportuna & vtilis est, si tamen ex fide propter Deũ offensum proficiscatur: quanquam nec mala sit, quæ metu gehennæ suscipitur, licet hæc altera sit imperfectior.

Damnatorũ pœnitentia sera & inutilis.

In omni loco & tempore quærendus Deus.

Est autem non certo loco tantùm Deus quærendus, quia est vbique per potentiã, essentiam, iustitiam, Isa.66. Iere.23. Nec certo tempore anni tantùm quærẽdus est, quia est semper, tam nocte, id est, tempore tribulationis, quàm die, id est, rebus secundis exaudire paratus, sed perpetuò quærendus: idque fide, spe, & charitate, qua sapiamus de ipso in bonitate. Si tamen, vt monet Sapiens, Sap.1.cap. in simplicitate cordis, sine fuco corde perfecto ad ipsum curramus. Appropinquat enim appropinquãtibus sibi, & apparet ijs qui fidem habent in ipsum, Sap.1.

2 Secundò, Ne quem desperatio consequendæ remissionis peccatorũ frãgeret, proponit singularẽ Dei misericordiam: qua vti solet erga impios, qui iuxta ipsius voluntatẽ vias suas derelinquũt, cogitationes iniquas deserũt, opera tenebrarũ abijciũt, atque veterẽ hominẽ, qui corrumpitur secundũ desideria erroris, deponũt. Neq; verò his contentus Propheta, siquidẽ initiũ tantùm est iustitiæ Christianæ à malis abstinuisse, nõ perfecta iustitia, quæ in perfectione virtutũ consistit: iubet ad Dominũ reuerti, vt est Psal.33. Prohibeat linguam suam à malo, labia eius ne loquantur dolũ, diuertat à malo, inquirat pacẽ, & persequatur eam. Quę nequaquam ita dici putabimus, quasi hęc solis liberi arbitrij viribus possimus, cùm sine gratia ne velle quidem bonum, tantum abest vt agere possimus: sed officij sui admonetur, vt agnita infirmitate, quærat redemptorem.

Misericordia Dei singularis erga impios resipiscentes.

Iustitia perfecta.

Ac ne diffidas, misericordiam, bonitatem, & clementiam Dei commendat, vt & Iere.cap.3. quæ nunquã magis elucet, quàm dum, vt ait Augustinus, serm.16. de verbis Apostoli, prædestinauit antequam essemus, vocauit cùm auersi essemus, iustificauit cùm peccatores essemus, & glorificauit cùm mortales essemus. Hæc enim sunt splendidissima illa promissa gratiæ noui testamenti, quæ significantur his Prophetæ verbis, quibus pollicetur Deum fore propitium peccatis nostris. Siquidem multus est ad ignoscendum, adeò vt alienum opus facere dicatur, si quando irasci aut punire iure cogatur, Isa.28. Aliena est enim Dei crudelitas, vt eo loco notat D.Hieron. Deus non iudicat more hominum. Humana enim iudicia sic se habent, quoties homo sua prodit facinora, statim rapitur ad supplicia,

Promissa gratiæ noui testamenti splẽdidissima quæ sint.

Alienum opus quãdo Deus facere dicitur.

& vt vulgatum habet verbum, Qui fatetur, suspenditur. Cōtrarium verò est apud Deum: Fatentibus sua peccata indulget, abscondentes condemnat, Luc. 7. Matth. 18. Mundus malefactores vult perire: Contra Deus non vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat, Ezech. 18. Luc. 1. 2. Corinth. 5. Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, nō reputans illis delicta ipsorum, &c. Ne ergo dei iudicium sic æstimemus, vt iudicium humanum & mundi, dicit Propheta Dei consilia longè esse alia, atque sunt humana. Mundus dat veniam coruis, & sua censura vexat columbas. Furunculos patibulo adiudicat, magnos prædones adorat. Facit huc quod Christus ait, Luc. 16. Quod hominibus excelsum est, abominandū est coram Deo.

Iudicium Dei aliud quàm hominum iudicium.

3 Tertiò, Vt maiorem ingerat consequendæ veniæ fiduciam, docet non ex ratione humana de Deo cogitandum. *Non enim*, inquit, *cogitationes meæ sunt vt cogitationes vestræ, neque viæ meæ sunt vt viæ vestræ.* Siquidem Dei sunt cogitationes pacis, & non afflictionis. Isaiæ 29. atque ideò parcit peccantibus, nolens mortem peccatoris, vt ostensum est ex Ezechiele, decimo octauo. Lento gradu ad vindictam properat, & expectat nos, vt misereatur nostri, Isaiæ 30. Hominum verò cogitationes sunt vanę, Psalm. nonagesimo tertio: quales de corde exeunt, Matth. 15. quare & malos fructus producunt, scilicet, odium, iram, inuidiam, homicidia, contentiones, &c. Galat. 5. Arbor enim mala & putris, malos fructus profert, Matth. 7.

Ex humana ratione de Deo non cogitandum.

Atque hoc est quod sumpta metaphora à rebus maximè distantibus, cęlo & terra scilicet, significat, dum ait: *Sicut exaltantur cæli à terra, sic exaltatæ sunt viæ meæ*, &c. Neq; enim potest vlla esse cōparatio rerum humanarū ad diuina, quando finiti ad infinitum nulla esse proportio queat. Malè ergo de voluntate Dei, gratia, iustificatione, prædestinatione & sacramentis, iudicant, qui vel ex Philosophiæ principijs, aut solo ingenij acumine differere de his impudenter audent, quando in huiusmodi voluntas, ratio, atque industria humana, longè cernat hebetius, quàm oculus noctuæ lucidissimos solis radios aspiciat: quare in his certissimè est sequenda scripturæ amussis.

Cōparatio rerū humanarū ad diuina nulla est sicut nec finiti ad infinitum.

4 Quartò, Quò certius persuadeat Deus paratum se esse recipere pœnitentem, cùm nemo, nisi præueniente Dei gratia tactus, respicere queat, quam sub metaphora imbris significat, docet ipsam Pœnitentiā, qua quis de peccatis suis propter Deū offensum dolet, ad sacram confessionis ancoram pro consequenda remissione accurrit, & satisfactionem sacramentalem merito & efficacia sanguinis Christi efficacem amplectitur, nō nisi gratia Dei excitari: quemadmodum terra, quæ natura sua frigida est & sicca, nisi fecundum accipiat imbrem, qui eam perfundat, inebriet & germinare faciat, sterilis manet, qui solus in-

Gratiæ Dei pœnitentia referenda, & accepta bona omnia.

lus incremẽtum dat, adeò vt is si defuerit, nullus agricolę labor profuerit, 1. Corint. 3. Is enim est qui semen serenti & panem comedenti præstat. Ita est & gratia ista cælestis, quæ frequenter ex auditu verbi Dei concipitur, quæ licet subinde, vt est Matth. 13. videatur cadere secus viam, aut in petrosa, aut inter spinas, vt perire prorsus videatur, cadit tamẽ etiam in terrã bonam. Neque enim potest ad Deum redire vacua, sed facit quæcunque voluit Deus, & prosperatur in his quos ab æterno elegit, & prædestinauit, vt fructum gignat in alijs centesimum, in alijs sexagesimum, in alijs trigesimum.

Gratia Dei imbri comparatur.

EPILOGVS.

Admoniti sumus præsenti lectione, vt domino Deo sedulo inseruiamus et adhæreamus, iuxta illud Psal. Mihi adhærere Deo bonum est, &c. idque simplici corde, hoc est, ne bona opera peccatis quoque misceamus, diabolo simul & Deo seruiendo, sed vt Deo soli obsequamur bona faciendo, & ab omni peccato nos puros custodiẽdo. Deinde habuimus hic admonitionẽ, qua discamus dominum Deum nihil vnquam friuolum atque vanum dixisse, nihil vnquam promisisse quod irritum sit factum, sed omnia quæ per Prophetas prædixit, contigisse, quæ promisit præstitisse omnia. Quod & Iosue testatus est, d. cap. 23. Omnia quæcunque promisit Dominus, contigerunt vobis, & non perijt vel verbum vnicum incassum, &c.

Verax & fidelis Deus in promissis suis.

FERIA TERTIA HEBDOMADAE PRIMAE, EVANGELIVM.

Et cùm intrasset Hierosolymam, commota est vniuersa ciuitas, dicens: Quis est hic? &c. Finis Euangelij: *Et relictis illis, abijt foras extra ciuitatem in Bethaniam, ibique mansit.*

Matth. 21. Marc. 11. Luc. 19.

POSTQVAM Hebręorum pueri magno applausu Christũ recepissent, breui Spiritus sancti tacti spiramine, Euangeliũ præsens pergit ostendere, quomodo tota Hierosolymorũ ciuitas obstupuerit, videns rem insolitã & tam mirabilem, mirans frequentiam, non intelligens veritatem: & complectitur tria.

1 Primò, humilem & piam plebis Hierosolymitanæ de Christo confessionem quam extorserunt, Christi sanctimonia, innocentia vitæ, virtus miraculorum, & docendi auctoritas, quæ in ipso erant longè admirabiliora, quàm in aliquo vnquã fuerant Prophetarum. Hæc tamen execęcati Principes, Pharisęi, Sacerdotes & Scribæ, ita continebant ac deprimebant, vt horum caussa odium ipsi & inuidiam conciliarent. Atqui impossibile erat, vt admiranda hęc Christi opera essent irrita, ac à fructu vacua, Isa. 55. Quare licet essent iuxta patris æterni voluntatem abscondita à sapientibus & prudentibus, Matth. 11. (quales etiam nunc sunt, qui suæ sapiẽtiæ sic inniuntur, vt omnia rationibus humanis metiri velint, nihil fidei concedentes, qui

Cõfessio plebis Hierosolymitanæ de Christo.

Opera Christi non fuerunt irrita ac fructu vacua.

qui insuper secum, & cum suis consiliariis deliberant de verbo Dei, de ritibus, de cæremoniis ac de sacramentis, quæ pro suo arbitrio figunt ac refigunt:) sunt tamen reuelata paruulis & humilibus, id est, nihil sublime de se sentientibus, sua peccata confitentibus, solum Deum sapientem ac prudentem agnoscentibus. Hi enim excæcatis huius mundi potentibus & carnalibus, corde credunt per fidem, & ore confitentur, Rom. 10. per confessionem, Christum esse verum Prophetã in mundũ missum.

Valuit quidem pro eo tempore plurimùm huiusmodi acclamatio Iudæorum, tum quòd Iesum filium Dauid confitebantur, tum quòd Prophetam illum (scilicet Deut. 18. promissum) excipiebant, profitẽtes item è Nazareth aliquid boni posse oriri, sed inuidia plerosque eorum excæcabat, ne hoc quod videtunt viderent. Vnde audientes aliquos dicere, *Hic est Iesus Propheta ille:* dicunt, Nunquid Christus veniet ex Galilæa? Item, Nemo vnquam Propheta ortus est è Nazareth, Ioan. 7. Nos verò plus Iudæis in eius laudem dicamus cum B. Petro & Apostolis, Tu es Iesus filius Dei viui, Matth. 16. Ioan. 11. Item cum Baptista: Hic est agnus Dei, qui aufert peccata mundi, Ioan. 1. Matth. 1. Semen Euæ caput conterens serpentis, Gen. 3. Semen Abrahæ, in quo benedicuntur omnes gentes, Genes. 22. Gal. 3. Hic verus & vnicus Messias, Daniel. 9. Rex & pastor Israël, Ezech. 34.

Inuidia excæcauit Iudæos, vt hoc quod vident, non viderent.

2 Secundò, Complectitur seueram Christi iustitiam, quam exercet in impios Sacerdotes, & prophanos Symoniacos, templi Dei violatores, qui pietatis prætextu quæstui inseruiebant suo, qua nulla est perniciosior peccandi licentia. Itaque templũ Dei ante omnia ingressus, zelo quodam accẽsus Christus hanc corrigit, dum vendentes & ementes eiecit, nummulariorum mensas, & cathedras vendentium columbas subuertit. Quo facto hauddubiè significauit, quàm grauis eos maneat pœna, qui cultus diuini prætextu, cupiditatibus suis inseruiunt, & sacra prophanis miscent, confidentes in verbis mendacij, dicentes, Templum Domini, templum Domini, Ierem. 7. speciem quidem habentes pietatis, virtutem autem eius abnegantes, quales sunt, beneficiorum fœdissimi harpyię, Symoniacæ labis turpissimi ministri, patrimonij pauperum inuasores, atque bonorum crucifixi decoctores. In hos enim grauissimè animaduertet Christus, & flagello, templo illo cælesti illos expellet.

Iustitia Christi seuera in impios templi Dei violatores.

Quia autem penes sacerdotalem dignitatem, erat etiam & iudiciaria potestas, Deut. 17. Christus autem erat à patre missus Sacerdos & iudex, ideò ipse iudicis partes exercuit, nec Herodi aut Pilato, penes quos erat ciuilis magistratus auctoritas, hos templi prophanatores corrigendos dedit, significans prophani Principis officium non esse, prætextu abusuũ Ecclesiasticorum,

Pontificum est reformare abusus, nõ Principum.

sticorum, opes & thesauros Ecclesiarum inuadere, in prophanos vsus conuertere, quòd sine sacrilegio id fieri nequeat, etsi passim id videamus: sibi autem illam vindictã seruauit, vt olim in Heli (1.Reg.2.) & Samuelis (1.Reg.8.) filios grauiter animaduertit, quos tanta seueritate puniuit, vt nemo sine horrore ipsorum supplicium legat.

Zelus ille Christi nostrates hodie arguit & diiudicat, dũ vendunt ea quæ gratis acceperũt. Zelum Domini comedisse Christum, vides Ioan.2. & Psal.68.D. Hieronymus cum B.Chrysostomo opus hoc zeli Christi dicunt maius esse miraculum quod edidit. Addit S.Hieron. igneum quiddã atque sydereum radiasse ex oculis eius, & diuinitatis maiestatẽ luxisse in ipsius facie, eaque deterruisse Synagogæ Pontifices, vt vt olim eorum maiestas maxima fuerit, quę ipsi Alexandro magno, atque eiusdem cognominis Pompeio etiam stupori fuerat. Christus ex hoc zelo reliquit Pontificibus exemplum reformandorum abusuum. Inter abusus verò reformatione potissimum indigentes, præcipuus est negligentiæ docendi, qua optimates Ecclesiæ quiduis potius agunt, quàm vt doceant, qua illis docendi officium sordet. &c. vide Isai. 56. Item reformandus abusus altaris, quo sacramenta omnia facta sunt venalitia. Necessariũ quoque est templorum materialium decus reformare. Sufferuntur hodie talia in templis fieri, quæ nullus Consul pateretur fieri in senaculo, imò etiam in foro. Factæ sunt Ecclesiæ cathedrales in Germania nostra inferiori omnes (vnde aliarum decorum peti cõuenit) emporia & theatra. In porticibus Ethnicorum, tam frequens deambulatio non fuit, atque in nostris Basilicis quotidie fieri videmus. Quid quòd & lenocinia in tẽplis fiunt & homicidia? Templum Christi in templum Iouis, Mariæ in Veneris diceres conuersa. Vnde puto non temere, sed permissione diuina fieri, vt templa nostra à factiosis aduersariis negligantur, contemnantur, imò aliquando spolientur, diruantur, exurantur & solo æquentur. Quod Daniel.9.& Matt.23. satis innuitur. Sanctus Marcus ait, Christum Iesum non sustinuisse, vt aliquod vas, aut onus per templum Hierosolymitanũ portaretur. Et nos, proh pudor, templum, in quo corpus & sanguis Domini sumitur, in quo ad mensam sacram quotidie angelorum exercitus conueniunt, tam effrontes contaminare audemus, & quod omnium est absurdissimum, desecratis & prophanatis corporibus & animabus, illud prophanamus atque dehonestamus. Vnde fit, quòd exemplo Christi neque templa Spiritus sancti viuida, neque templa manu facta ritè colamus, atque ob id disperdat vtraque Deus, 1.Cor.3. Obseruandum tamen hîc, quòd Christus non templum, sed mensas subuertit nummulariorũ, docens non rem ipsam (quod aduersarii volũt) tollen-

Miraculum Christi maius.

Abusus præcipui, qui.

Templorum decus neglectum corrigendum.

Res ipsa tollenda nõ est, sed abusus corrigendus.

tollendam, sed abusum corrigendum. Porrò sequitur quid in templo fieri conueniat. Ex sacris literis per os Saluatoris dicitur domus orationis, Isa.56. Hier.7. Deo ergo in templo supplicandum, sed more puerorum, Matt.18. Deus exaudit orantes in templo, 3. Reg. 8. 2. Par. 5. &c. Sed an ne tantùm domus orationis? Nonne & gratiarum actionis, & prædicationis, & sacramentorum administrationis? vtique: Nam orationis vocabulo comprehenduntur omnia, quæ ad cultum diuinum spectant, sicut in Genesi inuocationis nomine, vniuersus diuinus cultus appellatur, vbi Enos dicitur cœpisse primùm inuocare nomen domini, Gen.4. & Saulus persequebatur omnes qui inuocabant nomen Iesu, hoc est, qui amplectebātur fidem & religionem Christianam, Act.9. Hinc apud Luc.19. de Christo etiam dicitur: Et erat docens quotidie in templo. In templo quid faciendum.

3 Tertiò, Admirandam Christi in cæcos, claudos, & mutos complectitur gratiam miraculorum, qua eos qui laborabant ignorantia rerum diuinarum, & variis opinionibus claudicabant, curauit. Vnde eius agnoscere licet misericordiam, qui eos qui se totos illi credunt, secūdum corpus sanat, & animam iustificat, quando eos quos ab æterno à massa perditionis separandos elegit, misericorditer vocauit in admirabile lumen suum, iustificauit, data peccatorum remissione, atque glorificauit, vt essent ciues & domestici Dei, vtque in cælesti Hierusalem iucūdum illud Osanna perpetuò cum angelis Deo concinant. Hoc enim adumbrasse arbitror carmen hoc epinicion, quod paruuli, simplices, ac lactentes Christo Hierosolymam ingredienti concinebant. Hoc cùm iuxta naturam inuidorum Principes Sacerdotum, & Scribæ illi inuiderent, ostendit Euangelium præsens admirandam Christi contra Scribas & Pharisæos responsionem, qua ipsorum sycophantias, adinuentiones quæstuosas, technas & calumnias refutat auctoritate scripturæ, dicens: *Domus mea domus orationis vocabitur*. Item Psal. 8. *Nunquam legistis, quia ex ore infantium, & lactentium perfecisti laudem?* Vnde eius agnoscere licet iudicium, quo iustissimè facit, vt qui vident cæci fiant, Ioan.9. id est, Scribas & Pharisæos, qui externa vitæ sanctimonia, auctoritate iudiciaria, & propria iustitia freti Christum contempserunt, & suam volentes statuere iustitiam, Christi iustitiæ, virtutum, ac meritorum non sunt facti participes, sed propria ipsorum malitia obdurati & excæcati, suo merito sunt relicti, quia semper restiterunt Spiritui sancto, vt meritò ipsos cæcos ac duces cæcorum vocaret Christus. Misericordia Christi erga miseros præcipua. Puerorū epinicion quid adumbret. Apologia Christi contra inimicos suos. Scribæ & Pharisæi sua ipsorum malitia excæcati & relicti.

Ab inobedientibus ergo ad obedientes se confert, & inter illos versatur. Nam (teste Hieron.) tantæ fuit paupertatis, & ita nulli adulatus fuerat, vt in vrbe maxima nullum hospitem, Christus Hierosolymis, nec hospitē, nec mansionem inuenit.

nullamque inueniret mansionem: Abiit in Bethaniam, relictis inimicis. Malos enim homines meliùs locum dando, quàm respondendo quis vincere potest, quia malitia sermonibus non instruitur, sed excitatur, Chrysost.

Mali homines cedendo quàm respōdendo magis vincuntur.

EPILOGVS.

Zelus Christi erga patrem.

Euangelica hæc historia enarrauit, quomodo Christus ex zelo quo affectus erat erga Patrem, ingressus templum, primò inde vendentes & ementes deturbauit, ibique abusus correxit, à sanctuario (sicut Ezech. 9. mandauerat) incipiens. Secundò malè habentes curauit, qui tum demum, reformatione sci licet facta, optimè curantur. Tertiò laudem Dei cui liuidi Pharisæi derogaue-runt, asseruit. Vt ergo & nos possimus dicere cum Dauid rege, Laus eius sem per in ore meo, Psal. 33. incumbit nobis, vt vitam nostram corrigamus, tem plum Dei prophanatum, & meretricis corpus factum, Christo subtractum reconciliemus in specie, quia non est pulchra laus Dei in ore peccatoris, Eccles. 15. & innocentiæ fontem maximè decet per innocentes in astra extolli: Sic enim tandem videbimus Ecclesiam reformatam in genere vniuersam. Hoc vt fiat, faxit omnipotens Deus.

Laudem Dei asseruit Christus.

FERIA QVARTA HEBDOMADAE PRIMAE, EPISTOLA.

Exod. 24.

In diebus illis: Dixit Dominus ad Mosen, Ascende ad me in montem, & esto ibi, daboque tibi duas tabulas lapideas, &c. Finis Epistolæ: *Et fuit ibi quadraginta diebus & quadraginta noctibus.*

EPISTOLA hæc, quæ de donatione legis, & quomodo, & in quem finem data sit, agit, ostendit tria perquàm necessaria dogmata.

Cura & solicitudo Dei quam habet pro populo suo.

1 Primò, Ostendit quanta cura & solicitudine Deus vineam electam & populum acquisitionis, ereptum de fornace ferrea, & domo seruitutis sit tutatus, non solùm magistratu politico quem gerebant Moses, Iosue, & 70. seniores, Exod. 18. & Ecclesiastico, quem gerebant Aaron, Eleazar, & Tribus Leuitica, verùm etiam legis custodia, quæ licet neminem ad perfectum adduceret, propter transgressionē tamen posita, vt loquitur Apostolus, erat sancta, iusta & bona, vtpote à Deo profecta, qui est ipsissima sanctitas, iustitia ac bonitas. Tum etiā si ipsius finem, ob quem à Deo est euulgata, perpendas, quem fuisse docet Apostolus charitatem de corde puro, conscientia bona, & fide non ficta. Quanquam enim hanc nunquam sunt consecuti Iudæi, duri & incircuncisi corde, & auribus ipsorum id vitio accidit, non legis: quod ostendit Deus, dum in tabulis lapideis, clangore tubarum, monte fumigante & fulgure & tonitru promulgaret. Vt enim frangeret hanc ipsorum duritiam, & conscientias ipsorum terreret, ac probaret vtrum diligerēt eum an non, ita descendit. Quòd autem potissimùm Mosen & Iosue volue-

Rom. 7.

Finis legis charitas.

rit huius esse ministros, eosque ad se ea de caussa vocarit, significare voluit officium esse magistratus politici, leges non proprio ingenio excogitatas, sed diuinitus acceptas esse populo dandas, ac iuris seueritate conseruandas, Roman. 13. Digressioni locus est de officio iudicum. Amplifica, repete, & exhortare.

Officiũ magistratus politici de Dei lege.

2 Secundò, Ostendit quòd Reipublicæ administratio eget auctoritate ministrorum. Bellua enim est multorum capitum Respublica: Ideò decessurus in montem ad Dominum Moses, magna solicitudine præficit Aaronem, tanquam in rebus spiritualibus summum Præfectum: & Hur, cui ciuilium quæstionum decidendarum auctoritatem cessit. Pereat enim necesse est Respublica, si duo hæc, sine quibus constare nequit, fulcra corruant, nempe Religio, quæ in vero cultu rerum diuinarum consistit, videlicet, verbo Dei, legitimo sacramentorũ vsu, & pietate quæ secundum Deum est. Est enim Pontificum, Episcoporum, Pastorum, & Concionatorum, fidei quæstiones ex præscripto verbi Dei, diffinitionibus Ecclesiæ & conciliorũ, gladio spiritus dissecare, Deut. 17. Et iustitia, quæ bonis sua tribuit præmia, & malis sua supplicia: Quemadmodum elegãter, 2. Paral. cap. 19. præscribit Iosaphat, vbi iubet non ex affectu, sed cum timore Domini, diligentia, & iustitia ius cuique administrare, idque sine cupidine munerum, Deut. 16. Exod. 13. Leuit. 19. Ecclesiastici 20.

Bellua multorũ capitũ Respub.

Reipublicæ administratio eget auctoritate ministrorum, Ecclesiasticorum & politicorum. Pontificum & Pastorum officium.

Quòd verò Moses instinctu spiritus Aaronem præfert, nec tamen diuelli ab eo vult Hur, significare voluit, præter prærogatiuam Ecclesiasticæ dignitatis concordiam, vnitatem & pacem, quæ in omni Republica esse debet inter vtrunque magistratum, qua sublata, corruunt res magnæ ac prorsus dilabuntur, Luc. 11. ea verò incolumi, res paruæ crescunt, auctore Salustio. Neque verò hanc coniunctionem quis ita interpretetur, vt sacra prophanis misceat. Iniquũ enim est Senatum prophanum velle subuertere iura Ecclesiastica, & Ecclesiasticum velle subuertere iura ciuilia vel politica. A tribus, inquit Ecclesiasticus cap. 26. timuit cor meum, & in quarto facies mea metuit, delaturam ciuitatis, collectionem populi, calũniã mendacem, &c. Idem cap. 25. In tribus beneplacitum spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo & hominibus: concordia fratrum, amor proximorum, & vir & mulier sibi benè consentientes.

Concordia, pax & vnitas, inter vtrumq; magistratũ esse debet. Salustij sententia verissima.

3 Tertiò, Ostendit quomodo mons Synai, quem Apost. Galat. 4. comparat Agar in seruitutem filios generanti, gloria Domini illustratus, significare videtur (altius enim hîc assurgere oportet, quando & Paulus hîc allegoriam est secutus) eos, qui per gratiam Christi non tãtùm essent futuri legis auditores aut

Mons Synai quos significet.

ſerui, ſed factores & filij, ablato velamine. Quo fit, vt hic videamus tantùm per ſpeculum in ænigmate, 1. Corint. 13. accepta libertate ſpiritus adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus Abba pater, Roman. 8. quandoque transferendi ad gloriam illam cæleſtem per Chriſtum paratam, Ioan. 14. quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec cor hominis comprehendit, Iſai. 64. vbi erunt iuxta Chriſti promiſſionē æquales angelis Dei, Matth. 24. fulgentes ſicut ſtellæ in firmamento, Daniel. 12. tecti merito ſanguinis Chriſti, id eſt, beati, quia tecta, id eſt, deleta erūt peccata, Pſal. 31. & immortales, 1. Cor. 15. ſex diebus, quemadmodum hîc Moſes, donec die ſeptimo, id eſt, iuxta B. Auguſtinum, ipſo magni iudicij die, in reſurrectione vocentur de medio caliginis, vt mortale hoc induat immortalitatem, & fiat ſermo qui ſcriptus eſt: Vbi eſt mors victoria tua? &c. Oſeæ 13.

Interim enim ſancti, licet reuelata facie gloriam Domini contemplentur, vt habet fides Catholica, deſiderio tamen aſſumendi corporis tanguntur, atque euocari illud de medio caliginis & ſepulchri petunt. Ideò Chriſtus hunc diem, Luc. 21. vocat diem redemptionis iuſtorum, Leuate, inquit, capita veſtra, quoniam appropinquat redemptio veſtra. Interea ſpes gloriæ Domini eſt Iſraëlitis ſecundum ſpiritum, hîc videlicet adhuc pugnantibus, & credentibus per fidem, nondum per ſpeciem cernentibus inſtar ignis, dum ſcilicet, per varias tribulationes, anguſtias, preſſuras, & afflictiones, quibus excoquit ad purum peccati ſcoriam inſtar ignis, qui piis ſit ad probationē, impiis verò ad interitum.

Dies extremus cur redemptionis dies dicitur.

EPILOGVS.

Magiſtratus Eccleſiaſticus & politicus, cur populo præficitur.

Solicitudo & cura Dei pro populo ſuo, quia legem eis tradidit, quam obſeruent, viam'que oſtendit per quam ambulent: cui etiam præfecit magiſtratum cùm Eccleſiaſticum, qui legem ipſam interpretaretur, tum politicum, qui eandem legem tueretur, eius'que obſeruantiſſimos defenderet: contemptores verò pœnis afficeret: Quales fuere Aaron & Eleazar, & Tribus Leuitica, in rebus ſpiritualibus: Moſes, Ioſue, & 70. Seniores, in rebus ciuilibus aut politicis: Quod & Moſes, aſcenſurus in montem, ſedulò fieri curauit exemplo Dei edoctus, præficiens Aaronem pontificem, qui ea quæ ad religionem & ad Dei cultum ſpectarent, curaret, & Hur politicum, qui res ciuiles tractaret, ne populus Domini eſſet, ſicut oues abſque paſtore. Num. 27. Omnis enim Reſpub. ſine his duobus conſiſtere nequit, religione nimirum & iuſtitia, quæ ita ſibi mutuò cohærere debent, ne alterum alteri præiudicium faciat.

FERIA

Tunc responderunt ei quidam de Scribis & Pharisæis, dicentes, Magister, volumus à te signum videre, &c. Finis Euangelij: *Quicunque enim fecerit voluntatem Patris mei qui in cælis est: ipse meus frater, soror, & mater est.* Matth. 12.

LECTIO præsens Euangelica secundum historiam Iudæos præsertim taxat, qui noluerunt credere, nisi vidissent signa, quibus etsi sæpe fuissent data signa, nihilominus tamen ipsi in suo errore perstiterunt, in qua Christus agit quatuor.

1 Primò, Docet iudicium carnis odio, inuidia, & maleuolentia excæcatæ, non intelligere quæ sunt Spiritus Dei, 1. Cor. 2. & 3. Quo fit, vt neglecto Dei verbo signis firmiore, 2. Pet. 1. petant à Christo signa & prodigia, dicentes, *Magister, volumus à te signum videre,* quod scilicet excedat facultatem naturæ creatæ. Verùm cùm hæc non peterent ad fidei, doctrinæ, & veritatis cõfirmationem, quarum caussa Deus Opt. Max. non in nouo tantùm, sed & veteri testamento solet hæc beneficia concedere Ecclesiæ: sicut dum lex promulgaretur, audiebantur tonitrua, micabant fulgura, tubarum clangor perstrepebat, & mons fumigabat: Quæ partim ob duritiam populi indicandam, partim ob legis conscientiam terrentis naturam significandam à Deo fiebant. Sic voluit Christus Euangelij prædicationem signis confirmari, donec ea satis altas egisset radices, Marc. 16. Ideoque Paulus docet ea non fidelibus dari, qui contra spem (vt de Abraham testatur idem Apost. Rom. 4.) in spem credunt, qui contempta vtilitate humanarum cogitationum, ad fidei altitudinem adsurgunt, & toti etiam in summa rerum desperatione constituti, ab ipso Deo dependent, sed ea docet dari infidelibus, quorum inquinata mens est & conscientia, ad Tit. 1. Quibus opertum est Euangelium Dei, quibus Deus huius seculi excæcauit mentes, vt non fulgeat eis lux Euangelij, 2. Cor. 4. quemadmodum hi Pharisæi: quo fit, vt apertissimis signis magna peruicacia resistant, proprio iudicio excæcati. Hinc factum est, quòd non solùm illis petitum signum negauit, verùm etiam acriter propter postulationem eam increpauit, generationem eos prauam, & adulteram vocans, vtque Domino Deo instar adulteræ illudere verita non sit. Iudæi nanque bona ex parte Domino Deo semper contrarij sunt inuenti, lubricæ fidei, & perfidi homines, Iudaicum hoc ingenium, incusatur etiam Dominus, Deut. 32.

Iudicium carnis non intelligit quæ sunt Spiritus Dei.

Signa data nõ fidelibus, sed infidelibus.

2 Secũdò, Proponit seueritatem Dei erga incredulos, qui veritatem Dei in mendacio detinebant, dum ait: *Signum non dabitur generationi huic prauæ,* quæ semper restitit Spiritui sancto;

Seueritas Dei erga incredulos.

Prophetas occidit, Matth. 23. Dominumque occidit Iesum, 1. Thessal. 2. atque adulteræ, quia mutauit gloriam Dei in idolū, Hier. 2. Fontem aquæ viuæ dereliquit, coluit Baal, Astaroth, omnemque militiam cæli, 3. Reg. 12. Oseæ 7. Ezec. 8. 23. Sed non potuit obliuisci misereri Christus, siquidem missus erat ad oues quæ perierunt domus Israël: proinde ne quam excusationem de peccato suo habere possent, Ioan. 15. signum promittit, scilicet, Ionæ Prophetæ, sed quòd videntes non viderent, & intelligentes non intelligerent: Quale olim etiam fuit illud de Haalma Mariā Achaz regi datum, Isai. 7. Pollicetur autem signum Propheticum, vt agnoscerent, quocum sibi negotium esset: scilicet cum Deo, qui posset occulta cordium ac renes ipsos rimari, Hierem. 17. abditissimasque ipsorum cogitationes prodere: & cum homine, qui posset iram patris æterni, à quo erat in mundū missus sua morte placare, vt meritò agnoscere possent ipsum esse maiorem Iona Propheta, qui morte sua Christi typum tantum expressit, dum absorptus à ceto, terræ est restitutus, qui prædicatione quoque sua impios Niniuitas ad veram pœnitentiam sine vllis signis adduxit, Ionæ 3. & Salomone Rege, qui pacifico imperio Christum adumbrauit, sapientia illum expressit, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei reconditi, Colloss. 2. qui etiam prudentia sermonis videtur Reginam Saba ad veri Dei cognitionem adduxisse.

Ionæ 1. Signum sibi datum non intellexerunt Iudæi.

Christus maior Iona & Salomone.

3 Tertiò, Commendat iustitiam diuini iudicij, qua sententiam damnationis pronuntiat contra rebelles & incredulos Sacerdotes, Scribas & Pharisæos, quorum tanta fuit contra Prophetas à Deo missos ad veritatem annunciandam, contra Christum doctrinam suam cælestem miraculis cōfirmantem: atque contra Apostolos Euangelium & sacramentorum doctrinam sanguine suo statuentes, rebellio, vt manifestæ veritati semper resisterent, Act. 7. Matth. 23.

Sententia damnationis contra Iudæos iusta.

Proinde sententiam à Christo contra ipsos pronuntiandam in die iudicij confirmabunt viri Niniuitæ, homines scilicet, barbari, infideles, nullaque lege instituti, qui comminatione futuri excidij audita ab homine obscuro, & multis miraculis claro, mox tamen pœnitentiam egerunt, qua non tantùm lætam sententiam euaserunt, sed & peccatorū remissionem sunt consecuti. Confirmabit etiam eandem Regina Austri, quæ (Iosepho teste) Aethiopiæ & Aegypto imperauit, mulier imbellis, sexu fragilis, assueta deliciis: sola tamen audita fama Salomonis, tantum laboris suscepit, vt ipsum audire admiraretur, & tantum non obstupesceret ad illius sapientiam, cùm tamē impij Principes, Sacerdotes, Scribæ & Pharisæi Christum verum Dei filium, sese verum esse Deum & Messiam promissum diuina

Niniuitæ & Regina Austri quomodo condemnabūt Iudaicam generationem. 1. Reg. 10. 2. Par. 9.

trina virtute testantem, spreuerint ac contempserint. Rectè ergo Iudæorum grauissimum erit iudicium, quòd apud eos tanti non fuit Euangeliũ Christi eiusque cælestis sapientia, quanti apud Niniuitas vnius Ionæ vnicum verbũ, & apud Reginam Saba sapientia Salomonis. Niniuitæ itaque atque Regina Meridionalis plagæ, regionis nempe, Sabæ, ad Austrum sitæ, in extremo iudicio iudicabunt Iudæos, hoc est, ex Niniuitarum resipiscentia, & Reginæ Sabæ sapientiæ Salomonicæ desiderio, condemnabilis apparebit Iudęorum pertinacia, atque contemptus. Rationem addit Christus, d. *Ecce plus quàm Ionas & Salomon hic*. Sic & aliàs fides gentium qualis qualis, perfidiæ Iudæorum præfertur, Matth. 8. Luc. 7. Tyrus quoque & Sidon Hierosolymitanis, Corozainis & Bethsaidanis anteferuntur, Matt. 11. Luc. 10. Samaria quoque adeò non peccauit, atque Iudęa, Ezechiel. 16. Denique Sodoma & Gomorra dicuntur remissius habituræ iudicium, quàm Iudæi.

Obseruent hæc verbi Dei & sacramentorum contemptores: hos enim, nisi resipuerint, eadem manet sententia, quam hîc Christus impiis comminatur Iudæis. Sunt enim hæc memoriæ tradita ad nostram eruditionem & exhortationem. Si iudicium condemnationis Iudæorum tantum & tale, quantum & quale putabimus & credemus fore nostrum, si exemplo Iudæorum Christo non obtemperauerimus? Quis non videat, nobis in extremo die Lacedæmonios Heroas, Socratem, Athenienses, Areopagitas, Romanos item Quirites iustitiæ æmulos, conferendos? O qualis confusio, ô qualis dolor tunc erit illis, qui videbunt se virtutibus ciuilibus ab Ethnicis superari! O quantus erit eorum numerus Pseudochristianorum, qui tunc per tales Ethnicos Heroas & Philosophos condemnabitur! Secuti sunt illi lumen rationis humanæ. Accessit nobis ad lumen hoc, lux cælestis gratiæ: maximo ergo supplicio digni erimus, nisi Ethnicos omnes in omni virtutum genere superauerimus. Surgat ergo è graui socordiæ somno anima Christiana, caueat ne tantam negligat salutem dormitando in mortem secundam. Reginæ Sabæ exemplo requiramus Dominũ, dum propè est: Niniuitarum exemplo obaudiamus pręceptori tanto, dum adhuc tempus & locus pœnitentiæ nobis superest. Tempus instat quando operari non licet, Iudex ante ianuam adstat. Beatus qui dum operandi tempus est, verbum Dei audit & custodit, Luc. 11.

Dei & sacramentorum contẽptores, eadem quæ pertinaces Iudæos manet sententia.

Supplicio maximo digni erunt Christiani, nisi Ethnicos virtute superẽt.

4 Quartò, Terribili quadam similitudine ostẽdit, quàm terribile eos maneat iudicium, qui post acceptam notitiam veritatis, & pœnitentiam factam ab operibus mortuis, rursum in semetipsis crucifigunt filium Dei, & tanquam canes reuertuntur ad vomitũ, Hebr. 6. 2. Pet. 2. Hos enim malus ille dæmon,

Iudicium quàm terribile maneat relabentes.

tanquam leo rugiens, & ambulans per loca arida & inaquosa, id est, homines nullo cælestis gratiæ rore perfusos, bonis operibus, quæ præparauit Deus, vt in ipsis ambulemus, destitutos, cùm nulla verarum virtutum præsidia reperiat, circuit, quærens vt deuoret: & adsumptis septem aliis spiritibus multò se nequioribus, huiusmodi homines vacuos, id est, vt loquitur Petrus, 2. cap. Epistolæ 2. fontes siccos, nubes sine aqua, & arbores autumnales, id est, iuxta B. Augustinum lib. de fide & operibus, cap. 25. qui fidem, quam acceperunt, bonis operibus non exornant, ingressus inhabitat: quo fit, vt fiant nouissima illorum peiora prioribus. Quibus melius esset, non cognouisse viam iustitiæ, quàm post agnitionem retrorsum conuerti, &c. 2. Pet. 2. Nisi enim in sanctitate & iustitia ambulemus omnibus diebus nostris post acceptam notitiam veritatis, fiet, vt ista Christi comminatio nobis etiam contingat.

Fontes sicci, nubes sine aqua, & arbores autumnales qui dicantur.

Sequitur parua historia de spirituali Christi cognatione. Adhuc autem eo loquente, aduenerunt cognati Iesu, comitantes matrem ipsius, cupientes illum conuenire de rebus aliquibus familiaribus, qui more Hebræo fratres dicuntur, sicut patet in Abraham & Loth, Genes. cap. 13. B. Hieronymus dicit, credibile esse quendam insidiatorem malignum B. Virginem cum fratribus Domini aduocasse & adduxisse, vt Christum, qui dixerat se è cælo venisse, filiumque Dei se esse re ipsa mendacij argueret, & præsentia mediocris (imò minimæ) sortis cognatorum, vt plebeium hominem ipsum esse euidenti argumento ex contemptu conuinceret. At Dominus docere volens minimum esse tribuendum talibus affectibus, quoties negotiũ agitur Euangelicum, pluris autem faciendam cognationem animorum, quàm corporum, quæ virtute, non sanguinis propinquitate, conciliatur, quęque longè patet latiùs, nuntiáti respondit: *Quæ est mater mea*, &c. Non quòd negaret matrem & fratres, exire contempsit, cùm & ipsi matri, in passione positus, maximæ solicitudinis tribuerit affectum, sed quòd responderet insidianti & importunanti, Si verè, inquit, cognatos nosse vultis, quique mihi sunt charissimi, spirituum affinitatem magnifico, non corporum. Hanc sibi quisque parare potest, vt per Euangelium noua natiuitas est, ita est & cognatio. Non agnosco cognationem cuiusquam, nisi per fidem renascatur ex patre cælesti, iamque vt filius germanus patri cælesti ad æterna vocanti obtemperet. Isti sunt mater mea, qui me quotidie in credentium animis generant, qualis Paulus fuit, Galat. 4. Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis, 1. Cor. 4. In Christo enim Iesu per Euangelium ego vos genui: Isti fratres mei, qui faciunt opera Patris mei. Fratres eius sciamus ergo nos esse & matrem, si voluntatem patris eius implemus,

Luc. 8. Marc. 3.

Hebraismus est, familiares aut cognatos vocare fratres.

Propinqui Iesu veri qui sint.

mus,vt & cohæredes ſimus eius, qui non in ſexibus,ſed in factis diſcernit. Nec ab hac cognatione excluditur digniſſima omnium beatiſſima Virgo,quę verbum Dei ardentius audiuit, quæ accuratius cuſtodiuit, & quæ plus cæteris omnibus laborauit,& quæ ſupra hæc omnia,etiam vera mater veri Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti,mater & propinqua carne,mater & propinqua ſpiritu.

EPILOGVS.

Dominus & præceptor noſter Ieſus Chriſtus in æternum benedictus, in hac Euangelica lectione obſtruit ora mendaciſſima & blaſphema Iudæorum, eorum damnationem ipſis ob oculos ponens, quæ illis ideò contigit, quòd eius verbum non reciperent. Paruula appendix hiſtorica itidem hodierno Euangelio annexa eſt, in qua fit euidens, quiſnam Chriſto Ieſu proximior ſit, nempe, qui ſermonem Dei audiunt, & faciunt illum, Luc. 8. Damnatio Iudæis cur prædicitur.

FERIA QVINTA PRIMAE HEBDOMADAE QVADRAGESIMAE, EPISTOLA.

Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens, Quid eſt quod inter vos parabolam vertitis in prouerbium iſtud in terra Iſraël? dicentes: Patres comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obſtupeſcunt, &c. Finis Epiſtolæ: *Hic iuſtus eſt: vita viuet, ait Dominus Deus.* Ezech. 18.

IN HAC Epiſt. Prophetica, quę docet omnia ea prouerbia ſenſui Catholico pugnantia abolenda; ea verò, quæ ſana, diuina & vera ſunt, probanda & amplectenda: concionatur Propheta.

1 Primò, De diuina æquitate, quæ reddit iuſtis præmia: deinde de diuina iuſtitia, quæ reddit iniuſtis ſupplicia. Malè ergo de Deo loquuntur impij dū ipſum temeritatis accuſant: quòd quaſi impio peccante, innocentē affligeret. Id enim prouerbiali figura apud Iudæos iactabatur, dum paſſim temerè dicerēt: *Patres noſtri comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obſtupeſcunt.* Æquitas & iuſtitia diuina.

Quo prouerbio impudentiſſimè tribuebant Deo iniuſtitiam, quòd nimirum, à culpa liberos cum reis damnaret: temeritatē, quòd ſine iudicio mala bonis, & bona malis impartiretur: & crudelitatem, quòd iuſtos crudelibus ſupplicijs affici fineret. Atque hanc ſuam de Deo opinionem confirmari putabant illa, Exod. 20. & 34. Deut. 5. ſententia: Ego dominus, qui reddo peccata patrum in filios vſque in tertiam & quartā generationem: his ſcilicet, qui oderunt me, tranſeūte, ſcilicet, hæreditario malo & impietate ex radice in ramos, hoc eſt, poſteros. Cæterùm & lex vult, ne parentū culpas ſoluant filij, ſi non patrizent, Deut. 24. Eſt enim potius magnæ clemētiæ, longanimitatis & patientiæ, quòd nolit aliquem perire, patiēter omnes ad pœnitentiā expectās. Eſtq; magnæ item clementiæ ſignū, pœnam differre Blaſphemia & calumnia Iudæorū in Deum impudentiſſima. Clemētiæ & longanimitatis Dei ſignū.

differre peccati, teste Apost. Rom. 2. Tribulatio & angustia in omnem animam hominis operātis malum. Sunt enim iudicia Dei vera, iusta, & incomprehensibilia, Rom. 11. Apo. 16. Malè ergo iniustitiæ & temeritatis accusantur ab impiis. Cōtra blasphemiam hanc Propheta hîc verbo Domini seueriter intonat. Idem facit Hieremias contra eandem calumniam, cap. 31.

Psal. 118. Iudicia Dei vera, iusta, & incōprehensibilia malè accusantur ab impiis.

2 Secundò, docet ex persona ipsius Dei, æquitatem diuini iudicij in eo cōsistere, quòd sine merito neminem puniat. Siquidem, Augustino teste, non antè Deus est vltor, quàm sit homo peccator. Quòd verò omnes puniantur, hoc ideò fieri, quia omnes peccauerunt, Rom. 3. adeò vt si parcat, non nisi misericorditer faciat; si puniat, non nisi iustè puniat, vt scilicet, indebitam gratiam agnoscat redemptus, & diuinam iustitiam sentiat relictus: habet enim potestatē figulus luti facere aliud vas in honorem, aliud in contumeliam. Ideò (inquit) *Omnes animæ meæ sunt*: creatione scilicet, non merito: quasi dicat, Ergo anima & patris & filij vuam acerbam comedens, punitur iustè, Hier. 31. Nec potest iniustitiæ argui, qui omnia quæcunque facit in vero iudicio facit. Ideò anima quæ peccauerit, ipsa morietur. Siquidem per peccatum mors, tribulatio, angustia, fames, afflictio, corruptio & aduersitas, & si quid aliud, Apostolo teste, Roman. 5. 8. naturam humanam occuparunt: quæ licet iustis sint exercitia virtutum, sicut impiis peccatorum supplicia: omnia tamen ex primo peccato, in quo omnes peccauerunt, originem habent, vt docet August. lib. 1. de peccat. meritis, cap. 4. 5. 6. 7. de Ciuitate Dei libr. 13. cap. 18. in Enchir. cap. 60. de Trinit. cap. 16. lib. 13. Et quanquam Christus nos à peccato liberarit passione, morte, sacramēto regenerationis, ac fide in ipsum; reliquit tamen in natura corrupta omnes istas afflictiones, siquidem efficacia mortis Christi non omnia in præsenti vita operatur. Sustulit enim in fidelibus electis æternæ damnationis reatum, relictis momentaneis istis afflictionibus, in gloriæ augmentum.

Vltor antè Deus nō est, quàm sit homo peccator. Rom. 6. Isai. 45. Hier. 18. Animæ omnes Dei sunt creatione, nō merito.

Mors Christi quid in electis sustulit.

Tuetur itaque Deus æquitatem iudicij sui, dum ait: *Anima quæ peccauerit, ipsa morietur.* Si ergo nemo mundus à sorde, nec stellæ, neque infans cuius est vnius diei vita super terram, meritò anima quæ peccauerit, ipsa morietur, synecdochicōs anima pro homine accepta. Nec filius portabit iniquitatē patris, aut econtra: si nempe, æternas illas pœnas intelligas. Nā temporalibus suppliciis sæpe filij ob parentum peccata affligūtur, 2. Reg. 12. Puer Dauidis ex Bethsabee natus affligitur atque acerba morte aufertur ob peccatum eius: Vide August. libr. 3. contra Iulia. cap. 4. 5. Neque hoc contra diuini iudicij æquitatē aut iustitiam esse putabimus, quanquā paruulos propriæ actionis nulla grauent peccata: habēt enim quocum nascuntur originale,

Acquitatem iudicij sui tuetur Deus.

Filij sæpè temporalibus suppliciis ob parentū peccata puniuntur.

ginale, vt eſt Pſal.50. Rom.5.quod ita baptiſmate tollitur, vt tamen adhuc ex iuſtitia temporalibus pœnis ſint obnoxij.

3 Tertiò, Enumeratione multarum virtutum docet hominem conſequi poſſe veram iuſtitiam, vt ſcilicet, poſſit in iuſto Dei iudicio conſiſtere, ſtola immortalitatis accepta, qua viuet, & non morietur. Itaque oſtendit hîc Propheta ex operatione virtutum, hominem non ſolùm reputari aut haberi iuſtũ: quia ſcilicet ipſi imputatur à Patre æterno Chriſti iuſtitia, iuxta illud 1.Cor.1. Qui factus eſt nobis iuſtitia, ſanctificatio, redemptio, &c. Verùm etiam ipſum eſſe reuera iuſtum ab inhærente ex ſpiritu Chriſti ipſum inhabitante, & ad opera bona mouente, iuſtitia. Qui facit iuſtitiam (ait Ioan.1.cap.3.) eſt iuſtus. Signantur enim fideles Spiritu promiſſionis ſancto, vt ſint Dei inhabitantis templa. Itaq; ex ſcripturis dicimus fideles ſanctos & iuſtos, propter inhabitantem eos Spiritum ſanctificationis & iuſtitiæ, qui, quia ſanctus & iuſtus eſt, ſanctos & iuſtos facit. Eſt quidem ipſa natura ex vitio originis contracto immunda, Deo odibilis, cæca concupiſcentia rerum noxiarum, & ignorantia rerum agendarum, vt rectè dicatur arbor mala, Matth. 7. nec poſſe iuſtificari in conſpectu Dei, Pſal.142. Atqui, quod impoſſibile erat naturæ, ſicut de lege loquitur Apoſtolus, Rom.8. Deus filium ſuum mittens in ſimilitudinem carnis peccati, de peccato damnauit peccatum in carne, vt iuſtitia legis impleretur in nobis, &c.

Iuſtitiam veram homo conſequi poteſt.

Fideles quomodo ex ſcripturis dicantur iuſti.

Dicit itaque Propheta, hominem fieri iuſtum: *Si nempe, fecerit iudicium & iuſtitiam in terra*, hoc eſt, in iuſtificationibus Domini ambulauerit, ſiue verſatus fuerit irreprehenſibilis, quales Lucas deſcribit Zachariam & Elizabeth, cap.1. Vide Pſal.17. Prou.14. Scriptura ſacra ferè iudicium & iuſtitiam copulat, vt vtrunque diligatur & opere præſtetur, 2.Reg.8. Pſ.98. Iſa.56.

Iudicium & iuſtitiam cur ſcriptura copulet.

Si in montibus non comederit, nec leuarit oculos ſuos ad idola domus Iſrael, Sap.14. Iſai.44. Leuit.16. Deut.18. Hier.16. Idololatria tunc potiſſimum in montibus patrabatur, qui in libris Regũ, & Paralipomenon vocantur excelſa. Fuit potiſſimùm ſita in ſacrificiis, quę Apoſtolus vocat idolothyta, hoc eſt, idolis ſacrificata, 1.Cor.8. de idolothyto qui ſumebant, idololatriæ communicabant. Ergo omne commercium cum idololatris prohibetur fidelibus, Iſa.52. 2.Cor.6. Hieronymus dicit hęc quadrare in hæreticos, qui verè excelſa petũt, qui ſupra ſenſum cõmunem exotica proferunt dogmata omnibus adoranda, qui humiliter non ſentiunt, & qui Eccleſiaſticam deſpiciunt ſimplicitatem. Hinc etiam relictis Eccleſiaſticis conuentibus, concionatum ſuas tenebras, ſiluas dumoſque petũt, necnon montes ſolitarios conſcendunt: Nolite ad eos exire, nolite eis credere, admonet Seruator, Matth.24. Marc.13. Luc.17.

Idololatria ferè in montibus fiebat.

Commerciũ idololatrarũ fidelibus prohibetur.

Hæretici idololatræ in excelſis ſacrificantes.

Si vxo-

Si uxorem proximi sui non violarit. Si quis de huius peccati enormitate & pœna aliquid scire cupiat, consulat Mosen, Exod. 20. Deut. 5. & 22. Num. 5. Apostolum, Rom. 1. 1. Cor. 6. Ephes. 5. Heb. 13. Apoc. 21. 22. Leges tabularum aiunt, mœchum in adulterio deprehensum necato: Videant sibi, quibus hodie lusus est mœchia, ne dicam gloria in confusione ipsorum.

Adulterij enormitas.

Mœchia hodie lusus est.

Si ad mulierem menstruatam non accesserit: nã effrenis libido coniugum inhibetur tanquam adulterina, quia adulter est, inquit Hieronymus, vxoris propriæ amator ardẽtior, 1. Thess. 4. Sciat vnusquisque vas suum possidere in sanctificatione & honore, non in passione desiderij, &c. Hinc non sine caussa Salomon docuit, tempus item esse abstinendi à complexibus. Ecclesiastes 3. Tempus hoc est menstrui & puerperij.

Adulter est propriæ vxoris ardentior amator.

Si hominem non contristauerit, vim inferendo & tyrannizando: Quo verbo prohibetur omne genus calumniæ & violẽtiæ: vide Hier. 22. & 25. Ephe. 4. Nolite contristare Spiritum sanctũ, qui habitat in vobis.

Tyrannis & violẽtia prohibetur.

Si pignus debitori reddiderit, pauperculo, scilicet, qui domi istoc pignore quod tradidit, opus habet: Legis hoc decretũ est. Exo. 22. Deu. 22. 24. Huiusmodi impigneratam rem ante solis occasum domum referre aut certè mittere iubentur fideles etiam in lege Euangelica, Luc. 6.

Pignus debitori reddendum.

Si per vim nihil rapuerit. Nam omne genus fraudis, calumniæ, circunuentionis, furti, rapinæ, exactionis & violentiæ prohibetur, Isa. 1. 2. 3. Iac. 4. & 5. Sed & audiatur Ethnicus Cicero, Detrahere aliquid alteri, inquit, & hominẽ hominis incommodo suũ augere commodũ, magis est contra naturã, quàm mors. Itẽ idem, Qui secundũ naturã volet viuere, nunquã committet, vt alienũ appetat, & id quod alteri detraxerit, sibi assumat. Cõstat itaque contra naturã esse rapere, & hominẽ inopem aggrauare, consequiturque & contra naturæ conditorem, & pauperum patrem & protectorem esse. Plus dicit B. Hieronymus, Epist. 34. Amico rapere quicquam, furtum est: Ecclesiam fraudare, sacrilegium est: Accepisse aliquid erogandũ pauperibus & esurientibus, apertissimi sceleris est: Aliquid inde subtrahere, omnium prædonum crudelitatem superat: vide 1. Cor. 5. 6.

Rapina prohibetur.

Rapina contrariatur naturę & cõditori naturæ.

Si panem suum esurienti dederit, Isa. 58. Eccl. 17. 18. Matth. 6. 1. Cor. 9. Dan. 4. Luc. 11. Obseruandũ hîc quod ait, *Panem suum,* nã non est alicuius meriti, de præda aliquid dare egenis. De suo quisque dare iubetur, Pro. 3. Luc. 19. Itẽ obseruandũ quod addit, *dandum esurienti & nudo,* contra eos qui liberales sunt vbi non oportet. Beatus qui intelligit super egenum & pauperem.

Eleemosyna de præda facta Deo ingrata.

Si nudum operuerit vestimento, Matth. 25. Nudus eram, & operuistis me, &c. Isai. 8.

Si ad vsuram non commodauerit. Sequitur item, *Et amplius non acceperit,*

Vsura prohibetur.

ceperit, Psal.17. Qui pecuniam suam non dedit ad vsurã, Matt. 5. Mutuum date nihil inde sperantes, Deut.15.& 23. Exod.22. Ecclesiastici 29.

Si ab iniquitate auerterit manum suam: quia odio est Deo impius & impietas, Sap.14. Eccle.12. Aequitas nobis hîc commendatur in omni negotio seruanda, & *ἀδικία*; hoc est, iniquitas interdicitur. Ab hoc malo vult nos longè esse effectu, nimirum & affectu. Abstinere manus, est eius mali immunem esse. Sic ait Dauid Psal.7. Non est inuenta iniquitas in manibus meis. **Æquitas in omni opere seruanda.**

Si iudicium verum fecerit inter virum & virum, Deut.16.24.27. Rectum iudicium hîc præscribitur. Iustè iudicate filij hominũ, ait Psalmographus, Rectè iudicat, qui nullam personam curat, non statum, fœdera, non consectaneos, obsequia, conditiones, amicitias, munera: & quicquid id est, quo mentes humanæ solent captari, respicit. Vtinam locus hic in senaculis & consistoriis omnibus fidelium scriptus, non solùm legatur, sed & cordi commendetur & practicetur. Sequitur: *Et in præceptis meis ambulauerit, & iudicia mea custodierit, vt faciat veritatem.* Ambulare in præceptis, iudicia Dei custodire, facere veritatem, eodem coincidunt. Epilogus est totam lectionem comprehendens. **Iudicium rectum quis faciat.**

Hæc cùm eleganter interpretetur D. Hieronymus, succincta elucidatione prosequi placuit. Illud autem obseruasse proferit contra eorum sententiam, qui impudenter asserunt iustũ in omni opere peccare, Prophetam ex enumeratione omniũ istarum virtutum aliam longè conclusionem inferre, scilicet, *Hæc qui fecerit, hic iustus est, vita viuet, & non morietur*, si tamen in ipsa virtutum operatione perseuerauerit: soli enim perseuerantiæ debetur corona. Si nanque exciderit iustitia, iam secundũ hunc eundem Prophetam, omnes iustitiæ eius obliuioni tradentur. Rectè ergo docet Ecclesia, opera bona mereri vitam æternam: idque ex iustitia, sicuti mala æternam damnationẽ, iuxta illud, Stipendium peccati mors, & licet addat, Gratia Dei vita æterna: quia secundum Augustinum Epistola 106. ex gratia fit, vt ipsa opera faciamus: tamen Apostolus sibi non solùm gratiam pollicetur à Domino reddendam, sed etiam mercedem pro cursu fœliciter exantlato, 2. ad Timoth.4. **Error asserentium iustum in omni opere peccare, refutatur.** **Perseuerantiæ corona debetur.**

EPILOGVS.

Dominus Deus, quæ eius est iustitia, non sustinet vt dicatur in eius iudicium, alios pro aliorũ facinoribus plecti, iuxta hoc Ethnici: Quicquid delirant Reges, plectũtur Achiui: Sed sic diuinæ visum est iustitiæ, vt dicatur, Vnusquisque onus suũ portabit. Ad hanc sententiam hodie dicitur, Neminem pro alio quouis dãnari. Postremò etiã hic opera iustificatoria enumerata sunt parte aliqua, vt ex illis reliqua quisque colligere possit, & omnibus certum fiat, solam fidem haudquaquã iustificare. Christus quoque adstipulatur verbis Propheticis, Hoc fac, ait, & viues, Matth.19. Marc.10. **Iustitia diuina vult, vt vnusquisque onus suum portet.**

FERIA

FERIA QVINTA HEBDOMADAE PRIMAE, EVANGELIVM.

Ioan.8.

Dicebat Iesus ad eos, qui crediderunt ei Iudaos, Si vos manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis, &c. Finis Euangelij: *Ego autem si veritatem dico, non creditis mihi.*

EVANGELIVM hoc, in quo ostenditur quàm miserum reddat hominem peccatum & peruersum: contrà, quàm fœlicem, benignum & obsequentem iussis diuinis gratia, continet tria, omnibus per quàm necessaria.

Manere in sermone Christi quid sit.

1 Primò, Quomodo vera libertas parari possit, dum ait: *Si manseritis in sermone meo.* Manet autem in sermone & verbo Dei, quod potest saluare animas nostras, Iaco.1. Quisquis opere exercere studet quod audit & credit, Matt.7. Auditur autem hoc verbum auribus externis, quando solo tinnitu verborum aures feriuntur, sine vllo motu Spiritus sancti, quod prorsus frustra & inutiliter fit: quia non auditores legis iusti sunt apud Deũ, Rom.2. Si enim quis auditor est verbi, & non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum, &c. Iaco.1.

Sermo Dei variè auditur.

Auditur item auribus internis, quando occulta reuelatione Spiritus sancti animi secreta panduntur, vt veritas verbi admittatur. Isai.50. Mane erigit mihi aurem, vt audiam eum quasi magistrum: & Psal.84. Audiam quid loquatur in me Dominus, &c. & Deut.13.27.1.Reg.12. Et Ioan.6. Omnis qui audiuit à patre, & didicit, venit ad me: Et hoc auditu cessat in homine cæcitas & obduratio mentis. Psal.94. Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra. Itaque hoc auditu amplissimam illam consequemur, quam hîc Christus promittit, promissionẽ, scilicet, vt simus verè ipsius discipuli, qui nos ex sola fide discernuntur, siquidem præter hanc, & alias notas dedit Christus, quibus possent dignosci veri & falsi discipuli. Veri cognoscuntur fide: *Si manseritis in sermone meo*, id est, si verè credideritis, quia ego sum, &c. spe, quæ eos non confundit, quia chatitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum S. sed patienter expectans: & charitate. In hoc cognoscent omnes quòd verè discipuli mei sitis, si dilectionem habueritis ad inuicem, Ioan.13. Matth.10. Qui amat patrem suum aut matrem suam plusquàm me, non est me dignus. Falsi verò per hoc cognoscuntur, quia fœlici tempore credunt, & aduerso recedunt, Luc.8. qui denique verbis fatentur se nosse Deum, factis negant, Tit.1. De falsis agit Ioan.1.cano.cap.2. E nobis exierunt, sed non erant ex nobis. nam si fuissent ex nobis, permansissent vtique nobiscum, sed vt manifesti sint, quoniã non sunt omnes ex nobis.

Veri discipuli à falsis dignoscuntur.

Deinde hanc consequemur promissionem, vt cognoscamus verita-

veritatem,primò,fidei,id est,Christum,Ioan.14.Ego sum via, veritas,& vita. Omnis qui est ex veritate, audit vocem meam, Ioã.18.Christus enim nõ cognoscitur ex externa specie, sed ex verbo suo,Ioan.5.Secundò,vitæ,qua deponentes mendacium, loquimur veritatem cum proximo:ambulando in sanctitate & iustitia, non solum cotã hominibus, sed coram Deo omnibus diebus vitæ nostrę,Luc.1.Tertiò,doctrinæ:Si quis voluerit vo luntatem eius facere, cognoscet de doctrina mea vtrũ ex Deo sit,Ioan.7. Quasi etiam dicat,Aliis in varios errores prolabentibus,in sermone meo permanẽtes,cognoscent veritatem,quæ eos errare non sinet.

Veritatis cognitio quæ promittitur qualis sit.

2 Secundò,Continet quæ sit Christiana libertas,dum ait:*Veritas liberabit vos*,scilicet,à peccato,quod inuidia diaboli intrauit in orbem terrarum,& sua tyrannide omnes ita oppressit,vt nemo sit mundus à sorde,non infans quidem, cuius est vnius diei vita super terram:Quod per vnum hominem in hunc mũdum intrauit,in quo omnes peccauerunt, Rom.5.à quo sola liberat indebita gratia conditoris,iuxta B.August.

Libertas Christiana quę sit & in quibus consistat.

A corruptione,scilicet,merito peccati inflicta naturæ.Graue enim iugum super filios Adam à die exitus de vẽtre matris eorum,&c. Eccl.40.quo fit,vt corpus quod corrumpitur,aggrauet animam,& deprimat terrena inhabitatio sensum multa cogitantem, Sap.9.Hæc iuxta Augustinum libr.14.de Ciuitate Dei,cap.3.non peccati caussa,sed pœna: ex qua & cæteræ nascuntur infirmitates,quibus subiicitur natura nostra. Ipsa enim creatura vanitati subiecta est, non volens, sed propter eum qui subiecit eam in spe, donec liberetur à seruitute corruptionis,Rom.8.

A miseria,quam omnes experimur,dum sentimus aliam legem in membris nostris captiuantem nos in lege peccati, qua fit vt quod adiacet velle bonum perficere non possimus: Adeò vt etiam sanctissimus exclamet Apost. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Rom.7. Ac sibi ipsi respondens,veram huius loci interpretationem afferens,ait:Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum. Et quid maius promitti potuisset? Nec vana pollicitatio est,id quod videmus in Apostolis,qui cum Christo permanentes in tentationibus eius,Luc.22.acceperũt Spiritum S. qui eos docuit omnem veritatem,Ioan.16.eosque liberauit ab erroribus vniuersis, ab omnibus quę in mundo sunt concupiscentiis,à timore mortis, à timore inimici, à misera illa seruitute peccati, tandemque in perfectione libertatis cõstituit: de qua Paul.Rom.8.Quia ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis,in libertatem gloriæ filiorum Dei.

Errant ergo toto cælo,qui putant Christũ hoc loco omnem liberta-

Error libertinorũ cæcus.

libertatem fidelibus permisisse, vt magistratui Ecclesiastico, ac politico, qui à Deo Ecclesiæ est institutus, obedientiam denegent. Siquidem omnis potestas, & Pontificia, de qua, Luc. 10. Qui vos audit, me audit, &c. & Matth. 18. Si Ecclesiā non audierit, sit tibi, &c. & Regia, de qua Rom. 13. Non sine caussa Rex gladium portat. Item vis non timere potestatem, &c. & 1. Reg. 8. 1. Pet. 2. Siue Regi quasi præcellenti, siue ducibus, &c. subditi estote, à Deo est: & qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit: qui autē Dei ordinationi resistit, ipse sibi damnationem acquirit, Rom. 13.

Potestas cum Pontificia, tum Regia à Deo est.

Promittit itaque Christus non libertatem quæ sit velamen malitiæ, 1. Pet. 2. & carnis, qua scilicet, proni in omne nefas ruamus, iuxta Paulum: Vos in libertatem vocati estis fratres, tantū ne libertatem in occasionem carnis detis, Galat. 5. Sed per charitatem spiritus seruite inuicem: Pugnant enim δὶς διὰ πασῶν inter se hæc duo (quæ imperiti Anabaptistæ non discernūt) videlicet, carnis & spiritus libertas. Nam carnis libertas, libera à iustitia, peccato seruiens, filios iræ & damnationis constituit, & captiuos sub lege peccati. *Qui enim facit peccatum, seruus est peccati:* Huiusmodi liber vocatur iustitiæ, quia iustitia caret: Libertas verò spiritus libera à peccato, seruit iustitiæ, Rom. 6. Liberati à peccato, serui facti estis iustitiæ. Filios iræ, efficit filios adoptionis, hæredes Dei & cohæredes Christi, Rom. 8. Galat. 4.

Libertas spiritus & carnis inter se pugnant & differunt.

3 Tertiò, Continet Euangelium hodiernum quæ sit miseria, quam peccati tyrannis affert: cùm enim Iudæi impudēti mendacio negassent sese vnquam seruiuisse, cùm toties victi Aegyptiis, Babyloniis, Chaldæis seruissent, vt ex historiis facilè est videre. Christus docens se, non de corporea illa seruitute loqui, quæ cōsistere cum libertate spiritus potest, vt ostēdunt Ioseph, Daniel, aliique innumeri; ostendit generali isthoc axiomate omnem peccatorē esse seruum. Siquidem illi peccatū dominatur, quod prohibet Apost. Rom. 6. d. nō ergo regnet peccatū in vestro mortali corpore, vt obediatis concupiscentiis eius.

Miseria, quam peccati tyrannis affert.

Peccator omnis seruus est.

Dicitur autem facere peccatū, qui iuxta Iacobum à propria concupiscentia contra Dei legem illectus & abstractus, dicto, facto, ac voluntate liberè illud agit, nulla scilicet impellente fatali necessitate. Peccatum enim adeò est voluntarium, vt si non sit voluntarium, iam non sit peccatum nec seruum constituat, qui stipendium peccato debitum mereatur, Rom. 6.

Peccatū facere quis dicitur.

Dispar autem est conditio serui & filij: Quia seruus non manet in domo in æternum. Timore tantùm agit, & spe mercedis, cùm tantùm habeat spiritum seruitutis, in timore. Filius autem manet in domo in æternum: quia accepit spiritum adoptionis filiorum Dei, regeneratus non semine corruptibili, sed incorruptibili per verbum Dei, 1. Pet. 4. Dedit enim eis filios

Filij & serui dispar conditio.

Dei fieri, iis qui credunt in nomine eius, Ioan. 1. Gal. 3. Omnes autem filij Dei estis per fidem, quæ est in Christo Iesu.

Concludit itaque Christus, gratiam redemptionis, qua à seruitute ac dura peccati tyrannide liberantur, quotquot sunt occulta Dei sapientia præordinati ad vitam, non liberandos vi & energia legis. Si enim per legem iustitia, ergo gratis Christus mortuus esset: non operibus liberi arbitrij: quia & si per naturam iustitia, inquit Augustinus lib. de gratia & lib. arbit. ca. 13. ergo Christus gratis mortuus esset. Imaginaria est enim omnis libertas, quæ aliundè quàm per Christũ obtinetur. Quod enim impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem, Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, de peccato damnauit peccatum, Rom. 8. restituens eam libertatem quam peccato amiseramus. Libertas omnis quę aliũdè quàm per Christum paratur, imaginaria est.

EPILOGVS.

Lectio præsens ostendit, quòd Christus filius Dei, sicut adoptionem filiorum Dei pro inenarrabili sua benignitate communicat, ita et veræ libertatis gratiam nobis præstat. Quia enim omnes homines seruituti obnoxij erant, nec quisquam eorum alios eripere poterat, descendit filius Dei de cælo, & homo factus, sua cruce, morte, & resurrectione nos liberauit à iure peccati, ne nos occidat à iure mortis, ne nos damnet: à iure afflictionum, ne nos molestia afficiat: à iure Satanæ, ne nos perdat: & restituit nos iustitiæ, gaudio, vitæ, & Deo. Non quidem omnino abstulit peccatum, mortem, afflictiones, &c. Hæc enim non auferuntur extrinsecus à credente: In mundo, inquit, pressuram habebitis, Ioan. 16. Similiter omnes moriuntur: Præterea credentes sæpenumero in ignes inferni coniiciuntur, vt Dauid, Iob. Non igitur nos liberat Christus à sensu horum malorum, donec venerit nouissimus ille dies, Apoc. 21. sed liberat nos à iure, & dominio ipsorum, & adimit eis aculeum quo omnes homines peribant. Hinc in Osee 13. De manu mortis liberabo eos. &c. Et Apost. 1. Corinth. 5. Vbi est mors aculeus tuus? &c. Sentimus quidem afflictiones, sed non perimus, occidimur, sed non morimur, persecutionem patimur, sed non destituimur, 2. Cor. 4. Videmur quidem tristes, semper tamen sumus gaudentes: castigati, sed non mortificati, 2. Cor. 6. Hîc igitur videmus quàm necessarius sit nobis Christus. Quem enim ipse Christus liberum facit, is verè liber est, etiam si ex ancilla natus sit. Qui autem per Christum non fuerit in libertate collocatus, is verè mancipium est crudelissimorum dominorum, etiam si fuerit à nobilissimis ac liberrimis parentibus prognatus. Deinde edocti sumus hic, quòd vera libertas nõ in hoc consistit, vt nulli subiecti simus, ac facere possimus, quicquid libet, sed vt à iure peccati & mortis liberi simus. Huic libertati seruitus corporalis non obstat, nec impedit. Apud Deum enim, neque seruus neque liber, Galat. 3.

Assertor noster Christus, & veræ libertatis donator.

Christus quàm necessarius nobis.

FERIA SEXTA HEBDOMADAE PRIMAE QVADRAGESIMAE, EPISTOLA.

Ezech.18. *Anima quæ peccauerit, ipsa morietur: Filius non portabit iniquitatem*
Deut.14. *patris, &c.* Finis Epiſtolæ: *vita viuet & non morietur.*
4.Reg.4.
2.Par.25. IN lectione præſenti pergit Propheta impium prouerbium diluere, de quo ſupra facta eſt mentio: Patres comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obſtupuerunt. Impium hoc prouerbium grauiſſimo locupletique argumento confutat & oſtendit, nullum alterius damnari peccato, ſed ſuum quenque exoluere debitum: Et facit in hac Epiſtola præſertim tria.

Iuſtitia Dei ſingularis & miſericordia oſtenditur. 1 Primò, Oſtendit Dei ſingularem iuſtitiam, qua pollicetur filium non portaturum iniquitatem patris, nec patrem iniquitatem filij. Nam, inquit Propheta, Iuſtitia erit ſuper iuſtum. Oſtendit & ſingularem Dei miſericordiam, qua pollicetur impio, ſi pœnitentiam egerit ab omnibus peccatis ſuis, & cuſtodierit vniuerſa præcepta, peccatorum remiſſionem. Nam, inquit Propheta, Impietas erit ſuper impium. Ergo ſicut peccatis debetur mors. Iac.1. ita iuſtitiæ vita, Rom.6. 2. Timoth.4. Nec propterea gratiam deprimimus, quando omnis noſtra iuſtitia ex præuenientis Dei gratia profluit. Nam, vt vera fides habet, ſine Chriſto nihil poſſumus facere, Iohan.15. Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis, 2. Corinth.3. Non poſſumus venire ad patrem, Iohan.6. Non denique niſi ad peccandum ſine ipſo valemus, Auguſt. lib.3. cap.8. contra duas Epiſt. Pelagia. Illo verò gratia ſua nos præueniente, & per ſpiritum ſuum excitante nos, & præparante opera bona, vt in ipſis ambulemus, Epheſ.1. fit vt vitam æternam mereantur iuſti, tantum abeſt vt in quouis opere bono peccent.

Conuerſio vera & pœnitentia in quo conſiſtat. Quia verò nulla poteſt eſſe hominis iuſtitia vbi dominatur iniquitas, hortatur impium ad veram cordis conuerſionem ac pœnitentiam, quam non conſtituit ſolùm in humilitate cōfeſſionis, ſed in renouatione hominis interioris, quum peccatori ex diuina inſpiratione correcto, & malum diſplicet quod amauit, & bonum placet quod odiuit. Atque ideò, iuxta Gregor. malè illi pœnitent, qui ſe de nequitia criminis accuſant, & prauitatem non corrigunt voluntatis. (Præpoſterè pœnitentes.) Vtrumque enim vera iuſtitia requirit, hoc eſt, pœnitentiam ab omnibus peccatis, & obedientiam vniuerſæ legis. Hinc ait, *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt.* Deinde addit: *& cuſtodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium & iuſtitiam*, &c. Hæc

Declinare à malo & facere bonum quid ſit. ſcriptura, ſcriptura fulcitur. Dauid dicit Pſal.30. Declina à malo & fac bonum. Declinare à malo, eſt penitus odio peccati ad iuſtitiam conuerti. Facere bonum eſt obedire. Hoc vult etiam Apoſt. Ro.12. vbi ait, Odio habentes malum, & adhærentes ei

quod

quod bonum est. Siquidem nefas est dimidiã sperare salutem, aut ita iustitiam colere, vt vtroque claudices pede. Idcirco vniuersa præcepta impleri iubet: siquidem in vno qui offenderit, factus est omnium reus: quia iuxta August. reus fit omnium, qui aliquid contra charitatem agit, in qua tota lex pendet & Prophetæ, August. Epist. 29. Sic etiam Innocentius, ser. 1. Dominicæ tertiæ Quadragesimæ.

Salutem dimidiam sperare nefas est.

4 Secundò, Hortatur ad vitæ melioris propositum ex consideratione diuinæ bonitatis, qua non solum peccatores recipit, verùm etiam vt resipiscant efficit, concessa misericorditer displicentia peccati, & desiderio rerum diuinarum. Sic enim resipiscentibus ita miseretur, vt iuxta Prophetam, omnium præcedentium iniquitatum non recordetur: nimirum quo ad pœnam æterni exilij, ac exhæredationis. Culpa ènim quæ ex natura sua pœnam meretur æternam, ex misericordia redemptoris cuius sanguis emundat conscientias nostras ab operibus mortuis, accedente legitimo sacramentorum vsu, cum pœna æterna deletur, atque (vt docent scripturæ, 2. Reg. 12. & 16.) immutatur in momentaneas & temporales. Sic olim sanctissimis illis quibus gratis condonabat peccata: nempe Mosi, Aaroni, Mariæ sorori Mosis, & Dauidi, qui grauibus flagitijs iram diuinam fuerant meriti, post peccata remissa grauissimas pœnas immisit, Psalm. 98. Sic enim non recordari dicitur, quia non statuit amplius æterna pœna punire, nec imputare, Psal. 31. & 88. Neque verò id cum ipsius aut iustitia aut misericordia pugnat, quòd remissis peccatis, visitet in virga iniquitates, & in verberibus peccata; ita tamen vt misericordiam suam non auferat: omnis enim huiusmodi correptio, licet amara, pœnitentiam operatur in salutem stabilem, Heb. 12.

Bonitas Dei ad pœnitentiam nos inuitat.

Sic culpã & pœnã remittit Deus, vt pœnam æternam mutet in temporalem.

Deinde vt ostendat quid vel commodi vel vtilitatis huiusmodi pariat pœnitentia, subiungit Propheta, *In iustitia sua quam operatus est viuet.* Quomodo ergo dicit Apostolus, vt inueniar in illo non habens meam iustitiã? Philip. 3. Sed non pugnat cum Propheta Paulus. Siquidem Paulus de illa loquitur, quam statuebant ij qui sine Christo saluari volebant, ex solis scilicet, liberi arbitrij viribus, & legis cognitione acquisitam: Propheta verò, de illa quæ ex fide est & gratia spiritus parta. Ergo Christiani hominis iustitia est vitæ æternæ meritoria.

Vtilitas pœnitentiæ.

Ex his omnibus satis liquescit vias Dei & vias huius mundi, sibi in immensum distare. Mũdus ait, Remittã, sed recordabor. Deus, Omnium iniquitatum eius nõ recordabor. Idẽ Hier. 31. quod Apost. quoq; pulchrè in nouũ deriuat testamentũ. Sed & Isa. 1. dicit, Absistite à peccatis, discite benefacere. Sequitur: *Si peccata vestra vt cruor fuerint atra, vt nix candida fient.* Itẽ, Si obedieritis mihi, bona terræ comedetis. Deinde mũdus etiam parcere

Volũtas Dei & mundi longè differunt. Hebr. 8.

 recusat.

recusat. Domini verò proprium est, parcere semper & misereri. Mundi ingenium est, statim de inimicis sumere suppliciū, pœnis afficere, &c. Dei verò est condonare.

Clemētia Dei pœnitentiā verā à nobis requirit.

Præterea hortatur ad melioris vitæ propositum ex consideratione diuinæ clementiæ, dum testatur Deum nolle mortem peccatoris, sed magis vt cōuertatur & viuat. Quæ prorsus Euangelica doctrina, vt desperationem & diffidentiam, quam facilè solet peccator ex cōsideratione iniquitatū concipere, tollit; ita tremori nostro & spem & fiduciam suggerit, vt scilicet, cum fiducia accedamus ad thronum gratiæ, vt misericordiā inuenire possimus, Hebr. 4. Sed ita demum certam experiemur hanc spem, si permaneamus in fide fundati & stabiles, Collos. 1. Hîc item videmus quæ sit mens Dei: Iustitiam diligit & misericordiam vult. Mortem peccatoris non vult, nec tamen ad aliam atque aliam iniquitatem illi parcit, sed vt conuertatur & viuat. Apostolus quoque ait, 1. Tim. 2. Deum velle omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Petrus quoque ait, 2. cap. 3. quòd Deus patiens sit erga nos, dum non vult vllos perire, sed omnes ad pœnitentiam recipere. Exemplum eius loci vides, Gen. 18. Vbi tot millibus Sodomitarum & Gomorrhæorum propter Abrahæ preces paratus erat parcere, si saltem decem innocentes in ciuitatibus illis essent reperti. Et Dominus Iesus fleuit super ciuitatem, quòd non agnouisset tempus visitationis suæ, Luc. 19. Denique sat temporis dedit ad pœnitentiam Iudæis crucifixoribus suis, vt per dignam pœnitentiā, Dei patris horribilem à se amouerent indignationem, Act. 2. 3. 4. Hinc in eodem cap. immediatè post hanc lectionem iterum ait sibi non esse voluptati, si pereat peccator: Sed & subdit continuò, Conuertimini, & agite pœnitentiam, &c.

Mens Dei quæ sit.

Si verò quæratur, cur hæc Dei voluntas, qua vult omnes homines saluos fieri, & eius potestas, qua potest de potentia absoluta omnes seruare, non semper impleatur, cùm indies multi peccatores, & quotquot prædestinati non sunt relinquātur? Hîc opus est distinctione illa communi qua voluntas Dei distinguitur in voluntatem signi & beneplaciti. Quarum hæc non semper impletur propter libertatem voluntatis humanæ, Isai. 66. Quæ nolui egistis, Act. 7. Vos semper restitistis Spiritui S. &c. quæ solùm vocatur voluntas per metonymiam, quæ media proponit, quibus illa à nobis possit impleri: illa verò semper impletur, quia eadem cum ipsius essentia creditur, cui nullus resistere potest: quia omnia quæcunque voluit fecit, Psal. 113.

Volūtas Dei duplex.

Securitatem nemo sibi polliceri debet.

3 Tertiò, Ne qui semel sunt iustificati temeraria persuasione, securitatem sibi pollicerentur, ostendit iustum quando à iustitia sese auerterit, & iniquitatem fecerit secundum omnes abomina-

minationes, quod humanæ voluntatis volubilitate facilè accidit, si gratia Dei desit, qua tentationi resistitur, non victurum, quia per antithesim virtutem opponit vitiis, & vitã morti. Ergo si virtus vitam æternam merebatur, & impius resipiscens gratiam inuenit, omnino vitium mortem tanquam stipendiũ accipiet, & iustus desipiens iram in se Dei prouocabit, vt omnes iustitiæ eius quas fecit non recordentur, ac in præuaricatione qua præuaricatus est, in ipsa moriatur. Non quòd vlla cadere in Deũ possit obliuio, cui tam præterita, quàm futura omnia semper sunt præsentia, sed quia non statuit illis coronam reddere. Subsequens enim impietas, illarum sustulit dignitatem & meritũ: ac iuxta Eccles.11.cap. Si ad Austrum aut Aquilonem ceciderit lignum, ibi erit. Vltimam nanque in homine volũtatem Deus dignatur, aut æterna gloria, aut æterno supplicio. Etsi enim præter æquitatem esse videatur, quòd momentanea impietas æterno puniatur supplicio, tamen si rem recta ratione metiamur, vt eleganter habet Augustinus, Epist.49.quæst.4. quia æternam voluit impius habere peccati perfruitionem, æternam vindictæ inuenit seueritatem.

Obliuio non cadit in Deũ.

Voluntatem vltimam dignatur Deus aut æterna gloria, aut æterno supplicio.

Concludit itaque Propheta contra impios, qui Dei arguebant iudicia atque iustitiam, quòd ea parum essent æqua, quia eos qui iustè vixissent, si semel à iustitia exciderent, statim æterno damnaret supplicio: Docens iustissimè eos æterna morte puniri, qui in obduratione, & sine pœnitentia peccatorum decederent, sicut & eos qui in iustitia perseuerarent, pro merito iustitiæ reddit immarcessibilem gloriæ coronam. Nam vnusquisque in quo inuenitur, in eo iudicabitur, inquit S. Hieronymus. Si itaque iustus corpus Christi, hoc est, communionẽ sanctorum deseruerit, seque corpori diaboli inseruerit, cum diabolo & eius membris in ignem æternum ibit. Non hic proderit quod aliquando in Christi corpore fuerit, permãsisse nanque in sanctorum communione debuit. Dominus Iesus pronuntiat beatos eos qui in finem perseuerarint, Matth.24. & mittentes manum ad aratrum, & respicientes retrò, ineptos esse regno Dei ait, Exod.16.& Num.14. Videmus quàm vitiosum fuerit in Aegyptum respexisse. Exẽplis quoque ostenditur, non prodesse bene incepisse, & non perstitisse. Chore, Dathan & Abiron proculdubiò primò graues extitere viri, sed postquàm Mosi malitiosè restitere, nil profuit illis prior grauitas, Num. 16. Psal.103. Sic Iudas Scarioth Apostolus fuit, Matth.10. Et Nicolaus diaconus, Act.6. Sed quoniam ille Senatum Apostolorum dereliquit & Dominũ Iesum Iudæis tradidit: nihil profuit illi aliquando cum Apostolis fuisse, Act.1. Huic item nihil profuit, quòd in diaconum erat electus, quia defecit turpiter, Apo.2. Debẽt ergo qui currũt nõ retineri, sed ad currẽdum viã

Æterna mors iustissima Dei punitio.

Perseuerãtia in bono nobis est opus.

excitari. Bene cucurristis, ait Apost. quis vos impediuit? Curramus ergo sic, vt comprehendamus, 1. Cor. 9.

EPILOGVS.

Verbis non obscuris in Epistolica hac lectione dictum est, neminem aliorum delicto, aut damnari aut saluari. Ostensum est item in eadem lectione, Dominum Deum peccatori resipiscenti non propitium non esse posse: Iusto verò viam iustitiæ deserenti & ad iniquitatem deficienti, districtum iudicem futurum. Iustus non minus est Deus quàm clemens. Caueat ergo sibi vnusquisque ne iudicium eius incurrat, ab opere bono ad quod vocatus est, desistendo. Miserum verbum fuisse iustum, &c. Labora, talis sis, qualis iudicari velis. Esto factor legis, & non iudex: Et time iustum iudicem venturum & pastorem, qui separaturus est oues ab hœdis. E duobus alter assumetur, & alter relinquetur, Luc. 17. Relinquetur qui cessat, assumetur qui pergit. Det Deus, vt sic pergamus, vt assumamur.

Iustus æquè atque clemēs Deus.

FERIA SEXTA HEBDOMADAE PRIMAE, EVANGELIVM.

Ioan. 5.

Post hæc erat dies festus Iudæorum, & ascendit Iesus Hierosolymam, &c. Finis Euangelij: *Abiit ille homo, & nuntiauit Iudæis, quia Iesus esset qui fecit eum sanum.*

Exēpla duo inter se contraria.

EVANGELIVM hoc in quo duo nobis exempla conspicienda proponuntur, eaque maximè inter se contraria, alterum in Iesu Seruatore, obedientiæ videlicet, erga Deū Patrem, & charitatis erga homines: alterū in Iudæis impiis, inobedientiæ nimirum, erga Iesum, & odij erga eundem, & erga sanatum infirmum, complectitur quatuor.

Festa Iudaica præcipua fuere tria.

1 Primò, Significat fore, vt breui festa Iudæorum, vtpote quæ typica tantùm erant, abrogentur. Fuerunt autem Iudaica festa præcipua Paschæ, Exod. 12. Pentecost. Exod. 23. Leuit. 23. & Scenopegiæ, Leuit. 23. Hæc Christus, etsi subiectus legi non esset, quia tamen non venit soluere legem, aut Prophetas, sed adimplere, Matth. 5. aliorū more excoluit: sed ita, vt significaret fore propediem illa abroganda. Siquidem Iudæi illa non ex intentione legislatoris colebant, quos grauiter Isaias, cap. 1. Hieremias, cap. 6. Amos, cap. 5. & Oseas, cap. 2. perstringunt, significantes ipsorum vitio fieri, vt nauseam Deo pariant ipsorum festa. Christus autem vt festorum veram rationem indicaret, & quid sit ea feriari & sanctificare ostenderet, ipsis interesse voluit. Ascendit autem ad festum Pentecostes, in memoriam datæ legis institutum, vt hoc insigni aliquo miraculo faceret perspicuum. Ascēdit autem variis de caussis: 1. Vt legi satisfaceret. 2. Vt gloriā Patris promoueret, Ioā. 8. 3. Vt miraculis hominum infirmitatē iuuaret. Ioan. 9. Me oportet operari donec dies est.

Iudaica festa quorū vitio Deo abominabilia.

Festa cur excoluerit Christus.

Cùm

Cùm autem esset Hierosolymis Probatica piscina extis & intestinis sacrificiorum lauandis accommoda: quam etiam annuè insigni aliquo miraculo Deus ornare solebat, Angeli ministerio, qui Christū referret, in eius porticibus iacebat magna multitudo languentium, cæcorum, claudorum & aridorum, expectantium aquæ motum, quem angelus diuina virtute semel annuè faciebat. Neque enim aliunde quàm è cælo allato auxilio humanæ naturæ miseria sanari poterat, quia omnes peccauerant, Rom. 3. Psal. 52. 13. donec aduenit Christus, magni consilij Angelus, qui animorum & corporum morbos, cæcitatem, paralysim, & languores nostros auferret, in corpore suo super lignum, vt peccatis mortui iustitię viuamus, 1. Pet. 2.

Probatica qualis locus fuerit.

Hoc igitur facto prælusit ad futurum baptismi sacramentum, atque adeò homines ad ipsum baptismum præparauit, vt cum viderent in aqua piscinæ morbos corporis sanari, non diffiderent etiam in aqua baptismi peccata ablui, quem per Prophetam Ezechielem cap. 16. Deus promiserat, d. Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. Per aquam nanque piscinæ baptisma nostrum peroptimè præfiguratum est. Sicut enim in piscina morbi corporum sanabantur, sic in baptismo peccata. Deinde, sicut aqua piscinæ non sanabat nisi turbata vel mota esset ab Angelo, ita inefficacia sunt omnia sacramenta, & media, nisi à verbo Domini moueantur, hoc est, nisi habeant verbi appendicem, & fide accipiantur. Præterea sicut in piscina illa nullus sanabatur nisi primus descendisset, ita nemo saluatur, nisi per Christum primogenitum fuerit & ipse primogenitus factus. Omnia enim primogenita legis in Christum primogenitum respiciunt. Proinde, vt credentes alia bona Christi per fidem mutuò accipiunt, ita & primogenitura donantur vt saluentur. Nam soli primogeniti ad Deum pertinent. Ideò & Paulus fidelibus loquens dicit, Heb. 12. Accessistis ad concionem primogenitorū, qui conscripti sunt in cælis.

Baptismi pręludium piscina.

Num. 3.
Exod. 13.

In hoc autem baptismus noster piscinam illam excellit, quòd non vno loco affixus est, sed vbique haberi & administrari potest. Deinde quòd non vnum peccatum tantùm, sed omnia tollit. Præterea quòd non certis diebus, sed semper patet. Est enim fons patens in ablutionem peccatoris & mēstruatæ, Zach. 13. nec vnum tantum sanat, sed omnes accurrentes. Omnis igitur nobis adempta est excusatio, si in peccatis remāserimus. Atque hìc satis constat, quàm abundè in nouo testamento gratia Dei effusa sit. Quòd si illi tam diligenter expectabant motum aquæ propter sanitatem corporis recuperandam; quantò magis nobis vniuersis & singulis, infantibus & senibus, accurrendū est ad fontem gratię, ad thronum misericor-

Baptismus piscina excellētior in quo fuerit.

diæ, vt gratiam inueniamus in tempore opportuno? Hebr. 4.

2 Secundò, Insinuat in eo, quem 38. annos decubuisse describit, humanæ naturæ miseriã & paralysim: quæ dum vellet sine Christo vel per legem, quæ propter transgressionẽ posita erat, & iram operabatur, Galat. 3. vel per naturam, quæ tota erat ad malum propensa, Gen. 6. Hier. 17. vt ne bonum cogitare posset, sanari nec posset. Si enim ex illis vera contingeret salus, gratis Christus mortuus esset, quare iacentes in nosocomio non sanabantur nisi accessu Angeli, id est, accedente Christo, qui acrimonia verbi, omnium animos peccatorum ęgritudine corruptos & oppressos, sanaret. Venit enim non vocare iustos, sed peccatores, Matth. 9. ad pœnitentiam, Luc. 5. quæ vera est post naufragium tabula, qua ad portum salutis transmeare valemus. Hæc merito Christi, salutem stabilem operatur, remissionem peccatorum obtinet, & ex filiis iræ filios regni facit. Hãc enim non tantùm apertis verbis commendauit Christus, Luc. 13. d. Si pœnitentiam non habueritis, omnes similiter peribitis, & aliis locis innumeris: verùm factis quoque expressit, dum ægris sanitatem & mortuis vitam restituit. Quod enim externis illis miraculis agebatur, id in animis peccatorum, occulta Spiritus sancti operatione fieri monstrauit. Vt autem in hac Probatica piscina Angelorum ministerio in vsum piorum edebantur miracula, signa, ac prodigia ad Mosaicæ doctrinæ confirmationem: ita in noua lege ad veritatis Euangelicæ probationẽ eorundem Angelorum ministerio fiunt miracula ad memorias martyrum, vt docet Augustinus lib. 9. cõfess. cap. 7. Epist. 137. lib. 20. contra Faustum, cap. 21.

Miseria humanæ naturæ insinuatur.

Pœnitentia secunda tabula post naufragium.

Miracula in noua lege cur fiunt.

Morbi diuturnitatem Euangelista in hoc homine ideò tam exactè ponit: Primò, vt miraculi magnitudo commendetur. Deinde, vt doceat, non fortuitò hominem hunc tanto tempore morbo affectũ fuisse, nec casu hominem non habuisse, qui eum in piscinam mitteret. Hæc enim omnia voluntate Dei sic dispensata sunt, vt glorificaretur Christus. Hîc ergo discamus omnes nostras afflictiones potissimùm voluntate & opere Dei diutiùs durare, vt tandem Dominus in nobis glorificetur. Sic de cæco infra cap. 9. dicitur: Neque hic peccauit, neque parentes eius, vt cæcus nasceretur, sed vt manifestentur opera Dei in eo. Sic Israëlitę, non ideò tam durè, tamque diu in Aegypto afflicti sunt, vt perderentur, sed vt glorificaretur nomen Domini, ipsis liberatis, & Rege potentissimo deiecto. Sic Iob multis mensibus in grauissimos inferni dolores coniectus est, vt per doloris diuturnitatem, manifestum fieret omnem hominem esse mendacem: Deum autem solum veracem, Rom. 3. sicque nomen Dei per illum glorificaretur. Sic & Ioseph diu post somnuũ suum partim in seruitute, partim in vinculis man-

Afflictiones volũtate Dei diutius aliquando durant, vt glorificetur in nobis.

sit,

ſit, Gen. 37. ſed nulla alia ratione, quàm vt nomen Dei per illũ glorificaretur. Nomen autem Dei glorificatur, quando facto quopiam manifeſtatur eius potentia, ſapiẽtia, aut miſericordia, vt inde pij aſſurgant in laudem eius, & diſcant confidere & timere. Hinc igitur & nos diſcamus patienter ferre manum Domini, nec per infidelitatem feſtinemus, ſed per fidem expectemus; certi quòd etiam ſi Dominus moram fecerit, veniens tamen veniet & non tardabit. Adhuc quidem viſus procul eſt, apparebit tamen in finem, & non mentietur, Abacuc 2. In tempore erit reſpectus illorum, inquit Sap. 3.

Nomen Dei quando glorificatur.

3 Tertiò, Singularem Chriſti miſericordiam & potentiam complectitur. Miſericordia eius eſt, qua eum qui 38. annis decubuerat, miſericorditer aſpicit, cæteris neglectis, Roman. 11. quia ſcilicet, voluit à maſſa perditionis ſeparare. Quod ſumma afflictorum conſolatio eſſe debet, nempe, quòd Dominus eos videt, & inſuper cognoſcit eorum afflictiones. Sic in Aegypto vidiſſe dicitur afflictionem filiorum Iſraël, Exod. 3. Exegit autem ab ipſo infirmo prius propriæ infirmitatis, miſeriæ & paupertatis confeſſionem, dum ait: *Vis ſanus fieri?* Eſt enim Chriſti gratia, qua vocat auerſos, iuſtificat peccatores, & glorificat mortales: ac beneficio eius, quo præuenit, adiuuat atque ſuſtentat dimicantes, indignus, qui non ex animo miſeriam ſuam agnoſcit. Non eſt enim aliud ægritudinis noſtræ remedium, quàm vera agnitio peccati, qua teſte conſcientia agnoſcimus nos eſſe iræ filios, damnationis reos, indignos miſericordia Dei, non tamen deſperantes, ſed ex fide propter mediatorem, confugientes ad thronum gratiæ per veram contritionem: quamque humilis confeſſio peccati, qua peccatum ſacramentali confeſſione à Chriſto inſtituta Eccleſiæ miniſtris confitemur, tunc demum ſacramenti virtute, quod à Chriſti verbo vim habet, ſanamur.

Miſericordiã ſuam patefecit Chriſtus in hoc infirmo.

Afflictorum cõſolatio eſt quòd Deus eos videt.

Ægritudinis noſtrę remedium agnitio peccati.

Potentia eius eſt, quæ eundem infirmum ſolo verbo ſanat, iubẽdo vt grabatum tollat, & ſanus abeat. Eſt nanque ea verbi Dei vis & efficacia, vt aſſuetos lecto deliciarum, ſcilicet, libidinis ac voluptatum illecebris, ſeu quadam paralyſi diſſolutos, & animi robore deſtitutos, mox erigat ad ſubeundos graues & acerbos veræ pœnitentiæ labores, vt orationibus Deum ſolicitent, lachrymis per ſingulos dies ſtratum rigent, atque ieiuniis corpus caſtigent. Hoc enim eſt verè grabatum tollere: abhorret nanque ab huiuſmodi operibus caro, ſiquidem prauis ipſius operibus hæc repugnant. Neque verò hæc quæ patres vocant ſatisfactionis opera, quicquam Chriſti merito aut ſatisfactioni derogant, vt magis ipſum commendent, ſiquidem illius ſpiritu in nobis diffuſo per charitatem operante à nobis aguntur.

Potẽtia Chriſti circa infirmũ, & verbi Dei vis.

4 Quartò, Perfidam hypocritarũ in Chriſtũ calumniã complectitur,

Calũnia hypocritatũ in Chriſtũ perfida.

plectitur. Qui enim conspecto tanto miraculo debuerāt in Dei laudem erumpere, hi propria malitia ac inuidia excæcati, Christo nituntur insidias conciliare, dum clamant, *Non est hic homo à Deo, qui sabbatum non custodit.* & languido sanato nituntur odium conciliare, dum clamant: *Sabbatum est, non licet tibi tollere grabatum tuum.* In quibus iudicium rationis ac carnis agnoscere licet, quæ dum vera fide & pietate, quæ secundum Deum est, destituitur, in præceps cæca ruit, nec Dei potentiam aut misericordiam intelligit, sed veram pœnitentiam vt hypocrisin damnat. Sed qui se sanatum à Deo agnoscit, hic nec pudore cedit, nec clamosis rabulis terretur, sed fortiter prædicat Dei potentiam, & agnoscit beneficium remissionis peccatorū. At nos, reiecto odio Pharisaico, hîc admonebimur, ne aut iis qui beneficio afficiuntur, aut iis qui ea in ope destitutos effundūt, inuideamus, refragemurque vnquā. Sed multò magis monemur, ne sub prætextu religionis pietatisúe, tyrannidem exerceamus.

Iudiciū carnis cæcum.

EPILOGVS.

Historia hac Euangelica ostendit Christum Iesum Seruatorem nostrum Hierosolymis miserum quendam, qui triginta & octo annis ægrotans decubuit, sua clementia nutu curasse. Deinde etiam Iudæos misericordiæ hoc diuinæ opus reprehendentes, confutasse atque inuidiæ reniciſſe, atque per hoc nefandos sabbathi eos esse violatores, se verò illius fuisse obseruantissimum: vt qui in eo præstantissimum opus misericordiæ exercuerit, quo sabbathum ritè celebratur sanctificatur'que. Citra misericordiam, eleemosynam, & fugam vitiorum feriari, parum prædicatur apud Isaiam, Amos, & Zachariam.

Sanctificare sabbatum quid.

SABBATO HEBDOMADAE PRIMAE, EPISTOLA.

1. Thess. 5.

Rogamus autem vos fratres, vt noueritis eos qui laborant inter vos, & præsunt vobis in Domino, &c. Finis Epistolæ: *Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia, vt integer spiritus vester, & anima, & corpus sine querela, in aduentu Domini nostri Iesu Christi seruetur.*

IN PRAESENTI lectione Apostolus Fratres bis compellat. Primò, omnes in genere, tam laicos quàm clerum. Deinde clerum, hoc est, animarum curatores, & mysteriorum Dei dispensatores. Illos obsecrat vt fratres, hos peculiariter flagitat. Fratres tam hos vocat, quàm illos. Est enim vniuersitas fidelium, fraternitas vera, teste B. Hieronymo super Isai. cap. 19. vbi describit quinq; Ecclesiæ ordines Episcopos, Presbyteros, Diaconos, fideles, & catechumenos. Plebem precatur, vt clerum in pretio habeat ipsi deferendo. Clerum exhortatur obnixius, vt tanto honore se dignos exhibeant: Dignos verò tum se exhibent, cùm vocationi suæ respondere conantur.

Ecclesiæ ordines quinque.

Facit

Facit autem Apostolus peculiariter per hanc Epistolam tria.

1 Primò, Rogat laicos, vt honoris Episcoporum rationẽ habeant, ac vult, vt nouerint quibus deferant, & sciant quare ipsis deferendum. *Noueritis*, ait, *eos qui laborant inter vos, & præsunt vobis in Domino, & monent vos.* Laborantibus, præstantibus siue præsidentibus, & in spiritu lenitatis alios adhortantibus deferendum est. Duplici honore digni sunt, ait ad Timoth. 1. cap. 5. qui bene præsunt in verbo & doctrina. Angeli enim sunt Domini exercituum, Malach. 2. Mysteriorũ Dei dispensatores sunt, 1. Cor. 4. Non literæ, sed spiritus sunt administratores, 2. Corinth. 3. D. Chrysost. hîc multis encomiis Sacerdotalem statum in cælum extollit, tribuit illi principatum, cui laicos subditos vult. Id verò facit auctoritate Apostoli, 1. Corinth. 16. Vbi vult fratres, familiæ Stephanæ & Fortunati, & Achaici (qui Ecclesiæ moderatores egere) esse subditos. Rationes has affert Chrysost. d. Orant pro te, administrant tibi charismata diuina, per sacramentum baptismi regenerant te, exhortantur, & erudiunt te, & media nocte vocati ad te veniunt. Et infra, Per Sacerdotes estis geniti in æternam generationem, per illos contigit vobis regnum: omnia quæ ad salutem vestram sunt commoda, per eorum manus efficit Spiritus sanctus, per illos vobis portæ regni cælorum reserantur. Qui Christum diligit, Sacerdotem qualemcunque non habebit odio: per ipsum enim sacra consecutus est mysteria. Et lib. 6. dialog. dicit Sacerdotem alloqui Spiritum sanctum, sacrosanctam offerre hostiam, & omnium nostrum Dominum manibus attingere. Mox subdit, & quî poterit talis satis coli? Recordare quales manus, qualis lingua, per quæ hæc fiunt & dicuntur. Denique lib. 3. exclamando ait, O miraculum, ô Dei erga nos charitatem, qui suprà sedet dexter Deo, hîc in sacrificio manibus Sacerdotis tenetur. Alludit huc B. Ambros. in hæc verba: Honorificentia Sacerdotis, non de timore magis fit, sed de amore, &c. Apostolus hîc tria exprimit, quæ fideles ipsis teneantur: Honorem, scilicet, propter laborem verbi: charitatem, propter moderamen, quia sunt patres: & pacem, propter admonitionem, vt eorum verba & aliquando verbera æquo animo sufferant. Prius videt & dolet Sacerdotium hoc tempore adeò esse contemptum. Vix credo tempore Arrij ordinem hunc tam admirandæ celsitudinis, tam fuisse vilem, atque hodie est. Sacerdotem hodie esse, planè est contumeliosum. Vnde & dictio Sacerdos, aut Presbyter Teutonico idiomate prolata, pro probrosissimo prorsus vocabulo habetur. Vnusquisque ex ordine nostro curet, ne lædatur à seipso.

Laici Episcopis & Prælatis deferant.

B. Chrysost. in lib. dialog. de Sacerdotio.

Encomion & dignitas officij Sacerdotalis.

Fideles Sacerdotibus tria tenentur.

2 Secundò, Depingit Apostolus Episcopis, Pastoribus, & omnibus Ecclesiæ primatibus suum officium: Primum est, Corripere

Episcopi officiũ est monere inquietos.

Corripere inquietos, vel iuxta veritatem Græcam, monere inordinatos. Omnes Pseudocatholici sunt inordinati, quia disciplinam Ecclesiæ negligunt, & legem Dei præuaricantur, non tamen hæretici dicendi sunt. Potissimùm verò inordinati & irrequieti sunt hæretici, qui disciplinas Ecclesię antiquare, & ipsam legem diuinam planè irritare conantur. Merito bonorum operum irritato, legem Mosaicam non solùm, sed & Christi præceptum nouum, charitatis nimirum, in nihilum redigere student. Vnde irrequieti ipsi & factiosi, omnia irrequietát, hoc est, seditionibus conturbant, sensum sacræ scripturæ communem & Catholicum obliterant, omnes ferè sopitas hæreses excitant, sacramenta omnia partim pro sua libidine perperam administrant & tradunt, partim prorsus negant, traditiones Apostolicas & disciplinas Ecclesiæ vnà cum solennitatibus, & cæremoniis abolere nituntur omnes. Denique irrequieti sunt, quoniam omnes in suam sectam inducere & donis & blanditiis, cogere etiam minis non supersedent. Hos duriter increpandos per Episcopos sancit hic Apostolus, vt tam ipsi, quàm alij ex correptione tali fiant cautiores. Hæc correptio acerba & seuera item significare potest excommunicationem, vitationem nimirum, de qua ait ad Tit. 3. Hæreticum hominē post vnam & alteram correptionem deuita, sciēs quia subuersus est. Idem est quod Matth. 18. Dominus ait, Sit tibi tanquam Ethnicus, &c. Et 2. Thessal. 3. dicit iterum Apost. Denuntiamus vobis fratres in nomine Domini Iesu Christi, vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non secundum traditionem, quam acceperunt à nobis. Atqui si non proderit nuthesia vel dura correptio Pontificialis, locum habet exusia Cęsaria: de qua, Rom. 13. Exusiam eam B. Augustinus, quanquā inuitus, inuocauit contra Donatistas, fidelis Episcopus, & Pastor.

Hæretici inquieti & inordinati.

Correctioni Pontificiali adesse debet censura Cæsareana.

Secundum est, Consolari pusillanimes. Peritus medicus debet pro morbi qualitate temperare sua pharmaca. Pastoris industrij est pecus suum nosse, Prouerb. 27. Sunt enim in Ecclesia duræ ceruicis & indomiti plerique, sunt rursus meticulosiores plus æquo: vnde nec vna admonitio vtrisque conuenit. Hinc sacra scriptura tam ad comem, quàm ad duram hortatur increpationem, Roman. 14. & 15. Item 2. Tim. 3. ait, Omnis scriptura diuinitus inspirata, vtilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, & ad erudiendum in iustitia: vt perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus. Bonus ergo pastor infirmis & pusillanimibus pater esse debet cōsolationis, Act. 4. præfractis verò fulmen. 2. Thes. 3. Tit. 3. Act. 5. illis dicat, Bono animo estote, confortamini, nolite timere, &c. Isa. 35. his verò dicat, Maran attha, hoc est, Dominus venit, scilicet, est iudicium, 1. Cor. 16. Matth. 16.

Episcopi est infirmos in fide suscipere.

Tertium est, Suscipere infirmos, qui varij sunt in Ecclesia. Sunt enim Neophyti, qui ferè infirmi sunt in fide, & in disciplinarum & religionis obseruantia. Sunt etiam infirmi constitutione corporali, qui non possunt per imbecillitatem corporis, vigilias, ieiunia, & alias disciplinas præstare. Denique infirmi sunt plerique mente, siue conscientia: sunt autem superstitiosuli, quos vulgus vocat angustæ conscientię homines. Contrarij sunt illis factiosi hæretici, quorũ conscientiæ vsque adeò sunt amplæ, vt in illis ciuitatem decem millium ciuiũ ędificare possis, quemadmodũ quidã magnũ Alexandrũ depinxit. Iuxta ergo vniuscuiusque affectus pastores debent infirmos portare & assumere, Rom. 14. Infirmis esse debent infirmi, 1. Cor. 9. Sic sunt sufferendi infirmi, quemadmodũ alij aliorũ onera leuant, Gala. 6. Idem est quod Apost. vult, vbi ait, Supportãtes siue adiuuantes inuicem. Quartũ est, Vt patiẽtes sint, ad omnes longanimes: vult Apostolus Prælatos erga omnes esse alienos ab iracundia, Eph. 5. Psal. 4. Virtute hac pulcherrima vult, vt se veros exhibeant Dei ministros, 2. Cor. 6. quæ etiã fructus est spiritus, Gal. 5. Virtutis huius exemplũ est Deus Pater ipse, Rom. 2. 2. Pet. 3. exemplũ hoc potissimùm eis imitandum, Matt. 5. Hoc verbo etiam ipsos adhortatur ad aduersa quoque omnia æquo animo sustinenda, de qua re vide exemplũ B. Iob, Iac. 5. Eulogium Philosophicum, vtramque virtutem complectitur: Sustine & patere. Vtraque Episcopis præcipuè commendatur. Nam si omnibus dicitur, In patiẽtia vestra possidebitis animas vestras, multò magis hoc sibi dictũ credant Episcopi, qui exemplar virtutum debent esse gregi, 1. Tim. 3. & 4. Tit. 1.

Infirmi varij sunt in Ecclesia.

Coloss. 3.

Patientia & longanimitas pręcipuè Prælatis est necessaria.

3 Tertiò, In genere hortatur ad ea, quæ tam clero, quàm laicis sunt præstanda. *Videte, ait, ne quis malum pro malo alicui reddat.* Quo damnatur falsum hoc Ethnicum dictum, Par pari referto. Idem nobis præscribitur, Matth. 5. Luc. 6. Ad magistratum quidem pertinet, ab iniuria defendere imbecilles, & vlcisci eos qui iniuriam patiuntur, &c. Rom. 13. 1. Pet. 2. Sed si priuatim caussa vlciscendi sese, malum pro malo reddiderit, æquè atque priuatus peccat, imò lõgè magis quàm priuatus, testibus Chrysost. & Theophylacto.

Malum pro malo nemini faciendũ.

Semper quod bonum est sectamini in inuicem & in omnes. Suprà monuit, ne quis alicui malum pro malo reddat, hîc iubet omnibus facere bonum. Alterum prohibet, alterum iubet. Hoc enim modo æmulamur Patrem cælestem, Matth. 5. Luc. 6. Locus irę non dandus, Rom. 12. Oportet enim nostram iustitiam esse maiorem, quàm fuit Patrum in veteri testamẽto, ne dicam Ethnicorum, Matth. 5.

Bono malũ vincendum omnibus.

Semper gaudete, Contristatos verbo hoc potissimùm alloquitur. Lugendi caussa maxima est fidelibus. Quis enim tam duri

Lugẽdi caussa fidelibus nõ deest, nec abest consolatio.

cordis esse possit homo, qui hodie non lugeat, videns tantam Ecclesiæ Catholicæ calamitatem? Quod Turca necdum deuastauit, hoc omni Turca perniciosius perdit hæresis Lutherana, Zuuingliana, Caluinistica, Anabaptistica, &c. Omnes hæ sectæ vna vehementia sanctam matricem impugnant Ecclesiã. Quis hæc considerans non illachrymetur ex corde amaro? Accedit huic tanto malo cuiusque crux. Sed & est quod quisque commisit, hoc defleat. Sic publica & priuata omnibus lugendi imminet caussa. Pios itaque fideles luctuosos monet, vt gaudeãt, iuxta hoc quod Christus ait, Matth. 5. Beati qui lugent, quoniam consolabuntur. Seruator suis discipulis contristatis promisit gaudium nunquam ab ipsis auferẽdum, Ioan. 16. Apost. quoque, Philip. 4. gaudere item iubet, d. Gaudete, iterum dico gaudete. Apud Matth. 5. cap. Christus gaudij huius reddit rationem, d. Quia merces vestra magna est in cælis. Quorum, inquis, merces? Eorum, qui hîc lugent, qui hîc iniuria afficiuntur. Apost. Iacobus etiam monet idem, d. cap. 1. Pro summo gaudio ducite fratres, quoties in tentationes varias incideritis, &c. In Deo solidum hoc nostrum gaudium est situm. Cæterùm in mundo conturbemur oportet.

Sine intermissione orate, in omnibus gratias agite, &c. Duo hîc fidelibus præscribit Apost. Continuam orationem, & gratiarum actionem. Improbè orandum, semperque obsecrandum etiam præscribitur nobis, Luc. 18. Non ergo septem preces canonicæ, pro Papisticis nugis sunt habendæ, sed planè pro Apostolicis. Septies in die laudem dixi tibi, ait Psal. Idem, Media nocte surgebam ad confitendum tibi, Psal. 118. Septies in die, & media nocte precari, est continuè precari. Canones enim fatentur continuum esse, etiam quod fit per interuallum, modò fiat perseueranter. Ad continuam orationem verus noster Adam, hoc est, vetustas, vrgere nos debet. Septies quippe in die cadit iustus, quare & orationis suffragio, vt resurgat, necesse habet. Facit ad hoc præcipuè oratio Dominica, in qua assiduè precamur, Dimitte nobis debita nostra. Modum, quo hanc Apostolicam admonitionem facilius præstemus, ostendit B. Augustinus, d. Si bene viuis, laudas: cùm agis negotium, precaris: laudas, cùm cibum capis: oras, cùm in lecto requiescis: laudas, cùm dormis: plus attendit Deus quid viuas, quàm quid sones. Constat itaque posse pium hominem semper precari, imò non posse non semper precari. Qui Deum timet, vocis preces, votis cordis addere nouit, neutrum negligit. D. Ambrosius ait, assiduam orationem iudicis animum ad indulgẽtiam mouere atque flectere. Huius loci habes parabolam, Luc. 11. Gratiarum actio potissimùm fit in Missæ sacrificio sacrosancto, quod Græci Eucharistiam vocant. Quare admodum salutare est audire

Canonicæ preces non vanæ.

Iustus semper orat.

Gratiarum actio in missa potissimũ fit.

Missam

Missam, quanquam aduersarij ob hoc pium opus Catholicos irrideant. Supra gratiarum actionem hanc publicam, debent pij domi & vbique in omnibus Deo gratias agere. In omnibus, ait Apostolus, etiam in ijs quæ veteri Adamo sunt aduersa, exemplo S. Iob, qui ait, Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum.

Hæc est enim voluntas Dei in Christo Iesu in omnibus vobis. Postquàm Apostolus præscripsisset fidelibus ea quæ ad salutem, atque per hoc etiam ad iustitiam consequendam faciunt, præscriptum tale confirmaturus atque vehementiùs commendaturus, parenthesi præmissa vtitur, dicens, voluntatem Dei esse, vt talia præstemus, à quo omnia bona nobis donantur, & sine quo nihil boni agere valemus, Iohan. 15. Deus nō solū fidem vult, sed etiam bona opera.

Spiritum nolite extinguere. Hoc est, iuxta Ambros. Si aliquem ad horam Spiritus sanctus repleuerit sua gratia, vt possit interpretari diuinas scripturas, & diuina mysteria loqui, nolite eum prohibere, quin loquatur & doceat. Quia Deus qui os asinæ aperuit, quæ seni non aperit, reuelat sæpe iuniori quod melius est. Vel secundū Aug. Spiritū S. nolite extinguere, qui quamuis cum vnius substātiæ sit cum patre & filio in sua natura, nō potest extingui, per vitium tamen nostrū extinguimus illū in nobis, dum illum à nobis excludimus peccando. Spiritus S. inquit Sap. disciplinæ effugiet fictū. Dum ergo tradimus corpus nostrū libidini, & cōiungimus illud meretrici, quod tempore baptismi & manus impositionis factū est templū S. Spiritus, excludimus illū à nobis & fugamus, & quantū est in nobis, dicit Aug. extinctores sumus eius. Sed ne hoc agamus, ait Apost. Spiritum S. qui in vobis cœpit habitare tempore baptismatis, nolite fugare à vobis, neque extinguatis illum in vobis peccādo, & tradendo corpus vestrum diuersis turpitudinibus, quod templum eius debet esse, 1. Cor. 6. Spiritum in baptismate susceptū nemo suo vitio extinguat.

Prophetias nolite spernere, id est, Si aliquis valet explanare dicta Prophetarum, sicut Hieronymus, cæterique doctores ad ædificationem auditorum, loqui & prædicare, nolite illum despicere, nolite contemnere, sed humiliter attendite & amplectimini quæ docet, quemadmodum pessimè aduersarij omnes Ecclesiæ patres contemnunt, suos interim impostores cælo æquantes, omnia illis subijcientes, atque in numero sanctorum collocantes. Doctores Catholici non spernendi.

Omnia autem probate: hoc est, Omnia quæ probatione egent, per rationes discutite, separando, nempe, bonum à malo, pretiosum à vili, virtutem à vitio, &c. Hinc Paulus, Galat. 6. Opus suum vnusquisque probet, & sic in semetipso tantùm gloriā habebit, non in altero: & paulò inferius, Bonum autem

facientes, non deficiamus: tempore enim suo metemus, &c. *Quod bonum est, tenete*: quasi dicat, Postquàm omnia ita à vobis per rationes fuerunt discussa, separando, nempe, bonum à malo, &c. tunc quod bonum est, amplectimini, vtendo rectæ rationis iudicio, scripturarúmque auctoritate, & testimonio. *Ab omni specie mala abstinete vos*, id est, ab omni re mala, à praua cogitatione, peruersoque opere abstinete vos, sed in omni virtute, iustitia & veritate, perfecti state, vt possitis adimplere legem Domini. Loquimini veritatem vnusquisque cum proximo suo, &c. Zachar. 8.

Ad extremum orat Apostolus pro Thessalonicensibus, vt adimplere possint ea, quæ scripta sunt in lege, & prædictas exhortationes, cùm ait, *Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia, vt integer spiritus vester, & anima, & corpus sine querela in aduentu Domini nostri Iesu Christi seruetur.* Quasi dicat, Deus Opt. Max. solus cordium scrutator, & custos, per omnia, quorum vos admonui omnibus virtutibus mundet vos, ornet, & perficiat, vt mens vestra ab omni labe, & delicto sit immunis, incorrupta atque integra permaneat, similiter & anima & corpus immaculata, & sine reprehensione permaneant vsque in diem iudicij, & non recedat à vobis gratia, quam accepistis à baptismate, Spiritus sancti. Qui quidem nos ab omni malo liberet, atque defendat, Amen.

EPILOGVS.

Apostolus beatissimus sexdecim articulos præstandorum & omittendorū nobis hîc præscribit, quibus Deo seruiamus & proximo fidem, spem, & charitatem erga Deum: Dilectionem item veram erga proximum declaraturi: præsertim cùm clerum tum plebem admonet sui officij. Præcipuum opus Episcopi est corripere inquietos, consolari pusillanimes, suscipere infirmos, patientem esse ad omnes, &c. Ad plebem pertinet, eos qui bene præsunt atque in verbo & doctrina laborant, duplici honore prosequi, 1. Timoth. 5. Deut. 25. 1. Corinth. 9. Beatus vtrinque qui hîc verbum domini audierit, & custodierit, Luc. 11. qui sciuerit & fecerit, Iohan. 13.

SABBATO HEBDOMADAE PRIMAE, EVANGELIVM.

Matth. 17. Marci 9. Lucæ 9. 2. Pet. 1.

Et post dies sex, assumpsit Iesus Petrum & Iacobum & Iohannem fratrem eius, &c. Finis Euangelij: *Nemini dixeritis visionem, donec filius hominis à mortuis resurgat.*

QVIA Christus suis gustum regni cælestis ante mortem se exhibiturum fuerat pollicitus, vt dictis fidem faciat, atq; adeò fidelibus omnibus certam spem futuræ immortalitatis suggereret, specimen quoddam latentis in se diuinitatis in ista transfiguratione voluit exhibere. Et quia supra humanam persuasionem

suasionem est, verum hominem, verum Deum vnà posse esse, cui fidei multi Iudæi, Turcæ, Ethnici & hæretici oblatraturi essent, ideo multis & varijs modis suam nobis quoque declarare voluit diuinitatem, vt copia argumentorum variorum quisque fidelis fidem suam stabiliat ac firmet, habeatque vnde blasphemias istorum retundet, obijciatq; eis montem Thabor, in quo transfiguratus est, & montem Oliuarum ex quo gloriosè & suapte virtute cælum ascendit. Lucæ 24. Et docet præsertim quatuor.

Transfiguratio Christi necessaria fuit.

1 Primò, Qui digni sint ex singulari ipsius misericordia, vt in montem domini conscendant, vt non per speculum in ænigmate, sed reuelata facie, gloriam domini contemplentur, scilicet: Petrus, qui à fidei firmitate veritateque laudem commeruit, Matth. 16. qui dominum plus alijs dilexit, Iohan. 21. vt sis firmus in fidei firmitate & vnitate, contra omnes hæreseos & diaboli insultus, 1 Pet. 5. 1. Iohan. 5. Deumque intimè diligas: Iacobus. i. supplantans, ne vitijs consentias, Rom. 6. Nō regnet peccatum, &c. Gen. 4. Subter te erit appetitus tuus, &c. & Iohannes, hoc est, gratia diuina, cui acceptam ferre debemus & fidem nostram, & victoriam, 1. Cor. 15. Gratia Dei sum id quod sum, &c. Siquidem hi (vt relicto cortice literæ, ad sublimiora mysteria adsurgamus) eos nobis adumbrant, quos propheta regius, Psal. 14. habitaturos in monte sancto pollicetur, dum interrogationi Deo propositę sibi ipsi respondet ex Spiritus sancti reuelatione: Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? id est, quis superatis huius mundi illecebris, periculis, malis denique omnibus vitæ præsentis, dignus erit, qui à te deposita hac domo manufacta, admittatur in cælestem illam tuam gloriam, quam oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit? Isa. 6. Item: Quis requiescet in monte sancto tuo? Cui quæstioni respondet, eum ingressurum: 1 Qui ingreditur sine macula: 2 Qui operatur iustitiam: 3 Qui loquitur veritatem in corde suo: 4 Nec agit dolum in lingua sua: 5 Non facit proximo suo malum: 6 Qui iurat proximo suo, & non decipit: 7 Qui pecuniam suam non dedit ad vsuram: 8 Qui munera super innocentem non accepit.

Montem domini cōscendere qui digni sint.

Petrus, Iacobus, & Iohānes quid interpretentur.

Pauca hæc capita qui pro conditione vitæ præsentis seruarit, is demum dignus, qui Christi gloriam cernat; quam suo sanguine nobis pręparauit: Ipse enim abijt parare nobis locum, Iohan. 14. ac montem illum Thabor (quem Egesippus ait esse altitudinis stadiorum 30. ac miræ rotunditatis, vt non immeritò regno cælesti comparari queat, cælestem scilicet Hierusalem conscendat; sed cum Christo. Siquidem alijs non contigit huius tanti mysterij suauitatem aspicere, quam quos Christus, qui factus est nobis à Deo patre sapientia, iustitia, sanctificatio, redemptio,

Iosephus ait 22. stadiorū esse latitudine.

Altitudo mōtis Thabor.

redemptio, via, veritas, & vita, in montem duxit, id est, à terrenis hisce amore cælestium accendit. Ascensus quippe montis, sublationem cordium ad cælum significat, quam Ecclesia nobis assiduè in sacrificio missæ cõmendat, d. Sursum corda. Adde quod secessus ille animos nostros à mundi negocijs & curis vindicat, & fugam mundi gloriæ, & vanitatum significat, iuxta B. Ambros. verbum d. Transeamus opera mundi.

Sanctus Lucas ait, dominum Iesum etiam in monte hoc Thabor precatũ. Patriarchæ vet. Test. leguntur sæpe in montibus orasse. Sic Anachoretę Aegyptij catholici, in mõtibus orarunt, non à montibus aliquid religionis accepturi, sed sanctis suis precibus non dubitantes ipsa loca orationi sacrari.

Montes apti contemplationi.

2 Secundò, docet hac transfiguratione se voluisse à cordibus discipulorum auferre scãdalum crucis, quod dissuadere Petrus conabatur, Matth. 16. & voluntarię passionis contemptum, cùm viderent faciem eius splendescere sicut sol, & vestimenta eius sicut nix. Exhibuit quippe illis (vt Hieron. super Marcum ait) gloriam futuræ resurrectionis.

Transfiguratio domini fidē & spem Ecclesiæ confirmauit.

Quibus etiam Ecclesiæ fidem cõfirmat, vt scilicet ipsa quæ est corpus eius, Ephes. 1. qua esset commutatione donanda, intelligeret. Siquidem in beata illa gloria, iusti sicut sol, Matth. 13. & stellæ in perpetuas æternitates, Dan. 12. & scintillæ in arundineto, Sap. 3. fulgebunt: cùm Deus absterget ab oculis eorum omnem lachrymam, vt Apoc. 21. Isa. 25. 2. Corinth. 5. habetur. Tum mors, luctus, clamor, & dolor amplius non erunt, quia pręcipitabit dominus mortẽ in sempiternũ, auferet lachrymam ab omni facie, & opprobrium populi de vniuersa terra. Pius hæc tanta mysteria exactius æstimet, sunt enim plena cõsolationis in aduersitatibus omnibus. Chrysost. dicit maiorem futuram gloriã minimi vnius beati, ea quam viderant Apostoli. Tantum viderunt quantum capere potuerunt. Posthac videbimus eum sicuti est, Psal. 16. 1. Corinth. 13. & 1. Iohan. 3.

Voluit autem Christus hanc gloriam nõ in alieno, sed proprio corpore exhibere, vt hac imagine, eorũ insaniam destrueret, qui putant omnia pecudum instar morte deleri: aut nihil post hanc vitam hominis superesse, quales Salomon depingit, Sap. 2. atque etiam eorum, qui licet animæ resurrectionẽ concedant, negant tamen corporũ futuram, quod humanis rationibus inuestigare nequeãt, quomodo corporea hæc moles toties mutata, in pristinam sit reditura formã. Quem errorem confutat Paulus. 1. Cor. 15, Iob 14. & alia innumera scripturę loca.

Caussa Trãsfigurationis domini in proprio corpore.

3 Tertiò, docet hoc admirando spectaculo, cui Moysen mortuum & Eliam etiamnũ superstitem adesse voluit, vt se mortis ac vitæ dominũ demonstraret, atq; illum vt legis auctorẽ. Nõne Moyses dedit vobis legem? Iohan. 7. Lex per Moysen data est,

Moses mortuus & Elias superstes, in Transfiguratione adsunt.

est, Iohan.1. cuius tamen à Iudæis vt transgressor accusabatur, hunc verò vt legis zelatorem, quo testimonium à lege & prophetis haberet:, sese esse maiorem ijs, cum vulgi iudicio, tantum prophetarum quispiam esse putaretur, Matth.16. atque adeò suam doctrinam non esse nouitiam, sed ab ijs olim multis ante seculis confirmatam. Verè magnus noster dominus, & magna nec nō supercælestis eius doctrina, ad cuius testimoniū inferus remisit Mosen, cælum Heliam: In ore duorū vel trium testium stat omne verbū. S. Lucas cap.9. exprimit quale habuerint colloquium, nempe de eius exodo, hoc est, transitu ex hoc mundo. verba Lucæ sunt: Ecce duo viri loquebantur cum illo, erant autē Moses & Helias, visi in maiestate, & dicebant excessum eius, quē cōpleturus erat in Hierusalē. Salutare sane colloquiū, dignū quod assiduè in Liturgia sacra repetatur. Nam huc lex & prophetæ respexerunt omnes. Colloquiū itē hoc declarat Christū non venisse antiquatū legē, sed impletū, Matth.5.

Patet hic locus dicendi de veritate fidei catholicæ, quam hactenus Ecclesia à Christo vsque defendit contra omnes aduersarias potestates. Portę inferi non prçualebunt aduersus eam, Matth.16. Amplifica.

Tum etiam docet Patris æterni præsentia ac voce, qua de filio suo æterno Iesu Christo contestatur, nō sub caliginosa, densa & fumigāte nube, qua seueritas legis exprimebatur, Exo. 19. sed lucida, candida, & amœna, quia nouus hic nomothetes non erat allaturus spiritum seruitutis in timore, sed spiritum adoptionis filiorum Dei; non legem terrentem, sed spiritum viuificantem.

Nomothetes. i. legislator, nouus Christus.

Præcipit enim audiri filiū, prompta scilicet obediendi omnibus mandatis eius voluntate, quasi dicat: Ille meus filius, non adoptiuus, sed proprius: ille per quem omnia facta sunt: ille, sine quo factū est nihil. In hoc enim mihi complăceo: Per illum mihi quotquot credent in nomine eius, fide per charitatem operante, mihi placebunt, *hunc audite*. quia ille veritas est, & vita: ille virtus mea, & sapientia mea. Ipsum audite, qui sanguine suo mundum redimit, diabolum ligat, vasa eius capit, qui peccati chyrographum, & præuaricationis pacta dirupit. Ipsum audite, qui viam aperit in cælum per gradus crucis. Quid trepidatis redimi, quid pauetis saucij liberari? Leo papa. Qui hunc audit, etiam si mortuus fuerit, viuet, Iohan.5. Qui hunc audire supersedet, vapulabit, Deut.18. Iam est condemnatus, Marc.16. Non audiunt qui non obediunt. maligni, inordinati, & irrequieti, quales sunt Simon magus, Theuda, Pharisæi & hæretici omnes.

Filius Dei audiendus.

Luc.11. Colloss.2.

Idē testimoniū & ijsdē verbis præbet, quod & apud Iordanē, in signū quod ipse auctor est gratiæ quæ cōfertur in baptismo,

& gloriæ quæ in resurrectione, Psal. Gratiam & gloriam dabit dominus: Vtrobique enim regeneramur quasi noui filij patris cælestis; in baptismo per gratiā, in resurrectione per gloriā. Vtrobique ostēsa est Trinitas superbenedicta, Pater in voce, Filius in humanitate, Spiritus sanctus in columbæ specie & nube, Quemadmodum enim spiritus sanctus animæ simplicitatē & innocentiam tribuit columbinam; sic & refrigerat eam ab igne concupiscentiæ & omnium tentationum feruore.

Hanc vocem, diuinæ maiestatis plenam, nec humanis ferendam auribus, cùm audissent Apostoli, maiorem in modum extimuerunt. Metuebāt enim vitæ suę, scientes dictū Exod. 33. Nō videbit me homo & viuet. Et ceciderunt, non retro vt Heli, 1. Reg. 4. sed in faciem suam. Cadunt iusti in faciem, per timorē vt hic; Per humilitatē, Matth. 2. Procidentes adorauerunt eum; Per gratiarum actionem, Apoc. 7. Ceciderunt in conspectu throni in facies suas, & adorauerunt Deum. Terretur enim fragilitas humana ad præsentem Dei loquelam, Exod. 20. Populi conterriti, dixerunt Mosi: Loquere tu nobis, non loquatur nobis dominus, ne moriamur. hinc Deut. 5. Quid est omnis caro, vt audiat vocem Dei viuentis? At Iesus recepta specie priore, contigit eos manibus, ne suspicarentur esse spectrum, ac voce consueta notaque consolatus est, vt (teste Hieronymo) tactu fugaret timorem, & debilitata membra consolidaret.

Casus iustorū in faciem.

Et statim circumspicientes, neminem amplius viderunt, nisi Iesum tātum secum. Quo certius esset, voce patris solum Christum designatum, Moysen & Heliam nusquam filios, sed seruos suos vocauit. De Christo ergo intelligendum, hic est filius, &c. Neminem viderunt, nisi solum Iesum, breue verbū sed amplum mysterium, Christus finis legis, Rom. 10. Omnes prophetæ respexerunt in Christū, Matth. 11. Officium itaque Mosis & Heliæ erat exactum: Neuter ergo eorum cum Christo debuit remanere. Iesus minister, imò auctor noui testamenti, iuxta oracula prophetica, Hebr. 13. Remansit ille qui alpha est & ω, principium & finis: Remansit, & suos solabatur, quia Euangelium nihil est nisi lætum nuntium, vox consolationis plena. Euanuit lex, Euangelium manebit in æternum, imperfectio cessit perfectioni, cōtra Cherintianos & Ebionitas hæreticos sabbatizarios, qui contenderunt Moisen vnà cum Christo audiendum, hoc est, legem Euangelio permiscendam, quasi non per fidem Christi, & legem perfectæ libertatis Euangelium Christi, homines saluari possint, legem verò salutem adferre, & iustitiam absoluere. Sed Apostoli Christum viderunt solum; sufficit ergo, nobis ille, sine quo nihil est. Nec enim aliud nomē est sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri.

Mar. 9.

Christo soli competit: hic est filius meus, &c.

Christus solus remansit, Mose & Helia dilapsis.

4 Quartò, docet hominem carnalem, cuius typum hic Pe-

trus expressit, non posse intelligere ea quæ sunt spiritus Dei, nec altius adsurgere quàm humanæ rationis acumine adsequi queat, 1.Cor.2. Proinde attonitus tantæ gloriæ adspectu, & ignarus quid dicat, petit tria fieri, scilicet Christo, Moysi & Heliæ tabernacula: Primum Christo, quia filiũ Dei viui hunc fuerat confessus, & quasi illius confessionis etiamnum memor, illum cæteris pręponit. Deinde Mosi, quia vt legis auctorẽ hunc venerabatur, proinde dignum qui Christo adesset. Tertio, Helię, quia & hunc nouerat zelo legis, impijs sese regibus etiã cum capitis periculo opposuisse, ac dignum iudicabat qui Christo in gloria coniungeretur. Ac si dicere voluisset, Domine, non est hinc vsquam abeundum, valeat Hierosolyma, quæ tibi mortẽ minatur. Visa namque domini maiestate & duorum seruorũ, Petrus adeò delectatus est, vt cuncta temporalia obliuioni traderet, & ibi cum domino in perpetuum permanere exoptaret. Sed quoniam iuxta Marcũ & Lucam hallucinando, & non malitiose loquebatur, dominus Iesus eius hallucinationem nõ redarguit. Apud Esaiam cap.6. habes, vt se habeant mortales diuinam maiestatem contemplantes. Homo carnalis nõ intelligit quæ sunt spiritus Dei.

Porrò cùm Petrus ab Euangelistis perstringatur, ignarus quid diceret: multos tamẽ videas hanc personam magna quadam animi tranquillitate ac conscientiæ securitate & exprimere vel votis ac precibus, & imitari vel factis & gestibus, stultis scilicet ac temerarijs, non tantum sępe contra conscientiam, sed contra etiam voluntatem Dei, atque eius verbum.

Priusquã autẽ redirent ad discipulos, inhibuit id alijs indicari. Primò, quo inuidiæ occasionẽ tolleret ex animis cęterorũ, qui hac visione non sunt dignati. Necdum enim perfecti erant, nec æquo animo ferre potuissent tres illos sibi præferri, quemadmodum & decem de duobus indignati sunt, qui concessum regni petebant, Matth.20. Secundò, quo inanem gloriam in hoc mundo fugiendam doceret, Gala.5. Nõ efficiamini inanis gloriæ cupidi, inuicem inuidentes, &c. Tertiò, non vult hoc in populis prædicari ante resurrectionẽ, ne (vt dicit Hieron.) & incredibile esset præ rei magnitudine, & post tantam gloriam apud rudes animos sequens crux scandalum faceret. Nam ante id tempus, sermo cariturus erat & fructu & fide, Marci 9. Et verbum continuerunt apud se, conquirentes quid esset, cùm à mortuis resurrexerit, Luc.9. Et nemini dixerunt in illis diebus quicquam ex his quæ viderant, donec filius hominis resurrexisset à mortuis. Transfiguratio cur reuelari inhibita.

EPILOGVS.

Historia Christi transfigurationis, qua se in monte Thabor in sua gloria, quãtum tum discipuli capere poterant, declarauit: & colloquij Mosis & Heliæ cum Christo facti tendit præsertim ad hoc, ne discipuli futurique credentes Transfigurationis historia salutaris.

diæ, vt gratiam inueniamus in tempore opportuno? Hebr. 4.

2 Secundò, Insinuat in eo, quem 38. annos decubuisse descri-bit, humanæ naturæ miseriã & paralysim: quæ dum vellet sine Christo vel per legem, quæ propter transgressionẽ posita erat, & iram operabatur, Galat. 3. vel per naturam, quæ tota erat ad malum propensa, Gen. 6. Hier. 17. vt ne bonum cogitare pos-set, sanari nec posset. Si enim ex illis vera contingeret salus, gra-tis Christus mortuus esset, quare iacentes in nosocomio non sanabantur nisi accessu Angeli, id est, accedente Christo, qui acrimonia verbi, omnium animos peccatorum ęgritudine cor-ruptos & oppressos, sanaret. Venit enim non vocare iustos, sed peccatores, Matth. 9. ad pœnitentiam, Luc. 5. quæ vera est post naufragium tabula, qua ad portum salutis transmeare valemus. Hæc merito Christi, salutem stabilem operatur, remissionem peccatorum obtinet, & ex filiis iræ filios regni facit. Hác enim non tantùm apertis verbis commendauit Christus, Luc. 13. d. Si pœnitentiam non habueritis, omnes similiter peribitis, & aliis locis innumeris: verùm factis quoque expressit, dum ægris sanitatem & mortuis vitam restituit. Quod enim externis illis miraculis agebatur, id in animis peccatorum, occulta Spiritus sancti operatione fieri monstrauit. Vt autem in hac Probatica piscina Angelorum ministerio in vsum piorum edebantur mi-racula, signa, ac prodigia ad Mosaicæ doctrinæ confirmatio-nem: ita in noua lege ad veritatis Euangelicæ probationẽ eo-rundem Angelorum ministerio fiunt miracula ad memorias martyrum, vt docet Augustinus lib. 9. cõfess. cap. 7. Epist. 137. lib. 20. contra Faustum, cap. 21.

Miseria humanæ naturæ insinuatur.

Pœnitentia secunda tabula post naufragium.

Miracula in noua lege cur fiunt.

Morbi diuturnitatem Euangelista in hoc homine ideò tam exactè ponit: Primò, vt miraculi magnitudo commendetur. Deinde, vt doceat, non fortuitò hominem hunc tanto tempo-re morbo affectũ fuisse, nec casu hominem non habuisse, qui eum in piscinam mitteret. Hæc enim omnia voluntate Dei sic dispensata sunt, vt glorificaretur Christus. Hîc ergo discamus omnes nostras afflictiones potissimùm voluntate & opere Dei diutiùs durare, vt tandem Dominus in nobis glorificetur. Sic de cæco infra cap. 9. dicitur: Neque hic peccauit, neque paren-tes eius, vt cæcus nasceretur, sed vt manifestentur opera Dei in eo. Sic Israëlitę, non ideò tam durè, tamque diu in Aegypto af-flicti sunt, vt perderentur, sed vt glorificaretur nomen Domi-ni, ipsis liberatis, & Rege potentissimo deiecto. Sic Iob mul-tis mensibus in grauissimos inferni dolores coniectus est, vt per doloris diuturnitatem, manifestum fieret omnem homi-nem esse mendacem: Deum autem solum veracem, Rom. 3. sicque nomen Dei per illum glorificaretur. Sic & Ioseph diu post somniũ suum partim in seruitute, partim in vinculis man-

Afflictiones volũtate Dei diutius aliquando durant, vt glorificetur in nobis.

sit,

sit, Gen. 37. sed nulla alia ratione, quàm vt nomen Dei per illū glorificaretur. Nomen autem Dei glorificatur, quando facto quopiam manifestatur eius potentia, sapiētia, aut misericordia, vt inde pij assurgant in laudem eius, & discant confidere & timere. Hinc igitur & nos discamus patienter ferre manum Domini, nec per infidelitatem festinemus, sed per fidem expectemus; certi quòd etiam si Dominus moram fecerit, veniens tamen veniet & non tardabit. Adhuc quidem visus procul est, apparebit tamen in finem, & non mentietur, Abacuc 2. In tempore erit respectus illorum, inquit Sap. 3.

Nomen Dei quando glorificatur.

3 Tertiò, Singularem Christi misericordiam & potentiam complectitur. Misericordia eius est, qua eum qui 38. annis decubuerat, misericorditer aspicit, cæteris neglectis, Roman. 11. quia scilicet, voluit à massa perditionis separare. Quod summa afflictorum consolatio esse debet, nempe, quòd Dominus eos videt, & insuper cognoscit eorum afflictiones. Sic in Aegypto vidisse dicitur afflictionem filiorum Israël, Exod. 3. Exegit autem ab ipso infirmo prius propriæ infirmitatis, miseriæ & paupertatis confessionem, dum ait: *Vis sanus fieri?* Est enim Christi gratia, qua vocat auersos, iustificat peccatores, & glorificat mortales: ac beneficio eius, quo præuenit, adiuuat atque sustentat dimicantes, indignus, qui non ex animo miseriam suam agnoscit. Non est enim aliud ægritudinis nostræ remedium, quàm vera agnitio peccati, qua teste conscientia agnoscimus nos esse iræ filios, damnationis reos, indignos misericordia Dei, non tamen desperantes, sed ex fide propter mediatorem, confugientes ad thronum gratiæ per veram contritionem: quamque humilis confessio peccati, qua peccatum sacramentali confessione à Christo instituta Ecclesiæ ministris confitemur, tunc demum sacramenti virtute, quod à Christi verbo vim habet, sanamur.

Misericordia suam patefecit Christus in hoc infirmo.

Afflictorum cōsolatio est quòd Deus eos videt.

Ægritudinis nostræ remedium agnitio peccati.

Potentia eius est, quæ eundem infirmum solo verbo sanat, iubēdo vt grabatum tollat, & sanus abeat. Est nanque ea verbi Dei vis & efficacia, vt assuetos lecto deliciarum, scilicet, libidinis ac voluptatum illecebris, seu quadam paralysi dissolutos, & animi robore destitutos, mox erigat ad subeundos graues & acerbos veræ pœnitentiæ labores, vt orationibus Deum solicitent, lachrymis per singulos dies stratum rigent, atque ieiuniis corpus castigent. Hoc enim est verè grabatum tollere: abhorret nanque ab huiusmodi operibus caro, siquidem prauis ipsius operibus hæc repugnant. Neque verò hæc quæ patres vocant satisfactionis opera, quicquam Christi merito aut satisfactioni derogant, vt magis ipsum commendent, siquidem illius spiritu in nobis diffuso per charitatem operante à nobis aguntur.

Potētia Christi circa infirmū, & verbi Dei vis.

4 Quartò, Perfidam hypocritarū in Christū calumniā complectitur,

Calūnia hypocritarū in Christū perfida.

plectitur. Qui enim conspecto tanto miraculo debuerāt in Dei laudem erumpere, hi propria malitia ac inuidia excæcati, Christo nituntur insidias conciliare, dum clamant, *Non est hic homo à Deo, qui sabbatum non custodit.* & languido sanato nituntur odium conciliare, dum clamant: *Sabbatum est, non licet tibi tollere grabatum tuum.* In quibus iudicium rationis ac carnis agnoscere licet, quæ dum vera fide & pietate, quæ secundum Deum est, destituitur, in præceps cæca ruit, nec Dei potentiam aut misericordiam intelligit, sed veram pœnitentiam vt hypocrisim damnat. Sed qui se sanatum à Deo agnoscit, hic nec pudore cedit, nec clamosis rabulis terretur, sed fortiter prædicat Dei potentiam, & agnoscit beneficium remissionis peccatorū. At nos, reiecto odio Pharisaico, hîc admonebimur, ne aut iis qui beneficio afficiuntur, aut iis qui ea in ope destitutos effundūt, inuideamus, refragemurque vnquā. Sed multò magis monemur, ne sub prętextu religionis pietatisue, tyrannidem exerceamus.

Iudiciū carnis cæcum.

EPILOGVS.

Historia hæc Euangelica ostendit Christum Iesum Seruatorem nostrum Hierosolymis miserum quendam, qui triginta & octo annis ægrotans decubuit, sua clementiæ nutu curasse. Deinde etiam Iudæos misericordiæ hoc diuinæ opus reprehendentes, confutasse atque inuidiæ reiecisse, atque per hoc nefandos sabbathi eos esse violatores, se verò illius fuisse obseruantissimum: vt qui in eo præstantissimum opus misericordiæ exercuerit, quo sabbathum ritè celebratur sanctificatur'que. Citra misericordiam, eleemosynam, & fugam vitiorum feriari, parum prædicatur apud Isaiam, Amos, & Zachariam.

Sanctificare sabbatum quid.

SABBATO HEBDOMADAE PRIMAE, EPISTOLA.

1. Thess. 5.

Rogamus autem vos fratres, vt noueritis eos qui laborant inter vos, & præsunt vobis in Domino, &c. Finis Epistolæ: *Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia, vt integer spiritus vester, & anima, & corpus sine querela, in aduentu Domini nostri Iesu Christi seruetur.*

IN PRAESENTI lectione Apostolus Fratres bis compellat. Primò, omnes in genere, tam laicos quàm clerum. Deinde clerum, hoc est, animarum curatores, & mysteriorum Dei dispensatores. Illos obsecrat vt fratres, hos peculiariter flagitat. Fratres tam hos vocat, quàm illos. Est enim vniuersitas fidelium, fraternitas vera, teste B. Hieronymo super Isai. cap. 19. vbi describit quinq; Ecclesiæ ordines Episcopos, Presbyteros, Diaconos, fideles, & catechumenos. Plebem precatur, vt clerum in pretio habeat ipsi deferendo. Clerum exhortatur obnixius, vt tanto honore se dignos exhibeant: Dignos verò tum se exhibent, cùm vocationi suæ respondere conantur.

Ecclesiæ ordines quinque.

Facit

Facit autem Apostolus peculiariter per hanc Epistolam tria.

1 Primò, Rogat laicos, vt honoris Episcoporum rationē habeant, ac vult, vt nouerint quibus deferant, & sciant quare ipsis deferendum. *Noueritis, ait, eos qui laborant inter vos, & præsunt vobis in Domino, & monent vos.* Laborantibus, præstantibus siue præsidentibus, & in spiritu lenitatis alios adhortantibus deferendum est. Duplici honore digni sunt, ait ad Timoth. 1. cap. 5. qui bene præsunt in verbo & doctrina. Angeli enim sunt Domini exercituum, Malach. 2. Mysteriorū Dei dispensatores sunt, 1. Cor. 4. Non literæ, sed spiritus sunt administratores, 2. Corinth. 3. D. Chrysost. hîc multis encomiis Sacerdotalem statum in cælum extollit, tribuit illi principatum, cui laicos subditos vult. Id verò facit auctoritate Apostoli, 1. Corinth. 16. Vbi vult fratres, familiæ Stephanæ & Fortunati, & Achaici (qui Ecclesiæ moderatores egere) esse subditos. Rationes has affert Chrysost. d. Orant pro te, administrant tibi charismata diuina, per sacramentum baptismi regenerant te, exhortantur, & erudiunt te, & media nocte vocati ad te veniunt. Et infra, Per Sacerdotes estis geniti in æternam generationem, per illos contigit vobis regnum: omnia quæ ad salutem vestram sunt commoda, per eorum manus efficit Spiritus sanctus, per illos vobis portæ regni cælorum reserantur. Qui Christum diligit, Sacerdotem qualemcunque non habebit odio: per ipsum enim sacra consecutus est mysteria. Et lib. 6. dialog. dicit Sacerdotem alloqui Spiritum sanctum, sacrosanctam offerre hostiam, & omnium nostrum Dominum manibus attingere. Mox subdit, & quî poterit talis satis coli? Recordare quales manus, qualis lingua, per quæ hæc fiunt & dicuntur. Denique lib. 3. exclamando ait, O miraculum, ô Dei erga nos charitatem, qui suprà sedet dexter Deo, hîc in sacrificio manibus Sacerdotis tenetur. Alludit huc B. Ambros. in hæc verba: Honorificentia Sacerdotis, non de timore magis fit, sed de amore, &c. Apostolus hîc tria exprimit, quæ fideles ipsis teneantur: Honorem, scilicet, propter laborem verbi: charitatem, propter moderamen, quia sunt patres: & pacem, propter admonitionem, vt eorum verba & aliquando verbera æquo animo sufferant. Prius videt & dolet Sacerdotium hoc tempore adeò esse contemptum. Vix credo tempore Arrij ordinem hunc tam admirandæ celsitudinis, tam fuisse vilem, atque hodie est. Sacerdotem hodie esse, planè est contumeliosum. Vnde & dictio Sacerdos, aut Presbyter Teutonico idiomate prolata, pro probrosissimo prorsus vocabulo habetur. Vnusquisque ex ordine nostro curet, ne lædatur à seipso.

Laici Episcopis & Prælatis deferant.

B. Chrysost. in lib. dialog. de Sacerdotio.

Encomion & dignitas officij Sacerdotalis.

Fideles Sacerdotibus tria tenentur.

2 Secundò, Depingit Apostolus Episcopis, Pastoribus, & omnibus Ecclesiæ primatibus suum officium: Primum est,

Episcopi officiū est monere inquietos.

Corripere inquietos, vel iuxta veritatem Græcam, monere inordinatos. Omnes Pseudocatholici sunt inordinati, quia disciplinam Ecclesiæ negligunt, & legem Dei præuaricantur, non tamen hæretici dicendi sunt. Potissimùm verò inordinati & irrequieti sunt hæretici, qui disciplinas Ecclesię antiquare, & ipsam legem diuinam planè irritare conantur. Merito bonorum operum irritato, legem Mosaicam non solùm, sed & Christi præceptum nouum, charitatis nimirum, in nihilum redigere student. Vnde irrequieti ipsi & factiosi, omnia irrequietāt, hoc est, seditionibus conturbant, sensum sacræ scripturæ communem & Catholicum obliterant, omnes ferè sopitas hæreses excitant, sacramenta omnia partim pro sua libidine perperam administrant & tradunt, partim prorsus negant, traditiones Apostolicas & disciplinas Ecclesiæ vnà cum solennitatibus, & cæremoniis abolere nituntur omnes. Denique irrequieti sunt, quoniam omnes in suam sectam inducere & donis & blanditiis, cogere etiam minis non supersedent. Hos duriter increpandos per Episcopos sancit hic Apostolus, vt tam ipsi, quàm alij ex correptione tali fiant cautiores. Hæc correptio acerba & seuera item significare potest excommunicationem, vitationem nimirum, de qua ait ad Tit. 3. Hæreticum hominē post vnam & alteram correptionem deuita, sciēs quia subuersus est. Idem est quod Matth. 18. Dominus ait, Sit tibi tanquam Ethnicus, &c. Et 2. Thessal. 3. dicit iterum Apost. Denuntiamus vobis fratres in nomine Domini Iesu Christi, vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non secundum traditionem quam acceperunt à nobis. Atqui si non proderit nuthesia vel dura correptio Pontificialis, locum habet exusia Cęsaria: de qua, Rom. 13. Exusiam eam B. Augustinus, quanquā inuitus, inuocauit contra Donatistas, fidelis Episcopus, & Pastor.

Hæretici inquieti & inordinati.

Correctioni Pontificiali adesse debet censura Cæsareana.

Secundum est, Consolari pusillanimes. Peritus medicus debet pro morbi qualitate temperare sua pharmaca. Pastoris industrij est pecus suum nosse, Prouerb. 27. Sunt enim in Ecclesia duræ ceruicis & indomiti plerique, sunt rursus meticulosiores plus æquo: vnde nec vna admonitio vtrisque conuenit. Hinc sacra scriptura tam ad comem, quàm ad duram hortatur increpationem, Roman. 14. & 15. Item 2. Tim. 3. ait, Omnis scriptura diuinitus inspirata, vtilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, & ad erudiendum in iustitia: vt perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus. Bonus ergo pastor infirmis & pusillanimibus pater esse debet cōsolationis, Act. 4. præfractis verò fulmen. 2. Thes. 3. Tit. 3. Act. 5. illis dicat, Bono animo estote, confortamini, nolite timere, &c. Isa. 35. his verò dicat, Maran attha, hoc est, Dominus venit, scilicet, est iudicium, 1. Cor. 16. Matth. 16.

Episcopi est infirmos in fide suscipere.

Tertium est, Suscipere infirmos, qui varij sunt in Ecclesia. Sunt enim Neophyti, qui ferè infirmi sunt in fide, & in disciplinarum & religionis obseruantia. Sunt etiam infirmi constitutione corporali, qui non possunt per imbecillitatem corporis, vigilias, ieiunia, & alias disciplinas præstare. Denique infirmi sunt plerique mente, siue conscientia: sunt autem superstitiosuli, quos vulgus vocat angustæ conscientię homines. Contrarij sunt illis factiosi hæretici, quorũ conscientiæ vsque adeò sunt amplæ, vt in illis ciuitatem decem millium ciuiũ ędificare possis, quemadmodũ quidã magnũ Alexandrũ depinxit. Iuxta ergo vniuscuiusque affectus pastores debent infirmos portare & assumere, Rom.14. Infirmis esse debent infirmi, 1.Cor.9. Sic sunt sufferendi infirmi, quemadmodũ alij aliorũ onera leuant, Gala.6. Idem est quod Apost. vult, vbi ait, Supportãtes siue adiuuantes inuicem. Quartũ est, Vt patiẽtes sint, ad omnes longanimes: vult Apostolus Prælatos erga omnes esse alienos ab iracundia, Eph.5. Psal.4. Virtute hac pulcherrima vult, vt se veros exhibeant Dei ministros, 2.Cor.6. quæ etiã fructus est spiritus, Gal.5. Virtutis huius exemplũ est Deus Pater ipse, Rom. 2.2.Pet.3. exemplũ hoc potissimùm eis imitandum, Matt.5. Hoc verbo etiam ipsos adhortatur ad aduersa quoque omnia æquo animo sustinenda, de qua re vide exemplũ B. Iob, Iac.5. Eulogium Philosophicum, vtramque virtutem complectitur: Sustine & patere. Vtraque Episcopis præcipuè commendatur. Nam si omnibus dicitur, In patiẽtia vestra possidebitis animas vestras, multò magis hoc sibi dictũ credant Episcopi, qui exemplar virtutum debent esse gregi, 1.Tim.3.& 4.Tit.1.

Infirmi varij sunt in Ecclesia.

Coloss 3.

Patientia & longanimitas pręcipuè Prælatis est necessaria.

3 Tertiò, In genere hortatur ad ea, quæ tam clero, quàm laicis sunt præstanda. *Videte, ait, ne quis malum pro malo alicui reddat.* Quo damnatur falsum hoc Ethnicum dictum, Par pari referto. Idem nobis præscribitur, Matth.5. Luc.6. Ad magistratum quidem pertinet, ab iniuria defendere imbecilles, & vlcisci eos qui iniuriam patiuntur, &c. Rom.13.1.Pet.2. Sed si priuatim caussa vlciscendi sese, malum pro malo reddiderit, æquè atque priuatus peccat, imò lõgè magis quàm priuatus, testibus Chrysost. & Theophylacto.

Malum pro malo nemini faciendũ.

Semper quod bonum est sectamini in inuicem & in omnes. Suprà monuit, ne quis alicui malum pro malo reddat, hîc iubet omnibus facere bonum. Alterum prohibet, alterum iubet. Hoc enim modo æmulamur Patrem cælestem, Matth.5. Luc.6. Locus irę non dandus, Rom.12. Oportet enim nostram iustitiam esse maiorem, quàm fuit Patrum in veteri testamẽto, ne dicam Ethnicorum, Matth.5.

Bono malũ vincendum omnibus.

Semper gaudete, Contristatos verbo hoc potissimùm alloquitur. Lugendi caussa maxima est fidelibus. Quis enim tam duri cordis

Lugẽdi caussa fidelibus nõ deest, nec abest consolatio.

Missam, quanquam aduersarij ob hoc pium opus Catholicos irrideant. Supra gratiarum actionem hanc publicam, debent pij domi & vbique in omnibus Deo gratias agere. In omnibus, ait Apostolus, etiam in ijs quæ veteri Adamo sunt aduersa, exemplo S. Iob, qui ait, Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum.

Hæc est enim voluntas Dei in Christo Iesu in omnibus vobis. Postquàm Apostolus præscripsisset fidelibus ea quæ ad salutem, atque per hoc etiam ad iustitiam consequendam faciunt, præscriptum tale confirmaturus atque vehementiùs commendaturus, parenthesi præmissa vtitur, dicens, voluntatem Dei esse, vt talia præstemus, à quo omnia bona nobis donantur, & sine quo nihil boni agere valemus, Iohan. 15.

Deus nō solā fidem vult, sed etiam bona opera.

Spiritum nolite extinguere. Hoc est, iuxta Ambros. Si aliquem ad horam Spiritus sanctus repleuerit sua gratia, vt possit interpretari diuinas scripturas, & diuina mysteria loqui, nolite eum prohibere, quin loquatur & doceat. Quia Deus qui os asinæ aperuit, quæ seni non aperit, reuelat sæpe iuniori quod melius est. Vel secundū Aug. Spiritū S. nolite extinguere, qui quamuis cum vnius substātiæ sit cum patre & filio in sua natura, nō potest extingui, per vitium tamen nostrū extinguimus illū in nobis, dum illum à nobis excludimus peccando. Spiritus S. inquit Sap. disciplinæ effugiet fictū. Dum ergo tradimus corpus nostrū libidini, & cōiungimus illud meretrici, quod tempore baptismi & manus impositionis factū est templū S. Spiritus, excludimus illū à nobis & fugamus, & quantū est in nobis, dicit Aug. extinctores sumus eius. Sed ne hoc agamus, ait Apost. Spiritum S. qui in vobis cœpit habitare tempore baptismatis, nolite fugare à vobis, neque extinguatis illum in vobis peccādo, & tradendo corpus vestrum diuersis turpitudinibus, quod templum eius debet esse, 1. Cor. 6.

Spiritum in baptismate susceptū nemo suo vitio extinguat.

Prophetias nolite spernere, id est, Si aliquis valet explanare dicta Prophetarum, sicut Hieronymus, cæterique doctores ad ædificationem auditorum, loqui & prædicare, nolite illum despicere, nolite contemnere, sed humiliter attendite & amplectimini quæ docet, quemadmodum pessimè aduersarij omnes Ecclesiæ patres contemnunt, suos interim impostores cælo æquantes, omnia illis subijcientes, atque in numero sanctorum collocantes.

Doctores Catholici non spernendi.

Omnia autem probate: hoc est, Omnia quæ probatione egent, per rationes discutite, separando, nempe, bonum à malo, pretiosum à vili, virtutem à vitio, &c. Hinc Paulus, Galat. 6. Opus suum vnusquisque probet, & sic in semetipso tantùm gloriā habebit, non in altero: & paulò inferius, Bonum autem

facientes, non deficiamus: tempore enim suo metemus, &c. *Quod bonum est, tenete:* quasi dicat, Postquàm omnia ita à vobis per rationes fuerunt discussa, separando, nempe, bonum à malo, &c. tunc quod bonum est, amplectimini, vtendo rectæ rationis iudicio, scripturarúmque auctoritate, & testimonio. *Ab omni specie mala abstinete vos,* id est, ab omni re mala, à praua cogitatione, peruersoque opere abstinete vos, sed in omni virtute, iustitia & veritate, perfecti state, vt possitis adimplere legem Domini. Loquimini veritatem vnusquisque cum proximo suo, &c. Zachar. 8.

Ad extremum orat Apostolus pro Thessalonicensibus, vt adimplere possint ea, quæ scripta sunt in lege, & prædictas exhortationes, cùm ait, *Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia, vt integer spiritus vester, & anima, & corpus sine querela in aduentu Domini nostri Iesu Christi seruetur.* Quasi dicat, Deus Opt. Max. solus cordium scrutator, & custos, per omnia, quorum vos admonui omnibus virtutibus mundet vos, ornet, & perficiat, vt mens vestra ab omni labe, & delicto sit immunis, incorrupta atque integra permaneat, similiter & anima & corpus immaculata, & sine reprehensione permaneant vsque in diem iudicij, & non recedat à vobis gratia, quam accepistis à baptismate, Spiritus sancti. Qui quidem nos ab omni malo liberet, atque defendat, Amen.

EPILOGVS.

Apostolus beatissimus sexdecim articulos præstandorum & omittendorũ nobis hic præscribit, quibus Deo seruiamus & proximo fidem, spem, & charitatem erga Deum: Dilectionem item veram erga proximum declarauit: præsertim cùm clerum tum plebem admonet sui officij. Præcipuum opus Episcopi est corripere inquietos, consolari pusillanimes, suscipere infirmos, patientem esse ad omnes, &c. Ad plebem pertinet, eos qui bene præsunt atque in verbo & doctrina laborant, duplici honore prosequi, 1. Timoth. 5. Deut. 25. 1. Corinth. 9. Beatus vtrinque qui hic verbum domini audierit, & custodierit, Luc. 11. qui sciuerit & fecerit, Iohan. 13.

SABBATO HEBDOMADAE PRIMAE, EVANGELIVM.

Matth. 17. Marci 9. Lucæ 9. 2. Pet. 1.

Et post dies sex, assumpsit Iesus Petrum & Iacobum & Iohannem fratrem eius, &c. Finis Euangelij: *Nemini dixeritis visionem, donec filius hominis à mortuis resurgat.*

QVIA Christus suis gustum regni cælestis ante mortem se exhibiturum fuerat pollicitus, vt dictis fidem faciat, atq; adeò fidelibus omnibus certam spem futuræ immortalitatis suggereret, specimen quoddam latentis in se diuinitatis in ista transfiguratione voluit exhibere. Et quia supra humanam persuasionem

suasionem est, verum hominem, verum Deum vnà posse esse, cui fidei multi Iudæi, Turcæ, Ethnici & hæretici oblatraturi essent, ideo multis & varijs modis suam nobis quoque declarare voluit diuinitatem, vt copia argumentorum variorum quisque fidelis fidem suam stabiliat ac firmet, habeatque vnde blasphemias istorum retundet, obijciatq; eis montem Thabor, in quo transfiguratus est, & montem Oliuarum ex quo gloriose & suapte virtute cælum ascendit. Lucæ 24. Et docet præsertim quatuor. Transfiguratio Christi necessaria fuit.

1 Primò, Qui digni sint ex singulari ipsius misericordia, vt in montem domini conscendant, vt non per speculum in ænigmate, sed reuelata facie, gloriam domini contemplentur, scilicet: Petrus, qui à fidei firmitate veritateque laudem commeruit, Matth. 16. qui dominum plus alijs dilexit, Iohan. 21. vt sis firmus in fidei firmitate & vnitate, contra omnes hæreseos & diaboli insultus, 1 Pet. 5. 1. Iohan. 5. Deumque intimè diligas: Iacobus. i. supplantans, ne vitijs consentias, Rom. 6. Nō regnet peccatum, &c. Gen. 4. Subter te erit appetitus tuus, &c. & Iohannes, hoc est, gratia diuina, cui acceptam ferre debemus & fidem nostram, & victoriam, 1. Cor. 15. Gratia Dei sum id quod sum, &c. Siquidem hi (vt relicto cortice literæ, ad sublimiora mysteria adsurgamus) eos nobis adumbrant, quos propheta regius, Psal. 14. habitaturos in monte sancto pollicetur, dum interrogationi Deo propositę sibi ipsi respondet ex Spiritus sancti reuelatione: Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? id est, quis superatis huius mundi illecebris, periculis, malis denique omnibus vitæ præsentis, dignus erit, qui à te deposita hac domo manufacta, admittatur in cælestem illam tuam gloriam, quam oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit? Isa. 6. Item: Quis requiescet in monte sancto tuo? Cui quæstioni respondet, eum ingressurum: 1 Qui ingreditur sine macula: 2 Qui operatur iustitiam: 3 Qui loquitur veritatem in corde suo: 4 Nec agit dolum in lingua sua: 5 Non facit proximo suo malum: 6 Qui iurat proximo suo, & non decipit: 7 Qui pecuniam suam non dedit ad vsuram: 8 Qui munera super innocentem non accepit. Montem domini cōscendere qui digni sint. Petrus, Iacobus, & Iohānes quid interpretentur.

Pauca hæc capita qui pro conditione vitæ præsentis seruarit, is demum dignus, qui Christi gloriam cernat; quam suo sanguine nobis pręparauit: Ipse enim abijt parare nobis locum, Iohan. 14. ac montem illum Thabor (quem Egesippus ait esse altitudinis stadiorum 30. ac miræ rotunditatis, vt non immeritò regno cælesti comparari queat, cælestem scilicet Hierusalem conscendat, sed cum Christo. Siquidem alijs non contigit huius tanti mysterij suauitatem aspicere, quam quos Christus, qui factus est nobis à Deo patre sapientia, iustitia, sanctificatio, Iosephus ait 22. stadiorū esse latitudine. Altitudo montis Thabor.

 redemptio,

redemptio,via,veritas,& vita, in montem duxit, id est, à terrenis hisce amore cælestium accendit. Ascensus quippe montis, sublationem cordium ad cælum significat, quam Ecclesia nobis assiduè in sacrificio missæ cómendat,d.Sursum corda..Adde quod secessus ille animos nostros à mundi negocijs & curis vindicat,& fugam mundi gloriæ,& vanitatum significat,iuxta B.Ambrosf.verbum d.Transeamus opera mundi.

Montes apti contemplationi.

Sanctus Lucas ait,dominum Iesum etiam in monte hoc Thabor precatū. Patriarchæ vet.Test.leguntur sæpe in montibus orasse. Sic Anachoretę Aegyptij catholici,in mõtibus orarunt,non à montibus aliquid religionis accepturi, sed sanctis suis precibus non dubitantes ipsa loca orationi sacrari.

2 Secundò,docet hac transfiguratione se voluisse à cordibus discipulorum auferre scādalum crucis, quod dissuadere Petrus conabatur,Matth.16.& voluntarię passionis contemptum,cùm viderent faciem eius splendescere sicut sol, & vestimenta eius sicut nix.Exhibuit quippe illis (vt Hieron. super Marcum ait) gloriam futuræ resurrectionis.

Transfiguratio domini fidē & spem Ecclesiæ confirmauit.

Quibus etiam Ecclesiæ fidem cõfirmat,vt scilicet ipsa quæ est corpus eius,Ephes.1.qua esset commutatione donanda, intelligeret.Siquidem in beata illa gloria, iusti sicut sol, Matth. 13.& stellæ in perpetuas æternitates, Dan.12. & scintillæ in arundineto,Sap.3.fulgebunt: cùm Deus absterget ab oculis eorum omnem lachrymam,vt Apoc.21.Isa.25.2.Corinth.5.habetur. Tum mors,luctus, clamor, & dolor amplius non erunt, quia pręcipitabit dominus mortē in sempiternū,auferet lachrymam ab omni facie, & opprobrium populi de vniuersa terra. Pius hæc tanta mysteria exactius æstimet, sunt enim plena cõsolationis in aduersitatibus omnibus.Chrysost.dicit maiorem futuram gloriā minimi vnius beati,ea quam viderant Apostoli. Tantum viderunt quantum capere potuerunt.Posthac videbimus eum sicuti est,Psal.16.1.Corinth.13.& 1.Iohan.3.

Caussa Trāsfigurationis domini in proprio corpore.

Voluit autem Christus hanc gloriam nõ in alieno, sed proprio corpore exhibere, vt hac imagine, eorū insaniam destrueret, qui putant omnia pecudum instar morte deleri: aut nihil post hanc vitam hominis superesse, quales Salomon depingit, Sap.2.atque etiam eorum,qui licet animæ resurrectionē concedant,negant tamen corporū futuram,quod humanis rationibus inuestigare nequeāt,quomodo corporea hæc moles toties mutata,in pristinam sit reditura formā.Quem errorem confutat Paulus.1.Cor.15,Iob 14.& alia innumera scripturę loca.

Moses mortuus & Elias superstes,in Transfiguratione adsunt.

3 Tertiò,docet hoc admirando spectaculo,cui Moysen mortuum & Eliam etiamnū superstitem adesse voluit, vt se mortis ac vitæ dominū demonstraret,atq; illum vt legis auctorē.Nõne Moyses dedit vobis legem? Iohan.7. Lex per Moysen data

est,

est, Iohan.1. cuius tamen à Iudæis vt transgressor accusabatur, hunc verò vt legis zelatorem, quo testimonium à lege & prophetis haberet:, sese esse maiorem ijs, cum vulgi iudicio, tantum prophetarum quispiam esse putaretur, Matth.16. atque adeò suam doctrinam non esse nouitiam, sed ab ijs olim multis ante seculis confirmatam. Verè magnus noster dominus, & magna nec nō supercælestis eius doctrina, ad cuius testimoniū inferus remisit Mosen, cælum Heliam: In ore duorū vel trium testium stat omne verbū. S. Lucas cap.9. exprimit quale habuerint colloquium, nempe de eius exodo, hoc est, transitu ex hoc mundo. verba Lucæ sunt: Ecce duo viri loquebantur cum illo, erant autē Moses & Helias, visi in maiestate, & dicebant excessum eius, quē cōpleturus erat in Hierusalē. Salutare sane colloquiū, dignū quod assiduè in Liturgia sacra repetatur. Nam huc lex & prophetæ respexerunt omnes. Colloquiū itē hoc declarat Christū non venisse antiquatū legē, sed impletū, Matth.5.

Patet hic locus dicendi de veritate fidei catholicæ, quam hactenus Ecclesia à Christo vsque defendit contra omnes aduersarias potestates. Portę inferi non pręualebunt aduersus eam, Matth.16. Amplifica.

Tum etiam docet Patris æterni præsentia ac voce, qua de filio suo æterno Iesu Christo contestatur, nō sub caliginosa, densa & fumigāte nube, qua seueritas legis exprimebatur, Exo. 19. sed lucida, candida, & amœna, quia nouus hic nomothetes non erat allaturus spiritum seruitutis in timore, sed spiritum adoptionis filiorum Dei; non legem terrentem, sed spiritum viuificantem. *Nomothetes .i. legislator, nouus Christus.*

Præcipit enim audiri filiū, prompta scilicet obediendi omnibus mandatis eius voluntate, quasi dicat: Ille meus filius, non adoptiuus, sed proprius: ille per quem omnia facta sunt: ille, sine quo factū est nihil. In hoc enim mihi complaceo: Per illum mihi quotquot credent in nomine eius, fide per charitatem operante, mihi placebunt, *hunc audite*. quia ille veritas est, & vita: ille virtus mea, & sapientia mea. Ipsum audite, qui sanguine suo mundum redimit, diabolum ligat, vasa eius capit, qui peccati chyrographum, & præuaricationis pacta dirupit. Ipsum audite, qui viam aperit in cælum per gradus crucis. Quid trepidatis redimi, quid pauetis saucij liberari? Leo papa. Qui hunc audit, etiam si mortuus fuerit, viuet, Iohan.5. Qui hunc audire supersedet, vapulabit, Deut.18. Iam est condemnatus, Marc.16. Non audiunt qui non obediunt. maligni, inordinati, & irrequieti, quales sunt Simon magus, Theuda, Pharisæi & hæretici omnes. *Filius Dei audiendus.* *Luc.11. Coloss.2.*

Idē testimoniū & ijsdē verbis præbet, quod & apud Iordanē, in signū quod ipse auctor est gratiæ quæ cōfertur in baptismo,

& gloriæ quæ in resurrectione, Psal. Gratiam & gloriam dabit dominus: Vtrobique enim regeneramur quasi noui filij patris cælestis; in baptismo per gratiã, in resurrectione per gloriã. Vtrobique ostẽsa est Trinitas superbenedicta, Pater in voce, Filius in humanitate, Spiritus sanctus in columbæ specie & nube, Quemadmodum enim spiritus sanctus animæ simplicitatẽ & innocentiam tribuit columbinam; sic & refrigerat eam ab igne concupiscentiæ & omnium tentationum feruore.

Hanc vocem, diuinæ maiestatis plenam, nec humanis ferendam auribus, cùm audissent Apostoli, maiorem in modum extimuerunt. Metuebãt enim vitæ suç, scientes dictũ Exod. 33. Nõ videbit me homo & viuet. Et ceciderunt, non retro vt Heli, 1. Reg. 4. sed in faciem suam. Cadunt iusti in faciem, per timorẽ vt hic; Per humilitatẽ, Matth. 2. Procidentes adorauerunt eum; Per gratiarum actionem, Apoc. 7. Ceciderunt in conspectu throni in facies suas, & adorauerunt Deum. Terretur enim fragilitas humana ad præsentem Dei loquelam, Exod. 20. Populi conterriti, dixerunt Mosi: Loquere tu nobis, non loquatur nobis dominus, ne moriamur. hinc Deut. 5. Quid est omnis caro, vt audiat vocem Dei viuentis? At Iesus recepta specie priore, contigit eos manibus, ne suspicarentur esse spectrum, ac voce consueta notaque consolatus est, vt (teste Hieronymo) tactu fugaret timorem, & debilitata membra consolidaret.

Casus iustorũ in faciem.

Mar. 9. Et statim circumspicientes, neminem amplius viderunt, nisi Iesum tãtum secum. Quo certius esset, voce patris solum Christum designatum, Moysen & Heliam nusquam filios, sed seruos suos vocauit. De Christo ergo intelligendum, hic est filius, &c. Neminem viderunt, nisi solum Iesum, breue verbũ sed amplum mysterium, Christus finis legis, Rom. 10. Omnes prophetæ respexerunt in Christũ, Matth. 11. Officium itaque Mosis & Heliæ erat exactum: Neuter ergo eorum cum Christo debuit remanere. Iesus minister, imò auctor noui testamenti, iuxta oracula prophetica, Hebr. 13. Remansit ille qui alpha est & ω, principium & finis: Remansit, & suos solabatur, quia Euangelium nihil est nisi lætum nuntium, vox consolationis plena. Euanuit lex, Euangelium manebit in æternum, imperfectio cessit perfectioni, cõtra Cherintianos & Ebionitas hæreticos sabbatizarios, qui contenderunt Moisen vnà cum Christo audiendum, hoc est, legem Euangelio permiscendam, quasi non per fidem Christi, & legem perfectæ libertatis Euangelium Christi, homines saluari possint, legem verò salutem adferre, & iustitiam absoluere. Sed Apostoli Christum viderunt solum; sufficit ergo, nobis ille, sine quo nihil est. Nec enim aliud nomẽ est sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri.

Christo soli competit: hic est filius meus, &c.

Christus solus remansit, Mose & Helia dilapsis.

4 Quartò, docet hominem carnalem, cuius typum hic Pe-

trus

trus expressit, non posse intelligere ea quæ sunt spiritus Dei, nec altius adsurgere quàm humanæ rationis acumine adsequi queat, 1.Cor.2. Proinde attonitus tantæ gloriæ adspectu, & ignarus quid dicat, petit tria fieri, scilicet Christo, Moysi & Heliæ tabernacula: Primum Christo, quia filiũ Dei viui hunc fuerat confessus, & quasi illius confessionis etiamnum memor, illum cæteris prępонit. Deinde Mosi, quia vt legis auctorẽ hunc venerabatur, proinde dignum qui Christo adesset. Tertio, Helię, quia & hunc nouerat zelo legis, impijs sese regibus etiã cum capitis periculo opposuisse, ac dignum iudicabat qui Christo in gloria coniungeretur. Ac si dicere voluisset, Domine, non est hinc vsquam abeundum, valeat Hierosolyma, quæ tibi mortẽ minatur. Visa namque domini maiestate & duorum seruorũ, Petrus adeò delectatus est, vt cuncta temporalia obliuioni traderet, & ibi cum domino in perpetuum permanere exoptaret. Sed quoniam iuxta Marcũ & Lucam hallucinando, & non malitiose loquebatur, dominus Iesus eius hallucinationem nõ redarguit. Apud Esaiam cap.6. habes, vt se habeant mortales diuinam maiestatem contemplantes.

Homo carnalis nõ intelligit quæ sunt spiritus Dei.

Porrò cùm Petrus ab Euangelistis perstringatur, ignarus quid diceret: multos tamẽ videas hanc personam magna quadam animi tranquillitate ac conscientiæ securitate & exprimere vel votis ac precibus, & imitari vel factis & gestibus, stultis scilicet ac temerarijs, non tantum sępe contra conscientiam, sed contra etiam voluntatem Dei, atquę eius verbum.

Priusquã autẽ redirent ad discipulos, inhibuit id alijs indicari. Primò, quo inuidiæ occasionẽ tolleret ex animis cęterorũ, qui hac visione non sunt dignati. Necdum enim perfecti erant, nec æquo animo ferre potuissent tres illos sibi præferri, quemadmodum & decem de duobus indignati sunt, qui concessum regni petebant, Matth.20. Secundò, quo inanem gloriam in hoc mundo fugiendam doceret, Gala.5. Nõ efficiamini inanis gloriæ cupidi, inuicem inuidentes, &c. Tertiò, non vult hoc in populis prædicari ante resurrectionẽ, ne (vt dicit Hieron.) & incredibile esset præ rei magnitudine, & post tantam gloriam apud rudes animos sequens crux scandalum faceret. Nam ante id tempus, sermo cariturus erat & fructu & fide, Marci 9. Et verbum continuerunt apud se, conquirentes quid esset, cùm à mortuis resurrexerit, Luc.9. Et nemini dixerunt in illis diebus quicquam ex his quæ viderant, donec filius hominis resurrexisset à mortuis.

Transfiguratio cur reuelari inhibita.

EPILOGVS.

Historia Christi transfigurationis, qua se in monte Thabor in sua gloria, quãtum tum discipuli capere poterant, declarauit: & colloquij Mosis & Heliæ cum Christo facti tendit præsertim ad hoc, ne discipuli futurique cre-

Transfigurationis historia salutaris.

dentes addubitarēt, quin olim præstiturus esset quæ de maiestate secundi aduentus sui promiserat; & ne timerent opprobria crucis, qui viderant oculis suis gloriam futuræ resurrectionis. Transfigurationis huius tantum mysteriū disertis verbis quod vidit in hunc modū describit, d. 2. Petr. 1. Non indoctas fabulas secuti, notam fecimus vobis domini nostri Iesu Christi virtutem & præsentiā, sed speculatores facti illius magnitudinis. Accipiens enim à Deo patre honorem & gloriam, voce delapsa ad eum huiuscemodi à magnifica gloria: hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Et hanc vocem nos audiuimus de cælo allatam, cùm essemus cum ipso in monte sancto: faxit Deus tantorum mysteriorum salutarium participes efficiamur. Amen.

DOMINICA SECVNDA QVADRAGESIMAE, EPISTOLA.

1. Thessa. 4. *De cætero ergo fratres, rogamus vos, & obsecramus in domino Iesu: vt quemadmodū accepistis à nobis.* &c. Finis Epistolæ: *& nullius aliquid desideretis.*

IN hac Epistola, qua alterā doctrinæ Christianæ partē, nempe bona opera & proponit nobis & vrget, Apostolus, agit tria.

Fideles suæ vocationis esse memores debent.

1 Primò, hortatur fideles, vt memores vocationis suæ sanctę, in qua vocati sunt à Deo, secundū propositū gratiæ suæ, dignè ambulēt, hoc est, religiosam vitam degant, ac Deo placeant: ne verò satis esse putent mediocri studio, & eadem mensura bona opera exercere: hortatur, vt & abundēt, hoc est, indies magis ac magis bonis operibus ditentur. Perfectos fideles esse oportet, quēadmodū pater cælestis perfectus est, Sancti sint necesse est, quēadmodū ipse Deus sanctus est. Igitur in bonis vsq; operibus progredi eos oportet, de virtute in virtutē semper ire eos decet: Non autem in cancri morem retrogrediendum est, non est retrospiciendum manu semel ad arattum admota. Sic enim inepti fuerint regno cælorum.

Apostolus rogare maluit quā imperare.

Quę cùm pro ratione officij sui imperare posset, rogare maluit, Philip. 1. ne cū austeritate imperare velle videretur, quēadmodū dominus de Pastoribus tyrannicis cōqueritur, Ezech. 34 sed vt māsuetudinis formā superioribus imitandā daret, Gal. 6. fratres si pręoccupatus fuerit aliquis in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, &c.

Opera Christiano homine digna fideles perficere debent.

Hortatur autē nō ad solam fidē, sed vt opera Christiano homine digna perficiant, vt scilicet Apostoli præcepta & statuta superare contendant vitæ puritate, non contenti tantùm parēre pręceptis, verū etiam vltra quam pręceperit, agāt. Sic enim fidei suæ energiam declarabunt, si quemadmodū terra solet sua semina cum fœnore reddere, ita contendant morum puritate, innocentia, & sanctimonia succincti (vt loquitur Petrus cap. 1.) lumbos mentis, & sobrij perfectè sperare in eam quæ offertur

gratiã,& per bona opera certam suam vocationẽ efficere. Tunc enim verè Deo placebunt, dum nõ amplius configurati prioribus ignorãtiæ desiderijs,exuunt veterem hominẽ,qui corrumpitur secundũ desideria erroris,& induunt nouum qui secundũ Deũ creatus est in iustitia, & sanctitate veritatis, hoc est, vt habet Paulus Rom.13.dum de somno surgunt peccati, dum abijciunt opera tenebrarũ, dum induunt arma lucis, vt in die honestè ambulent,non in cubilibus, impudicitijs, comessationibus,ebrietatibus,contentione,& æmulatione, sed induunt dominum nostrũ Iesum Christũ, nec curam carnis faciunt in desiderijs; huc enim spectabat Paulus, dum ait: *Scitis quæ præcepta dederim vobis per dominum Iesum.* Quibus ostendit,se nõ solum fidem in Christũ Iesum docuisse,sed et præcepta tradidisse disciplinæ,puta religionis perfectæ; neq; præcepta esse sua,sed Christo referenda accepta,qui ait Matth.19.Si vis in vitam ingredi, serua mandata. Apostolus quoque ait 1.Corinth.7. Nihil est præputium,nihil circuncisio,sed obseruatio mandatorum Dei. Ergo cùm Paulus velit fideles plura agere quàm præceperit,nemo nisi impius damnare opera supererogationis potest, qualia sunt à Christo Matth.19. vel de paupertate, vel de continentia cõsulta. Nam ad ea quę sunt pręcepti ex iure religionis obligamur,siquidem nõ hominũ,sed Dei sunt mandata, quanquã per homines, Dei tamẽ ministros lata, Seruatore nimirum hoc attestante,Luc.10.Qui vos audit,inquiens,me audit,&c.

Deo quando homines placeant.

Doctrina Apostolorom præcipua est ethica.

Opera supererogationis nemo nisi impius damnat.

2 Secundò, Non contentus communibus præceptis religionis eos obstrinxisse, moralia quædã secundæ tabulæ tanquam ex Dei voluntate repetit: quasi dicat: Voluntas Dei bona, beneplacẽs, & perfecta est sanctificatio vestra.Intelligit autẽ sanctificationẽ tẽperantiã, quæ est ab actibus venereis,quo malo vix vllum est aut grauius aut fœdius, dum quis mẽbra Christi tollens facit membrũ meretricis: qui enim adhæret meretrici, vnũ corpus efficitur. 1.Corinth.6. Corpus enim nostrum non fornicationi,sed domino est consecrandum, Hebr.12. & 13.

Corpus domino nõ fornicationi cõsecrandum.

Adeò enim Deo est inuisum hoc malũ, vt & præsentibus & æternis supplicijs puniat,Nume.25.1.Cor.10.& Hebr.13,ait. Fornicatores & adulteros iudicabit Deus,nec regnũ Dei possidebũt: ideo & excõmunicatione punit Apost.1.Cor.5.Imò ne nominari quidẽ vult inter fideles,Ephe.5.Vide etiã Proue.5.7. Neq; verò sacræ literę tantũ, sed barbarę quoq; nationes in adulteria, scortationes & fornicationes grauissimè semper animaduerterũt. Nam adulteros Græci verberabant,tondebant, naribus priuabant,ac occidebant,Arabes capite puniebant,Aegyptij virgis cędebant,Tartari publica lege statim occidebant, vt facilè inde intelligas ipsam quantumlibet corruptam naturam, ab his tamen vitijs abhorruisse, quæ proh dolor, ludum nunc

Græcorum animaduersio in adulteros.

arbitratur potior Christianorum pars, Sap. 15.

Neque verò ad perfectionē vitæ Christianæ satis arbitratur Apostolus ab his abstinuisse criminibus, sed vult quemq; fidelē & coniugatum, vxorem quam vasis nomine intelligit, possidere in sanctificatione & honore, hoc est vt habet August. lib. 1. de nuptijs & concup. cap. 8. vt non solum alienā non appetat, sed ne propriam quidem in cōcupiscentiæ carnalis morbo possideat, alioqui adulter censendus est, qui in vxorem ardentior est amator, sed vt maritalem congressum, cui morbida libido est annexa, adhibeat tanquam necessarium soboli in gloriam Dei procreandæ, non voluptatis caussa. Et hac intentione qui suam coniugem possidet, habet non in passione desiderij, sicut gentes, aut ethnici, qui suis indulgent passionibus, eo quòd deū ignorent, quorum vitia vides descripta, Rom. 1. Illo quippe cōcupiscentiæ malo vtitur, non vincitur, quando illam inordinatis motibus æstuantem frenat & cohibet, nec nisi propagationi consulens adhibet, sicut sancti patres Abraham, Isaac, Iacob, & Dauid, qui vt habet idē August. lib. 3. de doctri. Christ. cap. 12. sufficiendæ prolis & multiplicandi populi dei caussa pluriū vxorum habebant inculpabilem consuetudinem. Castitas ergo tam in matrimonio quàm extra matrimonium esse & seruari potest & debet. Castitas extra matrimonium est, se ab omni coitu & concupiscentia carnali continere. Castitas verò in matrimonio, est temperanter commisceri cum coniuge, idque liberorum procreandorum caussa & amore. Quicunque igitur extra matrimonium sunt, hoc est, siue in virginitate, siue in viduitate, ij neque coitum neque concupiscentiā admittant, sed in sanctificatione & honore possideant corpus suum. Mulier innupta & virgo cogitet ea quæ domini sunt, vt sit sancta corpore & spiritu, 1 Cor. 7. Quicunque verò sunt in matrimonio, ij aliquando quidē conueniant, sed mediocriter & honestè: & conueniant non exatiandę libidinis caussa, sed propter amorem procreandorū liberorum. Christiani sumus, non gentes; homines, non bestiæ. Ergo non decet nos gentium & bestiarū more abuti corporibus nostris, eaque omniiuga spurcitia contaminare quæ in baptismate facta sunt templa Spiritus sancti, 1. Cor. 6. & quæ Apost. vult arma iustitiæ fieri Deo. Rom. 6.

Adulter est, in vxorem ardentior amator.

Castitas ęque in matrimonio atque extra matrimonium seruari debet.

3 Tertiò, Quia magnos in omni republica motus excitare solet auaritia, ideò grauissimē eam prohibet, dicens: *Ne quis supergrediatur neque circumueniat in negotio fratrē suū*, hoc est, in negotijs contractuū, mercatus, aut assecurationū, alijsq; cōgressibus reipubl. necessarijs, dum fraude, imposturis, dolo malo, rapina, fœnore, iniquis mēsuris & pōderibus, ex aliorū incōmodis & dāno, sua quærit commoda. Quādo videlicet mendax in stateris, Psa. 61. Prou. 11. 16. 20. pōdus & pōdus est in domibus ipsorū,

Auaritia magnos in repub. motus excitare solet.

Deut.

Deut.25.Osee 12.Ezec.45.& fasciculis iniquarũ cautionũ miseros opprimit, Isai.5.58.10. huiusmodi perstringit Isa.cap. 10. dum ait: Væ qui conditis leges iniquas, & scribentes scribitis iniustitiam, idque vt opprimatis in iudicio pauperem, vt vim faciatis caussę humiliũ,vt sint viduæ prędа vestra,& vt pupillos diriperetis:Omnes quippe homines sunt fratres nostri & sorores;fratrum autem & sororũ est,mutuò,& ex animo se diligere:Ergo & nos omnes ex animo diligamus oportet. Quod etiam tum fiet,si neminem,nec lęsione corporis aut membrorum,neque denigratione famæ,neque calumniis seu obtrectationibus opprimamus aut lędamus, non cupimus huiusmodi fieri nobis ab aliis, itaque nec aliis à nobis fieri debent: quam mensuram cupimus nobis infundi,eâdem & aliis metiamur.

Esaias loquitur in tertia persona.

His alioqui grauissimè cõminatur Propheta,Et Paulus,dum ait:*Quoniam vindex est Dominus de his omnibus.* Cùm enim ex auaritia malorũ omniũ radice hæc proficiscãtur, quam idolorũ seruitutem vocat Ephes.5.fieri nequit, vt regnum Dei possideat, quisquis ex iniquo ditescere studet. Siquidem auari,rapaces ac fures regnum Dei non possidebunt, 1.Corinth.6. Nunquam enim, vt habet Augustinus in epistola ad Macedon.remittitur peccatum,nisi restituatur ablatum, non solùm furto & rapina: verum etiã fraude,dolo,imposturis & periuriis; hæc enim tam sunt restitutioni obnoxia quàm illa. Atque huc respexisse videtur Apostolus,dum tanta seueritate Dei iudicium proponit ijs qui malis artibus quæstum facere student. Cùm tamen huiusmodi impostores & vsurarij non sint habituri partem in regno Christi & Dei.

Auaritia radix omnium malorum.

Tandem verò admonet nos etiam vocationis nostræ,seu finalis caussæ iustificationis nostræ: nimirum, non vocatos nos esse à Deo ad immunditiam, sed ad iustificationem: prophani quidem & immundi ante fuimus, verùm lauit nos Christus ab hac immunditia per proprium suum sanguinem, vt posthac mundi essemus,nec inquinaremur rursum. Estote sancti, ait, quoniam & ego sanctus sum.Leuit.19. Nemo ergo dicat:Credo,& baptizatus sum:peccatum mihi non imputabitur:hoc siquidem nihil aliud est dicere, quàm: quantum peccata abundant,tantum etiam abundat & gratia, quorum damnatio iusta est.non sic impij,non sic,neque enim gratiam in vanum recipi conuenit,quare qui sanctus est sanctificetur adhuc.Apoc.

Deus in quẽ finem vocauerit nos.

EPILOGVS.

Bifariam lectio præsens diuiditur: prima sectio est, vt in bono opere perstemus,& abundemus: secunda est indicium,quo nobis Apostolus indicat,in qua via iustificationis iustificãdi ambulemus, eam'que duplicem esse ostendit: altera est castitas: altera autem simplicitas. castitas in nobismetipsis seruanda est; simplicitas verò erga proximos exercenda.

DOMI-

DOMINICA SECVNDA QVADRAGESIMAE, EVANGELIVM.

Matth.15. Marci 7.

In illo tempore: Egressus inde Iesus, secessit in partes Tyri & Sidonis, &c. Finis Euangelij: *Et sanata est filia eius ex illa hora.*

EVANGELIVM hoc admirandum constantissimę fidei, patientiæ & charitatis complectitur exemplum, nec non & alia multa in eo comprehenduntur ad nostrã doctrinam facientia, cuius primaria argumenta sunt tria.

1 Primũ, Mulieris Syrophœnissę orationẽ cõplectitur, quę singularẽ ipsius fidẽ, pietatẽ & in orando perseuerantiã insinuat. *Digressus itaque illinc Iesus, secessit in partes Tyri & Sidonis*, hoc est, egressus à Iudæa in gentium terminos, non vt ibi tum regnum Dei doceret, sed vt lateret aliquandiu, Marc.7. nimirũ eo adumbrans se pòst per suos re ipsa deserturum Iudæos obstinatos, & iturũ ad gentes, hisq; missurũ Euangeliũ, ac seruaturũ eas; quẽadmodũ & factũ est. Marc.16. Act.13. *Et ecce mulier Chananæa statim vt audiuit de eo, à finibus illis egressa clamauit, dicens ei: Miserere mei Domine fili Dauid, filia mea male à dæmonio vexatur.* q. d. Dauid per misericordiam cõsecutus est regnum, fac & tu misericordiam, vt nostrum tibi semper famuletur obsequiũ, quia misericordia superat omnia opera tua, Miserere ergo mei. Dauid pulsando citharam, fugauit malignũ spiritũ vexantẽ regẽ Saul.1.Re.16. sic tu verbis tuis dulcisonis potes effugare dæmonia. Dauid dimissis ouibus patris sui iuit & liberauit filios Israël fratres suos de manu Goliæ, 1.Reg.17. tu verò fili Dauid, relictis nonaginta nouem ouiculis .i. nouem choris angelorũ, venisti ouẽ errantem & perditam quęrere. Ecce filia mea etiam ouicula nõ tam errans est, quã rapta ab infernali lupo. Miserere ergo mei: Ipsa mentis est impos, clamat, spumat, nititur se in ignem vel aquam pręcipitare, prę dolore seipsam discerpere, crines & oculos more phanaticorũ euellere. Natura iubet vt mater filię miseria tangatur; Miserere ergo mei, & dic verbũ, moxq; liberabitur filia mea à dæmonio, omniũ hominũ misanthropo.

De terra scilicet Genesareth.

Luc.8.& 9.

Diabolus misanthropos, id est, hominum osor.

Cæterùm quod Christum inuocat, vt filium Dauidis, vt sibi misereatur, fidei est, qua credidit Christũ Messiam esse, non solùm filium Dauidis: sed verum quoque Deum, qui & vellet & posset afflictis succurrere, longè rectius edocta spiritus domini instinctu, quàm nostri sint Anabaptistæ, Svvencfeldiani, Seruetiani, & Enthousiastæ, qui ipsius vel humanitatem, vel diuinitatem negant, non secus quam olim Apollinianistę, Euthichiani, Manichæi, & Mahometistæ. Quorũ omnium impietatem vna hac breui periodo perstringit hæc mulier à Spiritu sancto edocta, qui pignus & arrabo est hæreditatis nostræ: Interpellat pro nobis gemitibus inenarrabilibus, Rom.8. & docet omnem

Anabaptistarũ aliorũque hæreticorum impietas.

ſcientiam, ſiquidē vt oremus ſicut oportet neſcimus, qui datur nobis ſpiritus ille precum;is eſt qui afflictam,& conſideratione peccatorum conſternatam conſcientiam erigit in ſpem diuinæ miſericordiæ, atque (vt hanc mulierem) ad Chriſtum Dei virtutem impellet, quam dirigunt fides, ex auditu verbi Dei, ſpes ex conſideratione miſericordiæ,& charitas ex ſingulari Dei erga nos amore,concepta.

Illud tamen hic obſeruare pios oportet, Deum ſubinde ſeſe quaſi alium exhibere quàm ſit. Cùm enim natura clementiſſimus ſit & pijſſimus, de quo Pſal. ait: Deſiderium pauperū exaudiuit dominus. Et iterum: Reſpexit in orationem humiliū, & non ſpreuit preces eorum;oſtentat tamen quandoq; ſe paulò ſeueriorem, & quaſi ſuorū preces negligentem: quod nō alia ratione facit,quàm vt magis magisq; excitet,& exerceat electorum ſuorum fidem, & alijs etiam conſpiciendam proponat. hinc Euangeliſta addit: *Qui non reſpondit ei verbum*. Quod etiam fecit ob alias maximas cauſſas: quarum prima eſt, ne daret anſam calumniandi Iudæis, ſi gentilem & idololatram exaudiſſet ſtatim,veluti idololatriæ criminis diſſimulator, quod vndique in lege horrendū oſtenditur. Secunda autem, quia prohibuerat diſcipulis ne gentibus prædicarent Euangelium, idque ne murmurarent Iudæi. Tertia,vt doceret nos,ne ſtatim impuris,craſſiſque peccatoribus benigni ſimus,ne inde putent non ſe tam peccaſſe enormiter. Quarta verò, vt eam pro tunc ſuo verbo indignam oſtenderet, quæ tēpore magis oportuno cum cæteris gentibus gratiam impetraret. Gentes enim ſuper miſericordia honorauit Deum, Rom. 15. Tandem vt perſeuerantiam eius in oratione ſemper imitabilem demonſtraret,ac doceret nos quantum valeant apud Deum improbæ preces, ex humili corde & firma fide profuſæ.Oratio humiliantis ſe, nubes pene- rat,Prouerb. Et Iacobus cap.5. Multum valet deprecatio iuſti aſſidua. Matth.10.

2 Secundum,Prop[illegible]it mulieris in orando pro filia à dæmonio vexata conſtantiá Non enim mox animū deijcit, etiam ſi non ſtatim exaudiatur,ſed fortiter in ipſa perſeuerat inuocatione,exemplo viduæ,quia (vt eſt Luc.18.) orationis perſeuerātia quod cupiebat conſequebatur à iudice: nam poſt Apoſtolorū preces non exauditas, *illa venit & adorauit eum dicens:Domine adiuua me*: non accuſat Chriſti ſeueritatem, qui ipſius orationem, lachrymas,fidem,humilitatem, qua ſeſe etiam ad geniculationem vſque deiecit,neglexit: nec deteſtatur conceptam de ipſo opinionem,deceptam ſeſe exiſtimās,quòd duriorem illum ex[illegible] eriretur,quàm exiſtimarit, cùm illi reſponderet: *Non eſt bonum ſumere panem filiorum,& mittere canibus. Nec illa ſtatim reſilijt indignata velut Namam Syrus,quin potius Dominum conſtrinxit,vicitque.d. Etiam* Perſeuerantia in oratione requiritur.

domine,

domine. Nam & catelli edunt de micis quæ cadunt de mensa dominorum suorum. Ac si dicat: Et si sum canis, tu tamen es dominus meus & deus meus. Canis fidelis est domino suo, & ægrè ab eo diuellitur, sic & ego tibi adhærebo, nec à te recedam. Canis enim si expellatur per vnum ostium, per aliud intrat, aut si potest per fenestram irrumpit; ita & ego quamuis semel atque iterum repulsam patiar, adhuc tamen ad te cõfugio, nec dimittam donec benedixeris mihi. Si ergo canis sum, nutri me vt canem, satis me beatam reputabo si saltem minutissima fragmenta gratiæ tuæ à liberorum mensa cadentia accepero: quod tum erit si respexeris filiam meam, cuius sanatio minutula mica erit respectu grandium miraculorum Iudæis Dei filijs exhibitorum, vt meritò hinc magnam illius fidem, & patientiam admirari liceat, quæ contra spem in spem tamen (vt de Abraham testatur Apost. Rom.4.) credidit, quæ neque quasi propriç orationi diffideret, Apostolorum iuuatur suffragiis. Sanctorum enim preces non diffidentibus aut desperantibus, sed credentibus & sperantibus patrocinantur.

Preces sanctorum credentibus & sperantibus patrocinantur.

Neque propterea irritas esse diuorũ preces existimabimus, quòd eas hoc loco Christus neglexerit: siquidẽ aliis locis innumeris eas scripturæ cõmendant: Nam Abrahæ preces pro Abimelech suscepit Deus, Genes.20. Paulus sanctorum preces sibi prodesse posse credens, eas in omnibus penè epistolis petit: orãt etiam fideles pro Apostolo Petro captiuo, Act.cap.12. Malè ergo hinc negatiuè argumentantur, qui sanctorum inuocationem damnant, neque enim ideò non audiuit Christus Apostolos, quasi indignæ fuissent ipsorum preces, sed vt magis mulieris fidem exerceret, vt constantiam omnibus faceret perspicuam; vt denique doceret, si quando aliorum preces ambimus, nos proprias non debere aut omittere, aut negligere: siquidem tunc demum illæ prosunt, quæ ab aliis funduntur preces, cùm ipsi & oramus, & vitam emendamus.

Gratia noui testamenti Iudęis primũ præparata.

Quod igitur ait Christus, non decere, vt panis filiis negetur, & canibus detur, significare voluit gratiam noui testamenti, cognitionem nimirum Euangelij, aliaque eius beneficia, Iudæis primum præparata, Act.13. Vobis oportebat loqui verbum Dei, &c. Non autem gentibus, qui canum mores, infidelitate & scelerum licentia imitabantur. Quo dicto vehementer pupugit mulieris animum, & quæ relicta videbatur infidelitas expurgabatur. Est enim sermo Dei viuus & efficax, &c. Hebræor.4.

Fidei & constantiæ præmium.

3 Tertium fidei & constantiæ præmium, quod est primò reconciliatio cum Deo, quæ ex gentili facit Israëlitam, & ex catella filiam Dei, hoc est, vt loquitur Apostolus, hęredem Dei & cohæredem Christi, Roman.8. Effecit enim hoc fides, Ioan.1.

quæ, Augustino teste, prima datur, per quam cætera impetrantur. Tanta autem fuit huius mulieris, tum fides, tum humilitas, vt à Christo canis appellata, non solùm non excanduerit, sed sese etiam magis deiecerit. Est autem hic primus ad salutem gradus, agnoscere propriæ naturæ miseriam, infirmitatem & malitiam, denique indignam omnibus Christi beneficiis, adeò vt misericordiæ sit quicquid à Deo contigerit. Est autem hæc Dei misericordia tanta, vt non solum filios pascat, sed etiã catellos, micis à mensa decidẽtibus, hoc est, peccatores, impios, & infideles alat beneficiis rerum præsentium, Matth. 5. Vnde sequitur, *Respondens Iesus dixit: O mulier magna est fides tua.* Sed quænam fides hic attendenda? Suæ ipsius nuditatis agnitio, Dei benignitatis certa persuasio, infatigabilis fiduciæ oratio, oris clara confessio, &c. Certè magna eius fides, quæ non viderat mortuos suscitatos, non leprosos mundatos, nec prophetas audierat, nec scripturas legerat, imò maior quàm Archisynagogi fuit, Matth. 9. qui dixit: Veni impone manum tuã super filiam meam, & viuet: maior quàm Reguli, Ioan. 4. qui ait: Domine descende priusquam moriatur filius meus: maior quàm Marthę fides, Ioan. 11. Domine si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus. Talem vtique fidem scriptura vbique commendat, talem nobis vbique proponit, talem à nobis exigit. Propter hanc Apostolus, Philip. 3. omnia detrimenta arbitrabatur, vt Christum lucrifacere posset, & inueniretur in illo, non habens iustitiam quæ ex lege est, sed eam quæ est ex fide Iesu Christi, Philip. 3.

Gradus primus ad salutem agnoscere propriæ naturæ miseriam.

Fides Syrophœnissæ magna quæ.

Alterum fidei & constantiæ præmium est sanitatis in filia restitutio, quæ virtute Christi liberabatur à sathana qui eam alligauerat, & matri pro ea deprecanti reddebatur. *Nam sanata est filia eius ex illa hora.* Et cùm abiisset domum (vt Marcus habet) inuenit puellam iacentem super lectum, & dæmonium exiisse. Quo haud dubiè significare voluit Christus, Ecclesiæ fidem & orationem, quæ pro peccatoribus & hostibus fidei in dies offertur, irritam esse non posse, atque adeò ipsos pœnitentes virtute sacramentorum absolutos restitui vnitati Ecclesiæ, eique obedire debere, nam remissio peccatorum & iustificatio quæ Christi beneficio contingit, non adfert libertatem illam carnalem, sed spiritus, qua fit, vt Ecclesiam agnoscãt, eam reuereantur, ac eius præceptis obtemperent.

Ecclesiæ fides & oratio efficax.

Potest & ethica doctrina ex hoc Euangelio peti, qua monentur parentes, vt non solum filiorum corporibus aut fortunis consulant, sed saluris potius & animæ rationem habeant: habent enim & isti aliquando malos spiritus intra se, vtpote spiritum superbiæ, auaritiæ, luxuriæ, odij vel inuidię, &c. qui non facilè eiiciuntur, si quando locum suis desideriis aptum inuerint:

Doctrina ethica pro parentibus.

inuenerint. Rogandus itaque Deus, quatenus ipse malos illos hospites effugare velit. Sed heu miseros parentes, quos contrarium indies agere videmus: morbos illos spirituales non curant, vtcunque letiferi & capitales sint, cùm interim ad paruam digiti alicuius cicatricem tantum non cælum, sed & terram inuocent, neque enim aliunde tanta morum corruptela erepsit, quàm ex nimia parentum indulgentia. Vtinam sanctæ Monicæ matris Beati Augustini imitarentur exemplum.

EPILOGVS.

Consolationem præsentem & gloriam ingentem nobis hîc habemus propositam, qui quondam ethnici eramus. Iudæos tanquam indignos canes reliquit, conferens se ad ethnicos, non vt illis Euangelium regni denunciaret, quod S. Marcus satis indicat, sed vt apud illos delitescens præluderet abiectionem Iudæorum, & vocationem gentium. Iuxta præludium hoc, Apostolos (quibus prius prohibuit ne irent in vias gentium, Matth. 10.) tandem iussit ire in vniuersum orbem prædicare & baptizare, Marc. 16. quam iussionem impleße leguntur Paulus & Barnabas, Acto. 13. Exemplū quoque constantißimæ fidei, humilitatis, patientiæ, & perseuerantiæ in muliere alienigena nobis imitandum proponitur. Perseuerantis ac pertinacis orationis figuram pulchrè designat lucta ipsius Iacob cum angelo, ad quem Iacob inter luctandum aiebat: Non dimittam te, nisi prius benedixeris mihi, Gene. 31.

Exemplum fidei, humilitatis, patientiæ, & perseuerantiæ in Chananæa.

FERIA SECVNDA HEBDOMADAE SECVNDAE QVADRAGESIMAE, EPISTOLA.

Danielis 9. Exod. 15.

Et nunc Domine Deus noster, qui eduxisti populum tuum de terra Aegypti in manu forti, &c. Finis Epistolæ: *quia nomen tuum inuocatum est super ciuitatem & super populum tuum.*

ORATIO hæc Danielis nostro seculo pernecessaria, in qua humiliter & ardenter supplicat Domino, non pro se tātum, sed potissimum pro Israële vniuerso, in gloriam solius Dei, vt scilicet reduces in terra sancta & in monte sancto sacrificare rursus Deo permittat, & nomen eius sanctū magnificare, quod in captiuitate iuxta legem haud quaquam poterant facere, hoc ipsum Psal. 136. attestante: Quomodò cantabimus canticum domini in terra aliena? & agit potissimum tria.

2 Primò, Magna animi deiectione tribuit Deo gloriam, honorem & potentiam, quòd populum suum eduxerit olim de terra Aegypti, id est, de domo seruitutis, & fornace ferrea, idque in manu forti, & brachio extento; dum reges potentissimos, omnesq; aduersarias potestates ita deleuerit, vt victorem vbique populū suum faceret. Est autem obseruanda Prophetæ in hac oratione plusquā rhetorica, vtpote à Spiritu sancto profecta, venustas & elegantia. Siquidem non ante caussam proponit,

Oratio Danielis plusquam rhetorica.

ponit, quam eius quem exorare conatur beneuolentiam captarit. Solet enim irati animus ad deteriora prouocari, quādo qui displicet, ad intercedendū mittitur, aut si displiceāt pro quibus interceditur, vnde etiam prohibuit dominus, ne propheta Hieremias intercederet pro populo pertinaci & præfracto, Hier. 7. 11. 14. Itaque quod cōmune est omnibus prophetis, tribuit Deo iustitiæ, potentiæ & æquitatis laudem; nam omnia quæcunque facit, in vero iudicio facit: & quia omnes peccauerūt, iustè omnes punit, vt agnoscant hi quibus parcit, ipsum non nisi misericorditer parcere. Proficiscitur autem hæc confessio ex vera cordis contritione, iræ dei consideratione, & agnitione peccati, quæ excitantur in nobis gratia dei, lumine fidei, & spe. Sic Dauid mox vt peccatum agnoscit, tribuit Deo iustitiæ laudē, Psal. 50. Tibi soli, inquit, peccaui, & malum coram te feci, vt iustificeris in sermonibus tuis, hos autem fructus parit in nobis afflictio, miseria, egestas, & tribulatio; Daniel nanque in captiuitate constitutus, Deo hanc iustitiæ laudem tribuit. hinc Iosaphat ait, 2. Paralip. 20. Cū nesciamus quid facere debeamus, hoc residui habemus, vt oculos nostros ad dominū Deū erigamus, vt Dei adiutoriū imploremus, donec misereatur nostri.

Irati animus quando ad deteriora prouocetur.

Confessio ex vera cordis contritione proficisci debet.

Hominibus verò tribuit confusionē, ignominiam, & miseriam, dum ex vera confessione, & agnitione iræ Dei, se suosque omnes accusat, ac diuinam iustitiam commendans, ait: *Peccauimus, iniquitatem fecimus, domine, in omnem iustitiam tuam*. Quare iusto tuo iudicio populus tuus ductus est in captiuitatē. Templum sanctuarij tui desertum est, & ciuitas Hierusalem, super quam inuocatum est nomen tuum, deserta est. Sed quid? Nunquid non exorauit Daniel? Imò exorauit priusquam peroraret, vt oraculum Isaiæ cap. 65. adimpleretur. Cumque adhuc, ait, loquerer & orarem, & cōfiterer peccata mea, & peccata populi mei Israël, & prosternerem preces meas in conspectu Dei mei, pro monte sancto Dei mei, adhuc loquente me in oratione mea, ecce vir Gabriel, quem videram in visione à principio, citò volās tetigit me in tempore sacrificij vespertini. Sūma est: Deus consolatus est prophetā virum desideriorū, & fecit illi secundū omne desideriū suū. Et teste Hieron. quod dei misericordiā est consequutus, hoc ad nostrā facit consolationē, Rom. 15.

Daniel exorauit dominum, quod ritè oraret.

Vtinam hanc confessionē ex animo omnes pij hodie, quos tangit misera Ecclesiæ facies, sicut verbis passim, ita animo syncero imitētur. Passim quidem omnes miserā religionis faciem dolent, sentiunt se iustè puniri, Deique iustitiam agnoscunt: atqui radicem mali nemo in sese agnoscere vult, tantum abest vt eradicare conetur: & vt est Hiere. 8. Nemo est qui agat pœnitentiā super peccato suo, dicens: quid feci? Quo fit, vt quicquid est auaritiæ, luxuriæ, superbiæ, gulæ, & inuidiæ, ac si quid est talium fla-

Religionis miseriā dolēt omnes, sed nemo agit pœnitentiā.

lium flagitiorũ in tanta rerum omniũ,ac collabentis religionis calamitate, succrescat potius quàm minuatur, cùm nemo sit qui se murum opponat pro domo Dei. Interim dum sic viuimus, Deum in nos magis atque magis irritamus: vnde quę hactenus perpessi sumus, omnia dolorum credo esse initia.

Ezech.13.

2 Secũdo, Omnibus Episcopis, Pastoribus, Regibus, & Principibus, quorũ est gladio spiritus verbi Dei, ieiunio, cilicio, & oratione occurrere iræ Dei, ac vindicẽ eius iustitiã deprecari, vt Dauid, 2.Reg.24. exemplũ præbet, vt scilicet iuxta prophetam præoccupent faciẽ Dei in confessione. Sed ita ne in sola peccati confessione subsistant: ea enim mox desperationem pareret, sed spe misericordiæ diuinæ exemplo Danielis, erigendus est animus, petenda est remissio, ac pœnitentia subeunda. Sic olim Deus Dauidi, 2.Reg.12. Achab 3.Reg.21. Niniuitis Ionę.3. & Magdalenæ Luc.7. peccati veniam gratis cõcessit. Est enim remissio peccatorũ gratuita, Rom.5. Iustificati gratis, &c. Siquidem ante eã nulla merita quibus ea redderetur, in peccatore reperiũtur: ac ne orationis meritũ se extolleret iuxta Augustinũ, ipsa quoque datur, sed fide præuia, quæ non oranti datur. Ideo propheta, vt Deo suus constaret honos, & gloria, post agnitionem peccati supplex orat, vt exaudiatur, nõ orationis meritum prætexens, sed meritum Christi. Id enim intelligit, dum ait: *Exaudi Deus noster orationem serui tui, & preces eius, & ostende faciem tuam super sanctuarium quod desertum est. Propter temetipsum Deus meus inclina aurem tuam.* Id est, Respice non ad preces meas, sed in faciem Christi tui, cui negare nihil potes. Si quæras an nullum sit orationis meritum? Respondetur cum August. epist.105. Orationis meritũ hic sese extollere nõ posse, imò ne ad vincendas quidem temporaliũ rerum cupiditates, sed fontem omniũ bonorum esse auxilium domini. Ac tum demum orationem efficacem esse, quãdo suæ innititur basi, id est, merito Christi. Ideo ipse Christus nos iubet orare patrem in nomine suo, Iohan.16. Matth.21. mittit Spiritum sanctum in cordibus fideliũm, qui quid & quomodo oportet orare docet, Rom.8. & orantes, vt exaudiri se credant, hortatur. Quicquid petieritis, credite, & fiet vobis, Iohan.14.

Iræ Dei quomodo occurrendum.

Remissio peccatorũ gratuita

Basis orationis, meritum Christi.

3 Tertiò, Docet publicas calamitates, quales sunt bella, excidia regnorũ, depopulationes vrbium, pestem, famem, hæreses, schismata, aliaq; id genus vitæ incõmoda iustissimo Dei iudicio, non tam ob exercitia virtutũ, quàm merito peccatorum infligi: quæ si vt oportet, de manu domini recipiamus, nec patris disciplinam reijciamus, mox quicquid est vitiorum ex animis nostris auferetur. Et quanquam iusti videamur, tamẽ quasi cõmuni malorum sensu perculsi humili confessione oportet, vt iram Dei agnoscamus, petamus liberationem, & imploremus miseri-

Calamitates publicæ ob peccata infliguntur.

misericordiam, sed per Christum, quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius, Rom. 3. Cui & omnes prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius, Act. 10.

Sic si petamus, fiet vt aperiat oculos, & videat: inclinet aurem suam, & audiat desolationem, qua miserè Christiana religio decerpitur: idque ab hostibus, non tantum externis: vt sunt hæretici, schismatici, Iudæi, & gentiles, quorum perfidia latissimè nunc vbique dominatur: verùm etiam domesticis, nō minus quàm illi perniciosis: quales sunt hypocritæ, Symoniaci, adulteri, fornicatores, ebriosi, & auari, propter quos nomen domini miserè proh dolor blasphematur, vt impiorum iudicio nulla penè videatur religio magis deplorata, vt meritò in sola Dei misericordia spem omnem collocare debeamus, ac cum Propheta dicere Daniele: *Exaudi Deus meus, placare, attende, & fac secundum misericordiam tuam, propter temetipsum Deus meus, &c.*

EPILOGVS.

Propheta Daniel vir clemens & verè pius, cuius laus præcipuè est à pud Ezechielem, vbi ait: Et si fuerint tres viri isti in medio eius, Noe, Daniel, & Iob, ipsi iustitia sua liberabunt animas suas, ait dominus exercituum, Ezech. 14. confitetur in captiuitate Babylonica suum & populi peccatum, quare meritò sint abacti in Babylonem. Supplicat deinde Deo, vt dimissis tantis negligentijs & præuaricationibus populum suum postliminio in terram sanctam patribus promissam & concessam reducere dignetur, solius sui sancti nominis gratia atque respectu. Superest vt quisque in tanta rerum calamitate pro se Danielem se exhibere studeat.

Laus pietatis Danielis celebris apud prophetas, necnon eius sapientiæ, Ezech. 28.

FERIA SECVNDA HEBDOMADAE SECVNDAE, EVANGELIVM.

Ego vado: & quæretis me, & in peccato vestro moriemini, &c. Finis Euangelij: *quia ego quæ placita sunt ei, facio semper.* Iohan. 8.

EVANGELIO hoc, quo diuinitas domini nostri Iesu Christi multis argumentis declaratur; atque cæcitas & malitia Iudæorum ostenditur, Christus complectitur tria.

1 Primò, horrenda quadam comminatione terret impios & infideles Iudæos, qui ipsum vt verū Messiā recipere recusarūt: Est autem ista cōminatio vaticiniū futuræ internecionis totius populi Iudaici. dicit ergo: *Ego vado*, scilicet per crucem, mortem ignominiosam, & passionem ad patrem, vt electis & prædestinatis præparem locum; non vobis qui me persequimini. Ac tum, *quæretis me*, non amore inueniendi, & affectu credendi, sed odio persequendi. Est enim ea naturæ à Deo desertæ prauitas, vt ea omnia in sui perniciem vertat, quibus ad salutem vti

Iudæi quomodo Christum quæsierunt.

tem vti debuerat: Sic Pharisęi qui sua iustitia, hypocritę qui sua hypocrisi, & hæretici qui prauo scripturæ intellectu Deum se quęrere simulant, & Christi veram cognitionē, eò minus inueniunt, quia nō ex fide quærunt: ideo iusto Dei iudicio fit ipsis mensa eorū in laqueū vt irretiantur, in retributionē vt cōterantur, & in scandalū vt cadant. Est enim Christus talibus lapis offensionis, & petra scandali, ijs qui non credunt verbo in quo & positi sunt, 1. Pet. 2. ij enim nunquam inueniunt Christum.

Dominū qui nūc quærūt, inuenient. Qui autem dominum nunc quærunt in veritate, inuenient illum, Psal. 68. Quærite dominum, & viuet anima vestra. Alioqui postea cum fatuis virginibus quærent, & non inuenient, Matth. 25. pulsabunt, & non aperietur eis, ibid.

Ego ergo, inquit, vado, nō quo vestra cōpellit impietas, sed volens vado quò vos nō potestis subsequi. Ostendens per hoc, quòd resurrecturus sit in gloria, & cōcessurus ad dexteram patris: ipsos verò, quandiu tales essent, sequi non posse, Hiere. 5. Peccata vestra prohibuerūt bonum à vobis. Qui enim Christū non sequuntur per crucis ignominiā, postea non sequentur per resurrectionis gloriam. Qui non baiulat crucem suam, & venit post me, non potest meus esse discipulus, Lucæ 14.

2 Secundò, describit quale ipsos maneat merito infidelitatis, inuidiæ, & persecutionum Christo ab ipsis exhibitarum supplicium, dicens: Quia non creditis me esse filium Dei, Messiam in lege promissum, & redemptorem mundi, *moriemini in peccatis vestris*, hoc est, æterna vos manet damnatio. Nam suo vitio perit, qui salutem gratis oblatam obstinatè reijcit: & sibi mortem adsciscit, qui vitæ fontē aspernatur. Qui enim diligit maledictionem, veniet ei; & qui nolit benedictionem, elongabitur ab eo, Psal. 108.

Infidelitatis Iudæorum meritum.

Peccato mori quid. Dicitur autē quis in scripturis mori peccato, Rom. 6. quod fit, dum quis virtutis Christi ita particeps factus est, vt prorsus in illo sit emortua natiua illa ex peccato contracta corruptio, vt amaros illos peccati fructus non amplius edat, de quibus loquitur Apostolus, Galat. 5. Tales nos omnes esse debemus, Roma. 6. Existimate vos mortuos esse peccato, viuentes autē Deo in Christo Iesu. Qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc viuemus in illo? Nō ergo regnet peccatū in vestro mortali corpore, vt obediatis concupiscentijs eius. Deinde dicitur quis mori pro peccato, quod fit, dum quis iuxta pronunciatam Genes. 3. sententiam, naturæ debitum soluit, vel naturæ viribus dissolutis, vel illata extrinsecus morte violenta occumbit, quod bonis æquè ac malis cōmune est, licet dispari ratione: nam malis est peccati meritū, Rom. 6. bonis verò exercitium virtutum: Iustus enim si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit, Sapien. 4. Christus autem dum dicitur mortuus pro peccatis, intellige

Mori pro peccato.

Christus quo modo mor-

telligenon à se cōmissis, sed vt ea quæ nos cōmisimus auferret, 1.Pet.3.Christus semel pro peccatis nostris mortuus est,iustus pro iniustis.Tertiò dicitur quis mori in peccatis, quod fit,dum quis à massa perditionis iusto Dei iudicio nō separatus,in odio & cōtemptu Dei finire permittitur hanc vitā, quod cōminatur Christus ijs qui peccāt in Spiritū sanctū,Matth.12.quod & irremissibile vocat,pro quo nō vult orari Apost.Iohānes.1.epist. cap.5.Hoc nullis electis potest accidere,Iohan.10.Absit enim, inquit August.vt sine regenerationis aut recōciliationis sacramēto,finire hanc vitam permittatur prædestinatus ad vitam.

tuus pro peccatis.

Mori in peccatis quis dicitur.

Verbum cōsolatoriū pro electis.

Est ergo meritò pertimescēnda hæc comminatio, quam non solū Iudæis factam putabimus,sed omnibus infidelibus, hæreticis, & impijs, quibus æterna damnatio tanquam mali operis merces (stipendia enim peccati mors) Ro.6.reddetur,nisi præueniente De gratia resipiscant à laqueis diaboli,qui in eis volūtatem excæcauit,iudicium subuertit, atque rationem sepeliuit, quasi miscuisset illis dominus spiritum soporis & vertiginis,vt iuxta Isaiæ cap.14.videantur percussisse fœdus cum morte, & cum inferno fecisse pactum: de hac morte ait, Psal.33.Mors peccatorum pessima; & Psal 48. Sicut oues in inferno positi sunt,mors depascet eos. Item, Salomon, Prouerb.11. Mortuo homini impio,nulla erit vltra spes.

3 Tertio, Cōplectitur quodnam sit carnis gratia Dei nō illustratæ de verbo Dei iudicium,scilicet nō recipere veritatis cognitionē,salutē ipso verbo oblatam reijcere,& suum auctorem Deum contemnere:Ita enim impij hi tam seuera cōminatione non mouentur,excæcati nimirum propria malitia:sed potius rident,dicentes: *Nunquid interficiet semetipsum,quia dicit: quo ego vado,vos non potestis venire? Aut in dispersionem gentium iturus est, & docturus gentes?* Iohan.7. Grandis in Dei filium blasphemia, cùm non solum in præcepto legis Mosaicæ, Exod.20. prohibitum sit,Non occides,sed etiam apud ethnicos horrendum habebatur seipsum interimere, teste Cicerone in Tusculanis quæst. quare permissi sunt seipsos reuera interimere corporaliter non modò,sed & spiritualiter, nimirum non intelligentes quid sit priuari Christo, vel ab ipso deseri. Est enim excidere à gratia, priuari via, veritate, & vita, nec non morti æternæ obnoxium fieri.Ab ijs autem quisquis exciderit, mox diaboli traditus potestati,ipsius voluntati paret,perpetuò cū ipso periturus,Math. 25.Ite maledicti in ignem æternum,&c.

Iudiciū carnis de verbo Dei.

Blasphemia grandis Iudæorum.

Priuari Christo vel ab ipso deseri quid sit.

Christus autē qua erat singulari clemētia,etiam erga reprobos illos Iudęos,blando ac suaui responso ostendit hanc ipsorū perfidiam,iniquitatē,& malitiam causam esse cur à Deo deserentur,dum ait: *Quo ego vado, vos non potestis venire.* quasi dicat: Ego per crucem, mortem, & sepulturam, pergo ad gloriam,

Caussa desertionis Iudæorum.

 vitam,

vitam,& resurrectionem. *Vos autem quia de hoc mundo estis, &* quæ sunt mundi diligitis,scilicet concupiscentiã carnis,cõcupiscentiam oculorũ,& superbiam vitæ, eò non potestis venire. Horret enim caro crucem,ac proinde ad gloriam non potest accedere,nisi Christum imitetur, sicut prius dictum est, Matth.16. Si quis vult venire post me,&c.

EPILOGVS.

Lectio præsens complectitur colloquiũ Christi & Iudæorũ,in quo Seruator noster toti mũdo declarat tam sacrosanctã suam diuinitatem,quàm humanitatẽ.Coactus hoc fecit: Iudæi enim alterũ crediderunt,alterum nõ,ob quorum infidelitatis peccatũ prædicit eis mortem culpæ & gehennæ. Nam impius cùm in profundũ peccatorũ venerit,cõtemnit,& ideo sequitur eum ignominia & opprobriũ. Hinc Hier.5. Domine,oculi tui respiciunt fidẽ. Percussisti eos,et nõ doluerunt: attriuisti eos, & renuerunt accipere disciplinã. Indurauerũt facies suas supra petram,& noluerunt reuerti. Ego autem dixi: Forsitan pauperes sunt & stulti,ignorantes viam domini, & iudiciũ Dei sui. Ibo ergo ad optimates, & loquar eis: ipsi enim cognouerunt viam domini & iudicium Dei sui. Et ecce magis hi simul confregerunt iugum, ruperunt vincula. Sed per Iudæorum incredulitatem peruersam,nobis tanta lux veritatis contigit salutaris.vide ad Rom.11.

FERIA TERTIA HEBDOMADAE SECVNDAE QVADRAGESIMAE, EPISTOLA.

3.Reg.17. Luc.4. Eccle.48.

Factus est sermo Domini ad eum dicens: Surge, & vade in Sarepthem Sydoniorum, & manebis ibi,&c. Finis Epistolę; *iuxta verbum Domini quod locutus fuerat in manu Heliæ.*

EPISTOLAE huius historia,in qua mirabilẽ videmus Deũ esse in sanctis suis,iuxta Psal.67.quia percutit & sanat; fame enecat,& refouet; mittit in ærumnas,& solatur, dum Heliã in deserto pauit,& viduam piam iam fame morituram,per famelicum prophetam recreauit,complectitur tria.

Prouidentia Dei non solũ erga vniuersalia, sed etiã erga particularia.

1 Primò,Singularẽ Dei prouidentiã,quam,vt voluit Aristoteles,nõ solũ erga vniuersalia,sed etiã erga omnia gerit particularia,maximè tamẽ erga verbi sui prophetas,ministros,& prædicatores. Quos cùm soleat mundus odisse & persequi (non enim fert sua mala corrigi,1.Iohan.2.)hos in suam clientelam Christus suscipit,vt olim sanctissimũ Heliam tempore famis, 3.Reg.17.mane & vesperi pauerat,ad torrentem Carith, ministerio corui deferentis carnes & panem. Quod miraculũ coruorum Dominus Deus in nouo Testamẽto repetijt, quos suis electis dapiferos cõstituit,vt inde cõsensum testamenti vtriusque conficeremus.

Testamentũ nouũ & vetus sibi consentiunt.

Vnum Heliã coruus in deserto escam ferendo,pauit; duos in nouo Testamẽto eadẽ auis itidem in deserto, simili ministerio pauit,Paulũ & Antonium, anachoretas præcipuos,cõtestante hoc Ecclesia cùm Græca tum Latina, quorũ

vitam

vitam vnius D. Athanasius, & alterius B. Hieronymus fideliter memoriæ cõmendauerunt. Nostri Hieronymi verba paucula audiamus. Inter has, ait, sermocinationes suspiciunt (scilicet Antonius & Paulus) alitem coruũ in ramo arboris consedisse, qui inde leniter subuolabat, & integrũ panem ante ora mirantium deposuit. Post cuius abcessum: Eia, inquit Paulus, Dominus nobis prandium misit, verè pius, verè misericors. Sexaginta iam anni sunt, quòd accipio dimidij semper panis fragmentum, verùm ad aduentũ tuum Antoni, militibus suis duplicauit annonam. hæc Hieronymus in vita Pauli Eremitæ.

Fames verò ea de qua hic agitur, pœna erat idololatriç Israëlis, quç magna fuit sub rege Achab, per impium illũ regem potissimum aucta, cuius crimen impunitum Deus præterire non potuit, eo quòd tam immane & execrabile sit. Famis plaga magna etiam fuit tẽpore Abrahæ, Genes. 12. Tẽpore Isaac, Gene. 26. Tempore Ioseph, ibidem cap. 47. Caritas itidem non parua fuit ætate Ruth & Noëmi; Dauidis itidẽ tempore talis iræ Dei plaga Israëlem castigauit annis tribus, 2. Reg. 21. cap. Sed nulla vnquam tam vehemẽs fuit atq; illa, quç tẽpore Heliç hîc fuisse legitur, & postea tẽpore Helisei, 4. Reg. 6. & 8. Ea quç sub Helia euenit semiquatuor tenuit annis: quod & scriptura noui testamenti cõmemorat, Luc. 4. Iac. 5. Plaga ea non solùm cibos abstulit, sed & potum; nõ solum vini, verùm etiam aquæ. Exiccabantur enim tam fluuij, quàm fontes. Aetate Helisei tanta erat famis vehemẽtia, vt caput asini mortui, & modius stercoris colũbini, magno emerentur, 4. Reg. 6. Accessit tanto malo bellũ, quo malũ duplicabatur. Cæterũ de fame per bellũ orta, habes exemplũ, 1. Machab. 6. & 9. cap. In tãta ergo tãtç inediç calamitate, quã dominus in terrã misit ratione peccati, potissimũ verò idololatriæ, mitissimus Deus ostendit se nequaquam cum impijs abijcere posse & derelinquere pios, Psal. 36. sed cibũ dare suis in diebus famis. Ipse enim est qui dat escam omni carni, Psa. 134. & 103. maximè tamẽ eis qui omnẽ sollicitudinẽ suam in ipsum proijciunt, scientes eũ ipsorũ suscepisse curã, 1. Pet. 5. Qui licet nunquã suorũ curam deponat, patitur tamẽ quandoque suos persecutionibus, inedia, paupertate, fame, & angustia, alijsq; præsentis vitæ incõmodis, sic affligi, vt ipsos quãdoque vitç tędeat, vt quasi desperatione fracti exclamẽt: Pereat dies in qua natus sum, Iob. 3. Idẽ, Tędet animã meã vitæ meç. Iob. 10. Obsecro domine, tolle animã meã, 3. Reg. 19. Vt quid domine recessisti longè, despicis in oportunitatibus, in tribulatione? Psal. 9. Atqui iuxta Paulũ, 2. Corinth. 4. nõ angustiãtur; licet aporiãtur, id est, anxij reddãtur, nõ destituũtur; licet persecutionẽ patiãtur, nõ derelinquũtur; licet deijciantur, nõ pereunt, semper mortificationẽ Iesu Christi in corpore suo circũferẽtes, & e

Famis plagę præcipuæ.

Deus nonnunquã finit suos variè affligi.

Ideò sanctissimum hunc legis suæ zelatorem licet extrema pati sinat, tamē in exemplū omniū eorum qui fortiter gladio spiritus Baalitas, Idololatras, Mennonistas, Swinglianos, Caluinistas, Lutheranos, aliasque omnes fidei pestes opprimūt, & si quandoq; succūbere videantur, ne facilè animos deijciant, sed vt in ipso spē omnē in afflictione collocarent, exiccato iam torrente ablegauit in Sareptā Sydoniorū, ad mulierculā marito destitutam & pauperē: nam extra portam ligna colligebat, laboriosa & ærumnosa, quod delicatulæ nō solent facere reginę.

Ministrorū verbi Dei asylum Ecclesia.

Quo significauit, veros verbi Dei ministros tempore persecutionis, nō aliò quàm ad Ecclesiā, quæ destituta Christo videtur, & paupercula, cōfugere debere, quę merito crucis omnibus vbiq; aduersarijs restitit. Nā domus viduæ significat Ecclesiam. Opera eius qua sustētabatur propheta, significat cooperationē eam, qua sacerdotalis functio est instrumentū operantis Dei. Lignum quod colligebat, crucis symbolū habet.

Obedientia Eliæ, & Sydonię mulieris.

2 Secūdò, Cōplectitur plusquā stupendā obedientiā Prophetæ in summa omniū necessitate cōstituti; & mulieris Sydoniæ laborātis inopia rei familiaris, qua ex fide, omni tergiuersatione quā humana ratio suppeditare potuisset, seposita, ille obediuit verbo Dei; statim enim surrexit & abijt in Sareptā Sydoniorū: hæc vocanti & iubenti prophetæ mox obtēperauit, vt in vtroque sexu agnoscas latētem spiritus energiam, quæ tēpore noui testamenti reuelata est, fuisse significatam. Atq; intelligas, vt indicare videtur Christus Luc. 4. in hac muliere ex gentibus collectam Ecclesiā, quæ verbū Dei, repellētibus illud Iudæis, Act. 14. nō externo tantum suscepit auditu, sed interiori. Est enim

Ecclesiæ verę certissima nota.

certissima veræ Ecclesię, quam Paulus sponsam Christi, domū Dei, & columnā, & firmamentū veritatis appellat, nota, nō solus scripturæ cōtextus, sed vera obedientia, qua captiuatur intellectus in obsequium fidei. In qua nec ex iudicio rationis humanæ interpretatio fit scripturarū, vt fieri proh dolor videmus in synagogis Sathanæ, & conuenticulis hæreticorum: vbi tot sunt scripturarum interpretationes, & sententiæ, quot capita sunt professorum, ac plusquam ex diametro pugnantes. Atqui vera Christi Ecclesia, quam vnam, sanctā, Catholicam & Apostolicā confitemur, audito veri Heliæ verbo, excepit illud non vt verbum hominū, sed sicut verè est verbum Dei; cuius si sublimitatem in omnibus non intelligit, non superbè ad rationis humanæ limam exigit, sed humiliter se excusat, vt hęc Sareptana, quę paupertatem suam prætexit, quòd panem non habeat, sed paululum tantùm olei, & pusillum farinæ, id est, quod solis naturæ donis panem verbi Dei, quod procedit de ore Dei, quo viuimus, Matth. 4. comparere nequeat, nec verum assequi illius intellectum.

3 Tertiò, complectitur fructū fidei, qua mulier destituta marito, facultatibus orba, egestate astricta, & paruulorū turba oppressa, his nihil impedita mox credidit diuinę promissioni: & fructū obedientiæ, qua, neglecta propria salute facit ea quę pręcepit Elias; suscipit Prophetas, nō de se, nō de paruulis sollicita occidit in se hospitalitatis intuitu naturæ officia, vt non immeritò hanc cū Abrahā, Isaac, Iacob, alijsque sanctissimis conferre aliqua ex parte possis. Ex qua documentū habemus, etiam pauperes, pauperibus eleemosynā dare posse. Tritum enim prouerbium est: Deus ridet, cùm pauper pauperi largitur. Nec refert quantum des, sed quo animo des & affectu. Paupercule etiam viduæ memores sunt, Marcus. 12. cap. & Lucas, 21. euangelistę: quæ æra duo minuta, quæ substantia eius erant vniuersa, misit in gazophylacium.

Pauperum eleemosyna Deo pręcipuè est grata.

Neque irrita fuit hæc tanta virtus haud dubiè ex spiritu Dei profecta: mox enim quasi diuina mercede remuneratur. Nam vbi nec ros, nec pluuia, nec veris aura, nec colonus, fit viduæ manus perenne torcular, & omnia in omnibus sermo prophetæ affatim viduæ ministrabat: Siquidē, *hydria farinæ non defecit, nec lecythus olei est imminutus.* Quo datur intelligi, digno benefacere; iuxta prouerbiū, esse beneficiū recipere. Ita enim potēs est Deus omnem gratiā abundare facere in nobis, vltra quā petimus, aut intelligimus. 2. Corinth. 9. Atque hæc est peculiaris Ecclesiæ, à sponso suo Christo, qui eam mundauit lauacro aquæ in verbo vitæ, gratia, vt ijs quæ saluti fideliū sunt necessaria nō destituatur. Parata enim habet farinæ sata euangelica, quibus famelici & esurientes replentur bonis, qui nempe esuriunt & sitiunt iustitiam, nec saturi sunt persuasione propriæ iustitiæ. Habet etiā paratam vnctionē spiritus, qua potest cōsolari eos qui in omni pressura sunt, nempe verbo veritatis, sacramentorum legitima administratione, & charitate, quæ diffunditur per Spiritū sanctum in cordibus fidelium. Hęc enim, iuxta Christi promissionem, Matth. 16. in vera Christi Ecclesia vt nunquam defuerūt, ita nec deficient; Perstitit enim firma hactenus istis quasi spiritualibus vitæ necessarijs instructa toto orbe diffusa Ecclesia, in qua indies, qui ingenui sunt eius filij, seruantes vnitatem spiritus in vinculo pacis, in hac vita pascuntur, & sustentantur, vt possint resistere in die malo, & in omnibus perfecti stare, educati scilicet super aquam refectionis in loco pascuæ, donec videant Deum deorum in Sion.

Fructus fidei & obedientiæ.

EPILOGVS.

Est lectio hæc præsens historica, indicās vt dominus Deus, per quē nec ales esurit, prophetā suum Heliā, vnà cum vidua Sarepthana mirè in tempore magnæ annonæ caritatis sustentauit, vt inde discamus in tempore necessitatis & tribulationis, vtpote in fame, peste, gladio, &c. benè sperare & facere.

Cura enim est patri cælesti de nobis, 1. Pet. 5. Matth. 6. Si terra nihil profert, nubes pluent panem. Si caro deest, venti coturnices adportabunt. Si terra fontes & flumina negat, saxum vtrumque fundet: Corui erunt dapiferi: imò etiam angelus & propheta vnà dapes ministrabunt iusto inter leones degēti, Daniel. 14.

FERIA TERTIA HEBDOMADAE SECVNDAE, EVANGELIVM.

Matth. 23. *Tunc Iesus locutus est ad turbas & ad discipulos suos, d. Super cathedrā Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi, &c.* Finis Euangelij: *Qui autem se exaltauerit, humiliabitur: & qui se humiliauerit, exaltabitur.*

Christus sub figura Pharisæorū corripit negligentiam & fastigium Ecclesiæ prælatorū.

CONTRA fanaticos illos agit Christus, qui omnē ecclesiasticā functionē sublatā volūt: quiq; improbitate ac licētia vitæ hanc fœdè cōtaminant, æstimantes virtutē sacramentorū ex virtute ministrorū depēdere, nec nō magistrorū ac doctorū legis superbiā omni populo declarauit, vt nō solùm coram populo, sed & coram sua ipsorū consciētia pudefacti, erubescerēt, idque ad nostrā doctrinā & admonitionē: vita quippe eorum erat scandalo plebi, adeò vt plus vita demolirentur, quàm doctrina ædificarent. Vnde videbantur populo mendacia docere, cùm ea quæ docerēt, præstare supersederent. de hac superciliosorū impietate ait etiā D. Paulus, Rom. 2. citans cōtra eos Isa. 52. & Ezech. 36. cap. in hunc modū dicens: Ecce ait, tu Iudæus cognominaris, & acquiescis in lege, & gloriaris in Deo, & nosti voluntatē eius, ac probas eximia, institutus ex lege, cōfidisq; teipsum ducem esse cæcorū, lumē in tenebris versantiū, eruditorem insipientiū, doctorē imperitorū, habentē formā cognitionis ac veritatis per legem. Qui igitur doces alium, teipsum nō doces: qui prædicas nō furandū, furaris: qui dicis non adulterandum, adulterium cōmittis; qui execraris simulachra, sacrilegium admittis: qui de lege gloriaris, per legis transgressionē Deum inhonestas, nam nomen Dei propter vos malè audit inter gentes, hæc Apostolus. Proinde Christus hoc Euangelio facit tria.

Auctoritas ciuilis & Ecclesiastica est ex Dei ordinatione.

1 Primò, Dū ait: *Super cathedram Mosi sederunt Scribæ & Pharisæi,* ostendit auctoritatē non tantùm ciuilem, de qua Paulus Rom. 13. sed etiam ecclesiasticam, ex Dei esse ordinatione; nō enim est potestas nisi à Deo. Dum verò ait: *Omnia quæcunque dixerint vobis seruate, & facite,* ostendit fideles in libertatem vocatos, debere tamen ministris Ecclesiæ parēre, scilicet in ijs quæ ex verbo Dei aut scripto aut tradito docent, maximè si quando nihil aliud spectant, quàm quod Dei gloriam & proximorum salutem promoueat, Hebr. 13.

Cathedra triplex. Cathedra Mosi quæ.

Est ergo cathedra triplex: Mosi, quæ est legitima docēdi, imperandi, & corrigendi potestas, à Deo, qui Mosen primum, additis certis vocationis suæ signis, vocauit, collata: quam post in politia

politia Iudaica ſemper defendit,vt videre licet in Ioſue,Gedeō, Samuel, ſummis ſacerdotibus, & omnibus Prophetis, penes quos & politica & eccleſiaſtica erat auctoritas, donec ſublata iudiciaria poteſtate,regia eſt inſtituta. Tunc enim penes ſacerdotes tantùm & prophetas remāſit auctoritas cathedræ;quibus ſublatis,quod ante tēpora Machabeorū accidiſſe Ioſephus lib. 13.cap.9.quādo Scribæ & Phariſæi ſunt rerum potiti, teſtatur, quorū vita etſi improba, & hypocriſi omninò cōſtaret, ipſorū tamē doctrinā,quia à Moſi & decalogi diuinitus traditi doctrina nō diſſideret,voluit Chriſtus à turbis,quæ nō poſſunt altius in diuinarū rerū cōſiderationē adſurgere, recipi: neq; vult hoc ſuo præcepto propter improbos mores piam & ſincerā doctrinam cōtemni, *Omnia quæcūque dixerunt vobis, ſeruate*,inquit,*& facite*. Auguſt. Botrū carpe & ſpinā caue. vide etiam Chryſoſt.

Chriſti,quæ eſt publica poteſtas à Chriſto Apoſtolis,& omnibus Epiſcopis collata in Eccleſia,iuxta illud Iohan.20. Sicut miſit me pater,& ego mitto vos:ſcilicet cū poteſtate prędicādi Euangeliū omni creaturæ,baptizandi omnes gentes,ligandi & ſoluēdi,iuxta illud:Quorū remiſeritis peccata,remittuntur eis; & ſacrificādi corpus Chriſti,iuxta illud: Hoc facite in meā cōmemorationē,Luc.22.Cōplectitur deniq; hæc poteſtas omnia quæcunq; ad Eccleſiæ,quā vocat Apoſtolus corpus Chriſti,integrū ac perfectū pertinent miniſteriū,in ædificationē, nō autē in deſtructionē;quæ cùm non dependeat ex miniſtrorum, ſed Dei inſtituentis virtute, prohibet hoc loco Chriſtus hanc contemni ob miniſtrorū improbitatē aut laſciuiam.Si enim efficacia erant miniſteria ſacerdotū veterū, quæ tamen typica & vmbratica,multò magis certè Euangelica miniſteria à Chriſto inſtituta. Quare etiā religio ſucceſſorū Petri ſuppaſtorū Chriſti, & Eccleſię rectorū ſynagogica liberior eſſe debet atque perfectior,& ad hoc maximè niti, vt ſint inculpatę vitæ,1.Timot.3. debet illis perpetuò eſſe in ore: Cœpit Ieſus facere & docere, Act.1.Sic luceat lux veſtra:vos eſtis ſal terrę,Math.5.Exemplū Chriſti imitātes,debent cū Apoſtolo dicere: Imitatores mei eſtote,ſicut & ego Chriſti. Apoſtolus corpus ſuū caſtigauit, atq; in ſeruitutē redegit,ne fieret, vt cùm alijs prędicarit, ipſe reprobus appareat.Prçlati illi ſunt probādi,qui cū Gedeone dicunt: Quęcūq; me facere videritis,eadē & vos facite,Iudic.7.Itē: Exemplū do vobis,vt quemadmodū ego facio,ita & vos faciatis. Iohan.13.

Peſtilētię,quę Sathanę eſt poteſtas,quę ſeſe in peruerſa doctrina exerit in Eccleſię Chriſti perniciē, huic inſident nō ij tātùm qui impię ſunt vitę,ſed quotquot falſa doctrina Chriſto repugnāt: quales ſunt omnes aduerſarij fidei, quorum hæreſis vt cancer ſerpit,2.ad Corin.2. At beatus vir qui nō abijt in conſilium eorū,& in via peccatorū nō ſtetit, & in cathedra peſtilētię Pſal.1.

Cathedra Chriſti.

Cathedra peſtilentiæ,quę etiam hæreticorum eſt.

non

non sedit, sed in lege domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte, Psal. 1. Hiere. 17.

Sanctimonia Pharisaica superstitiosa. Luc. 11.

2 Secundò, Arguit impiam & superstitiosam Pharisæorũ religionẽ præposterã, qui ex rebus externis sanctimoniã metiebantur, dum onera grauia humanarũ, scilicet, constitutionum, pugnantiũ cum verbo Dei, quas damnat Christus, Matth. 15. & 23. & importabilia. (Quid tentatis Deũ imponere iugũ super ceruices, quod neq; nos, neque patres nostri portare potuimus? Act. 15) imponunt super humeros hominũ, vt seueritate præceptorũ tanquã seueri aristarchi, apud plebẽ haberentur: cùm ipsi tamen digito nõ mouerent, cùm veri sit Episcopi, quẽ posuit Christus regere Ecclesiã, Acto. 20. Pastoris, quem vult pascere gregem sibi cõmissum, 1. Pet. 5. & prædicatoris, cuius est prædicare oportunè, importunè, 2. Timoth. 4. officium, verbo & opere præstare quod docent. Turpe est enim doctori cùm culpa redarguat ipsum. Turpe item est, distento ventre, ructante crapulam stomacho, crepare ieiunia; ac deniq; bacchanalia viuere, cùm Curios simules. Ea enim verè est, quã hîc Christus detestatur hypocrisis, duplex apud Deum iniquitas, quibus nihil esse mundum potest, cùm inquinata sit ipsorum mens & conscientia, vide Chrysost.

Episcopi, Pastoris, & Prędicatoris officia.

Hypocrisis, duplex apud Deum iniquitas.

Proinde cùm in iudicio Dei cõsistere nequeant, vtpote vera iustitia destituti, omnia sua faciunt vt videantur ab hominibus. nam *dilatant phylacteria*. Abusus is Pharisaici fastus natus est ex lege, testibus Hieronymo, Chrysosto. & Theophylacto, Deut. 6. vbi sic populo suo pręcipit dominus Deus: Erunt verba mea hæc quæ ego pręcipio tibi hodie, in corde tuo: meditaberis ea sedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens atq; consurgens, & ligabis ea quasi signũ in manu tua, eruntq; & mouebũtur in oculis tuis, scribesq; ea in limine & ostijs domus tuę. Sed lõgè in aliũ sensum intelligẽda erant, nempe in contrariũ, humilitatis nimirũ & timoris Dei. Verùm cæci schedas binas sibi fecerũt è membranis, quibus lex Dei, aut decem præcepta inscripta erant, per quas tanquã ij qui ea custodirent, videri voluerũt: harum alteram pileolis suis assutam fecerunt capitibus suis circumuolitare, alteràm manibus suis dextris alligatas circunferebant: & quo schedas eas membranaceas ampliores effecerant, hoc se religiosiores putabant.

Phylacteria quid significent.

Magnificant fimbrias. Hypocrisios hæc species itidẽ ex lege est nata, Deut. 22. vbi sic habetur: Funiculos in fimbrijs facies per quatuor angulos pallij tui quo operiris. Itẽ Nume. 15. Loquere filijs Israel, & dices ad eos, vt faciant sibi fimbrias per angulos palliorum, ponentes in eis vittas hyacinthinas. Funiculi hi, siue vittæ, itidem cælestium commonefacere debebant Iudæos, mnemosynõ enim retulerunt æternorum, vnde aërij coloris

Fimbrię quid Iudæos docebant.

loris esse debebant, sed & eas in ostentationem vanæ gloriæ verterunt, Marci. 12.

Amant primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in synagogis. Ambitionem eam Christus item damnat, Luc. 14. Ambitionis hic fumus atque pestilentissimus vapor, adeò in choro & foro increbuit, vt non sit opus ipsum multis verbis declarare. Sanctus Chrysostomus scribit in hoc loco, se à lachrymis sibi tem perare non posse, quoties secum consideret, omne malum in Ecclesia ex hoc maledicto vitio esse subortum, imò ciuitates sæpenumero & ecclesias euersas fuisse.

Lucæ 10. Ambitio quantū damni inuexerit Ecclesiæ, regnans tam in choro quàm in foro.

Amant salutationes in foro. Salutationes sunt assentationes, adulationes, & adorationes, quibus clientes suis blandiūtur patronis. At dignus nō est honore, qui ipsum quærit. Quærenda virtus, cui certa comes est laus. Cæterùm soli Deo honor, quia ex ipso habes vnde honorē mereris, Psa. 113. Mat. 5. 1. Corint. 15.

Laus virtutis est comes.

Et vocari ab hominibus Rabbi. Titulus præcipuè legisperitorū & Scribarū & Pharisæorū, erat Rabbi, quod apud nos est: Doctor promotus, Magister noster, &c. Cristas ergo erigunt, quoties à populo audiunt magnificū illū titulū, Rabbi, quasi soli sint honore digni, aut soli sapiāt, cùm hoc ipso minimi sint apud Deū quod sibi vidētur maximi, & hoc maximè desipiant, quod sibi vidētur plurimū sapere. Chrysost. vocari volunt, nō esse: nomē appetūt, & officiū fugiunt. Sic etiā inter nostrates adeò hęc hypocrisis species regnat, vt, nisi in suis titulis ter & quater domini appellentur, maiestatē suam læsam cōquerantur. Octauius Augustus abhorruit à nomine domini. Ethnici quoq; prisci, nō sophi, sed philosophi voluerūt vocari. Nūc nisi nostros magistros, philosophastros & theologastros appelles, peccas. Horrēdum dictu ethnicos in humilitatis virtute Christianos anteire.

Ea est enim carnis natura nō illustratæ verbo Dei (quod voluit Deus esse lucernā pedibus nostris) vt splendore externarum cęremoniarū, quarū corporalis exercitatio ad modicū vtilis est, cùm pietas sit, quæ ad omnia valeat, laudē venetur humanam. Damnant aduersarij ex hoc Christi verbo quicquid penè est piarum cæremoniarū in religione Christiana, aut monasticis exercitijs, quæ ceu cōpendia quædam cōsequendæ salutis, pia patrum ex verbo Dei instituit religio, quasi tam essemus (vt illi loquūtur) stupidi ac bardi, vt salutē metiremur ex natura rerū externarū, scilicet vestitus, rasuræ, vitæ genere, alijsque tyrocinijs vitæ monasticæ: cùm nihil minus vnquam docuerit vera Christi Ecclesia, quæ ex viua fide per solum Christū agnoscit seruari se posse. Proinde nec locum, nec habitū per sese quenquā sanctificare, quin potius tragicis huiusmodi monachis, qui præter externū vestitum nihil prorsus habent veræ religionis aut pietatis, vt meritò cum ijs, quos hîc perstringit Christus Pharisæis,

Impietas hæreticorū circa cæremonias.

Monachi tragici.

Pharisæis, conferri possint. hæc maioris fore damnationis caussam adferit. haudquaquã ergo monastice abolenda est, sed sicubi ab instituto primitiuo religioso deflexit, corrigenda.

3 Tertiò, Vult Christus populum abducere ab admiratione Pharisæorũ, falsaq; opinione quam de seipsis habebãt. Quanquam hoc (vt monet Augustinus) lib. de vnitate Ecclesię, cap. 5 nobis non sit imitandũ, quia hæc Christus Pharisæis exprobrat, non vt homo tantum, sed vt occultorũ cognitor. Itaque Christus cùm sanctimoniæ laruam huiusmodi abstulisset, suos veram humilitatẽ & animi modestiam docet, dum prohibet Rabbi vel patrem vocari, quod scilicet vnus sit magister, & pater in cælis. Vult enim vt cognoscant seipsos, nempe inutiles seruos. Dauid se mortuum canem vocat, Iob stipulæ se & pulueri cõfert, Putredini dicit: mater mea es, & vermibus, sorores. Quod si mundus nobis tribuit, quod in nobis non agnoscimus, erubescamus. Si verò verè nos laudari videmus, dicamus: Nõ nobis domine non nobis, sed nomini tuo danda est omnis gloria, Psal. 113. Vnde totum & gratis habemus, si quid habemus boni, 1. Corinth. 4.

Iaco. 5.

Quo loco non putabimus Christũ simpliciter horũ cognominũ vsum prohibuisse. Siquidẽ Paulus sese vocat doctorem gentium in fide & veritate, 1. Timoth. 2. Idẽ ait etiã, Ephes. 4. à Deo constitui doctores Ecclesiæ: vult insuper seruos dominis suis morem gerere, filios patres reuereri; & discipulis licet, eos à quibus instituuntur, præceptores & magistros vocare. Verùm damnat Christus horum agnominum vehementes affectus in eis qui solius inanis gloriæ caussa ista petunt, vt sic pluris apud plebem fiant, & ab ipsorũ placitis populus dependeat, Galat. 6. Non efficiamur inanis gloriæ cupidi. Est enim vnus & verus pater Deus, vnus & verus magister Christus, à cuius debemus pendere præceptis, vt nõ liceat nobis alterius cuiuspiam iurare in verba magistri. Peccant igitur, qui studio inanis glorię, istum honorem expetunt, vt scilicet tanquam semidei ab hominibus salutentur, nec aliter quàm oracula, ipsorum responsa recipiantur. Quod absit vt cogitet Christianus, qui scripturarũ cognitionem habet. Si enim Paulus, qui verus erat gentium doctor, in fide veritatis noluit dominari fidei suorũ. 2. Corinth. 1. nequaquam decet cum hac opinione titulos venati, vt scilicet velint ob promotionis dignitatem ita suspici, ne decedere ab ipsorũ doctrina liceat, dum audent scripturas non ex intentione Spiritus sancti, non ex cõmuni sacrosanctæ Ecclesiæ consensu, sed proprio arbitrio interpretari, quod solius est Christi, Luc. 24. Talium, proh dolor, hoc infœlici seculo nostro quanta sit turba, satis suo malo variæ experiuntur regiones, in quibus, miserę plebeculæ magna & incredibili tyrannide dominantur sectarij,

Act. 13.

Vsus cognominũ simpliciter nõ prohibetur, sed vehemens affectus.

ctarij, qui sua variarũ hæreseώn paradoxa, nõ secus ac si diuina essent oracula, proponunt: de quibus, 2. Petr. 2. dicitur, In vobis erunt magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis, &c. Vult enim Christus omnes sibi esse subiectos, qui magisterij titulos accipiunt, nõ vt honoris tantum sint otiosi magistri, sed qui populũ docent, ne quid contra ipsius verbum doceât. Doctores huiusmodi habuit olim Romana Ecclesia, Hilarium, Hieronymũ, Augustinũ, Gregoriũ, Hugones, Bernardum, &c. Ecclesia item Græcanica Origenẽ, Basiliũ, Gregoriũ Nazianzenũ, Chrysostomũ, Epiphanium, Cyrillum, Damascenum, & hoc genus alios sanctissimos patres, qui fidem catholicam voce & calamo tradiderunt, Ecclesiam catechizando, exhortando, consolando, &c. Iudęos & ethnicos aut ad fidem vocando, aut confutando, hæreticis obsistendo, &c. Non titulos doctoratus & magisterij ambitiosè quæsiuerunt, sed opus ipsum in fidei catholicæ illucidationẽ, in Ecclesiæ ædificationem religiosè promouere studuerunt, idque magis contemplatione in cœnobijs & in desertis, quàm concertatione & contentione in philosophicis academijs & gymnasijs, &c. Non titulotenus doctores erant, sed opere ipso, non pinguia captabant & venabantur sacerdotia, sed Christi gloriam. Sic & hodie, laus omnipotenti Deo, doctores & Episcopos Spiritus sanctus creat eos, qui Ecclesiæ decus & fidei catholicæ synceritatem sedulò quęrunt aut docendo, aut scribendo, aut hæreticis iam vndiq; passim grassantibus resistendo, quales sunt: In Hispanijs R.D. Bartholomeus De mirãda Archiepiscopus Toletanus, carceris iniurias multo tempore passus. In Polonia R.D. Stanislaus Hosius. In Flandria nostra R.D. Martinus Rithouius acerrimus fidei catholicæ defensor & propugnator. In Geldria R.D. Wilhelmus Lindanus, Episcopus Ruremundanus destinatus, gemino certè honore digni, quorum pium conatum in bonum Ecclesiæ suæ Deus opt. max. promouere dignetur, nec nõ diu seruare incolumes: Quos puto meritò posse dici & coli doctores, magistros, & pastores, quanquam nisi vnus præcipuus doctor, archipater, archididascalus, & princeps pastorum sit in cælo Deus Iesus Christus dominus noster, Ezech. 37. & Act. 14. 20. & Tit. 1. &c.

Sectarij suas hæreses pro diuinis oraculis populo proponunt.

EPILOGVS.

In hac lectione corripit dominus & præceptor noster Christus superciliosos atque elatos scribas & legisperitos Iudæorũ. Docet item vt sese Ecclesiæ doctores inter fratres humilient, exemplo malignorum synagogæ moderatorum cautiores effecti, Eccle. 3. Quantò magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiã. Et præsens textus habet: Qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur: humiliamini igitur sub potenti manu Dei, &c. 1. Petr. 5.

FERIA

Hester 13. *Mardocheus autem deprecatus est dominũ, memor omniũ operum eius, & dixit: Domine, Domine rex omnipotens, &c.* Finis Epistolæ: *& ne claudas ora te canentium.*

PRAESENS lectio oratio est contra tyrannidẽ Aman aulici regis Assueri, qui in scriptura vocatur inimicus Iudæorũ, eo quòd vidẽs se contẽni à Iudęo, omnibus Hebræis præsentẽ intẽtaret & machinaretur mortẽ. hoc vbi cõpertũ habuisset Mardocheus, omniũ acerbissimè fleuit, scissis vestibus, sacco indutus, sparso in caput cinere, in media ciuitate voce magna clamans, amaritudinẽ animi sui omnibus ostẽdit. Regina quoque Hester, vbi exitiũ gẽti Israeli structũ cõperit, fleuit & ipsa, ieiunio animã suã humiliãs, seque pro populo Dei deuouẽs, in hac oratione, digna quæ in tribulationibus ad dominũ Deum effundatur, quam ex animi angustia domino offert, agit tria.

2. Paral. 20.

1 Primò, Vt gratiã Dei, atq; eius in se misericordiã obtineat, humili cõfessione Deo tribuit omnipotentiã, imperij dominatum & gloriã. Quibus epithetis, tanquã soli Deo proprijs, solent veteres si quãdo in rerum desperatione essent constituti, ipsum ex fide inuocare, quã crediderunt esse eum solum qui & posset & vellet suos de tẽtatione eripere, qua fiducia erecti fortiter quicquid esset aduersitatũ, miseriarum, persecutionum & afflictionũ ferebant, scientes nõ nisi iusto Dei iudicio, & suorum peccatorũ merito accidisse, nõ casu aut fortuito, vt solent impij Dei prouidentiã ignorantes, dicere in corde suo; Nõ est Deus, Psal. 13. Quales nunc multi sunt Epicurei, Sardanapali, Alcinoi, & canes impudentissimi: quos non magis præsentium temporũ angit calamitas, quàm si prorsus omni sensu essent destituti: sic suis immersi delitijs & voluptatibus, vt quasi Stoicam quandam indolentiam induisse videantur.

Epitheta soli Deo propria.

At longè profectò aliter, nostra Hester, quę licet in summis agere delitijs videretur, nempe potẽtissimi regis Assueri cõiunx charissima, in palatio omniũ rerum copiam habẽs, tota delitijs pigmentorũ affluens, & regio diademate ornata, orbis regina, angitur tamẽ populi sui afflictione, quem intellexit impiũ Aman in capitis periculũ adduxisse, & ex charitate (quæ proprijs communia anteponit) cõmune populi periculũ in se suscipit, & quasi sola damnationis sententiæ subiaceret, dolet, ieiunat, orat, cinere & sacco vestitur, nec nõ pro se orare iubet: intelligebat enim hac methodo Deũ peccati merito offensum, & supplicia minitantẽ, ad misericordiã flecti, tẽsum arcũ remitti, gladiũ iræ Dei vibratũ occultari. Itaq; istis pœnitentiæ armis sese irato Deo opponit, dicens: *Domine, domine Deus rex omnipotens, in ditione tua cuncta sunt posita, & non est qui tua possit resistere voluntati.*

Pœnitentiæ arma ieiuniũ oratio & cinis.

Tu fecisti

Tu fecisti cælum & terram, & quicquid cæli ambitu continetur, Dominus vniuersorum tu es. Quæ plena fiduciæ oratio soli Deo omnem tribuit gloriam & honorem, & in illius sinum se totam conijcit, vt ostendat ex ipso ea omnia quæ humanæ saluti expediunt dependere. Et tendit præsertim huc orationis huius exordium, vt superbus Aman pereat, incidatque in foueam quam populo Dei facere tentarat. Cui Mardochæus instinctu Spiritus S. assurgere noluit, nimirum ipso sic dicente: *Cuncta nosti & scis, quia non pro superbia & contumelia & aliqua gloriæ cupiditate fecerim hoc, vt non adorarem Aman superbissimum &c. sed timui ne honorem Dei mei transferrem ad hominem, & ne quenquam adorarem, excepto Deo meo.* Quibus verbis datur nobis exemplum expugnandi superbos Lycaones, nempe animo magna nimo, quo tyrannis omnis præsentissimè superatur. Facit huc Diogenis dictum, cui Syracusis olera lauanti Aristippus dixit: Si Dionysium adorare velles, olera non ederes. Imò, inquit, si tu ista edere velles, Dionysium non adorares. Animus certè fortis Diogenis, omni tyrannide superior, hoc animo etiam iussit Alexandrum cedere sibi. Mardochæus idololatriam dicit esse, principibus adulari. Nam Deus solus adorandus, Deut. 6. Principes verò adorat, non Deum, qui illorum subscribit furori. Vnde Augustinus, & habetur. 11. quæstion. 3. Quisquis: Quisquis metu cuiuslibet potestatis veritatem occultat, iram Dei super se prouocat: quia magis timet hominem, quàm Deum. Nam Petrus & Apostoli responderunt magistratui: Obedire oportet Deo magis, quàm hominibus.

Tyrannos superandi modus.

Animus magnanimus & fortis Diogenis.

Adulatio aulica superstitiosa est idololatria.

2 Secundò, Captata beneuolentia, artificio planè rhetorico statum caussæ, humili oratione proponit, insinuans non populum tantùm suum, sed se quoque periculo inuolutam esse. Itaque non prætexit aut sua, aut populi iam condemnati merita, virtutes, iustitiam, & sanctimoniam: hæc enim, quia exigua erant in populo, ideò periculi magnitudine consternata, exposita necessitate clamat, dicens: *Domine Deus rex regum, Deus Abraham, miserere populo tuo, quia volunt nos inimici nostri perdere, & hæreditatem tuam delere. Ne despicias partem tuam, quam redemisti de Aegypto.* Sensus est: Respice in testamentum tuum, respice in sanctos parentes nostros, qui tibi religiosè seruiuerunt: meritis eorum interuenientibus, parce nobis. Nos qui pro nostra culpa iam exercemur ab infidelibus in Babylone, sumus tamen eorũ sanguis qui te semper syncerè amauerunt. Parentũ eorum nostrorum hoc nobis adhuc est reliqui, quòd te verum Deũ fatemur: miserere ergo populi tui, quia volunt inimici tui delere hæreditatem tuam. Sic solent fideles ad Dominum, cùm tribularentur, clamare Psal. 119. Item Psal. 30. In te Domine speraui, non confundar in æternum: in iustitia tua libera me, & eripe me: & Da-

& Danielis 9. cap. Non in iustificationibus nostris prosternimus preces ante faciem tuam, sed in miserationibus, &c.

Oratio Hester pathetica & emphatica.

Est autem tota pathetica oratio & emphatica, quasi dicat: O Deus, tu qui solus potes, non intres in iudicium cum populo tuo, sed miserere, non mihi tantum, quæ, si externa spectes, non ita egeo: sum enim potentissima orbis regina, extra periculum constituta, regio amplexu secura, & formæ venustate omnibus gratissima; sed populo tuo, qui licet peccarit, tuus tamen est populus: iure creationis, quem ad imaginem & similitudinem tuam creasti: iure redemptionis, quem in manu forti eduxisti de terra Aegypti. Nec satis id tibi clementissimo patri, sed addidisti tui cognitionem; legem voluntatis tuæ indicem: cæremonias, quibus excoli voluisti ab ipso: & regionum fertilissimarum possessionem opulentam, vt non possis non tuum agnoscere populum, tot beneficiis olim à te affectum, quem nunc coniurati nominis tui hostes, volunt data pecunia perdere, delere, trucidare, & extinguere: ne scilicet vlla supersit sanctissimi nominis tui memoria. Patere igitur vt viuentes laudemus nomen tuum, nequando dicant gentes: vbi est Deus eorum? Nam populo tuo saluo, & incolumi, me quoque ancillam tuam seruasti. Constabit promissionum tuarum veritas: confundentur inimici tui. Hic audis caussam, quare à tyrannide cupiat liberari. Quomodo, ait Dauid, cantabimus canticum Domini in terra aliena? Item: Non mortui laudabunt te Domine, neque omnes qui descendunt in infernum: Sed nos qui viuimus benedicimus Domino, &c.

3 Tertiò, Necessitate detecta, addit petitionem, qua petit exaudiri, dicens: *Exaudi deprecationem nostram, propitius esto sorti & funiculo hereditatis tuæ, & conuerte luctum nostrum in gaudium, vt, scilicet, viuentes laudemus nomen tuum, &c.* Petit pacem ad prorogandū cultum Dei, non ad luxuriandum contra Deum. Sic & Dauid noluit emori, sed viuere & opera Dei denunciare, Psal. 117. Siquidem in tanta animorum cōsternatione, vbi tam acerba imminent capiti pericula, fieri nequit, vt mens officium faciat, vt ex fide Deum inuocet, colat, adoret, & reuereatur. Ideo Dauid expertus in se hanc animi conseruationem, ex consternatione iræ Dei, quam peccatis suis fuerat promeritus, exclamat: Anima mea turbata est valde, Psal. 6. Defecit virtus mea, Psal. 70. Ossa mea sicut cremiū aruerunt, Psal. 101. Aruit cor meū, &c. Psal. 101. Ideo Psal. 34. petit: Dic animæ meæ, salus tua ego sum. Hoc enim est, quod Hester hoc loco petit: *Conuerte luctum nostrum in gaudium,* vt scilicet ex spiritu tuo diffuso in cordibus nostris agnoscamus præsentium temporum pericula, calamitates, & miserias, quibus hostes fidei Ecclesiam opprimūt, & cum sanctissima hac deprecatrice ex vera cōtritione, & peccatorum cogi-

cognitione, in ieiunio, fletu, planctu, & cinere, sic dominum oremus, vt exoremus, & Regum ac Principum animos ad Ecclesiæ suæ defensionem, vt Esther Assuerum, excitet, hæresiarcharum, qui in Ecclesiæ perniciem coniurarunt, conatus impediat, vt idipsum dicamus omnes, & non sint in nobis schismata, sed in charitate, quæ est vinculum perfectionis, laudemus Deum in corde puro, conscientia bona, & fide non ficta.

Vtinam animaduertant historiam hanc tyranni Amanistæ nostrates in aulis regum & principum delitescentes. Esto, Aula etiam hodie habeat Abdias aliquot, prophetarum patronos & mecœnates, sed vt sub Achab, numerus eorum rarus est. Quid tum? Nunquid impunè ferociunt & superbiunt Amanistæ, quod peccatis nostris flagellum hoc iræ Dei meruimus? Absit. Erit enim cùm Dominus flagellum hoc suæ iracundiæ in ignem proiiciet, filios suos, quos istoc flagello castigauit, in gratiam recepturus. Potest Deus suo tempore Mardochæum aliquem aut piissimam Esther in salutem suorum excitare. Amanistæ impunè non ferociunt.

EPILOGVS.

Lectio præsens orationem continet Mardochæi optimi viri, & Hester optimæ reginæ, quam fuderunt ad Dominum Deum cœli, in sua & populi Israelis maxima anxietate, qua ab infidelibus tyrannis, à quibus bello erant superati, miserè exercebantur. Nec tantum orarunt, sed etiam exorarunt. Nam Aman incidit in laqueum, quem Iudæorum pedibus parauerat. Malum consilium, consultori pessimum. Consuluit Aman regi, vt perderet Iudæos, dicens igni eos assandos, sed rex Assuerus reuocata priori sententia contra Iudæos, tulit sententiam aduersum Aman, dicens: Suspendite eum. Sic nouit Deus exaltare humiles, & humiliare superbos. Consilium malum consultori pessimum.

FERIA QVARTA HEBDOMADAE SECVNDAE, EVANGELIVM. Matth. 20.

Et ascendens Iesus Hierosolymam, assumpsit duodecim discipulos secretò, & ait illis: Ecce ascendimus Hierosolymam, &c. Finis Euangelij: *& dare animam suam in redemptionem pro multis.* Lucæ 18. Marc. 10.

QVia sacra pœnitentia ad quam nos Quadragesimæ tempus hortatur, efficax sine merito passionis Christi & cæterarum virtutum custode nempe humilitate esse nequit, ideo in præsenti Euangelio Ecclesia Catholica vtriusque mentionem nobis facit. In quo Christus præsertim nobis proponit quatuor. Pœnitentia sine merito passionis Christi & virtute humilitatis inefficax.

1 Primò, Discipulis secretò enumerat passionis suæ futuræ omnia mysteria, scilicet, quòd tradetur principibus sacerdotū

& Scribis, Matth. 16. Tūc cœpit Iesus ostēdere discipulis suis, quia oportet eum ire Hierosolymam, & multa pati à senioribus, & scribis, & principibus sacerdotum, & occidi, & tertia die resurgere: *Condemnabitur morte; tradetur gentibus: illudetur: flagellabitur: conspuetur: crucifigetur: & tertia die resurget*. De morte eius &

Matth. 26. mortis genere habes, Psal. 21. Isa. 53. Hiere. 11. Daniel. 9. Zachar. 13. Item figuras Isaac oblati, Ioseph venditi, phase victimarum, & hoc genus cætera vsque ad hyssopum, quo sanguis victimarum super populum adspergebatur. Sepulturæ oracula & figuræ, Isa. 53. 57. Gen. 37. Resurrectionis verò & ascensionis, Psal. 15. Isa. 63. Gen. 37. Iudic. 16. Ionæ 2. sunt depicta. De illusione vides, Psal. 21. & 68. Luc. 22. & 23. Matth. 27. Marc. 15. De flagellatione, Psal. 72. Item 128. Iohan. 19. De excreatione, Isa. 50. Psal. 87. Matth. 26. & 27. &c. Quibus verbis Christus, præterquàm quod diuinitatis suæ potentiam, qua futura omnia præscire sese demonstrabat, ostendit arcanum Dei patris consilium, quo voluit filij sui humilitate antiqui hostis superbiam elidere, ac de peccato damnare peccatum, vt iustitia legis impleretur in nobis, si tamen compatimur. Nequit enim vera Christiani hominis iustitia, quæ non nisi merito passionis Christi contingit, in delitijs consistere: quare si Christum pati oportebat, & ita intrare in gloriam suam, Lucæ 24. multò magis nos ob varias caussas. Prædicit autem Christus omnia, scilicet:

Christus voluntariè passus est. 1 Vt ostenderet sese, iuxta prophetarum oracula, non inuitum, sed prorsus voluntarium passionem suscepisse, Isa. 53. Iohan. 10. Oblatus est, quia ipse voluit. Potestatem habeo ponendi animam meam, &c. Neque Iudæorum conuictum potentia, morti succubuisse, sed propria voluntate, & amore nostri: propter nimiam enim charitatem qua dilexit nos, lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo.

2 Vt discipulorum animos contra futuram tēpestatem præmuniret: Periculum enim erat, ne fidei susceptæ semen prorsus suffocaretur, si præter opinionem eripi sibi viderent eum, cui hactenus fidem habuissent: ex cuius doctrina vitam instituissent suam. Si enim sæpius moniti, nondum tamen consistere poterant irruente malo, sed scandalizabantur; quid futurum, si omninò tale quid nihil expectantes, vidissent obtorto collo sibi Christum abripi, ac post varia ludibria in crucem adigi?

3 Vt falsam quam de temporali regno iam imbiberant opinionem ipsorum animis euelleret. Siquidem credebant illa prophetarum vaticinia, qualia sunt apud Isaiam 32. & 54. Psal. 71. Isa. 9. Daniel. 7. aliisque locis innumeris, corporea

Act. 1. prorsus fore: Vnde rogabant, Domine, si in tempore hoc restitues

ſtitues regnum Iſraël? Indicat enim aliud, ſcilicet ſpirituale regnum ſe meditari, & iam parare per paſsionem.

4 Vt oſtenderet ſe eſſe eum promiſſum in lege Meſſiam, in quem omnia collimarent dicta prophetarum: neque alium poſteà expectandum, ſed in hunc eſſe ſpem omnem collocandam, atque ex præteritorum certitudine futura eſſe expectanda: atque ideò reſurrectionis, in qua ſalutis fidelium ſumma conſiſtit, meminit. Traditus ſiquidem eſt ob noſtra delicta, ſed propter noſtram iuſtitiam reſurrexit, Roma. 4. Peculiare quippe eſt Apoſtolo, mortem Chriſti & reſurrectionem vnà ferè maritare. In hoc enim mortuus eſt & reſurrexit, vt viuorum dominetur & mortuorum, Rom. 14. Item 2. Corinth. 5. Pro omnibus mortuus eſt & reſurrexit, vt qui viuunt, poſthàc ſibi non viuant, ſed ei qui pro ipſis mortuus eſt, & reſurrexit. Paulus in ſynagôga huiuſinodi myſteria expoſuit. Act. 17. Mors Chriſti ſine reſurrectione mundo ſalutaris non fuiſſet; ſed mors & reſurrectio vnà ſunt noſtra victoria, iucunditas, ſalus & beatitudo.

Reſurrectio paſſioni ſemper additur.

2 Secundò, docet quid plerunque ſub prætextu Euangelij venari ſoleat humana ratio, ſcilicet honores, diuitias, & gloriam. Siquidem ſola reſurrectionis mentione audita, mater filiorum Zebedæi, animalis adhuc, nec intelligens quæ Dei ſunt; ſomniabat enim externum regnum, in quo ſceptrum, gladius, & arma eſſent corporea; proinde à Chriſto quem adorabat petit auiditate fœminea, errore muliebri, & maternæ pietatis affectu, *vt ſedeant duo filij, vnus ad dexteram, & alius ad ſiniſtram*, id eſt, vt hic in rerum adminiſtratione primas teneat, ac rempublicam gubernet; & hic, ſecundo loco conſanguinitatis iure, regni negotia curet, particeps non tam curarum quàm quæſtus & lucri. Orat ſummatim aulæ primatum, qualem Ioſeph habuit in Aegypto, Gen. 41. Daniel in Chaldæa, Daniel. 5. & Mardochæus apud Aſſuerum, Heſter. 8. Commune enim hoc eſt parentibus, vt filiis ſuis conditiones amplas, & magnificos in ſeculo parent honores. Alij filiis ſuis (inquit Chryſoſt.) militiam prouident, alij honores, alij diuitias, ſed nemo prouidet Deum. Perditionem illorum magno precio comparant, ſalutem autem illorum nec dono accipere volunt. ſi viderint eos pauperes, triſtantur; ſed ſi viderint peccantes, non contriſtantur, vt oſtendant ſe corporum parentes, non animarum.

Ratio humana ſub Euangelij prætextu honores, diuitias, & gloriam venatur.

Parentum communo vitium.

Chriſtus autem docet, vt ex reſponſo patet, ſuum regnum conſtare fide, Euangelio, oratione, Spiritu ſancto, & Sacramentis, quibus reſiſtit ſatanæ, morti, inferno, mundo & carni. Non eſt igitur quod in hoc regno quis felicitatem aut ſecuritatem quærat; nam per multas tribulationes oportet nos

Regnũ Chriſti quibus conſtet.

Felicitas & ſecuritas in

regno Christi non quærenda.

introire in regnum Dei, Act. 14. imò & Christum ipsum oportuit pati, & ita intrare in gloriam suam, Lucæ 24. Propterea respondet non matri sed filiis, à quibus erat subornata: *Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? & baptizari baptismo quo ego baptizabor?* Quasi dicat: Non coronabitur, nisi qui legitimè certauerit, 2. Timoth. 2. Lucæ 18. Quicunque ergo regni Christi vult esse particeps, omnium primò huius passionem & mortem spectet oportet, vt nempe credat hanc mundi esse pretium vnicum, remissionem suorum peccatorum, iustitiam & vitam suam: deinde verò & ipse Christi calicem bibere, baptismoque eius baptizari debet, vt scilicet carnem & peccata mortificet, Coll. 3. studeat innocentiæ, & afflictiones quascunq; propter Christum ac iustitiam libenter subeat, Matth. 5. Contendite, inquit Christus Luc. 13. intrare per angustam portam. Stat item regalis sententia: humilitas præcedit gloriam. Inferiorem locum occupa, teipsum humilia, & exaltaberis, Prouerb. 15. Lucæ 14. Nec vacat mysterio, quod Christus crucem suam & eius contumeliam, calici & balneo, voluptatis symbolon habentibus, confert. Quod nimirum ideò fecit (Theophylacto teste) vt illa vocabula crucis & contumeliarum alioqui carni iniucunda & horrenda tali temperamento mitigaret, sicque ea iucunda & optabilia redderet, & quo plures imitatores sibi asciseeret, ipsum prius poculum hoc totum ebibit, & lauacrum tale totus subiit. Quo potenti exemplo permota est primitiua Ecclesia, vt haud secus ad martyrium properarent catholici, quàm si ad conuiuium aut balneum essent ituri. Vnde ait Bernardus: Stat martyr tripudians, & triumphans, toto licet lacerato corpore, & rimante latera ferro, non modò fortiter, sed & alacriter, sacrum è carne sua circunspicit ebullire cruorem. Vbi ergo tunc anima martyris? nempe in tuto, nempe in petra, nempe in visceribus Iesu, vulneribus nimirum patentibus ad introeundum. Hæc ille.

Christus cur passionem suã & mortem poculũ & baptismũ vocet.

3 Tertiò, Præsumptionem proponit horum fratrum, quæ plerunque ex ignorantia nascitur, qua, non agnita rei quam ambiunt difficultate, tantum vt libidini suæ faciant satis, etiam quæ vltra vires sunt, aggredi non verentur; & ex superbia, qua, obliti propriæ infirmitatis, tamen vt aliis præstantiores videantur, suis viribus maiora expetunt, hos quisquis in consilium adhibuerit duces, præsumere quiduis non audebit tantum, sed etiam aggredi, licet cælum terræ miscendum foret, tantum valet sæua in homine ambitio, vt peccatum peccato addere non vereatur. Huius ambitionis tyrannid fit, vt Ecclesiæ, imperia, regna, Respublicæ, ciuitates, & familiæ non tantum dilabantur, sed intereant, euertantur, a funditu

Ambitio oĩa diruit & fundĩtus euertit.

funditus pereant, dum regnis inhiant Principes Ecclesiastici; & Ecclesiis inhiant Principes prophani, quando illorum sit, verbo & exemplo Ecclesiam regere, non opes quærere, non arma vibrare: & horum sit imperia armis protegere, ab hostibus defendere. Quo fit, vt dum sutor vltra crepidam iudicare pergit, magna subsequatur perturbatio, iustoque Dei iudicio fit, vt dum extra vires nostras efferimur, turpiter subinde vt cantherius in portu labamur. Sic Ozias dum præter suam dignitatem sacerdotium vsurpat, lepra percutitur: Chore, Dathan, Abyron, viui absorbentur à terra: Iamnes & Mambre, Exod. 7. 2. Timoth. 3.

Monet igitur hic Christus, ne quis vltra vires suas sese efferat, vt Petrus, qui propria sui ipsius fiducia promisit se cum Christo non in carcerem tantum, sed & in mortem ire, Matth. 26. & Thomas, qui dixit ad reliquos discipulos: Eamus & moriamur cum illo, Iohan. 11. Sed quid accidit? Petrus ter negauit, & Thomas multis Christi reuelationibus post resurrectionem non credidit. Iohan. 20. Hinc Christus Iohan. 15. rectè ait: Sine me nihil potestis facere. Et Apost. 2. Cor. 3. Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, tanquam ex nobis, sed omnis sufficientia nostra ex Deo est. Sed Philip. 4. inquit Paulus: Omnia possum in eo qui me confortat. Nemo vltra vires suas sese efferre debet.

4 Quartò, Patientiam Christi proponit, quam ostendit primò erga hos duos fratres, quibus amicissimè respondet, dicens: *Calicem quidem meum bibetis, & baptismate quo ego baptizor, baptizabimini.* Quasi dicat: Patiemini quidem propter nomen meum, & hæredes regni mei vos futuros spondeo, tamen in me prius offendemini: sed quia tandem non ex naturæ vestræ viribus, sed ex mea virtute pro me patiemini, etiam regnum patris mei accipietis. Veritatem rei huius vides Act. 12. nempe Iacobum capite plexum; Iohannem verò vitam sine cruce non transegisse, vides Act. 4. & 5.

Præclarè item hic dicitur ab Hieronymo: Regnum cælorum non esse dantis, sed accipientis: non personæ, sed vitæ paratum esse. Opera ait Iohannes eorum sequuntur illos. Qui benè fecerunt, ibunt in vitam æternam. Sensus item est: Non carnis prærogatiua, aut personæ respectus hic habet locum, sed gratiæ supernæ vsus & virtutum meritum. Pater non patitur sibi aliquem sedere dexterum, nisi solum filium. Psal. 109. Hebr. 1. Qui verò mihi ministrauerint, & eos honorificabit pater, & eosdem mecum esse patietur, Iohan. 12. 15. 16. Superest ergo vt legitimè militetis: quia nemo coronabitur, nisi qui legitimè certauerit, 2. Timoth. 2. Iohan. 5.

Deinde patientiam Christi proponit, quam ostendit erga reli-

reliquos Apoſtolos, qui ægrè ferebant duorum fratrum ambitionem, quòd aliis pręferri voluiſſent. Sed Chriſtus eos conuocans, tribus efficaciſsimis argumentis eos conciliat, dicens: *Scitis quia principes gentium dominantur eorum, & qui maiores ſunt, poteſtatem exercent in eos. Non ita erit inter vos, ſed quicunque voluerit maior fieri, ſit veſter miniſter: & qui voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſeruus. Sicut filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam ſuam redemptionem pro multis.* Iis tribus argumentis, quorum primum à ſimilitudine regni prophani ſumit: ſecundum ab humilitate, quæ decet eos qui humilitatem Euangelicam profitentur: tertium ab ipſo Chriſto, qui cùm diues eſſet, ita pro nobis egenus factus eſt, vt non haberet vbi caput reclinaret, vt ſcilicet ipſius inopia diuites efficeremur 2. Corinth. 8. Apoſtolos corripit; nam ex ignorantia & carnali prudentia eorum prodibant cogitationes. Permiſit autem Dominus Apoſtolos huiuſmodi vitiis ſubinde labi, vt pòſt prædicatores Euangelij effecti, diſcerent patienter ferre lapſos, iuxta illud: Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, huiuſmodi inſtruite, &c. Galat. 6. Chriſtus igitur breui hac concione duorum fratrum ambitionem humilitatis commendatione deprimit, & decem diſcipulorum indignationem compeſcit. Siquidem omnibus ſe in exemplum proponit, ac docet ipſos non debere putare ſuum regnum iis artibus eſſe adminiſtrandum, quibus mundanum adminiſtratur: quaſi dicat: Pater meus duos in mundo ordines, veluti duo luminaria magna, conſtituit. Mundanum, quem commiſit adminiſtrandum Imperatori, Regibus, Ducibus, Principibus, Comitibus, Senioribus, Iudicibus, &c. vt ſcilicet gladio externo bonos defendant, & malos puniant, Rom. 13. 1. Petri 2. Et ſpiritualem, quem commiſit adminiſtrandum Epiſcopis, Paſtoribus, Doctoribus, Presbyteris, Concionatoribus, &c. vt vigilent pro animabus ſubditorum, Euangelium prædicent, Sacramenta adminiſtrent, & excommunicatione legitimè vtantur. Quaſi dicat: Non decet vos gladio pugnare, ſed verbo diuino, ad Titum 1. vt potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt arguere. Quare ex mea vita exemplum ſumite. Ego Dominus cæli & terræ, omnium veſtrum factus ſum ſeruus, præbete ergo etiam vos erga omnes faciles, &c. Chryſoſt. Principes mundi ideo fiunt, vt dominentur in minoribus ſuis: principes Eccleſiæ, vt ſeruiant minoribus ſuis, vt proprias vtilitates negligant, & illorum procurent, nec mori timeant pro ſalute ipſorum. Non ergo extollat præſidentem dignitas, ne ab humilitatis beatitudine corruat: illud autem nouerit, quòd humilitas vera miniſterium plurium eſt. Sicut enim qui pluribus

Apoſtolos cur labi permiſerit Chriſtus.

Ordines duo in mundo.

Principes mundi & Eccleſię quare fiant.

bus ministrat vulneratis, abstergens cuiuslibet vulneris saniem, non sumit ex ministerio illo causam elationis; sic multò minus cui commissæ sunt curæ fraternorum languorum, vt omnium minister redditurus pro omnibus rationem, humilis esse debet atque solicitus, Eccles. 32. Rectorem te posuerunt? noli extolli, esto in illis quasi vnus ex ipsis. Curam illorum habe, & sic considera, & omni cura tua explicita recumbe, vt læteris propter illos, & ornamentum gratiæ accipias coronam, & dignationem consequaris coronationis.

Solet hoc loco disputari ea quæstio, num scilicet iniquè agant parentes, qui suis liberis dignitates procurant, aut Ecclesiasticas, aut ciuiles: de qua vide August. epist 121. Tom. 2. Item Prosperum lib. 3. de vita contemplatiua, cap. 28.

EPILOGVS.

Euangelij huius prior pars vaticinium habet de passione ac morte Christi, necnon de eiusdem resurrectione, quam saltem suam illis prædixit: primò, vt contra scandalum crucis eos præmuniret, ne videntes ignominiosissimam acerbissimámque ipsius mortem in fide hæsitarent, aut desponderent animum: secundò, vt vltrò se & scienter ostenderet passionem mortémque subiturum, in quo nimirum totus fructus passionis & mortis eius constitit: tertiò, vt omnes intelligerent passionem, mortem & resurrectionem ipsius esse pretium redemptionis, per quod iustificari saluandos oporteat, Roma. 4. Altera pars pharmacum & medicinam præbet contra tyrannicam ambitionis plagam, quæ sese prodidit in duorum Apostolorum stulta petitione, & aliorum indignatione. Duo ergo circa eos facit Christus: Reiicit dominationis nimium appetitum, & modum prælationis Christianæ, & formam quam sequantur humilitatis, modesta ratione præscribit describitqúe. Necesse est ergo, vt rectorem subditus disciplina patrem, & pietas matrem, & humilitas seruum exhibeat, ne aut districtio rigida, aut pietas sit remissa, sed vtrobique seruetur discretio.

FERIA QVINTA HEBDOMADAE SECVNDAE QVADRAGESIMAE, EPISTOLA.

Maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, &c. Finis Epistolæ: *Quido vnicuique iuxta viam suam, & iuxta fructum adinuentionum suarum.* Hier. 17.

VIdens propheta Hieremias pertinaciam vanamque fiduciam regis Sedechiæ & populi Iuda, contra verbum Dei ad Aegypti præsidia confugientium, fulmen iræ Dei illis ore impauido denunciauit. Maledictos namque omnes pronun-

ciauit in hominis auxilia fidentes, hoc est, omnes execrationes legis à Mose Deuter.28.enumeratas, redundare in huiusmodi vanæ fiduciæ impios homines, & ex antithesi ostendit benedictum esse eum qui spem suam in Domino ponit, omnesque benedictiones præfato cap. contentas super eum venturas. Et hac epistola tria præsertim proponit propheta.

1 Primò, Ostendit in quo potissimum hominis sit constituta damnatio & maledictio: in eo scilicet, *quod confidit in homine, ponit carnem brachium suum*, hoc est carnem fortitudinem suam ponit, *& à Domino recedit cor eius*. Isaias propter eam vanam & execrabilem fiduciam, qua Israel anteà se Aegyptiorum præsidio satis tutam sperabat, vaticinando etiam intonuit, dicens: Væ qui descendunt in Aegyptum ad auxilium, in equis sperantes, & habentes fiduciam super quadrigis, quia multæ sunt, & super equitibus quia præualidi nimis, & non sunt confisi super sanctum Israel, & Dominum non exquisierunt. Ipse autem sapiens adduxit malum, & verba sua non abstulit: & consurget contra domum pessimorum, & contra auxilium operantium iniquitatem: Aegyptus homo, & non Deus: & equi eorum caro, & non spiritus: & Dominus inclinabit manum suam, & corruet auxiliator, & cadet cui præstatur auxilium, simulque omnes consumentur, Isa.31.

Hebraismus est ponere carnem brachium suũ.

Hæc faciunt qui confidunt in virtute sua, Psal.48.& 117. Prouerb.11. qui suam volunt statuere iustitiam, Rom.10. & iustitiæ Dei nolunt subiici. Huiusmodi quàm grauia & horrenda sequantur supplicia, scripturæ testantur: nam à gratia exciderunt, qui in lege iustificari volunt, id est, qui sine Christo propriis viribus salutem assequi nituntur, Galat.5. vt in iis glorientur. Inimici Dei constituuntur qui voluerint amici esse huius seculi, Iacobi 4. Dominus dissipabit ossa eorum, qui hominibus placent, Psal.52. Tales olim fuere Philosophi, Iudæi, Pelagiani, Pseudoapostoli, hypocritæ, & Anabaptistæ, qui excæcati propria malitia, laborantes ignorantia veritatis, & concupiscentia rerum noxiarum, euanuerunt in cogitationibus suis, & dicentes, se esse sapientes, posuerunt carnem brachium suum, dum scilicet in carne gloriantur, id est, in rebus carnalibus, quos rectè inimicos crucis Christi vocat Apostolus; cùm non oporteat eum qui gloriatur in alio, quàm in cruce Domini nostri Iesu Christi gloriari, Gal.6. Alioqui, vt minatur propheta: *Erunt quasi myricæ in deserto, non videbunt cùm venerit bonum, & habitabunt in siccitate in deserto, in terra salsuginis*. Sensus est: Spes impiorum peribit, vana salus hominis, &c. Neque Deus, neque gratia est apud apostatas, 2.Paralip.15. Abiecti sunt tanquam reprobum argentum, supra Hiere.6. Quibus metaphoris significat propheta omnem eorum iustitiam qui sine

Supplicia quã horrenda maneant in seipsis confidentes.

Christi in cruce maximè gloriandum.

Per bonum, intellige pluuię benedictionem, per siccitaté, terram sabulosam:

ſine Chriſto iuſtificari voluerũt, fore rem futilem & abiectiſſimam, vt eſt Iſa. 59. Oua aſpidum ruperunt, telas araneæ texuerunt. Telæ eorum non erunt in veſtimentum, neq; operientur operibus ſuis: opera eorum opera inutilia, & opus iniquitatis in manibus eorum. Eſt enim myrica herba humilis & abiecta, quæ ſolo arenoſo & ſterili delectatur, maleficis ad odia concitanda in vſu. Sic impij, qui licet hîc exaltentur vt cedri Libani, deiicientur, nec videbunt gloriam Domini, Iſa. 26. ſed proiicientur in tenebras exteriores, poſt mortem ſcilicet, ipſis & auxilio gratiæ cæleſtis, & occaſione bonarum operationum ſublatis, ac flumine illo, cuius humore fœcunda ſunt fidelium pectora ad producendos virtutum fructus, obturato, in ſalſugine deſperationis perpetuo permanſuri. Pſal. 103.

Terra ſalſuginis eſt, quæ humore ſalis acerbo æquè ſterilis eſt, atque ſabuloſa.

Myrica qualis herba.

2 Secundò, Per locum à contrario deſcribit felicitatem eius qui cõfidit in Domino. Huic enim erit Dominus fiducia, illuminatio, fortitudo, firmamentum & liberator. Is autem dicitur in Domino confidere, qui depoſita omni opinione propriæ ſanctimoniæ, totus à Deo pendet, non contentus aut propriæ conſciẽtiæ 1. Iohan. 3. aut adulãtis vulgi teſtimonio, ſed etiam ſi omnia quæ præcepta ſunt fecerit, ſe totũ tamen in Dei proiicit miſericordiam dicẽs cum Propheta: Si iniquitatẽs obſeruaueris Domine, Domine quis ſuſtinebit? Pſal. 129. Iſte intelliget veritatẽ, & fidelis in dilectione acquieſcet illi, Sap. 3. depoſita vt loquitur Apoſtolus ad Philip. 3. omni quam ex carne, id eſt, rebus carnalibus, quæ ſpiritu Chriſti deſtituuntur, fiducia, vt inueniatur nõ habere ſuam iuſtitiam, quæ ex lege eſt, ſed eam quæ eſt ex fide Ieſu Chriſti. *Erit enim hic*, vt habet propheta, *quaſi lignum quod tranſplantatur ſuper aquas*, Pſal. 1. & 22. ſcilicet gratiæ ſpiritualis, qua fit vt de ventre eius fluant aquæ viuæ, Iohan. 7. *Quod ad humorem mittit radices ſuas*, id eſt, omnium actionum ſuarum intentionem ad Chriſtum dirigit, qui eſt fons pat[illegible]s in ablutionem peccatorum, Zachar. 13. *Non timebit cum venerit æſtus* perſecutionum, & aduerſitatum, quia non contriſtabit iuſtum quicquid illi acciderit, ſed gaudebit, ſciens quid tribulatio, patientiaq; operatur, Rom. 8. *Erit folium eius viride*, id eſt, tota vitæ ipſius actio gratia virtutum ad ædificationem proximi ornata, ita conſtans, vt nec eleuetur proſperis, nec frangatur aduerſis. *Et in tempore ſiccitatis non erit ſollicitum, nec deſinet facere fructum*, ſciens inutilem ſeruum qui domini pecuniam nõ dederit ad vſuram, proiiciendum in tenebras exteriores, Luc. 12. Matth. 25. 1. Petr. 4.

Felicitas hominis in domino confidentis.

Quis in domino confidere dicatur.

Elegans antitheſis, qua opponitur hominis verè iuſtificati, & in ſolo Deo fiduciam habentis felicitas, miſeriæ hominis infidelis. Bonum ergo eſt ſperare in Domino, quàm ſperare in principibus, Pſalm. 117. Ex qua etiam contra noſtri temporis aduerſarios confirmare licet, opera iuſtorum, & eo-

Opera iusto-rum fidelis iustitię mercede donabuntur.

& eorum qui ex fide in Christum opera exercent virtutum, iustitiæ mercedem accepturos. Siquidem, Apostolo teste, non est iniustus Deus, vt obliuiscatur laboris nostri, Hebr. 6. Sunt itaque opera fidelium (nemo enim secundum Augustinum computare bona opera potest ante fidem, in præfat. Psal. 31.) & eorum qui confidunt in domino, bona, iusta, & sancta; æternæ vitæ meritoria, imò dum à spiritu Christi fidelem inhabitante proficiscuntur talia, vt possint ex iustitia in iusto Dei iudicio, quod secundum æquitatem reddet vnicuique secundum opera, mercedem expectare, quod metaphoricôs exprimit propheta, dum ait: *Non timebit cùm venerit æstus. Erit enim folium eius viride, in tempore siccitatis non erit sollicitum.* Quanquam enim cesset cum morte benè operandi facultas, permanet tamen actarum virtutum & fidei viror ex merito Christi permanentis. Fiduciæ, quæ ex puro corde in Deum ponitur, vsus & commoditas quanta sit, vides, Psal. 3. 16. 21. 31. 39. 117. 124. 146. 2. Reg. 22. Prouerb. 16. 28. 30. Isaiæ 25. 40. &c. Vt confidamus Deo, præcipitur nobis, Psalm. 36. 61. 77. 130. Matth. 6. 9. Marc. 6. Iohan. 16. &c. Vt Dominum Deum constantes expectemus, præcipitur Psalm. 26. 36. Osee 12. Abac. 2. Sophon. 3. Ne in temporalia & creaturas speremus, passim multa etiam loca occurrunt, vt Psal. 43. 48. 15. 16. 117. 134. 145. Prouerb. 11. 12. Esaiæ 36. 59. Hieremiæ 7. 17. 49. Amos 6. 2. Machab. 8. 12. Marc. 10. Dominus Deus vt sibi soli fidere discamus, omnem creaturam sub pedibus nobis iecit, angelos ministros fecit, denique dominos sabbathi constituit. Sanctè ergo eis creaturis ad Dei gloriam vtamur, in Deo semper sperantes, iuxtà hunc rhithmum:

Locutio prophetæ metaphorica quid exprimat.

In solum Deum creatorem spera,
Creatura eius vtere mente syncera:
Hoc si præstas, iustificaberis,
Et ab omni malo tutus eris.

3 Tertiò, Ne quis falsa persuasione putaret se statim esse securum posse, si animo suo fiduciam aliquam de Deo concepisset, docet Propheta non esse humani iudicij, ea de re pronunciare. *Est enim cor hominis prauum, & inscrutabile*, non natura sua: creauit enim Deus hominem rectum, vt voluntas Deo in omnibus obediret, nec à seipsa dissentiret: sed vitio primi peccati, quo tota est læsa natura: cordis illa prauitas accessit, adeoque excreuit, vt ipsi etiam homini sibi subinde parum notus sit animus: vnde exclamant sancti; Ab occultis meis munda me Domine, Psalm. 18. Item: Maior est Deus corde nostro, & nouit omnia, 1. Iohan. 3. Quo fit vt nemo sciat amore ne an odio dignus, Eccles. 9. non tam propter occultum Dei iudicium, quàm propter latentem cordis humani

Cor hominis prauum non natura, sed vitio primi parêtis.

praui-

prauitatem: quare ineptissima est illa de speciali fide, aut certa fiducia in Deum, doctrina: debent enim fideles iuxta Pauli doctrinam ad Philip. 3. cum timore & tremore suam ipsorum salutem operari, ex fide credere, & sperare in misericordia Dei, vt docet August. lib. 1. de prædest. sanct. cap. 11. Fideles cum timore & tremore salutem suam operari debent.

Neque verò propterea docemus, aut desperationem, aut diffidentiam ex verbo Dei & diuinis promissionibus certissimè concipiendam: etsi enim illæ in se certissimæ sunt, proponuntur tamen sub conditione; certissima quidem est promissio de vita æterna, de remissione peccatorum, sed quæ nulli contingent, nisi seruantibus mandata, sicut innumeris locis docent scripturæ, Matth. 9. 11. Iohan. 4. Zacha. 11. Iohan. 10. Quare rectè docemus, fide ac spe animum esse ad Deum erigendum, credendum verbo Dei, sperandum in multitudine misericordiæ nominis eius, virtutibus animum excolendum: atqui nunquam præsumendum. Si enim Apostolus qui nullius sibi conscius erat, in hoc tamen non audebat se iustificatum præsumere, nec seipsum iudicare, (qui enim iudicat me, Dominus est, inquit, 1. Corinth. 4.) multò minus certò nobis est præsumendum, cùm cordis nostri latebras inuestigare nequeamus, quod propheta fraudulentum, ac sua quærens, meticulosum, & desperabundum vocat. Siquidem solus Dominus est qui probat corda & renes, cui omnia patent, qui lux est, habitans ignem inaccessum, & reddit vnicuique secundum viam adinuentionum suarum; hoc est, iuxta opera sua 1. Corinth. 4. 2. Corinth. 5. Quia enim fons humanarum operationum, auctore Christo, Matth. 15. est cor pronum ad malum ab adolescentia sua, Genes. 6. & renes impudicitiæ fomitem subministrant: ostendit propheta mala esse ea omnia quæ ex his duobus proficiscuntur: ac proinde iudicio Dei obnoxia, nisi gratia remissionis deleantur. Fide & spe animus ad Deum erigendus. Dominus solus probat corda & renes. Apoca. 2. Psal. 7. 1. Reg. 16.

EPILOGVS.

Tritum est prouerbium: Qui benè confidit Domino, benè mœnia struxit. Exemplum huius rei est Dauid, de cuius fiducia habes, Psalm. 7. 10. 12. 24. 30. 37. 51. 54. 55. 56. 60. 61. 70. 72. 90. 118, 140. 141. Contrarium est, qui fiduciam suam in homine ponit, periit. Nam vana fiducia est ædificare in arenam, inniti baculo arundineo; vtrumque in præsenti lectione declaratur. Melius est itaque sperare in Domino, quàm in principibus, quia Dominus est protector noster, Domini est salus, Dominus est fortitudo pauperi; spes à turbine, vmbraculum ab æstu, Isa. 25. Nolite confidere in principibus, & in filiis hominum in quibus non est salus. Præterea etiam hîc admonemur, Deum nos nihil in cordibus nostris celare posse, Eccle. 15. Psal. 33. Hebr. 4. Wie op God betrout/die heeft wel ghebout. Psal. 117.

FERIA

FERIA QVINTA HEBDOMADAE SECVNDAE, EVANGELIVM.

Luc. 16. *Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura & bysso, &c.* Finis Euangelij: *Si Moysen & prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.*

QVia sic comparatum esse videmus, vt ex præsentium rerum felicitate, aut inopia æstimare soleant homines futuram conditionem, vt scilicet omnes diuites beatos, contrà omnes pauperes miseros & iræ filios reputent, iuxta Psal. 146. sententiam: Beatum dixerunt populum cui hæc sunt: ostendit hoc Euangelio Christus ex præsentibus rebus futuram conditionem, non esse metiendam. Nam beatus populus, cuius Dominus Deus eius, Psalm. suprà citato. Proponit itaque quatuor.

Rebus ex præsentibus futura cōditio nō metiēda.

1 Primò, Duorum hominum & vitam & mores dispares, nempe, diuitis, magni nominis apud homines, apud Deū verò obscuri & ignoti quantum ad approbationē, Psal. 15. Matth. 7. & 25. cuius vita in maxima rerum omniūm felicitate & luxu constituta erat. Summa: Totus dissolutus erat. nam induebatur quotidie purpura & bysso, & præterea omnibus delitiis vacabat, ambitioni deseruiens & voluptati. Is enim erat diuitis huius superbi affectus, vt ex fruitione opū, quasi supremam felicitatem metiretur, non habens aliquā in vestitu personæ, conditionis, dignitatisque rationem: siquidem vestiū vsus à natura concessus, necessitati & cōditioni pro vtilitate reipublicæ, non luxui seruire debet. Alia enim Regi, Principi, Duci, Senatori, priuato, plebeioq; vestis cōuenit. Publicos enim rectores decet dignitatē, quam ex Dei vocatione sustinent, tueri; quæ ratio in priuatis hominibus locum nō habet. Quantū ad Principes attinet, ait Christus Luc. 7. Ecce qui in veste preciosa sunt & delitiis, in domibus regum sunt. Quantū verò ad priuatos, dicitur Eccle. 11. In vestitu ne glorieris vnquam. Et Paulus 1. Tim. 2. Similiter mulieres in habitu ornato, cum verecundia & sobrietate ornantes se, & nō in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste preciosa: sed quod decet mulieres, promittētes pietatem per opera bona. Idem ad Tit. 2. Anus similiter in habitu sancto: diuus quoq; Petrus 1. canonic. 3. cap. Quarum non sit extrinsecus capillatura, aut circundatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus, sed qui absconditus est cordis homo, in incorruptibilitate quieti & modesti spiritus, qui est in conspectu Dei locuples. August. Non affectetis vestibus placere, sed moribus. Nam Bernardus ait: Ex cordis thesauro procedit, quicquid vitiorum foris apparet. Vanum cor, vanitatis notam ingerit corpori; exterior superfluitas, interioris vanitatis indicium

Vestiū vsus luxui seruire non debet.

cium eſt: mollia indumenta, molliciem animi indicant. Hiſſc Iſa.3.comminatur Dominus d. Pro eo quod eleuatæ ſunt filiæ Sion, & ambulauerunt extento collo, & nutibus oculorum ibant, & plaudebant, & ambulabant, & pedibus ſuis compoſito gradu incedebant, decaluabit Dominus verticem filiarũ Sion, & Dominus carnem earum nudabit. In die illa auferet Dominus ornamentum calceamentorum, & lunulas, & torques, & monilia, & armillas, & mitras, & diſcriminalia, & periſcelides, & mutatoria, & palliola, & linteamina, & acus & ſpecula, & ſindones, & vittas, & teriſtra. Et erit pro ſuaui odore fœtor, & pro zona funiculus, & pro criſpanti crine caluitium, & pro faſcia pectorali cilicium. Iterum Soph.1. Viſitabo ſuper principes, & ſuper filios regum & ſuper omnes qui induti ſunt veſte peregrina.

Indumenta mollia, molliciem animi indicant.

Damnatur ergo in hoc diuite, non rerum vſus, ſed turpis abuſus. Siquidem non cõtentus veſtium delitiis, addidit gulæ cupedias, quibus & effrenem & laſciuam concupiſcentiam, ſatis per ſe in omnem libidinem irruẽtem, prouocaret. *Nam epulabatur quotidie ſplendidè*, magnificè, & delicatè, & ambitioni ſeruiens, & luxui, & voluptati. Quaſi dicat: cùm diuitiarũ comes ſit luxus, huic Deus venter erat, hunc coluit iuxta Iſa. 5. cithara, lyra, tympano, tibia, & vino, contra admonitionem Sapientis Eccl.37. Noli auidus eſſe in omni epulatione, &c. Chriſti, Luc.21. Attendite ne grauentur corda veſtra crapula & ebrietate, &c. & Pauli, Rom.13. Carnis curam ne feceritis.

Vſus rerum non damnatur, ſed abuſus.

Comes diuitiarũ luxus.

Notandum tamen hic, quòd diuitiæ, veſtes, epulæ, per ſe neque bonæ neque malæ ſunt; ſed vt ſint bonæ, pius vſus facit: vt malæ ſint, abuſus in cauſſa eſt. Multi ex piis & Deo dilectis diuites fuerunt, vti Iob, Abraham, Loth, Iſaac, Iacob, quibus adeò non obſuerunt diuitiæ, vt & honori fuerint. Multi quoq; ex piis ſplendidè fuere veſtiti, vti Ioſeph, Dauid, Salomon, Heſter, Iudith, qui tamen perinde Deo placuerũt. Sic etiam ſplendidè vixerunt ſanctorum nonnulli, vti idem Dauid, item Salomon, atque adeò ipſe Chriſtus, quem propterea hominem voratorem & vini potatorem Phariſæi vocarunt. Ita nimirum nihil obfuiſſent huic diuiti diuitiæ eius, veſtimenta item & ſplendidæ epulæ, ſi (vt illi) pium vſum adhibuiſſet. Verùm quia omnia rapuit in abuſum & immiſericordiã, idcircò iure damnatur. Sibi vni iis inſeruiuit, voluptatem in iis quæſiuit, felicitatem in iis collocauit, quod damnatione & reiectione dignũ erat. Nam diuitiis ſuis debebat ſuccurriſſe pauperi Lazaro, veſtium ſplendore illius nuditatem texiſſe; immoderata crapula illius eſuriem leniiſſe. In hunc finem contigerant ipſi diuitiæ, veſtium abundantiæ, exquiſita edulia. At quãdo huic fini ſatisfacere neglexit, contrarium tandem experiri coactus eſt.

Paupe-

Pauperis vitam & mores dicit fuisse in summa rerum omnium indigentia: nam huic nec domus erat, nec cibus, nec vestis, ac ne corporis quidem prospera valetudo. *Iacebat ad ianuam diuitis vlceribus plenus*, bis miser, non admissus est hulcerosus intra sumptuosas ædes, ne funesto spectaculo contristaret oculos vndequaque lauti conuiuij. Accessit ad miseriæ cumulum fames intolerabile malum. Siquidem minima petiit, *cupiens saturari de micis quæ caderent de mensa diuitis*, sed non erat qui daret, cùm canes illic essent panibus saturi. Secundum enim iudicem populi, sic & ministri eius, Eccles. 10. Et rex impius, omnes ministros habet impios, Prouerb. 29. Immisericordiam hominum damnabant canes: Nam huius hulcera lingebant. Contra quos intonat Ambrosius d. Auis sociatur auibus, pecus pecoribus, piscis piscibus; solus tu homo consortem excludis, & feras includis; parietem vestis auro, & pauperes nudas vestimento: pauper panem petit, & non accipit, & equus tuus aurum sub dentibus mandit, Eccle. 13. Omne animal diligit simile sibi, sic omnis homo proximum sibi. Alioqui qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo?

Quod autem Christus hunc pauperem mendicum, obscurum & ignotum apud homines, nomine notat, ostendere voluit eum clarum, notum & approbatum fuisse apud Deum. Dicitur enim Lazarus adiutus, quia destitutus ab hominibus, sed adiutorem habuit Deum. Iacò. 2. Nónne Deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites in fide, & hæredes regni, quod repromisit Deus diligentibus se? Vos autem exhonorastis pauperem, Psalm. 17. Animas pauperum saluas faciet. Ex vsuris & iniquitate redimet animas eorum, & honorabile nomen eorum coram illo. Nouit enim Dominus qui sunt eius, 2. Timoth. 2. Sic nouit Mosen. Exod. 33. Sic Apostolorum nomina scripta sunt in cælis, Lucæ 10. Humiles quippe Dominus nouit, atque approbat, & superbos ignorat, Prouerb. 10. Memoria iusti cum laudibus, & nomen impiorum putrescet.

Hæc si quis humana solum ratione perpendat, quis non iudicabit hunc (maximè si aliquam existimet esse rerum inferiorum apud Deum prouidentiam) omnium fuisse infelicissimum, quando huic mala acciderint, quasi iuxta Ecclesiast. cap. 28. opera egerit impiorum. Neque enim sola paupertatis cruce acerbissima, sed ægritudinis, miseria quoque premebatur, adeò vt sicut illo diuite nemo felicior, ita hoc nemo miserior iudicari poterat. Cæterùm, cùm non fortuitò, aut casu, sed singulari Dei Opt. Max. prouidentia & diuitibus &

pauper-

pauperibus suæ quæque sortes in hoc seculo æquè accidant, nunquã cogitabit diues sese ob diuitias fœlicem, aut Deo gratum, neque pauper sese ob paupertatem à Deo desertum: sunt enim & diuitiæ & paupertas res adiaphoræ. Sola verò iustitia aut iniustitia est quæ hominem Deo conciliat, aut inimicum constituit. Vnde nec in Lazaro dominus ipsam mendicitatem & hulcerositatem laudat, sed pium vsum, nempe patientiam & fiduciam, multi vltrò mendici & hulcerosi sunt, vtpote illi qui aut ex prodigalitate, aut otio in egestatem labuntur, & ex impuris concubitibus morbos hauriunt, horũ laus hic nulla est. Lazarus non suo ipsius vitio inopia & hulceribus premebatur, sed Dei voluntate in hanc fortunam peruenit; nihilo tamẽ minus & patiens extitit, nec in tantis malis blasphemauit, nec conuitiatus fuit, nec incessauit luxum diuitis, nec inhumanitatem diuitis condemnauit, sed fortis perstitit & magnæ philosophiæ, & fiduciam erga Deum immobiliter retinuit, hoc demum laude in illo dignum fuit.

Diuitiæ & Paupertas res adiaphoræ.

Deinde hoc primo loco proponit mortem, quæ vtrumque dispar est subsecuta, nam pauperi, terminus erat omnium miseriarum, laborũ, famis & cruciatuum: at diuiti finem attulit voluptatum, delitiarum, & conuiuiorum. Statutum est enim hominibus semel mori, & post hoc iudicium, Heb. 9. quo scilicet decerneret præmia vitæ æternæ iustis, & pœnas gehennæ impiis: Iustus enim est Deus, nec potest obliuisci operis nostri: & fidelis, vt non patiatur nos tentari supra id quod possumus, 1. Cor. 10. Ideo Lazarum qui magna fortitudine & patientia durum paupertatis telũ sine inuidia superauerat (laudabilis enim paupertas cum timore Dei, Prouer. 15.) vt quia socius passionis fuerat, esset & consolationis. Si enim compatimur, & cõregnabimus: & diuitem immitem, superbum, omnibus voluptatum illecebris diffluentem, sperantem in incerto diuitiarum, impiũ, securum, quasi iustorum opera habentem, cùm duceret in bonis dies suos, tenentem tympanum & citharam, ex hac vita euocat, (mors enim omnium communis, solum docet diuites hoc, quod homines sunt quemadmodum cæteri) sed ita vt illũ ab angelis deferri iuberet in sinum Abrahæ, qui ante passionẽ domini limbus erat, nunc verò requies æterna: sunt enim iustorum animæ in manu Dei, vt non tangat illos tormentum mortis, Sap. 3. Nam oculi domini super hunc metuentem Deum, vt erueret à morte animam eius, & aleret eum in fame, Psal. 32. Custodit enim ossa eorum, vt vnum ex iis non conteratur, Ps. 33. Nam pretiosa in conspectu domini mors sanctorum eius, Psal. 115. Hoc honore dignatus est eum Deus, quem diues nõ dignabatur tecto suo. Beati ergo mortui qui in domino moriuntur, Apoc. 14. Et vt hunc mortuum & sepultum, nimirum

Paupertas laudabilis cũ timore Dei.

Sinus Abrahæ quis, vide Tertullianũ, libr. 4. contra Marcionem.

Mors sanctorum pretiosa in conspectu Dei.

cum pompa, qualis in funebriis diuitũ adhiberi ſolet, atque in inferno conſtitutum, horrenda illa ſtatim ſubſequerentur tormenta: Iudicium enim ſine miſericordia illũ decebat, qui non fecerat miſericordiã cum proximo ſuo, Iac. 2. Competit enim huic illud Eccleſ. 8. Vidi impios ſepultos, qui cùm adhuc viuerent, in loco ſancto erant, & laudabãtur in ciuitate quaſi iuſtorum operum ſectatores fuiſſent. Item illud Pauli. 1. Timot. 6. Qui volunt diuites fieri, incidũt in tentationes & laqueos diaboli, & deſideria multa inutilia & noxia, quæ mergunt homines in interitum & perditionem.

2 Secundò, hiſce duobus exemplis cùm docuiſſet rebus præſentibus ſic eſſe vtendum, vt in vſum pauperum nobis eas eſſe collatas agnoſceremus: ac proinde bonorum operum mercedem eſſe repoſitam vitam æternam, ſicut ex ipſorum neglectu diuiti huic eſt reddita æterna damnatio, tanquam auaritiæ, luxuriæ, gulæ & libidinis ſtipendium: ſicut & Lazaro eſt (licet ex gratia) merito bonorum operum, ſcilicet patientiæ, longanimitatis, fidei, obedientiæ, tolerantiæ atque paſſionum, reddita vita æterna, contra eorum ſententiam, qui alicuius meriti eſſe negant opera bona: Cæterùm ex iis quæ amborum mortem ſunt ſubſecuta, apertiſſimè animæ immortalitatem conuincit, contra inſanos eorum errores, qui putant omnia morte deleri, de quibus Salomon Sap. 2. agit.

Animæ immortalitas conuincitur.

Proinde cùm (vt inquit Auguſt.) nihil faciat malam mortẽ, niſi quod ſequitur mortẽ: nec mala mors ſequi poteſt, vbi bona vita præceſſit, ſermone 24. de verbis Domini; ergo ſplẽdida ſepultura diuitis, nihil ſuperbo diuiti cõtulit ad ſalutem, ſiquidem curatio funeris, (inquit Auguſtinus) conditio ſepulturæ, pompa exequiarum, magis ſunt ſolatia viuorũ, quàm ſubſidia mortuorum. Si enim aliquid prodeſt impio ſepultura pretioſa; oberit pio vilis aut nulla, Auguſt. lib. 1. de Ciuitat. Dei, cap. 12. Et abiecta ſepultura pauperis, nihil inopi Lazaro obfuit. Licet enim humana deeſſent exequiarum ſeu parentalium ſubſidia, aderant tamen angelica miniſteria, quo vel ſolo argumẽto, eorum reſpõdere poſſumus errori, qui negligenda fideliũ corpora putãt. Sunt enim fidelium in Chriſto dormientiũ corpora ſancta, proptérea quòd Spiritusſancti ea inhabitãtis fuerint organa, ac proinde non negligenda; maximè verò propter ſpem reſurrectionis, de qua diffuſè agit Paulus, Act. 17. & 1. Cor. 15. Siquidẽ, vt idem inquit Auguſt. omnes illæ ſcripturarũ auctoritates, quibus ſepulturæ cura cõmendatur, non hoc admonent, quòd vllus inſit ſenſus cadaueribus, ſed ad Dei prouidentiã, cui talia placẽt etiã pietatis officia, corpora quoque mortuorũ pertinere ſignificant, propter fidẽ reſurrectionis adſtruendã, lib. 1. de Ciuitat. Dei cap. 12. Item cap. 3. lib. de Cura pro mortuis.

Mors mala ſequi non poteſt, vbi bona vita præceſſit.

Sepulturæ conditio & pompa exequiarum, magis ſunt ſolatia viuorum quàm ſubſidia mortuorum.

3 Tertiò, Dialogiſmo, quo ſeram huius diuitis pœnitentiã deſcribit, petentis ab Abrahamo ſibi miſereri, cũ nec ſui nec aliorum miſertus fuerit: Lazarum ad ſe mitti, quem cùm in delitiis ſuis viueret deſpexit; aquę gutta refrigerari, eò quòd ob guloſam edacitatem & vanam loquacitatem, in lingua grauius arderet; & flammæ cruciatu liberari, quia vltrices flammæ miſerè totum torſere optimis quibuſcunque voluptatibus aſſuetum: oſtendit Chriſtus illud eſſe veriſſimum quod habet Eccli. 14. ante obitum operandam eſſe iuſtitiam, quoniam non eſt apud inferos inuenire cibum. Irrita enim ea omnis eſt pœnitentia, quæ mortem ſequitur ſecundam, Sap. 5. Derogat enim iuſtitiæ & æquitati diuinæ, quiſquis damnatis ſuam prodeſſe poſſe pœnitentiam credit, aut pro ipſis Deo ſupplicat. hinc D. Hieronymus ait: Si conſtaret patrem aut matrem detineri in inferno, non plus orarem pro eis quàm pro diabolo. Neque tamen propterea irritas eſſe quis opinetur Eccleſiæ preces, quas illa quotidie Deo pro defunctis, certa fide effundit; ſed iis quos in domino mori credit: Nam pro iis qui peccant peccato ad mortem non orat, ſed quia quoddam eſſe vitæ genus agnoſcit non ita malum, vt iis omnino iuuari poſſit: pro omnibus autem orat, & ſacrificium crucis Deo patri, vt habet Auguſt. libr. 9. Confeſſ. cap. 12. offert, occulto Dei iudicio relinquens, quibus prodeſſe ea poſſint. Errat enim quiſquis ex hac ſcriptura eneruare volet pro defunctis fidelium preces: Siquidem de eo loquitur Chriſtus, qui peccauerat peccato ad mortem, quare & ſera fuit illius pœnitentia, qualis erit eorum quæ deſcribitur Sap. 5.

Iuſtitia ante obitum operanda.

Eccleſiæ preces defunctis piis proſunt.

Cruciabitur ergò poſt mortem, qui carnem ſuam cum vitiis & concupiſcentiis non crucifixerit; vt ſcilicet agat dignos pœnitentię fructus; huius enim vermis non morietur, & ignis non extinguetur, Iſai. 66. Vindicta carnis impij, ignis & vermis, Eccle. 7. Contrà verò Lazarus, id eſt, fidelis quilibet iuſtificatus ex fide pacem habet, nactus oleum gaudij pro luctu, & pallium laudis pro ſpiritu mœroris, vt eſt Iſa. 61. Et illud Iſa. 65. Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ſerui mei comedent, & vos eſurietis: ecce ſerui mei bibent, & vos ſitietis: ecce ſerui mei lętabuntur, & vos confundemini: ecce ſerui mei laudabunt præ exultatione cordis, & vos clamabitis prę dolore cordis, & præ contritione ſpiritus vlulabitis.

4 Quartò, Reſponſione Abrahæ ſolatium & refrigerium negantis diuiti, etiam pro fratribus deprecanti, oſtẽdit viuos non egere pro vitæ ſuæ ratione inſtituenda, aut reuelationibus, aut apparitionibus ſpirituum, cùm præſertim hoc ipſum Dominus quoque peculiariter vetuerit, Deuter. 18. Non inueniatur, inquiens, qui conſulat pythones & diuinos, & quærat à

Veritas à mortuis nô quærenda.

mortuis veritatem: habemus enim, vt inquit Petrus, firmiorem propheticum sermonem, cui benefacimus attendentes, tanquã lucernæ lucenti in caliginoso loco, 2.Pet.1. Nunquid enim populus visionem requiret pro viuis à mortuis? Ad legem & testimonium respiciendum monet Isaias cap.8. Nam qui admonitionibus scripturæ non crediderit, nec mortuorum reuelationi credet, cùm ea plerunque incerta sit & fallax: siquidem angelus sathanæ subinde sese transfigurat in angelum lucis, 2.Corinth.11. Non enim cuilibet, sed ex singulari Spiritus sancti dono datur discretio spirituum: si enim hæc ansa præberetur dæmoni, nescio quem non fidelium ille facilè in suam nassam pertraheret. Proinde quisquis Mosen & Prophetas non audierit, sed pertinaci animositate resistere verbo Dei peccando etiam contra consciẽtiam, perrexerit; huic certè nullę spirituum reuelationes proderunt, nisi ad maiorem obdurationem, vt videns non videat, & audiens non intelligat. hinc Iudæi scripturas de Christo audientes, etiam mortuis resurgentibus non crediderunt. nam Lazarum fratrem Marthæ occidere voluerunt, Ioan.12.

Discretio spirituum singulare Dei donum.

Vtuntur aduersarij hoc loco velut robustissimo ariete, quo putant sese inconcussam catholicæ Ecclesiæ doctrinam deiicere posse, quæ docet, sanctum esse & salubre pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur: sublatis enim, inquiunt, apparitionibus vanis spirituum, intercidant necesse est papisticæ vigiliæ, preces, oblationes, sacrificia, ac denique quæstus omnis sacrificulorum. Quasi verò hæc sanctissima fidei doctrina, imaginariis, & falsis, ac dæmoniacis niteretur apparitionibus, ac non potiùs solido Dei verbo, Apostolorum prædicationi, veteris Ecclesiæ auctoritati & consuetudini. Apparitiones tamen spirituum humanorum è corporibus defunctorum Dei permissu quandoque fieri credit Ecclesia Christi, vt videre est apud Augustinum lib. de Cura pro mortuis, cap.11. lib. de spiritu & anima. cap.29. vbi docet has per diuinam potentiam quandoque certis de caussis fieri. vide etiam libr.12. de Genesi ad literam. cap.13. 1.Reg.28. Eccle.46.

Apparitiones spirituum aliquando fieri credit Ecclesia.

EPILOGVS.

Historiam potiùs quàm parabolam doctores præsens tradunt Euangelium, præsertim B. Ambrosius, in quo docetur, quid de futuro seculo nobis polliceamur, nempe hoc, quod Athanasius dicit: Qui bona fecerunt, ibunt in vitam æternam: qui verò mala, in ignem æternum. Ioan.5. Insuper adumbrat finem inclementium, grandéque voluptuosos manere supplicium: iuxtáque eorum finem qui in hoc seculo in patientia dura quæque sustinent. Scopus est, atque descriptio salutis & condemnationis: salutis pauperum & afflictorum, qua se miseri quicunque fideles consolari possunt, item iudicij, quo Epicurei ad pœnitentiam (si qui electi sint) deterreri queant. Præmonetur

ergo diues, & securus redditur pauper, vtrumque fecit Dominus, ait Salomon. Prou. 22. Vterque homo mortalis, eiusdem limi, eiusdem naturæ, sed non eiusdem vitæ, neque item eiusdem meriti, teste Augustino. Sed hic vides iustum iudicem vtrunque pro merito iudicare. Hoc exemplo dominus consolatus est suos, qui propter amorem regni cælestis multas afflictiones perpessuri erant in mundo: & Iudæorum primores, & diuites, elatos, ac sibi viuentes, territat, vt vel metu supplicij vitam impiam corrigant: alioqui futurum, vt illic vicissim rideantur, qui hic Iesum ad meliora vocantem miserunt, Prou. 1. Consolantur Pij, & terrentur impij.

FERIA SEXTA HEBDOMADAE SECVNDAE QVADRAGESIMAE EPISTOLA.

Dixit'que Ioseph ad eos, Audite somnium meum quod vidi: Putabam nos ligare manipulos in agro, &c. Finis Epistolæ: *Hoc autem dicebat, volens eripere eum de manibus eorum, & reddere patri suo.* Genes. 37.

HISTORIA præsens Epistolaris ostendit quomodo Dominus Deus puerum Ioseph decreuit supra parentes eius, & fratres euehere, quod nemo poterat remorari, quia prouerbium est: Cui Deus benè vult, huic ne quidem diabolus præualebit. Imò vt Sapiens ait, Prouerb. 21. Non est consilium contra dominum. Item Apostolus: Si Dominus pro nobis, quis contra nos? Roman. 8. Et propriè repræsentat Christum. Vnde plura continet hæc Epistola, quàm quæ breui sermone complecti queant. primaria autem videntur esse quatuor.

1 Primùm, Somnij enarratio innocenti Ioseph diuinitus reuelati, Christi, cuius typum & figuram gessit, mysteria sublimia continet: Verùm quia litera occidit, spiritus autem viuificat, altius est hęc historia quàm ad Ioseph referenda. Præfigurabat quidem hoc somnium ipsi Ioseph regnum, administrationem regiam, ac imperium totius Aegypti fore illi committendum, sed ita vt typu tantùm gereret veri illius liberatoris Christi, qui non solam Aegyptum, verùm etiam Syriam, id est, gentes & Iudæos fame verbi Dei periclitantes pasceret, Rom. 15. Erexit enim Deus subinde hac fide patriarcharũ animos, dum venturi Messiæ, id est, Christi promissionem Abrahæ, Isaac, Iacob, atque Dauidi toties proponit. Nemo autem verius totam œconomiam vitæ Christi, & mysteriorum eius expressit, quàm noster hic Ioseph, quem pater præ cęteris magis dilexit, ob probitatem & optimã indolem quę in eo egregiè illuxerant: nam illi dedit tunicam polymitã, id est, varij coloris, aliaque multa præ cæteris beneuolentiæ signa ostendit, eò quòd eum iam senex, ex Rachele dilectissima suscepisset. Quibus adumbratus est vnicus ille Dei patris amor, quo filium suum Christum ab Ioseph typũ & figuram Christi gessit.

æterno dilexit, & dum venit plenitudo temporis, in mundum misit, Galat.4. vt iuxta somnij huius interpretationem, vt est Hebr.1. esset hæres vniuersorum; adorarent cum etiam secundum humanitatem omnes angeli Dei: thronus eius esset in seculum seculi: & adorarent eum omnes reges; omnes gentes seruirent ei, per fidem nimirum & fructu bonorum operum, Psal.71. Hæc enim adumbrarunt & manipuli & stellæ patris, matris, ac fratrum adorantes Ioseph; atque vt hæc somnij simplex enarratio caussa odij erga innocentem fuit: ita prædicatio Christi Iudæis scandalum, gentibus autē stultitia, odium Christo conflauit.

1.Cor.1.

Dei ergo gratia in puero Iosepho relucens fratribus malum zelum, pessimam æmulationem, capitale nimirum odiū, commouit. Accessit huc quòd & sanctus patriarcha Iacob hunc minorem natu amabilem, adeò etiam tunica ornabat pretiosiori, polymitica nimirum, per quam gratia septiformis Spiritus sancti adumbratur. Vestis illa polymitica etiamnum multorum oculos liuidos, & limos facit in Ecclesia: gratiam Dei quam deberent promouere, persequuntur: quàm honore afficere iubentur, dehonestant: quos immunitate donare & exornare tenentur, eos odio & nullis non molestiis & iniuriis onerant. Sic gratiam Dei in hoc mundo semper malè audire, & pessimè accipi, exemplum habemus in Christo Iesu, qui perfectionis gratiæ pyxis est & fons, sed nullam gratiam in hoc mundo habuit: imò quo gratia eius huic mundo magis illuxit, hoc huius mundi mancipia maiori odio inflammauit. Vsque adeò liuor ille mundi succreuit, vt tandem Christum gratiosissimum, cruci affigeret. S. Chrysost. super Genes. homil.60. simultatis vitium vehementissimè execratur & condemnat; nec id mirum, quoniam & Ethnici fatentur omnium pessimum esse vitium, odium virtutum: ita tamen comparatum esse, vt virtus odium pariat: Cæterùm nullam virtutem maius maleuolorum sibi odium excitare, quàm iustitiam. Nobilista ille Nydegardus, siue Dominus liuor, si quem cochleari submergere poterit, haudquaquam patinam atque paropsin acciperet. Vsque adeò exarserunt in iram, Iosephi fratres, vt iuxta textum, illi pacificè loqui non quiuerint. Maledicta hæc æmulatio fraternæ gratiæ, primò sese in Cain exeruit, atque eum contra fratrem suum Abel inflammauit, Genes.4. Postea in Esau contra Iacob; postea in fratribus Iephte; in fratribus Dauidis, præcipuè in Heliab, Aminadab & Samma, qui conuiciis insectabantur puerū, quòd vidissent eum facilem esse ad expendendam & deuouendam animam suam pro gloria Dei, hocque quod erat pietatis, illi, omnia ex sese æstimantes, tribuerunt arrogantiæ & temeritati.1.Reg.17.

Virtutes præcipuè veritas & iustitia inuisæ sunt huic mundo.

Odium virtutum pessimū vitium apud Ethnicos.

Ioncker Nydegaert.

Inuidiæ fraternæ gratiæ exempla.

Secun-

2 Secundum est, Patris Iacob, erga filios in pascuis gregum occupatos cura, quos licet inuidia & maleuolentia, erga innocentem cerneret laborare; noluit tamen quanquam meritos negligere, vt nec pater æternus totum mundum in maligno positum, & æternæ damnationis reum reliquit. Sed filium suum vnigenitum misit in similitudinem carnis peccati, vt de peccato damnaret peccatũ in carne: iustitia legis impleretur in nobis: peccatores vocaret ad pœnitentiam; & ereptos de potestate tenebrarum transferret in regnum filij dilectionis suæ. Sicut autem innocens hic ad fratres est missus; ita secundum humanitatem ex Iuda ortus Dominus noster, Hebr. 7. missus est ad oues quæ perierunt domus Israël, Matth. 15. Atque vt horum fratrum inexcusabilis est inuidia, qua erga innocentem exarserunt; ita & de Iudæis meritò conqueritur Christus, Ioan. 15. dicens: Viderunt & oderunt me gratis: nunc excusationem non habent de peccato suo: Item, Locuti sunt aduersum me lingua dolosa, & sermonibus odij circundederunt me, Psal. 108. — Cura patris Iacob erga filios.

Quod verò ablegatus à patre Ioseph, in agro oberrauit, mysticẽs significat Christum in similitudinem carnis peccati, qui dum cum publicanis & peccatoribus mãducat, hominũ iudicio talis censebatur, Matth. 11. potator vini, &c. Atque sic placuit Deo per stultitiã prędicationis saluos facere credentes, 1. Cor. 1. Verùm ne sic quidem excusantur Iudęi: Nam vt fratres Ioseph agnouerunt, ita ipsi edocti per Mosen, Psalmos & Prophetas agnoscere Christum potuerunt, nisi excæcati propria malitia fuissent. Imò vt hi videntes Ioseph, dixerint: *Ecce somniator venit*, per hoc ludibrio eum habentes, cùm hoc apud Deũ & omnes sanctos eius esset summæ glorię verbũ. Quale est quod factiosi hodie abominantur huiusmodi vocabula: Sacerdos, Presbyter, Cardinalis, Papa, Monachus, Fraticellus, &c. Addũt: *Venite occidamus eum, & mittamus in cisternam veterẽ, &c.* Putantes si fratrẽ occisum in profundam cisternã coniecissent, crimẽ eorũ sopitum & tectum. Ita Iudæi dixerunt: Hic est hæres, venite occidamus eum, Matth. 21. Item clamitauerunt: Tolle hunc, &c. Sed quia iam iuxta Isaiam cap. 29. miscuerat eis dominus spiritũ soporis, clauserat oculos eorum, principes & prophetas eorum excæcauerat; idcirco vt hi fratres (quanquam longè horribilius) offenderunt in lapidem offensionis & petram scandali. — Oberratio Ioseph quid significet.

3 Tertium est, Impiorum fratrum in innocentem inuidia, quam declararunt, vestium expoliatione, proiectione in cisternam veterem, & venditione. Ex quibus præter mysterium, inuidiæ naturam etiam prophanis hominibus execrabilẽ agnoscere licet, quæ nulli æquè ac suo nocet auctori. Pugnat enim aduersus domestica decora, vt malit inuidus perpeti mala, quã (vt habet Chrysost.) proximum videre in gloria. Denique vel — Inuidia fratrum Ioseph.

Inuidiæ ferocia.

hinc inuidiæ ferociam videas, quod nec naturam, nec beneficium reuereatur; nam in fratrem, in eum denique qui visendi eos caussa laborem periculosum susceperat, ferociunt. *Venite, inquiunt, occidamus eum, & videamus quid proderunt illi somnia sua.* Quod audiens Ruben nitebatur liberare eum de manibus eorum, & dicebat: Non interficiamus puerum, &c. Per quem diuina loquitur prædestinatio. Cæterùm quantum in ipso Ruben fuit, non pepercisset innocenti: solet diuina prouidentia sic salutem ex inimicis (vt canticum sacrum habet Luc. 1.) conficere. Consilia nouit frustrare impiorum Deus. Manifestam ergo hîc vides Dei prædestinationem, in hoc quod fratres Iosephi omnes vnius Ruben sententiæ acquieuerunt. Quod non suasit illis cor humanum, sed qui corde humano (vt ait Apostolus) est maior, Deus. Exemplum huiusmodi vides Acto. 24. vbi Lysias Apostolum è manibus liberauit rabidorum Pharisæorum: Rubenitæ hodie & Lysianitæ in prophanis & Ecclesiasticis tribunalibus aut aulis rari existunt. Dicat autem aulicus quispiam: Occide, & statim cæteri omnes sanguinem sitiunt. Imperet prælatus aliquis imperiosulus, non crescat ille: & mox cæteri adulatores tanquá æquissimo iudici applaudunt. Si aliquis Gamaliel adest inter tot clamosas beluas, non auditur: Bonum vtique semper consilium est, humani sanguinis effusioni resistens, sæpe namque furor & impetus deprimit & occidit eum, quem posteà magno emeret. Exemplum eius est Alexander Magnus, qui vehementer luxit se Clytum occidisse suum.

Ruben & Gamaliel vbi hodie rari.

Consilium Ruben, disponente rem Deo omnipotente, recipitur: Ioseph non occiditur, sed in cisternam exiccatam coniicitur. Sed neque hoc iustum, minus verò malum. Quadrat huc quod pro Murena ait Cicero: In duobus malis, cùm fugiendū maius sit, leuius est eligendum. Impij primò innocentem polymiticam vestem exuunt, vt sic figura consentiat rei figuratæ: nam Christum Iudæi nudum erant cruci affixuri; texuit ergo diuina prouidentia rem eam, vt nudaretur Ioseph Christum referens. Vestem paternæ dilectionis æmuli ægrè videre poterant: eâque ipsa paternum affectum discruciare decreuerunt, adeò catenata sunt peccata: deinde nudum coniiciunt in cisternam, quæ (vt textus bis repetit) aquam non habuit, nec aquam scilicet consolationis, nec aquam elementalem: statuerunt enim, in cisterna ea fratrem fame enecare. D. Chrysostomus dicit, impios tale nefas animo concepisse, vt sic immunes essent à sanguinis effusione: tam ineffabilis est hypocrisis & cæcitas cordis humani. Sic Iudæi quoque putabant se à sanguinis Christi effusione puros, quod Pilato Christum crucifigendum tradidissent: Pilatus vicissim arbitrabatur se innocentem à sanguine iusti

Peccata sunt catenata.

iusti Christi, si eum secundum petitionem Iudæorum morti adiudicasset: adeò profundum est cor humanum. Sed ad fratrum facinus reuertamur. Viderunt Ismaelitas viatores venire de Galaad,& camelos eorum portantes aromata & resinam & stacten in Aegyptum. Dixit ergo Iudas fratribus suis: *Quid nobis prodest si occiderimus fratrem nostrum, & celauerimus sanguinē ipsius? Melius est vt venundetur Ismaelitis, &c.* Vbi iterum vides inter duo mala minus eligibilius esse. Sed ne sic quidem iusti fuere, imò iniustissimi. Refert enim vt homo viuat. præstat enim miserè viuere quàm non viuere. At Iudę consilium etiam approbatur, puer è puteo educitur, nudus Ismaëlitis venditur: precium quo vendebatur Ioseph, erant viginti nummi argentei, & secundum Septuaginta, aurei: pulchrum certè precium pro tanta merce. Sic se habet ingenium prædonum; optimam prædam vilissimè vendunt. S. ergo Ioseph rex designatus à Deo, seruus abducitur, Madianitæ verò vendunt ipsum Aegyptiis. Quanti verò ipsum emerint Aegyptij, nusquam legitur. vēditus contumelia afficitur in domo sui domini Putiphar: interim maximus fit luctus in domo Iacob. Tandem verò luctus ille vertitur in gaudium: saluum enim inuenit Iacob filiu suum Ioseph in Aegypto sibi & suis saluatorem.

Ismaelitæ & Madianitæ vna sunt gēs.

Sic vtique, iuxta typum, Christo Dei filio lucem Euangelicam afferenti, & impia ipsorum opera arguenti Principes & Pharisæi restiterunt dicentes hoc Hier. 11. Venite mittamus lignum in panem eius, id est, morte turpissima condemnemus eum: eradamus eum de terra viuentium, nomen eius non memoretur amplius: Quia Sap. 2. contrarius est operibus nostris, improperat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ, &c. Hæc cogitauerunt, & errauerunt: excæcauit enim eos malitia eorum. Nam vt horum fratrum concilium pulchrè diuina prouidentia elusit, ita & Iudæorum conatum de Christo perdendo: nam Ioseph dum fratres perdere nituntur, ad Aegypti gubernationem, imperij dignitatem, ac Reipublicæ conseruationem promouent; ita Christum dum perdere conantur Iudæi, efficiunt vt sit caput Ecclesiæ, iudex viuorum & mortuorum, atque princeps regum terræ.

4 Quartum est, Fucus excogitatus humano consilio ad euitandam patris indignationem, dum à feris deuoratum falsò asserunt,& vestes sanguine tinctas ostentant. Atqui pater Spiritu sancto verba eius dirigente, exclamat: *Fera pessima*, (inuidiam rectè intelligimus) *deuorauit filium meum.* Sic Iudæi, dum impio crimini prætextum quærunt, Reipublicæ tranquillitatem, dicentes: ne forte veniant Romani, & tollant locum nostrum & gentem, Ioan. 11. iuris patrocinium, nos legem habemus, & secūdum legem debet mori: & legis zelum, si non esset hic

Fera pessima inuidia.

homo malefactor, non tibi tradidissemus eum. Ioan. 18. intellexit totus vbique diffusus orbis per inuidiam ipsos Christum tradidisse, ac falsis eum testimoniis obruisse, atque ita in humanam Christi naturam plenitudine gratiæ & veritatis ornatam sæuiisse, diuinitate (quæ impassibilis est) illæsa persistente, sicut Ioseph saluo, eius tunica hœdi sanguine aspersa est, vt in omnibus corpus vmbræ, ac figuræ responderet veritas. Quia enim sine sanguinis effusione, Apostolo teste, fieri non potuit remissio (omnia nanque mundātur in sanguine) ideo voluit & Christus, non per sanguinem taurorum aut vitulorum, sed per proprium introire in sancta sanctorum, Hebr. 9. vt mundaret conscientias nostras ab operibus mortuis ad seruiendum Deo viuenti. Neque enim est aliud nomen sub cælo datum hominibus in quo oporteat nos saluos fieri, Act. 4. Porrò Ioseph veste spoliatus, & in cisterna veteri proiectus, pulchrè mysterium mortis Christi refert, qui carne spoliatus ad inferos descendit, vt liberaret eos qui in tenebris & in vmbra mortis sedebant, vt in sanguine testamenti sui educeret vinctos de lacu, in quo non erat aqua: quemadmodum quòd Ismaëlitis venditur, adumbrat gratiam noui Testamenti à Iudæis repudiatam, gentibus esse manifestatam.

Mysterium mortis Christi.

EPILOGVS.

Historia hæc præsens sacrosancta profundissimorum est mysteriorum, typum, scilicet, totius vitæ Christi continens: Sed litera commemorat, vt Ioseph fratribus suis fuerit inuisus præter meritum, & vt illi mortem intentarint; Deum verò omnia melius prouidisse, atque vertisse. Præcipuum mysterium est obedientiæ & passionis Domini nostri Iesu Christi, nobis in salutis sacramentum & exemplum factum: Sacramentum ad fidem, exemplum ad imitationem.

FERIÁ SEXTA HEBDOMADAE SECVNDAE QVADRAGESIMAE EVANGELIVM.

Matth. 21. Marc. 12. Luc. 20. Esa. 5. Hierem. 2.

Homo erat paterfamilias qui plantauit vineam, & sepem circundedit ei, &c. Finis Euangelij: *quoniam sicut prophetam eum habebant.*

PHARISAEIS propria malitia ita excæcatis, vt manifestā veritatem à Christo oblatam, ipsumque Messiam suum coram exhibitum, in tot & tantis miraculis euidentem factum (Isai. 35.) recipere nollent, Christus horrenda comminatione prædicit eorum excæcationem & reprobationem, qua auferretur ab eis regnum Dei, & daretur gentibus facientibus fructū eius. De hac obstinatione, vide Roman. 11. Matth. 15. Act. 28. Agit itaque hoc Euangelio Christus quinque.

1 Primò, Conuincit Iudæos sub metaphora patrisfamilias, qui

qui plantatam vineam muniuit ſepe, torculari, & turri,id eſt, legis cognitione,ſacrificiorum oblationibus,& angelorum cuſtodia; innumeris erga ipſos collatis beneficiis. Vinea enim Domini Sabaoth, domus Iſraël eſt,Iſai.5.Hier.2.Pſal.79. Vineā hanc cum ſepe & torculari perfringere & ſupplantare piaculum erat: pſeudopropheta habebatur, morti adiudicabatur, Deu.13.Cum enim omnes gentes demiſiſſet ingredi vias ſuas, vt eſt Act.17.ſolos Iudæos miſericorditer de fornace ferrea,& domo ſeruitutis ſcilicet Aegypto,duce Moyſe,variis portentis, magna Aegyptiorum clade,per mare rubrum, per deſertum, cæleſti alimonia paſtos in opimam promiſſionis terram fluentem lac & mel deduxit. Et quanquam illos aliquando tradidit in hoſtium manus,tamen rurſus liberauit eos: Quibus ne quid ad fœlicem Rempublic. deeſſet, dedit duces, principes atque reges, qui viribus & armis externam politiam adminiſtrarent, ac hoſtes propellerent, ciues defenderent, religionem tuerētur, atque idololatriam prohiberent: quales fuere Moyſes, Ioſue, Dauid,Ezechias,Iehu,Ioſaphat. Dedit quoque Sacerdotes,Leuitas,Miniſtros & Prophetas, qui ſacrificiis, oblationibus,precibus, ac verbi prædicatione, populum Deo reconciliarent, atque à recto aberrantem reuocarent, vt Aaron, Eleazar, Achimelech, Iſaias, Hieremias, & Ezechiel; huiuſmodi enim fidis colonis & ciuilibus, qui prophana tuerentur, & Eccleſiaſticis qui ſacrorum curam gererent, clementiſſimus hic paterfamilias, hanc Rempublic. elocauit, quibus hoc tantum curæ erat, vt bonorum operum fructus Deo referrent. Sic Ioſaphat magiſtratum ciuilem ad pietatem & Dei amorem prouocabat, 2.Paralip.19. Videte,ait,quid agatis: Non enim hominis exercetis iudicium ſed domini, & quodcunque iudicaueritis in vos redundabit. Sit timor domini vobiſcum, & cum diligentia cuncta facite; Non eſt enim apud Dominum Deum noſtrum iniquitas, nec perſonarum acceptio, nec cupido munerum. Sic denique omnes prophetæ totam Rempublicam ad Dei timorem, veram cordis conuerſionem, & fidem venturi Meſſiæ adhortabantur, 4.Reg.17.d. Reuertimini à viis veſtris peſſimis, & cuſtodite præcepta mea,& cæremonias,&c. Quid his quæſo beneficiis maius & dignius excogitari poſſit? Iſai.5. Quid vltra facere debui tibi, quod non feci? Item Mich.6. Popule meus quid feci tibi,aut in quo contriſtaui te?

Phariſæi propria malitia excæcati.

Vinea Domini domus Iſrael.

Reges ac principes prophani, quare ſint cōſtituti.

Sacerdotes, Leuitæ & Prophetæ, quare à Deo dati.

Synagoga item exprimit Eccleſiam fundatam benè ſuper firmam petram,& fundamentum ſolidum prophetarū & martyrum, Matth.16.Epheſ.2. hic ſeps, hic torcular, hic turris & omnia, hic ſpiritus diuinus, hic Euangelium, hic ſacramenta, benedictio, ſalus,victoria,& quæ ad æternam beatitudinē pertinēt omnia. Inſtructiſſima atque ornatiſſima hæc vinea,locata

Vinea item ſignificat Eccleſiam.

eſt

Agricolæ vineæ Christi propriè sunt Episcopi.

est Pontificibus, Episcopis, Act. 20. Vos posuit rectores Ecclesiæ, ait Apostolus ad Episcopos & sacerdotes. Dominus Iesus dixit itidem Petro, & omnibus eius successoribus, & in Petro itidem omnibus eiusdem collegis: Pasce oues meas. sunt Apostoli cooperarij veritatis. Ioan. 3. epist. Ecclesia verò catholica est Dei agricultura, 1. Corinth. 3. Hæc domini est vinea. Qui duxit sponsam, sponsus est: cæteri omnes amici vocantur, nihil Apollo, nihil Paulus, nihil Archippus, Deus omnia in omnibus. Cæsar autem, reges & principes etiam Ecclesiæ præsunt, sed duntaxat in rebus temporalibus, subsunt enim Episcopis quantum ad religionem: oues sunt, & non pastores. Propriè ergo vinea Episcopis est locata, pertinet tamen functio temporalis ad Ecclesiæ pacem, quamobrem etiam prophani principes quodammodo & ipsi sunt agricolæ. Viderint ergo qui Ecclesiæ Christi tam in rebus spiritualibus quàm temporalibus sunt præfecti, vt domino vineæ se fideles præstent. horrendum est dictu, quod sequitur de culpa agricolarum, & de iudicio patrisfamilias districto.

Hanc vineam quisquis erecto supercilio demoliri, eiusque fidei ac religionis vnitatē proscindere conatus fuerit, hic non solum, vt ethnicus aut publicanus est habendus, sed tanquam aper siluestris, hoc est, ferocissimus hæreticus fugiendus atque vitandus, Rom. 16. & 2. Thess. 3.

Iudæorum ingratitudo.

2 Secundò, Iudæos ingratitudinis, qua neglectis tantis Dei beneficiis, ordinationi Dei resistebant, atque rebellionis arguit, dum ait: *Agricolæ apprehensis seruis alios ceciderunt, alios occiderūt, alios verò lapidauerunt*, vt Hieremiam, Isaiam, Zachariam filium Barachię, aliosque innumeros, Hier. 25. Act. 7. De molestiis quibus synagoga affecit Hieremiam, vides in eius libro ca. 28. 37. 38. De Isaia ait D. Ambrosius: Isaiæ facilius compagem corporis serra diuisit, quàm fidem inclinauit. De Zacharia filio Ioiadæ, inter templum & altare interfecto, habes 2. Para. 24. D. Hieronymus monet, vt hac de re legamus epistolam ad Heb. cap. 11. Quibus verbis Christus horrendam mentis cæcitatē, qua propria malitia semper restiterunt Spiritui sancto, in Iudæis perstringit; qua licet mererentur semel à Deo deseri, atque omnibus acceptis beneficiis priuari: quia tamē eius tanta est erga hominem φιλανθρωπία, & humanitas, qua etiā auersos vocat, non contentus fuit semel atque iterum ad pœnitentiā, peccati confessionem, & cordis conuersionem Iudæos vocasse ministerio variorum prophetarum, sacerdotum, ac piorum principum: & quemadmodum semper rebus desperatis, aut dum ipsi in captiuitate constituti, audita prophetarum prædicatione, resipiscerent, misit eis saluatorem, in Aegypto Moysen: in Assyria, Isaiam, Naum, Ionam: & in Babylone, Esdram & Zachariam. Ita

Philanthropia & humanitas Dei erga homines.

nunquam

nunquam sine sui cognitione, etiam si subinde eam reiicerent, dereliquit Iudæos, nolens aliquem perire, sed omnes ad veritatis cognitionem venire: tot tantaque ipsis contulit beneficia, vt nullum meritò debuissent præterire laborem, quem non libentissimè ipsius gratia suscepissent. sed quem prophetarum non sunt persecuti? cùm tamen ipsi apud Deum essent, gens sancta, regnum sacerdotale, & populus acquisitionis, Exod. 19.

Iudęos nunquam Deus reliquit sine sui cognitione.

3 Tertiò, Magnam Iudæorum exaggerat malitiam, qui tantis beneficiis à Deo affecti; siquidem ex Dei singulari beneuolentia, adoptio filiorum, gloria, testamentum, legislatio, obsequium, & promissa (vt est Rom. 9.) ipsorum erant; nihilo tamē meliores sunt effecti. Externa siquidē hæc omnia Dei immensa beneficia, nisi beneficio gratiæ Dei legitimus accedat horū vsus, obsunt magis quàm prosunt, non ex natura sua, sed vitio hominum mente corruptorum. Verùm ne sic quidem destitit benefacere Deus: Nunquid enim incredulitas ipsorum fidem Dei eneruauit? Absit; est enim Deus verax. Quia ergo neque lex, neque prophetæ veros fructus bonorum operum producere in ipsis potuerunt, quibus remissio peccatorum, iustificatio, & salus æterna pararetur, misit clementissimus hic paterfamiliâs, vbi venit plenitudo temporis, filium suum, non vt iudicaretur vel condemnaretur mundus per ipsum, Ioan. 3. atq; ideò inquit: *Fortè verebuntur filium meum*. quasi dicat, non dubitando, sed quod ipsos facere oporteret insinuando (debebant enim filium revereri) hunc filium, inquit, qui verus est mearum possessionum hæres, licet non mittam in apparatu regio, & naturæ diuinæ maiestate, sed in similitudine carnis peccati, in forma serui, &c. poterunt tamen, si legis, quam habent, cognitionem admittant, agnoscere: quod nisi faciant, sua id culpa facient. Præterea moueret eos meritò forma eius, de quo dicitur: Speciosus forma prę filiis hominū. Reuera solet pondus habere ipsius domini præsentia, sed quòd domini vocem non audiuerint, nec speciem tam pulchram videre sustinuerint, ratio erat, quia oculos & aures eorum clausit ipsorum superbia & auaritia. Ecce quanta pestis cupiditas honoris & pecuniæ. 1. Tim. 6. Radix omnium malorum cupiditas, August. Delectabat eos principatus terrenus, quem videbant sibi per Christum auferri, qui paupertatem & humilitatem docuit, & populum ad se conuertit. hinc dicebant, Ioan. 11. Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent nostrum locum & gentem.

Malitiæ Iudaicæ exaggeratio.

Proprietas scripturæ sæpe huiusmodi verborum figuris vti- tur.

4 Quartò, Singularem Dei patris charitatem commendat, qua misit filium suum in mundum: & Iudæorum excæcationem proponit, qua agnitum hæredem non receperunt, Ioan. 1. sed malis ducibus, scilicet auaritia, ira, inuidia, & odio accensi in eum,

Charitas Dei patris erga Iudæos.

Iudæorum cæcitas.

eum, cui pro tantis beneficiis acceptis liberalitatem, amorem, charitatem, & beneuolentiam rependere debuerāt, feruntur insani, nec antè sæuire desistunt, quàm & hæredem eiectum extra vineam (Christus enim extra castra passus est, Hebr. 13) occiderint, & hæreditatem regni terreni magna tyrannide inuaserint. Sed quid accidit? Vt possiderent occiderunt, & quia occiderunt perdiderunt. Quadrat huc exemplum impij Achab, sequentis consilium Iezabelis suæ, in occidendo Naboth iusto, vt eo occiso possideret vineam eius. Hæc enim ipsorum fuit contra Christum coniuratio, dum reuersi ad iniquitates patrū suorū, Hier. 11. & Sap. 2. dicunt: Circumueniamus iustum, quoniam contrarius est operibus nostris, grauis est nobis ad videndum: Venite, mittamus lignū in panem eius, & eradamus eum de terra; morte turpissima condemnemus eum, &c.

Coniuratio Iudæorum contra Christum hæredem.

Perstringit itaque Christus obstinatam Pharisęorum, Scribarum & sacerdotum conscientiam, vt etiam inuiti cogerentur contra se sententiam dicere, nempe vt suo se ore iudicēt atque condemnent; siquidē ea veritatis vis est, vt etiam ab improba mente erumpat. Origenes: Sicut Cayphas, sic & isti non ex se prophetarunt contra se, quoniam tollenda erant eloquia Dei ab eis, & gentibus danda fructum in tempore daturis corde credendo, ore confitendo, & opere perficiendo. Rogati enim quid huiusmodi agricolis parricidis pœnæ esset infligendū, respondent: *Malos malè perdet*. Quod habet nescio quid horroris, scilicet, reos sententiam in seipsos pronunciare. Marcus & Lucas legunt: veniet Dominus vineæ, & perdet colonos istos, vtique malos. *Et vineam suam locabit aliis agricolis, qui reddant ei fructū temporibus suis*. E quibus verbis sacrosanctæ exordium habemus Ecclesiæ, vineæ electæ, quæ ex ethnicorum vocata est solitudine, idque per meram Dei misericordiam. Roman. 15. Act. 6. 10. 11. 12. 13. Matth. 22. 28. Luc. 14. Item Roman. 10. 11. Inimici nostri hic sunt iudices. Salutemus ergo vineam eam verbis Ambrosij, dicentis: Salue vinea tanto digna custode, te non vnius Nabothei sanguis, sed innumerabilium prophetarum, & quod amplius, preciosus sanguis Domini consecrauit. Te in perpetuum multorum nobis martyrium plantauit in terris, te crux Apostolorum æmula dominicæ passionis, vsque in orbis totius terminos propagauit: hæc Ambrosius super Lucam cap. 20. Sic nobis omnium nostra mater est salutanda, atque in eius sinu requiescendum, inque finem perseuerandum omnibus nobis est, in qua sanguinem tot sanctorum martyrum clamare, & pro nobis iugiter orare audimus, voces verò alienigenarum abhorreamus. In eadem patres in catholico sensu, nobis Christum exhibētes audientes, sequamur, alienigenos blaterones atque exoticos eorumque schismaticos ritus auersemur.

Iudæi sua sententia condemnati.

Catholicus sensus Christi est vox.

Vbera

Vbera catechiſmi & ſacramentorum, vnde lac & mel, pappam & ſolidũ cibum ſumpſimus, & quotidie ſumimus & videmus, amplectamur; alienigenæ verò mammas veneni aſpidis plenas, execremur, vt domino vineæ fructus cultus ſacri, liturgiæ, & operum bonorum reddamus. Nemo quippe mittens manum ſuam ad aratrum, & retroſpiciens, dignus erit regno cælorum.

5 Quintò, Vt minor illis eſſe excuſatio poſſet de peccato ſuo, ſcilicet infidelitatis, quo Chriſto, & manifeſtæ eius veritati reſiſtebant, eos ſcripturis prophetarum apertè conuincit, ostendens ſeſe eſſe lapidem reprobatum ab hominibus ædificantibus, id eſt, à principibus ſacerdotum, ſcribis, & ſenioribus, quibus reipublicæ Iudaicæ erat imperium commiſſum, vt ſcilicet ædificarent domos ſpirituales, ſed per Chriſtum, qui dum ſua iuſtitia quæ ex lege eſt, ædificium hoc abſoluere vellent, nec poterant, venit Chriſtus aliis lapis angularis, qui fecit vtraque vnum, ad Epheſ.2. electus, probatus, & pretioſus, vt qui crediderint in eum non confundantur; aliis verò lapis offenſionis, & ſcandali, iis ſcilicet qui offendunt verbo, nec credunt in quo poſiti ſunt, 1. Petri 2. Excellentia huius lapidis tanta eſt, vt omnes electi Dei gaudeant vocari lapides. Magna gloria eſt diui Petri, cui dicit Petra Chriſtus: Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam. Imò præſtantia huius lapidis tanta eſt, vt fideles omnes viui appellentur, & ſint lapides; Chriſtus lapis ille noſter, via eſt, veritas eſt & vita. Fideles ergo omnes, in via veritatis candidè ambulantes, Chriſto innitentes, dicuntur lapides viui apud S. Petrum, 1. cap. 2. Vnde etiam ſanctus Ioannes Apocal. 21. lapides eos viuos vidit eſſe pretioſas gemmas, & margaritas in auro incluſas optimo. Beatus itaque qui in hunc lapidem ædificat non verbo, ſed opere. Stultus qui ædificat in arenam doctrinæ ſolius fidei. Matthæi 7.

Pſal. 117. Act. 4. Rom. 9. 1. Pet. 2.

Chriſtus lapis reprobatus.

Chriſtus lapis angularis.

Lapis Chriſtus facit nos omnes lapides viuos.

Chriſtus enim eſt fidelibus factus à Deo patre, 1. Corin. 1. ſapiẽtia, iuſtitia, ſanctificatio, & redemptio; ij tamẽ quia premuntur infirmitate carnis, vt ſæpius etiam ea quæ nolint agant, quo fit vt quandoque etiam ſancti cadant, vt de Petro & Dauide teſtantur ſcripturæ, quibus, vt loquitur Auguſtinus, vtilis ſubinde eſt lapſus, vt poſt maiori cautione vitam inſtituant, tales & poſt amiſſam gratiam digni eſſent qui ea ſemper indigerent: quia tamen ita cadunt, vt ſuper lapidem Chriſtum maneant, ipſum nec negantes, nec contemnentes, ſed potius per fidem ipſum tenentes. ſic lapſi confringuntur quidem, ſed non conteruntur; iuſti enim ſi ceciderint, non collidentur, quia Dominus ſupponit manum ſuam; habent enim

Sanctis aliquãdo vtilis eſt lapſus.

gratuitum Dei auxilium, qui per pœnitentiam reseruantur ad salutem hauriendam ex fonte gratiæ Christi.

Isai. 28. Infidelibus autem & hæreticis factus est ruina, offensio, & scandalum, siquidem ij non tantum super lapidem cadunt, vt ex humana peccent infirmitate, sed quia filium Dei cõculcant, fidei tesseram rumpunt: charitatem, quæ est vinculum perfectionis, violant: Ecclesiam catholicam & Romanam, quæ est corpus Christi, turpiter lacerant, hos grauis illa duplicis contritionis manet sententia, qua à lapide Christo in iudicio illo supremo conterantur sine spe veniæ aut misericordiæ consequendæ. Iam dum tempus est gratiæ, dies acceptabilis, ouis est mitis, reconciliator est, propitiatio est: posthac verò vbi iudicij tempus in quenque priuatim, vel in vniuersos vniuersaliter aduenerit, leo erit, vrsa, & pardus, vt ait Osee 13.

His parabolis vbi sese sentirent perstringi, adeò non sunt compuncti ad pœnitentiam, vt nihil iam aliud cogitarent animis, quàm de occidendo Iesu, tantum malum est liuor & ambitio. Aderat illis homicidij voluntas, sed deerat opportunitas: non metuebant Deum talium facinorum vltorem, sed populum. Turba quidem simplex & fuci nescia, sequitur veritatẽ: Legisperiti autem malè agunt. Hæc est enim differentia bonorum & malorum hominum, inquit Chrysost. nam bonus homo comprehensus in peccato gemit, quia peccauit: malus autem fremit, non quia peccauit, sed quia depræhensus: & non solum pœnitentiam non agit, sed magis contra corripientem commouetur, Prouerb. 9. Qui erudit derisorem, ipse iniuriam sibi facit: & qui arguit impium, sibi maculam generat: noli arguere derisorem, ne oderit te: argue sapientem, & diliget te. *Et relicto eo abierunt*, dissimulantes iram metu hominũ, sed occultè molientes insidias.

Differentia bonorum & malorũ hominum.

EPILOGVS.

Parabola est, in qua Dominus Iesus Iudæorum taxat malitiam, qua neque suos prophetas, neque Christum ipsum recipere volebant. Parum verò fuit non recipere voluisse: facinus verò hoc horrẽdum fuit, quod se tam Christo, quàm suis prophetis opposuerunt: & vt Prophetas olim suos occiderũt, sic Christum quoque cum suis Apostolis pessimè acceperunt, sed pœnam dignam pro talibus facinoribus non euaserunt. Ablatum quippe est eis regnum Dei, & datum est Ethnicis. Sunt nunc filij Abrahæ, qui antea erant Iudæis canes. Facti sunt filij Abrahæ, qui prius omni caruerunt diuino charismate, vt lapides sicci. Translatio hæc regni Dei, ineffabilis est gratiæ & inæstimabilis gloriæ: quod qui ritè considerat, exclamare cum Apostolo cogetur Rom. 11. O altitudo, &c. Catholici tamen patres Spiritu sancto prædìti, colligunt ex Apostolo, Iudæorum reliquias sub finem seculorum ad Christi fidem iri conuersum. Origenes Adamantius super Mathæum. Idem homil. 18. Item idem super

Facinus horrendum Iudæorum.

Abiecti Iudæi, & erecti ethnici.

super Rom. homil.4. Item cap.11. Chrysost. super Rom.11. Hilarius super Matthæum cano.14. Idem cano.26. August. in quæst. Euang. lib.1. ca.43. Idem lib.2. cap.33.

SABBATO HEBDOMADAE SECVNDAE QVADRAGESIMAE, EPISTOLA.

Quod cùm audisset Rebecca, & ille abiisset in agrum, vt iussionem patris impleret, dixit filio suo Iacob, &c. Finis Epistolæ: *In pinguedine terræ, & in rore cæli desuper erit benedictio tua, &c.* Genes.27.

CONSILIVM & voluntas Dei nulla humana arte & inuidentia potest eludi. Consilium meum stabit, ait Dominus apud Isaiam cap.46. Contra de humano idem ait: Inite consilium, & dissipabitur, cap.8. Item, Consilium eius præcipitabo, cap.19. huius rei Ecclesia mater præsens nobis in hac Epistola historica proponit exemplum, quæ cōplectitur grauissima mysteria de electione Iacob, & reprobatione Esau; in qua describenda proponit quatuor. Consilium Domini irrita tum non potest esse.

Primò, Rebeccam diuini adhuc oraculi memorem muliebri astu, sed quem diuina prouidentia gubernaret, decipere parantem Isaac senem, oculis caligantem, ac lecto affixum: quem vt intellexit velle Esau iure natiuitatis primogenito, supremam largiri pro patriæ consuetudine benedictionem, fraudis occasionem nacta, (si tamen fraus appellari debeat quod diuinitus agitur) & Esau feroci, hispido, & venatore iussu patris in agrum ad venationem egresso, euocat Iacob totum mansuetum, lenem, & in tabernaculis habitantem; cui paternum proponit consilium de primogenituræ priuilegio conferendo, suo vt acquiescat consilio iubet, fore vt ipsi tanta dignitas conferatur, si modò obtemperet, & è caula duos tantum hœdos adferat. Si quæras an ne peccarit Rebecca, quòd fraude Esau circumuenerit: Respondetur quòd non: Siquidem ex diuina prędestinatione, & iure emptionis, Genes.25. Hebr.12. Iacob dignitas hæc debebatur. Ipsis enim in matris vtero luctantibus respondit oraculum, fore vt maior seruiret minori, Genes.25. Deinde & Esau victus impatientia gulæ iuri suo cesserat Iacob, vt merito à fraude excusari ambo debeant. Nulla ergo alia via, quàm ea qua Iacob benedictionem patris sui consecutus est, eam consequi debuit. Poterat Dei omnipotentia alia ratione benedictionem eam Iacob conferre, sed nulla alia hoc ipsum facere voluit. Et nemo est qui ausit dicere; cur hoc ita voluisti? Quis consiliarius eius fuit? Quantum verò ad præscientiam Dei, qua etiam futura præuidet, & operum non solùm bonorum, verum etiam spirituum est ponderator, certum est Esau non sine sua culpa reiectum. Eo tempore quadraginta annos erat natus,

Rebecca nō peccauit fraude Esau circumueniens.

Esau nō sine sua culpa reiectus.

natus,duas vxores vna habuit verus bigamus. Vxores erant Iudith & Basmath,quæ Isaaco jam centenario, & Rebeccæ satis erant molestæ. Vnde dubium quoque non est,filium Iacobum quoque Spiritus S. nutu, matri ad piam artem extitisse obsequentem: Qui cōsilium sanctum matri adspirauit,idem mentem filio obsequendi dedit. Vnde nec mētitus est Iacob dicēs: *Ego sum primogenitus tuus Esau.* Primogenitus erat secundum oraculum,& secundum meritum,& secūdum ius emptionis. Ergo quantum ad primogenituram, Esau personam egit. Iure item suo benedictionē postulauit. In summa, quantum attinebat ad benedictionem, Iacob verè fuit Esau. Vnde neq; mater,neque filius peccauit. Non tamen hic Iacob cum matre Rebecca sic peccati facio immunes, quasi vetustatē, & inhabitans in carne peccatū illis defuisse sentiā. Industriam præsentē siue simulationē necessariā excuso. Cæterùm etiā non est infrequens apud sanctos patres, huiusmodi arte, vbi aut necessitas, aut cōmoditas ad gloriā Dei atque ad proximi salutem hoc postulauit, vti. Sic Abraham vxorem suam, Saram, sororem suam appellauit, Gen.20. Idem fecit Isaac, Gen.26. Tale habes etiā de Rachel, Laban patrem suum deludente, Gen.31. Item de astutia Iacob aduersus Laban. Genes.32. Sed non habent schismatici, quo hic contra Deum & Ecclesiam, suam tegant cruentam machinationem & hypocriticam fictionem. Amplifica.

Iacob verè dixit se patris esse primogenitum.

S.Paulus, Roman.9. hoc mysterium ad Iudæorum refert reprobationem,& gentium vocationem. Ad Iudæos quidem pertinebat adoptio filiorum, gloria, testamentum, legislatio,& promissa, sed quia indignos se reddiderūt æternæ vitæ, ad gentes sunt translata, Act.13.

1.Cor.9.

2 Secundò, Proponit Iacob ignarum mysterij singulari quadam erga patrem reuerentia, matris consilium detrectantem, dum ex rationibus humanis, vt penè solet vbiq; carnis prudentia, argumentatur, patrem facilè posse vel malitiam vel imposturam deprehendere ex corporis habitu dissimili. Erat enim Esau corpore hispido, robusto,& voce stetorea: Iacob verò corpore gracili, tenero,& voce exili. Itaque timet ne pro benedictione, consequatur maledictionē; & pro fauore paterno, odiū. Pulchrè autē significat hæc tergiuersatio iudiciū carnis iudicātis de rebus diuinis ex solis præsentibus. Sic olim ad petrā contradictionis dubitauit Moses, Num.20.11. de esu carnium. Sic Apostoli admirati sunt, Act.11. gētibus datam esse pœnitentiā in remissionem peccatorum, easque esse cohæredes, concorporales,& cōparticipes promissionis Dei in Christo Iesu, Eph.3. Atqui hoc erat sacramentum volūtatis diuinæ absconditū à seculis, vt gentes quæ non sectabantur iustitiā, consequerentur iustitiam, Rom.9. sed eam quæ ex fide est Iesu Christi, quemadmodum

Tergiuersatio Iacob quid significet.

Sacramentū voluntatis diuinæ de gentium salute.

admodum Iacob non propriis viribus,industria,& consiliis,sed matris,quæ præterquam quòd periculum omne in se suscepit, etiam vestibus odoriferis & valde bonis quæ apud se habebat, id est,virtutibus & meritis Christi, à patre Iudæis primùm paratis,gentium nuditatem, facta illis peccatorum remissione, & data vera iustificatione, contexit; additis cibis, id est, sacrificio crucis patri æterno gratissimo, quibus cum fiducia ingrediuntur ad patrem,dicentes: *Pater mi, comede de venatione filij tui*, id est, ex fide per spiritum inhabitantem,clamantes, Abba pater: Ego sum Esau,non quidem natura, sed prædestinatione.

Vestes odoriferæ, & cibi quid denotent.

3 Tertiò,Proponit Isaac admirantem inopinatam ferarum capturam,dum ait: *Quis es tu fili mi? Quomodo tam citò inuenire potuisti?* Qui pulchrè nobis singularē Dei patris exprimit clementiam,qua reuersos per pœnitentiam, qua ex singulari gratia eos ipse præuenit,excipit humanissimè: cùm enim ipsa pietate clementior sit,qui negare seipsum nequeat,2.ad Tim.2.mox suorum vocem agnoscit,Ioan.10.vt Luc.15. indicat filij prodigi parabolā.Sic prædicatione Apostolorum resipiscentes Iudæos & gentes,mox in gratiam recepit,Act.3.4.10.11. quo accepta fiducia per Christum, sese filios esse professi sunt; quia nimirū cibos à matre paratos,conceptam scilicet ex prædicatione fidē, mansuetudinem,modestiam,aliaque pietatis opera igne charitatis excocta patri offerunt.

ClemētiaDei patris in Isaac exprimitur.

Quod verò Isaac tangendo & palpādo explorat Iacob priusquam cibos accipiat,quoniam quæcunque scripta sunt,ad nostram doctrinam scripta sunt,Rom.15.huc spectare opinor, vt credamus eam solam quæ ore fit,fidei confessionem, non sufficere. Neque enim,vt impudenter asserunt hæretici,de sola fide & incredulitate iudicabit Deus,sed de operibus,quæ si arserint,illi detrimentū patientur: idcirco & pater ille cælestis suos explorat,vt ignis aurum solet,nō vt perdat,sed vt purget. Eget enim corrupta nostra natura continua exercitatione, ne ad eadem prolabatur.Itaque explorat si quod ore profitemur, opere quoque perficiamus.

Tactus & palpatio Isaac quo spectet.

Deus non de sola fide & incredulitate,sed de operibus iudicabit.

4 Quartò,Benedictionem proponit,qua secundum æternum Dei propositum,quo antequam vel boni vel mali quicquā egissent,prædestinatus erat à Deo benedicendus Iacob. Ista enim benedictione qua Isaac Iacob benedixit,symbolum erat benedictionis diuinæ faciendæ per Christum, qua sine vllis præcedentibus meritis à massa perditionis erant separandi secūdum prædestinationem & propositum gratiæ Dei,vasa misericordię à vasis iræ: qui benedicuntur omni benedictione spirituali in cælestibus in Christo,Ephes.1.

Benedictio Isaac symbolum erat benedictionis diuinæ per Christum faciendæ.

Aut si ad Christum referre libet,qui postquam semetipsum humiliauit vsq; ad mortem,accepit à Deo patre(2.Pet.1.)glo-

riam, honorem, & nomen super omne nomen, cuius odor est tanquam odor agri pleni cui benedixit Dominus. Nam de plenitudine eius nos omnes accepimus, gratiam pro gratia, Ioan. 1. Christus itaque constitutus iudex viuorum ac mortuorum, electos ante mundi constitutionem, benedicit, ita vt sint benedicti: eos enim nemo potest rapere de manu patris sui, Ioan. 10. habent enim tanquam semen, cui benedixit Dominus Isa. 61. & manet firmum Dei propositum, ita vt iuxta Paulũ Rom. 8. neque tribulatio, neque angustia, neque mors, neque fames, neque periculũ, neq; persecutio possit eos separare à charitate Dei, quę est in Christo Iesu. Qui & si vt Iacob accepta benedictione patiãtur persecutionem ab Esau, probatio ipsis est fidei. Est interim etiam erga impios tanta Dei pietas, vt non puniat bis in idipsum. Nam Esau quanquam non inuenerit pœnitentiæ locum, & si cum lachrymis quæreret (quemadmodum Hieronymus ait ad Iouinianum) ne Malachias offendat te, dicens: Esau odio habui. nã vt habet Hieron. super Malach. ca. 1. Dilectio & odium Dei, vel ex præscientia nascitur futurorum, vel ex operibus: alioqui nouimus quòd omnia Deus diligat, nec quicquam eorum, quæ creauit oderit. Odisse autem Deus ἀνθρωποπαθῶς dicitur, vt flere, dolere, irasci, pœnitere, &c. Tamen interim in terrenis & perituris rebus illi benedictionem concessit: Siquidem non nisi diuino beneficio etiam mali & reprobi rebus terrenis vtuntur. Esau igitur pater etiã factus est multarũ gentiũ, sed earũ quæ ethnici & infideles vocãtur, & typus sunt hæreticorum, & schismaticorũ familiã Iacob persequentium. Consule Abdiam prophetam, Isa. 21. Ezech. 25. 35.

Deus nõ punit bis in idipsum. Hebr. 12.

Esau necdũ natum, quomodo odio habuit Deus.

Esau progenies typus hęreticorum.

EPILOGVS.

Historia præsens ex Genesi lecta commemorat, vt patriarcha Isaac senio confectus, caligine oculos excæcatos habens, filio suo Iacob benedictionem, quæ ad Esau pertinuit, inscius dedit, Rebeccam excitatam à Deo, huius facti auctorem fuisse ostendit. Mysterium verò est, quod textus explicat supra Gen. 25. Vbi sic legitur; Duæ gentes sunt in vtero tuo, & duo populi ex ventre tuo diuidentur; populus'que populum superabit, & maior seruiet minori. Sic tandẽ euenit, vt primi facti sint vltimi; & vltimi primi. Mat. 20.

SABBATO HEBDOMADAE SECVNDAE. EVANGELIVM.

Luc. 15.

Homo quidam habuit duos filios: & dixit adolescentior ex illis, patri: Pater, da mihi portionem substantiæ quæ me contingit, &c. Finis Euangelij: *quia frater tuus hic, mortuus erat, & reuixit: perierat & inuentus est.*

Diuitię parẽtum aliquando sunt filiis occasio perditionis.

PARABOLA præsens lectio est, in qua de acolastis pręcipuè agitur, submonetque diuitias amplas parentũ filiis plerunq; occasionem dare ad omne malũ: hoc ipsum quotidie fieri videmus. Quis magis lasciuia, ferocia, & nullis non flagitiis totum

mundum scandalizat, quàm nobilistæ nostri, patriciorum & equitum filij, quos acolastos, aut perditionis filios vocare nostro iure possumus? Quibus nonnunquam vexatio dat intellectũ, vt resipiscãt, dum ad summã egestatẽ redacti fuerint. Iuxta aliã verò interpretationẽ intelligi poterit de sacramẽtali pœnitẽtia, per quam Deus nullũ peccatorem, quantumuis fœdum, si verè resipiscat, excludit, sed recipit in pristinam gratiam. Venit enim Dominus Iesus, non iustos, sed peccatores vocare ad pœnitentiam, Matth. 9. Venit peccatores saluos facere, 1. Tim. 1. Docet autem hoc Euangelio Christus quatuor.

Isai. 28.

Gratia Dei nulli peccatori quantũuis fœdo, neganda.

1 Primò, Sub ænigmate prodigi & asoti adolescentis docet quid possit natura sine gratia, scilicet post acceptam portionem substantiæ à patre, abire in regionem longinquam, eamque dissipare viuendo luxuriose, cõmessando, ludẽdo, saltando, Veneri militando. Sufficit enim liberum arbitriũ, vt est vitio primorũ parentũ læsum & eneruatũ, ad malum: ad bonũ autem nequaquam, nisi adiuuetur ab omnipotenti bono. Siquidẽ & naturæ & gratiæ dona, à Deo in ipsa creatione collata, dum iis inconsultius vtitur primus homo, illis grauiter læditur, & istis priuatur, nec potest nisi illo sanãte, & restituente, qui dedit vti benè: Qualis enim ille peccati merito est factus, tales ex vitiata propagine omnes in lucem edidit auersos à Deo, contrarios, mortales, corruptibiles, & peccatores. Amissa enim originali illa iustitia, per quam consistebat illa virium inferiorum & superiorũ harmonia, cõsecuta est statim ἀταξία illa, & rebellio, quam omnes in natura experimur; hanc enim significare voluisse videtur Christus vehementi fame, quæ regionem inuaserat. Non enim de fame panis, vt propheta Amos loquitur, intelligit; sed de fame audiendi verbũ Dei. Mox enim naturã inuasit ignorantia rerum agendarũ, & concupiscentia rerum noxiarũ, ignorantia Dei, deniq; rerũ omniũ quæ salutẽ promouere possent. Homo cùm in honore esset non intellexit: cõparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis, Psal. 48. Quoad enim latuit veritatis via, quãto magis eam quærebat, eò minus inuenire cõtigit. Siquidẽ humanæ philosophiæ salebræ longè minus satisfacere poterant, quàm porcorum siliquæ. Quanquã enim prima fronte magnã honestatẽ & modestiã polliceri ipsa philosophia videretur, nihil tamẽ sublime aut diuinũ adferre potuit. Reuera extra Ecclesiam cæcitas est & fames. Spiritus sancti charismata extra Ecclesiam non dispẽsantur. Vnde verbi Dei penuria hodie est apud hæreticos, qui quis catholicus sensus sit, nesciunt. Est item charitas annonæ, id est, Spiritus S. & cultus diuini priuatio, quorum vtroque carent hæretici.

Liberum arbitrium ad malũ efficax, & ad bonũ debile & infirmum.

Iustitia originali amissa statim sequitur in homine rebellio.

Amos 8.

Fames quid significet.

2 Secundò, dum hunc Asotum resipiscentem ac miseriarum pertæsum proponit, docet vnde contingat homini auerso veræ

Pœnitentiæ veræ initiũ vnde.

pœnitentiæ initium, quod non nisi à bona voluntate nascitur, scilicet non ex solis liberi arbitrij viribus, sed ex Dei dono in occulto præuenientis omnem humanam cogitationem. Non enim idonei sumus cogitare aliquid ex nobis quasi ex nobis, 2. Corinth. 3. Ipse dat velle, & posse. Meminerimus igitur iuxta August. epist. 106. quod patrem hic Asotus non quæsierit, antequam quæsitus est ab illo, qui venit quærere & saluum facere, quod perierat Luc. 19. Est enim opus gratiæ Dei, vt meritum hominis bonum & initiet ad iustitiam, & consummet ad gloriam. Gratiam & gloriam dabit Dominus, ait Psal. 1. inchoans voluntatem bonam: deinde, eandem adiuuans inchoatam, vt eadem voluntas & diuino dono bona sit, & diuino adiutorio malam superare possit concupiscentiam, & in bono proficere quod cœpit.

Gratiæ Dei opus est, vt meritum hominis bonũ initiet & cõsummet.

Ita enim hic noster Asotus, accepto radio cælestis gratiæ, rationem auersam, intellectũ obscuratum, & voluntatẽ peccato corruptam illustrante, vt ex fide (sine qua nec oratio nec pœnitentia placent) quã procul esset à Deo, longè enim à peccatoribus salus, Ps. 118. quàm alienus esset à pietate; nulla enim conuentio luci ad tenebras, 1. Cor. 6. & quàm graui peccatorũ pondere, premeretur, agnosceret: nulla enim rectè suscipitur pœnitentia, quam non peccati, propriæque miseriæ cognitio præcesserit, quam dum fidei quoq; lumen præcedit & spes veniæ, tum demum surgit à somno peccati, Ro. 13. ad Ephes. 5. Surge qui dormis, &c. Patrẽ adit misericordiarũ, & Deũ totius consolationis, qui cõsolatur nos in omni tribulatione, 2. Cor. 1. peccatum cõfitetur, d. *Pater peccaui in cælum & coram te &c.* Te offendi, tuũ iudiciũ cõmerui, terrena tibi prætuli, & te per negligentiã non quæsiui, me filium tuũ enutriuisti & exaltasti; ego verò te spreui, Isa. 1. Qui enim abscondit scelera sua non dirigetur: qui autem confessus fuerit & ea reliquerit, misericordiam consequetur, Pro. 28. Confessione. s. sacramentali à Christo instituta: & deiicit se infra ministrorum & seruorum conditionem, d. *Non sum dignus vocari filius tuus*, quia diaboli mancipium me feci, 2. Pet. 2. Patrem non negat, sed se filij nomine indignum esse confitetur. Oratio enim humiliantis se nubes penetrat. q. d. Ad filij affectum aspirare nõ præsumo, sed mercenarij statum pro mercede seruitutis desidero, Psal. 118. Tuus sum ego, saluum me fac: Non hoc inspirauit Plato ille qui dicitur diuinus, neq; Zeno, neque Mercurius Trismegistus ille, sed Spiritus ille veritatis, spiritus sapientiæ, mentem eam sanctam misero inspirauit. Ob ergo nostrũ fuit ille perditionis filius. Confitendo, confessionis nobis præbet exemplũ, ac documentũ. Cõfitetur item nostrũ peccatum esse maximum, & nos à Deo separare, Isa. 59. Videant ex hoc loco aduersarij, qui non verentur asserere, cõ-

Oratio & pœnitentia sine fide non placent.

Confessio sacramentalis. Ioan. 20.

Ob nostrum filius prodigus fuit confitendo suũ peccatum.

tritionem,& quæ abſolutam iuſtificationem præcedunt, efficere hominem magis peccatorem. Neque enim diſplicet Deo hæc prodigi opera,qui patrem adit,eum inuocat,peccatũ confitetur: vt nec publicani pœnitentia,nec Cornelij Centurionis, licet nondum regenerati,opera. Act.10.Luc.18.

3 Tertiò,Docet quãtum ſit gaudium in cælo ſuper vno peccatore pœnitentiam agente:non enim vult Deus mortem peccatoris,Ezec.18.ſed vult eum ſaluũ fieri & ad agnitionẽ veritatis venire,1.Tim.2. Proinde pœnitẽtia quã iubet per legem, & dat per gratiã,qua gratia illũ qui adhuc longè eſt,quia nondum per pœnitentiæ ſacramentum reconciliatus, videt miſericordia motus, dum miſericordia illius præuenit nos, Pſalm. 58. Accurrit, dum antequam clamemus ipſe exaudit,Iſa.65. Ruit in collum eius,dum clamat in nobis interpellãdo per ſpiritum,Rom.8.Oſculatur eum, dum eum qui inimicus erat reconciliat per ſanguinem filij,vt pacem habeat ad Deũ,Rom.5. E quibus profunditatẽ charitatis immenſæ erga nos colligere poſſumus. Quod ſi tum cùm adhuc inimici eramus,vſquead-cò dilexit nos;quis non videat nunc magis nos illi eſſe charos? Apoſt.ad Tit.3.hanc philanthropiam Dei erga nos magnificè prędicat. Nulla mater tanto pietatis affectu erga ſuos afficitur, Iſa.49.hæc omnia operęprecium eſt,& noſſe & credere. Hinc enim ſpes in Deum excitatur: Quis enim peccatis aggrauatus, Deo appropinquare auſit,niſi hac fide prædi tus exiſtat?

Dilectionis Dei erga nos argumenta.

Illud interim obſeruandum arbitror, ad veram iuſtificationem non ſufficere ſolam bonam voluntatem, niſi dum cætera quæ ad veram pœnitentiã requirit ſcriptura, vt ſunt cõfeſſio & ſatisfactio,moriendi neceſſitas excluſerit. Subuenit enim tunc miſericordia redẽptoris, cuius ſanguine & purgãtur & delẽtur peccata. Neq; illius efficaciæ derogat,qui has pœnitẽtię partes amplectitur,tãquã ſolidiſſimas poſt naufragiũ tabulas:iis enim enatare licet,vt hic Aſotus magnitudine ſcelerum horrorẽ iræ diuinæ cõcepit,Pſal.118. Confige timore tuo carnes meas;cõſideratione clementiſſimi patris in ſpem veniæ erigebatur. Audiuit enim illud: Venite ad me omnes qui laboratis,&c. Matt. 11.& ſcelerum deteſtationi veram pœnitentiã ſubſtituit. Itaq; ex irę filio & dãnationi obnoxio,fact⁹ eſt filius Dei:& propter fidẽ in Chriſtũ,ſine qua impoſſibile eſt placere Deo,& propter opera ex fide profluẽtia: Vt enim ſine fide non placẽt opera, ita nec ecõtrà, quãquã plerũq; fidei iuſtificatio tribuatur:hoc ideo fieri cum Auguſt.puto,quia fides prima datur,per quam cætera impetrãtur. Quia fides fundit orationem:Quomodo enim inuocabunt in quẽ non crediderunt? Rom.10.oſtendit medicũ,à quo ſolo eſt ſalus expectanda: docet qua methodo animorum morbi pellantur;amplectitur ſpem & charitatẽ: addit orationẽ

Tabulæ poſt naufragium.

Opera non placent ſine fide.

Fidei effectus.

qua fidei impetret firmitatem; & coniungit pœnitentiam, nec quicquam quod ad salutẽ requiratur omittit. Sic qui hunc pœnitentem imitabitur: is, cùm Deus non sit personarũ acceptor, eandem ab ipso gratiam consequetur. Non est enim abbreuiata manus Domini, vt saluare nequeat. Redite ergò præuaricatores ad cor, Isa.46. Reuertatur vnusquisque à via sua mala, & dirigite vias vestras, & studia vestra, Hier.18. Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus, Ephes.5. Adeamus cum fiducia ad thronum gratiæ eius, &c. Hebr.4.

4 Quartò, Docet insignem Dei clementiam, qua solet is erga eos qui verè & ex animo resipiscunt, vti; quia enim peccator dum sese à Deo auertit, perdit innocẽtiam, iustitiã, charitatem, ac Spiritum sanctum: siquidem hæc cum conscientia peccati consistere nequeunt; Spiritus enim disciplinæ effugit fictũ, nec potest habitare in corpore subdito peccatis, Sap.1. ea tamen est immensa Dei patris clemẽtia, vt redeunti per pœnitentiã, mox iubeat dare primã stolam, id est, participes faciat iustitiæ Christi, omniumq; meritorũ ipsius per gratiam. Sic enim illum induunt quotquot in illo baptizantur, Roman.6. & Gal.3. Quicunque in Christo Iesu baptizati estis, Christum induistis. Et quod de baptismo, simile de pœnitentia, Ephes.4. Deponentes vos secundum pristinam conuersationem veterem hominem, qui corrumpitur secũdum desideria erroris: renouamini autem spiritu mentis vestræ, & induite nouum hominem, qui secundũ Deum creatus est, in iustitia & sanctitate veritatis. Item Col.3. Expoliantes vos veterem hominẽ cum actibus suis, & induentes nouum, eum qui renouatur in agnitionem Dei, secundum imaginem eius qui creauit illum. Restituit enim hæc pœnitentia, quod in baptismo acceptum per peccatum amisimus. Sed quoniam non satis est abstinere à malo, nisi quisque se exerceat in bono, iubet dare annulum in manu, id est, arrabonem spiritus, quo signantur fideles. Est enim annulus datæ hæreditatis, & firmæ charitatis testificatio, quæ sine iustitia non imputatiua, sed vera & inhærente (iuxta illud: Qui facit iustitiã iustus est) acquiri & recuperari non potest. Hæc enim & charitatem in se complectitur, iuxta August. perfecta charitas, perfecta iustitia, cap.70. de natura & gratia. Solent enim qui sponsis copulantur, copulæ symbolũ ac amicitiæ declarare aut annulo, aut cæteris gemmis, Osee 2. Et sponsabo te mihi in sempiternum, & sponsabo te mihi in iustitia & iudicio, & in misericordia & miserationibus, & sponsabo te mihi in fide. 2.Corin.1. Qui vnxit nos Deus, & qui signauit nos, & dedit pignus spiritus in cordibus nostris. In Canticis per totum hãc arctissimã necessitudinẽ vide. At quia piè volẽti viuere in Christo, necessaria sit patiẽtia, propter subsequẽtem persecutionem, 2.Tim.3. Heb.10. iubet dare

Stola prima quæ. Iustitia Christi. Pœnitentia.

Annulus in manu. Ephes.1.

dare calciamenta, id est, munimēta contra ea quæ virtuosi processus sunt corruptiua, vt sit pœnitēs calceatus pedes in præparationem Euangelij pacis, necubi coluber insidians plantā ingredientis inuadat, vtque super scorpiones & serpentes securius ambulet, non iam gradiens secundum carnem, sed secundū spiritum. Tandem iubet dare vitulum saginatum in epulas, id est, participem facit corporis & sanguinis filij sui; hanc enim gratiā filiis qui restituti sunt in libertatem spiritus, & à peccato purgati, concedit, vt participes fiant corporis & sanguinis Christi. Nam qui manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini, 1. Cor. 11. Vitulus ergo ille, nihil aliud significat, quàm sacrificium nostrum, & victimam Iesum Christum. 1. Corint. 5. Apoc. 7. quæ non solum supplicium fuit cruentum semel in ara crucis, sed & sacrificiū: quod Ecclesia quotidie repetit atque repræsentat incruentū in sacra liturgia, in qua immolatur & sumitur, quod nimirū multis verborum & figurarum inuolucris præmonstratum est. Vitulus vtique quoad naturam passibilem, secundum quam fuit immolatus: saginatus, quoad gratiarum plenitudinem. Heb. 9. Si sanguis hircorū & taurorum, & cinis vitulæ aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis: quantò magis sanguis Christi, qui per Spiritum S. semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundauit conscientiam nostrā ab operibus mortuis, ad seruiendum Deo viuenti, Isai. 25. Faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc conuiuium pinguium medullatorum, de quo Paulus. 1. Cor. 11. Quotiescunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem domini annunciabitis donec veniat.

Calceamēta.

Ephes. 6.

Vitulus saginatus quid significet.

Neque verè istis contentus clementissimus pater, vt ostendat quanti apud ipsum momenti sit vera pœnitentia, vult proximū quenque de pœnitentis salute gaudere. Ideo inquit: *Manducemus, & epulemur, quia hic filius meus mortuus fuit*, quantū ad malitiæ abundantiā. Peccatum enim mors animæ est, Ezec. 18. Sap. 16. veraque mors est, inquit August. quam non timēt homines, separatio à Deo, Apoc. 3. Nomen habes quod viuas, & mortuus es: *& reuixit*, per resipiscentiam. *Perierat*, sine vlla spe recuperādę salutis quantum in ipso erat, & inuentus est. Venit enim filius hominis quærere & saluum facere quod perierat, Luc. 19.

D. Hieronymus ad Damasum de vocatione duorum populorum hoc Euangelium interpretatur, Tom. 3. fol. 127.

EPILOGVS.

Præsens parabola duos germanos fratres nobis proponit, quorum minor perditissimus fuit; resipuit verò, & in gratiam cum patre, quem grauissimè omnium offendit, rediit. In qua peccator ad pœnitentiam inuitatur, promittitur gratia pœnitenti, sed non in peccato permanenti, neque ad vomitum reuertenti,

uertenti, 2. Pet. 2. Prou. 26. Admonentur hic pastores & Episcopi, cæteriq; prælati, vt tales sese præbeant erga peccatorem resipiscentem, qualem se præbuit pater hic parabolicus in recipiendo filium. Verùm ab hac imagine longè absunt superciliosi aliquot imperiosuli, qui suis enormibus blãdientes vitiis, nihil aliud quàm sæuiunt in lapsus alienos. Gaudendum enim maximè est miseræ conscientiæ iam pacatæ, iam in gratiam receptæ, Cantic. 5. Comedite amici & bibite, & inebriamini charissimi. Sic & de gentium vocatione ad Euangelij gratiã & cõuersione, ait Apost. Rom. 15. Gentes super misericordia honorare Deum, sicut scriptũ est, Psal. 17. Propterea confitebor tibi in gentibus Domine, & nomini tuo cantabo. Et iterum. Isa. 11. Lætamini gentes cum plebe eius.

DOMINICA TERTIA QVADRAGESIMAE EPISTOLA.

Ephes. 5. *Estote imitatores Dei sicut filij charissimi, et ambulate in dilectione, &c.*
Ioan. 13. & 15 Finis Epistolæ: *Fructus enim lucis, est in omni bonitate, & iustitia, & veritate.*

IN LECTIONE hodierna D. Paulus cum primis ad charitatem erga Deũ, deinde erga proximũ exercendã nos hortatur. Quo verò animatiores, paratioresque ad hanc amplectendam reddamur, vocat nos filios Dei dilectos. Deus ipsissima charitas est, teste Ioanne; & charitatem suã opulentissimè erga nos declarauit, quòd in filios adoptauerit nos charissimos, cùm filij iræ essemus. Iam verorum filiorum est, imitari sedulò parẽtem suum. Aequum igitur existit, vt & nos patrem nostrum Deum imitemur, hoc est, & ipsum redamemus, & in eius gratiam diligamus proximos, vt tali modo legem totã adimpleamus. Agit autem hac Epistola Apostolus quatuor.

Perfectio Christianorum absoluta consistit in imitatione Dei.

1 Primò, Docet absolutam Christianæ vitæ perfectionẽ consistere in imitatione Dei. Collocat autẽ hanc Apostolus nõ in productione rerũ ex nihilo, quod solius diuinę potẽtiæ est: non in gubernatione cælestiũ, terrestriũ & infernorũ: neq; in potẽti illa virtute, qua absoluta sua potẽtia omnia quæcũq; vult facit, tam in cælo quàm in terra. Nam quia hæc ambierũt Lucifer, Adam & Eua, atque Nabuchodonosor, vt patet Gen. 3. Isa. 14. Dan. 4. grauiter ceciderũt: voluerũt, inquit August. rapere diuinitatẽ, & perdiderunt fœlicitatẽ. Sunt hæc enim ita propria & peculiaria ipsius diuinæ naturæ, vt nulli creaturæ, ne angelicæ quidẽ, cõmunicari possint: multò minus imbecilli nostrę naturæ. Proinde cùm hæc impossibilia sint, qualia nunquã præcepit Deus; Præceptũ enim quod ego præcipio tibi hodie, nõ est supra te, &c. sed prope est verbũ in ore tuo, Ro. 10. Deu. 30. hanc imitationẽ cõstituit in dilectione Dei & proximi, in qua, vt est Mat. 22. & Rom. 13. vniuersa lex pẽdet & prophetæ. Cùm igitur hæc sola sit, quæ (vt habet August. tractat. 5. in Ioãnem) diuidit

Pręcepta Dei non sunt impossibilia.
Charitas diuidit inter filios regni & gehennæ.

uidit

uidit inter filios regni & gehennę, meritò in ea Apostolus perfectã Christianæ vitæ sanctimoniã cõstituit, quãdo sine illa in nobis nihil esse possit quod æterno patri aliquo modo placere queat, 1. Cor. 13. Præcipit autẽ Apostolus nõ qualemcunq; dilectionẽ, quã videlicet ipsa suggerit natura, qua amicos, parentes, nosipsos, diuitias, & benefactores diligimus, quã & ethnici, & vt loquitur Christus, Mat. 5. publicani habent, sed talẽ, quam nõ tantũ docendo inculcauit, sed corã exhibuit ipse Dei filius, qui ex singulari charitate nos, cùm inimici essem⁹, dilexit, Ro. 5. vocauit cùm auersi essemus: iustificauit cùm peccatores essemus Ro. 8. Eph. 1. deniq; pro persecutorib⁹ cũ lachrymis orauit, vt nõ perirẽt, Heb. 5. & exauditus est. Talẽ deniq;, qua, vt est Mat. 5. diligimus inimicos; benefacimus iis, qui oderũt nos: & oramus pro persequẽtibus & calũniantibus nos. Illã etenim intelligit Apostolus, dũ ait: *Sicut & Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationẽ & hostiam Deo, &c.* Sicut enim illa Christi hostia Deo patri fuit gratissima, ita & illa charitas, qua Deũ proximumque diligimus, est longè gratissima, Ioan. 15. Charitas Dei & proximi gratissima Deo hostia est.

Non autẽ solam fidẽ eius sequelæ argumentũ siue periculũ nobis præbet, sed charitatẽ; præcipuè verò indulgentiã, qua nos offendentibus errata & iniurias ex corde condonamus, nedum sufferimus. Charitatis siquidẽ gradus sunt: Primus, amare Deũ ante omnia, Matt. 22. Secundus, fratrem amare tanquam seipsum, 1. Ioan. 4. Tertius, etiam hostem, tanquam fratrẽ, propter Deum, Luc. 6. Religionis Christianæ hic est cardo. Charitatis gradus.

2 Secundò, Ethices præcepta formãdis scilicet moribus pernecessaria præscribẽs, ab ipsa pudicitia orditur. Siquidẽ luxuria, fornicatio, & adulteriũ, quibus non tantũ in Deũ, sed in propriũ corpus peccatur, 1. Cor. 6. nec solũ iræ filios constituunt, sed mẽbra quæ tẽpla Spiritus S. esse debebant, corrũpunt, quod in iis cernere licet, qui in passionibus desiderij voluptatibus suis seruiunt: nec ante desistunt, quàm sanie ac tabo diffluentibus mẽbris miseri lãgueãt, quãquã ne sic quidẽ fomes ille peccati; concupiscẽtia habitãs in mẽbris; & passiones peccatorũ malam deserant voluntatẽ. Siquidẽ Augustino teste lib. de nuptiis & concupisc. cap. 25. tantas subinde vires accipit, vt deficiẽtibus mẽbris, eisdemq; corporis partibus ad illud opus minus valentibus, turpius & procacius insanire non desinãt. Quod cùm intellexerit Apostolus nomine fornicationis & immunditiei, omnem actũ venereũ extra legitimũ vsum matrimonij illicitũ, & lege Dei prohibitũ, Ro. 1. Col. 3. 1. Thes. 4. 2. Pet. 2. & Deu. 23. Osee 4. Mat. 15. 1. Cor. 5. 6. Act. 15. interdixit: adeò vt inter fideles ne nominandã quidẽ putarit illam impietatem, quã hodie ludum tantum arbitrantur nostri Sardanapali, cùm tamen olim Iudæi illam morte punierint, Leuit. 18. Aegyptij virgis castiga- Luxuria, fornicatio, adulterium non solum filios irę cõstituũt, verùm mem bra quæ Spiritus S. tẽpla esse debent corrumpũt. Adulterium quomodo olim punitũ.

castigarint: & Arabes capitis supplicio vindicarint, & hanc soli illi qui de Christi Iesu fide gloriantur & religione, iocum æstimabunt, & inultam sinent, in leuiores defectus grauissimè animaduertentes. Væ iis qui dicunt malum bonum, & bonũ malum; dulce amarum, & amarum dulce.

Auaritia omnium malũ radix.

Prudenter autem Apostolus huic morbo qui non animum tantum, sed corporis medullas perrodit, auaritiã, quam omniũ malorum radicem appellat, coniungit, quod nulla lues æquè omnes animi potentias, scilicet intellectum, memoriam, & voluntatem corrumpat, atque hæc auaritiæ pestis, quæ deiicit homines in laqueos diaboli, & in interitum, non secus atque idololatria solet, 1. Tim. 6. Contra auaritiam, vides plura itidem sacris literis commissa, Exod. 18. Isai. 56. 57. Hier. 22. Ezec. 20. Luc. 12. Rectè ergo Apostolus hæc vitia non tantum vitanda, sed ne nominanda censet, eo quòd iuxta illud Menandri, colloquia praua corrũpant bonos mores. 1. Cor. 15. Minus immunditiarum haberemus in Ecclesia, si etiã minus esset turpiũ colloquiorum. Obserua quàm spiritui Dei displiceāt vitia auaritiæ & scortationis, vt etiã Apostolus voluerit eorum prohibere cõmemorationẽ. Sed heu arx & frugalitatis & castimoniæ est planè expugnata. Regnat Pluto in terrarũ orbe: capit hoc idolum tributũ de omni alimonia, humano generi, ad sumendũ cum gratiarum actione, cõcessa. Tot vsurarij, tot telonearij, tot sunt denique exactores, vt miseri agricolæ laborũ suorũ fructu vti nõ possint, nisi eos primùm carissimè decies propemodũ emāt. Sic & cupido totum mundum sub iugum misit, vt crassissima vitia sacrilegij hodie & lenocinij, præcipuæ religionis sibi speciem emereantur. Nihil scortatio hodie æstimatur, quanquam Euangelici fratres sibi ex eius vitij condemnatione placeāt immodici. Nam qui ferunt polygamiam, iam certè scortationem immunem peccati non modò habent, sed & iustificant. Summa, vsque adeò fidelibus ethnicorum interdicit mores malos, vt etiam nolit, ea eloquio exprimi. vnde sequitur:

Auaritia regnat in orbe.

Libido regnat in orbe.

Quod decet sanctos. Sanctos Domini decet sanctitudo in longitudine dierũm; debent enim ij qui Christi censentur nomine, se ita gerere, ne tantam religionem apud infideles faciant malè audire, Phi. 2. Apostolus vult decorũ hoc, verbis præsentibus nobis cõmendatũ adeò, vt etiã nolit saltẽ in verbis aliquid turpe effutire. Qui custodit os, custodit animã, ait Sapiẽs. Vide 1. Ti. 2. Apostolũ velle, nostrates se gerere, vt decet sanctos. Itẽ Tit. 2. monet, vt doceamus ea, quæ salutari cõueniũt doctrinæ.

Sed quia sunt nonnulli, qui se satis arbitrantur religiosos, si vitam nullo crasso vitio contaminarint, dicentes cum Ouidio & Martiali: Lasciua est nobis pagina, vita proba. Apostolus non facta solum inhonesta, sed etiam colloquia obscœna, imò etiã vrbana

vrbana

vrbana prohibet.d. *Aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinent, sed magis gratiarū actio.* Sed & linguā refrenandam monet quoque B. Iacobus cap. 1. dicens præcipuè hîc versari religionem. Sed heu vsqueadeò libido quiduis dicendi & effutiēdi in Ecclesia popularis est facta, vt ne quidem cathedra & altaria à vaniloquio, imò etiam turpiloquio sint immunia: taceo de prophanis, quibus hæc vitia vt plurimum sunt communia. At Christianos magis decet gratiarum actio: Semper laus eius in ore meo, inquit Propheta. Item: Laudate Dominū semper. Et B. Petrus in priori cap. 4. Si quis loquitur quasi sermones Dei. Os enim nostrum (teste Bernardo) diuinis oraculis est consecratum. Quicquid ergo ex eo otiosum vel immundum exierit, pro sacrilegio est habendum. Christianos decet gratiarum actio.

3 Tertiò, Hortatur ad pietatem spe mercedis, & metu supplicij. Quia sic comparatum esse videbat, vt boni à peccato desistāt virtutis amore, & mali formidine pœnę. Proponit itaque singulari non tātum rhetorices artificio, sed Spiritus sancti impulsu piis immarcessibilē illam gloriæ coronam, tāquam bonorum operum mercedem, 2. ad Timoth. 4. impiis verò horrenda gehennæ supplicia, tanquam stipēdia peccatorum, dùm ait: *Hoc autem scitote, intelligentes, quòd omnis fornicator, immūdus, & auarus, non habet hæreditatem in regno Christi & Dei.* Ergo à contrario, iturus in ignem æternum. Nam vt habet Augustinus lib. 6. contra Donatistas, cap. 8. factis Deum negat; spem non habet, quia malam gerit consciētiam; perfidus est, quia id non agit quod Deo vouit: & dæmoniacus est, quia diabolo in suo corde locum prębet, vt non immeritò illi iungantur in pœnis, cui voluntate, & toto cordis affectu seruierunt, nisi vera subsequatur admissi sceleris pœnitentia, quę virtute meritorum Christi deleat non ipsa tantum peccata, sed ipsas quoque pœnas peccatis debitas. Nemo ergo in hoc regno Christi & Dei habet hæreditatē, nisi qui filius esse meruerit, quia si filij & hæredes, hæredes quidē Dei, cohæredes autem Christi. Ab hac autem filiatione quis magis alienus, quàm fornicator & immundus, aut auarus, cùm pater noster cælestis, & eius filius Iesus Christus sint mundissimi, & largissimi? Siquidem caro & sanguis regnum Dei non possidebunt, ait Apost. 1. Cor. 15. & 1. Cor. 6. Ne erretis, inquit, neque scortatores neque cultores simulachrorū, neque adulteri, neque molles, neque qui cōcumbunt cum masculis, neque fures, neq; auari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnū Dei possidebunt, sed Rom. 1. qui talia faciunt digni sunt morte. Item Hebr. 13. Fornicatores & adulteros iudicabit Deus. De immundis B. Ioannes Apocal. 21. testatur. d. quoniam nihil coinquinatum intrabit in illam, scilicet Hierusalem cælestem, sed pars eorum erit in stagno ardenti igne & sulphure, quod est mors

Boni à peccatis desistunt virtutis amore, & mali formidine pœnæ.

Hæreditatē in regno Dei nemo habet nisi filius.

secun-

ſecunda. De auaris autem quis iam dubitet eos in regno Chriſti, & Dei hæreditatem non habere, cùm ex ſententia Chriſti Matth.19.facilius ſit camelū per foramen acus tranſire, quàm diuitem intrare in regnum cælorū: & nemo poſſit ſeruire Deo & mammonæ. Matth.6.& palam audias Apoſtolum teſtantē, quòd auaritia idolorum ſeruitus ſit,iuxta illud Oſee 8. Aurum ſuum & argentum ſuum fecerunt ſibi idola, quibus non oues, non vina libant, ſed animam longè iſtis præſtantiorem. Nam vbi theſaurus eorum, ibi & cor eorum eſt.

Natura cæca. Quia verò tam cæca eſt natura,vt prona ſemper in præceps ruat,longeque aliter de Deo,veritate ſcripturarū,& iuſtitia non tantum ſentiat, ſed etiam loquatur, quaſi videlicet huiuſmodi acerbæ cōminationes hyperbolæ tantum ſint(neque enim credere poſſunt tantam in Deo eſſe tyrannidem, vt momentanea peccata æternis ſuppliciis vindicare velit: quo fit vt conſuant multi puluillos ſub omni cubitu,Ezech.13.)ideo elegāter eos perſtringit Apoſtolus, admonens fideles, ne decipi ſeſe patiantur inanibus verbis, hoc eſt, veriſimilibus argumentis ex ſcripturis non rectè aut citatis aut intellectis, ex iudicio rationis, aut ex philoſophia petitis,quibus facile credere imperiti ſolent, maximè ſi ea quæ carni adlubeſcant ſuggerantur. Quod non aliunde quàm ex iuſto Dei deſerētis iudicio contingere docet Auguſt.lib.5.cap.3.contra Iulianum. *Verba inania quæ vocet Apoſtolus.*

Hæreſes quas futuras nouit hîc ferit Apoſtolus. Confutatur hîc Aetianus bonorū operū hoſtis,qui docuit ſolam fidē ſaluare,credenti nullū peccatū imputari,&c. Iouinianiſtæ item hîc confutantur.Iouinianus exiticius apoſtata, vt infamiæ ſuæ fucum imponeret,meritū nuptiarum,virginitatis aureolæ æquauit: ieiunantes præ comedentibus aliquid præmij, manere in regno cælorum negauit. Faciunt & hoc noui Iouinianiſtæ, bis perfidi homines,Eccleſiæ hoſtes priſcis hæreticis omnibus peiores, quippe qui auſi ſint toties damnatas hæreſes excitare, habere ſibi videntur loca pro ſe Rom.8. Diligētibus Deūm omnia cooperantur in bonum, & Tit.1. Mundis omnia munda. Viderint an Deum diligat,qui Eccleſiam contemnit. Viderint vt ſe de munditia iactet,qui nō ſolum in carnalibus implicitus eſt vitiis,ſed & ea quoque iuſtificat. Sunt & in Eccleſia falſi catholici,quorum prouerbia extāt hæc trita:Diabolus adeò teter non eſt,atq; pingitur; Infernus nō adeò,vt fertur,feruet; Deus nō adeò ſeuerus eſt,&c.Audiatur Apoſtol'. *Propter hæc, inquit, ira Dei venit in filios diffidentiæ.* hoc eſt, inobediētiæ.*Nolite ergo effici participes eorum.* Senſus eſt; Exēpla perditionis nolite imitari, nam ſi ea ſecuti fueritis,ſimiliter cum impiis peribitis. *Diffidere eſt non obedire.*

4 Quartò,Oſtendit dignitatem eorū qui erepti de poteſtate tenebrarū,ignorātia veritatis,& de vinculis peccatorū, cōſecuti

ſunt

sunt libertatem gloriæ filiorum Dei, cognitionem scripturarũ, atque iustificationem vitæ; horũ enim alia longè est conditio & dignitas quàm ante; siquidem prius fuerant serui peccati, captiui ad ipsius voluntatem: hoc enim est quod ait: *Eratis aliquando tenebra*, obscuratum scilicet habentes intellectum. Ephe. 4. alienati à via Dei. Quod in ipsis non tantum peccatum fuit, sed & pœna peccati: siquidem subinde solet Deus peccata peccatis vindicare, vt docet August. libr. 5. contra Iulian. cap. 3.

Dignitas ereptorum à potestate tenebrarum.

Peccata peccatis solet Deus vindicare.

Apostolus autem ostendens à quo sint non tantum illuminati, sed etiam abluti, sanctificati, & iustificati, quod est, vt loquitur Apost. esse lucem in Domino, & habere illuminatos oculos cordis, ac scire quæ sit spes vocationis, hortatur, vt nihil quod huic derogare possit, admittant: ideo inquit; *Vt filij lucis ambulate*. Non estis enim filij, neque noctis neque tenebrarum. 1. Thess. 5. vt scilicet aut dormiatis, aut ebrij sitis, vel in cubilibus aut impudicitiis turpiter luxuriantes Rom. 13. (quæ enim in occulto fiunt ab ipsis, turpe est dicere) aliquid præter vocationis vestræ dignitatem admittatis, sed velut diei filij sobrij sitis, induti thoracem fidei in charitate, galea armati spei ad salutem. Si verò hanc prout oportet tueamini, mox admirandam illius suauitatem experiemini. *Sunt enim fructus lucis in omni bonitate*, qua ex bono thesauro proferimus ad ædificationem, quæ sunt bona, pudica, & sancta; *iustitia*, qua reddimus vnicuique quod suum est, Deo gloriam & honorem, proximo amorem ac ædificationem: *& veritate*, qua dirigimur in perfectam cognitionem voluntatis Dei, vt hæreses omnes detestemur, & fidei integritatẽ amplectamur. Christus qui vera lux est, & vita, nobis, quos ad admirabile lumen vitę (hoc est, ad suam gratiã) vocauit, det, ne in vanum gratiam eam receperimus.

Fructus lucis in quibus cõsistant.

EPILOGVS.

Apostolus præsenti Epistola primò hortatus est, vt induamus Christi conuersationem. Secundò admonet, vt potissimùm scortationis vitium vitemus, ethnicis peculiarissimum. Tertiò hortatur, ne hæreticorum neniis, bonis operibus suam virtutem denegantibus, aures accommodemus. Meminerimus itaque hic nostri probè muneris, meminerimus etiam (si negligẽtes fuerimus) nostri periculi, ideo'q; ambulemus summo conatu in dilectione & erga Deũ & erga proximos, sic'que simus grati.

Vitium scortationis ethnicis peculiarissimum. Rom. 1.

DOMINICA TERTIA QVADRAGESIMAE, EVANGELIVM.

Et erat Iesus eiiciens demoniũ, & illud erat mutum, &c. Finis Euangelij: Q*uinimò; Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.*

Luc. 11. Mat. 9. & 12. Marc. 13.

IN HOC Euãgelio insignẽ, irrefragabilemq; habemus confirmationẽ, quod Iesus ille Nazarenus (Dominus & seruator noster,

noster) verè is fuerit, qui caput serpentis antiqui contriturus erat, qui, inquam, nos ac cunctum mortalium genus à diaboli potestate, tyrannideque solus adserere debebat, poteratque & volebat. Nam id inde eluxit plus satis, quod eiecit hîc dęmoniũ ex homine muto cæcoque: vt & alias sæpe multas dęmonũ legiónes ex aliis eiecit, Matt. 4. 7. 8. 17. Marc. 1. 5. 9. 16. Luc. 4. 8. Prius quidem quàm is Iesus in mũdum venisset, in maxima Sathan viuebat pace, liberè raptas è paradiso animas possidebat, à nulloque prorsus sibi timebat homine. De nullo enim prophetarum aut patriarcharum legimus, qui eiecerit vnquam dæmonium, & si alia aliquando miracula patrarunt illi: Solus nimirum Dauid (vt in 1. lib. Reg. est cap. 16) citharæ suæ cantu effecit diuinitus, vt obsessus Saul minus à spiritu malo torqueretur: verùm nequaquã expellere hunc & liberare illum poterat, quod ea scilicet potestas soli ipsius filio Messiæ fuerit reseruata. At posteaquã iste Dauidis filius, qui nempe noster Iesus est, venit, repperit diabolus magistrum suum, qui cedere (voluerit, noluerit) coactus est, à quo & deuictus est & alligatus, à quo deniq; raptis animabus exutus est. Quod innuitur Apo. 20. vbi sic habetur: Et vidi angelum descendentem de cælo, habentem clauem abyssi, & catenam magnam in manu sua, & apprehendit draconem serpentem antiquum, qui est diabolus & satanas, & ligauit eum per annos mille, & misit eũ in abyssum, & clausit, & signauit super illum, vt non seducat amplius gentes, donec consummentur mille anni, & post hoc oportet illum solui modico tempore. &c. Præsertim tria agit hoc Euangelium.

Gene∫. 3.

Potestas expellendi dæmones soli Christo reseruata.

1. Primò, Insigni miraculo ostendit Christi tum clementiam tum potentiam erga miserum, in quo mirè exercuerat dæmon suam tyrannidem. Nam vera fidei cognitione, quam corporis cæcitas significabat: auditu verbi, quo saluantur animæ, quod surditas pulchrè adumbrat: & peccatorum confessione, & laude Dei, illum priuauerat, quòd intelligeret iis potissimùm veram salutis rationem homini posse contingere. Grassatur enim potissimum falsis de Deo opinionibus: ignorãtia veritatis; & cupiditate peccandi: vt scilicet totũ hominem perdat. Imò tanta illius est maleuolentia, atque adeò potẽtia, vt iusto Dei iudicio id permittente, his armis multos deiiciat, suaq; tyrãnide & cæcos, & surdos & mutos hui⁹ dæmoniaci instar plurimos faciat; Cæcos quidẽ vt non videant sentiantq; peccata, & summã suã miseriã, 2. Cor. 4. In quibus Deus huius seculi excæcauit mẽtes infideliũ, vt nõ fulgeat illis illuminatio Euangelij gloriæ Christi, &c. In hoc non absimilis coruo, qui homini suspenso primũ oculos eruit, atque effodit; surdos autẽ ne audiant verbũ Dei, indeque ad sui cognitionẽ perducãtur, quia nouit scriptũ, Luc. 11. Beati qui audiunt verbũ Dei & custodiunt illud. Item illud Pauli

Tyrannis diaboli.

Diabolus nõ absimilis coruo.

Pauli, Rom. 10. Fides ex auditu; mutos verò, ne, etiam si verbum Dei & veritatem audirent, illud tamen confiteantur, denique gloriam Deo, ne etiam propria delicta confiteantur; in hoc non absimilis lupo, qui dum ouem aggreditur, prius guttur apprehendit, ne balatu suum periculum prodat, nouit enim dictum, Ecclesi. 28. Qui confessus fuerit & reliquerit peccata, misericordiam consequetur: Non tamen omnes deijcit, talesque efficit: nam impeditur Christi potentia, qua suos eripit de potestate tenebrarum; necnon eius misericordia, qua reos damnationis æternæ, misericorditer præuenit; vt quemadmodum hunc miserum à dæmonio liberauit, ita eos ex filijs diaboli, faciat filios Dei, concessa remissione peccatorum, qua dignè possint suam Deo laudem tribuere, illi gratias agere, inuocare, agnoscere, & diligere: hi enim effectus vt meritorij sint, remissionem peccatorum sequuntur, nō præcedunt. A mortuo enim perit confessio Ecclesiastici 17. Diabolus similis lupo.

Quantum igitur ad miraculum attinet, audiuimus eiecisse dominum ab homine sibi adducto dæmoniū mutum, mutumque hactenus statim esse locutum rectè. Matthęus dicit insuper, dæmoniacum illum & cæcum fuisse, recepisseque ob id visum etiam vnà cum loquela. Sic nimirum (vt & B. Hieronymus admonet) tria signa simul in vno homine perpetrata sunt: Cæcus vidit, mutus locutus est, & possessus à dæmone liberatus est. Verùm Christus non tantùm quosdam à corporali sathanæ obsessione reddidit liberos, sed etiam à spirituali, perniciosissimaque hac sathanæ tyrannide ac obsessione vniuersum genus humanum liberauit. Nam illuminauit gratiæ suæ lumine sedentes in tenebris & vmbra mortis, Luc. 1. aperuit surdas animi aures, per digitum Dei, seu per Spiritum sanctum: reserauit denique linguarum vincula, & has ad confitendum nomen suum, laudesque Dei inflammauit; sicque ex captiuis, seruisque diaboli fecit nos Dei filios, ac vitæ æternæ hæredes. In hoc quippe apparuit filius Dei, vt dissoluat opera diaboli, 1. Iohan. 3.

2 Secundò, Proponit quàm varia fuerint de hoc Christi facto hominum iudicia. Nam alia Pharisæorum maledicentium & calumniantium: & alia plebis admirantis & obstupescentis. Plebs enim dixit, vt apud Matthæum est: Num hic est ille filius Dauid? Quod eandem habet asseuerationem, quàm & illa apud Iohannem turbæ oratio: Christus, inquiunt, cùm venerit, nunquid plura signa faciet, quàm hic facit? Nemo tam cæcus, iudicijque inops esse potest, qui ex tantis Iesu virtutibus, non colligat & videat ipsum esse filium illum Dauidis, quem in solio patris perenniter regnaturum prædixerunt sancti prophetæ, Esaiæ 9. Pharisæi autem vt audierūt turbam tam magnificè

 de Iesu

de Iesu sentire, dixerunt: *In Beelzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia.* Quasi dicant: Vos arbitramini Iesum istum esse Christum Dauidis filium, idque ex factis eius miraculosis colligitis: sed aberratis toto cælo stulti & nimis creduli. Cùm verus Messias, germanusque Dauidis filius veniet, diuina instructus virtute veniet, & digito Dei designabit omnia. Quæcunque verò vester ille Iesus facit, non Dei, sed diaboli virtute facit: Habet enim Beelzebub, ac familiarem spiritum; exercet magiam, & necromanticis virtutibus dementat homines. Non ergo Messias aut Dauidis filius est, sed filius Sathanæ: Odio solo agitati, nihil sordidius inuenientes, quod domino objicerent, sustinere non valentes vt turbæ ipsum laudarent, Christumque prædicarent: Inuidia enim, ait Chrysosto. non considerat quid, sed tantùm vt dicat. Nulla enim peior malitia inuidia. Vide figuram Ioseph, Christum exprimentem, Gene. 37.

Malitia peior non est inuidia.

Ex quibus agnoscere licet diuersa hominum ingenia, in quibus vna atque eadem Christi operatio varios perducit effectus. Nam vt solis eadem operatio lutum indurat, & ceram emollit: ita hoc Christi stupendum miraculum in hunc finem editum vt se verum Messiam, Dauidis filium, ac Euangelij doctrinam confirmaret, istis fuit odor mortis in mortem, illis verò odor vitæ in vitam, vt non immeritò admirari possimus abditissimum abyssum iudiciorum Dei, quo dignos deseri deserit, non impartiendo gratiam qua veritatis lucem amplectantur, sed ita relinquendo; vt videntes non videant, & intelligentes non intelligant, Isa. 6. Iohan. 12. Itaque quod debuissent adscripsisse potentiæ diuinæ, per calumniam Beelzebub tribuunt. Ita enim solet paulatim crescere humana malitia: nam 1. negant Christum esse filium Dauid. 2. pollicentur se credituros, si non tantum terrenum aliquod edat signum sed cæleste, quo plane constaret illum cum Deo habere commercium qui in cælestibus est, & cum dæmonibus immundis, quorum præstigia nasci solent è terra, nullum; quemadmodum Iosue solis fecit stationem, Ios. 10. Isaias solis retrogressionem, 4. Reg. 20. Isa. 38. Helias ignis descensionem, qui consumpsit holocaustum, 3. Reg. 18. item duos viros quinquagenarios, 4. Reg. 1. quæ maxima erat ironia. 3. principi dæmoniorum tribuunt, quod sola diuina potentia fieri animaduertebant.

Abyssus iudiciorũ Dei abditissimus.

Christus autem pro singulari sua clementia, leniter hanc ipsorum calumniam tribus efficacissimis argumentis refutat, non tam sui, quàm patris sui æterni caussa: atque adeò Euangelij quod mundo attulit. Nam si admisisset miracula sua, virtute dæmonum fieri, doctrinam quoque suam mox suspectam

Confutatio Christi aduersus Scribas.

ſuſpectam feciſſet, quaſi eodem ſpiritu profectam quo miracula, quod omninò ferendum non erat: nam in eo cardo ſalutis humanæ verſabatur. Itaque hanc calumniam confutat Chriſtus ab adminiſtratione, concordia, & politia regnorum; quæ ſi his quaſi vinculis non contineantur, ſubſiſtere nequeunt, quemadmodum videre licet de regno Romano, apud Auguſt. lib. de ciuitate Dei, quod propter latens odium; commodum proprium; & iuuenile conſilium corruiſſe potius dicit, quàm per pugnas externas. Siquidem, *omne regnum in ſe diuiſum deſolabitur*; diuiſum eſt autem regnum vbi legitimæ poteſtati reſiſtunt ſubditi. Ac quod de regnis & monarchijs, idem de priuatis familijs iudicium eſſe docet Chriſtus, Eccleſiaſt. 28. Prouerb. 29. Matth. 12. quòd, ſcilicet concordia facile creſcant, & diſcordia dilabantur, etiam res maximæ. Ex his infert Chriſtus, fieri non poſſe, vt Sathan Sathanam eijciat. Nam Mar. 3. Si Sathanas conſurrexerit in ſemetipſum, diſpertitus eſt, non poterit ſtare, ſed finem habet.

Regnũ Romanum quo modo corruit.

Saluſtius.

3 Tertiò, Ex proprietate exorciſtarum vel Apoſtolorum energumenos iuuantium: Ducis atrium ſuum defendentis contra iniuriam hoſtium: & immundi ſpiritus veterem ſuam manſionem repetentis efficaciſſimè docet criminationis huius falſitatem, atque in ipſos accuſatores calumniam retorquet, docens ſe non alio ſpiritu quàm ſancto dæmones abigere, quemadmodum ipſorum filij, ſui nempe diſcipuli ex ipſis prognati, quos vel inuiti fatebantur Spiritu ſancto id facere. Pulchrè autem oſtendit hìc Chriſtus naturam inuidiæ, quæ de rebus optimis iudicat peſſimè, atque de rebus peſſimis optimè. Nunquam enim iudicium aut rationem in iudicando ſequitur, ſed corruptam affectionem.

Apoſtoli exorciſtæ.

Inuidiæ natura.

Cæteris autem duobus argumentis oſtendit vſum huius miraculi. Significat enim regnum Dei (quo ſcilicet ipſe potentia verbi ſui in cordibus piorum regnaret, hoc eſt, vt contereret caput ſerpentis, Geneſ. 3. deſtrueret eum qui habebat mortis imperium, Hebr. 12. & deleret quod aduerſum nos erat chirographum decreti, Coloſſ. 2.) iam adeſſe, iuxta vaticinia prophetarum; id quod etiam ex ipſius miraculis animaduerti poſſet, quæ prorſus aliena ſunt ab effectibus & operationibus ſathanæ. Videre etenim licet quod Chriſtus diſperſa colligit, & collecta conſeruat Iohã. 11. Sathan verò collecta diſpergit, ſana debilitat, furatur, & mactat, Iohan. 10. Vnde, teſte Hieronymo, opera diaboli operibus ſaluatoris comparari nõ poſſunt; quia ille cupit animas tenere captiuas, Chriſtus liberare: ille prædicat idola, iſte vnius Dei notitiam: ille trahit ad vitia, iſte ad virtutem reuocat. Quomodo ergo poſſunt habere concordiam inter ſe, quorum opera ſunt diuerſa? Nulla enim

Opera diaboli Chriſti operibus contraria.

ſocietas luci ad tenebras, nulla conuentio Chriſto ad Belial, & nulla participatio iuſtitiæ cum iniquitate, 2. Corinth. 6.

Retuſis verò tam validis argumentis Phariſæorum calumnijs, nũc adaperit porrò dominus pœnam blaſphemantiũ, nempe ſathanam eiectum reuerti in hominem vnde exierat, cùm inuenerit hunc vacuum: Hoc Iudæis quidem cum primis accidit, qui ſua obſtinacia & blaſphemia ipſum aſpernabantur, inhonorabantque, ac ſathanæ reditum præparabant, à quo ſemel liberati fuerant diuinitus. Verùm eadem hæc comminatio & ad vnum quemuis noſtrum pertinet, qui ſemel baptiſmo ablutus à peccatis priſtinis, ſemel Euangelico ſermone liberatus à ſpiritu malo huius mundi, negligenter habet domum Dei, nec curat ad perfectiora ſemper progredi. Certè ni partam per Chriſtum libertatem & gratiam, non ſedula modò peccatorũ euitatione, ſed & ſummo in progreſſu iuſtitiæ ſtudio tueamur, ad nihil proderit nobis baptiſmus ac ſacræ doctrinæ cognitio, niſi vt grauiorem condemnationem nobis ipſis accerſamus in die iudicij: ideoque ſatius nobis fuerit (iuxta D. Petri ſententiã 2. cap. 3.) non cognouiſſe viam iuſtitiæ, quàm vbi cognouimus, conuerti à ſancto præcepto.

Doctrina Chriſti quid in vna muliere peperit.

Atqui pulcherrima hæc Chriſti doctrina cùm irrita in Phariſæis videretur, peperit tamen in vna muliere fructum veræ fidei & confeſſionis: nam de Chriſto magnificè prædicauit, d. *Beatus venter qui te portauit & vbera quæ ſuxiſti.* Quaſi dicat Dei ſpiritu excitata: Calumniamini dicta & facta viri huius ſanctiſſimi, quaſi diaboli præſidio dicat & faciat quæcunque: ego verò ex verbis ipſius plane diuinis, ex doctrina ſinceriſſima, & reſpõſionibus irrefragabilibus colligo, illum eſſe ſanctiſſimũ, optimum & beatiſſimum. Quod vt nobis contingat, orandus eſt Deus: nam & nos veritati adſtipulari, eam defendere, eamque retinere oportet. Magna eſt veritas & præualet, 3. Eſdræ 4. Porrò ex illa occaſione incipit Dominus commendare verbũ Dei. dicit enim: *Quinimo: Beati qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud.* Non negat neque reijcit, quod dixerat mulier, ſed maius infert. Quaſi dicat: Beata ſunt ſanè viſcera & vbera, quæ me filium Dei portauerunt ac nutrierunt, verùm quòd hæc beata ſunt, verbo Dei & fidei debetur. Ergo beati quoque ſunt, qui verbum Dei audiunt, & cuſtodiunt, hoc eſt, fide illud recipiũt, & vitam ſuam iuxta illud inſtituunt. Vide Deute. 6. Pſal. 118. Iac. 1. Roma. 2.

EPILOGVS.

Babylonis deſtructio & veri Iſraelis liberatio.

Habemus hic deſtructionem Babylonis, i. Regni diabolici: & veri Iſraëlis captiui liberationem, factam nimirum per verum Meßiam, ſeu Chriſtum. Quo (quemadmodum & ex apologia eius conſtat) certificamur eſſe ipſum

ipsum etiam victorem fortissimum fortis armati, dissolutorémque omnium operum illius. Quia sanè certificatione nihil nobis consolatorium magis potest esse, cùm habeamus eum, sub cuius præsidio ab omni sathanæ tyrannide possimus esse tuti. Videamus modo nos, vt constanti fide, fiduciáque adhæreamus illi, nec deflectamus ab eo fidei & obedientiæ oculos. Sic enim verè in nobis implebitur quod pollicitus est, Luc. 10. Ecce do vobis potestatem calcandi super serpentes, & scorpiones, & super omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit. Item Psalm. 90. Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem.

FERIA SECVNDA HEBDOMADAE TERTIAE QVADRAGESIMAE, EPISTOLA.

Naaman princeps militiæ regis Syriæ, erat vir magnus apud dominum suum, & honoratus, &c. Finis Epistolæ: *Cúmque vim faceret, penitus non acquieuit.* 4. Regum. 5.

IN præsenti historia liquescit quid noster Dominus & Deus possit per infirmum instrumentum hominem, ad hominum salutem, quod alioqui supra omnium creaturarum vires esset. Potentiam eam Dei omnis cantat Ecclesia, qua Heliseus curauit Naaman. Epistolæ autem huius historia quatuor complectitur.

1 Primò, Singularem regis Syriæ erga suum militiæ principem Naaman beneuolentiam & fauorem. Tales enim quoniã ad bella gerenda commodi sunt regibus tempore belli, ideo propter bella, in pretio habentur, quemadmodum apud Dauidem Ioab & Abner. Hic princeps militiæ meritò regi Syriæ charus, quòd toti regioni fuit admodum commodus. Executor namque fuit iustitiæ Dei aduersus impium Achab, 3. Reg. 32. Syriam liberauit à tributo & exactione graui, quam pendere cogebantur: Syriam item ab obsessoribus viarũ, ab omni genere latronum expiauit, dignus omninò qui nõ solum apud regem Syriæ in pretio haberetur, sed quem omnis plebs proximè & secundum regem coleret & amaret. Sic enim habet textus: *Per illum enim dedit Dominus salutem Syriæ. Erat autem vir fortis & diues.* Duces hodie vtinam tales haberemus: hinc rex literis commendatitijs, & auctoritate regia munitis, illum in Iudæam ad regem, sanitatis recuperandæ caussa, misit, concepta scilicet erga Deum Israël fiducia ac spe sanitatis adipiscendæ, ex relatu ancillæ captiuæ, quæ ait: *Vtinam fuisset dominus meus ad prophetam qui est in Samaria: profectò curasset eum à lepra quam habet:* non odio habens idololatram, sed idololatriam, puella Israëlitica, in exemplum seruorum & ancillarum domino suo fidelissima. Neque enim haberi in Deum fiducia potest, nisi ex auditu fidei, aut legis cognitione, quæ quod ad perfectum nemiñe

Beneuolẽtia regis Syriæ singularis in suum militiæ principem.

Naaman Syrus meritò regi suo charus fuit.

adducere potuit, sed tanquam sub pędagogo suos continuit: ideo & parua & captiua fuisse describitur hæc ancilla: perfectio enim seruabatur per Christum adferenda. Neque verò nulla in ipso erat Naaman erga religionem pietas, morbi potentia id agente: peculiare enim esse solet Deo non tantum occulto nutu, sed quasi violento ad se quosdam vocare, nempe aduersitatibus, morbis, persecutionibus, & paupertate, alijsque id genus afflictionibus, quæ tum prodesse non tantum corpori, sed & animæ creduntur, cùm vt habet Augustinus, ad meliora compellunt, iuxta illud Psal. 118. Bonum mihi quia humiliasti me, & Psal. 82. Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum domine. Fit enim nescio qua naturæ prauitate, vt in rebus prosperis Deum prorsus aut contemnamus aut negligamus, nisi infirmitatis aliqua correptione coerceamur. Itaque principem hunc licet magnanimum, fortem, & potentem, lepræ tamen morbo ita exercuit, vt honores & diuitias facilè contempserit præ sola sanitate. Ex quo etiam abundè constat, nihil ex omni parte esse beatum. Verum est in multorum ore tritum prouerbium: Salubre corpus, & diuitiæ magnæ, rarò in eundem hominē incidunt. Nihil enim in terra sine caussa, Deus omnia benè fecit, Marc. 7. Sit nomen eius benedictum, Iob. 1.

Afflictiones ad meliora compellunt.

Naturæ humanæ prauitas.

2 Secundò, Perfidiam Ioram regis Israel erga Deum viuum, cuius virtutem, quam intellexit admirari Syros, ipse contempsit: lectis enim regis Syriæ literis, ex diffidentia scidit vestimenta sua, & expauit dicens: *Nunquid Deus ego sum?* &c. ipso facto præfigurans fore, vt regnum ipsius propter infidelitatem scinderetur, vt gratia fidei, prophetia, donum miraculorum, quibus præ cæteris nationibus pollebat Iudæa, priuaretur, & gentibus daretur: Cuius mysterij symbolum hic Naaman præ se ferebat. Quod ergo hìc dicit Syrum occasionem contra se quærere, postea per Dei iudicium factum est verum, 4. Reg. 6. Sic impijs hoc quod timēt, euenire solet. Occasionem quærere, dicunt Hebræi esse quærere machinationem. Sic etiam habetur Iudic. 14. vbi Samson quærebat occasionem contra Philistæos. Atqui Helisæus, audita regis sui diffidentia, animi consternatione, atque tristitia (est enim hoc veri prophetæ, & ministri verbi Dei munus) eum grauiter obiurgat, atque ex auctoritate Diuina ipsius incredulitatem damnat. Non adulatur, vt nostri solent principum prædicatores, nō loquitur placentia, metu amittendi officij sed liberè increpat, dicens: *Quare scidisti vestimenta tua*, animi tui scilicet infidelitatem prodens? q. d. Causam veram non habuisti: Rex hic impius tantum pietatis non habuit, vt Naaman qui ad gloriam Dei in Samariam fuit à Deo missus, consolaretur, aut ad prophetam

Ioram regis Israel perfidia erga Deū.

Principum prædicatores adulatores esse non debent.

phetam mitteret: adeò gloriam suam Deo vero inuidit. Sed Domini clementiam non remoratur humana vesania. *Veniat ad me*, ait propheta, *& intelligat prophetam esse in Israël.* Quo verbo non se extollit propheta, sed Dominum. q. d. Non potest nomen Dei aboleri in terra per gigantes. Hoc verò erat horrendum Dei iudicium, de quo Christus ait Iohan.9. se nimirum venisse in mundum, vt qui non vident videant, & qui vident cæci fiant: Huius enim iudicij typum gerit hæc historia. Nam Iudæi Dei cognitione præditi excæcantur, & gentes ignorantia Dei laborantes illuminantur, & participes fiunt mysteriorum Christi. Sicut enim ad Helisæum cum equis, curribus, & famulis accurrit Naaman, ita futurum erat, vt audita prædicatione Euangelij, ad Christum accurrerent gentes. Vide Psal. 17.85. Zachar.8. Isa.49.40.65.66.43. Roma. 15. spe minirum iustificationis, peccatorum remissionis, ac salutis adipiscendæ per Christum in sanguine ipsius, quem voluit Deus esse lauacrum regenerationis, & renouationis. Ethnici etiā ad gratiam baptismi vocati.

Sed quid sibi voluit tanta Elisæi seueritas non prodeuntis, sed per famulum tantum sanitatis remedium indicantis? Hoc nempe quod ait Apostolus: Quia in sapientia non cognouit mundus Deum, placuit illi per stultitiam prædicationis saluos facere credentes, 1.Cor.1. quod non potentia diuinitatis, sed gratia incarnationis, & Apostolorũ prædicatione ad fidem & sacramenta vocarentur. Literalis verò sensus docet, prophetas veros, huius mundi gloriæ non esse admiratores: hinc tanto Satrapæ non occurrit, nec ipsum iuxta mundi pompam excipit, non alloquitur, non gratiosum & gratiosissimum vocat & adorat, &c. sed Dei Israel gloriam illustrat.

3 Tertiò, complectitur indignationẽ Naaman contemnentis prophetæ præceptum. *Misit enim ad eum Elisæus nuncium, dicens ei: Vade & lauare septies, &c. Iratus Naaman, recedebat dicens: Putabam quod egrederetur ad me, &c.* Vide aulæ tumorem: etiam leprosus voluit aulica pompa excipi. Sed nos talem consuetudinem non habemus, ait Apost, neque Ecclesia Dei. Pseudoprophetæ suas habent adulationes quibus fauorẽ nobiliũ aucupantur, propter fragmen panis veritatem deserentes & loquentes placentia. Ecclesiastes catholicus adulator nō est.

Hac indignatione eleganter Philosophorum, Poëtarum, & gentium superbia significatur, humilitatem crucis ridentium, qui vt animales non percipiunt ea quæ sunt spiritus Dei; Stultitia enim est illis, dum ad rationis humanę iudiciũ exigere volunt consilia dispensationis diuinæ. Atque vt hic Naaman contempsit præceptum de lotione in Iordane, & prætulit fluuios Syriæ & Damasci Abana & Pharphar; ita carnales magni æstimant fastum humanæ sapientiæ diuitias, & volup- Indignatio Naamā quid denotet.

 tates;

tates;hæretici verò rident fidei ſimplicitatem, Sacramentorum humilitatem,& Eccleſiæ infantiam. Quo fit, vt alieni à gratia, vel impietate, vel infidelitate, quam in ſcripturis lepræ morbus ſignificare ſolet, pereant, quemadmodū periturus erat hic Naaman, niſi ſingulari Dei beneficio animo mutato paſſus fuiſſet ſibi perſuaderi. Neque verò humano hoc factum eſt tantum conſilio, ſed inſpiratione diuina.

Neque enim vt falsò putabat Pelagius, ſola externa vocatio, cognitio, adhortatio, & correptio ſufficit animo corrigendo, quin potius magis irritabunt, ſi deſit ſpiritus viuificans, qui de nolente volentem faciat, & ita moueat vt dicat: Audiā quid loquatur in me dominus, Pſal. 84. vt quemadmodum Naamā Eliſæo eiuſque famulo, ita ſcripturis, legi, Euangelio, & Eccleſiæ obtemperet, captiuando intellectum in obſequium fidei, remedia ſacramentorum ęger infirmitate peccati, amplectatur. Sunt enim ſeptem Eccleſiæ ſacramenta per Chriſtum efficacia ad remiſſionem, iuſtificationem & gratiam Dei cōſequendam inſtituta, præfigurata per verbum Eliſæi, quod per nuncium mandauit dici ad Naaman: Vade & lauare ſepties; quorū omnium ianua quædam eſt baptiſmus, cuius Iordanis typus eſt, ad cuius gratiam etiam ethnicos admiſit, Act. 8. 10.

Iordanis typus eſt baptiſmi.

4 Quartò, Complectitur pluſquam ſtupendam Dei potentiā & gratiam, quam miniſterio prophetæ exhibuit incredulo, quē non ſolum credentem effecit, ſed verbo ſuo obſequentem. Requirit enim perfecta iuſtitia mandatorum Dei obedientiam, ſine qua nec licet ſacramentorum energiam & vim experiri. Pulchrè autem ſepties hæc repetita lotio ſeptiformem Spiritus ſancti gratiam etiam adumbrauit, quæ per Chriſtum in baptiſmo omnibus fidelibus erat conferenda, de qua Iſa. 11. Cuius primarij effectus ſunt veteris vitæ expoliatio, & noui hominis per peccatum amiſſi reſtitutio Rom. 6. vt huius leproſi caro reſtituta ſit ſicut caro pueri paruuli. Eſt enim is effectus ſacramenti baptiſmi, vt reatum mortis æternæ tollat, omnium peccatorū indulgentiam conferat, gratiam, qua tentationibus reſiſtat baptizatus, concedat, & ex filio gehennæ filium adoptionis efficiat. Atque hoc eſt quod ait Apoſtolus, Chriſtū nos feciſſe ſaluos per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus ſancti, quem effudit in nos abundè iuxta illud Ezech. 36. Effundā ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris, &c. vt baptizati in Chriſto ſint tanquam noua creatura, quia iam in eis nihil damnationis eſt, dum non ſecundum carnem ambulant, ſed ſecundum ſpiritum, Rom. 8. Nam quæ remanent in baptizatis infirmitates, concupiſcentia, carnis erga ſpiritum rebellio, mors, aliaque vitæ incommoda, nullam habent in ſe peccati rationem, ne ipſa quidem concupiſcentia,

Baptiſmi effectus.

piſcentia, ſi illi ad illicita impellenti non conſentitur: relinquũtur enim ad exercitium tantum, ita vt rectè dicantur baptizati, propter inhabitantem ſpiritum, carere omni peccato, etſi non careant omni malo, inquit Auguſtinus contra Iulian. lib. 6. cap. 5.

Baptizati dicuntur rectè carere omni peccato, etſi non omni malo.

Poſt receptam gratiam, ſequitur ipſius Naaman confeſſio & gratiarum actio, cùm dicit: *Verè ſcio quòd non ſit alius Deus in vniuerſa terra, niſi tantum in Iſraël.* Quadrat propemodum, quod Petrus è carcere liberatus, ait: Nunc ſcio verè quia miſit dominus angelum ſuum, &c. Act. 12. Hîc ergo euaneſcit incredulitas, oritur fides: hîc creditur Deus, & abnegantur idola. Abrenunciat namque Naaman dijs ſuis in Syria omnibus, præcipuè verò Deo, imò idolo Remmon. Nam ſi non eſt Deus niſi in Iſraël, omnes dij gentium dæmonia. hîc reſonat confeſſio, quæ eſt Rom. 10. vnde domui Naaman facta eſt ſalus, eò quòd & ipſe ſit filius Abrahæ, Luc. 19.

Confeſſio Naaman.

Remmõ idolum Syriæ.

Sequitur gratiarũ actio, cũ dicit: *Obſecro itaque vt accipias benedictionem à ſeruo tuo.* Poſtquam ſe ſenſit mundatum, ardenti affectu ſe prophetæ humiliando ſeruum vocat, & munera quæ ſecum attulit, obtulit omnia. Rectè quæ habuit, domino Deo obtulit: quoniam ab eo quæ non habuit, accepit. Scriptura vocat huiuſmodi dona græcè eulogia, Latinè benedictionem, quæ vel ad Dei gloriam illuſtrandam, vel ad fratris neceſſitatem ſubleuandam conferuntur. vocantur benedictio, propterea (vt Apoſtolus Paulus exponit) quòd dominus Deus pro huiuſmodi muneribus ſuam benedictionem dat tam danti, quàm ritè & piè accipienti.

Naaman gratiarum actio.

At Eliſæus omnia recuſauit munera, d. *Viuit Dominus ante quem ſto, quia non accipiam; cúmque vim faceret, penitus non acquieuit.* Oſtendens nullo precio temporalium bonorũ comparari poſſe Spiritus ſancti chariſmata. huius rei præclarum verbum Tobiæ iunioris ad patrem obſerua: Pater, inquit, quam mercedẽ dabimus ei? aut quid dignum poterit eſſe beneficijs eius? &c. Si tanti æſtimanda ſunt chariſmata temporalia; quis non videt ſpiritualia eſſe potiora? Nihil ergo pro talibus accipiendũ, in iniuriam Spiritus ſancti, ne eius immenſa dona videatur auro, argento, aut vlla tali commutatione venalia eſſe, atque coëmi poſſe, iuxta illud Math. 10. Gratis accepiſtis, gratis date. Simonis magi ſpiritum eum vides anathemati datum, Act. 8. Cæterùm ſi aliquid accipitur ſine ſpecie commutationis vlla, iuxta præſcriptum Dei, quo miniſtris proſpicit Eccleſiæ, peccatum non eſt; dignus eſt enim operarius omnis mercede ſua, Luc. 10. Sic Chriſtus vt oſtenderet iuxta legem Dei ſacerdotibus altario miniſtrantibus, licere de altario viuere, voluit ſibi quoſdam pios atque electos victum adminiſtrare, Luc. 8. Hic

Dona ſpiritualia vendi non debent.

etiam habet locum verbum Apostoli, 1. Corint. 9. Si nos vobis spiritualia seminauimus, magnum est si nos carnalia vestra metamus? Sed qui propter ventrem tantum verbum prædicant, & sacramenta ministrant, leprosi Giezini sunt. Sed longè peiores sunt, qui nihil horum faciunt, & Ecclesiæ bonis luxuriantur, veris ministris, & pauperibus emolumẽtum subtrahentes. Hodie parum disputatur de simonia à Catholicis, neque de sacrilegio ab hæreticis. Vtrique suis vitijs blandiuntur, alij duntaxat in aliorum vitia inuehentes. Vtrorumque pacem componet abusuum istorum reformatio, & horum perfidiæ detestatio.

Giezini leprosi hodie qui sint.

De graui culpa Giezi pauca subijcienda sunt. Primò peccauit contra legem Exod. 20. Non concupisces rem proximi tui. Deinde trifariam. Primò mentitur dicens se missum ab Helisæo. Deinde quod ait, domino suo hospites aduenisse Euphratanos inopes, quibus talentum argenti nomine prophetæ rogitabat. Tertiò, quòd respondit prophetæ se nusquam fuisse, cùm tamen propter tale donum Naaman integrum ferè miliare esset secutus. Ex quo apertè liquet auaritiam esse radicem omnis mali, vt ait Apostolus. Nam primò est idololatria, quoniam Mammona Deo præfert, 1. Timoth. 6. Matth. 6. Præterea facit mendaces, sicut in cauponibus & mercatoribus quotidiana experientia docet, quod est contra Dei præcepta, Exod. 23. Collos. 3. Doctor ergo veritatis quàm longissimè ab omni auaritia debet abesse, ob quam lepra Naaman inuasit Giezi seruum Elisæi. Lepra hæc significat excommunicationem, quam etiam exprimit execratio qua perijt Ananias cum vxore sua Saphira, Act. 5.

Giezi culpa quàm grauis & quotuplex

Auaritia radix omnis mali.

EPILOGVS.

Historia sacra est de Helisæo propheta Dei, vt per virtutem veri Dei Israëlis Naaman Syrum leprosum in Iordanis fluuio mirabiliter à lepra expiauerit, miraculum dignum quod in librum referatur Euangelij. D. Augustinus de memorabilibus scripturæ, dicit hîc duo resultare miracula: Alterum, quod Helisæus (in quo duplex Heliæ spiritus erat) pari virtute (scilicet Dei) Naaman Syro lepram abstulit: & Giezi eandem immisit: De cuius lepra ait S. Ambrosius: Inexpiabilis est venditi culpa mysterij. Item: Citò turpem sequitur lepra mercedem, & pecunia malè quæsita corpus animúmque commaculat. Dominus Deus à tam fœda labe, ne dicam peste, Ecclesiam suam expiare dignetur. Amen.

FERIA SECVNDA HEBDOMADAE TERTIAE QVADRAGESIMAE, EVANGELIVM.

Lucæ 4. Matth. 13. Marc. 6.

Et ait illis: Vtique dicetis mihi hanc similitudinem: Medice cura teipsum: &c. Finis Euangelij: *Ipse autem transiens per medium illorum ibat.*

PERSTRINGIT hoc Euágelio Christus varium & inconstans vulgi ingenium, quod leui momento huc illuc impellitur: quem

litur: quem enim antè ad ſydera vſque extulit, hunc breuí pòſt in tartara deprimit, atque contemnit, cui optimè cõuenit quod Apoſt. Paulus ex Habacuc. 1. cap. citat, Act. 13. Videte vos contemptores, ſeu irriſores, & admiramini, & diſperdimini: quia opus ego operor in diebus veſtris, opus quod non credetis ſi quis enarrauerit vobis, Itaque facit præſertim quatuor.

1 Primò, Vult Chriſtus miniſtris verbi Dei ſuum reddi honorem, ac vitæ neceſſaria: ideo iubet, vt admiſſi in domum edant & bibant de ijs quæ apponuntur, Luc. 10. Galat. 6. Communicet autem is qui catechizatur verbo, ei qui ſe catechizat in omnibus bonis. Dignus eſt enim operarius mercede ſua. Hinc in ſcripturis laudantur, quod Sareptana Eliæ: Sunamitis Eliſęo. 4. Reg. 4. Martha, Maria Magdalena, Iohãna vxor Chuſæ, Suſanna, Chriſto, Luc. 8. 10. Galatæ & Macedones Apoſtolis & Paulo, Galat. 4. 2. Corint. 11. vitę neceſſaria, ſi nõ ad luxũ, certè ad neceſſitatẽ ſuppeditarint, 1. Theſſal. 2. & 5. Rom. 15. Philip. 4. Siquidẽ vt apertè hoc loco teſtatur Chriſtus, fieri nequit, vt in ea republica ſementem faciat ſemen verbi, vbi contemptus eſt miniſtrorum, neque iuxta B. Gregoriũ curſus neq; recurſus eſt ad pietatẽ, quando ij qui docent, ſuo deſtituuntur prẽmio. Sequitur enim ibi neceſſariò ignorantia, cui ſola veritatis doctrina mederi poteſt; qua neglecta in omnia paſſim ruit vitia iuuentus, quæ ſemel corrupta vitæ licentia, quod ſupereſt temporis in omni laſciuia tranſigit. Hinc multas videmus alioqui florentes reſpublicas eò dilabi, vt catholicæ doctrinæ cognitionẽ, aut prorſus amittant, aut pro neglecto habeant, dum malunt ſuis cupiditatibus indulgere, quàm quos contemnunt verbi miniſtros audire. Non hæc dicuntur quod doctores ad vanam gloriam prouocentur (quoniam ſcriptum eſt de capite omnium prophetarum Chriſto, quod gloriam ab hominibus non quæſiuerit, Iohan. 5.) ſed vt auditores ad verbi Dei auditum incitentur. Verbum domini in primitiua Eccleſia in maximo fuiſſe precio vides Act. 6. vbi Petrus ſe, & alios apoſtolos teſtatur vocatos ad docendum. Item Act. 10. euãgelizauit, nõ baptizauit tantũ. Paulus quoq; negat ſe, præter paucos, baptizaſſe, neq; ad baptizãdũ miſſum, ſed ad docẽdũ. Eccleſia primitiua omnia ſua bona ante pedes apoſtolorũ coniecit, vt in Actis apoſtolicis eſt videre: Galatæ quoq; apoſtolũ Paulũ tanquã angelũ Dei receperũt. Vtinã tali encomio etiam poſſent à nobis prædicari aliquot prouincię & regna, quę hodie tãtoperè gloriãtur de Euãgelio renato, quibus nõ apoſtolici aut catholici Romanę Eccleſię Epiſcopi euãgelizarũt iã aliquot annos, ſed germani atq; proprijſſimi quiq; in ſua patria pſeudoprophetæ prædicauerũt: Saxo Saxonibus, Thuringus Thuringis, Anglus Anglis, Geneuẽſis Geneuẽſibus, &c. Et quod magis dolẽdum, glorian-

Chriſtus miniſtris verbi ſui vult reddi honorem debitum.

Verbum Dei non fructificat vbi contemptus eſt miniſtrorum eius.

Verbũ domini in primitiua Eccleſia in maximo precio fuit.

Galat. 4.

Pſeudoprophetæ accepti in patria ſua.

gloriantur hi infelices in carne, quòd terræ eorum tam illustria lumina protulerunt. Testimonium dant sibi ipsis, testimonium eorum non est verum. Quadrat verè in eos: Balbus balbum, rectius intelligit. Vnde nec immeritò hoc quod recepisse gloriantur, verè amittunt, Catholicos explodunt, hæreticos recipiunt Sed quod istiusmodi pronunciæ nolunt, nouæ terræ aut insulę auidissimè recipiunt. Quod Nazareth reijcit, excipit Tyrus.

Dominus Iesus excusat se suis conterraneis, dicens: *Vtique dicetis mihi hanc similitudinem: Medice cura teipsum, &c.* Idem est ac si dicat: Propheta à suis non auditur. Quod Iohan. 4. sic exprimit, contestando quòd propheta in sua patria honorem non haberet. Hoc ipsum Matthæus & Marcus sic proferunt: Propheta non est sine honore, nisi in patria sua. Nam Nazareni patriotæ sui maxima eius miracula videntes, inde suæ quoque gloriæ consuluerunt homines gloriosuli, ideoque indigni planè qui minimum viderent miraculū Christi. Nam Christi personam aspernabantur, quòd eius humilitas non responderet eorum superbiæ. Sic enim loquuntur apud Matth. 13. Vnde huic illa tanta sapientia? Vnde tantæ illi virtutes? Nunquid hic est fabri filius? Nonne mater eius dicitur Maria: & fratres eius Iacobus, & Ioseph, & Simon, & Iudas? & sorores eius, nonne omnes apud nos sunt? Vnde ergo huic omnia ista? Et scandalizabantur in eo. Iesus autem dixit eis: Non est propheta sine honore, nisi in patria sua, & in domo sua. Et non fecit ibi virtutes multas, propter incredulitatem illorum. Non ergo viluerat domino patria sua, neque etiam ciues poterat non amare, qui amaret omnes, ait sanctus Ambrosius, imò maximo honore cohonestauit eos: quod primò in synagoga eorum in sabbato librum prophetæ Isaiæ accipiens, ipsum aperuit, atque in prima, quæ ei occurrit faciе paginæ inuenit oraculum de se, quod conterraneis suis & legit & exposuit, dicens: Prophetia hæc hodie adimpleta est in auribus vestris, Esaiæ 61. sed incredulitas eorum hoc non merebatur. Nam ipsi despicientes Christum quasi nothum, & non credentes, patria charitate se priuabant. Contemptores quippe gratiæ Dei, seipsos gratia indignos faciunt, nec ægrotis mederi potest medicus, si pharmacum oblatum reijciant, ac fideli medico diffidant. Nam qui contemnit contemnetur. Contrà, si qui ministrauerit Christo, honorificabit eum pater cælestis, Iohan. 12. Et iterum: Ego honorificantes me honorificabo.

Conterraneos suos paruo honore Christus non affecit.

2 Secundò, Singulari quadam prudentia (nam in eo omnes erant thesauri sapientiæ & scientiæ Dei reconditi, ad Coloss. 2.) docet vnde accidit vt frequenter verbi prædicatores contemnantur,

temnantur, idque ab exemplo duplici, Eliæ, & Helisæi; quorum hic in Iudæa ita contemnebatur, vt tempore famis cùm clausum esset cælum annis tribus, & mensibus sex, à nulla diuitum matronarum, quibus illa nobilis patria abundabat, hospitio dignaretur, sed postquam corui & angeli ministerio pastus esset, in Sareptam Sydoniorum, quæ ciuitas est Pheniciæ, inter Tyrum & Sydonem sita, ad pauperculam est ablegatus, 3.Reg.17. Iste verò cùm gratia sanitatum polleret, multisque miraculis meritò esset suspiciendus (ornauit enim huiusmodi donis etiam veterem Synagogam Deus, quibus veros à falsis decerni voluit ministros) nulli tamen leprosorum contigit per illum mundari, nisi Naaman Syro, 4.Reg.5. Quod nequaquam ipsorum vitio accidisse docet scriptura, aut quòd minus possint aut velint benefacere suis, quàm alienis, sed ob insignem contubernalium & superbiam, qua prophetas notos & inter se educatos contemnebant: ita enim vsu venire videmus, vt domestica penè contemnamus; parit enim nauseam copia etiam rerum maximarum, cùm contrà externa sæpè vilissima admiremur: iuxta illud: Omne rarum carum, vilescit quotidianum: Et ob eorundem inuidiam, qua prophetas prosequebantur, tanquam ipsorum lasciuiæ hostes. Odit enim semper mundus veros Dei ministros. Quo fit, vt præclarissima ipsorum dona, quibus ad doctrinæ confirmationem eos solet ornare Deus, rideant, & negligant. Sic Helisæum caluum vocarunt pueri, 4.Reg.2. Paulum contemptibilem pseudoapostoli vocabant, 2.Corint. 10. Et Christum quem superius fabrum, vel fabri filium; ita hîc eâdem erroris insania medicum cognominant. Adeò communis quasi cunctis accidit passio, vt familiares, quoniam semper præsto sunt, debita reuerentia etiam priuentur à notis. Sic Ioseph à fratribus venditus, Gene.37. sed per Pharaonem exaltatus, Gene.41. Sic Hieremias in lacum per consiliarios Zedechiæ missus, sed per Abdemelech Aethiopem extractus, Hiere.38. & per Nabuchodonosor honorificè tractatus, Hiere.39. hoc dominus conqueritur, Ezech.3. Domus Israel nolunt audire te, quia nolunt audire me. Ambrosius, Vide, inquit, quantum malum inuidia adferat; indigna enim patria iudicatur, in qua ciuis magnalia operetur, quæ digna fuit vt filius Dei in ea conciperetur.

Synagoga miraculorũ donis etiam ornata fuit.

Omne rarũ carum vilescit quotidianum.

Passio cunctis cõmunis familiares debita reuerentia priuare.

Christus itaque exemplo horum prophetarum tacitè Nazaręos perstringit, indignos esse eos declarans (licet missus esset ad oues quæ perierant domus Israël, Matth.15.) quibus doctrina cælestis, cui pertinaciter restiterunt, miraculis aliquibus confirmaretur. Non enim dormientibus, sed obseruantibus diuina deferenda beneficia ait. Beatus Ambrosius

Gratia noui testamenti ad gentes transferenda adumbratur.

ſius: Quid verò diceret de contemnentibus? Faſtidioſos, inanes dimittendos ait beata virgo, Luc. 1. Alludens hiſce duabus hiſtorijs, fore, vt iuxta prophetarum oracula, gratia noui teſtamenti, & ſacramentorum veritas, ſublatis Iudaicis cæremonijs & vmbris, Syris & Sydonijs, id eſt, gentibus, in obedientiam fidei ſeſe ſubijcientibus, daretur: qua de re varijs in locis concionantur prophetæ, Iſa. 43. 54. 66. Oſee. 1. Hiere. 16. Zachar. 8. 9. 14. Pſal. 17. 85. alijſque innumeris ſcripturæ locis. Significantur enim iſtis duobus, ſcilicet lotione Naamã, & farina viduæ, primaria duo ſymbola & ſacramenta noui teſtamenti: baptiſmus, quo caro peccati lepra infecta inſtar paruuli reſtituitur; & cęleſtis illa alimonia Euchariſtiæ corporis & ſanguinis Domini, quo filij, quo paſcuntur electi, Iohan. 6.

Symbola duo præcipua noui teſt. adumbrata.

Nazarçorum malitia Sathanæ malitiam ſuperat.

3 Tertiò, Horrendum Dei iudicium, & quod iure omnes perhorreſcere debemus, proponit in iſtis Nazarçis, quorum malitia vel ipſius Sathanæ ſuperare videtur: Is enim præcipitium tantum ſuadere auſus, vim nullam intentare præſumpſit, ſed rationibus & ſcripturis victus abſcedit, Matth. 4. Hi verò præterquam quòd peruerſi non corriguntur, ſed magis & irritantur & accenduntur. Nam non contenti dicterijs ac ſcommatibus, Dei filium, quem non poterant niſi affectata ignorantia non agnoſcere, è Synagoga repellunt, extra ciuitatem protrudunt, ad montis cacumen pertrahunt, & præcipitium intentant. In quos verè competit illud Prouerb. 15. Nõ amat peſtilens eum qui ſe corripit. Item illud: Qui arguit criminoſos, ſibi maculam generat. Et hoc Amos. 5. Odio habuerunt corripientem in porta. Meritò ergo perdiderunt ſalutem, qui à ſuis finibus eiecerunt ſaluatorem. Itaque factum eſt, vt dum Iudæi à ſe pellerent Chriſtum, ſimul cum ciuitate, & regnum, & ſacerdotium, & Dei fauorem perdiderunt.

Fructus voluntatis humanæ deprauatæ.

Ex quibus perſpicere licet, quos fructus in homine pariat voluntas humana, fidei lumine deſtituta, odio & inuidia excæcata. Tantum enim abeſt, vt oblatam veritatem recipiat, vt magis etiam oppugnet atque præcipitare conetur: quod malum eò eſt grauius, quo potiora ſunt & maiora præſidia ac dona quæ reijciuntur. Hi etenim Nazaræi ciues, præter eam quam ex ſcripturis habere potuerant de Chriſto cognitionem, habebant familiarem ipſius conuictum & contubernium; quæ ſi vt oportebat voluiſſent obſeruare, intellexiſſent facilè, longè illum cæterorum hominum naturam, mores, ingenium ſuperare, vtpotè in quo omnia diuinum quid potius quàm humanum præ ſe ferrent. Sed hic peculiaris eſt inuidis genius, vt gratuitis Dei donis in perniciem ſui potius quàm ſalutẽ vtantur. Quod & in noſtri temporis hæreticis animaduertere licet, quibus ſemel eſt decretum

Genius inuidis peculiaris.

veritatem

veritatem agnitam oppugnare: Huc enim omnes ſuos cōnatus intendunt, vt Chriſtum, id eſt, fidei veritatem Eccleſiæ adimant, ac tandem præcipitent: Veritas enim illis odium parit. Hinc catholicos eijciunt: Epiſcopos & concionatores ſynceros eorum blaſphemijs reſiſtentes, præcipites omnino dandos cenſent. Sanctos triumphantes cauillant, confeſſionem catholicam in dubium vocantes, & ſe in Eccleſiæ confeſſionem orthodoxam arbitros obtrudentes. Sacramenta Eccleſiæ pro ſua libidine recipiunt & abijciunt, reliquias beatorum ſceleſti diripiunt, exurunt, & cineres ſacros ſacrilega manu ſubuertunt, ſanctorum imagines deijciunt, Sacramēta pedibus conterunt, theſauros eccleſiaſticos rapiunt, experientia de ſeditioſis noſtri temporis Caluiniſtis hoc ipſum atteſtāte. Quis quęſo maior & apertior furor eſſe potuerit, quàm eū quē Ypris, Aldenardi, Gādaui, Antvverpiæ, &c. anno 1566. & 67. proprijs oculis gemens ac dolens conſpexi, cui eo tempore currenti furori, Eccleſiaſtici aliquantulum cedere fuerunt coacti? Sed ipſe dominus Ieſus ſuperbenedictus, qui etiam vſque ad tempus ceſſit, nouit ſuos à tentatione & furentium manibus eripere, iniquos verò in diem iudicij reſeruare cruciandos, magis autem eos, qui poſt carnem in concupiſcentia immunditiæ ambulant; dominationemque contemnunt, audaces, ſibi placentes: ſectas non metuunt introducere, blaſphemantes, &c. 2. Pet. 2.

4 Quartò, Chriſti potentiam & diuinitatem proponit, qua potuit contra naturam corporis phyſici, non tantum denſiſſima quæque penetrare, verùm etiam hoſtium furori, oculis, atque conatui ſeſe ſubducere, ipſoſque illudere, vt ſæpius captantes, nunquam caperent, niſi dum vellet ipſe, quod efficaciſſimum erat diuinæ potentiæ argumentum. Mortalium etenim nullus eſt, ne regum quidem aut imperatorum, qui non frequenter inuitus & ſatis reluctans in hoſtium manus incidat, ac dedere ſeſe cogatur. Sed Dominus Ieſus, vt ait Ambroſius, quando vult capitur, quando vult elabitur. Non fugit ergo, quaſi recuſans mori, ſed tempus morti ſuæ prædeſtinatum expectare ſtatuit. Hinc dixit apud Lucam cap. decimo tertio, Dicite vulpi illi: Ecce eijcio dæmonia, & ſanitates perficio hodie & cras, & tertia die conſumor, &c. Innocuus quoque tranſijt per medium illorum, adhuc illis locum reſeruans pœnitentiæ, vt vel ſic intelligentes eius potentiam, à conſilio mortis ei inferendæ animum reuocarent. Nondum enim venerat hora paſſionis eius, quæ non ſabbato ſed Paraſceue Paſchæ futura erat. Nondum locum eiuſdem paſſionis adierat, quæ nō in Nazareth, ſed in Hieroſolymis implenda erat, vbi & per agni Paſchalis immolationē eius mors prænunciabatur. Sed neque hoc genus mortis elegerat, neq; enim

Diuinitatis ac potentiæ Chriſti efficaciſſimū argumentum.

modò

modo à Nazarenis præcipitari, neque alibi à Hierosolymitis se permisit lapidari, nec antè adhuc puer ab Herode trucidari, quia ante secula elegerat suspendium anima eius, mortem scilicet crucis.

Sacramentariorum confutatio.

Si quis alius scripturæ locus, certè hic vnus debuerat crassos Sacramētariorum errores elidere, ac prorsus eneruare. Si enim potuit diuinitas corpus mortale adhuc, passibile, & qualitatibus corporeis obnoxium tale efficere, vt nec videri, nec palpari, aut vllo sensu corporeo percipi posset, quid ni potuit virtute verbi sui corpori glorificato hoc præstare? Sed crassior est hic error, quàm vt refutari debeat: statim enim vt indicatur, se prodit.

EPILOGVS.

Reddit hic Dominus Iesus rationem conterraneis suis Nazarenis, quare in patriæ terræ (iuxta carnem, qua Nazarenorum conterraneus fuit) finibus, miracula non ediderat, atque Capernaum fecerat, & alibi extra patriam suam; nimirum quòd incredulitas cognatorum reddiderat ipsos indignos diuino beneficio. Vnde nihil habent quod obganniant & obloquantur Christo; neque enim sine exemplo & scripturæ auctoritate extra patriam plurima miracula fecit.

FERIA TERTIA HEBDOMADAE TERTIAE QVADRAGESIMAE EPISTOLA.

4. Regum. 4.

Mulier autem quædam de vxoribus prophetarum clamabat ad Heliseū, dicens: Seruus tuus vir meus mortuus est, &c. Finis Epistolæ: *Vt cùm venerit ad nos, maneat ibi.*

HISTORIA hæc præsens nos docet Deum patrem cælestem miserorum patronum & tutorem esse omnium; Tibi derelictus est pauper, ait Psalmista: præcipuè verò viduarum eum esse protectorem & patrem. Vnde etiam in lege Mosaica, & in prophetis ferè omnibus synagogę; atque per hoc in noua lege Ecclesiæ, tot præcepta dedit de fouendis & consolandis viduis. Exempla huius loci habes, 4. Reg. 4. 3. Reg. 17. Item Act. 6. 1. Timoth. 5. Proponit autem hæc historia tria.

1 Primò, Miseram viduam omnibus modis deplorandam, scilicet, improbi creditoris seueritate oppressam, ære alieno grauatam, intentata filiorum captiuitate afflictam, & sanctissimi mariti morte consternatam: adeò vt ad huius mulieris calamitatem augendam nihil penè amplius addi posse videretur. Prophetam hunc defunctum, viduæ præsentis maritum, dicunt fuisse Abdiam prophetam, quem dicunt etiam fuisse illum aulicum illustrem qui tempore eo quo Achab cum vxore sua Iezabel exagitatus à diabolo, omnes prophetas

prophetas Baal non recipientes persecutus est, quinquagenos, & quinquagenos in speluncis pauit. Historiam habes 3. Reg. 18. quare dubium non erat eleemosynæ studio tantum æris alieni vxori reliquisse dissoluendum. Accedit huc quod vidua ait: *Tu nosti quia seruus tuus fuit vir timēs Deum.* Qui timet Deum, pompam & luxuriam fugit: eleemosynæ indulget, non genio: satius ducit dare quàm accipere. debitum fuisse magnum textus satis commemorat. Cùm ergo omni humano præsidio destitueretur, quod huiusmodi miserabiles personæ, quales sunt viduæ, peregrini, pupilli, & orphani, ferè soleant in iudiciis aut contemni, aut negligi, vt conqueritur Dominus Isa. 1. 10. Hiere. 5. 7. Ezech. 22. Zachar. 7. eum accedit, qui sese tanquam præclaro epitheto Psal. 67. appellat patrem orphanorum, & iudicem viduarum, Deum scilicet, cuius fidelissimum ministrum Elizæum sibi contra aduersarium patrocinari petit d. *Seruus tuus vir meus mortuus est, & tu nosti quia seruus tuus fuit timens Deum. Et ecce creditor venit, vt tollat duos filios meos ad seruiendum sibi.* Nihil à propheta petit, sed illi fidens, saltem suam indicat miseriam. O vtinam & tales hodie haberemus in Ecclesia principes, atque prælatos, quibus miseri inopes fidere ausint, quos seculi pompa & tyrannis absterret, quibus etiam satellitum vis, accessum negat.

Pater orphanorum & iudex viduarum Deus.

Officium enim est Episcoporum, Pastorum, Concionatorum, atque etiam prophanorum principum, pauperum necessitatibus succurrere, vt de B. Paulino Episcopo Nolano, Ambrosio, & aliis testantur historiæ, qui sacra vasa pro redimendis afflictis sæpè vendiderunt. At nunc proh dolor, plures inuenias qui comedant potius quàm subleuent domos viduarum, pauperum, & orphanorum: ita occupauit multorum animos auri illa sacra fames, vt rarissimè nunc aut Paulinos, aut Elisæos inuenias. Sed nunquid non Dominus hoc considerat? Nónne iuxta Moysis testimonium, lachrymæ viduarum in cælum ascendunt? Qui claudunt aures ad clamorem pauperum, & illi Dei aures surdas sibi habebunt, Prouerb. 21.

Officiū prælatorum ac principum Ecclesiæ.

2 Secundò, Proponit insignem Elizæi mansuetudinem erga afflictam, suam operam quacunque ratione posset offerentis, dum ait: *Quid vis vt faciam tibi? Dic mihi quid habes in domo tua?* Regia planè vox est dicere misero: Quid vis vt faciam tibi? Verba eadem audis etiam Christū dixisse ad cæcum, Marc. 10. Ita enim oportet afflictas conscientias, vel egestate rerum temporalium fractas, vel consideratione peccatorum consternatas, ne abundantiori tristitia absorbeantur 2. Corint. 2. consolari; non vt conqueritur apud Ezech. Dominus, cap. 34. cum austeritate & amaritudine in desperationem adigere, Gal. 6. Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirit. &c.

Elizæi mansuetudo.

Obſeruandum autem eſt prophetæ prudens & ſagax conſilium, ſiquidem non ſuadet fraudem eſſe creditori faciendam, (iubet enim Deus omnibus debita reddere, Rom. 13.) nō impuro quæſtu redimendam vexationem, nec malis actibus rem familiarem augere; ſiquidē hæc cum verbo Dei pugnant. Hoc enim eſſet verè mulierculam onerare peccatis & in damnationem adducere. Quin potius hortatur ad induſtriam œconomicam, ad curam rei familiaris, & operas lanæ ac telæ nocte & die, vt, ſcilicet, nō habeat tantum quo creditoribus ſatisfiat, ſed vnde tribuat neceſſitatem patientibus, ad Epheſ. 4. dum iubet petere à vicinis vaſa vacua non pauca, in ea ſedulò infundere oleum quod domi eſt, & ipſos quoque filios, ne otioſi panem manducent, ad operas impellendos. Sic enim fore pollicetur, vt conatibus eius faueant ſuperi. Si labores manuum tuarum manduces, ſi vocationi tuæ obtemperes, ſi præcepto Dei obſequaris, & regnum Dei primùm quæras, & eius iuſtitiam, tunc omnia facilè adiicientur, Matth. 6. quemadmodum huic mulieri, dum ex fide credit prophetæ, munificam Dei in ſe beneuolentiam experitur, vt non adſit tantum quo creditoribus ſatis fiat, & filij redimātur, verùm etiam vnde ſuppetat quod naturæ ſufficiat. Sic Deus miſeros nō deſerit in miſeriis, Heb. 13. Pſal. 145. Qui (vt Anna ait, 1. Reg. 2. & Sapiens fatetur Prouerb. 8.) pauperem facit & ditat, humiliat & ſubleuat.

Fides & obediētia mulieris viduæ erga verbum Dei.

3 Tertiò, Proponit promptam mulieris erga verbum Dei fidem & obedientiam. Non enim ex cōſideratione paupertatis & inopiæ, quam coram oculis cernebat, ruit in diffidētiam, vt vulgus hominum ſolet, non alia quàm quæ ante pedes ſunt aſpicere, ex illis ſecundum iudicium rationis argumentari, quaſi nulla foret de rebus humanis cura, ſollicitudo, & prouidētia Deo, ita prorſus omnia ex ſua induſtria metitur, & ſi quid præter ſpem ſibi accidere ſentiat, ibi mox ſeſe prodit, quæ animo latebat diffidentia neglectus diuini, contemptus vocationis, qua ad operas quiſque ſuas ex præcepto Dei tenetur. Quo fit, vt fraudibus, dolo, & technis animos adiiciat, & quod plures cernat his artibus emergere, diuites fieri, poſſeſſiones augere, dignitatibus potiri, voluptatibus diffluere: Beatum etenim iudicat populum cui hæc ſunt, Pſal. 143.

Fidei dictamen.

Atqui longè aliud dictat fides, ſcilicet, reſpicere in bonam Dei patris voluntatem, in Deum ſpem omnem & fiduciam reponere, & gnauiter obtemperare vocationi. Sic noſtra hæc vidua, dum ex fide, prophetæ verbis, paret, Dei fit digna miraculo, qui operibus manuum eius benedicit, vt omnia etiam mutuò accepta vaſa impleantur. Potens enim eſt Deus omnem gratiam abundare facere in nobis vltra quàm petimus aut intelligimus 2. Cor. 9. Si tamen, vt oportet, in ipſo fiduciam collocemus,

locemus, credamus ipsi curam esse de nobis, 1. Petr. 5. atque in sudore vultus vescamur pane, Genes. 3. Seminarium itaque Dei vt se augeat, hic vides. Mulier paruum habuit, sed (quemadmodum de manna legimus Exod. 16. 2. Cor. 8.) abundauit. Hinc poterit etiam Catholicus concionator Eucharistiæ s. veritatem conficere. Sicut enim in gutta paruula atq; in olei pauxillo, tantum continebatur olei, vasa tot impleturi; ita in paruo quoque panis fragmine continetur panifex, & pastor, sator & seruator omnium.

ALLEGORIA.

Si quem allegoria delectat, non inepte hanc viduam, veterem synagôgam intellexerit, quæ saluatoris Christi aduentu soluta lege prioris mariti legalis, debitis nō solum peccati originalis, sed actualis adstricta diabolo, cui non erat quo satisfaceret: (si enim per legem iustitia esse potuisset, omninò gratis Christus mortuus esset, Galat. 2.) olei tamen aliquid quo vngeretur supererat, sed clausum, quia sub velamine legis gratia Spiritus sancti latebat. At postquam verus ille apparuit Elizeus, Christus, eius per Apostolos prædicatione factum est, vt gratia illa mutuatitiis vasis, id est, non Iudæis solum, sed gētibus perfunderetur: Quo oleo non solum redimuntur à creditore, id est, diaboli tyrannide, sed viuunt de reliquo: quia gratia Christi, & vnctione spiritus inhabitantis & diffusi in corda ipsorū, eruuntur de potestate tenebrarum, & transferuntur in regnum Dei, dum per fidem & obedientiam, legi satisfaciunt.

EPILOGVS.

De Dei misericordia, & de eius operibus lectio presens nos erudit, per exemplum Helisæi prophetæ, qui miseræ viduæ relictæ cuiusdam prophetæ, ære alieno oppressæ, adeò vt iam iam eius duo filij creditori in seruitutem essent addicendi, per præclarum miraculum potentiæ Dei succurrit, atque è tantis ærumnis liberauit, vt inde disceremus hoc ipsum officium incumbere Christianis in Ecclesia. In Ecclesiæ exordio suus viduis erat honor, Act. 6. 1. Tim. 5. Iaco. 1. Caput omnium prophetarum Christus, vna cum omnibus Apostolis & electis, exemplum hoc comprobantes, nobis exprimendum sanctificauerunt. Christianorū est curam agere viduarum & orphanorum.

FERIA TERTIA HEBDOMADAE TERTIAE QVADRAGESIMAE, EVANGELIVM.

Matth. 18. Luc. 17. Leuit. 19. Eccl. 19. Iaco. 5.

Si autem peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te, & ipsum solum, &c. Finis Euangelij: *Non dico tibi vsque septies, sed vsque septuagies septies.*

COMPLECTITVR hoc Euangelio Christus doctrinam omniū saluberrimā, & nostro seculo pernecessariā, quo ita

abundauit iniquitas, vt planè refrixerit charitas, quæ est vinculum perfectionis, quam vult Christus esse fraternę correctionis amussim. Nam vera charitas nescit vitia palpare, sed humiliter corrigere, & charitatiuè ex corde donare, ad quam nos B. Apostolus Ephes. 4. hortatur d. Nolite contristare Spiritum S. Dei: in quo signati estis in die redemptionis. Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur à

Colloss. 3. vobis cum omni malitia. Estote autem inuicem benigni, misericordes, donantes inuicem sicut & Deus in Christo donauit vobis. Agit autem potissimum quatuor.

1 Primò, dum ait: *Si peccauerit in te frater tuus*, &c. non præscribit actum iuris vel ciuilis, vel ecclesiastici, sed correctionis fraternæ, quam vult non secus ac iuridicum ab omni affectione mala esse liberum: siquidem omnis corruptus iudex malè examinat verum: fieri autē debet animo libero ab omni vindictæ cupiditate, ira, odio, & inuidia. Si enim iudicem prophanum ab his velint esse liberum leges, quòd hi pessimi consules peruersam subinde dictare sententiam soleant, certè eum qui proximi salutem amissam restituere parat, decet quàm liberrimum ab huiusmodi affectionibus esse. Sed oportet amore ac commiseratione eum qui peccarit corrigere: vt declaretur nihil aliud quæri quàm illius salus, & amicitiæ pristinæ restauratio: Eúmque qui peccarit apertè, vult Apostolus coram omnibus corrigi, vt cæteri timorem habeant, 1. Timoth. 5. Nam Prouerb. 19. Pestilente flagellato, stultus sapientior fiet. Eum verò qui peccarit, clanculum vult Christus inter te & ipsum solum corripi, ne publicè correptus, verecundiam perdat, & sic in peccato permaneat, iuxta illud Hierem. 3. Frons mulieris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere. Sed ita vt vtrinque lex charitatis seruetur: nam quæ pro charitate sunt instituta, non debent eidem repugnare. Ea ergo si vel in iudice, vel in priuato prodierit de corde puro, conscientia bona, & fide non ficta, proximi tantum spectabit salutem & pœnitentiam, non confusionem, ignominiam, nec perditionem. *Ideo si te audierit*, inquit, peccatum recognoscendo & dolendo, *lucratus eris fratrem tuum*. Non est quod vlciscaris, aut quod illum traducas: tibi satis sit, quod lucrifeceris fratrem tuum, Galat. 6. Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans teipsum, ne & tu tenteris.

Correctio fraterna.

Peccator publicus publicè arguendus. Peccator clancularius clanculum corripiēdus.

2 Secundò, Quia præuidebat Christus fore tantam hominū impudentiam, vt non solum peccare non vererentur, sed etiam perfricta fronte auderent criminum esse defensores, ne sic tamen desperandum monet; *Sed si te non audierit, adhibe, inquit, tecum adhuc vnum vel duos, vt, scilicet, in ore duorum vel trium testium*

stet omne verbum, iuxta legis decretum Deut. 19. Non prorsus est abiicienda spes, nec statim ad extrema remedia veniẽdum, sed adhibendi testes, siue vt pudore mediocri corrigatur, qui non progrediatur vsque ad infamiam, siue vt testimonio duorum aut trium reuinci possit. Neque verò putabimus omnes passim sine delectu esse admittendos, sed qui sint eodem charitatis affectu imbuti, ab inuidia alieni, arcani continentes, & salutis fraternæ æquè ac tu ipse, amantes: ne scilicet leuium hominum garrulitas peccantis famam lædat. Spectari enim vult Christus tantùm hoc facto emendam peccantis, non perniciem. Proinde ea vitanda, quibus promoueri posset potius quàm impediri hoc malum. Hinc B. Augustinus dicit adhibendos eos qui volunt prodesse, non obesse, Eccle. 19. Corripe amicum ne fortè non intellexerit, & dicat: non feci, aut si fecerit, ne iterum addat facere, &c.

Deut. 19. 1. Cor. 13. Iohan. 8. Heb. 10.

Spes nõ statim abiicienda de peccatore impudente.

Quid spectandum in correctione fratris.

Sed quid si duræ adeò ceruicis sit, vt ne sic quidem à peccato desistat? Num deserendus, vel desperandus erit frater, pro quo Christus mortuus est? Num vt diaboli mancipium, inferni pabulum, & mundi proletariũ relinquetur? Absit. Charitas enim ex qua hic prodit affectus, patiẽs est, benigna est, omnia sperat, omnia sustinet, 1. Cor. 13. Quare non ante desistit, quàm nullam superesse spem viderit. Quòd si igitur tam est intractabilis vt lenibus hisce non proficias medicamẽtis, vt nec pudore, nec metu iudicij commoueatur, monet cauterion aut incisionem adhibendam. Est enim vt morborum, ita & ingeniorum varietas. *Quod si non audierit, inquit, dic Ecclesiæ*, hoc est, rem defer ad congregationem, vt vel multitudinis consensu, vel eorum auctoritate qui multitudini præsunt, frater emendetur. De Ecclesia & eius auctoritate habes, Act. 20.

Cauterium quãdo adhibendum fratri.

3 Tertiò, Ne quisquam putaret, omnem vitæ licentiam cuilibet esse permissam, ac nulla iam superesse mali extirpandi remedia, quando priuata aut corãm testibus acta correptione nihil profecit, iudiciarium in Ecclesia sua Christus instituit tribunal, vt vel sic humana coërceatur audacia, vt tuta sit inter improbos innocentia. Non enim cõfusam & seditiosam rempublicam instituit suam Ecclesiam Christus in summa ἀταξίᾳ quotidianarum seditionum. Sed non secus atque in prophano regno aut imperio vnũ esse voluit ex diuina sua ordinatione, penes quem summa rei esset: ita in Ecclesia iudiciariam potestatem esse iussit, cuius esset nascentia indies scandala opprimere: sed aliis artibus quàm regna politica, quæ vtuntur fascibus, armis, torturis, exilio, & capitalibus sententiis. Iis enim sublatis, quid forent regna, nisi publica latrocinia? Nihil enim æquè continet rempublicam, atque disciplinæ seueritas, atque legis imperialis stricta executio, quæ animaduertere debet in

Rempublicam nihil æquè continet atque seueritas disciplinæ.

 furtum,

furtum, rapinam, homicidium, latrocinium, incendia, seditiones, incestum, veneficium, &c. Hæc enim de caussa Princeps Dei minister gladium portat.

Sed Christus Ecclesiam suam leni disciplina & iugo dulcissimo regi voluit, scilicet Euangelio, fide, & Sacramentis, quibus, veluti suauissimis pharmacis, infirmitati fidelium occurri voluit. Verùm si exulcerata membra iis offenderentur potius quàm iuuarentur, non eam prorsus aut imbecillem aut inermem reliquit, vt non possit resistere occurrenti malo. Addidit enim fulmen illud quouis exilio, tridente, equuleo, & igne ferocius, quod corporibus illæsis, animam acerbo vulnere sauciat, ac bonorum omniũ communione priuat, nempè, excommunicationem, & à corpore Ecclesiæ abscissionem, qua vult eum qui Ecclesiam non audiuit haberi vt ethnicum & publicanum, hoc est ab omibus contemptum, & indignum, qui habeatur frater, vt vel sic pudore resipiscat, dum se videt ab omnibus vitari, aut certè ne gregi admixtus alios inficiat suo contagio. Quo nescio si quid magis sit formidandum homini Christiano: huiusmodi enim separatus est à corpore Christi, quare nec membrũ illius manere potest. Si non maneat membrum Christi, non vegetatur spiritu Christi. Quisquis verò spiritum Christi non habet, hic non est Christi: traditur enim sathanę, quia extra Ecclesiam sathanas est, sicut in Ecclesia Christus. Ergo vt hominis viui membrum si præscindatur ab eius corpore, non potest tenere spiritum vitæ: sic homo qui præciditur de Christi iusti corpore, nullo modo potest tenere spiritum iustitiæ, etiam si figuram membri teneat quam sumpsit in corpore, inquit Augustinus ad Vincentium. Ita quoque condemnatio quanquam lentè procedat ad supplicium, tamen hoc nomine est etiam seuerissima, quòd damnatum, nisi resipiscat, manet æterna pœna, quam nulla ratione poterit effugere. Prou. 29. Viro qui corripientem dura ceruice contemnit, repentinus ei superueniet interitus, & eum sanitas non sequetur. Ecclesi. 7. Considera opera Dei, quod nemo possit corrigere, quem ille despexerit. Cùm ergo excommunicatio extrema Ecclesiæ sit pœna non indiscriminatim in omnes leuiter hoc fulmen iaciendum, sed cum magna maturitate infligendum, idq; in criminosos vt sunt pertinaciter inobedientes, Matth. 18. 2. Thess. 3. in peruersè docentes, Galat. 1. Tit. 3. 2. Iohan. 1. & in periculosè viuentes, 1. Corinth. 5.

[Margin: Excommunicatio. — Christus in Ecclesia est, sathanas extra eandem. — Epist. 48. — Tria circa excõmunicationem notanda. — Excõmunicatio Ecclesiastica non inanis, neq; cõtemnẽda.]

4 Quartò, Ad maiorem confirmationem veritatis iuramento confirmat, non esse irritam aut inanem huiusmodi sententiam, quę in Ecclesiæ contemptores pronunciaretur, ne à quoquam contemnatur, 1. Tim. 1. Hoc præceptum commendo tibi fili Timothee, secundum præcedentes in te prophetias, vt milites

milites in illis bonam militiam, habens fidem & bonam conscientiam. Quam quidam repellentes, circa fidem naufragauerunt, ex quibus est Hymenæus & Alexander, quos tradidi satanæ, vt discant, non blasphemare. Et 1.Cor.5. Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, iam iudicaui vt præsens, eum qui sic operatus est, in nomine Domini nostri Iesu Christi cōgregatis vobis & meo spiritu, cum virtute Domini Iesu, tradere huiusmodi hominem satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die Domini Iesu Christi.

Pollicetur enim eam sententiam & in cælis ratam fore, dicens: *Quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cælo.* Hic enim est legitimus clauium vsus à Christo concessarum Ecclesiæ ministris, qui dum legitimè, & pro ratione officij vtuntur, vel ligando, dignos scilicet ligari vt peccantes deliberata malitia, ac animo pertinaci: vel soluēdo, dignos scilicet solui, pœnitentes, sequitur tunc ex diuina ordinatione vel vindicta, vt in exordio nascentis Ecclesiæ sequebatur exagitatio mali dæmonis in interitum carnis, 1.Cor.5. vel gratia, quam in animis experiebantur hi, qui vnitati fidelium restituebantur; vt in adultero Corinthio videre licet, 2.Corinth.2.

Iohan.20.
Clauium legitimus vsus quando.

Porrò licet apertos & externos excōmunicationis effectus, quales Apostolorum temporibus statim subsequebātur latam sententiam, Deus non ita adhibeat, nequaquam tamen existimabimus, minoris ecclesiam iam esse momenti, quàm tunc fuerit. Eadem enim est potestas, sed non eadem est necessitas. Non enim est homo qui ligat, sed Christus qui hanc potestatem dedit, quæ iam non minus vim suam in animam rebellem hominis exerit, quàm olim, dum in corpora quoque sæuiret. Et quanquam iudicium hoc non habeat in specie eam seueritatem, quam habent tribunalia principum, tamen magis est formidandum, quàm illorum sententia, qua sæpenumero percutiuntur optimi, & absoluuntur sceleratissimi. Nam à Deo damnari formidabile est, quod fit, quando à legitimis prælatis syncero animo consentientibus aliquis damnatur. Verè ergo reuerenda & timenda Ecclesiæ auctoritas, quia à Deo promissa, Matth.16. diuina sapientia collata, Matth.18.& per Spiritum sanctum confirmata, Iohan.20. Accipite Spiritum S.&c. Vnde hìc admonitos velim Ecclesiæ Christi ministros, ne passim leuissimis scilicet de caussis, sicut præmissum est, terribili hac abutantur potestate, quam in ædificationem, non autem in destructionem acceperunt: sed tum demùm, quum non videtur alia superesse corrigendi fratris medela. Vide Paulum, 1.Cor.5. 2.Thess.3. August.ser.10.de verbis domini; lib.de fide & operibus, cap.3.

Excōmunicationis effectus æquè efficax atque olim.

Superior omnis sermo ad concordiam prouocauit, nūc verò

præmium pollicetur, vt sollicitius festinemus ad pacem, cùm se dicat inter duos vel tres medium fore, qui concordiæ fructus est. Concordes autem dicuntur, nō qui in malum, vt Annas & Cayphas Act. 4. & Iudæi. Iohan. 9. sed in bonum conueniunt. Si ergo duo concorditer amantes, quæ Dei sunt petierint, fiet illis. Et quod sæpe precantes nō accipimus, ratio est, quod mutua concordia caremus, Eccle. 34. Sed quia dixerat: *Fiet illis à patre meo*, vt & ostenderet se esse datorem cum patre, subdit: Vbi duo vel tres sunt congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Rabanus: In nomine Domini congregantur, qui ipsius æmulantur gloriam, qui ipsius spiritu feruent, qui ipsum per omnia & in omnibus fidei oculis, & mundo corde non desinunt intueri. Istiusmodi congregationis mediū amat Iesus mediator Dei & hominū 1. Tim. 2. Hinc certò credendum, generales Synodos atq; legitima consilia à Spiritu S. regi, & in medio totius conuentus Deum laudantis Christū clementer assistere, Act. 15. Matth. 18. Vnde fidei Ecclesiæ firmitas & veritas hic quoq; statuitur, quod per spiritum regitur veritatis, qui omnem docet veritatem, Iohan. 16. 1. Tim. 3.

Concordes qui verè dicantur.

Christus cū suo spiritu adest cōciliis generalibus.

Tandem Petro, cui visus est Dominus certum numerum præscribere condonationis, quem qui transgressus esset, etiam si resipisceret qui peccarat, non esset recipiendus in gratiam, indicat nullum esse præscribendum numerum ignoscendo Christiano: sed quotiescunque resipuerit qui peccauit, toties ex animo condonandam esse culpam, penitus ex animo Christiano omnem eximens vlciscendi libidinem. hoc est quod ait Lucæ 17. Si peccauerit frater tuus in te, increpa illum: & si pœnitentiam egerit, remitte illi: & si septies in die peccauerit in te, & septies in die conuersus fuerit ad te, dicens: pœnitet me, dimitte illi.

EPILOGVS.

Magister noster & Dominus Christus documentum nobis præbet, vt se fideles gerant erga eos qui flagitijs sunt obnoxij: monet enim vt eos testibus remotis primò, deinde testibus adductis, arguamus; postremò Ecclesiæ deferamus: neque scandala foueamus, sed ne fiant prouideamus. hac in re non modo Episcopi debent esse toti, sed & priuatus pro se quisque. Vnicuique enim mandauit Deus de proximo suo, Eccle. 17.

FERIA QVARTA HEBDOMADAE TERTIAE QVADRAGESIMAE, EPISTOLA.

Exod. 20.

Matth. 15. Ephes. 6.

Honora patrem tuū & matrem tuam, vt sis longæuus super terram, &c. Finis Epistolæ: *& offeretis super eo holocausta & pacifica vestra, oues vestras & boues in omni loco in quo memoria fuerit nominis mei.*

LECTIO

LECTIO præsens, vitia ea quæ in secunda tabula potissimùm damnantur, recenset: quanquam si rectè perpẽdamus Mosi verba, etiam hoc loco primę tabulæ pręcepta nobis commendentur, vt inde non solum nostram infirmitatem addiscamus, nos tanquam in speculo in lege æstimantes: verum etiam vt per gratiam Dei nobis datam, & identidem nobis eam poscentibus dandam, ea omnia custodiamus, & opere quæ præstanda sunt, præstemus, & quæ omittenda omittamus. Vtriusq; caussa legem esse latam videmus Rom.2.& 3. Vt præstemus, Roma.2. Iaco.1. vt in ea nos speculemur, Roma.3. Continet autem hæc Epistola tria. Pręcepta Dei quare sunt data.

1 Primò, Præceptorum secundæ tabulæ enumerationem.

I Honora patrem tuum & matrem tuam, vt sis longæuus super terram.

II Non occides. Præcepta secundæ tabulæ.

III Non mœchaberis.

IIII Non furtum facies.

V Non loqueris contra proximum falsum testimonium.

VI Non concupisces domum proximi tui.

VII Nec desiderabis vxorem illius, non seruum, &c.

Quibus præceptis optima instituitur à Deo politiæ forma: ergo & propter Deum obedientia istis debetur, Rom.13. vt discamus ex illis Dominum Deum ex totis viribus vnicè semper vbiuis gentium voce & ore, corde & opere, colere, prædicare, & amare, deinde proximũ tanquam nosmetipsos. Sunt autem hæc præcepta, fontes omnium legum politicarum, Nam

1 Sancitur imperium; & præcipitur obedientia tam externa quàm interna erga parentes, magistratus, & superiores. Hoc verò de diligendis parentibus præceptum etsi naturæ sit, tamen ex auctoritate diuina ita obligat, vt nulla religio, quantumuis sacra, præiudicare illi queat, sicut nec votum, nec professio. Collocat autem scriptura hunc honorem parentibus debitum Matth.15. Prouerb.23. Eccle.3. Ephes.6. in timore, reuerentia, & subuentione, post mortem quoque in debita pro illis ad Deum intercessione, vt eius clementia remissionem omnium peccatorum, & indulgentiam quam semper optauerunt, piis supplicationibus consequantur. Quæ qui neglexerit, vt eis scilicet vel maledicat, vel eos contemnat, & egestate perire sinat, maledictioni Dei succumbit, legibus humanis occidendus. Patet hîc locus dicendi de mutuo parentum erga liberos, & liberorum erga parentes officio. Vide B. Paulum Ephes.6. Coloss.3. Exod.20. Deut.5. Matth.15. Præceptũ de diligẽdis parentibus quo modo obliget, & quàm fortiter. Honor parentum in quibus cõsistat.

2 Munitur pax, prohibetur contumacia erga gubernatores, vt sunt iniustæ cædes, iniusta bella, odia, inuidiæ, &c.

3 Muniuntur coniugia, ne vagę grassentur libidines, inordi-

natæ flammæ, furores amantium. Porrò hoc secundum præceptum secundæ tabulæ, vt & tertium Christus Matth. 5. enarrat, dum prohibet priuata odia, vindictæ cupiditatem, externas corporum iniurias: & non tantùm turpia libidinis delicta, sed etiam prauam animi concupiscentiam, damnans omnem concubitum extra legitimũ matrimoniũ, eiusq; concupiscentiam.

Præceptorũ duorũ neglectus parit grauissimos motus & seditiones.

Parit autem horum præceptorũ neglectus in omni republica grauissimos motus, seditiones & excidia. Siquidem nõ ob sola odia & bella pereunt imperia, regna, & vrbes, sed etiam occasione impudentissimarum libidinum, vt testantur historiæ de Sodomis, Dauide, Athenis, & Troia, aliisq; florẽtissimis regnis & regibus: Et si enim leges humanæ vix puniant libidines, tamen testantur scripturæ Deum grauissimè semper hoc puniuisse, & in iudicio puniturum, Ephes. 5. Apoc. 21.

4 Muniuntur dominia rerum, ne manifesta & certa furta admittantur, ne imposturæ negotiationum, vsuræ, ϛκλιμόαι, mendacia pactorum, contractuum, &c. passim fiant.

5 Muniuntur diuina auctoritate iudicia, præcipitur veritas. Violant hoc præceptum omnes calumniæ forenses, fuci, elusiones in negotiis.

Opus externum non solum prohibetur, sed etiam concupiscentia.

6 & 7 His duobus præceptis intelligimus à Deo prohiberi, non solum opera externa, sed ipsam concupiscentiam quæ in corrupta natura est, quæ semper in se mala est, etiam si non accedat consensus, quia habet annexam cõtumaciam repugnantem legi Dei. Vult per hæc nos esse cautos, vult vt auertamus oculos, ne videant vanitatẽ. Claudendam fenestram præcipiunt hæc corporis, ne per eas mors ingrediatur. Concupiscentia nisi supprimatur, parit peccatum, peccatum verò mortem. Iac. 1.

Quatuor autem postrema hæc præcepta pulchrè confutant errores fanaticorum hominũ, qui docent Euangelium tollere omnem proprietatem: quemadmodũ hodie docent Anabaptistæ, Suencfeldiani, & Adamitæ. Si Euangelio tollatur rerum proprietas, ergo præcipitur bonorum communio: si omnibus omnia communia, nullum ergo perpetrari furtum potest. Si perpetrari non potest, frustra prohibetur. Sunt ergo iuxta impiam istorum doctrinam vxores, liberi, prædia, opes & iumenta omnibus communia, quod natura horret. Alioqui & leges, & tribunalia, Rom. 13. auctoritate diuina cõstituta, sunt tollenda. Sed seipsam hæc phanatica doctrina dum prodit, destruit.

Doctrina phanatica Anabaptistarum & aliorum.

Præmia seruantium & pœnas negligentiũ præcepta, promittunt.

Fideles autem intelligant omnia hæc diuina præcepta conferre seruantibus præmia, & negligẽtibus pœnas. Quanquam enim in primo tantum mẽtio fiat præmiorum aut pœnarum, ad singula tamen præcepta pertinent. Præmia sunt: Qui fecerit ea, viuet in eis. Pœnæ: Maledictus omnis qui non permanserit in omnibus quæ scripta sunt in lege, Galat. 3.

2 Secundò, Naturam legis continet, cuius erat terrere timore pœnarũ, dum ait: populum vidisse voces, lampades, sonitũ buccinæ, & montẽ fumigantem. Quæ preterquàm quòd diuinam legislatoris maiestatem declarent, cuius potentiæ tota deseruit mundi machina, pulchrè naturam explicant eorum qui timore sub onere legis tanquam serui premebantur, non autem vt liberi sub gratia cõstituti. Hæc enim significabant spiritũ seruitutis, quo erant impellendi ad cultum vnius Dei, & ab idololatria, ad quam ex conuictu Aegyptiorũ erant propensissimi, retrahendi. Sic namq; solet Deus mẽtis elationem, animi superbiam, atq; sui contemptũ deprimere externis terriculamentis, vt sui timorẽ incutiat, qui licet iuxta Iohannem esse in charitate nequeat, cùm perfecta charitas foras mittat timorẽ, introducit ille tamen charitatem non secus ac seta filum solet. Atq; ideò cùm perterriti ac stupefacti timore starent attoniti Iudæi, atq; omnem pollicerentur obediẽtiam Moysi dicentes: *Loquere tu nobis & audiemus*, vt facilè multa solet polliceri animus consternatus, audierunt à Mose: Nolite timere. Vt enim probaret vos, venit Deus. Cuius exemplo debent Episcopi, Pastores, & ministri verbi Dei, dum subditorum animos seueritate scripturarum in peccatorum cognitionem adduxerunt, & vident ex cõsideratione iudicij diuini attonitos, cuius terribilis maiestas hic adumbratur, mox eosdem scripturarũ suauitate erigere, ac docere, Deum ideo minari vt parcat: corripere non vt perdat, sed vt emendet. Ezech. 18. Matth. 11. 1. ad Tim. 1. Heb. 12.

Hebr. 12.

Lex Mosaica cur in timore data.

Exemplum pro prælatis Ecclesiæ.

Hic etiam differentiam legis & Euangelij aliquis discere potest, nempè timorem & charitatem, literam & spiritum. Nobis hodie lex inscribitur in corda carnea, idque spiritu Dei, Ezech. 11. & 36. Hiere. 31. Hebr. 8.

Differentia legis & Euangelij.

3 Tertiò, Prohibitionem idololatriæ continet, cum precepto veri cultus, dicens, primò: *Non facietis Deos argenteos, nec Deos aureos facietis vobis*. Synecdochicôs omnem idololatriam intelligens, omnemq; simpliciter cultum prohibens, qui cum iniuria creatoris sit coniunctus. Vide Sap. 14. Isa. 46. Psal. 113. vbi idola & eorundem auctores, & cultores æternæ maledictioni deuouentur, quia confidunt in re nihili. Scimus enim, inquit Apostolus, quòd idolum nihil est in mundo, & quòd nullus est Deus nisi vnus, 1. Cor. 8. Illi autem, vt habet Hieremias, mutant gloriam Dei in idolum, qui cõfidunt in homine, ponunt carnem brachium suum, & recedunt à Deo, fodientes cisternas dissipatas quæ continere non valent aquam, Hiere. 2. hoc est, qui sic à rebus creatis pendent, vt in eis spem omnem ac fiduciam collocent. Hos demùm veros appellare idololatras licet, vt de auaris testatur Apostolus, Ephes. 5. 1. Cor 6.

Idololatriæ prohibitio.

Idolum nihil est.

Gloriam Dei qui mutent in idolum.

Hoc loco abutuntur hæretici vt sanctorũ & imaginum cultum

tum euertant, ſed quàm rectè ipſi viderint, vera cum ſchiſmaticis ſuis doctrinis idola. Non enim fideles ſic vel imagines venerantur, vel diuos colunt, vt à Deo recedant, vt in eis, Deo neglecto, omnem fiduciam ac ſpem collocēt, nunquam enim id permiſiſſet à ſpiritu ſancto edocta Eccleſia; ſed tantummodò ad venerationem, ſuffragiorum impetrationem, nec non imitationem, & imaginum vſum, & ſanctorum memorias concedit. Vide B. Auguſt. epiſt. 103. De ciuitate Dei, lib. 22. cap. 8: & contra Fauſtum, lib. 20. cap. 21. D. Hieronymum in Threnos; D. Baſiliū epiſt. ad Iulian. Apoſtat. Synod. Nicen. 2. Iohan. Antioch. hiſtor. Martial. epiſt. ad Burdegal. Prudentium hymno in D. Eulaliam, &c. Secundò, cùm dicit: *Altare de terra facietis mihi, & offeretis ſuper illud holocauſta, pacifica veſtra, oues veſtras, & boues, in omni loco; in quo memoria fuerit nominis mei.* Quibus verbis veram Deum colendi rationem præſcripſit, quæ in ratione veri illius ſacrificij conſiſtit. Cuius typum omnia illa vetera ſacrificia gerebant, id eſt, in ſacrificio illo cruento quod in cruce filius Dei obtulit in corpore ſuo, quod è carne terrena ſuſcepit. In hoc altari, id eſt, in huius merito quiſquis ſacrificium contriti cordis, ſpiritus contribulati, vel laudis obtulerit, iuxta ſpiritualis ſacerdotij, quo omnes fideles ſecundum B. Petrum ſunt ſacerdotes, conſuetudinem, verè patri in odorem ſuauitatis offeret ſacrificium; idque merito & efficacia altaris Chriſti, ſcilicet huius qui ſemetipſum obtulit immaculatum Deo, per quem acceſſum habet ad patrem per fidem, Rom. 5. omnia quæcunque petierit impetrat, Iohan. 16. & ſaluatur ab ira per ipſum, Rom. 5.

Fideles in quem finem imagines venerentur & colant.

Ratio vera Deū colendi præſcribitur.

Altare noſtrum Chriſtus, & eius meritum. Hebr. 13.

Sicut enim diſplicebat Deo olim victima, quæ in alio quàm in terreo hoc altari offerebatur quamdiu in eremo errabant Iudæi, ita Deo inuiſa eſt omnis oratio, quæ Chriſti merito non innititur. Hunc etenim ſolum propoſuit Deus propitiatorem eis qui & ignorant, & errant, victi ſcilicet vel ignorantia rerum agendarum, & concupiſcentia rerum noxiarum.

EPILOGVS.

In lectione hac proponit nobis ſancta mater Eccleſia ſecundam legis Moſaicæ tabulam, vnà cum enarratione hiſtoriæ ſacræ legis in monte Sinai latæ, vbi Dominus de cælo horrendum intonuit, Thora, hoc eſt, legem ſuam populo Iſraëlitico dans, non ſine terrore, cuius terroris cauſam Moyſes aſſignat explicátque dicens: Nolite timere; vt enim probaret vos, venit Dominus ſic, & vt terror illius eſſet in vobis, & non peccaretis. vnde non immeritò dixit ſapiens: Initium ſapientiæ timor Domini. Obſeruandum, etiam hic Moyſen acceſſiſſe ad caliginem eam, in qua erat Deus; populum verò ſtetiſſe à longè, vt hinc diſcamus differentiam laici ordinis & clericorum. Moyſes ſequeſter hic fit. Sacerdotes quoque ſunt cooperatores Dei, diſpenſatores puta myſteriorum Dei, 1. Corinth. 4.

Cleri & laicorum [illegible] certa [illegible]rentia.

FERIA QVARTA HEBDOMADAE TERTIAE QVADRAGESIMAE, EVANGELIVM.

Matth.15.

Tunc accesserunt ad eum ab Hierosolymis Scribæ & Pharisæi, dicentes: Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum? Finis Euangelij: *Non lotis autem manibus manducare, non coinquinat hominem.* Marc.7.

MAGNA verborum acrimonia inuehitur Christus in Scribas & Pharisæos, pessimum genus hominum, ad contentiones & lites natum. Quos in Euangelica historia aliud nihil in vniuersum videmus facere, nisi gratiæ Dei egregiè pugnare. Qui vsque adeò excæcati, & in sua malitia obdurati erant, vt etiam miracula gloriæ Dei, diabolo referrent accepta: taceo quòd doctrinam eius, cui resistere non poterant, nunquam rodere cessauerunt. Scientia quippe non habet inimicum nisi ignorantem.

1 Primò, Vehementer agit in falsam sacerdotum & Scribarum superstitionem, qua humanas traditiones sine verbo Dei traditas, mandatis Dei præferrent, clauum clauo pellens. Interrogantibus enim quare discipuli transgrederentur traditiones seniorum, eo quòd non lauarent manus cùm panem manducarent, quasi inde pietas & religio aut absolueretur, aut certos auctus sortiretur: & tanquam neglecta ea, in Deum peccaretur, respondet: *Quare vos propter traditiones*, & superstitiones vestras, *transgredimini mandatum Dei*? Dominus itaque non ferens tam malitiosam de re nihili criminationem, perculit illos atrociore criminatione, atque per antithesim & traditionibus & statutis hominum mandatum ac præceptum Dei opponit, ac iuxta B. Hieronymum falsam calumniam vera responsione confutat, non impatientia, sed zelo iustitiæ, innocentes excusando, & inuidos & præuaricatores accusando. Indignè enim alios de paruis accusant, qui magnis subiacent vitiis, Matth.7. Quid autem vides festucam, &c.

Intelligit autem Christus non solùm illud mandatum Dei quod scripto per Mosen est traditum, verùm etiam quod viua voce per cabala, siue traditionem acceperant. Sicut hominum intelligit traditiones, quæ humano ingenio, contra Dei verbum erant excogitatæ, quales erant hæ Pharisaicæ, cùm dicebant: *Qui dixerit patri vel matri: Munus quodcunq; ex me est tibi proderit*, Matth.15. Item: Si dixerit homo patri vel matri Corban, Marci 7. quod est, si interpreteris, oblatio, & vltra non dimittitis eum quicquam facere patri suo aut matri, rescindentes verbum Dei per traditionem vestram quam tradidistis, & similia huiusmodi multa facitis. Ex multis ergo vnum accepit, ponens

Mandatum Dei quid sit.

Traditiones humanæ quales.

Corban quid interpretetur.

ponens auctoritatem quantum ad honoris obligationem, & quantum ad dehonorationis punitionem, vt eos ad sui reatus duceret cõsiderationem. q.d. secundum Hieronymum: Si vos mandata Dei contemnitis propter mandata hominum, quare discipulos meos arguitis, qui mandata hominum contemnunt, vt Dei scita custodiant? Siquidem Deus naturæ legem corroborans, seriò iussit, vt quisquis patrem & matrem honoraret, ac subsidio subleuaret, longæuitatem vitæ huius repromittens ac felicitatem hoc facienti, mortem comminans secus agenti, Exod. 20. Ephes. 6. Leuit. 20. Honor in scripturis non tam in salutationibus & officiis offerendis, quàm in eleemosynarum & munerum oblatione attenditur. Vos autem consulentes auaritiæ vestræ, quod subleuandis parentibus erat impendendum, vertitis in lucrum vestrum: docetis homines, sanctius esse ac melius, locupletare donariis templum, quàm opitulari parentibus egenis; ac technam monstratis, qua parentibus opem flagitantibus illudant filij, vestra traditione falsè præceptum Dei exponendo, & persuadendo vt parentibus dicerent: Corban, hoc est, munus quod offero templo, tibi collatum puta. Siquidem quod Deo offertur summo parenti, rectè collatum est. Hinc dicitis iam non esse opus, vt quicquam impartiant egenis parentibus, quod præcepto factum sit satis: & interim superstitione deterretis parentes, ne audeant à filiis exigere, quod semel Deo dicatum videtur, ne sacrilegio sese reddant obnoxios. Atque hac arte sub prætextu falsæ pietatis, contra præceptum Dei deseritur pater, vt melius habeant sacerdotes. Res ad vos redit, nam ad parentes subleuandos prę-ter verba nihil redit, cùm tamen scriptura testetur Deum misericordiam velle, & non sacrificium, Osee 6. Non ergo honorificat patrem, qui beneficia non præstat.

Honor parentũ in quibus cõsistat.

Technę Pharisaicæ.

Neque enim Christus simpliciter omnes traditiones damnat, peccaret enim alioqui Paulus, 2. Thess. 2. d. Itaque fratres state, & tenete traditiones quas accepistis, siue per sermonem, siue per epistolam. Proinde errant qui arbitrantur Christum simpliciter quascunque damnare traditiones: damnat enim eas solùm traditiones, quæ ita sunt hominum, vt nullatenus Dei esse possint. i. solo ingenio humano excogitatæ, sine vlla Spiritus sancti reuelatione, quæ tales sunt, vt Dei præceptis repugnent & contrarientur, & sicut Hieronymus dicit: Sæpe traditionibus hominum mandata Dei cedere debeant.

Traditiones quales damnentur.

Obseruandum hîc esse quædam hominum mandata diuinis contraria. Hæc sunt contemnenda. Act. 4. Si iustum est in conspectu Dei vos potius audire quàm Deum, iudicate, Act. 5. Obedire Deo oportet magis quàm hominibus, de quibus

Mandata hominum temnenda aut seruanda quę sint.

quibus Isa. 10. Væ qui condunt leges iniquas, &c. Tales hic erant Pharisæi & Scribæ.

Quædam diuinis opitulantia, vtpote ieiunium, quo caro crucifigitur, Galat. 5. & dies festi, quibus colitur Deus, &c. In talibus obediendum, Hebr. 13. Obedite præpositis vestris, & subiacete eis. Vide Act. 15.

Quædam communem politiam concernentia, diuinis non contraria, de quibus Prou. 8. Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt. Hinc Apost. Roma. 13. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non enim est potestas nisi à Deo. Quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.

2 Secundò, Christus itaque vt falsam illis de iustitia operum, quam ex huiusmodi superstitionibus conceperant, laruam detraheret, acerrima Isaiæ sententia ipsos perstringit, qua in eos grauissimos errores reprehendit: scilicet quòd labiis Deum honorarent, corde procul abessent ab eo, & docerent doctrinas & mandata hominum. Hæc enim propria sunt opera eorum, qui neglecta Dei iustitia, suam volunt statuere, Rom. 10. quos proprio nomine vel hypocritas, vel duces cæcorum, vel sepulchra dealbata vocat Christus, Matth. 23: Isa. 29.

Dicuntur autem labiis honorare, qui legem verbo, non facto seruant: fictione, non veritate; qui tantùm, vt Poëta ait, trutinanti verba labello sacra canunt, vocetenus solum submurmurantes, cùm aliud longè animo versent, quàm verbis pronuncient. Vt si quis orationem prolixam simulet, vt sic domos viduarum penetrare queat. Tali modo Iudæi Deum labiis honorabant, cùm legem ab eo datam scrutarentur, Psalmos etiam & diuinos hymnos modularentur: sed cor eorum longè erat ab eo, quia semper in malum proni ferebantur, cordibus idola colentes, de quibus scriptum erat: quod reuersi sunt cordibus in Aegyptum. Honorabant labiis Deum quando ad Christum subdola fraude dicebant Matth. 22. Magister scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, sed cor eorum longè erat ab eo, quia ideo loquebantur ista vt possent eum Cæsaris tradere potestati. Labiis honorare qui dicantur.

Dicuntur corde procul à Deo abesse, dum ita rerum terrenarum cogitatione & concupiscẽtia impediuntur, vt dum maximè coram hominibus pietatem simulant, nihil minus quàm de Deo cogitent, non Christo, sed suo ventri seruientes. Cor longè erat à Deo quando duces cæci dicebant miseris parentibus: Corban. Longè prorsus erant à Deo hæc dicentes. Corde qui procul à Deo absint.

Dicuntur autem docere doctrinas & mandata hominũ, qui contra Dei verbum ea quæ humano excogitarunt ingenio;

quæstus

quæſtus cauſſa, populo obtrudunt, tanquam diuinum foret oraculum. Contra quos B. Paulus Coloſſ. 2. nos præmunit d. Videte ne quis vos decipiat per philoſophiam, & inanem fallaciam, ſecundum traditionem hominum, ſecundum elementa mundi, & non ſecundum Chriſtum.

Hæretici ſeueri ariſtarchi & orbis iudices.

Hoc loco mirè ſibi blandiuntur noſtri temporis hæretici, aliud nihil omnibus ſuis ſcriptis crepantes quàm hæc in monachos & papiſtas quadrare, dum velut ſeueri ariſtarchi ſeſe orbis iudices, contra ordinem iuris, conſtituunt, quo nulli licet accuſatori iudicis partes ſibi ſumere. Conuincere enim prius debuerant veram religionem ex certo Dei verbo à patribus inſtitutam, Deum labiis tantùm honorare: quod certè nunquam poterunt, cùm omnia ipſorum argumenta aliud nihil quàm abuſus, qui paſſim temporis diuturnitate in religione irrepſerunt, demonſtrant: quos certè diſſimulare, nec poſſum, nec volo. Sed quàm futilia talia ſint argumenta, quæ ab abuſu ſumuntur, vel tyronibus dialectices notius eſt, quàm vt probatione egeat. Doceant itaque veram religionem, quæ in ſpiritu & veritate Deum adorat, labiis tantum honorare. Doceant cœlibatum, continentiam, paupertatem voluntariam, veram humilitatem doctrinas eſſe hominum, & cum verbo Dei pugnare. Doceant, inquam, abſtinentiam, quæ carnis frenandæ cauſa ſuſcipitur, doctrinam eſſe dæmoniorum (vt illi loquuntur) & vtraque manu palmam dabimus. Sed nunquam poterunt, niſi magna impudentia velint, quod indies non verentur, adulterare verbum Dei, aliò ſcilicet trahendo, quàm à ſpiritu Chriſti ſit inſtitutum. Proinde nihil minus hîc agit Chriſtus, quàm quòd veram religionem damnet, in quam ſi quæ irrepſerit ſuperſtitio, ea purgetur: ſi quæ licentia, coërceatur: ſi quis error, eo ſublato, veritas reſtituatur. Vulgò enim à doctis dicitur: Abuſus non tollit rem.

Argumẽtum ab abuſibus non valet.

Opinio Phariſæorũ falſa de ciborum delectu.

3 Tertiò, Concionatur Chriſtus hoc Euangelio contra falſam opinionem Phariſæorũ, quam in delectu ciborum conceperant. Quia enim per Moyſen varia illis Deus ciborũ genera interdixerat, credebant ex natura ciborum inquinari manducantem, & reum apud Deum fieri. Atque eò ſpectabat & ipſorum traditio de frequenti manuum lotione, contra quam hîc peccarát Apoſtoli. Cùm enim per prophetam munditiem præcipi audirẽt, vt eſt: Mundamini, qui fertis vaſa domini, Iſa. 52. Item: Lauamini, mundi eſtote, Iſa. 1. credebant ex immunditie ſordium corporearũ animum inquinari poſſe. Quam ſententiam corrigit Chriſtus, oſtẽdens vt ait Apoſtolus, omnem creaturam Dei bonam, & nihil reiiciendum quod cum gratiarum actione percipitur, 1. Tim. 4. *Conuocatis enim ad ſe turbis, dixit: Audite & intelligite*, ſcilicet quàm ſint friuola quæ præſcribũt Phariſæi, de mini-

de minimis anxij, maxima negligentes. Quia enim obſtinata malitia ſeſe excæcarant Iudæi, vt allatam per Chriſtum veritatem non agnoſcerent, illis neglectis, conuocat Chriſtus turbas, quibus cœperat pater iam reuelare myſteria, Matth.11. docens quid hominem vel purum vel impurũ reddat, ſcilicet, nõ quod intrat in os, non quod illotis manibus ſumitur, ſed quod procedit ex ore. Quia enim inquinata mens eſt, & conſcientia, fit, vt quicquid ex corrupto fonte cordis & oris procedat, impurũ ſit & immundum. Voluntas enim, quæ humanarum actionum origo eſt, ſemel corrupta, efficit, vt quicquid ab ea procedat, immundum ſit. Proinde qui contra mandatum Dei, vel Eccleſiæ decretum cibum aliquem ſine vlla neceſſitate, ſed deliberata malitia & voluntate accipit, vt gulæ ſuæ ſatisfaciat, hunc nõ cibus, ſed mala concupiſcentia & voluntas reddunt immundũ. Hieronymus: Ipſi quidem cibi & omnis creatura munda eſt per ſe, ſed idolorum & dæmonum inuocatio, ea fecit immunda, ratione ſcilicet prohibitionis, 1. Corinth. 8. Sic & immoderantiæ abuſus coinquinat, 1. Corinth. 6. Neque ebrioſi regnum Dei poſſidebunt.

Voluntas humanarum actionũ origo quid efficiat.

4 Quartò, Succurrit infirmitati diſcipulorum, qui cæleſtem hanc philoſophiam de tollendo Phariſaico ſupercilio quod ex ciborum delectu ſumebant, nondum poterant intelligere, docens negligendum eſſe ſcandalum, quod impij ſumere ſolent ex pia doctrina: qualis erat hæc Chriſti, de natura ciborum, ac ratione ex natura petita, ſententiam ſuam Petro roganti interpretationem ediſſerit, poſt grauem comminationem, qua ipſorum ruditatem & hebetudinem arguit, quod adhuc ſine intellectu eſſent, docet cibum, potum, & veſtitum ex ſua natura neminem coram Deo polluere: ſed ſolo peccato hominẽ coram Deo pollui, quòd hoc ex corde ſuam originem ſumeret, vt ſunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia, blaſphemiæ. Propter hæc enim quia natura ſua mala ſunt, & verbo Dei prohibita, venit ira Dei ſuper omnes qui ijs inquinati ſunt. Manducare autem manibus non lotis aut communibus, nõ coinquinat hominem. Omnia enim munda mundis, Tit. 1. nec poteſt animus qui incorporeus eſt defœdari, niſi inquinamento & ſordibus peccatorum.

Scandalum impiorũ contemnendum.

Cõuincitur hic error Platonicus, qui dixit, principalẽ ipſius animæ in cerebro eſſe, cùm iuxta Domini ſententiam, In corde ſit: & arguendi ſunt ex hac ſententia, qui cogitationes immitti à diabolo putant, & nõ ex propria naſci voluntate. Poteſt enim diabolus incenſor eſſe malorum, non actor, ſed occulta rimatur, & ex corporis habitu, & ex ſignis motibuſque quibuſdam æſtimare ſolet. Verbi gratia, Si nos viderit pulchram mulierem crebrò inſpicere, intelligit cor amoris iaculo vulneratũ, ſicque

Error Platonicus conuincitur.

prauis suggestionibus stimulat ad fornicandum. Si nos contra proximum rancorem vocis, vel trucem aspectum leuare conspexerit, intelligit cor inuidia tabescere, sicque per iram ad homicidij facinus inflammat. Si ieiuniorum tempore viderit nos ad fenestram crebrò respicere, & in solis radio curiosius horam denotare, gulæ vitio conuincit animum sauciatum. Si gemmarum vel auri vel quarumlibet rerum pulchritudinem nos ardenter intueri videat, intelligit in corde latêre malum auaritiæ, & idcirco prouocat ad furta. Hæc aperta opera Saluator cogitationes appellat, quia primùm concupiscentia corde concepta cogitationum fomitibus nutritur, & sic demùm ad operationē perducitur. Ex malis enim cogitationibus proueniunt mala verba & opera. Hinc dominus concludit: hæc sunt quæ inmundum reddunt coram Deo, culpæ maculam inferendo.

EPILOGVS.

In præsenti lectione Dominus Iesus nobis reliquit doctrinam, præcepta Dei cuiuis fideli maiori cura esse obseruanda, atque præcepta hominum: Omnem plantationem quam non plantauit Deus, eradicandam: hoc est; omnem institutionem perituram, quam homines ad suum quæstum & gloriam ex sese, non ad veram pietatem commenti sunt, Act. 5. Apostolicas tamen traditiones traduce sacra S. martyrum & pontificum ad nos translatas, Ecclesia in perpetuum seruabit. Sunt enim per Spiritum S. paracletum, per spiritum veritatis, apostolis sanctísque patribus inspirata, & à tot chiliadibus sanctorum approbata, dis diapason à synagogicis traditionibus differentes. Summa, Constitutiones humanæ & apostolicæ non superstitiosæ, neque in onus deprimentes miseros, sed vitia & pertinaciam malignorum reprimentes, sunt obseruandæ.

Bonū quod est perpetuandum.

FERIA QVINTA HEBDOMADAE TERTIAE QVADRAGESIMAE, EPISTOLA.

Hierem. 7. *Verbum quod factum est ad Hieremiam à Domino, dicens: Sta in porta domus Domini, & prædica ibi verbum istud, &c.* Finis Epistolæ: *Habitabo vobiscum in loco isto, in terra quam dedi patribus vestris à seculo & vsque in seculum.*

HAC Epistola, in qua Propheta Dei iussu contra hypocrisim Iudæorum acriter clamat, ad disciplinam sanctam, ad virtutum cultum, & ad charitatem ipsos identidem prouocans, eo quòd cultus diuinus cæremonialis non sufficiat ad perfectā religionem, agit præcipuè tria.

1 Primò, Iussu domini Iudæos prætextu religionis impunitatem peccati sibi pollicentes, quòd scilicet Deum verbis faterentur se nosse, factis verò negarent, grauiter arguit ac reprehendit, damnans impiam hypocrisim, & quam imbiberant falsam

ſam ſuperſtitionem de Deo conceptam, quaſi gentilium Deorum more, aut ſolo ſacrificiorum nidore, aut magnificis anathematibus, aut clamoſis orationibus, 3. Reg. 18. quales erant Baalitarum, oblectaretur. Quæ opinio eorum eſt, qui ex ſuo ingenio naturam diuinam æſtimant, nec aliud Deum eſſe ſomniant, quàm quod ratione aſſequi poſſunt. Itaque ſtans Hieremias in magna atque celebriori porta templi Hieroſolymitani, docet aliter longè de Deo ſentiendum, & alia ratione colendum, nempe ſic: gratum domino fore obſequium templi cæremoniale, ſi etiam accederet pietas cordis & operum bonorum: clamitat quoque cæremonialia obſequia ſine religioſa conuerſatione, nequicquam fieri; impiè viuere, & ſedulò ſacrificare, eſſe Deum exacerbare, non placare: Decalogum ſiue verba decem præuaricari, & Deum decalogi auctorem inuocare, Deo eſſe illudere, non Deum colere, &c.

Obſequium ſacrificiorū gratum Deo, ſi accedat ſanctitas motū.

Obſeruandus eſt hic locus ab Epiſcopis, Paſtoribus, & Prædicatoribus, quorum eſt ſtare in porta domus domini accenſos zelo Dei, inſtructos verbi cognitione, vitæ probitate, ne mens à lingua diſſentiat, tum etiam eximere animis hominum falſas de Deo opiniones, Epicuræam ſecuritatem, & inanem fiduciam de ſola fide conceptam. Vt enim impiè Iudæi credebant ob ſplendorem templi, quotidiana ſacrificia, & orationes frequentes, tutos ſe eſſe in conſcientia, etiam ſi interim turpi laſciuia, & moribus improbis diffluerent, omni impietate & auaritia feruerent: ita vereor, ne nunc quoque Chriſtianorum magna pars, prætextu fidei aut religionis ſibi impunitatem peccatorum polliceatur. Sunt hodie, vt ad literam exemplum aptum afferamus, ſacerdotes, qui lectis horarum canonicarum precibus, ſeſe planè ſecuros arbitrantur, tametſi peccatis innumeris, puta gulæ, libidinis, inuidiæ, auaritiæ impliciti, ad diaboli nutum teneantur. Sic etiam vſurarij, raptores, adulteri, & hoc genus flagitioſorum, vbi aſſiduè ſacrum auſcultauerint, ſic in flagitioſa vita ſe gerunt, quaſi ſacrum hoc patrocinium ferat vitijs. Principes quoque robuſti venatores, vel Miſſam vel concionem audiunt, interim plebe miſera ad ſuam vanitatem tanquam canibus abutuntur. Taceo de exactionibus, de rapinis, de pompa & voluptate, quibus omnes retrò ſeculorum ethnicos & tyrannos ſuperant. Non hoc verbum Domini, neq; Eccleſia eſt: Eccleſia ſpecimen pietatis filijs ſuis præbet. Neque cum Eccleſia damnamus, ſed ſummè approbamus: deſcendere in templum, precari, pſallere, legere, conciones ſacras audire, in terram ſe proſternere, pectus ſuum tundere, ſed leuiora hæc ſunt reſpectu eorum, quæ grauiora vocantur, qualia

Epiſcopis & paſtoribus, quid incumbat.

Abuſuum hodie omnia plena.

ſunt; largè dare eleemoſynas, ieiunare, corpus ſuum ſpiritui ſubigere, caſtè viuere, ſine ſpe lucri mutuò dare, lites nõ ſequi, iniuriam ferre, abſtinere, temperantem & frugalem eſſe, voluntatem ſuam Deo offerre, &c. quæ grauiora legis dici poſſunt, reſpectu præcedentium quæ carni ſunt gratiora. Moleſtum enim eſt carni ſua dare: moleſtius iniuriam perferre: moleſtiſſimum condonare, & vltionem non petere. Cæterùm, vt Iohannes ait, præcepta Chriſti grauia non ſunt: Chriſtus quoque ipſe Matth.11. onus ſuum leue, & iugum iucundum eſſe conteſtatur. Sunt itaque tam illa quæ leuia vocantur, quàm hęc quæ grauiora carnalibus habentur, pręſtanda. Neutrum citra culpam omittitur. Si negligis illud, peccas: ſi hoc, æquè delinquis. Nam Chriſtus dicit Matth.23. & Luc.11. Hæc oportuit facere, & illa nõ omittere. Stent ergo miniſtri in porta domus domini, vt ſcilicet ipſius voluntatem annuncient, iuxta illud Iſaiæ: Clama, ne ceſſes, &c.

2 Secundò, Oſtendit quo cultu à fidelibus velit Deus coli & adorari, nimirum inuocatione ac cultu tam externo quàm interno. Nam toto errant cælo, qui Chriſtum Iohan.4. abſtuliſſe arbitrantur omnem cultum externum, quando tantum, vt hoc loco propheta, hypocriſim & ſuperſtitionem tollat, docet omnem externum cultum, ſi animi pietate deſtituatur & vera fide, laruam eſſe tantum, quam homines admirantur, non quæ Deo placeat. Qualis enim quæſo eſſe poteſt eorum oratio, eleemoſyna, vel ieiunium, quibus non dico peccatum, ſed ne ipſe quidem affectus peccati diſplicet: qui eleemoſyna ſibi videntur velle immunitatem peccandi mercari: ad lites & contentiones ieiunant, percutiuntque pugno impiè? Iſa.58. & cùm iuxta B. Hierony. in cap.1. Iſaiæ, quotidianis operibus malis ſanguine plenas habeant manus in oratione dies noctéſque coniunctas? Ideo purgari animum vult propheta, quod nequeat arbor mala bonos fructus facere, Matth.7. Ideo inquit; *Bonas facite vias veſtras, & ſtudia veſtra*. Hoc eſt, vt loquitur Iſaias cap.55. Derelinquat impius viam ſuam, & vir iniquus cogitationes ſuas, & reuertatur ad dominum, & miſerebitur eius. Ergo ne cum cæco dices; Deum peccatorem non exaudire, Iohan.9. quod Auguſt. damnat, & ea opera contemnes quæ peccatores in ſtatu peccati mortalis conſtituti agunt? Certè ſi dum agunt, nulla ducantur peccati pœnitudine, nec reſipiſcendi propoſitum animo conceperint, nullius ego apud Deum meriti hæc arbitror, niſi fortaſſe temporalis alicuius mercedis pręmium mereri apud Deũ, vt probitas Naaman Syriæ meruit fœlicitatem, & Romanorũ iuſtitia orbis imperium. Atqui nunquam merebuntur æternam gratiam vel gloriam, vt ſcilicet, nobiſcum habitet Deus per ſpiritum diffuſum in cordibus noſtris. Effugit enim fictum & nõ

Cultus laruatus quis ſit.

Iſa.26.

poteſt

poteſt habitare in corpore ſubdito peccatis, Sap.1. Supereſt ergo,vt vnuſquiſque vias ſuas & ſtudia corrigat. Vana eſt enim ſpes hypocritarum,qui propter templi obſequium putant Deũ diſſimulare impietatem, & ſinere populum impunè peccare. Stultitiam eam propheta ore pleno confutabat.Hanc prophetæ Hieremiæ doctrinam vides confirmari Exod.22.Eſa.1. Zachar.7.Sed tam Hieremias quàm alij prophetę ſurdis fabulam enarrabant,vnde populus impius & pertinax datus eſt Aſſyrijs & Chaldæis vexandus, vt vel ſic intelligere diſceret. Vexatio enim,vt Iſaias ait,dat intellectum.

3 Tertiò,Diſſuadet inanem fiduciam, quam facilè ſolet animus concipere ex obedientia religionis. Sic Iudæis non profuit circuncifio, quam docet Apoſtolus fuiſſe ſignaculum iuſtitiæ,nec ſacrificiorum oblationes diuinitus inſtitutę,nec cognitio promiſſionum diuinarum,nec templi cultus ſplendidiſſimus, denique nec prædicatio prophetarum. Prohibet enim propheta ipſos confidere in verbis mendacij,dicentes:*Templum Domini,Templum Domini*: putantes templi ornatum ac promiſſiones 3.Reg.8.ipſi templo factas, poſſe patrocinari ipſorum impietati:Ita vereor, vt nec nobis in ſeuero illo Dei iudicio proſint Chriſtiani nominis profeſſio,fidei prærogatiua, ſacramentorum vſus,& cognitio ſcripturarum,quibus in hac vita cæteris gentibus præſtamus: ſi mens à lingua diſſentiat, ſi mores profeſſioni non congruant;nihil quoque nobis proderit clamitare: Eccleſia Domini, Eccleſia Domini. Sed neque ſchiſmaticis: Verbum Domini, Verbum Domini:Chriſtus,Chriſtus.Nã Apoſtolo teſte Galat.5. nec circuncifio,nec præputium eſt aliquid,ſed noua creatura,id eſt,vera vitæ nouitas, qua deponentes mendacium & omne circunſtans peccati pondus,loquimur veritatem cum proximo: &, vt monet propheta: iudicium facimus inter virum & virum,aduenæ pupillo & viduæ non facimus calumniam: nec ſanguinem innocentem effundimus. Quibus verbis propheta ſummam Chriſtianę perfectionis cõplectitur,quam & Apoſtolus, 1.ad Theſſal.4. exprimit dicens: Ne quis circumueniat in negotio fratrem ſuum, &c. Perſtringit autem propheta potiſſimum iudicum errata, qui facillimè ſubuertebant iudicium,corrupti munerum largitionibus, tum quod plerunque ſenatorum ac principum mores populus imitetur,Prouerb.29.Eccleſiaſtici.10.

Fiducia inanis diſſuadetur.

Tandem propheta promittit hic pacem & omnia bona, hoc eſt, gratiam & gloriam, iuſtitiam & beatitudinem operibus fidei bonis. dicit enim: Operemini bonum in omnibus vijs veſtris, in omnibus conſilijs & inſtitutis veſtris, &c. Et tunc Dominus erit vobiſcum,Deus erit vobis propitius,& veſter protector.

Opera bona ſalutaria.

EPILOGVS.

Vult nos omnino Dominus Deus religionem sacram non verbis & hypocrisi simulare, sed opere & ipsa veritate exprimere. Simulationi & inobediētia spem aufert atque praecludit omnem. Profuisset Iudaeis si hoc praestitissent quod templum Domini significabat. Sanctimoniam & concordiam templum Domini significabat. Ea si praestitissent, frustra haud quaquā templū Domini, templū Domini, clamassent. Nos quoque tum demū rite Ecclesia Domini, Ecclesia Domini clamauerimus, si ea quae Domini Ecclesia nobis facienda praescribit, praestiterimus. Rectè ad Ecclesiam appellat, qui sic, ne Ecclesia sit scandalo, viuit: Insanit econtrà, qui citra poenitentiam & pietatis aemulationem sibi Ecclesiae suffragia pollicetur. Vani quoque sunt, qui superbè clamitant: Verbum Domini, Verbum Domini; Euangelion, Euangelion, &c. & non iuxta Euangelij praescriptum viuunt. Audiamus B. Hieronymum: Praecepit, ait, & tunc populo Iudaeorum, & hodie nobis, qui videmur in Ecclesia constituti, ne fiduciam habeamus in aedificiorum splendore, auratisque laquearibus, & vestitis parietibus marmorum crustis. Sequitur: Illud templum domini est, in quo habitat fides, sancta conuersatio, omniūmque virtutum chorus. Si quis hoc templum Dei violauerit, disperdet illum Deus. 1. Corinth. 3.

Ecclesiā qui ritè appellet.

FERIA QVINTA HEBDOMADAE TERTIAE QVADRAGESIMAE, EVANGELIVM.

Lucae 4. Matth. 8 Marc. 1.

Surgens autem Iesus de synagoga, introiuit in domum Simonis, &c. Finis Euangelij: *Et erat praedicans in synagogis Galilea.*

QVIA vitio primorum parentum humana natura vtrinque & in animo & in corpore grauiter est laesa, declarat hoc Euāgelio Christus, sese à patre missum medicum nō tantū animorum, sed & corporū: proinde ab ipso quacūque premamur infirmitate, salutem esse petendam, Hiere. 17. Sana me domine & sanabor, saluum me fac, & saluus ero, Psal. 6. Miserere mei Domine quoniā infirmus sum: sana me, quoniā cōturbata sunt ossa mea. Considera autem in hoc Euangelio tria.

1 Primò, Insignem Christi & ineffabilem mansuetudinem, etiam erga omnes, qui vt aegra haec socrus Petri, magnis sese febribus diuersarum cupiditatum premi sentiunt, ac non in synagoga Pharisaica, aut in diatribis humanae philosophiae, vel in haereticorum conciliabulis conquiescunt, sed in domo Simonis, quae est vna, sancta, catholica, & Apostolica Ecclesia. In hac enim licet grauissimè premantur peccati aegritudine, vt lecto prauae consuetudinis affixi adsurgere nequeant; aderit tamen sanctorum communio, cuius beneficio (vt solet aridus in vite palmes, donec in ea permanserit) tandem accipiant beneficium & auxilium gratiae caelestis, quae ardorem malarum cupiditatum, libidinis, auaritiae, superbiae, inuidiae & irae semel extinguat, atque ab hac dira tyrannide liberet: sed donec à

Socrus Simonis. i. mater vxoris eius.

1. Timoth. 3. Domus Simonis Ecclesia.

Sanctorum communio in Ecclesia.

corpore Christi, quod est Ecclesia, te ipse non abscideris. Ea enim vera est Noë Arca, extra quam nulli salutem adsequi licuit, in qua tamen animalia, licet immunda seruabantur, tum misericordia conditoris, tum iusti merito. Nequeunt enim irritæ apud Deum esse sanctorum preces, cùm dixerit: Petite & accipietis, Lucæ 11. Iohan. 16. Quicquid petieritis patrem in nomine meo, hoc fiet vobis. Efficax ergo est fidelium oratio, quæ ex fide proficiscitur, sed in fidelium vnitate: à qua qui seiungitur, nec fide nec oratione iuuabitur. Vide B. Ambrosium, & quid velit significari per febrem, qui etiam dicit, miraculum præsens de socru Simonis, factum esse in domo Simonis & Andreæ germanorum, præsentibus Iacobo & Iohanne, ex Marc. cap. 1. Sequitur:

Ecclesia vera Arca Noë. 1. Pet. 3.

Et rogauerunt illum pro illa, vt qui non rogatus expulerat de viro dæmonium, daret hoc amicorum precibus, vt affinem discipuli, quem inter primos habebat, leuaret febri. Ex quo discimus nostrum esse, auxilium Dei implorare pro infirmis fidelibus. Fundatur hîc quod est apud S. Iacobum cap. 5. Infirmatur aliquis in vobis? adducantur presbyteri, & orent pro infirmo, & oratio fidei seruabit infirmum &c. Grata enim est domino intercessio mutua, vnde & sanctorum inuocatio & intercessio solet esse efficax: Ecclesia itaque rogitans pro infirmis, ritè Litaniam recitat, & post imploratam diuinam misericordiam, etiam sanctorum suffragia postulat.

Charitatis mutuæ est pro infirmis orare.

2 Secundò, Admirandam considera Saluatoris misericordiam, qua facilem adeò sese exhibuit in admittendis piorum precibus, quas ex fide offerebant, vt omnibus ægris manus imponeret, & nullum reijceret. Hinc stans supra illam, eleuauit eam apprehensa manu eius, imperauit febri, & continuò dimisit illam; & potentiam, qua ægram ita curauit, non vt lentè amissas corporis vires reciperet, sed simul integram valetudinem & corporis robur redderet: imperauit, eleuauit, & sanauit, dominum vitæ & mortis se ostendens, 1. Reg. 2. Deute. 32. Apoc. 1. Et quo magis liqueret in eo fontem esse diuinæ virtutis, quæ non possit exhauriri, miracula miraculis succedunt, nam subito sic redierat vigor mulieri, vt obiens solita munia, ministraret Iesu cum discipulis suis, grata pro sua facultate beneficio, & alios suo lætificans spectaculo iucundo. Quo docemur exemplo, quod si Deus nos quopiam leuarit morbo, dono vtamur ad sanctorum & Christi ministeriũ, & præsertim matronæ nostrates tam infimates quàm potentes ex hoc discere deberent fieri diaconissæ Christi, & Euãgelij. Exhortatur adhoc eas Apostolus omnes. 2. Cor. 6. d. Seruiuit nobis dum adhuc perditi eramus. Par est ergo, vt illi vicissim seruiamus, sequentes eius vestigia in opere bono & patientia.

Hæc etiam qui in Christo agnouerit, & per fidem fuerit professus, Rom. 10. vt se Christo subijciat, præceptis ipsius obtemperet, & medicam eius manum admittat, is continuò surget, accepta peccatorum remissione, quam bona & præcedit & comitatur voluntas, adiuta per gratiam: sed per sacramenta, quæ tanquam gratiæ instrumenta, in Ecclesia sua reliquit Christus. In qua sola ea vult esse efficacia curandis & animorum & corporum morbis; sed non vt recuperata valetudine deses & otiosus persistas, sed vt Christo ministres, gratumque ei reddas obsequium, Rom. 6. Sicut exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiæ in sanctificationem.

Sacramenta instrumenta gratiæ.

3 Tertiò, Modestiam Christi considerare oportet, qua noluit ab improbis & malignis spiritibus suam virtutem prædicari, quos eijciebat verbo, & omnes male habentes curauit, Math. 8. Nam dæmonia clamantia & dicentia quòd esset filius Dei, increpat. Siquidem non vult Christus veritatis & fidei hostes audiri, nec quicquam cum illis commercij haberi. A pueris Hebræorum, & à piscatoribus prædicari sustinuit: à dæmonibus nullum recepit testimonium. Licet enim verum subinde dicāt, hoc ideo, vt pòst tutiùs decipiant, agunt. Transfert enim se in angelum lucis, 2. Corinth. 11. Porrò cùm nullus sit hostis nocentior Euangelio, fidei, Christo, fidelibus, & Ecclesiæ, ipso dæmone: nulla enim conuentio luci ad tenebras, Christo ad Belial, 2. Corinth. 6. idcirco Christus acerrima comminatione ipsum increpat, fideles admonēs, ne quid vel cum ipso, aut ipsius membris, vt sunt sagæ, Phytones, arioli, hæretici, & infideles, occultæ communicationis contrahant, nec veritatē ab ijs quærant, vt multi hodie ex libris hæreticorum veritatem verbi Dei quærunt, nec alibi sese eam inuenire iactitant: quod non potest nisi maximi esse erroris & insaniæ argumentum. Audiendus Apostolus ad Ephes. 4. Nolite locum dare diabolo; & B. Iaco. cap. 4. Resistite diabolo, & fugiet à vobis. Quamuis enim quid homine maius ex dictis & factis Domini, in ipso colligerent aut coniecturarent; ignorabant tamen diuinitatis mysterium, incarnationis modum: multò minus intelligebant crucis victoriam, qua expoliandi erant, 1. Corinth. 2. Quam (scilicet sapiētiam) nemo principum huius seculi cognouit. Si enim cognouissent, nunquam dominum gloriæ crucifixissent. Hinc Augustinus: Tantum eis innotuit, quantum voluit; tantum voluit, quantum oportuit.

Veritas ex diabolo & hæreticorum libris nō quærenda.

Sed cùm idem hic profiteantur dæmones, quod apud Mat. Petrus, scilicet, quòd sit filius Dei, quorsum Petri fides laudatur & dæmonis fides dānatur? Quia Petrus sincerè & amando; dæmon verò fraudulenter, & vt decipiat, confessionem edidit.

Quia

Quia ex hoc loco occaſionem captant aduerſarij contra cælibatum & continentiam ſacerdotum obganniendi, magna contentione aſſerentes, coniugatos fuiſſe Apoſtolos, ac proinde iuxta Pauli (vt ſcilicet illi volunt) doctrinam, Epiſcopum eſſe vnius vxoris virum debere, præſtare enim honeſtum coniugium vagæ libidini, & flagitioſo concubinatui. Paucis, quæ ſit catholicæ Eccleſiæ doctrina, accipe: Nimirum omnia Apoſtolorum facta cùm multa ſint perſonalia, nòn debere ad commune exemplum trahi. Quoſdam enim, & ſi coniugatos fuiſſe admittat; non omnes tamen, vt veteres Eccleſiæ patres oſtendunt. Neque quenquam Apoſtolorum demonſtrabunt aduerſarij, qui poſt Apoſtolatum à Chriſto acceptum, matrimonio ſeſe copularit. Quòd honeſtum coniugium præſtare turpi libidini clamitant, nemo id catholicus negat, cùm Eccleſiæ decreta in concubinarios, & libidinoſos ſacerdotes tam ſint ſeuera, vt in nullos magis. Quod aſſerunt Epiſcopum vnius vxoris virum eſſe debere, hoc catholici omnes nō eò referunt, vt iam Epiſcopus conſecratus cùm vna cōtrahat, ſed ad primitiuæ Eccleſiæ neceſſitatem, quæ bonorum virorum raritate laborabat, vt cogeretur eos etiā promouere, qui matrimonio iuncti fuiſſent, aut etiam eſſent. Quem morem etiamnum Græcorū Eccleſia ſeruat, non autem eum, quem contra ſcripturas, contra iura tam eccleſiaſtica quàm ciuilia, contra denique tot annorum centenarijs in Eccleſia Chriſti ſeruatam conſuetudinem inuehunt aduerſarij, vt ſcilicet ſacerdotes votifragi quas velint ducant vxores. Scilicet, hoc eſt verbum Dei purum, hæc veritas Euangelij, vt libidini indulgeas, eique pro arbitrio frena laxes: ac non potius vt mundi ſint, qui ferunt vaſa domini, vt carnem ſuam cum vitijs & concupiſcentijs crucifigant. Cauillū hæreticorū cōtra cælibatū ſacerdotum. Sententia Pauli ab aduerſatijs de coniugio ſacerdotū perperā intellecta.

Confirmat hoc Euangelium articulum fidei, quo profitemur in Eccleſia eſſe ſanctorum communionē, iuxta illud Pſal. 118. Particeps ego ſum omnium timentium te, & cuſtodientiū mandata tua. Cùm enim fideles omnes, ſint vnius corporis mēbra, cuius caput Chriſtus, à quo influxum gratiæ cæleſtis omnia membra recipiunt, ſequitur (vt in rebus corporeis videmus) membrum membro iuuari, & pro ſeinuicem eſſe ſollicita membra, 1. Corinth. 12. Articulus fidei communionis ſanctorum confirmatur.

EPILOGVS.

Lectio hæc Euangelica ſubijcit nobis varia miracula potentiſſimarum manuum noſtri ſeruatoris Ieſu Chriſti, qui clementer omnium morborum generibus affectos miſeros curauit, ad verbum ſuum declarandum. Ex miraculis ſiquidem euidens fit, verbum Dei efficax eſſe, verbum Dei eſſe ipſum opus. Lucas tametſi genera morborum non exprimat, vnum tamen genus indicandum duxit, nempe hoc, quòd dæmonia eiecerit multa. Potentia eſt ſolius Dei, quia ſupra omnem humanam virtutem eſt ferox, Iob. 40. Michael per

virtutem Iesu vicit draconem, Apoc. 12. Sic Apostoli, Luc. 10. Marc. 16. Declarat ergo se verum Dei filium, verbum incarnatum, per quod Sathanas eijceretur. Luc. 11. Iohan. 12.

FERIA SEXTA HEBDOMADAE TERTIAE QVADRAGESIMAE EPISTOLA.

Num. 20. *Cúmque indigeret aqua populus, conuenerunt aduersum Moysen & Aaron, & versi in seditionem dixerunt,* &c. Finis Epistolæ: *Hæc est aqua contradictionis, vbi iurgati sunt filij Israël contra Dominum, & sanctificatus est in eis.*

CONSIDERANDA hîc in genere Iudæorum priscorũ pertinax malitia occurrit, qua semper etiam contra ipsum Deum murmurare sunt ausi, impatientes, inficiatores, ad bonum tardi; imo bonum planè fastidientes, ad malum auidi. Hunc tam peruersissimum populum, tanquam peculiarem sustinuit Deus & amauit, propter optimos proauos patriarchas, Abrahamum, Isaac, & Iacob, quorum amore tam pessimã posteritatem protexit, fouit, & in terram optimam perduxit, cæsis & extinctis Chananæis, Gergesæis, Euæis, Gebuseis, & alijs populis idololatris, Deute. 6. Supra murmura blasphema varia, etiam peccauerunt seditione ambitiosa, qua aut Mosen aut Aaronem à dignitate amouere præsumpserunt. Quod quàm grauis fuerit culpæ, vel inde liquescit, quod tam horrenda pœna tale facinus púniuit atque expiauit, Exod. 32. Conqueritur Deus decies se sollicitatum siue tentatum ab Israële in deserto, quod & Dauid carmine prosequitur, Psal. 94. Propter tot murmura & defectiones idololatricas, extinxit eos Deus in deserto omnes, præter Iosue & Caleb. In caussa quoque fuerunt, quod neque Moyses, neque Aaron in terram promissam peruenirent. Continet autem præsens historia quatuor.

Posteritati nonnũquam prodest maiorũ religio.

1 Primò, Iudæorum erga Moysen & Aaron seditionem, ob inopiam aquarum concitatam, qua insignem suam, quam de Deo habebant diffidentiam & incredulitatem prodebant, dum toties illius potentiam experti, persistunt in incredulitate, cui sæuitiam adiungunt, vt semper est ad seditionem propẽsus populus, siue vulgus clamosum, instabile, & impetuosum, meritò belua multorum capitum vocatum, ignorans quot incommoda seditionem sequi soleant, nimirum Reipubl. euersiones, regnorum depopulationes, principum cædes, legum ac iuris oppressiones, incendia vrbium, aliaque innumera mala; vt contrà pace ac concordia res paruæ crescunt. Vbi enim populus Deo & magistratui paret, imperia florent, regna dilatantur, æquitas & iustitia viget, principes suauiter regũt, summa denique felicitate aguntur omnia. Parendum igitur superiori au-ctoritati,

Vulgus belua multorũ capitum.

ctoritati, siue politicæ, siue hieraticæ, nō solum propter Deum, sed etiam propter conscientiam. Nam si multitudini moderator sapiens non contingat, perire est in procliui. Sic & nisi Sacramentum ordinis ritè secundum traducem institutionis Spiritus S. perpetuetur, sacerdotium fiet Aulæ scabellum, idque tandem in Aulæ & Reipubl. exitium. Vetat ergo Apostolus ne murmuremus contra rectores, sed vt eos in precio habeamus. Idem monet & S. Petrus, qui etiam vult vt dyscolis honorem deferamus, Ephes. 6. Colloss. 3. Tit. 2. Hebr. 13. 1. Pet. 2.

Rom. 13. Principibus plebs obaudire debet.

Neque statim gubernatorum negligentiæ imputandum si quæ calamitas Reipub. accidat, sed voluntati diuinæ vel punienti peccata; vel exercenti nostram patientiam, vel probanti fidem & erga ipsum obedientiam. Sic enim solet Deus suos subinde exercere fame, peste, bellis, & inopia. Quæ cùm sint pijs exercitia virtutum, & impijs pœnæ peccatorum, nec præter Dei voluntatem accidant; nunquam possunt principum aut magistratuum negligentiæ imputari, nisi fortè quia ipsorum peccatis Deus irritatus statuit punire, vt de Dauide docet scriptura.

Gubernatorū negligentiæ non statim imputāda reipub. calamitas.

2 Secundò, Continet quid in rebus dubijs agendum sit magistratui Ecclesiastico & ciuili, dum furit ignobile vulgus, nec vlla superesse ratio videtur prohibendi mali, sed periculum est augendi potius quàm minuendi, si obsistas. Tum enim hoc est residui, vt communi concordia orent in tabernaculo fœderis, Deum ex fide inuocent, & populi necessitatem exponant. Est enim in rebus afflictis vnica ex fide ancora orationis amplectenda, exemplo Mosis, Aaronis, Dauidis, 2. Reg. 24. Ezechiæ 4. Reg. 19. Quanquam enim non ignoret Deus nostras afflictiones, vult tamen à nobis sibi exponi ac declarari, vt iuxta August. epist. 121. cap. 8. exerceat desiderium nostrum, probet fidem, moneamur nostræ imbecillitatis, & agnoscamus illius potentiam.

Quid in rebus anxijs agendum.

Est autem obseruanda huius orationis, quam pro populo, Deo obtulerunt Moses & Aaron, methodus. Neque enim vt erant clementissimi post murmur blasphemum, petierunt rebellis populi interitum, perniciem & vindictam. Est enim hoc tyrannorum, qui ad quodcunque verbulum, quod contra se dici animaduertunt, protinus fulminant, Deum, Christi passionem, corpus & animam, cælum denique & terram ferali ore eiaculantur; nō autem eorum qui Rempub. suam saluā cupiūt. Charitas enim cōpatitur, fastus iurgatur & indignatur. Exigebat quidē ordo iustitiæ vt tantū facinus impunè nō fieret. Atqui veri est principis ita mala punire, vt tamē seruet potius quàm perdat subditos. Princeps enim pater est patriæ, vnde nisi patris erga populū habeat affectum, non princeps aut rex aut impe-

Princeps pater patriæ, quid patriæ debeat.

imperator est, sed tyrannus. Neque irrita esse potest talium oratio, sicut neque Moysi & Aaronis fuit, de quibus textus habet: *Ingressi, dimissa turba, tabernaculum fœderis, corruerunt proni in terram, clamauerúntque ad dominum, & dixerunt: Domine Deus, audi clamorem huius populi, & aperi eis thesaurum tuum, fontem aquæ viuæ, vt satiati, cesset murmuratio eorum*. Sequitur: *Et apparuit gloria Domini super eos.* Quo ostendit, diuinam protectionem & auxilium cęleste omnem magistratum, si quando caussam Dei gerit, tueri ac defendere, vt qui sit minister Dei, Rom. 13. Adeò bonum & iucundum est, habitare fratres in vnum, Psal. 132. Placet Deo mariti & vxoris consensus, Ecclesi. 25. plus tamen Deum afficit consensus Imperatoris & Pontificis. Gloria domini apparuit, hoc est, splendor & signum aliquod Dei maiestatis, quo vtramque administrationem approbauit, & quo vtriusque principis vota se exaudiuisse declarauit. Humilium enim & mansuetorum illi placet deprecatio.

Concordia vtriusq; ordinis optimatum Deo grata.

3 Tertiò, Fauorem continet, quem Deus legitimo magistratui, populari seditione oppresso, exhibere solet, dum tam repetè audit orantem, consolatur in afflictione constitutum, & remedium præbet, quo necessitati succurratur. *Tolle, inquit, virgam, & congrega populum, tu & Aaron frater tuus, & loquimini ad petram, & illa dabit aquas.* Quem locum quia B. Paulus ad sublimiorem, id est, allegoricum sensum traxit, age & illum sequamur. Docet enim hoc facto significatam fuisse gratiam noui testamēti per Christum allatam; virtutem sacramenti baptismi, quo regeneramur in spem viuam; & suauitatem scripturarum qua sitibundus est consolatus, dum ait, 1. Corinth. 10. Bibebant autem de spirituali, consequente eos petra: Petra autem erat Christus. Huic præceptum erat, vt loqueretur Moses coram multitudine, id est, vt Iudæi crederent Christum esse verum Messiam in lege promissum, filium Dei viui, conditorem cęli & terrę, & redemptorem generis humani. Atqui dum Moses non paret Dei verbo, sed ex incredulitate dubitat, nec petram vt debebat alloquitur, sed percutit, primus ictus irritus fuit; ita humilitate Christi offensi Iudæi, negant ipsum esse filium Dei, & dum incredulitati odium addunt, & prætextu legis ipsum legis auctorem persequuntur, iusto Dei iudicio fit, vt finem legis iustitiam, remissionem peccatorum, & vitam ęternam nō assequantur, quia offenderunt in lapidem offensionis & petram scandali, Isa. 28. Roma. 9. Atqui vt secundo ictu egressæ sunt aquæ largissimæ, ita vt populus biberet & iumenta; ita factum est vt dum Christi humanitas crucifixa est, & factus est fons patens domui Iacob in ablutionem menstruatæ, copiosissimè sese in Iudæos & gentes effuderit plenitudo collecta ex vtrisque Ecclesia, in qua erit ipse Christus omnia in omnibus.

Allegoria iuxta Pauli mentem.

4 Quartò,

4 Quartò, Continet iustum supplicium, quo est ob suam de Dei potentia & virtute diffidentiam punitus Moses. Nullum enim peccatum æquè solet Deus in sanctis detestari, quàm ipsam incredulitatem, propter quam, vt loquitur Apostolus, disceditur à Deo viuo, Hebr.3. venit ira Dei super filios diffidentiç, Ephes.5. & pœnis tam corporalibus quàm externis à Deo punimur. Hinc prædicit vtrumque in deserto moriturum. Rem sic euenisse vides hoc capite in fine, & Deuter. 34. indeque fit euidens, quid post iustum suum iudicium & pœnam transgressionis, dicitur sanctificari Deus, Leui. 10. & Ezech. 28. Pœnitentiam itaque dignam agentes, seipsos iudicantes, à Domino non iudicantur: quia Deum sanctificant ipsi. Quanquam enim incredulitas fidem Dei euacuet, & credulitas eam magis confirmet (est enim Deus verax) vult tamen potissimè perfecta fidei protestatione à nobis coli, vult nos credere verbo ipsius, ex ipso pendêre & sperare, & in ipsum fiduciam omnẽ collocare, nõ solùm corde credendo, sed etiam ore confitendo & prædicando (maximè in rebus dubijs & aduersis) ipsius admirabilem potentiam, maiestatem & gloriã. Hæc qui nõ fecerit, grauissimũ sustinebit iudicium. Sicut enim Moses exilio terræ sanctæ plectitur, ita nisi pœnitentia subsequatur, ęterna illa beatitudine nunquam potietur, qui coram multitudine Deum nõ sanctificauerit. Ergo caueamus ne tentemus dominum, sed ipsum, vt oportet, ex fide inuocemus, agnoscamus ipsum patrem misericordiarũ & Deũ totius cõsolationis, laudemus cum propheta dicẽtes: Dominus regit me, & nihil mihi deerit, &c. Psal. 22. Præfectos Ecclesiæ cohonestemus, qui vigilant pro animabus nostris: dyscolos item feramus, 1. Pet. 2. sic fiet vt petrę huius aquas viuas accipiamus, spiritum nimirum gratię cælestis.

Peccatũ nullum in sanctis æquè detestatur Deus atque incredulitatem.

Deus quando sanctificari dicatur.

EPILOGVS.

Historia sacra veteris testamenti, in quo dominus Deus populum Israël in eremo sitibundum potauit aqua ex petra emissa, idque Moysis ministerio & Aaronis, contra quos populus immeritò murmurauit, quod in deserto non fuit vllus locus humanæ prouidẽtiæ. Murmur habuisset excusationẽ, si rectores populi negligentiæ potuissent accusari. Nõ ergo contra Mosen & Aaronem murmurauerunt, sed contra Dominum, quemadmodũ supra Exod. 17. murmurauerant propter cibi penuriam. idque tanta importunitate, vt Moses ipse diceret ad Dominum: Parum abest, quin & me & fratrem meum lapidibus obruant. Murmur itaque hoc, cum dubitatione Moysis & Aaronis de veritate verbi Dei, adeò graue fuit, arduum & mysteriorum plenum, vt etiam locus ipse vbi hoc opus Dei peractum est, nomen inde sortiretur. Nam quemadmodum prior petra quæ percussa aquam effudit, est appellata tentatio, & eadem quoque petra aliàs dicta est iurgium, Exod. 17. sic præsens quoque petra vocitata est, aqua iurgij, vel vt vetus translatio habet, aqua contradictionis, vbi iurgati sunt filij Israël contra Dominum, &c. Numer. 20.

Murmur Israëlis quàm graue fuerit.

FERIA

FERIA SEXTA HEBDOMADAE TERTIAE QVADRAGESIMAE, EVANGELIVM.

Iohan. 4. Genes. 48.

Venit ergo in ciuitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar, iuxta prædium, quod dedit Iacob Ioseph filio suo: Erat autem ibi, fons Iacob, &c. Finis Euangelij: *ipsi enim audiuimus & scimus quia hic est verè saluator mundi.*

TOTA præsens historia supra cognitionem Iesu à Nazareth fundatur, in qua Christus sublimia religionis Christianæ mysteria mulieri Samaritanæ communicat, quæ abscondita à sapientibus erant huius mundi. Agit autem præcipuè hoc dialogismo Christus tria.

Hora sexta Iudæis erat, quæ nobis est meridies.

1 Primò, Occasione aquæ, quam sitibundus (nam hora erat quasi sexta, quæ nobis est meridies, in ipso æstu) & fatigatus scilicet ex itinere, quòd non curru aut equo vectus, nobilium more, sed pedes, vt summam suam paupertatem demonstraret, transegerat; petit, vt ad colloquium Samaritanam inuitet, eamque venetur ad salutem, quæ à Iudæorum consuetudine abhorrebat. Nam hac præsertim de caussa in duro silice ad vdũ fontem Iacob sedit, quem non sibi soli, sed toti regioni illi fecerat fodi, cibum suum expectans, non eum quem discipuli ierant emptum, sed eum quem sibi nouerat à patre paratum, nempe mulierem peccatricem & Samaritanã; docẽs fore, vt gratia noui testamenti in gentibus effunderetur. Sese enim ideo à patre esse missum sciuit, vt nouã hanc philosophiã ignotã mũdo adferret: ideo inquit: *Si scires donum Dei, & quis est qui dicit tibi, da mihi bibere; tu forsitan petijsses ab eo, & dedisset tibi aquã viuã;* quasi dicat: Ignoras tu, vt etiã mundus, magnũ illud pietatis sacramentũ, quod manifestatũ est in carne, iustificatũ est in spiritu, apparuit angelis, prædicatũ est gentibus, creditũ est in mũdo, &c. 1. Tim. 3. Hoc donũ, qui ex lumine fidei agnoscit experitur suã inediã, sitim, necessitatẽ: Proinde petit ab eo & accipit aquam viuã, donum scilicet gratiæ cælestis, quæ mundat ab omnibus inquinamentis, Ezech. 36. Ephes. 5. sitientes recreat, Apoc. 22. Isa. 55. laborantes & oneratos reficit & refrigerat, Matth. 11. Iohan. 7. & fœcundat, Psal. 1. Hiere. 17. Aqua hæc de petra fluit, scilicet Christo. 1. Corinth. 10. Apoc. 22. hi sunt enim effectus Spiritus sancti, quem intelligit Christus: Hunc qui acceperunt, flumina de ventre eorum fluent aquæ viuæ, Iohan. 7.

Donum Dei Samaritæ prius absconditum.

Aqua viua, donum aut gratia Spiritus sancti.

Porrò mulier quæ nondum sublimem hanc assequi poterat doctrinã, vt pote carnalis adhuc, sui fontis aquã cõmendat à dignitate personarũ, qui ea sunt vsi, à copia, et ab antiquitate. q. d. Tu mihi polliceris aquã hac præstantiorẽ, vnde igitur suppetit tibi aquę viuę copia, quã promittis, cùm nec situlã in qua, nec chordã cum qua haurias, habeas? Nã Iacob pater noster ex hoc

fonte

fonte bibit ob eius bonitatẽ, & filij ac pecora propter ei⁹ copiã. Iacob patrem nominat, vel quia sub lege viuebat. 4. Reg. 17. in qua magnæ reputationis fuerunt Abraham, Isaac, & Iacob, vel propter sanguinẽ, quo fortè genus traxit ab Israëlitis: Hieroboã siquidem primus rex Israëlis, & idololatriç auctor, natura verus erat Israëlita. 3. Reg. 12. vel propter imitationẽ, qua in monte, in quo Iacob precabatur, ipsa quoq; cum gente sua precari solebat. Sed Christus plus quàm Iacob, quàm Moses, & quã patres Israëlitici generis omnes, vt hanc prorsus à rebus hisce caducis ad cælestẽ hanc philosophiã pertraheret, ostẽdit virtutem eius, quam pollicetur aquæ, esse, vt fideles in Christo regeneratos fide, spe, & charitate, iustitia, alijsque fructibus spiritus ita exornet, vt tandem nõ sitiant in æternũ: dum, scilicet, reuelata facie gloriam domini contemplabuntur; hoc enim est quod ait: *Qui biberit ex hac aqua, non sitiet in æternum: sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam*. Facit enim animam transilire temporalia, & in æternam pertingere vitam. Est enim Spiritus S. per hanc aquam designatus, qui in principio ferebatur super aquas, pignus hæreditatis nostræ, Ephes. 1.

Samaritis se Iacob filiam cur designauerit.

Deinde occasione secreti, quod tanquam Deus & καρδιογνώστης. Iere. 17. potuit de cõditione mulieris prodere, quo ostẽdit se nihil præter salutem humanç naturæ spectare, eam autem nulli contingere posse, nisi præcedat sui ipsius cognitio, quam ignorantia Dei, peccati illecebræ, & terrenarum rerum cupiditates tollunt, donec restituatur per Christum: tunc enim (vt in hoc videre est) accrescit cognitio redẽptoris, scientia rerum diuinarum & desideriũ veritatis. Nam quem antè Iudæum contemptum appellauit, iam fide illustrata, Dominum, prophetam & Messiam appellat: *Domine*, inquit, *vt video, propheta es tu*. Samaritis non ęgrè fert, non tegit scelus, non stomachatur, quòd secretum panderet, nempe quinque viros eam habuisse, & iam habere virum, non virum, hoc est, adulterium committere, &c. sed peccatum suum confitetur. Proinde occasionem nacta, vehemens discendi studium prodit, vidensque Christum verum prophetam, cupit fieri eius discipula, pœnitentię modum discere cupit; vnde etiam solutionem petit agitatæ diu inter Iudęos & Samaritanos quæstionis: de vero scilicet cultu Dei, an scilicet in monte Garisim, vt Samaritani; an Hierosolymis, vt Iudæi, sit adorandum. Vtrique autem sibi videbantur certi & securi de suo cultu. Nam Samaritani sequi se dicebant antiquam patrum consuetudinem, scilicet sanctissimorum patriarcharum Abrahæ, Isaac, & Iacob, qui in monte hoc adorauerunt, sicut in alijs montibus priusquam in terram Chanaan peruenissent, Deut. 11. Iosue. 8. Iudic. 9. Itẽ Deut. 27. & 19. 3. Reg. 3. Samaritani isti qui fuerint, vide 4. Reg. 17. nempe Babylonij

Cardiognostes solus Deus.

Samaritana discipula cupit fieri Christi.

&

& Medi, in Samariam postquam esset à Chaldæis expugnata, translati: cùm decem tribus, quæ Israëlitæ vocabantur, essent abductæ. Hi partem legis, id est, Pentateuchum, tantùm admiserunt, & Idolomaniam cum vero Dei cultu adiunxerunt; Iudæi verò habebant expressum Dei verbum, & templum. 3. Reg.8.9. 2.Paralip.5.6.7.& testimonia prophetarum Isa.56. Deut.12. Christus autem volens vtramque opinionem confutare, docet Samaritanos & Iudæos errare, quia illi adorabant quod nescirent, 1.Corinth.8.Scimus quia idolum nihil est: isti & si Deum adorarent, quia tamē credebant nusquā eum quàm Hierosolymis orantium preces audire, grauiter allucinabātur; nam Deus vbique est, Isa.66. Cælum sedes mea, terra autē scabellum pedum meorum. & alio loco dicit: Cælum & terram ego impleo.

Confutatio erroris Samaritanorum & Iudæorum.

2 Secundò, Confutat falsam Samaritanorum & Iudæorum superstitionem, quam vtrique de adorandi loco imbiberant: docens quòd neq; in Hierosolymis neq; in mōte Garizin, sed in omni loco, iuxta illud Malach.1. Nō est mihi volūtas in vobis; sed in omni loco nomini meo offeretur oblatio mūda. Nō enim ad certa loca Deus est alligatus, nec loco cōcluditur, Act. 17. sed vbiq; adest, cordiū gemitus audit, & orantes videt, iuxta illud Psa.102. In omni loco dominationis eius benedic anima mea domino; si tamē, vt docet hic Christus, veri sint adoratores, hoc est, si patrē in spiritu & veritate, hoc est, non rebus corporeis tantū, sed in quadā spiritus & mētis erectione & inflāmatione, Rom.8. nec in typis & vmbris adorent; quia Iudaicarum obseruationū finis. August. Forte quæris aliquem locū altum & sanctū; intus exhibe te templū Deo. In templo vis orare Deum? In te ora, sed prius esto templū Dei, quia ille in templo suo audit orantem: vbicunque ergo vota cælestia, preces puræ, cogitationes sanctæ; ibi victimæ quibus litatur Deo, Psal.144. Prope est dominus omnibus inuocantibus eum, sed in veritate. Patrē, inquit August. in veritate adorat, qui patrem æternum in nomine filij inuocat, petendo quæ salutis sunt, Iohan.14. *Nam & pater tales quærit adoratores*, non qui labijs sic adorant, vt cor procul absit; horum enim mens sine fructu est, 1. Corinth. 14. neque qui in multiloquio se putant exaudiri, Matth.6. Hos enim detestatur Isa.29. Populus hic labijs me honorat, &c. sed qui corde credant ad iustitiam, & ore confiteantur ad salutem, vt scilicet psallant spiritu, psallant & mente, 1.Corinth.14. Nouerūt hoc ethnici, dicentes: Si Deus est animus, nobis vt carmina dicunt, Hic tibi præcipuè pura sit mente colendus. Et Cicero ait 1. de legibus: Ad diuos adeunto castè, pietatem tenento, opes etiam amouento: Si quis secus faxit, Deus ipse vindex erit. Hęc ethnici sciuerunt, & Ecclesia Dei ignorabit?

Deus vbique est, & exaudit veros adoratores.

Cato.

Cicero.

3 Tertiò,

3 Tertiò, Docet quare veram fidelium orationem oporteat esse in spiritu & veritate. Quia, inquit Christus, Deus spiritus est, scilicet increatus, immẽsus, cuius maiestas nulla ratione humana, imò ne angelica, comprehendi potest, totus vbique præsens. Ergo & in spiritu colendus est, venerandus & adorandus, neque in spiritu tantum, sed veritate, in corde perfecto, in iustitia, & sanctitate veritatis. Opponit autẽ Christus cultũ, quem vult æterno patri exhiberi, Iudæorũ cæremoniis, quales erant; typica holocausta, sacrificia: Samaritanorum cæremoniis, quales erant superstitiosæ in certo loco orationes & vota: & gentilium cæremoniis, quales erant eorum impia sacra, victimæ ex hominum carnibus, & cultus dæmonibus exhibiti; non autem (vt impiè volunt Svvencfeldiani, Anabaptistæ, & Enthusiastæ) Christianæ religionis cæremoniis, quæ ex fide scilicet & charitate Deo offeruntur. Siquidem in ea quæcunque sunt externæ cæremoniæ, vel scripturis, vel Apostolorum aut patrum traditione institutæ, ad fidei, spei, charitatis, & religionis Deo exhibendæ spectant promotionem, adeò vt si adferri possint quæ ad hunc scopum referri nequeant, aut saltem ad proximi ædificationem promouendam, has ego nulla ratione ferendas putarem.

Cultus Dei patris opponitur cæremoniis Iudæorũ Samaritanorum, & gentilium.

Cæremoniæ Ecclesiæ ad quid spectet.

Tandem quia studiosa erat, manifestè se ei reuelat, non sic autem Iudæis, qui non discendi causa, sed calumniandi inquirebant. Expectas, inquit, Messiam vẽturum: hunc scito venisse, iamque vides illũ. *Nam ego sum qui loquor tecum.* O humanitatem clementem, o diuinitatem omnipotentem nostri Domini & seruatoris Iesu Christi! Mulierculæ tam vili, pauperculæ, adulteræ, tantam gazam diuinæ sapientiæ, tot prophetis & regibus absconditam, dignatus est aperire, ac tantis suæ clementiæ officiis decorare, vt se illi penitus declararet. Ego sum: ad diuinitatem pertinet. Qui loquor tecum: ad humanitatem. Vides itaq;, qua benignitate & qua maiestate se Christus verum Deũ, & verum hominem Samaritidi declarauit. Nemo ergo despetet de bonitate Dei. Mulier è qua septem eiecit dęmonia, facta est Apostolorum omnium apostola. Paulus Ecclesiæ persecutor præcipuus, Ecclesiæ factus est rector. Hæc est mutatio dextræ excelsi.

Et continuò venerunt discipuli eius, qui conspicati illum cum muliercula Samaritana collocutum, mirabantur, illius tantam humanitatem, & quod contra morem cum alienigẽna sermonem misceret. Scientes verò non esse otiosum, non interrogauerũt. Mulier ergo relicta apud puteum hydria, iam enim aquæ sitis exciderat, gustata aqua quam promiserat Christus, properat in ciuitatem, quo etiam alios ad fidem adduceret. Augustinus: Mulier, audito à Christo, ego sum, & ipso recepto in

O cor,

cor, proiecit cupiditatem, & properauit annunciare veritatem. Et ſicut Apoſtoli à Chriſto vocati dimiſerunt retia, ſic iſta hydriam, inquit Chryſoſt. & Euangeliſtarum opus fecit, & non tantùm vnum, ſed totam aduocat ciuitatem. Ita & nos hoc exemplo, ſi quid boni in cōcione vel alias acceperimus, proximis communicare ſtudeamus. Nam mandauit Deus vnicuique de proximo ſuo, Eccli. 17. 1. Pet. 4. Vnuſquiſque ſicut accepit gratiam, in alterutrum illam adminiſtrantes.

Euangeliſtarum opus fecit Samaritana.

Interea aiunt diſcipuli: *Rabbi manduca.* Quibus ille: *Ego cibum habeo manducare, quem vos neſcitis.* Hominum ſalutem indicans cibum ſuum eſſe, & quanto deſiderio noſtram auebat ſalutem, maiori quidem quam nos cibum corporalem, Prou. 8. Delitiæ meæ eſſe cum filiis hominum. Hinc quod obſcurè dixerat, apertius dicit, quis cibus præcipuæ illi curæ ſit: *Meus*, inquiēs, *cibus eſt, vt faciam voluntatem eius qui miſit me, vt perficiam opus eius.* Volūtas patris eſt, vt credatur in eum quem miſit, Ioan. 6. Hęc eſt voluntas eius qui miſit me patris, vt omnis qui videt filiū, & credit in eum, habeat vitam æternam. Opus eius, noſtra redemptio, quam per paſſionem conſummauit, Ioan. 17. Opus conſummaui, quod dediſti mihi. Hoc docet diſcipulos & paſtores, vt minoris faciant cibum corporalem, omneque deſiderium eò transferant, vt ſaluent homines. Omnibus quippe delitiis voluntas Dei pręponenda & diuitiis, quia vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. 1. Tim. 2. Sed heu: Omnes quæ ſua ſunt quærunt, non quæ Ieſu Chriſti, Phil. 2. Hinc Ezech. 34. Væ paſtoribus qui paſcebant ſemetipſos. Imitandus Apoſtolus. 1. Cor. 10. Non quęrens quod mihi vtile eſt, ſed quod multis, vt ſalui fiant.

Voluntas & opus Dei patris.

Similitudine meſſis inſtantis, docebat hominū mentes pronas ad Euangelicam fidem, quodque auidè flagitarent operam prædicatorum, q. d. Si vos qui rei corporum ſtudetis, noſtis inſtare tempus metendi, poſtquam à ſemente facta quatuor menſes præterierint, quāto magis oportet nos non negligere ſpiritualis noſtræ meſſis tempus? Quod ſi fructus ſpes facilè prouocat meſſorē ad operā, quātò magis oportet nos alacres eſſe ad hanc meſſem patri colligendā, quæ & meſſori præmiū ampliſſimum in cælis parabit, & Deo colliget, non triticum in horrea, ſed animas hominum in vitam æternam? Sed heu heu miſerum & peruerſum hunc mundū, in quo verius Chriſtus diceret: Regiones iam nigrę ſunt ad hæreſim, quàm ad meſſem albæ, Iam potiſſimè mentes hominum pronæ ſunt, ad infidelitatem, perfidiā, cædes, ſeditiones, libidines, rapinas, & ad omnia denique flagitia. Omnis caro corrupit viam ſuam, vnde nihil reſtat quàm furor diuini iudicij, Apoc. 21. Timidis, & incredulis, & execratis, & homicidis & fornicatoribus & veneficis, & idolo-

Regiones iā nigræ, & nō albæ ad meſſem.

idololatris, & omnibus mendacibus pars illorum erit in stagno ardenti igne & sulphure, quod est mors secunda.

Est autem duplex Ecclesiæ messis. Altera, qua per gratiã colliguntur in Ecclesiam militantem, Matth. 9. Videns Iesus turbas, misertus est eis, quia erãt vexati, & iacentes sicut oues non habentes pastorem. Tunc dicit discipulis suis: Messis quidem multa, operarij autem pauci. Rogate ergo Dominum Messis, vt mittat operarios in messem suam. Huius Messis sata spiritualia, & spicæ intellectuales, sunt qui prophetarum voce culti, ad fidem Christi perueniunt. Quæ seges albescit, cum iam maturus, hoc est, promptus animus est ad suscipiendam fidem, & Christi religionem. Messoria falx, Apostolorum est prędicatio, quæ ab idolis gentes, & à legalibus figuris Iudæos abscindens, in arcam, hoc est, Ecclesiam Dei transponit, vbi labore virtutis contriti, fulgens triticum, & diuino dignum horreo efficiũtur. Altera, qua boni à malis secernentur, Matth. 13. Messis cõsummatio est seculi. Sicut ergo colliguntur zizania & igni comburuntur, sic erit in consummatione seculi. Mittet filius hominis angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem, & mittent eos in caminum ignis: Ibi erit fletus & stridor dentium. Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno patris eorum, Galat. 6. Quæ enim seminauerit homo, hæc & metet: quoniam qui seminat in carne sua, de carne & metet corruptionem, Prouerb. 22. Qui seminat iniquitatem, metet mala, Osee 10. Arastis impietatem, & iniquitatem messuistis. Qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam, Psal. 125. Euntes ibant & flebant mittentes semina, venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos.

Messis Ecclesiæ duplex.

Falx messoria.

Procurrit igitur multitudo Samaritanorũ è ciuitate, vt oculis cernerent de quo tantò affectu prædicauerat muliercula: qui fidem operibus monstrãtes, obsecrabant eum valdè, vt apud se maneret, & mansit illic biduum duntaxat, calumniam declinans, & nihilominus humanitatem ostendens, & haud dubiè diuiniora quædam docens, & corda illorum illustrans, ob quæ plures crediderunt. Vnde mulieri dixerunt: Tu parcius de illo prędicaras quam res habet, nos enim iam non tuis verbis adducti, credimus hũc esse Messiam, sed ipsi ex eius sermonibus admirandis certum habemus, quod hic est verè Messias ille Iudęis expectatus, qui salutem adferet toti mundo.

EPILOGVS.

Festiuum planè & salutarem dialogum ex Euangelio S. Ioannis nobis sancta mater hic proponit Ecclesia. Argumentum dialogi est de Messiá & aliis rebus religionis sanctæ. Collocutores sunt Christus & Samaritana. Multi Samaritani per colloquium hoc Euangelicum ad fidem

Christi sunt conuersi, nostrum erit horum exemplo ex auditu verbi Dei conuerti ad Dominum Deum nostrum, & abrenuntiatis relictis'que omnibus quæ huius sunt mundi & principis eius, sequi Christum. Sic reliquerunt Apostoli omnia quæ habuerunt, & secuti sunt Christum, Mat.4.& 19. Helizæus item mactauit boues, & omnia postea reliquit, Heliæ factus discipulus.

SABBATO HEBDOMADAE TERTIAE QVADRAGESIMAE, EPISTOLA.

Dan.13. *Et erat vir habitans in Babylone, & nomen eius Ioachim: & accepit vxorem nomine Susannam filiam Helchiæ, &c.* Finis Epistolæ: *Daniel autem factus est magnus in conspectu populi à die illa, & deinceps.*

HISTORIA Susannæ gesta est in Babylone Chaldæorũ, tempore captiuitatis duarum tribuum Iudæ & Beniamin. Commendat autem castimoniam & alias virtutes: libidines verò, proditoriá fraudem, & temeraria iudicia condemnat. Complectitur præsertim quatuor.

1 Primò, Libidinosorum senum intemperantiá, qua æstu libidinis perciti, Susannæ sanctissimæ, castissimæ, formosissimæ, & ditissimæ, freti ea quam sustinebant dignitate, pudicitiá tentant: vnde agnoscere licet quàm sunt Dei dona, vt sunt potentia, auctoritas, diuitiæ, & dignitas, periculosa iis qui Dei sunt destituti cognitione & timore. Facillimè enim eis in grauissimam sui perniciem abutitur caro, dum videt posse impunè se suam explere libidinem. Nam remota Dei ac hominum reuerentia & timore, quibus ceu frenis humana coercetur audacia, mox cæca in præceps ruit, & pro affectus varietate vel ad libidinem, vel auaritiam, vel dominatum, vel superbiam, vel inuidiam trahitur animus, iudicio ita sopito, vt ne vestigium illius superesse videatur. Facilè namque rationem superat animi perturbatio, quo fit, vt honestum, decorum, iustum, & æquum negligat, quemadmodum hi impij senes, libidine iam ebullientem animum circunferentes, deposita personæ ac dignitatis quam gerebant consideratione, *exarserunt in concupiscentia, euerterunt sensum, declinauerunt oculos suos ne viderent cælum, neque recordarentur iudiciorum iustorum.* Hos nanque tristissimos fructus parit hoc malum. Obserua hic quæ ex illicito alienæ formæ aspectu homini accidant mala, vide Eccli. 26. 23. Item formã bonum esse periculosum. Castitas & pulchritudo ægrè in eodem corpore conueniunt. Est enim hæc illi præcipuè contraria. Vnde ait ille: Lis est cum forma magna pudicitiæ. Et alius: Rara est concordia formæ, atque pudicitiæ. Tria igitur vides in Susanna sibi admodum contraria conuenire: Pudicitiam, formam & diui-

Dona Dei periculosa destitutis Dei cognitione & timore.

diuitias, ſed inter hæc primum maiori periculo cuſtoditur.

Prouerbium ſcriptura hîc quoq; celebrat perquàm horrendum: *A ſenioribus egreſſa eſt iniquitas.* Seniores & iidem ſenatores, quantam turbam dederunt in Iſraël? Prouerbium an hoc velit, quod Dauid 1. Reg. 24. vult, dicēs; Ex iniuſtis egreſſa eſt iniquitas: ſiue hoc quod Hieremias cap. 29. dicit in reges Achab & Sedechiam, alij iudicēt. Obſeruatu item dignum, ſcripturam non dicere, hos duos viros rexiſſe populum : ſed qui videbātur regere vel gubernare. Si veri fuiſſent rectores populi, etiam ſe rectè geſſiſſent. Quis ex hoc non colliget, eos ſub prętextu iuſtitiæ, moderationis iuſtitiam maximè ſuppreſſiſſe? Prædones fuerunt, non prætores; raptores, non rectores. Proh pudor, de principibus viris talia dici poſſe, talemque furiam regnare etiā in ſenibus. Meritò tales pereunt: Maledictus puer centū annorum, Iſa. 65. Senes hi bis pueri, in quos rectè dixerim hoc Poetæ: Turpe ſenilis amor. Cerui ſexcentorum annorū, hinnientes ad vxorem proximi, Hier. 5. Duo riuales contra vnam mulierculam conſpirant. Statuunt vel violētia, vel minis, vel blanditiis eius pudicitiam attentare. Sed non cognouerunt caſtis ſuos cuſtodes eſſe angelos ſanctos Dei. Virtus germana angelis caſtitas, vnde caſtas mentes non deſerunt.

Senes iniquitatis caput nonnunquā eſſe ſolent.

Senatores impij raro populum benè gubernant.

Caſtitas angelis germana eſt virtus.

2 Secundò, Complectitur Suſannæ in ſua pudicitia tuenda ad extremum vſque mortis periculum conſtantiam: quanquam nonnihil offenderit ſolitaria deambulatione, & corporis parum licita denudatione. Eſt enim vbique vitandum non tantum malum, ſed mali occaſio; quia cùm in hoſtili verſemur ſolo, continuis eſt opus excubiis; aduerſarius etenim noſter, tanquam leo rugiens, circuit quærens quem deuoret, 1. Pet. 5. Pudica ergo nuda & ſola, cùm impudicæ habeatur ſimilima, cauere debet cupidinis irritamēta. Caſta (vt S. Hieronymus ad Lætam ait) etiam ſeipſam nudam erubeſcit. Caſta, etiam tutiſſima veretur: Excuſari tamen poteſt Suſanna, quia non voluptati, ſed corporis tantùm neceſſitati inſeruiuit. Si dicas eam non adhibuiſſe eam prouidentiam, quam decet honeſtam matronam in eo caſu adhibere: ego id potiùs Dei ordinationi & cōſilio imputarim, volētis tantùm pudicitiæ exemplar, omnibus præſertim coniugatis ad imitationē proponere, quibus hodie, prô dolor, penè iocus eſt thori fidem violare. Atqui non ſic Suſanna, quæ adulterij grauitatem exactius per ſolam perſpexit legem, quàm multæ Chriſtianæ gratia fidei ſibi blandientes. Nam oppreſſa inopinato inſultu eorum qui dignitate, officio, & auctoritate cæteris omnibus præſtarent, fortiter pudicitiam tuetur, & tanquam adamantino pectore foret, ipſorum impudentiam ſuperat, concepta de diuino adiutorio fide, qua credidit illum non deſerere ſperantes in ſe: ipſorum preces ſpernit,

Suſannæ pudicitia & cōſtantia.

Suſanna coniugatis exemplar pudicitiæ data.

& comminationes superat, nõ vt Romana Lucretia, admissum scelus vltore ferro vindicat, flagitiu flagitio puniens: sed clamore fiduciæ in Deum pleno, animi dolorem testata: *Angustiæ, inquit, mihi sunt vndique. Si hoc egero, mors mihi est, Leuit. 20. Si non egero, non effugiam manus vestras*, qui vestris calumniis malum exitum mihi intẽtabitis. Vide quibus ærumnis, periculis, & molestiis suos exercere Deus soleat: quos ita subinde deserit, quasi omnem ipsorum curam abiecisset, sed omnia potius sustinent electi, quàm vt hanc fiduciam animo suo deponant. Est enim iustus quasi leo confidẽs, Prou. 28. Atque ideo sanctissima nostra Susanna, elegit potius absque opere incidere in manus hominum, integramque mori, quàm peccare in cõspectu Domini, quo velut forti ariete libidinosos vicit senes, & suam mũdo testatur innocentiam & pudicitiam.

Ærũnis multis & molestiis Christus suos exercet.

Insuper videns se inhoneste à libidinosis attrectari, hoc fecit quod lex iubet. Vult lex vt vel clamitando mulier & virgo violentiam sibi fieri significet, Deut. 22. Dina Iacob filia si clamauisset, in tantam suæ gentis infamiam non peruenisset, Genes. 34. Rectè ergo Susanna vociferabatur. Obseruent huiusmodi Susannæ verba & mores, matronæ sanctæ. Pudicitia maximus thesaurus est. Ait enim Ecclesiasticus cap. 26. Omnis ponderatio non est condigna continentis animæ. Idem ibidem: Gratia super gratiam mulier sancta & pudorata. Norunt hoc etiam ethnici, apud quos, quibusdam, vt Naso fingit, gloriosum fuit incontaminatas mori. Faxint ergo matronæ in Christi corpus receptæ, Spiritus S. templum factæ, ne pudicitiam rem vilem ducant.

Susanna clamitans legis præcepto satisfecit.

3 Tertiò, Calumniam complectitur, qua opprimere nituntur iniquissimi iudices falsa accusatione, testibus corruptis, & iudicibus peruersis, innocentissimam Susannam. Etenim cõtra ordinẽ iuris sibi qui aduersarij fuerant, testium, iudicumque partes vendicant, sistitur rea iudicio, patrono destituitur, criminis vt putatur, magnitudine patrocinium renuente, omnium calculis, quæ ex odio & inuidia erat concepta, mortis sententia comprobatur; vtpote ab iis prolata, quorum sacrosancta semper fuerat apud homines religio, pietas, & pudicitia. Tãti enim est concepta semel probitatis opinio, vt auctoritatem consecuta quiduis penè possit impune coram mundo, quo fit vt nulla sit nequitia detestabilior, quam quæ sanctimoniæ prætextu velatur, vt nec hostis est perniciosior, quàm qui sub amici specie latitat. Summa est, legum moderatores nonnunquam maximos omnium esse legum præuaricatores. Putant sibi licere omnia, dij terræ, miseris autem subditis nihil.

Calũnia seniorũ Babylonicorũ aduersum S. Susannam.

Legum moderatores per sæpè legum peruersores.

Sed hoccine potest ferre Dei prouidentia, vt adulteri, libidinosi, perfidi, impij, & sacrilegi iuris prætextu opprimant ipsam castita-

castitatem, pudicitiam, fidem, pietatem, & religionē? Nequeo profectò quin hic exclamem illud propheticum Abacuc 1. Quare taces domine conculcante impio iustiorem se? Et vt est Ecclesiastes 4. Innocentis lachrymæ non habent consolatorem: innocentia Susannæ violentiæ iudicum non potest resistere, & castitatem luxuria opprimit. Certe huius quæstionis difficultate Dauid expauit. Psal. 72. Hieremias cap. 12. Atqui apertissimè docet hic locus impiorum felicitatem non fore diuturnam, nec innocentium calumniam fore apud Deum inultam.

4 Quartò, Admirabilem Dei potentiam complectitur, qua eam, quæ per calumniam impiorū iudicum opprimebatur, non potenter tantùm, sed seruata iuris æquitate, iustoque facto examine liberauit, tali iudice substituto, qui ab affectibus, amore, odio, & maleuolentia animum haberet liberum: siquidem omnis corruptus iudex malè examinat verum. Atque ideo excitauit spiritum pueri iunioris, cui nomen Daniel, qui ex auctoritate diuina pro rea instituto patrocinio, appellat à lata sententia ad exactiorem causæ cognitionem, testium productionem, & circunstantiarum inquisitionem. Ex his enim rei veritas deprehendi in iudiciis solet. Puer animi generosi, animo suo concepit hoc quod Prou. 24. est: Eripe eum qui ducitur ad mortem, hoc, inquam, mente concepit, & egregiè hoc ipsum executus est. Correptus namq; à Spiritu S. exclamauit puer voce magna: *Mundus ego sum à sanguine huius: Siccine fatui filij Israël non iudicantes, neque quod verum est cognoscentes, condemnastis filiam Israël? Reuertimini ad iudicium, quia falsum testimonium locuti sunt aduersus eam.* Itaque diuisis ab inuicem impiis iudicibus, ne communicare sua consilia possent, prudenti examine calumniam deprehendit, dum hic schinum, id est, lentiscum, & alius prunum, id est, ilicem (sic enim vertit S. Hieronymus ex Origine) describeret arborem, ad perpetrati facinoris locum designandum: ex qua discordia iusto Dei iudicio falsitate deprehensa, absoluta Susanna est, talionis sententia impiis irrogata. Tanta enim est Dei æquitas iustitiaque, vt veritatem, iustitiam & innocentiā nunquam omninò deserat, & si quandoque videatur eam prorsus neglexisse. Sic enim solet Deus electos suos quandoque ad extrema quæque, imò ad ipsas vsque portas mortis demittere, vt Danielis 3. tres pueros in fornace: ipsum Danielē in lacu. cap. 14. vt dum potenti virtute, & præter expectationem liberātur, agnoscant potentiam & virtutem Dei, nec suæ tribuant aut industriæ, aut prudentiæ, sed soli Deo reddant gloriam, laudem, & honorem.

Potentia Dei admirabilis, qua Susannā liberauit.

Deus cur electos suos per mittat ad extrema pericula deuenire.

Notatu dignum & scitu necessarium.

Sunt qui volunt hosce senatores, pessimos sacerdotes fuisse

Presbyteri Susannæ insidiatores nō fuerunt liturgi, sed decuriones.

stirpis Leuiticæ, propterea quòd presbyteri vocantur, sed hallucinantur, non videntes presbyteri vocabulum non semper significare mysten, maximè in veteri testamento, vbi sacerdotes quodammodo nascebantur, hoc est, vbi sacerdotium ad vnam tribum pertinuit, & plerunque etiam iuuenes ad eius dignitatis officia admittebantur. Circunstantias omnes si ritè spectes, videbis non liturgos eos fuisse, sed populi iudices. Sic habet textus: *Et constituti sunt duo iudices senes in illo anno.* Et statim infra: *Isti frequentabant domum Ioachim, & veniebant ad eos omnes qui habebant iudicia.* Vides non sacerdotes fuisse, sed decuriones, principes & populi duces, ætate graues. Alioqui si mystas eos fuisse contendas, ratione vocabuli presbyter, facies etiam sacerdotes fuisse cæteros iudices, qui Danieli locum honestiorem sedenti concesserant: nam & hi presbyteri dicuntur.

EPILOGVS.

Ecclesia mater sancta nobis hic proponit iudicium Dei aduersus adulteros & falsos testes. Adulterium verò hoc immundis cogitationibus & concupiscentia mala est commissum. Ostenditur etiam hic, vt Deus insontes soleat semper liberare. solet hoc semper, fecit hoc semper, facturus hoc semper. Quod si eos è tyrannorum manibus aliquando non eripuerit, si verè innocentes, simplices & recti fuerint, etiam sic benedicent domino, atque dicent: Fiat voluntas tua semper. Sic Susanna nostra sancta in Babylone velut rosa inter spinas (interpretatur enim rosa) inter saxum & sacrum erat constituta, periculis vndique circunuallata, sed nutu Dei tandem liberata. Susannam prædicant B. Cyprianus de bono pudicitiæ; S. Augustinus super Ioannem tractat. 36. Idem in libro de bono coniugali: S. Ambrosius sermone 49. quem habuit ad populum: idem serm. 50.

Susanna rosa inter spinas.

SABBATO HEBDOMADAE TERTIAE QVADRAGESIMAE EVANGELIVM.

Ioan. 8.

Iesus autem perrexit in montem Oliueti, & diluculo iterum venit in templum, &c. Finis Euangelij: *Vade, & iam amplius noli peccare.*

CHRISTVS impetitus astutiis Pharisæorum magna arte labitur, sed ita vt falsam eorũ hypocrisim prodat, feriẽdo ipsorũ conscientias; simulque opere præclaro ostendit sese non venisse condemnare peccatores, sed saluare per resipiscentiam, Ioan. 3. Luc. 19. Matth. 9. 1. Timoth. 1. Tria agit in hoc Euangelio. Nam

Differentia legis & Euangelij.

1 Primò, Discernit Christus hoc loco inter legem, quæ terret seueritate pœnarum, qua peccata & flagitia punit; & Euangelium, quod pœnitentes in gratiam recipit, sed ita vt vtrique suũ forum relinquat. Neque enim vt falsò volunt Anabaptistæ, tollit hîc Christus omnem ciuilem & politicam auctoritatem: nam patienter audit accusatores, ream non statim absoluit & senten-

ſententiam ex lege prolatam non damnat, vt iniquam, dum Scribæ & Phariſæi ex templo Dei ſenaculum atque curiam facientes, mulierem in adulterio deprehenſam adducunt, hanc in medio ſtatuũt, & lapidandam ex Moſe pronunciant, Leuit. 20. Deut. 22. Siquidem in omni lege hoc adulterij malum ſemper grauiſſimè punitum eſt, etiam apud eos qui Dei cognitionem non habebant. Nam Aegyptij adulteros virgis cędebant, mulieres naſo mutilabant. Arabes adulteros capite plectebant. Græci mœchum in adulterio deprehenſum impunè permittunt necari. Idem ſentit B. Hieronymus ſcribens contra Sabinianum hominem admodum libidinoſum. Romanis licuit olim vxores ſuas in adulterio deprehēſas occidere, vt videre eſt apud Gellium lib. 10. cap. 23. Saxones olim adulteros ſtrangulauerunt, & poſtea cadauera eorum combuſſerunt, vt habet epiſtola Bonifacij ad Edeobaldum regem Angliæ. Iudæi ante legem datam, igne puniebant, Geneſ. 38. de Thamar. In Leuitico mors tantum decernitur: huc pertinet ſacrificium zelotypiæ Num. 5. At nunc pròh dolor, apud ſolos Chriſtianos tantum nũc ludus eſt, qui nec legibus ciuilibus, nec horrendis cõminationibus verbi Dei. 1. Corinth. 6. Galat. 5. Epheſ. 5. Heb. 13. Prou. 6. & 26. Eccli. 23. à tam enormi facinore quod etiam ratio humana execratur, deterrentur, imò poſt tot præcepta, mundus adulterorum & adulterarum iam eſt plenus, Hier. 23. quamuis adulteriũ fiat in naturæ iniuriá, vt ait S. Ambr. Adulterium olim totam ſubuertit Aſiam. Quis ergo nos manet exitus, qui tanquam luſum tantum diſſimulamus facinus? Voluit autem Deus hoc malum, vt etiam cætera, quę publicam pacem perturbant, morte puniri, non quòd ea pœna eſſe poſſet ſatisfactoria, quia Chriſti morti hoc ſeruabatur, delere, ſcilicet, peccatum; ſed ne populus, malum exemplum ſecutus, mala impunita non putaret eſſe mala, Prouer. 19. Peſtilēte flagellato, ſtultus ſapientior erit.

Adulterium ſemper grauiſſimè punitum, etiam apud ethnicos.

Mala publicam pacem turbãtia cur morte puniri voluit Deus.

Id enim tantum agit hoc Euangelio Chriſtus, vt diſcernat ſuum regnum à regnis prophanis, quorum eſt actiones ciuiles, capitales ſententias, forenſia negotia, & politicam iuriſdictionem cognoſcere, ac pro Reipublicæ pace eas tractare, Roman. 13. Regnum autem Chriſti eſt tãtum ſpectare ſalutem animarum, eamq́ue promouere, prædicatione verbi, fide, ſpe, charitate, Sacramentorum adminiſtratione, &c. quibus pœnitentes in gratiam recipit.

Cornuta igitur quæſtione dominum pulſant, exiſtimantes elabi ipſum non poſſe. Paulò ante dixerat ſe mitem, & ad hoc à patre miſſum, vt peccata remitteret, non vt peccatores damnaret, Ioan. 3. Si ergo pronunciaſſet agendũ ſecundũ legem, habuiſſent occaſionem eius auctoritatem apud populum eneruandi,

uandi, quasi secus ageret quā doceret. Si verò absoluendā iudicasset, quod futurū sperabāt, haberēt quod intētarēt crimē, legis violationē. Sed Pro. 1. Frustra iacitur rete ante oculos pēnatorū. Ipse cōprehēdit astutos in astutia eorū, Iob 5. Cornutā nãq; eorū quęstionē sapiēter expediuit, sic vt & legē Mosaicā & gratiā Euāgelicā declararet, & noceret nemini, ꝓdesset verò omnib⁹.

2 Secundò, Dñ sese inclinat, & digito scribit in terrā, quod nã veri iudicis sit officiū exprimit, nēpe, vt Seneca inquit: Citò cognoscere, & tardè iudicare, ac cum proprię naturę cōsideratione sententiā ferre, Iob 29. Causam quā ignorabā, diligētissimè inuestigabā, conterebā molas iniqui, & de dētibus illius auferebā prædā. Prou. 31. Decerne quod iustū est, vindica inopē & pauperē. D. Cyrillus Alexadr. exponēs locū pręsentē de inclinatione Christi, monet inde iudices, ne statim in quoslibet sententiā proferāt, animū primò inclinandū ad causam æstimandā, & tan quam in lance appensam ponderare, exactè legem scriptā percurrere, denique legem non rigidè semper, sed aliquando pro loco, tempore, & persona, moderandam. Nam summum ius, summa iniuria. Iudex primò trabem in oculo non habeat, festucā ex oculo fratris sui exempturus. Qui manticæ eius quam in tergo gestat, in quam sua ipsius crimina cōiicit, contēplatur, dicet cum Apostolo, se omniū peccatorū esse maximū. 1. Ti. 1.

Iudicis veri officium.

Iudex in proferenda sententia non sit præceps.

Ius summū summa iniuria.

Deinde Scribarum & Pharisæorum singularem hypocrisim notat, quod scilicet falsò præferāt zelum iustitiæ, cùm interim ipsi non minus essent corā Deo rei ac damnati, quàm hæc misera: quia viuebant sine metu iudicij diuini, quòd non publica tantū peccata, sed etiam occulta puniet. Hinc admonebat illos qui reā ad pœnā crudelē pertrahebāt, vt in se descēderēt, & iuxta diuinā legē suā excuterent conscientiā, ac talē se quisq; exhiberet erga proximū lapsum, qualē experiri vellet Deū iudicē erga se, q. d. Puniatur peccatrix, sed nō à peccatoribus, impleatur lex quā allegatis, sed nō à trāsgressorib⁹ legis, Deu. 16. Iustè quod iustū est exequeris. Nā vt Gregor. ait, qui prius semetipsum nō iudicat, quid in alio rectū iudicet ignorat. Iudicet ergo ille, inquit Amb. de alteri⁹ errore, qui nō habet quod in semetipso cōdēnet: iudicet ille qui nō agit eadē quę in alio putauerit puniēda, ne cùm de aliis iudicat, in semetipsum sentētiā ferat.

Rom. 2.

In terram autē scribēdo significat, quale futurū sit de impiis, sceleratis, & peccatoribus iudiciū, quod scilicet Hier. cap. 17. exprimit: Recedētes à te in terra scribātur. Terra enim impiorū liber est, sicut cælum electorum & prædestinatorum. Luc. 10. Gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in cælis. Itē Psal. 68. Deleantur de libro viuentium, & cum iustis non scribantur.

Terra impiorum liber & cælum electorum.

Quid verò seruator scripserit, Euāgelista memorię nō tradidit. S. Amb. lib. 7. epistolarū, epist. 58. multa de hac Christi scriptura

ptura agit. Cōiicit Dominum ſcripſiſſe ſententiā Hier. ca. 22. Terra terra, ſcribe viru iſtu ſterilē, &c. quod contra regē Iechoniam eſt dictū. Cōplectitur tamen hęc ſententia, omnes ſteriles operū bonoru & fidei; Iudæos potiſſimū, quorum non vna in terrā ſunt aſſcripta S. Hieron. tractans præſentē locum contra Pelagianos libr. 2. ait, Dominū Ieſum terræ inſcripſiſſe peccata accuſantiū, & omniū peccata mortaliū, ſecūdū quod ſcriptū eſt in propheta Hier. 17. Relinquētes te, in terrā ſcribētur, vt vidētes ea, in ſe irēt, & reſipiſcētes, peccatricē minoris criminis dimitterēt. Alij quidā piè credūt, quòd ſcripſerit hæc verba: Terra iudicat terrā, peccator peccatorē, q. d. In quo aliu iudicas, teipſum condēnas. Vide etiā de hac ſcriptura B. Auguſ. in Ioā. tract. 33.

Terræ quid Chriſtus inſcripſerit.

Dum verò ſe erigendo, ita ſententiam profert, dicendo: *Qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in illam lapidem mittat*, non hoc agit, vt ream non prorſus abſoluat, legem qua huiuſmodi malū punitur, eneruet, & iudiciariā poteſtatem damnet, quaſi miniſtros iuſtitiæ prorſus impeccabiles eſſe velit, ſed tantum ſuam functionem diſcernit ab officio ciuilis politię. Quaſi dicat: Meum munus eſt de pœna corporali nihil ſtatuere. O homo quis me conſtituit iudicē ſuper vos? Luc. 12. Eſt enim ſpirituale, ideoq; iubeo vos audire legem. Sed politici magiſtratus eſt, pœnas irrogare, non enim ſine cauſſa gladiū portat, Ro. 13. 2. Para. 19. Item hoc verbo eorū omniū percuſſit conſcientiā, & cōſuetudinē perrumpēdi legē, quibus lex erat tela araneacea, quę capit & detinet muſcas; veſpæ verò & crabrones eā perrumpunt. Lex enim perſæpe diuitib⁹ & potētibus eſt naſus cereus, quē quādo volūt, in ſuā rem quoquo vertūt. Sic & reſpōdit eis qui nūciauerūt de nece Galilęorū, Lu. 13. Putatis quòd hi Galilęi prę omnib⁹ aliis Galilæis peccatores fuerint, quia talia paſſi ſunt? Nō, dico vobis, ſed niſi pœnitētiā habueritis, oēs ſimiliter peribitis.

Lex Phariſęis tela araneacea & potentibus naſus cereus.

Errant vehementer qui ex hoc loco putant nemini licere ſontes punire, niſi qui ſine peccato ſit. Qui ergo eſſent legis miniſtri, cùm nemo ſine peccato ſit? Sed cùm magiſtratus miniſter Dei ſit, vindex in irā ei qui malè agit, ſequitur priuatorū vitia publicæ eorū non derogare functioni. Ideoque rectè magiſtratus, vel adulteros, vel quoſcunque ſontes punit: etiam ſi is qui publicā perſonā gerit, nec pius ſit, nec reprehēſione careat, & ſi tamē omninò deceret vt lex iuſta ſecūdū Auguſ. miniſtros haberet innocētes, ne dū alios iudicāt, ſeipſos cōdemnēt, Ro. 2

Magiſtratus tametſi impius rectè punit ſontes.

3 Tertiò, Proponit varios Euangelij effectus, quod nō ſecus ac ſol, pro cōditione materię in quā agit vel obdurat, vel liquefacit. Sic Chriſti ſentētia falſos hypocritas & accuſatores qui in occulto agebāt quod publicè arguebant, condēnat. Cùm enim debuiſſent reſipiſcere, & oblatam ab ipſo gratiam amplecti, excæcati & obdurati propria malitia, & accuſante ipſos cōſciētia ipſorum,

Euangelij effectus varij.

ipsorum,quæ non permisit ipsos coram seuero ac iusto iudice Christo,qui cordium ipsorũ penetralia intuetur,diu consistere: sed vt fugit impius nemine persequente,Prou.28.ita malè sibi conscij, metuentesque ne proderet ipsorum flagitia,vnus post alterum exibant,incipientes à senioribus. Sic mendacium veritatem perferre nequit; & vt nix vel cera calore solis vel ignis liquescit,sic mendacium iuxta veritatem euanescit. Conantur enim impij fuga & occultatione peccatorum euadere iudiciũ Dei,Sapien.17.Cum enim sit timida nequitia, data est in omnium condemnationem; semper enim præsumit sæua perturbata conscientia.

Mendacium veritatẽ perferre nequit.

Sic eadem Christi sententia miseram hanc & ream, quam peccati cognitio,quæ prima salutis adipiscendæ pars est, & fiducia misericordiæ, apud Christum continebant(neque enim alibi remissio peccatorum obtinenda est)absoluit, non legem, quæ publica facinora punit soluendo, sed tanquam imperator & legis auctor gratiam concedendo.Remanserant ergo simul in templo iudex & rea,misericordia & miseria (vt Augustinus ait.) dicit misericordia: *Quis te condemnauit mulier?* Respondet misera: *Nemo Domine.* Quomodo ergo misericordia condemnaret eam,à cuius accusatione destitit inclementia?Subdit ergo: Nec ego futurus sum illis inclementior, vt qui seruandis omnibus venerim. Nam venit filius hominis saluare quod perierat,Luc.19.Ezech.18. Nunquid voluntatis meæ est mors impij,&c.

Neque in tribunali sedebat,neque in senaculo stabat,sed in templo, orationi & sacrificiis pro peccatoribus consecrato. Ideo ait: *Nec ego te condemnabo.* Absoluit ream, condonauit noxam, sed non hic finiuit sententiam. Quid verò? Nunquid ait sæuus: Vade ad furcã? abi ad malam crucem? haudquaquã. Sed quam benignus condemnare noluit,benignè qua via condemnationem fugeret,docuit,dicens: *Vade, & iam amplius noli peccare.* Caue ne recidas in idipsum, sed magis cura vt viuas iustitię,radices peccati eradices, occasiones fugias, vide Rom.6.ad longum. Vides hic clementiam Dei,& æquitatem in Christo. Illa absoluit,hac ad satisfactionem obstringit.*Vade*, habet virtutem remittendi; *Noli amplius peccare*, est ad satisfactionem obligare. Irrisor est,non pœnitens,qui adhuc agit quod pœnitet: nec videtur Deum poscere subditus, sed subsannare superbus, canis reuersus ad suum vomitum.Prouerb.26.2.Pet.2.Hæc Isidorus,& habentur de pœnit.dist.3.cap.Irrisor.Sed huic sententię etiam annectenda est sententia D. Augustini de pœnit. dist.1. cap.Non sufficit: Non sufficit,ait, mores in melius commutare,& à præteritis malis recedere,nisi etiã de his quæ facta sunt, satisfaciat domino per pœnitentiæ dolorem , per humilitatis gemi-

Christus adulteram clementer absoluit,& prudenter pœnitentiæ admonuit.

Christus adulteram dimittẽs satisfactionem pro peccatis non abrogauit,sed cõfirmauit.

gemitum, per contriti cordis sacrificium, cooperantibus eleemosynis & ieiuniis. hæc ille.

Significat enim hoc facto Christus, se verum esse Messiam, cui pater omne iudicium dederit, vt possit cui velit misereri, & quem vult iusto iudicio obdurare. Quibus autem miseretur, hos nemo condemnat, Roman. 8. Quis enim accusabit aduersus electos? Idcircò mulier hæc, quia iam per fidem senserat se iustificatam, & habere pacem cum Deo, Roman. 5. secura consistit: quia accusatores, aduersarij, & iudices quanquam potentissimi, cessarant. Quis enim est qui condemnet, illo absoluente, qui vitæ & mortis habet imperium? Exhibet ergo hîc Christus exemplum gratiæ, & misericordiæ pronuntiata sententia condonationis iis qui ex lege peccati merito damnantur: sed ita vt perpetuam ab iis requirat obedientiam mandatorum, dum ait: *Nec ego te condemnabo, vade in pace, & amplius noli peccare.* Neque enim satis est semel iustificationem accepisse, nisi magna cautione obseruent, ne acceptam gratiam perdant, in eadem impingendo. Necesse est enim eos qui conuersi sunt obsequi Spiritui sancto, bonis operibus inhærendo, vt certam suam vocationem faciant.

EPILOGVS.

Historia de adultera est in adulterio deprehensa, quam Pharisæi adultera generatio coram Christo ream egit, sed non peregit. Christus enim sua benignitate, qua venit peccatores saluos facere, peccatricem e manibus peccatorum liberauit, monens vt à peccato sibi deinceps caueret. Quo exemplo docuit eos, qui se pastores populi & Euangelicos doctores profitentur, quanta lenitate, quanta'que mansuetudine debeant vti aduersus eos qui per infirmitatem prolabuntur in peccatum, cùm ipsi nonnunquam magis egeant Dei clementia, quàm illi in quorum errata sæuiunt: aut si non tenentur paribus vitiis, certè non sunt omninò puri ab omni vitæ macula, Prouer. 20. Quis potest dicere, purum est cor meum, purus sum à peccato? aut certè per humanam imbecillitatem in omne vitium prolabi possunt, Gala. 6. Fratres, & si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spiritales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans teipsum, ne & tu tenteris.

Christus exemplum lenitatis est prælatis erga subditos.

DOMINICA QVARTA QVADRAGESIMAE, QVAE EST LAETARE: EPISTOLA.

Scriptum est enim, Quoniam Abraham duos filios habuit; vnum de ancilla & vnum de libera, &c. Finis Epistolæ: *qua libertate Christus nos liberauit.*

Galat. 4. Genes. 16.

IN HAC Epistola Apostolus insignem admodum introducit allegoriam, qua nihil aliud efficere conatur, quàm vt discrimen ostendat inter vetus testamentum & nouum, inter legem & Euan-

& Euangelium, inter opera & fidem, inter veterem populum & nouum, multisque argumentis contra pseudoapostolos Galatas Iudæo-Christianos facere nitentes, euincit, onus & ceremonias legis Mosi per Euangelium prorsus esse ablata; ac nullo modo cum hoc consentire posse, ideoque legem Euangelio, & vetus testamētum cedere debere nouo. Id autem proponit, & allegoricôs probat, ex historia de duabus Abrahę vxoribus, earundemque filiis. Agit autem Apostolus tria.

Legis imperfectio.

1 Primò, Eleganter exprimit naturam legis terrentis, & gratiæ adiuuantis. Legis terrētis naturam exprimit sub ænigmate Agar, & Ismahelis, qui, per allegoriam, qua aliud ex alio intelligitur, iuxta August. lib. 15. de Trinit. cap. 9. exprimūt legis per Mosen datæ imperfectionem, vtpote propter transgressionem positæ. Quemadmodum enim ancilla & filius ancillæ nihil iuris in ipsam Abrahæ hæreditatem sibi vendicare potuerunt (nā illa timore tantum, & spe temporalis mercedis seruiens, dum procaciter Saram irridet, ex præcepto diuino domo protruditur: & Ismaël, qui illicito ludo Isaac illusit, abiiciebatur, ne esset hæres cum filio liberæ) ita & illos ostendit Apostolus, qui suis viribus se iustificari posse credunt, propriam iustitiam statuere volunt, & in lege iustificari pręsumunt, à gratia excidisse, nec posse iustitiæ Christi subiici, Rom. 10. Neque enim qui ex operibus, sed qui ex fide sunt, hi sunt filij Abrahæ. Quicunque enim ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt. Manifestum est enim, quia ex lege nemo iustificabitur apud Deum. Si enim data esset lex quæ posset viuificare, omnino ex lege esset hæreditas. Abrahæ autem per repromissionem promisit Deus. Non enim Ismaëli, quem virtute seminis genuit Abraham, & iuxta naturam peperit mater, facta est promissio. Siquidem vt est ἀξίωμα iuris, partus sequitur vterum; vt aliud nihil nisi seruus esse possit, qui ex ancilla nascitur: nisi forte principis beneuolentia hæreditario iure donetur. Qua analogia pulchrè demonstrat Apostolus Iudæorum opinionem de carnali generatione, qua se iactabant filios Abrahæ, esse futilem & inanem, atque adeò carnalem generationem ipsis non prodesse, nisi sequantur vestigia fidei; quod vt possent, solius ęsse gratiæ Dei, Rom. 12. 1. Cor. 12.

Repromissio Abrahæ facta non Ismaeli.

Gratiæ præuenientis & adiuuantis naturam exprimit, quam vult intelligi sub nominibus Saræ & Isaac. Vt enim Sara non virtute naturali, aut carnis, sed solius gratiæ beneficio, iuxta promissionem, quæ merè gratuita fuit, concepit & peperit: ita & electi à Deo ab æterno, secundum propositum gratiæ in adoptionem filiorū, nullis operum meritis vocati sunt (ipsa enim prædestinatio & vocatio omne meritum præcedunt hominū) vt gratia Dei cognoscatur, quæ si operibus redderetur, gratia non

non esset, Rom. 11. Ei enim qui operatur merces imputatur secundum debitum, non secundum gratiam Rom. 4. Rectè igitur fides omnia merita præcedit humana. Nam intellectũ, voluntatem, & rationem sola fides dirigit, quæ Augustino teste, prima datur; per quã cætera impetrantur, quæ rectè opera nuncupantur. Epist. 105. Atque hoc est quod hac analogia docet Apostolus, promissionem Abrahæ & semini eius factam, non esse per legem aut per naturam, sed per iustitiã fidei, quæ nullo merito paratur humano, sed sola Dei gratuita misericordia, quemadmodum quod Abraham cõtra spem in spem credidit, Deo peregrinationem præcipienti obediuit, & filium in altari offerre paratus fuit, aliaque admiranda opera fecerit, singularem in ipso commendat gratiam Dei, & animi promptitudinẽ, per quam Apostolo teste iustificatus est, Iaco. 2.

Fides omnia merita præcedit humana.

Summa: Ostendit Apostolus quemadmodũ Agar & Ismaël propter seruitutem reiecti sunt ab hæreditate Abrahæ, & solus Isaac ea potitus est: ita lex & qui huic seruiunt, ab hæreditate cælesti reiiciuntur & illi admittuntur solum, qui ex Euangelio nati sunt, hoc est, qui in Christum credunt, siue Iudæi sint, siue gentiles. Item quemadmodum Isaac citra meritum & opera per solam repromissionem liber natus est, & hæreditatem paternam adeptus, quod ita nos quoque citra meritum & opera, per solam gratiam, & fidem in Christum libertate Euangelica donemur, & hæreditatem conseruatam in cælis consequamur, Ephes. 2. Non tamen hinc sequitur, opera fidelium reiici, aut nos iis nõ debere incumbere, nam de illis sic Apost. non loquitur. Debemus non minus bene operari quàm Abraham, quàm Isaac fecit, qui vtique piam traduxit vitam: sed hoc cauendum nobis, ne nostris aut meritis, aut operibus imputemus salutem, sed potius cogitemus, quòd serui inutiles simus, &c. Luc. 17. & quòd lex non destruatur per fidem, sed statuatur, Rom. 2.

Iaco. 2.

Hæc non abs re ita diuinam voluisse peragi potentiã, indicat Apostolus, cùm ea per allegoriam dicta esse asserit. Allegoria est, quæ aliud quam litera præse fert, præfert. Talis est qualem adumbrat æneus serpens, Ioan. 3. Ionam deuorans cete, Matth. 12. Ionæ 3. Arca Noe. 1. Pet. 4. & hoc genus plurima, quæ aliud designãt, quam prima literæ vel historiæ facies promittit. Vides hic priscos theologos per Spiritum S. vetus testamentũ ferè allegoricôs esse interpretatos. Hac in re apud Græcos excelluit Origenes, apud Latinos Gregorius, Hieronymus, siue (vt alij volunt) Ambrosius ferè totum Marcum allegorizat.

Allegoria quid sit.

2 Secundò, Ostendit miseriam eorum, qui oblationibus, victimis, & sacrificiis, aliisq; innumeris legis operibus, & præceptis iustificari voluerunt. Quanquam enim innumera essent

præce-

præcepta, vtpote ſecundum Rabinos 613. nimirum affirmatiua. 248. & negatiua, 365. nulla tamen eorum ad perfectũ adducere quenquam potuerunt: quia omnia, vt Agar, in ſeruitutem generabant. Omnes enim quibus lex dominabatur, ſub maledicto legis erant conſtituti: ſiquidem euacuati erant à Chriſto, & à gratia exciderant, qui per legem iuſtificari ſe poſſe confidunt: quando legis officium erat, dare peccati cognitionem, iram operari, tranſgreſſionem cohibere, vt non immeritò eam pædagogo comparet Apoſtolus, eò quòd ad perfectũ neminem adduxerit, ſed terrendo, & iubendo dura ſeruitute preſſerit, ea præcipiendo quæ ſine gratia impleri non poſſunt, hominique ſuam imbecillitatem oſtendendo, vt agnita infirmitate quærat redemptorem, qui in nobis perficiat quod impoſſibile eſt legi; ſcilicet, adimere ſpiritum ſeruitutis, & dare ſpiritum adoptionis: ſiue vt loquitur propheta Ezech. cap. 36. auferre cor lapideum, & dare cor carneum. Quo fiat, vt lex quæ dura eſt cupiditati, lenis fiat amori, qui per Spiritum S. diffunditur in cordibus noſtris, Rom. 8.

Sed neque hîc vxoris & ancillæ conueniunt ſolùm typi, ſed & loca ſibi conſentiunt. Vbi lex eſt data in ſpiritu timoris, & vbi Euangelium eſt prędicatum, & Spiritus S. acceptus, ſpiritus puta amoris. Legem datam eſſe in ſpiritu timoris in monte Sina, vides Exod. 19. Sinam iuxta deſertum Arabiæ ſitam, in regione Madianitarum, Arabes quoque ſua lingua Agar vocant, ſic vt ſecundum idiomaton varietatẽ, Sina & Agar vnum ſint vocabulum. Legem autem Euangelicam quæ continet veram libertatem atq; docet charitatem, effuſam videre licet in Hieruſalem atque Sione; hoc eſt, in Dei ſpiritus illuſtratione, & in gratiæ abundantia, cuius adminiſtratio eſt in Eccleſia, quæ non ex terra ſiue ex carne, carnalis eſt, ſiue terrena, ſed ex Dei ſpiritu ſpiritualis & cæleſtis intercedit; quæ tametſi ſpiritualis ſit, non tamen eſt inuiſibilis, quatenus ex veris hominibus conflatur, ſed verè viſibilis eſt & audibilis, ſpiritu in cælis agens, corpore ſimul & ſpiritu in hoc mundo Deum colens: hæc ciuitas in monte ſita, nulli, niſi cæco, inuiſibilis eſt, Matth. 5.

Sina mons Arabum lingua etiam Agar.

Eccleſia tametſi ſpiritualis, non tamẽ inuiſibilis.

3 Tertiò, Docet quanta ſit fœlicitas fidelium, qui de libera per repromiſſionem renati ſunt, non ex ſemine corruptibili, ſed incorruptibili, nimirum per verbum Dei viui, & fidem Ieſu Chriſti. Eſt enim fides, quæ regenerat, ac filios Dei efficit, ſed per verbum & elementum, iuxta illud Gala. 3. Omnes vos filij Dei eſtis per fidẽ quæ eſt in Chriſto Ieſu, qui dedit poteſtatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius, Ioan. 1. Tantam autem oſtendit Apoſtolus hanc eſſe gratiam, vt ſuos eximat à ſeruitute legis Moſaicæ, peccati diaboli, & corruptionis; ac transferat in veram libertatem, non carnis, qua ſeruiant concupiſcen-

Fœlicitas fideliũ quanta ſit.

Libertas Euãgelica.

piſcentiis propriis, ſed in libertatem ſpiritus, quæ nullo pacto iuſtis ac piis maiorum decretis repugnat, aut etiam magiſtratus Eccleſiaſtici aut ciuilis conſtitutionibus, vt apertè docent ſcripturæ, ad Tit.3. 1.Pet.2. Rom.13. quanquam hodie plures hæretici ſecus doceant, atque adeò vi & armis, cùm ſcripturis nequeant, demonſtrent.

Paulus verò cùm docet nos non eſſe filios ancillæ, ſed liberæ, ſignificat nos verè eſſe ereptos de maledicto legis, mortuos legi per corpus Chriſti, & tranſlatos nos eſſe in libertatem gloriæ filiorum Dei, eleganter exprimens diſcrimen legis & Euangelij. Vti enim ancilla, ita & lex ſeruos genuit: atque vt Sara, ita & gratia Euangelij filios & hæredes Dei per Spiritum ſanctum produxit. Meritò ergo dignitatem ſuam agnoſcere debent fideles, & ad quantum honorem ſint euecti: Inſignes quippe gaudendi cauſſas hîc videmus. Lætemur itaque vnà cum matre noſtra Hieruſalem, conueniamus nos qui diligimus eam, gaudentes, inquam, gaudeamus, vt repleamur nimirum ab vberibus conſolationis eius, vt delitiis affluamus ab omnimoda gloria eius, Iſa. 54. Verùm interim patri noſtro Deo grati ſimus, caueamus ne à noſtra religione vel ad Iudaiſmum, Galat.5. vel ad hæreticiſmum deflectamus: ſed permaneamus in ea libertate ſpiritus, qua donauit nos Chriſtus, ambulemusque in domo eius Eccleſia, vti filij chariſſimi in dilectione, innocentiaque, quo ſic tandem ad cæleſte perueniamus tabernaculum, immortalitatemque in cælis erga nos conſeruatam læti apprehendamus.

Sed quemadmodum Iſmaël ſecundum carnem natus, perſecutus eſt Iſaac fratrem ſuum ſecundum ſpiritum natum; ita & Iudæi cum ſemper perſecuti ſunt, tum hodierna adhuc die perſequuntur Chriſtianos, ſi non iam publicè, certè ſecretò: idque tam fœnore quàm blaſphemiis horrendis; ita etiam indies iſti noſtri homines ſchiſmatici, hæretici præſertim, hoc noſtro calamitoſo tempore Caluiniſtæ ſanguinarij ſacrilegi, & Anabaptiſtæ hypocritici iuſticiarij, perſequuntur Eccleſiam Catholicam, Romanam matrem noſtram liberam, eiusque traditiones, & alias doctrinas Apoſtolicas, quæ tamen neminem vnquam perſecuta eſt, nec perſequitur, tametſi licitè & laudabiliter nonnunquam contra hoſtes fidei religionisque Catholicæ ſeſe defendat & puniat. Vide de hac re B.Auguſtinum epiſt. 48. contra Vincentium Donatiſtam, & epiſt.50. ad Bonifacium milit.

Eccleſiam perſequũtur Iudæi & hæretici, ſed ipſa eorum neminem.

EPILOGVS.

In hac Epiſtola D.Paulus per omnia ſic agit, atq; ij ſolent, qui conantur rem quampiam alicui exoſam facere. Quemadmodum enim hi turpiſsimum ac nocentiſsimum quodque eius rei proponunt, quo videlicet homo ex huius

turpitudinis seu vilitatis consideratione adamata illi rei tam fiat infensus, quam antè addictus: sic & Apostolus hic Galatis (ad Iudaismum nempe dilapsis) summa Iudaismi incommoda ac vilitatem maximam statuit ob oculos, quo nimirum ij tam infensi eidem fiant, quàm antè addicti, sicque ad Christianismum redeant, & in eo perseuerent, tanquam veri liberæ filij. Ob id nimirum allegoriam præfigit illus hanc, de duobus Abrahæ filiis Ismaele & Isaac.

DOMINICA QVARTA QVADRAGESIMAE, EVANGELIVM.

Iohan. 6.

Matth. 14. Marc. 6. Luc. 9.

Post hæc abiit Iesus trans mare Galileæ, quod est Tyberiadis: & sequebatur eum multitudo magna, &c. Finis Euangelij: *Quia hic est verè propheta, qui venturus est in mundum.*

EVANGELIVM hodiernum S. Ecclesia ter in anno repetit, quo eius admonitu toties animaremur contra noxiam ventris curam, eò quòd inter innumera morborum animi genera, nullus planè nos frequentius sollicitet atque ventris cura, contra quam efficax remedium est præsens Euangelium. Et complectitur quinque.

1 Primò, Consolationem cõtra tentationem de victu, de arte parandi vitæ necessaria, & honestate vitæ, complectitur. Manifesto siquidem exẽplo docet, omnibus quærentibus Dei regnũ, iustitiam & gloriam, nunquã defore vitæ necessaria, Matth. 6. Hinc incepit de cibo facere mentionem d. *Vnde ememus panes vt manducent hi?* Discipulis interim nihil tale cogitantibus, nec turba quicquam tale expectãte. Quo declarauit se sua cura præuenire omnem nostram indigentiam, ac planè etiam nobis dormiẽtibus patremfamilias agere. Signanter autẽ ostendit, se curare pro his, qui vocationi suæ inuigilant, ac bonis operibus insistunt. Hinc dicit, Psal. 144. Oculi omniũ in te sperant Domine, & tu das illis escam in tempore, &c. Ipse quidem escam dat omni carni, ipse beneficia etiam præstat malis hominibus, sed maximè curat pro se sequẽtibus, & verbũ suum amantibus, quibus nihil deerit. Quanquam enim inter istos Christi sectatores multi essent, quibus dispar fuit sequẽdi ratio: nam alij ex curiositate, vt scilicet viderent insolita: alij ex ignauia & socordia, vt otiosi feliciter viuerẽt: alij verò ex maleuolo affectu, vt calumniandi occasionẽ nancíscerentur, sequebantur: quos tamen non omninò deserit Christus, & si nolit nos aut se aut suo verbo abuti ad carnis voluptates. Non enim Deus pater proposuit filium suũ, vt sit carnalis ac terrenus tantũ, sed vt sit spiritualis, & qui remissionem peccatorũ & iustitiam largiatur. Potuisset quidem Christus ineffabili sua potẽtia sustentare ipsos, vt olim Mosen & Eliam. Atqui vt doceret externa subsidia nõ esse reijcienda,

Cura sua Deus omnẽ nostram indigentiam præuenit.

cienda, quando haberi possunt, idcirco adhibuit, tum etiam vt tam Apostolis,quàm turbis perspecta fieret eius diuina virtus. Neq; verò statim succurrit, sed dissimulatione quadam vtitur, vt doceret patris sui æterni consuetudinem,qui solet quandoq; surdus ad piorum preces videri, vt dilatione in afflicto excitet maiorem ardorem inuocandi,vel tẽtatione sibi ipsi innotescat. Sic tentatur hîc Philippus, vt fides eius exploretur,num credat Christũ posse in necessitate subuenire, nec ne. Sic cùm tibi ob oculos ponitur numerosa proles, & promptuarium pane vacuum, & bursa ære carens, dicitur etiam tunc tibi: *Vnde ememus panes, &c.* Hoc autem Deus ad te dicit, non vt te perdat, sed vt probet fidem tuam, num velis ipsum pro patrefamilias suscipere & venerari. Esuries enim, & panis defectus,non sunt perditionis, sed duntaxat tentationis officia. Nam Salomon ait,Prouerb.10. Non perdet Dominus fame animam iusti: Et Psal.36.Iunior fui & senui,nec vidi iustum derelictum,&c.

Dissimulatio Dei & tẽtatio quo tendant.

Hæc autem Dei operatio magnos in nobis fructus parit,scilicet tollerantiam passionum, obedientiam eorum officiorum, quæ Deo & proximo debemus,& constantiam in oratione.

Sunt autem studioso Ecclesiastæ obseruandæ cæremoniæ, quibus in hoc miraculo vtitur Christus; plus enim in recessu continent,quàm fronte promittunt. Quòd enim patri gratias agit:quòd panes frangit: quòd apostolis distribuit;significat se eundem esse cum patre,à quo omne donum descendit,Iaco.1. atque adeò omnia beneficia ex summi patris voluntate contingere, ac multiplicari gratiarum actione,ac fractione, quando scilicet in vsum pauperum partimur,Prou.11.& 19.

Cæremoniæ Christi in hoc miraculo quid contineant.

2 Secundò,Exemplo Apostolorũ docet pastores,cõcionatores, & Episcopos, quos,scilicet Spiritus S.voluit regere Ecclesiam, quã acquisiuit Christus sanguine suo, Act.20.atq; etiam prodesse aut præesse,1.Cor.4.vel spiritu mansuetudinis vel virga supplicij, quomodo scilicet forma facti gregis ex animo etiam debeât rationẽ habere,nõ tantũ sanæ doctrinæ,qua subditorũ animi pascâtur:sed etiam subsidiorũ corporaliũ.Idcirco enim, vt rectè monet D.Ambrosius 2.Offic. cap.28. aurũ habet Ecclesia,nõ vt seruet,sed vt eroget,& subueniat necessitatibus. Quanquã hîc de ratione doctrinæ potissimũ agatur, vt ea sit pura,sana,& Catholica,continens eũ qui secundũ veritatem est fidelem sermonem,ad Tit.1. qualem scilicet ipse à Christo, Apostolis, scripturis, & Ecclesiæ diffinitionibus accepit. Huic officio,si(vt oportuit,)non defuissent proh dolor multi:nõ tantas vires iam obtinuissent hæreses & schismata,quæ miserè Ecclesiam labefactant. Sed miserebitur aliquando Ecclesiæ suæ Christus,eamq; eripiet è faucibus furũ, latronum,& mercenariorum,substitutis veris pastoribus,qui famelicos pascẽt verbo

Prælatorum Ecclesiæ officium est non tantũ pascere animas,sed etiam corpora subditorũ.

Aurũ habet Ecclesia, non vt seruet, sed vt eroget.

& exemplo, Hiere. 3. si tamen quod bonarũ ouium est, præstẽt fideles, hoc est, obtemperẽt rectè imperantibus. Vt enim Christũ misit pater, vt esset rex & sacerdos: ita ipse Apostolos misit cum pleuitudine potestatis ligandi & soluẽdi, Iohan. 20. quos qui spreuerit, non hominem, sed Deum spernit, 1. Thess. 4.

3 Tertiò, Superfluitas fragmentorum demonstrat bona per eleemosynas erogata fidelibus augeri, & multiplicari. Licet enim ad miraculi confirmationem potissimùm voluerit Christus fragmenta superesse, quia tamen omnis Christi actio, nostra est instructio, altiùs paulò hic nos assurgere voluit, atque adeò, si allegoriam spectemus, insinuare se vnicum esse animarũ pastorem, qui scripturarũ panes (quo saluãtur animæ,) nobis frangit, dum scilicet aperit nobis sensum, vt intelligamus eas, Luc. 24. Vel (si ethica magis placet doctrina) significat, quæ sit eleemosynæ, non ex tristitia, vel ex necessitate, sed hilari corde (vt monet Apost. 2. Corinth. 9.) proficiscentis, energia: nimirum eos qui non ex rapto aut illicitis, sed cum Zachæo de propriis iustè partis eleemosynas distribuunt, veram iustitiam cõsequi, abundare in omne opus bonum. Siquidem Deus ipsis panem ad manducandum præstat, multiplicat semen, & auget incrementa iustitiæ, vt in omnibus locupletati abundent in omnem simplicitatem, 2. Corinth. 9.

Pastor animarũ Christus panes scripturarũ nobis frangens.

Eleemosyna iusta ditat temporaliter & spiritualiter.

Quòd verò fragmenta apud Apostolos esse vult, non obscurè quoque significat, Episcoporum, & eorum qui præsunt Ecclesiis, esse munus, vt eleemosynarum sint dispensatores, necnon pauperum, egenorum, & mendicorum ita rationem habeant, vt sciant eos quoque ad se pertinere, Act. 6.

Præsidentes Ecclesię pauperum eleemosynarij esse debent.

4 Quartò, Dum colligi fragmẽta iubet, prodigalitatem prohibet, & turpem parsimoniam prohibet. Non minor est virtus, quàm quærere parta tueri, ait poëta. Vult enim Deus nos reuerenter vti donis quæ nobis concedit, scilicet ad vsus vitæ necessarios, & ab ipso ordinatos. Grauiter contra hoc præceptum peccant: cùm prodigi, qui illicitè profundunt, turpiter helluantur, aleis, scortationibus, cõmessationibus substantiam omnem abligur iũt, more filij prodigi, Luc. 15. tum auari, qui prætextu parsimonię argentũ & aurũ ęrugine corrumpi sinunt, Iac. 5. vestes à tineis rodi patiuntur, imò geniũ suum defraudãt miserè.

Prodigalitas prohibetur, & indiscreta parsimonia.

Solet enim subinde Deus hæc mala grauissimè punire, dum patitur Respublicas (alioqui florentissimas) imò quandoq; vrbes & regna inopia, fame, & bellis exhauriri: siquidem plerunq; luxus comes sit egestas, vt auaritiæ & cupiditatis, miseria & sordes, Isa. 5. Væ qui consurgitis manè ad sectandam ebrietatem, &c. Siquidem scriptura teste Eccles. 14. Viro cupido & tenaci sine ratione est substantia. Vide etiam Eccles. 10.

5 Quintò, Quòd facto miraculo fugit Christus, significat

quantæ

quantæ virtutis sit opes, diuitias, & potētiam fugere, non quòd omninò mala sint, sunt enim bona Dei dona, vt ostēdit D. August. epistola 89. non enim est potestas nisi à Deo, Rom. 13. Atqui docere voluit Christus, se à patre non esse missum, vt armorum potentia, populi multitudine, & regio fastu politicam administrationem gubernaret (vt etiam adhuc somniant cæci Iudæi) sed vt fieret victima & sacrificiū pro peccato, vt in cordibus fidelium dominaretur fide, spe, & charitate, quibus perfecta consistit iustitia, & remissio peccatorū obtinetur per Christum, qui solus iustificat impium. Hæc enim longè sublimiora erant illis externis quæ admirari solet mundus. Atque ad hæc vt se venisse demonstraret Christus, ad crucem eum rapientibus vltrò occurrit, Iohan. 18. & ad regnum vocantibus clanculum subduxit sese, ac fugit in desertum: ipso facto euidens exemplar exhibens his qui vices ipsius essent gesturi; atque demonstrans, quantum sit ambitio, superbia, & iactantia cauenda. Ea est enim industria dæmonis, vt norit his artibus etiam optimas virtutes corrumpere. Quare hęc vitia semper omnibus piis sunt metuenda, & pro re nihili æstimanda, quæ maxima putantur in hoc mundo. Quærentibus gloriam in cælis, mundi gloria fugienda est. Humilitatis ergo decor amplectendus, Phil. 2. Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo Iesu, &c.

Fuga sua Christus docet cur missus sit à patre.

EPILOGVS.

Habemus hoc Euangelio duo miracula, vel miraculum in miraculo, quia ex naturali sua clementia quinque millia hominum exiguo obsonio saturat Christus Iesus, & quòd eiusdem prouidentia superfuerint duodecim cophini. Quorum præcipuus vsus est, vt muniant nos contra sollicitudinem de victu, vt qui cibum corporis habent, sciant donum Dei esse, & agant gratias: & qui non habent, cōfidant se de manu Domini accepturos, Psal. 103. Atq; ob hanc rem, sicut miraculum de sanatione languidi confirmat eos qui infirmitate corporis laborant, sic hoc miraculum de quinque panibus confirmat eos, qui de victu solliciti sunt. Non enim est abbreuiata manus Domini vt saluare nequeat.

Vsus miraculorum huius Euangelij quis.

FERIA SECVNDA HEBDOMADAE QVARTAE QVADRAGESIMAE, EPISTOLA.

Tunc venerunt duæ mulieres meretrices ad Regem, steteruntquē coram eo, &c. Finis Epistolæ: *& timuerunt regem, videntes sapientiam Dei esse in eo ad faciendum iudicium.* 3. Reg. 3.

HISTORIA præsens hoc potissimum agit, vt regem Salomonem, filiū verum Dauidis, supra omnes reges extollat. Causa exaltationis eius præcipua erat oratio, nempe ea, qua cor docile, intelligens, sapiensq; Dominū Deum precabatur. Sancta

 oratio,

Oratio Salomonis sancta & digna quę Dominum exoret.

oratio,& digna quæ in Dei veniat cōspectum,vnde eam exauditam vides, 3.Reg.3.2.Paral.1.Hanc cordis sui à Deo acceptam sapientiam hic manifestat,iudicio suo prudenti, quo discreuit iurgium meretricum. Continet autem hæc historia tria.

1 Primò,Improbam duarū meretricum contentionē infantis viui caussa.Quarū vna alteram infanticidij accusat coram rege Salomone, quē admirabili sapiētia,iudicio acutissimo,& iustitia summa Deus præ cæteris terræ regibus ornarat, vt merito in tam iuuenili ætate, (12.enim tantu erat annorū) admiranda fuerit eius prudētia,vtpote non humana industria parta,sed diuinitus cōcessa. Sic principibus incumbit(quorū est aliis præesse,atq; per hoc prodesse)sapientiam vnicè Dominum Deum orare, eò quòd hæc eos potissimùm deceat & ornet, Psal.2.Et nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram. Rex quippe insipiens, per insipientiam conturbat omnia.Væ terræ cuius princeps puer est,hoc est,ignauus,rudis,& socors est.

Principes præcipuè Dominum sapiētiam precari debent.

Typus Christi Salomon.

Voluit enim Deus hunc typum gerere Christi, qui suos diuinitatis potentia, virtute verbi, & scuto fidei tum defenderet ab aduersariis potestatibus, tum discordes variis opinionibus ad fidei concordiam redigeret,Iohan 10.Etenim quàm discordibus sententiis ante Christi aduentum mundus laborarit, ex philosophorum vel solis nominibus intelligi potest, dum ab Academicis dissentiunt Stoici : à Stoicis Epicurei : ab Epicureis Platonici, contendentes de vera felicitate, quam ne ipsi quidem intellexerunt. Quæ contentio antè dissolui non potuit,quàm verus Salomon Christus,qui factus est nobis à Deo patre sapientia,iustitia,sanctificatio, & redemptio, 1.Cor.1.in quibus est hominis vera felicitas, aduenit:qui nō humana prudentia,sed virtute verbi contentionem dissoluit.

D. Hieronymus ad Rufinum.

Patres hoc dissidium mulierum de infante viuo & mortuo referunt ad altercationem synagôgæ & Ecclesię,quæ vero Salomone præsente,hoc est Christo iam reuelato,orta est de obseruatione legalium cæremoniarū, volendo infantem viuum, gratiam scilicet noui testamenti, diuidi admixtione legalium.

Fatale fuit Salomonem primò meretricum caussam iudicasse

Dicunt quidam,fatale fuisse quòd Salomon primum sapientiæ suæ specimen in meretricum caussa, declarauit, quòd per meretricum fallacias eum decipiendum nouit æternus Deus rex celestis,acceptamque sapientiam per mulierum esset amissurus fraudulentiam. Nam cum cæteris Dei donis, etiam sapientiam ab homine auferunt illecebræ mulierum:Apostatare enim faciunt sapientes,ait scriptura,ecclesi.19.

2 Secundò, Defensionem continet vnius accusatæ,quæ non constat aliqua euidenti probatione,testiū productione,aut circumstantiarum allegatione, sed sola facti negatione cum iniuriæ illatione.Respondet autem defensio accusationi,quę nuda narra-

narratione constabat, vt difficillimum fuerit verum deprehendere, vtrinq; saltem vel verisimili probatione deficiente. Quæ pulchrè nobis refert Stoicorum, Academicorum, Platonicorum, Peripateticorũ, & Epicuræorum de summo bono disputationes, quę licet lectoribus videantur variis argumentis, probationibus, & rationibus confirmari; tamen si ad rationis & fidei limam exigas, vix aliud quàm nudàm inuenias sententiæ assertionem, addita iniuriarum congerie in eos qui contrariam sequuntur sententiam, quod vnius Aristotelis scripta abundè testantur.

Altercatio meretricum quid referat.

Atque eodem planè passu pro infante viuo, veritate scilicet fidei, & vero scripturarum intellectu, incedunt nostri temporis hæretici; non est ita, mentiris tu, & tu mentiris, meretricum more percrepantes: dum Lutherani, Caluiniani, Anabaptistæ, Suencfeldiani, Adiaphoristę, & Sacramentarij non minus inter se, quàm cum Catholicis pugnant, iniuriarũ plaustris sese mutuò onerantes, dum alter alteri plusquam hæreticus est, & infanticidij sese mutuò accusant, falsitatis nimirum scripturarum. Atque eò periculosius est hoc certamen, quod veri iudicis tribunal vereantur adire. Sed contra ordinem iuris seipsos, de quo est controuersia, id est, scriptura nullum prorsus iudicem statuunt, vt Lutherus, qui sese velut orbis aristarchum statuit, Caluinus & Melanchthon, qui semper ad scripturas appellāt; & Suencfeldiani, & Enthousiastæ, qui vnumquenque suæ conscientię esse relinquendũ, aut suis reuelationibus, docent. Vnde quemadmodum sapiens rex neutri fidem adhibuit, quòd sciret nihil fidei esse in meretrice: ita & Catholici nunquam fidem dabunt hæreticis, quibus tanquam perfidis nullo pacto fidendum est, sed vitandi sunt, quia peruersi, Tit. 3. Rom. 16.

Hęretici meretricũ more sibi mutuo iniuriantur.

Hæreticis, vti & meretricibus, non est fidendum.

Obserua etiam hìc ex litera, peccatum aliud, aliud trudere; & esse peccata catenata, atq; meretriciũ peccatis pluribus esse plenum. Pellices primò præcepta parẽtum & sacerdotum non audiunt, deinde cum obedientia etiã pudorem ponunt. Meretrix omnis effrõs. Impudicitiã sequitur crudelitas, meretrices cædes cõcitant & bella. Helena quãta cædiũ causa fuit? Hæc meretrix pignoris sui curam nõ habuit, quia animã humanam, tanquam vitalem bestiæ animam duxit: inde factũ est, quòd ipsum suum pignus suppresserit. Demũ veritati, quę Deus est, pugnauit. Superos & inferos Deos iurasset, si iusiurandũ illi impositũ esset. Quid non ausit talis mulier frontis perfrictæ? Quam non malitiam tale scortum inuenit? Hodie fouẽtur in Ecclesiæ Christi exitium. Leges parcũt scortis, & prostibula ferũt in totius Reipublicæ interniciem, in quibus habẽt suas artes nostrę veneres, & suas libidinum doctrinas. Disciplinæ huiusmodi meretriciæ academias hodie occupāt, imò cùm forum tum chorũ. Prostitutas

Meretricium peccatis est plenum.

tutas mirum hodie esset, concipere, parere, & infantes educare. Sed quid? Nunquid non dicitur ęque omnibus: Concipies & in dolore paries, &c? Maximè. Quare ergo nō concipiunt, & non pariunt tot iuuencæ? Nunquid nō quia norunt artes, quas diræ tradunt nouercæ, incantatrices? Certè si officiū mulierum hoc pariēdi & educandi proles meretricibus adhuc incumberet, minus prostibulorum haberemus. Viderit Magistratus, quid tandem iudici viuorum & mortuorum excuset, tale facinus videns & dissimulans. Catholicus cōtra meretricium videat Deut.23. Prouerb.7. 1.Cor.6. Apoc.21. Felix vetus Ecclesia prædicatur, quæ meretrices vocauit ad pœnitentiam, in qua floruerunt Magdalena, Aphra, Pelagia, Maria Aegyptiaca, & hoc genus aliæ. At pœnitentes similes hodie ridentur, atque adeò ad vomitum reuocantur, quia cœnobia sanctimonialium deuastantur. Sed væ illis per quos scandalum venit, Matth.18.

Meretrices quare hodie neque concipiant neque pariant.

3 Tertiò, Iudiciū Salomonis continet, quo per inhabitantem spiritum sapientiæ potuit veram infantis viui matrem ex ipso naturæ instinctu deprehendere. Naturam enim intelligebat infanticidij crudelitatem, sanguinis materni effusionem, & prolis propriæ cędem abhorrere. Natura insuper nihil verius esse animaduertit, quam etiam si furca repellas, vsque reuertitur. Ideò certius quàm vel ex testibus (quos sępe falsum depromere contingit) vel ex circunstantiis (quæ fallere subinde solent) posset, iudicium profert. Prolata namque de occidendo infante viuo sententia, veræ matris cōmota sunt viscera, vt malit dulcissimo suo carere pignore, quàm tantum nephas aspicere, vt contrà quæ sine partus dolore alienæ prolis beneficio frui volebat, stimulos non experta naturæ, ratam petit iudicis sententiam; sed falsi conuicta, causa cadit, dum iniquè petit. Verbum hoc: *Neque mihi, neque tibi, &c.* frequēs est in ore omnium reproborum, potissimùm inuidorum. Tritum prouerbium est: Neq; mihi, neq; tibi, sed fe li. Citiùs murilego inuidus pernam dederit, quàm fratri inuiso. Vulpes Aesopica in hunc sensum ait: Cauda sua se terram verrere malle, quàm partem eius simiæ ad tegendas nates dare. Patet item hic, parentes veros non esse, qui salute filiorum suorum minus mouentur. Sunt verò hi, qui educationem & religionem floccipendunt, digni sanè qui, iuxta atq; filij parentibus suis immorigeri, in cupa culeo submergantur.

Natura nihil verius.

Inuidiæ vox prouerbialis.

Vtinam nunc tandem contendentibus hæreticis, schismaticis, & contentiosis cum Catholicis de summa religionis Christianæ, id est, veritate fidei & scripturarum, in qua salutis nostræ cardo versatur, adsit verus ille Salomon Christus, qui spiritu oris sui veram viui infantis matrem prodat, fraudes hæreticorum, perfidia sua infantem opprimentium: eam nempe quæ secundum pietatem est veram doctrinam detegat, vt lite sopita,

pita, omnes vnam agnoſcant Eccleſiam Chriſti ſponſam, quondam quidem meretricem, dum idololatriæ ſeruiret, nunc verò mundatam in ſanguine Chriſti: cui & infantem viuum dedit, dum Apoſtolis aperuit ſenſum, vt intelligerent ſcripturas. Errat enim, quiſquis alibi quàm in vera Chriſti Eccleſia (quæ columna & firmamentum eſt veritatis) verum ſcripturarum intellectum inuenire ſe poſſe credit. In hac eſt ſpiritus ille, qui docet omnem veritatem, quem qui in Eccleſia eſſe negauerit, aliud nihil quàm vt improba hæc meretrix diſſecari infantem viuum petit, dum pro ſuo arbitratu impiè ſcripturas deprauat, vt ſolent indocti & inſtabiles ad ſuam ipſorum perditionem, 2. Petr. 3. Quo fit, vt iuſto Dei iudicio, quemadmodum aliena hęc meretrix ab infante viuo, ita illi à vero excidant ſcripturarum intellectu, excæcante eos malitia ipſorum.

Intellectus verus ſcripturarũ nuſquã inuenitur quàm in Eccleſia.

EPILOGVS.

Salomonis Canonicæ ſcripturæ hiſtoria, primo pro tribunali ſedentis, & cauſam duarum meretricum audientis: Litigantes perſonæ quidem viles, haudquaquam fortè ex filiabus Iſrael (alioqui vtraque rea mortis iuxta legem extitiſſet) ſed cauſa grauis & perplexa, in qua Salomonis ſapientia mirè eſt declarata. Per allegoriam altera harum meretricum ſynagoga eſt, vel hæreticorum conciliabulum, altera eſt Eccleſia.

FERIA SECVNDA HEBDOMADAE QVARTAE QVADRAGESIMAE, EVANGELIVM.

Et prope erat Paſcha Iudæorum, & aſcendit Ieſus Hieroſolymam & inuenit in templo vendentes oues & boues, &c. Finis Euangelij: *Ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine.* Iohan. 2.

HOC Euangelium magnum Chriſti zelum, quem erga eos qui pietatis & religionis prętextu impunè peccabant, templumque ſui cultus in theatrum, ſiue, vt hic textus in Græco habet, in emporium vertebant, oſtēdit. Non enim eſt diſſimulandum, neq; tolerandū, omnia abire in auri ſacrum aucupium. Horrendum dictu quod hodie etiam trito prouerbio dicitur: Propter habere petit, repetit quoque templa ſacerdos. Quæſtus hodie & pietatis differentia nulla eſt. Imò hæc malè audit, ille adoratur. Et quod magis dolendum, pauci ſunt qui de abuſuum reformatione cogitant. Eccleſia Dei, deberet eſſe placatrix Dei; ſed quid nunc eſt aliud quàm exacerbatrix Dei? Luctamur hæreticis verbis, & conſentimus vita: culpamus quòd parum tribuant operibus bonis, & nos nihil minus curamus quàm opera bona. Pompam chori theatralem videmus, ſtatum prælatorum in ty-

Abuſuum reformatio paucis cordi eſt.

in tyrannidem versum, sacerdotia venalitia facta, imagines & ceras fumosas sibi ius Ecclesiæ venditare, hæc & hoc genus innumeros abusus. Præclaram sanè passioni Christi reddimus vicissitudinem, qui quoniam morte ipsius redemptionē accepérimus, vitam turpissimam repensamus. Cesset vt ira Dei, caput vnum quisq; repurget. Euangeliū verò præsens facit quatuor.

Episcoporū & pastorum munus quod sit.

1 Primò, Docet quódnam præcipuum esse debeat munus Episcoporum & Pastorum, quos posuit Spiritus sanctus regere Ecclesiam, quam acquisiuit sanguine suo, Act. 20. Ephes. 4. nempe flagello è funiculis facto abigere vendentes, ementes, & nummularios è templo, atque etiam boues, oues, columbas, & æs eiicere, ne verificetur de nobis quod per prophetam Dominus dixit, Hiere. 11. Dilectus meus in domo mea, fecit scelera multa. Nullus enim periculosior morbus Ecclesiam inuadere potest, quàm qui pietatis & religionis prætextu, Ecclesiam vastat. Ordinauerant sacerdotes cupiditate ducti (quanquam diuini cultus promotionem prætenderent) vt talia ad manum essent venientibus è longinquo ad offerēdum, quò ipsi maioris commodi ex oblatis participes fierēt. Non minus enim eam offendit improba multorū (qui quæstū æstimāt esse pietatem) hypocrisis, auaritia, & simonia, quàm hæresis, lasciuia & ebrietas. Ex vna enim radice prauæ concupiscentiæ, illa æquè atque hæc nascuntur; nec minus turbarū pariunt illa, quàm hęc, adeò vt omnis præsentis in Ecclesia tragœdiæ causa sit impia Simoniacorū, & hypocritarū apertos errores defendētium proteruia.

Simoniacorum & hypocritarum proteruia omnis in Ecclesia tragœdiæ causa.

Hos certè nō decet Episcopos & pastores in spiritu lenitatis & mansuetudinis excipere, vt monet Apostolus Galat. 6. sed vt hoc facto suo docet Christus, magna seueritate coërcere. Sed heu, Dominus conqueritur, Eze. 13. Non ascēdistis ex aduerso, neq; opposuistis murū pro domo Israël, vt staretis in prælio in die Domini. Donec enim in iis quæ ad morū reformationem attinēt, officio suo defuerint, ij quorū interest, scilicet Episcopi & Pastores, nunquam huius mali, quo miserè iactatur Ecclesia, amolitionem spetare licebit. Nec aliquando speranda est vera Ecclesiæ reformatio, donec è medio tollantur hæ capitales pestes auaritia & fastus, è quibus omnis nascitur error & falsitas, 1. Tim. 6. Radix omnium malorum est cupiditas, &c. Et quia hæc iniquitas vt plurimum egreditur à senioribus, qui vidētur regere populū, vult Christus eam primùm ante omnia in ipsis corrigi, iuxta illud Ezech. 9. A sanctuario meo incipite, &c.

Rigore eiectionis quid significet Christus.

Hac imagine significabat Christus sacerdotes Iudæorum ob auaritiam eiiciendos, & eos qui templum violant Euangelicum, 1. Cor. 3. Nescitis quia templū Dei estis, & spiritus Dei habitat in vobis? Si quis templum Dei violauerit, disperdet illum Deus. Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos. Sic qui

qui malis actibus, & aliis vitiis enormibus prophanant Ecclesiam, eiiciendi sunt, 1. Corinth. 5.

2 Secundò, docet non satis esse ad veram Ecclesiæ reformationem, si impetu quodam feraris ad scandalorum ex Ecclesia extirpationem, sed zelum esse cōdiendum sciētia & verbo Dei, ne pro antidoto venenum porrigas: Christus enim nō tantùm flagellis & verberibus rem agit, sed eam ratione & verbo Dei munit. Sola enim auctoritas si duobus hisce fulcris destituatur, non solum non corriget, sed magis destruet. Ministrorum autem Ecclesiæ auctoritatē in ædificationem vult esse Paulus, non in destructionem, 2. Cor. 13. Christus itaq; nummulariorum effuso ære, & mēsis prostratis, dixit iis qui columbas vendebant, id est, qui necessitate potius quàm malitia peccabant, quales erant hi pauperes (talium enim erant merces columbæ, sicut & ipsorū peculiaria sacrificia.) *Auferte ista hinc, & nolite facere domum patris mei, domum negociationis.* Licet enim prima fronte videantur spectare ad Dei cultū & gloriam promouendam, ne cui scilicet deesse possint ea quæ in sacrificia, aut Corban offerant; vult tamen Christus omnia ea auferri, ex quibus scandali occasio nasci posset: non sunt enim facienda mala, vt inde veniant bona. Spectabant enim hi non Dei gloriam, sed suū quęstum & vētrem. Quos vtinam hodie in multis nō imitemur, vt ventris potius quàm Dei rationē habeamus, quos grauiter perstringit, Hiere. 11. cap. Quid est, inquit, quòd dilectus meus in domo mea facit scelera multa? Hi certè mihi vidētur (vt de Simoniacis, quorum morbus longè est pestilentissimus Ecclesię, nihil dicam) qui cùm pietatē & veram religionē sese defendere iactitant, omnia tamen ea quæ ad Dei cultū sunt instituta, in suum quæstū conuertunt: non vasa tantum sacra, taceo interim de verbo Euangelij, de operibus pietatis, de precibus, de sacramentis, aliisq; Spiritus S. donis, sed etiam quoad possunt loca ipsa in vsus prophanos commutant. Vide Hiere. 6. Ezech. 34. Quid est, si hoc non est facere domū patris cælestis, domū negotiationis? Vide, quæso, si hæc non rectiùs in nostri temporis hæreticos, quàm Ecclesiæ Catholicæ & Romanæ ministros conueniant, qui licet iniquis pensionibus, beneficiorum pluralitatibus, concubinatu (quæ sanè grauissima sunt in Ecclesia scandala) illam defœdent, longè tamen grauiora talium hæreticorum sunt facinora, qui etiam in muneribus docēt, pro muneribus (si quæ habeant sacramenta) administrant, sacras ædes violant, monasteria diripiunt, & deuastant, sacra vasa furantur, eisque ad nephandissimum vsum abutuntur, Christos Domini tangunt, & in prophetis eius malignantur, Psal. 104.

Zelus condiendus scientia & verbo Dei.

Mala nō sunt facienda vt inde eueniant bona.

Facinora hæreticorū grauiora sunt quàm Ecclesiasticorum scandala.

3 Tertiò, Cùm domum patris sui, non vult domum negociationis fieri, manifestè Anabaptistarum, Suencfeldianorum,

alio-

aliorumque hæreticorum errores confutat, atque Catholicæ Ecclesiæ veritatem de conseruanda rerum & locorum religione confirmat, nec peccare eos qui loca sacra orandi causa accedunt, modò absit superstitio, & falsa opinio, quam nos æquè atque illi detestamur, qua scilicet putent fideles, Deum sic alicui loco alligatum, vt alibi exaudire nequeat. Petrus & Iohannes ascendebant in templū, ad horam orationis nonam, Act. 3. Non enim deterior est conditio Christianorum, quàm fuerit Iudæorum. Illos ergo si in templo potuit audire orantes, cur non & nos poterit? Seruetur ergo templis suus honos; vult enim in illis orari Deus, verbum suum doceri, sacramenta fidelibus administrari, eaque quæ ad religionem spectant tractari. Nemo ergo aliquid indecorum aut indecens in ipsa orationis domo agat, vbi corporis Christi sacrosancta consecrantur mysteria, vbi angelorum & ipsius Dei præsentia esse non dubitatur, per quam nec ipse Christus permisit quenquā vas aliquod transferre, Marc. 11. Si quis enim templum Dei violauerit, disperdet illum Deus: quod licet de spirituali templo Apostolus intelligat, tamen Corinthios grauiter obiurgat, quòd in Ecclesia aut ebrij, aut ad ebrietatem conuenirent, 1. Cor. 11. Domum quippe Dei decet sanctitudo.

Veritas de conseruanda rerum & locorum religione confirmatur.

Tēplis suus honos seruari debet.

Zelus hic Christi pro domus Dei munditia & sanctitate, cuius recordabantur discipuli, prędictus fuit à propheta Dauid, Psal. 68. Et accipitur hic in bonam partem. Est enim zelus feruor quidam, quo mens reiecto humano timore pro defensione veritatis accenditur, & contra vitia & abusus excandescit, quo semper æstuauerunt sancti prophetæ & amici Dei, videntes ex summis meritis facta esse atrocissima crimina, & Ecclesiam scandalis defœdatam. Hoc zelo Phinees accensus, Israëlitam cum scorto Madianitide transfodiens, iram Domini placauit, Num. 25. Sic Helias, 3. Reg. 19. Zelo zelatus sum, inquit, pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerūt Deum Israël. Sic Matathias, 1. Machab. 2. vidit (Iudæum immolantem diis) & doluit, & contremuerunt renes eius, & accensus est furor eius secundū leges, & insiliens, trucidauit eum super aram, Psal. 37. Zelaui super iniquos, pacem peccatorum vidēs. Item. Psal. 118. Tabescere me fecit zelus meus, quia obliti sunt verba tua inimici mei. Hoc malè quoque Christi exemplo habere deberet omnes, si quando domus Dei seu materialis, seu spiritualis contemnitur, si diripitur, si fœdis negociationibus contaminatur. Sed proh dolor, hodie pauci sunt, qui zelo Dei tali ardenti æstuent, frigemus hodie fermè omnes. Multi Heli sunt imitatores, 1. Reg. 2. pauci verò Christi, prophetarum & Apostolorum ęmulatores. Quis scandalizatur, ait Apost. & ego nō vror? 2. Cor. 11. Audiatur S. Augustinus super Iohannem tract. 10.

Zelus quid sit.

Zelus Dei hodie in paucis æstuat.

Fratres,

Fratres, ait, vnusquisque Christianus in membris Christi zelo domus Dei comedatur. Quis comeditur zelo domus Dei? Qui omnia quæ fortè ibi videt peruersa, satagit emendare, cupit corrigere, non quiescit. Si emendare non potest, tolerat: gemit si excutitur de area granum: sustinet paleam, vt intret in horreum cùm palea fuerit separata, &c. Et mox infrà: Vides fratrem currere ad theatrum, & inebriari velle, & hoc velle in locis sanctis, quod nusquã decet: prohibe quos potes, tene quos potes, terre quos potes: quibus potes blandire, noli quiescere. Item: Nolite quiescere lucrari Christo, quia lucrati estis à Christo. Post B. August. audiamus & hac de re S. Bernardum in epist. ad curiam Roman. Vrimur assiduè, dico vobis, vrimur grauiter nimis, ita vt nos tædeat etiam viuere. In domo Dei videmus horrenda: & quia corrigere nos non possumus, saltem suggerimus his ad quos spectat. Si quidem emendauerint, bene: sin minus, nos animas nostras liberauerimus, vos excusationem non habetis de peccato. Idem S. Bernard. ad Abbatem de Buzeio: Non quiescit affectus, donec sequatur effectus: non sedabitur dolor, nõ cessabunt lachrymæ, &c. Idem ad curiam Rom. Quis mihi det antequam moriar, Ecclesiam Dei videre sicut in diebus antiquis? Et S. Hilarius super Psal. 114. de zelo dicit: Zelo Dei irascitur, quicunque Christianum ieiunij die luxuriantem conuiuiis viderit. Hac in re vtinam nunquam apitij prælati suos subditos miserè & indignis modis torqueant, Rom. 14. Hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum, &c.

Zelus S. Augustini & Bernardi.

4 Quartò, Quàm sint ex hac Christi seueritate secuti euentus dispares. Nam excæcati propria malitia Pharisæi, non contenti ea actione, quæ Hieronymo teste, omnia penè miracula superat, qua se solum tantæ obiecit turbæ, elucescente nimirùm radio diuinitatis, qui impios percellebat, & in fugam vertit: petunt à Christo signum & miraculum, quo scilicet demonstret hanc functionem sibi à Deo patre concessam: quemadmodum Moses, Gedeon, Phinees signis suam vocationem diuinitus confirmarunt. Christus autem cùm indignos eos aperto aliquo miraculo iudicaret, quòd sciret eos calumniaturos quicquid faceret, signum eis in præsentiarum non ostendit: Nam quemadmodum omnibus qui benè petunt, facilè Deus cuncta largitur, sic iis qui tentantes postulant, non modò nihil præstat, verùm etiam quasi malignos aspernatur, sicut alio loco vocat eos generationem adulteram, Matth. 12. sed proponit illis sub obscuro ænigmate suam passionem & mortem, quam illi erant intentaturi, ac deniq; resurrectionem, quam ex diuinitate sua reciperet, propter nostram iustificationem, Rom. 4. Et rectè in ænigmate respõdit porcis margaritam tam preciosam conculcaturis. Non autẽ ad cruentam cædem adhortatur, sed quod facturos

Ænigmaticè Christus Iudæis respondit.

ςturos nouit, ad vtilitatem eorũ potius, ſiquidẽ ſenſus habuiſſent, ſubaperit. Erat enim verum templũ, digniſſimũ, & ſacrarium diuinitatis ſanctiſſimũ, quia in ipſo inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, & in ipſo omnes theſauri ſapientiæ ſunt reconditi, Coll.2. Datur ergo ſignum incredulis rememoratiuum futuri, ſicut & Achaz incarnationis, Eſa.7.

Iudæi carnales & animales myſteria Chriſti non aſſequuntur. Sed hęc ſublimia myſteria carnales, qui nõ percipiunt ea quę ſunt ſpiritus Dei, & animales, qui non ſapiunt ea quæ Dei ſunt, Iudæi, non poterant aſſequi, ſed de temporali templo dici putabant. Hinc tanquam canes porrigẽtem ſibi panem ſanctum rodere incipiunt, & ironicôs aiunt: *Quadraginta & ſex annis ædificatum eſt templũ hoc, & tu in tribus diebus excitabis illud?* Quibus verbis accipiunt occaſionẽ calumniandi & accuſandi, quaſi contra

Matth. 26. & 27. Marc. 14. & 15. templũ ſit locutus. Sic mali calumniandi anſam vndeuis etiam in optimo quoq; verbo inueniunt, vnde qualis illorum erat intellectus, talis & reſponſio: nam ad templũ per Zorobabel reædificatum retorquebãt. Auguſtinus, Aedificatio Salomonis 7. annis perfecta eſt, 3. Reg.6. Reædificatio per Zorobabel impedientibus inimicis, 46. annis conſummata eſt, 1. Eſd.4. & 6.

Pſal.3. & 56. Diſcipuli verò, & quibus odio & inuidia mens nondum erat excæcata, crediderunt, vt in illis oſtenderetur iudicium, in his verò miſericordia. Venit enim Chriſtus in hunc mundum, vt videntes non videant, & audientes non intelligant.

Illud tamen hoc loco obſeruandũ monet Euangeliſta, multorum fidem admodũ fuiſſe dubiam & infirmam, quippe qui ex miraculorum cõſideratione nata tantum fuit, nec radices in ipſorum animis egerat. Proinde licet propenſi admodum in Chriſtũ viderentur, tamen ſe non credebat ipſis, qui profunditatem cordis humani ſolus metitur; ipſo facto miniſtros verbi monens, ne temerè ſe committant auræ populari, aut ex vulgi opinione & exiſtimatione ſe iudicent. Eſt enim Euripo magis varium vulgus, Hiere.9. Vnuſquiſq; ſe à proximo ſuo cuſtodiat, & in omni, fratri ſuo non habeat fiduciam: quia omnis frater ſupplantans ſupplantabit, & omnis amicus fraudulenter incedet, & vir fratrẽ ſuum deridebit, & veritatem non loquentur. Docuerunt enim linguam ſuam loqui mendacium. Sagitta vulnerans lingua eorum dolum locuta eſt, &c. Matth.10. Cauete ab hominibus, &c.

EPILOGVS.

Dominus Ieſus iure ſuo hic violentus eſt, ſuam iuſtitiam manu & potentia aſſerendo. Potiſſimùm verò eam ſuam auſteritatem voluit exercere aduerſus eos, qui in templo exercuerant mercimonia, vt oſtenderet ſibi diſplicere, nec vlla ratione ferre poſſe ſcandalorum & abuſuum mendam in Eccleſia. Habes etiam in præſenti lectione ſigna mortis & reſurrectionis Domini noſtri Ieſu Chriſti, quod ſignum Ionæ vocat, Matth.12.

FERIA

FERIA TERTIA HEBDOMADAE QVARTAE QVADRAGESIMAE, EPISTOLA.

Exod. 32.

Locutus est autẽ Dominus ad Moysen dicens: Vade, descende, peccauit populus tuus, quẽ eduxisti de terra Aegypti, &c. Finis Epistolæ: *Placatusq; est Dominus ne faceret malum quod locutus fuerat aduersus populum suum.* Deut. 9.

EPISTOLA hæc ostendit idololatriam esse execrabile facinus, contra quod Dei ira semper sæuire consueuit, vt nos Iudæorum exemplo fiamus cautiores, 1. Cor. 10. Idololatriæ species sunt multæ. Idololatria est, nõ obedire, 1. Reg. 15. Sunt itaque idololatræ omnes hæretici, Ecclesiæ frenũ excutientes, quales olim in synagôga fuerũt filij Belial. Sunt & idololatræ Simoniaci omnes, nam Apostolus auaritiam quoq; vocat idolorum cultum, Eph. 5. Propriè verò, vt hic accipitur, idololatria est, creaturæ hoc quod Dei est, deferre: spem & fiduciam suam in creaturam tanquam in Deum coniicere: creaturam inuocare in rebus quæ solius Dei sunt, atq; adeò Deo creaturam præferre: Dei propter creaturæ cultum, obliuisci: à creatura pendere, tanquam à vero Deo, idololatria est. Audiẽdus hîc Apostolus, si iram Dei euadere cupimus, d. Fugite charissimi ab idolorum cultura, 1. Cor. 10. Proponit autem Epistola tria.

Idololatria est non obedire.

Idololatræ hæretici & Simoniaci.

1 Primò, Detestabilem Iudæorũ ingratitudinem, qua neglectis omnibus Dei beneficiis, vt libertatis Aegyptiacæ, eductionis per mare Erythreum, alimoniæ cælestis, & protectionis diuinę contra omnia ingruẽtia mala, leuissima occasione, ob diuturniorem Mosis scilicet absentiam, furibundo quodam impetu in idololatriam ferebantur, tanta vesania, vt preciosissima queq; in eam impietatem profunderent: ex quo agnoscere licet quid improba possit cupiditas, malorũ omniũ radix, 1. Tim. 6. Noluerunt enim sine cultu Dei esse, hoc est, noluerunt Aaroni obedire, cui cõmissi erant, sed ipsum Aaronem immodicis conuiciis cõpulerunt vt vitulum cõflatilem eis faceret. Huc aurum & argentum quo Aegyptum spoliauerant, etiam contulerunt omne. O infelices prælatos, talibus se submittẽtes importunis subditis. Quis nõ videat hodie innumeros Aarones non prophanis populi ducibus tantùm, sed infimis quoq; subditis contra Ecclesiæ auctoritatẽ obsequi? Obedire oportet magis Deo quàm hominibus, ait B. Petrus cum cæteris Apostolis, Act. 5.

Iudæorum ingratitudo detestabilis.

Porrò ex hoc agnoscimus quos fructus producere solet populus pastore desertus, nimirũ Dei neglectũ, fidei cõtemptum, lasciuiam, impietatẽ, & idololatriam. Tritum quippe prouerbiũ est: Absente pastore ouium nullus est vsus. Sic hodie videmus non sine magno religionis Christianæ damno, florentissimas Respublicas pastorum aut absentia, aut negligẽtia, quemadmo-

Pastore absente ouium nullus vsus.

admodum Israëlitæ, turpissimis flagitiis Deum irritare, dum passim quæuis admittitur religio, licentia viuendi conceditur, & ministrorum verbi nullus habetur delectus. Quo fit, vt pro vera religione hęresim passim amplectantur idiotę,& quia plurima eis permittunt quæ carni adlubescunt,non secus ac Israëlitæ,suos Deos laudent,in eis salutis ancoram collocent,vt non immeritò grauissimè nobis indies minari videatur Deus bella, seditiones, pestem, famem & interitum. Neque verò emphasi caret, quod Mosi dixit Deus: *Peccauit populus tuus*. quasi dicat: Hactenus dum mihi paruit, meus fuit populus, illius ego curam suscepi, eam nunc prorsus abieci. Vocat populum Mosis ea mente, qua impij vocantur filij hominum, quasi eum non agnoscat,quemadmodum & reprobis dicturus est propediem: Nescio vos, Matth.7. & 25. Quod vtinam hodie de populo Christiano non dixerit Deus,cùm nullus penè eo in toto orbe sit miserior, & qui tot sectis & opinionibus inter se dissideat, tot dissidiis laboret, tot flagitiis diffluat,vt penè videatur Deus illius abiecisse curam, & meritò irasci, cùm nemo sit qui se illius iræ opponat.

Mansuetudo Mosi.

2 Secundò,Stupendam Mosi mansuetudinem proponit,qua sese velut murum opposuit irato Deo,dum omnia sua postponit suæ Reipub.saluti,vtilitati, & felicitati, magis eligens abiectus viuere, quàm suorum stragem intueri, quod demùm veri principis est officium, sacri æquè ac prophani, qui in hoc à tyranno differt,quòd hic ex suorum pernicie,incommodis,& interitu suum faciat cōmodum, cædibus ac sanguine nunquam satur,quem verè iuxta Sophoniam, cap.3. lupum dixeris. item Ezech.22. Sed quo quæso ariete gliscentem iam Dei iram fregit sanctissimus & Deo familiarissimus Moses? Non certè corporeo,sed precibus,oratione,& deprecatione,armis sanè efficacissimis,& quæ vel ipsum penetrare cælum possunt: si quando animo syncero,consciētia bona,& fide non ficta Deo offeruntur. Sic enim nō nisi ex ipsius spiritu proficiscitur, qui quo modo orare oporteat,docet Rom.8. Ea autem est veri fidelis libertas,vt Deum sibi quasi deuincat auctoritate suarum promissionum,vt negare non possit,2.Tim.2.& compellat,mutato irato affectu quo punire decreuit, gratiam tribuere, & peccatū delere,dum ait: *Memento Abraham,Isaac, & Iacob,quibus iurasti per temetipsum d. Multiplicabo semen vestrum, &c.* Vide ex hoc loco quid sanctorum preces apud Deū possint. Nec solum oratio Mosis eius rei exemplum esse potest, sed & intercessio Heliæ 3.Reg.17. quod exemplum citatur à S.Iacobo. Item Nume.16. occurrit Aaron iræ Dei, plurimi enim est apud Deum deprecatio iusti, Iaco.5. Sic angelus quoque luctans Iacobo, passus est vim sibi fieri & cogi. Dicit enim angelus: Dimitte me,&c. Gen.

Principis veri & tyranni differentia.

Libertas veri fidelis.

Gen.12.& 48.

Preces sanctorū efficaces.

Neque

Neque verò promissionum suarum tantùm commonefacit Deum Moses, sed addit quãta ab impijs ipsius gloriæ ignominia, iniuria & blasphemia impingeretur, si pro meritis, tantum scelus punire pergat. *Ne quæso dicant Egyptij*, inquit, *callidè eduxit eos*. &c. quasi dicat: Non mihi tantum, sed tuæ potentiæ, derogabunt hostes nominis tui. Tu impotentiæ, & imbecillitatis argueris, ô Deus, ab infidelibus, quòd tantam multitudinẽ passus sis in vasta hac solitudine occumbere, quæ sese defendi posse tua potentia sperabat. Potest & hæc oratio hodie afflictæ Ecclesiæ accommodari.

3 Tertiò, Dei immensam misericordiam proponit, qua sese exorari tam leniter passus est, ne tantum scelus pro meritis damnatione, excidio, & morte æterna puniret, re ipsa haud dubiè declarans, nolle se mortem peccatoris, Ezech. 18. sed sua benignitate ad pœnitentiam omnes inuitare, Roma. 2. Est enim apud ipsum misericordia & copiosa redẽptio. Psa. 129. adeoque placabilis est dominus, vt si videat nos mutare vitã, ipse mutare nouerit iudicium, Hiere. 18. Moises interim vidẽs Deũ mutasse iudiciũ atq; sententiã, agnouit tamẽ iustitiæ Dei esse satisfaciendum, & sibi cõmitti censuram. Plectit ergo reos, & parcit innocentibus. Arguit Aaronem fratrem, frigidam excusationem afferentẽ, vt hinc discamus satisfactionẽ pro peccatis esse salutarẽ. Cum enim nosmetipsos dijudicamus, nõ dijudicabimur. Misericordia Dei immensa erga Israëlitas.

Pulchrè autem, vt docet Tertullianus lib. 2. cõtra Marcionem, hîc Moses imaginem refert Christi, patrem suum pro genere humano oratione, passione, & morte sua exorãtis, qui solus est propitiatio pro peccatis nostris ac totius mundi. 1. Iohã. 2. qui in hoc apparuit vt dissolueret opera diaboli, 1. Iohan. 3. qui & patrem nobis propitiũ fecit, dum quod aduersum nos erat chirographum decreti deleuit, affigens cruci. Colloss. 2. Cuius merito ob peccatũ damnationi obnoxia natura humana, æterno patri reconciliatur: dum ex filijs iræ fiunt vasa misericordiæ, & restituitur, dum erepta de potestate tenebrarum, transfertur in regnum dilectionis filij sui: vt iuxta Apostolum Rom. 8. sint hæredes Dei, & cohæredes Christi, quibus nõ potest nõ esse propitius pater. Si enim tanti esse potuit apud Deũ solius hominis Mosi oratio, vt tam horrendi peccati condonationẽ impetraret, quid nõ poterit, Dei & hominis Iesu Christi plenissima satisfactio, nõ oratione tantũ, sed sanguine cõfirmata? Qui licet secundũ humanitatem sit orator ex tempore, est tamẽ secundum diuinitatem cum patre exauditor æternus. Agnoscant itaque fideles sese ex fide iustificatos, & pacem habere cum Deo, sed per Christum, ita tamen vt sese nouerint cruci subiectos, ac debere se cum vitijs & concupiscentijs carnem suam crucifigere, pœnitentiæ operibus, fidei constantia, Imaginem Christi refert Moses. Iesus Christus orator & exauditor.

oratione, ieiunio, lachrymis certam suam vocationem efficere: & quemadmodum Moses impetrata peccati huius remissione, graui tamen animaduersione, pœnaque temporali puniuit à Deo condonatum peccatum, ita nos quoque ad pœnitentiæ opera manere obligatos.

EPILOGVS.

Dei nostri viuentis & veri indignatio & ira, iudicium & iustitia aduersus Iudæorum superstitiones & idololatriam, quam tempore Moysis & regum suorum infandum exercuerunt, in præsenti lectione ponuntur nobis ob oculos. Misericordia itidem Domini Dei immensa, quæ sequebatur statim intercessionem sanctam Moysis prophetæ & serui fidelis Dei, declaratur. Quare non frustra in eius encomion à Psalmista regio dictum est: Misericordiam & iudicium cantabo tibi domine. Psal. 100.

FERIA TERTIA HEBDOMADAE QVARTAE QVADRAGESIMAE, EVANGELIVM.

Iam autem die festo mediante, ascendit Iesus in templum & docebat. &c. Finis Euangelij: *De turba autem multi crediderunt in eum.* — Iohan. 7.

COMPLECTITVR hoc Euangelium, præter grauem cum Iudæis habitam à Christo contentionem, de vera festorum colendorum ratione, præcipuam quoque salutis adipiscendæ rationem, quam docet non in sola fide, sed obedientia mandatorum esse constitutam; Item eos qui inuidia & affectione praua obcæcatos habent oculos, nec vera cernere, nec quæ iusta sunt discernere posse. Agit autem quinque.

Festa dies, de qua hic agitur, tabernaculorũ erat, Scenopegia.

1 Primò, Confutat inuidiosam Iudæorum de se, suaque doctrina admirationem, quam duabus de causis conceperant: scilicet, quòd literas sciret, & quòd non didicisset. Siquidem ignorantia peccati, meritò propria est humanæ naturæ, quæ sine studio & diligentia superari non potest: quàm cùm in Christo non animaduertissent, quia nihil sublimius de ipso quàm de alio quouis cogitabant, admirabantur ipsum tanta maiestate, gratia, & eruditione docere: non sicut Scribæ & Pharisæi, sed quasi potestatem habens, Marc. 1. non Pharisaicas superstitiones, non frigidas legis cæremonias, sed cælestem illam Euangelij doctrinam hactenus ignotam mundo, angelis, & hominibus. Nam cùm in medio solennitatis, hoc est, quarta die (durabat enim solennitas septem diebus. Deute. 16.) Dominus publicè doceret in templo, ostendens doctrinam suam inculpatam ex loco publico, Iohan. 18. Ego semper docui in synagoga & in templo, &c. Inculpata quippe doctrina est, quæ publicè in templis docetur. Nam veritas non quærit angulos,

Confutatio cōtra Iudæorum admirationē de doctrina Christi.

Iohan. 3.

Iohan. 3. Qui facit veritatem, venit ad lucem, &c Suspecta vero doctrina est, quæ in latibulis & angulis prædicatur. Omnis enim qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem, &c. Iohan. 3. Iudæi cùm doctrinam illius calumniari nō possent, tamen auctoritatem apud populum illi student adimere, admirantes quòd cùm esset idiota & literarum rudis, nunquam enim institutus fuerat in doctrina pharisaica, cuius professione illi turgebant, vnde nactus esset ea, quæ è sacris voluminibus magna sapientia depromebat: vel insimulātes eum, quòd dæmonium haberet, aut alia quauis arte magica scientiam esset consecutus earum literarum, quas ab hominibus non didicisset, Iohan. 10. Dæmonium habet, inquiunt, & insanit, quid eum vultis audire? Eiusmodi farinæ sunt adhuc quàm plurimi, qui apud vulgus cùm clero tum magistratui prophano student omnem auctoritatem & honorem adimere, vbi tamen Apost. doceat honorem exhibendum eis, quibus honorem debemus, Rom. 13. Matth. 22.

Veritas non quærit angulos.

Christus autē vt eos qui puram hanc Euangelij doctrinā, quam ipse è sinu patris mundo attulisset, amplecterentur, in sua fide confirmaret, docet eam non esse aut humanam, aut carnalem, aut à dæmonio profectam, sed à Deo, quem ipsi quoque eum colerent, & cuius gloriæ deberent fauere, si verè pij vellent videri, dum ait: *Mea doctrina non est mea, sed eius qui misit me patris.* Quibus verbis eandem sibi esse cum patre naturam docet, hoc est, non adoptione, sed natura se Deum esse. Proinde nec hanc doctrinam aliter quàm à Deo profectā, esse recipiendam. Ac si dicat: Mea doctrina quam admiramini vnde mihi contigerit, cùm ab homine literas non didicerim; non est mea, tanquam à meipso habentis (nō enim diuersam à voluntate patris & à mente legis à Deo traditæ, nec nouam aliquam humanam doctrinam adfero) sed eius qui misit me in mundum, vt mundus seductus varijs doctrinis hominum, & impijs cupiditatibus obcæcatus, per me cognoscat illius voluntatem, cognitam sequatur, & sequendo vitam assequatur ęternam. Sic Iohā. 12. Ex meipso non sum locutus, sed qui misit me pater, ipse mihi mandatum dedit, quid dicam, & quid loquar. Admonens hîc omnes verbi ministros, ne sua somnia populo, sed Dei verbum annuncient.

Doctrinam suā Christus defendit.

2 Secundò, Deinde quomodo hæc cælestis doctrina apprehendi possit, demonstrat, scilicet fide & opere, dum ait: *Si quis voluerit voluntatem eius facere, cognoscet de doctrina mea, vtrum ex Deo sit.* Nam B. Augustino teste, intelligere merces est fidei, quam ob rem non intelligendum est vt credamus, sed prius credendum, vt intelligamus, Isa. 7. Nisi credideritis, non intelligetis. Ergo faciamus voluntatem patris, hoc est, credamus

Intellectus merces fidei.

 in filium

in filium Dei patris, vt de doctrina filij cognoscamus. His ergo verbis nõ id agit Christus, vt doceat opera fidei esse meritoria. Fides enim prima datur, per quam cętera impetrantur: & nemo nisi ex fide operatur, sed homini etiam post receptam fidẽ eam inesse animi libertatem, vt possit eam vel recipere vel reijcere. Siquidem neminem cogit Dei gratia. Errant ergo Philosophi & hæretici, qui fatali necessitate omnia euenire contendunt. Christus enim, vt alijs innumeris scripturæ locis, liberi hominis arbitrio concedit, Dei patris volunratem facere, non quasi eam sine gratia possit, vt voluerunt Pelagiani, implere, sed quia acceptam gratiam, sine qua benè agere nequit, liberè potest dum vult reijcere. Ad exactam igitur voluntatis diuinæ cognitionem, quæ scilicet ad æternam salutem requiritur, non sola fides vel inanis fiducia sufficiunt, sed requiritur obedientia mandatorum Dei, iuxta illud, Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Hoc qui fecerit, à semetipso non loquitur, & gloriam propriam non quærit. Qui enim à seipso loquitur, propriam volens statuere doctrinam, ob nihil aliud hoc facit, quàm vt gloriam inde inanem percipiat, arrogans & mendax, eò quod de se plus quàm meretur dicit: & iniustè agit, quia alienam & sibi non competentem gloriam rapit, quare mendax & iniustus, Hiere. 23. Visionem cordis sui loquuntur, non de ore domini. Quibus verbis Antichristum notat, thesaurum malitiæ, & perditionis filium. Qui, vt ait Apostol. 2. Thessalo. 2. aduersatur, & extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita vt in templo Dei sedeat, ostendens se tanquam sit Deus. Hic ergo cùm venerit, à semetipso loquetur sua se auctoritate venisse, non à Deo missum dicens, nec Dei, sed suam quæsiturus gloriam, de quo dicit Iohan. 5. Ego veni in nomine patris mei, & non suscepistis me, si alius venerit in nomine suo illum accipietis.

Voluntatis diuinę cognitionem vt habeamus, quid requiratur.

Antichristus notatur.

Hoc enim peculiare omnibus antichristicis hæreticis, hypocritis, & ambitiosis, vt prætextu nominis Dei, cupiditatibus consulant suis, & omnia sua gloriæ Dei præponant: vt econtrà, qui veri sunt Dei prophetæ & ministri, hi solum Dei gloriam quærunt, eius iustitiæ sese subijciunt, toti ab illo dependent, ita vt iniustitia in ijs non sit vlla. Christus verò dominus noster gloriam patris quærebat, & nihil arroganter de se dicebat, & idcirco omninò verax est & iustus. Antichristus verò iniustus est, & verax non est, quia suam, non Dei gloriam quæsiturus est: Non est à Deo missus, sed venire permissus. Ideo. 1. Iohan. 2. Vos igitur quod audistis ab initio, in vobis permaneat.

Hæretici suis cupiditatibus cõsulunt

Iohan. 8.

3 Tertiò, Iudæos transgressę legis reos fecit, dum ait: *Nonne*

Moses

Moses dedit vobis legem? &c. Ostendens eos esse sub maledicto legis. Maledictus enim omnis qui non permanserit in omnibus quæ scripta sunt in lege. Et quis sit verus & legitimus vsus legis, ostendit, vt scilicet impleatur fide & operibus, coercens manuum actionem, & cordis cogitationem. Siquidem præceptum de non occidendo non impleuit, qui metu legis manum ab homicidio abstinet; sed qui ne odium quidem in corde admiserit. Idem de adulterio, & de furto iudicium. Nam iuxta legis intentionem, homicida est, qui odit fratrē suum: adulter, qui viderit mulierem ad concupiscendum eam: fur, qui concupierit rem proximi. Idem de omnibus legis præceptis iudicium.

Legis verus & legitimus vsus.

1. Iohan. 3. Matth. 5. Exod. 20.

Proinde Christus hac ratione Iudæos homicidij in ipsum concepti arguit, declarans se eum esse, qui abdita cordium ipsorum penetrare posset. Ac si dicat: Legis scientiam & obseruantiam vobis arrogatis, cùm nemo vestrum sit qui verè seruet legem secundum voluntatem Dei qui legem tradidit. Imò legis prætextu ea molimini, quæ maximè lex punit & detestatur. Nonne lex execratur eum, qui sanguinem fundit innoxium? Exod. 23. Insontem & iustum non occides, quia auersor impium. Nec permittit occidendi ius nisi in maleficos, nec in hos nisi legitimè conuictos ac damnatos, Numer. 35. O quot habent imitatores, qui minima, imò nulla in proximo reprehensione digna, accusant, maxima in se negligentes, Rom. 2. Propter quod inexcusabilis es ô homo omnis qui iudicas. In quo enim alterum iudicas, teipsum cōdemnas; eadem enim agis quæ iudicas. Qui in lege gloriaris, per præuaricationem legis Deum inhonoras.

Iudæi homicidij arguuntur.

Duplici ergo nomine perturbati Pharisæi, primò quòd clancularias illorum machinationes optimè nouisset: deinde, quòd illos qui se videri volebant legis obseruatores fidissimos, legis impiè violatæ reos argueret apud populum: vt apud eundem tam impij facinoris conscientiam confidentia dissimulēt, ad manifesta conuitia cōfugiunt, qui mos est improbis in maleficio deprehensis, quod excusari non possit. Prauitati enim blasphemiam addunt. Peccatum quippe quod per pœnitentiā non diluitur, mox suo pondere ad aliud trahit. Isa. 5. Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quasi vinculū plaustri peccatum. Prouerb. 18. Impius cùm in profundū peccatorum venerit, contemnit. Sic Cain Genes. 4. homicidio desperationem addidit: & Iudas sceleri suo laqueum. Matth. 27. *Dæmonium*, hi inquiunt, *habes*. quo instigante tam insensatè & malitiosè de nobis loqueris. O scelus inexpiabile, ô blasphemia neque in hoc seculo, neque in futuro remittenda. Nam peius hoc fuit dicere, quàm Christum occidere. Ei nanque dicebant:

Mos improborum.

Dæmonium habes, qui suo imperio dæmonia expellebat: Quæ enim conuentio Christi ad Belial? 2. Corinth. 6.

Lenitatis exemplum in Christo.

4 Quartò, Iesus vt nobis lenitatis præberet exemplum, mansuetè facti sui quod calumniabantur, reddit rationem, d. *Si circuncisionem accipit homo in sabbato, vt non soluatur lex Mosi, mihi indignamini quia totum hominem sanum feci in sabbato?* Ostendens iniustè ipsos indignari, quòd totum hominem solo verbo curarit à morbo tam corporis quàm animi, cùm ipsi circuncisionem quæ dolorem ingerit corpori, & laborem requirit, adhibeant, ne videantur legis transgressores. Non violauerat sabbatum, hominem in eo sanando, quia ad salutem hominũ sabbati custodia fuerat data. Væ ergò illis qui sabbatũ custodiunt in perniciem sui & aliorum. Non enim feriandum tunc à bonis, sed ab omni malo.

Legem ergo de Sabbato interpretatur, eamque ex Dei ordinatione docet inferiorem esse ea, quæ de hominis salute præcipitur: proinde cedere debere, quoties proximi necessitas id exigeret. Est enim filius hominis, dominus sabbati. Neq; enim homo propter sabbatum, sed sabbatum propter hominem est. Nam pædagogicum & cæremoniale tantùm erat sabbatũ Iudæis præceptum, significans ab operibus malis & peccatorũ, fideles otiari debere: vt est Isa. 58. Heb. 4. Luc. 14. charitati autẽ, quæ finis præcepti est, omnia cæremonialia, iudiciaria, & moralia inseruire debere. Hoc enim est diem sabbatum sanctificare, proximi ex charitate succurrere inopiæ, miseriæ, & necessitati. Huic enim nulla lex obstare potest. Si enim brutis lapsis, vt ait Christus, licet succurrere, multò magis homini, vt argumẽtatur Christus, Luc. 14. Verùm hîc oportet distinguere inter contemptum, & necessitatem: nam hic lege punitur, vt patet in eo qui ligna in sabbato collegit. Numer. 15, sed hæc vbique in omni lege excusatur.

Diem sabbati sanctificare quid sit.

Iudicium temerarium prohibetur.

5 Quintò. Prohibet à temerario iudicio, quia id semper in omni Republica grauissimos motus ac tumultus excitare solet. Hinc Iob. 29. Causam quam nesciebam, diligentissimè inuestigabam: ac non vult Iudæos vel odio, vel inuidia suæ personæ, miracula in sabbato facta iniquius æstimare, quàm ea quæ Mosi lege permittuntur. Permisit autem ea in sabbato circuncisionem, Iohan. 7. oblationem sacrificiorum, Matth. 12. & lapsum bouem aut asinum erigere, Luc. 14. Iniquè ergo contra Christum obmurmurabant, qui veram salutem, cuius typum illa adumbrarunt, attulit.

Itaque grauiter in ipsos inuehitur, omnem illis ignorantiã & excusationem adimens, dum ait: *Et me scitis, & vnde sim scitis*: quia scilicet, vt iactatis, Moysi discipuli estis, sed ille de me scripsit: Scripturæ quoque, quas scrutamini, illę testimonium perhibent

perhibent de me. Igitur si Moysi & scripturis creditis, me nostis. Proinde nulla vobis superest excusatio ignorantiæ.

Simpliciores quique amplectuntur Christi doctrinam, sequuntur vitam: cùm interim principes & magistratus rideant & subsannent, nec non quod animo decreuerant, eum nituntur clanculum è medio tollere. Sed quemadmodum volens mortuus est, ita non nisi volens apprehendi potuit. Omnia enim temporibus opportunis & accommodis facit & moderatur. Nullus ergo vim fecit in eum, nullusque rapere præsumpsit, quia nondum venerat hora, scilicet voluntatis eius.

EPILOGVS.

Pontifex verus Dominus noster Iesus Christus, & is maximus, officio suo satisfaciens, docet in templo, veritatem adserit, mendaces Scribas confutat, & obstinatos Pharisæos increpat, Ecclesiæ prælatis exemplum quod imitentur, præscribens. Prædica verbum, insta oportune, importunè: argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina, ait Apost. 2. Timoth. 4.

FERIA QVARTA HEBDOMADAE QVARTAE QVADRAGESIMAE, EPISTOLA.

Lauamini, mundi estote: auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis: &c. Finis Epistolæ: *& succendetur vtrumque simul, & non erit qui extinguat.* Isaiæ 1. Infra. 59.

HAC Epistola tria proponit propheta, quæ ad veram salutis rationem spectant, nempe: veteris hominis expoliationē, & inuestitionem noui, qui secundū Deum creatus est, in iustitia & sanctitate veritatis. Ephes. 4. Colloss. 3. vt detur nobis benedictio, cum lamentatione affectuosa, super Iudæorū mala culpæ multiplicata, & pœnæ comminata; ostendens non esse voluntatis Dei vt cæci essent & perirent. Ezech. 18.

1 Primò, Cessationem à peccatis, quę prima est verę pœnitētiæ pars. Neq; enim vlla esse potest veræ virtutis operatio, vbi peccandi voluntas, affectus, & cupiditas animo imperant. Licet enim nō fiat vt non aliquando venialiter peccemus, iuxta illud 1. Iohan. 1. Si enim dixerimus, quoniā peccatum non habemus, nosipsos seducimus, sed vt peccatum nobis non dominetur, & nos à lege Dei auertat, per gratiam Dei facilè contingit. Omnia possum, inquit Apostolus, in eo qui me confortat. Pars prima vera pœnitentię cessare à peccatis. 1 Petr. 3.

Quod itaque lauari vult peccatores propheta, ad sacramentū baptismatis est allusio, cuius efficacia regeneramur & renouamur ad vitę nouitatē: non quidem vt quoties peccamus, toties baptizemur, vnus enim tantum est baptismus, Ephes. 4. sicut Christus semel tantū mortuus est Rom. 4. ideoque impossibile est eos qui semel sunt illuminati, gustauerunt etiā donum cæleste, & participes facti sunt Spiritus S. gustauerunt nihilominus bo-

nus bonum Dei verbum, virtutesque seculi futuri, & prolapsi sunt rursus renouari ad pœnitentiam, rursum crucifigentes sibimetipsis filium Dei, & ostentui habentes; sed quia nisi ille, scilicet baptismus, præcesserit, cætera pœnitentiæ opera non prodessent. Fit enim præcedente baptismo, vt efficax sit subsequens pœnitentia. Neque enim, inquit Augustinus cap. 33. lib. 1. de nuptijs & concupiscent. aliquid prodest non baptizato dicere: dimitte nobis debita nostra. Atque ideo ne quis solum baptismum sufficere putaret, addit: *Auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis: quiescite agere peruerse, &c.* Quæ cùm emphaticωs dicantur à propheta, pulchrè omnem iustitiæ perfectionem complectuntur, atque omnem hypocrisim damnant, quibus hoc solum propositum est, vt coram hominibus iustitiam simulent. Docet enim non operibus tantùm, quæ ab hominibus spectari possunt, sed ipsis quoque cogitationibus veram iustitiam perfici. Cogitatio nanque fons est orationis & operationis: quæ si, vt habet D. Prosper lib. 3. de vita contemplatiua cap. 3. bona sit, mentem & actiones purificat: si verò mala, mentem & actiones inquinat. Sed cùm ipsa boni cogitatio non sit in nostra potestate. 2. Corinth. 3. vt etiā ostendit Augustinus de bono perseuerant. cap. 8. nec eam habere possumus, nisi ab illo qui cordi humano sanctas dat cogitationes, per quas habeat fidem quæ per dilectionem operetur: quomodo præcipit propheta vt malum à cogitationibus auferamus, nisi inquit August. ita intelligamus gratiā prędicari, vt tamē nō negetur arbitrij libertas, quę gratiæ cooperàtur? Siquidem iuxta Bernardū nec liberum arbitrium sine gratia, nec gratia sine libero arbitrio esse in homine potest.

Pœnitentia inefficax sine baptismo.

Cogitatio fons orationis & operationis.

Arbitrij libertas gratiæ cooperatur.

2 Secundò, Proponit ipsam iustitiæ perfectionem cum enumeratione virtutum, dum ait: *Discite benefacere, quærite iudicium, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam.* Quæ licet solis videantur à propheta iudicibus præscribi, quorum mores corruptissimos satyrica planè libertate toto capite perstringit: omnibus tamen ex æquo conueniunt, quasi dicat: Cùm tanta sit in vobis prauitas malitiaque, vt omnia vestra opera Deo nauseam pariant, vt sunt festiuitates, neomeniæ, sabbata, sacrificia; necesse est, vt si placere ei velitis, eiusque vobis gratiam conciliare, discatis benefacere, bonas facere vias vestras & studia vestra, sanctosque cœtus vestros reddere; nec corruptum naturæ instinctum, quæ prona est ad malum omni tēpore, Gene. 6. sed præuenientem vos gratiam sequamini. Non enim potestis bona agere cùm sitis mali, nisi didiceritis ab eo qui docet hominem scientiam, Psal. 93. Accidit autem hæc tanta benè agendi difficultas, tum ex vitio originali, tum ex studio prauæ voluntatis, Rom. 7. quæ nisi corrigatur gratia redemptoris,

Difficultas bene agendi vnde accidat.

redemptoris, sublata malè agendi prauitate, nunquam cæteras quas propheta præcipit virtutes faciemus: aut eo saltem fine quo iubentur, vt ad eum scilicet tantum referamus, qui omnis iustitiæ fons est & origo.

Præcipit autem omnibus, nempe iudicibus & priuatis, iudicij æquitatem, qua nō tantum cuique quod suum est ex iure discernitur, sed qua proximi actiones quadam epiceia rectè interpretamur, quatenus charitatis lex permittit, quæ in rebus adiaphoris nō cogitat malū, 1. Corinth. 13. mala verò quæ sine adulatione laudari nequeunt, iuxta verbū Dei iudicat. 1. Corint. 4. Sunt enim priuata iudicia meritò in scripturis prohibita, Luc. 6. quia sunt plerunq; temeraria, falsa, & iniusta, vtpotè quæ ex affectu potius quàm vera ratione proficiscantur. Cætera verò quæ de subuentione oppressi, iudicio pupillorum, & defensione viduarum dicuntur, ad iudices tantum spectant, quorum est subuenire ijs qui potentiorum calumnijs opprimuntur, Isa. 1. Iaco. 1. Sed heu, Pupillo non iudicant, caussa viduę non ingreditur ad eos. Isa. 1. Væ qui condunt leges iniquas &c. Esa. 10. Et Ecclesi. 35. Nōne lachrymæ viduæ ad maxillā descendunt, &c. De ijs in superioribus concionibus abundè satis dictū est.

Iudicij æquitas omnibus præcipitur.

Iudicia priuata sunt prohibita.

Ierem. 5.

3 Tertiò, Contra nostrorum hæreticorum furores, qui omnē dignitatem bonis operibus derogant, docet Deum non tantū ex misericordia, sed quasi iure quodam velle astringi ad reddēdam virtutibus suam mercedem, dum ait: *Venite, & arguite me.* quasi dicat: Sistite me iudicio, accusate iniustitiæ, scribite dicam, & iure mecum agite. Si nimirum vobis quod rectum est facientibus non reddidero mercedem, paratus sum quam tuli subire legem, iniustus haberi volo, vt ipsos iniustos esse pronuntio, qui operarijs mercedem denegant, Deut. 24. Leuit. 19. Eccle. 34. Vide Dei obsecro benignitatem, misericordiā, & clementiā, qua non solū peccata nō punit, sed ad pœnitentiā inuitat. Pœnitentibus veniā tanta facilitate concedit, vt velit etiam, nisi faciat, iniustitiæ accusari, ac ne quē desperatio terrere posset ex scelerum grauitate, numero, & magnitudine, spem facit remissionis & gratiæ. *Si fuerint,* inquit, *peccata vestra, vt coccinum,* sanguinea scilicet & impura ex conscientiæ prauitate, *quasi nix dealbabuntur.* Psal. 50. Lauabis me, & super niuem dealbabor: *& si fuerint rubra vt vermiculus,* vel ostro similia, *quasi lana alba erunt.*

Furor hæreticus bonis operibus detrahere.

Dei ingens misericordia.

Hæc est promissio noui testamenti, quam Christus adueniens copiosissime adimpleuit, mundans nos à peccatis nostris in sanguine suo: cuius efficacia ab ipso instituta sacramēta potissimū regenerationis & recōciliationis peccatis purgandis inseruiunt, & veram iustificationē restituunt, vt ex filijs iræ sint abluti, iustificati, & sanctificati, hæredes Dei, & cohęredes Christi. Tales

Promissio noui testamenti.

sti. Tales enim nos efficit suis numeris absolutos pœnitentia, quæ non tam fide, quàm virtutum operatione constat.

Lamentatio Isaiæ super auersionem Iudaicam plenius referri potest ad passionem Christi, quando omnes declinauerũt, simul inutiles facti sunt, &c. Psal. 13. Hieronym.

EPILOGVS.

Cælestia & terrena prouocat Isaias propheta diuinus, & vsque ad miraculum veridicus, in testes, super Iudeæ scelera, pro quibus Deus illius execratur sacrificia, qui talia accepta non habet, quæ manibus impuris offeruntur, teste Chrysost. aduersus Iudæos, orat. 4. & ad pœnitentiã illã reuocans, typicè admonet futuri lauacri, vt sic à spirituali suo meretricio munda fiat, quo prius iram Dei erga se prouocabat, adeò, vt Deus dolens diceret: Heu, consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis, &c.

FERIA QVARTA HEBDOMADAE QVARTAE, QVADRAGESIMAE, EVANGELIVM.

Iohan. 9. *Et præteriens Iesus, vidit hominẽ cæcum à natiuitate, &c.* Finis Euangelij: *At ille ait: Credo Domine. Et procidens adorauit eum.*

COMPLECTITVR hæc historia mysterium gratię noui testaméti, quę facta est per Christũ, qui venit in hunc mundum, vt illuminaret omnes, qui in tenebris & vmbra mortis sedebant, Luc. 1. hoc est, vt Paulus loquitur, peccatores saluos faceret, 1. Timot. 1. Nam ea de caussa se à patre missum esse testatur. Deinde quàm dispares sint subsecuti effectus, nempe, quòd qui cæci erant, iam videant: & qui videbant, cæci sint. Exemplũ hîc de cęco & Phariséis, & alibi in magis & Herode: & passim in turbis & Phariséis. Cuius rei figura etiã fuit in Saule, Dauide & Ionatha. Agit autẽ potissimũ hoc Euãgelio Christus quinque.

1 Primò, Vt ostẽdat insignẽ suã clementiã, tum erga cæcum, quem præteriens dignatur placido aspectu intueri, quo Petrum negantem, Luc. 22. Magdalenã pœnitentẽ, Luc. 7. & Latronem confitentẽ, Luc. 23. aspexit: implens hoc Dauidicũ de se dictum Psa. 10. Oculi eius in pauperẽ respiciunt. Docẽs nos hoc facto, ne vnquam oculos cõpassionis deflectamus ab vllo paupere: sic enim fore, vt nec auertatur à nobis facies domini. Vulgo enim dicitur: Vbi amor, ibi oculus. Ex miseria mendicorũ visa, nascitur cõpassio, & inde sequitur eleemosyna; quare & multò satius esset videre inopũ miserias, quàm diuitũ delicias. Sed sunt qui ad vana & turpia oculos deflectunt, pauperes verò dedignantur & horrent ac refugiunt. Talem legis fuisse diuitem illum, ante cuius oculos iacuit mendicus ille hulcerosus, Luc. 16.

Christus exemplum cõpassionis in pauperes.

Allegoria. Felix miser peccator, quẽ oculis benignitatis suæ respicit Iesus. Cùm enim omnia humanæ naturæ collata beneficia sint merè gratuita; Quis enim prior dedit illi, vt retribuatur ei?

Rom.

Rom.11.tum maximè incarnationis mysterium, cùm nullâ re magis quàm hac commendetur Dei misericordia, qua nos ille prior ignorātia rerū agendarū, & cōcupiscentia rerum noxiarū primorū parentū vitio excæcatos,& originalis iustitię thesauro spoliatos,suo aspectu dignatur: atque ex massa perditionis sibi filios, hęredes,& cohęredes regni deligit,quibus gratia fidei secundū propositū voluntatis suæ prędestinatis,vocatis,& iustificatis,tandem amissa restituetur merito crucis & incarnationis, dum visum restituet,nō illum tantū corporeum, sed spirituale̅, vt verum Deū cognoscat,non tantum hîc per speculum & ænigma,sed facie ad faciem gloriam Domini speculando.

Tum etiam ostendit insigne̅ suam clementiā erga discipulorum crassam ignorantiā, qua credebant ante Deū peccatum vlcisci,quàm ab homine perpetraretur:sed quia audierant ægritudine̅ peccatis imputari à Christo, Iohan.5.arbitrabantur eam propositionem esse vniuersalem:& etiam quia scripturę peccatis parentum affligi filios docent.Exod.20.Deu.28.Ezech.18. Huic enim (vt patientiæ, & mansuetudinis exemplū exhiberet omnibus erga subditos,infirmitate & ignorātia laborantes, vt monet Apostolus ad Galat.6.) respōdet,ita vt & parentes & filium à peccato excuset. Nō enim punit Deus liberos ob delicta parentū, neq; parētes ob delicta filiorū, quēadmodū docet lex Deut.24.nisi filij parentū æmulētur vitia. Nō sic tame̅ excusat,quasi peccatores nō fuerint, omnes enim peccauerunt, & nō est iustus in terra, qui nō peccet: sed tantū negat cæcitatem fuisse pœnā alicuius sceleris. vt multis subinde calamitates sunt pœnę scelerū,vt Dauidi, Manasse,& Sauli accidit. Sed vt manifestetur gloria Dei, qua solet exercere suos vel ad probatione̅, vt Iob & Tobiam, Tob.2. & 12. vel ad exercitium virtutū, vt Paulū,2.Corint.12.vel in meritum peccati,vt paralyticū, Iohā.5.Mariam sororem Mosi, Nume.12.& Oziam rege̅.2.Parali.26.vel ad Dei gloriā,vt Lazarum Iohan.11.& hunc cæcum.

Discipulorū crassa ignorantia.

Calamitates cur immittantur.

Errant ergo qui putant afflictiones hominibus fortuito casu accidere,& prouidentiā tollunt,quasi scilicet circa cardines cæli versaretur Deus,nec nostra cōsideraret. Castigat enim omne̅ filiū quem recipit,ex immensa misericordia sua,non vt perdat, sed vt inde glorificetur.Ergo qui impatientia crucem à se abijcit,gloriam Dei reijcit.Patienter ergo toleranda,Iob.1.Dominus dedit,Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est:sit nome̅ Domini benedictū.Tob.2. Nam cùm ab infantia sua semper Deū timuerit,& mandata eius custodierit, non est contristatus contra Deū,quòd plaga cæcitatis euenerit ei, sed immobilis in Dei timore permansit,agens gratias Deo omnibus diebus vitæ suæ.Vide etiam Hebr.12.Iac.1.

Afflictiones fortuito non accidunt.

Facit hic loc⁹ cōtra temeraria hominū iudicia,qui statim cùm huius

Iudicia temeraria fidelibus fugienda.

huiusmodi monstra naturæ videmus, homines eos quibus talia acciderunt, condemnamus. Exemplum eius iudicij habes in amicis Iob. Obseruandum tamen temporali pœna nōnunquā filios ob peccatum parētum puniri. Vnde lepra de domo Giezi non defecit propter Simoniacam auaritiam Giezi, 4. Reg. 5. Sic tulit pœnam patris Chanaan, Genes. 9. Sic populus Israël percussus fuit pestilentia ob superbiam Dauid in numerando populum, 2. Reg. 24. Sic filij Israël stare non poterant coram hostibus ob peccatum Acham, donec esset extinctus. Iosu. 7. Huiusmodi tamen pœnæ bonis cedunt in coronam, iis verò qui imitatores sunt paternorum scelerum, in contumeliam, nisi resipiscant, & tunc sunt in purgationem. Semper enim mali bonis mixti sunt. Vnde 4. Reg. 24. dicitur: Et addidit furor domini irasci contra Israël, quo claret, peccatū Dauid non singularē causam fuisse illius plagæ, sed & populi. Sed quoniā iudicia Dei in tēporalibus pœnis infligendis nobis sunt incognita, nō statim oportet tales miseros temerè cōdēnare, aut iudicare.

2 Secundò, Miraculum facturus, doctrinam impartit, qua illuminantur mentis oculi, cuius illud typus fuit. *Me oportet, inquit, operari opera eius qui misit me, donec dies est.* Quibus verbis aduentus sui causam aperit, nempe vt doceret ignaros, consolaretur afflictos, & succurreret miseris. Hæc enim sunt opera Dei, vt contrà opera legis sunt terrere, indicare, & damnare, quæ ministratio mortis appellatur à B. Paulo, 2. Corinth. 3. Sed vt ab hoc maledicto nos redimeret, aduenit Christus, in quo perseuerauit donec dies esset, id est, vitæ tempus à patre præfinitū tulit.

Opera Dei quæ sint.

Quod verò ait: Veniet autem nox, quando nemo potest operari, his verbis occultè passionis suæ breui complendum mysterium significat. Aut si ad allegoriam transferre voles, significat tum cuilibet esse rectè agēdum, dum licet, auxilio gratiæ frui. Quia Christus est nobis hodie & heri, iam tempus est gratiæ, sabbatum ex sabbato: oportet ergo vt Christum sequentes, dum dies est benè operemur, 2. Cor. 6. Galat. 6. Imò sustineamus operari in nobis dominum. Pater enim Christi operatur vsque modo, & Christus operatur, Ioan. 5. Operatur & Spiritus sanctus in nobis, Ezech. 36. 1. Corinth. 12. 2. Corint. 1. Dies operosus ille tenet, vt ait S. August. vsque in finem mundi, quia ad opera bona omnes sumus vocati. Nam in nocte, id est, post vitam, rectè operandi facultas negabitur, dum ligatis manibus & pedibus proiicientur in tenebras exteriores. Nox in qua nemo operari potest, est futurum tempus, in quo fidei, laboris, pœnitentiæ, & meriti locus non erit. Hic tempus est seminandi: post hanc vitam in futuro seculo erit tempus metēdi. Lignum, siue ad Austrum, siue ad Aquilonem ceciderit, ibi immobile iacebit. Vel, donec

Nox quæ sit.

donec luce Euangelij dirigimur, facilè licebit, accedente Dei gratia (nam sola Euangelij cognitio ad hæc non sufficeret) fructus producere Spiritus sancti, qui sunt charitas, patientia, gaudium, pax, longanimitas, bonitas, mansuetudo, modestia, fides, &c. Galat. 5. Ipse enim Christus quàmdiu est in mundo, lux est mundi, illuminans omnem hominem. Nemo enim nisi per illum illuminatur, vt scilicet filius Dei fiat is qui credit in nomine eius, amplectendo fidem qua prædicationi verbi Dei credat: & charitatem, qua pręceptis obsequatur. Hi sunt enim effectus cęlestis huius lucis, quam pater in mundũ misit. Atque vt hanc doctrinam, qua rationem naturæ superat, in animis suorũ confirmaret Christus, eam præclaro confirmat miraculo.

3 Tertiò, Quòd sputo lutum faciat, cæci oculos liniat, & ad Natatoria Syloe cæcum mittat, (est enim Syloa fons ad radices montis Sion, qui non iugibus aquis, sed incertis horis ebullit per concaua terrarum) vt eat, lauet, & videat, hoc vt grauissima & præcipua fidei nostræ symbola commẽdaret, fecit. Cùm enim sæpius longè maiora solo verbo miracula perfecerit, hic tamen variis vtitur cęremoniis, ne prorsus eas in sacris religionis nostræ mysteriis contemneremus, aut (vt solent impij Enthusiastæ) imaginariam tantum religionem somniaremus. Poterat ergo Christus sine vllis externis cæremoniis visum reddere, sed noluit: vt discamus, etsi aqua exterior, & cæremoniæ non efficiant salutẽ, non vult tamen hęc à nobis intermitti. Sic Moses lignum quod Dominus ostenderat, in aquã misit amarissimam, & in dulcedinẽ versa est. Exod. 15. Helisæus sal misit in aquam, d. Hæc dicit Dominus: Sanaui aquas has, & nõ erit in eis mors, neque sterilitas. 4. Reg. 2. Sic in Ecclesia sacerdotes benedicũt aquam sale mixtam, 1. Tim. 4. Omnis creatura Dei bona est, sanctificatur enim per verbum Dei & orationem.

Syloe quid sit & signet.

Cæremoniarũ pia assertio.

Reddunt autem nos vera hæc signa, quibus vtitur Christus, certos de diuinitate & sanctificatione vnita humanitati ὑποστατικῶς: qua veluti organo est vsus ad reparationem humanæ naturæ, occultam voluntatis suæ rationem explicans, quam scilicet vim & energiam Sacramentis Ecclesiæ suę esset collaturus. Quæ noluit nuda tantum esse signa, sed efficacia, quæ animum expurgandi, sanandi & sanctificandi vim haberent, non ex materiæ qua constant natura, sed verbi potentia: nam accedit verbũ ad elementũ, & fit sacramentũ, inquit B. August. Expuit igitur Christus, vt aduertas quòd omnia eius interiora lumen sint, & quòd verè videat qui Christi mundatur internis. Saliua ex capite proueniens diuinitatis virtutem significat, ex ore altissimi prodeuntẽ. Eccli. 24. Vt enim lauat saliua, ita & sermo, Ioã. 13. Iã vos mũdi estis propter sermonẽ. Denique quod lutea nostra caro per baptismi sacramentũ æternę vitæ lumẽ accipiat; luto vti

Voluntatis suæ occultã rationem explicat Christus in cæci illuminatione.

Saliua quid significet.

Lutum quid præsignet.

vti voluit, ad primã creationẽ alludẽs, vt se creatorẽ declararet, qui visum ex luto, primę creationis exẽplo, creauerit. Gen. 1.

Obedientia & fides cæci. 4 Quartò, Cõmendat insignem obedientiã & fidem in cęco, qui non secus atq; Abraham, cõtra spem in spem credit, dum ea in oculos recipit, quibus excæcaretur potius quàm videret, & dum patitur se à Christo ablegari ad eas aquas, quibus sępius esset vsus, nullo pacto, vt Naaman, iussis Christi obtemperare

Fidei natura. recusans, 4. Reg. 5. Ea enim est veræ fidei natura, vt captiuet intellectũ in obsequiũ verbi Dei, vt rationẽ humanã à consideratione corporearũ rerũ abstrahat, & vt verbo Dei lucenti tanquã lucernæ in caliginoso loco obtẽperet, idq; sequatur. Hęc enim nisi, qui volũtatis suę arbiter est, attulerit, nunquã sacramẽtorũ Christi gratiã, sine qua salutẽ assequi nulli licet, cõsequetur: licet paruulis, qui originalis solũ sunt rei peccati, alia ratione suc

Adultorũ & paruulorum dispar salutis ratio. currat misericordia redemptoris, scilicet parentũ & Ecclesię fide. Adulti verò, nisi præter fidẽ, obedientiã quoq; attulerint, nihil vnquam præter ea quæ damnationẽ augeant, assequentur. Contrà verò qui obice remoto prauę volũtatis, verbo Dei obediunt, & veræ pœnitentię lachrymis se lauant, hi demum sacramentorũ efficaciam ex merito sanguinis Christi profluẽtem in se recipiunt, ac vident ereptos sese de potestate tenebrarum, & translatos in regnũ dilectionis filij Dei, Coloss. 1. Ac ne ingrati sint gratiæ Dei, eam contra omnes aduersarios fidei tuentur, Christũ prædicant, nec verentur, vt hic cæcus, inuidiam mũdi, magnatũ indignationem, quibus Christi gratia semper ferè est odor mortis, sed magna constantia ad mortem vsque tuentur: licet capitis subinde periculum esset subeundum.

Scribarum & Pharisęorum impudens inuidia & cæcitas. 5 Quintò, Arguit impudentẽ Scribarum & Pharisæorũ inuidiam, maleuolentiã, & cęcitatem, qui toto conatu eò ferebantur, vt tantum hoc à Christo factum miraculum supprimerent. Nam non contenti cæci illuminati, parentum eiusdem, & vicinorum qui eum nouerant, testimonijs, & aperta cõfessione; audent tamen horrenda quadam mentis cæcitate affecti, calumniari, quòd sabbato Christus hoc fecisset, quare impij de Christo pronunciãt, ipsum nõ esse à Deo, sed peccatorẽ: adeò pleni erant rixarũ, pleni inuidẽtiæ. Inuidia enim & incredulitas leuissimis rebus offenduntur, scandalũ sibi fingunt vbi nullum est, omnemq; lapidem tales mouent, quò facta præclara proborum obfuscent, vel certè aliò detorqueant. Sic, inquam, impij & veri

Iustitiarij philauti. iustitiarij, qui proprię nituntur iustitiæ. se iustos, cęteros omnes peccatores æstimant: atq; adeò sanctissima etiam facta calumniantur: vera pietatis opera, hypocrisim iudicant: & quæ nõ nisi à spiritu Christi proficiscũtur, dæmoni imputãt. Sed illuminatũ verbo fidei nõ oportet huiusmodi calumnijs cedere: sed cõtrà, forti animo persistere, & ictibus aduersariorũ resistere, Christi gloriam

gloriã semper promouendo, cõtra fidei hostes acriter se defendendo, Deũ perseuerãter inuocãdo, ne ab ipso deseratur, Iesum Christũ filiũ Dei credendo, strennuumq; eiusdẽ se militem cõfitendo, quemadmodũ hic cæcus intrepidè respondit: *quia propheta est*. Idcirco, inquit Cyprianus, nõ est derelinquenda Ecclesiastica disciplina, quia cõuitijs infestamur, aut erroribus quatimur. Nec mouere nos debent conuicia perditorũ, quo minus à recta via & à certa regula nõ recedamus. Sic enim fiet, vt tandẽ ab ipso cõfirmemur, quemadmodũ hic cæcus est cõfirmatus, vt non solum crediderit, sed adorarit in templo. Et licet quis fuerit à parentibus consanguineisq; derelictus ob Christi confessionem, extraq; synagogam factus, à Deo se derelictum putare non debet. Nam cæcus hic, à genitoribus ferè oblitus, & à Pharisæis reiectus, à Christo tamen suscipitur. hinc Dauid: Quoniam pater meus & mater mea dereliquerunt me; Dominus autem assumpsit me. Psal 26.

EPILOGVS.

Seruator noster Dominus Iesus in æternum benedictus, Hierosolymis hominẽ cæcum natũ illuminauit, se lucis auctorem ostendẽs, Iohã. 1. Sed cæcitas Pharisæorũ, lucis hoc opus expauescens (ægris quippe oculis odiosa lux est, inquit B. Augustinus, quæ puris est amabilis) ex eo occasionem accepit contra Christum calumniosè cum homine qui cæcus fuit, disputandi, quem ingrati docentem eos, & Iesu constans testimonium reddentem, eiecerunt. Sed quos Pharisaicum supercilium è synagoga ejcit, Christus recipit in suam Ecclesiam. Ab impiorum enim cõmunione secludi, iungi Christo est. Et qui propter veritatem & Christi confessionem opprimuntur, hi maximè à Deo honorantur; non enim continuò apud Deum execratus est, quem homines execrantur, ait Chrysost. Inuenit ergo Iesus quos mundus perdit, colligit quos mundus proijcit & derelinquit.

FERIA QVINTA HEBDOMADAE QVARTAE QVADRAGESIMAE, EPISTOLA.

Facta est ergo dies quedam, & veniens diuertit in cœnaculum & requieuit ibi.&c. Finis Epistolæ: *Tulitque filium suum & egressa est.* 4.Reg.4.

IN præsentis Epistolæ historia proponit nobis sancta mater Ecclesia ingens miraculum, quod edidit S. propheta Helisęus nõ sua ipsius efficacia; sed gratia illi data, & orationis prętogatiua, matronę sanctę Sunamitidis puerũ excitãdo, hospitalitati nimirum eius præmium rependens. Superadditur fœcunditas, & vna cum marito ab omni synagogę calumnia liberatur. Talis enim merces manet eos, qui de prophetis benè merentur. Sed sub velamine literæ grauissima sacramenta complectitur, & potissimum proponit quatuor.

1 Primò, Matremfamilias morte filij consternatam, ab Heliseo solatium petentem & impetrãtem, dum sese humili deiectione ad pedes Helisei in monte Carmeli agentem proiecisset: cui facta deuotior, de consensu mariti cœnaculũ paruũ fecerat, in quo erat lectulus, & mensa, & sella, & candelabrũ, vt cũ veniret ad eos, maneret ibi. Extorserat enim hanc humilitatem nimius de filij morte dolor. Fiducia ergo forti cõcepta de viro sancto, sperauit firmiter prophetã compotẽ voti fore apud Deũ & se per prophetæ intercessionẽ & merita filiũ suum rediuiuum recepturam, quam ob caussam dixit, rectè etiam agi cum filio mortuo; Deo quippe mortuus nemo, cui omnia viuunt. Quã dum prohibere Giezi vellet, impeditur ab Heliseo, d. *Dimitte illam*; quemadmodũ postea etiã dominus Helisei Christus, passus est mulierem peccatricẽ suis lachrymis pedes sibi lauare, & capillis extergere, osculari, & vngere, coarguens Iudam obmurmurantem, & dicens: Sine illã, in diem sepulturæ meæ seruauit illud. Iohan. 12. Nõ est enim tristibus, afflictis & miseris augendus dolor, sed qua ratione fieri potest, leniendus, ne abũdantiori tristitia absorbeantur, 2. Corinth. 2. Quod autẽ addit: *Anima eius in amaritudine est*, ad charitatẽ, quæ proximi tam gaudia, quàm angustias sentit, refertur. Gaudet charitas cũ gaudẽtibus, & luget cum lugentibus. Quis scandalizatur, & ego non vror? ait Apost. 2. Corin. 11.

Afflictis non est addenda afflictio.

Quod autem occurrentem Giezi contemnit, ac præterit, soli Heliseo volens animi sui mœrorem indicare, significat humana illa solatia, quæ ex rebus præsentibus subinde quærimus, augere potiùs quàm lenire afflictæ conscientiæ dolores, & iuxta oraculum, Psal. 36. reuelandam esse domino viam tuã, in eo sperandum, &c. siquidem facturus sit vltra quam petimus aut intelligimus. Ephes. 3. Hac enim fide iuxta Christi promissum, Luc. 11. quisquis quærit, sciat sese inuenturum; qui petit, sese sciat accepturum: & qui pulsat, sciat sese intraturum. Singularẽ enim hanc Dei mansuetudinẽ, qua non deserit sperãtes in se, expressit Heliseus, dum tam facilẽ se præbet orãti, imò famuli ministerium repudianti semetipsum comitem iunxit.

Legis Mosaicæ imperfectio.

2 Secundò, Legis Mosaicæ imperfectionẽ proponit, quę licet sancta, iusta, & bona esset, Rom. 7. neminem tamẽ ad perfectũ adducere potuit. Hebr. 7. quod B. Augustino teste adumbratũ est ista Giezi missione, qui Helisæi baculo ad excitandũ mortuũ destinatur, magna præceptorũ seueritate. Nam quod lumbos præcingere, baculum in manu tenere, salutantes non resalutare, & super mortuo baculum ponere, præcipitur Giezi; grauitatem designat veterum præceptorum moraliũ, iudicialium, & cæremonialium, quæ propter transgressionem posita, sola peccati cognitionem exhibuerunt, Rom. 3. Gala. 3. & mortuũ

esse

esse hominem conuicerunt, dum augent prohibitione peccatum, & per occasionem iram operantur, omnes esse peccatores ostendunt: Quam legis infirmitatem agnoscens nostra Sunamitis, ab Helisæo se diuelli non patitur, sed inquit: *Viuit Dominus, & viuit anima tua, non dimittam te*, personam eorum exprimens, qui tam vehementi desiderio veri liberatoris & resuscitatoris Christi aduentum exoptarunt, dicentes: Rorate cæli desuper, & nubes pluant iustum. Vtinam disrumperes cælos & descenderes, Isa. 45. & 64. Agnoscentes ex fide iustificationē, gratiam, & remissionem peccatorum, in quibus vera consistit animæ vita, nequaquam virtute legis obtineri posse, sed solius promissi Messiæ passione, morte, & resurrectione, per cuius victoriam stimulus mortis, scilicet peccatum. 1. Cor. 15. & virtus peccati, nempe lex, absorberetur.

Verba Sunamitidis ad Helisæū quid exprimant.

Iuxta literā, qua culpa hoc acciderit, quod Giezi abiens iussa domini sui perficit, baculū puero mortuo imponit, sed puer à morte non resurgit, textus non exprimit. Verisimile est, Giezi aliquem in via, contra Helisæi præceptum, salutasse, aut ambitiosè gloriatum, quòd sibi tale officium sit commendatū, nempe excitandi mortui. Quod si horum nihil in causa fuerit, quare Giezi baculum prophetæ frustra gestauerit, certè mysterium aliquod grande subest, fortè hoc: Deum miracula fidei ædificatoria, propriè non per vanos homines, sed per pios edi velle. Facit huc quod cæcus illuminatus apud Ioānem 9. cap. ait: Scimus quia Deus peccatores non audit.

Miracula edere propriè piorum est.

3 Tertiò, Gratiam noui testamenti mortuo puero exhibitam aduentu Christi: quæ quod impossibile erat legi, mortuum nempe suscitare, perfecit. Venit enim Christus Iesus in hunc mundum peccatores saluos facere, 1. Tim. 1. Matth. 9. Non poterant namque hominem vel cognitio legis, vel naturę vires in vitam reuocare: nam si aut per naturam, aut per legem esse potuisset iustitia, omninò gratis Christus mortuus esset. Sed conclusit scriptura omnia sub peccato, vt promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus, Galat. 3. Vt enim hunc puerum inuenit Helisæus mortuum, & decumbentem lecto, ita totum mundum in maligno positum, damnationi obnoxium, iræ Dei subiectum, & illecebris carnalium voluptatum irretitum inuenit Christus, vt rectè dicat scriptura: Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum. Psal. 13. Item: Omnes peccauerunt, & egent gloria Dei. Rom. 3. Adeò enim elanguit natura sine gratia, vt excæcata ignorantia rerum agendarum, & cōcupiscentia rerum noxiarum, nihil quod ad salutem pertinet operari potuerit, quod de Iudæis æquè ac gentibus ostēdit Apostolus, Rom. 10. Dum enim Iudæi suam volunt statuere iustitiam, iustitiæ Dei non

Gratia noui testamēti mūdo mortuo aduētu Christi exhibita.

ſubiiciuntur: & dum gentes cognouiſſent Deum, non ſicut Deum glorificauerunt, ſed euanuerunt in cogitationibus ſuis, Roman.1.

Gratia Chriſti omnibus collata.

4 Quartò, Proponit gratiam per Chriſtum allatam, omnibus æqualiter ſine diſcrimine tum paruulis, tum adultis eſſe communicandam, dum Heliſæus clauſo oſtio ſeſe ita ſuper puerum ſtrauit, vt os ſuum ſuper pueri os, oculos ſuos ſuper pueri oculos,& manus ſuper pueri manus poneret. Quod & ſi rationi humanæ impoſſibile videatur, credat tamẽ ratio neceſſe eſt ſcripturæ, ac diuinam admiretur potentiam, qua ſemetipſum filius Dei exinaniuit, formam ſerui accipiens & habitu inuentus vt homo,dum ſemetipſum humiliauit vſque ad mortem,ſuſcepta in ſe per hypoſtaticam vnionem humanæ naturæ veritate & infirmitate, vt calore diuinitatis, cui coniuncta erat humanitas mortalitatis noſtræ, ſordes purgaret, ſpiritum charitatis reciperemus, quo excutientes peccati veternum, tandem expergiſceremur,& oblatam per ipſum Dei gratiam reciperemus, vt tandem quemadmodum hic puer oſcitemus & oculos aperiamus,recepto ſcilicet afflatu ſpiritus cæleſtis, quo æternam illam fœlicitatem anhelemus,& perſpecta vilitate rerum præſentium, agnoſcamus nos non eſſe ancillæ filios, ſed liberæ,ereptos de poteſtate tenebrarum, non virtute aut legis, aut naturæ,at per Chriſtum: ſed ita vt nos matri reſtituerit, id eſt,Eccleſiæ communioni,vt nimirum datam per ipſum libertatem in occaſionem carnis non daremus.

Incubatio Heliſæi quid præſignauerit.

Summa,hæc Heliſæi incubatio ſignificat verbi incarnationem,quo ſe ſublimitas ſubmiſit, quo ſe amplitudo minimam fecit,formam crucis aſſumendo. Significat etiam virtutem verbi,quo excitabimur dormientes. Apoſtolus huc reſpiciens vocat nos ſimiles imaginis Chriſti. Interim verò dum in hac vita agimus,incumbit nobis, vt Chriſtum induti, membra corporis noſtri exhibeamus arma iuſtitiæ, quod eſt ethicum huius propheticæ incubationis. Tria potiſſimum hic exprimũtur corporis membra: Os,manus,& oculi. Os ad veritatis profeſſionẽ aſſuefaciamus. Laus eius,ait Pſal. ſemper in ore meo: Dominũ precemur,vt labia noſtra aperiat,vt os noſtrum annunciet laudem eius. Oculi auertendi ne videant vanitatem, & ſurſum attollendi ad Chriſtum. Pſal. 122. Manus miſeris pauperibus extendendæ ad opera charitatis. Huc pertinet quod Apoſt. ait: Eſtote imitatores Dei ſicut filij chariſſimi,&c. Epheſ.5. Et illud: Imitatores mei eſtote fratres, & obſeruate eos qui ita ambulant ſicut habetis formam nos Phil.3. Vide etiam Hebr.6. Tales mortem non guſtabunt in æternum.

Ethicum incubationis propheticæ.

Imitatores prophetarũ mortem nõ videbunt in æternum.

Epilo-

EPILOGVS.

Historia præsens est de potentia Dei, quæ præclara fuit apud prophetam Helisæum, qui Dei potentiæ fidens, matronæ sanctæ filium vnigenitum à morte excitauit, & rediuiuum matri reddidit, in gloriam gratiæ Dei, cui acceptum miraculorum donum attribuit, minimè verò suæ eusebiæ merito. Noluit enim sibi opus Dei ascribere. Vnde & statim resuscitato puero, reuersus est in Galgala, ne manens in Suna irritaretur applausu hominum. Aliud faciet Antichristus, qui appetens erit gloriæ, quam fugitans eius fuit Christus, eius'que prophetæ & Apostoli.

FERIA QVINTA HEBDOMADAE QVARTAE QVADRAGESIMAE, EVANGELIVM.

Et factum est deinceps, ibat Iesus in ciuitatem quæ vocatur Naim, &c. Finis Euangelij: *& quia Deus visitauit plebem suam.* Luc.7.

CHRISTVS in hoc Euãgelio se mortis æquè ac vitæ Dominum demonstrat vnicum viduæ filium è mortuis reuocans ad vitam, simul ipso etiam facto resurrectionem nostram comprobans, quam plurimi negabãt. 1. Reg. 2. Dominus mortificat & viuificat, deducit ad inferos & reducit. Ioan. 5. Sicut pater suscitat mortuos & viuificat, ita & filius quos vult viuificat. Roman. 4. Ipse qui viuificat mortuos, & vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt. Et agit in præsentiarum tria. Dominus vitæ & mortis Christus.

1 Primò, Facto ipso declarat eum se esse, qui in veteri testamento splendido quodam epitheto, Psal. 67. vocabatur, pater orphanorum, & iudex viduarum. Nam orphanum adolescentem immatura morte sublatum vitæ restituit, & viduam mariti filijque morte desolatam consolatur, quia Psalmista dicit: Dominus custodit aduenas, pupillum & viduam suscipiet. Ps. 145. exemplum præclarũ nobis omnibus præbens, præsertim iudicibus, vt malis viduarũ aliorumque miserorũ tangamur. Vide de hac re præscriptũ Mosis & prophetarũ. Exo. 22. Deu. 24. Isa. 1. 10. Hier. 22. Ezec. 22. Zac. 7. Ecclesia matrix olim huic quoq; officio perquã sedula institit, quod vides Act. 6. 1. Tim. 5. Adeò autem institit, vt inde religionis perfectionẽ æstimaret. Iac. 1. Religio munda & immaculata apud Deum & patrem hæc est, visitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum. Principes ergo nostri prophani, exemplo Iob se viduis & orphanis tutores designatos gerant: & Episcopi & Abbates exemplo Helisæi viduarũm & orphanorum patres sese exhibeant, prophanisque eius rei exemplum præbeant, quod ni fecerint, væ illis. Isa. 10. Pater orphanorũ & iudex viduarũ Christus.

Vtrinque diuinitatẽ, potentiã, mansuetudinẽ, & misericordiã declarat Christus, tum etiã cur à patre in mundũ missus esset ostendit, nempe vt destrueret eũ qui habebat mortis imperiũ. i.

diabolum. Hebr.2. & liberaret eos qui timore mortis obnoxij erant seruituti. Inuidia enim diaboli peccatum intrauit in hunc mundum, & per peccatum mors, in quo omnes peccauerunt. Proinde vt significaret iam adesse tempus, quo peccati, mortis, diaboli, mundi, & inferni tyrannis frangeretur potentia crucis, qua domum fortis intraret, & omnia eius vasa diriperet in quibus confidebat, Luc.11. leui istac velitatione, qualis esset belli futurus euentus, prælusit.

Orbitas filiorum aut parentũ grauissimos dolores adfert.

Porrò cùm orbitas, quæ ex morte filiorum & parẽtum accidere solet, grauissimos secum dolores adferat, maximè fœminis, quarum natura inbecillior est, quàm vt facilè aduersis resistere possint. Christus vt officium veri pastoris & Episcopi demonstraret, quorum est, vt monet Apostolus, 1.Timoth. 5. viduas consolari, iubet eam à fletu cessare, & verbis & re opitulaturus. Per quæ verba non spiritualem, sed corporalem prohibet fletum. Nam dominus videns ciuitatem fleuit super illam, Luc.19. Et Apostolus lugebat eos qui peccauerunt, & non egerunt pœnitentiã, 2. Corint.12. Nec prohibet moderatũ fletum de amicis defunctis, Eccle.22. & 38. sed monet de eis consolationẽ nos recipere debere, resurrectionẽ sperantes, 1.Thessal.4. Nolumus vos ignorare de dormientibus: vt non cõtristemini, sicut cæteri qui spem nõ habent, scilicet resurrectionis, quales sunt pagani & infideles, non autem Christiani. Ideo cum fideli Iob dicere debemus, qui omni substantia & filijs sublatis dixit: Dominus dedit, dominus abstulit: sicut domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum. Iob.1.

Mortui moderatè lugendi.

Quanquam verò Christus, qua erat potentia, efficere potuisset, ne filius vnicus, & matri charissimus moreretur; tamen iudicabat hoc patris sui gloriæ & Ecclesiæ vtilitati fore vtilius, quòd mortuum resuscitaret, quia ex hac resurrectione agnosceret mundus, Deo curæ esse mortuos, atque illi eos viuere. Deinde vt in spem futuræ resurrectionis erigeretur Ecclesia, voluit insigni isto miraculo duo hæc religionis nostræ dogmata, quæ vera sunt apud impios paradoxa, confirmare, qui putant omnia morte deleri.

Deo mortui curæ sunt.

Religione magna defunctorũ corpora semper sepulta.

Ideo magna semper religione defunctorum corpora sepeliri consuetũ fuit, cùm apud gentes, quæ aliquam rationis scintillam sequebantur, vt testatur Cicero lib.2. de legibus. penes quas etiam lex erat, ne quis sepulchrum deleret, ne alienum in ea corpus inferret. Pompa quoque funebris erat frequens, quibus maximum etiam erat supplicium, insepultum abijci: tum etiam apud Iudæos, qui ab ipso statim orbe condito magna semper religione ius sepulturæ coluerunt, vt videre est in funeribus Abrahæ, Isaac, Iacob, Ioseph, & Tobiæ. Passus est etiam Christus sacrosanctum suum corpus honorificè, & cum

Genes.25. Genes.35. Genes.49. Genes.50. Tob.4.

cum aromatibus ſepeliri. Iohan.19. Stephanũ quoque magno planctu, honeſta ſepultura dignati ſunt diſcipuli, Act.8. Sic Iohannem Baptiſtam, Marci.6. alioſque ſanctos. Rectè ergo Eccleſia Romana defunctos in Chriſto, loco ſacro, & honeſta ſepultura dignos cenſet, eoſque & lachrymis & precibus proſequitur, Eccleſi.38. Fili mi, in mortuum produc lachrymas, & ſecundum iudicium contege corpus illius, & non deſpicias corpus illius. Malè ergo iam noſtro tempore ius ſepulturæ contemnit Anabaptiſtarum inſania, violat auaritia quorundam eccleſiaſticorum, dum paſſim vetera monumenta abolent, & rident hæretici omnes.

2 Secundò, Dum lachrymis viduæ ad miſericordiam flectitur, conſtantem Eccleſiæ doctrinam confirmat: qua docet paruulis prodeſſe poſſe ſacramenta, atque mortuis prodeſſe poſſe preces. Ea enim eſt miſericordia conditoris (etſi iuſtiſſimo ſuo iudicio non omnibus eam concedat) vt illis prodeſſe patiatur fidem alienã, quibus præter eam quã ex origine trahunt, nulla poteſt, vt inquit Auguſt. perfidia imputari: iſtis verò ſacrificia & oblationes proſint, qui cùm viuerent, vt hæc ſibi prodeſſe poſſent, meruerunt. Quibus autẽ hæc proſunt, ad hoc proſunt, vt plenior fiat peccatorũ remiſſio. Quid enim filio viduæ profuit fides ſua quã mortuus nõ habebat? Huic tamẽ profuit fides matris vt reſurgeret: ſicut etiã baiulorũ fides profuit paralytico, & mulieris Cananeæ filię à diabolo poſſeſſę. Ea enim eſt gratia cõmunioni ſanctorũ cõceſſa, vt pro inuicem ſollicita ſint mẽbra, & acceptũ gratiæ cæleſtis vigorem ſibi inuicem cõmunicent. Hinc Pſal. confidenter dicit: Particeps ego ſum omnium timentium te, & cuſtodientium mandata tua. Pſal.118.

Paruulis & mortuis proſunt ſacraméta & preces.

Gratia communioni ſanctorum conceſſa quæ.

Quòd verò Chriſtus matri fletum prohibet, & loculum attingit etiam non rogatus, id grauiſſimis de cauſſis agit. 1 Vt doceat remouendã eſſe doloris cauſſam: ſiquidem is aderat, qui mortuum in vitam reuocaret. Nam vitę & mortis habebat imperium Sap.16. 2 Vt omnibus certam ſpem faceret adeundi thronum gratiæ cum fiducia, Hebr.4. quia ſi non rogatus ſubuenit; quid non facturus, vbi cum lachrymis preces offeruntur? Iſaiæ.65. 3 Quod accedit, & ſanctiſſimi corporis contactu loculum tangit: eam eſſe eius qui peccato mortuus ſit miſeriam docet, vt niſi ipſe miſericorditer ſubueniat, nunquam à morte peccati quiſquam reſurget. Non enim ſumus idonei cogitare aliquid ex nobis, &c. 2. Corinth.3.

Cauſę cur fletum prohibuerit, & loculum attigerit Chriſtus.

3 Tertiò, Huius mortui reſuſcitatione ſeſe docet eſſe verum mortis ac vitæ dominũ, cui obſiſtere nulla potentia queat. Ipſe enim dixit, & facta ſunt: mandauit, & creata ſunt, Pſ.148. Subeſt illi cum voluerit poſſe, Sap.12. Vita in voluntate eius, Pſal. 29. Mox enim vt iuſſerit, ſubſiſtunt baiuli malarum cupidita-

tum, quibus effertur ad tumulum æternæ dānationis animus: quales sunt, quos vocat Paulus, Gal.5. opera carnis, fornicatio, immunditia, inuidia, iræ, superbia, auaritia, rixæ, dissensiones, &c. His enim qui indulserit, & Spiritu sancto destitutus fuerit, qui nō potest habitare in corpore subdito peccatis, quasi mortuus, sensu rerū diuinarū caret. Atque harū cupiditatū illecebris agitatus huc illuc rapitur, vt subsistere nequeat, donec voce Christi præuenientis voluntatē, ad peccatotu cognitionē reuocetur, & surgat. Eph.5. Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus. Nemo enim nisi illo vocāte surgit, iuxta illud Osee 13. Perditio tua ex te Israël, salus autē tua tantūmodo ex me. Illa enim est vocis & clamoris Christi efficacia, vt penetrabilior sit quouis gladio ancipiti, pertingēs vsq; ad diuisionē animæ ac spiritus. Heb.4. Efficit enim hæc nō solū, vt in malū nō progrediaris, sed etiā vt animo resipiscas, ac per verā animi conuersionē, contritionē, confessionē & satisfactionē in vitā nouā resurgas, indutus nouum hominē, qui secundū Deū creatus est, in iustitia & sanctitate veritatis. Eph.4. Augustinus serm.44. de verbis domini. Ambrosius & Theophylactus super Lucā: item Beda in homil. per mortuū peccatorē accipiūt. Mater lugens, intelligitur Ecclesia; matrē hanc lugubrem Christus cōsolatur, eius resuscitando vnicū. Exultat enim sancta mater Ecclesia de peccatorū insperata resipiscentia. Vnicus, quicunq; pœnitens est filius Ecclesiæ, id est, omnium dilectissimus.

Efficacia vocis & clamoris Christi.

Sunt autem ex hoc miraculo varij secuti effectus. Nam qui erat mortuus, & resedit ilicò velut à somno excitatus. August. Eos qui dormiunt nobis, excitare possumus vt surgant: si quis nobis sit mortuus, quantumcunq; impellimus, non surgit: quia verò Christo omnes dormiunt, ideo facilius facit à morte surgere, quàm nos dormientes à somno, quia inter dicere domini & facere, nulla distantia est, Psal.148. & cœpit loqui, quod certius erat vitæ redditæ argumentū: & redditur matri à Christo, qui dixit: honora patrē & matrē tuā, vt sis longæuus super terram. Dat viduæ solatiū, dat senescenti baculū, dat miseræ præsidium, vt rediuiuum eum domū reduceret, suis inambulantem pedibus, quem mortuum quatuor baiulis extulerat.

Effectus varij ex Christi miraculo secuti.

Sunt enim hi veræ pœnitētiæ fructus, qui sequūtur iustificatum, vt ambulet in nouitate vitæ, vt deposito mendacio loquatur veritatē, nec circumueniat in negotio fratrem suū. 1. Thes. 4. Ephes.4. Quod verò ipsum matri reddit Christus, hoc esse opinor, quod ad Rom. ait cap.6. Paulus: Liberati autem à peccato, serui estis facti iustitiæ, ne posthac regnet peccatū in eius mortali corpore, ad obediendum concupiscentiis eius, neque exhibeat membra sua arma iniquitatis peccato, sed vt exhibeat se Deo tanquam ex mortuis viuens.

Fructus veræ pœnitentiæ.

Matri mortuū viuum reddi quid sit.

Spectato-

Spectatores autem timor inuasit, viso tam insigni miraculo, à seculis inaudito, vt ex virtute verbi mox qui mortuus fuerat, resideret viuus & incolumis in loculo: & Deum magnificāt, d. *Propheta magnus surrexit in nobis, & Deus visitauit plebem suam.* Magnus propheta, vtique ille, de quo dicitur Deut. 18. Act. 7. per cuius spiritū locuti sunt omnes alij prophetæ. Maior morte, potentior inferno, atque adeò omnibus numeris magnus, qui sua infirmitate venit nostræ mederi infirmitati, suáq; mortalitate nostrā sustollere mortē. Luc. 1. Visitauit plebem suam, vt medicus ægrotum, Mat. 9. pastor ouem, Ezech. 34. Ioan. 10. Propheta magnus Christus.

Est hoc enim veræ fidei peculiare, vt opera diuina & admiretur & laudet, quorum hoc primarium est, quod auersum reuocat, peccatorem iustificat: de huius salute gaudet fidelium Ecclesia. Vera enim charitas non gaudet super iniquitate, sed congaudet veritati. 1. Cor. 13. Fidei peculiare quid sit.

EPILOGVS.

In hac historia Euangelica Domini nostri Iesu Christi maximam comperimus cum potentia misericordiam. Nam quod audimus eum defuncto elato, & viduæ eiusdem matri obuiasse, misericordia super eam esse motum, & vnico denique verbo mortuum excitasse, dedisse'que illum matri, id ipsius & misericordiam & potentiam nobis declarat, addit'que fiduciam, vt qualis erga hunc defunctum & viduam, imò & omnes alios calamitosos fuit, talem ipsum & erga nos, tum esse, tum fore, constanter credamus. Hîc nimirum certificamur, ipsum Dominum esse, & sanitatis & morborum, & vitæ & mortis. Apoc. 1. Quicunque igitur sanus est, ab ipso sanitatem habet; qui morbidus est, ab hoc curari potest: qui viuit, per hunc viuit: & qui mortuus est, per hunc reuiuiscit, Ioan. 11. Sensus mysticus est de peccatore mortuo per peccatum, quod mors animæ est. Ezech. 18. Sap. 1. Rom. 8. qui post veram resipiscentiam à Christo reuocatur ad vitam gratiæ, restituitur'q; matri Ecclesiæ. Si spiritu facta carnis mortif. viuetis, Rom. 8. Potētia Christi cum misericordia. Peccatū mors animæ.

FERIA SEXTA HEBDOMADAE QVARTAE QVADRAGESIMAE, EPISTOLA.

Factum est autem post hæc, ægrotauit filius mulieris matrisfamilias, &c. Finis Epistolæ: *Nunc in isto cognoui quoniam vir Dei es tu, & verbum Domini in ore tuo verum est.* 3. Reg. 17.

PRAESENS historia miraculi magnaliorū Dei ferè similis est cum ea, quæ cōmemorat Helisæum quoque hospitæ suæ filiū vnicum exanimem ad vitam reuocasse. 4. Reg. 4. excepto hoc, quòd hæc, de qua hîc agitur mater pueri fuit vidua: illa verò, cuius filium emortuum excitauit Helisæus, maritū adhuc superstitem habuit: & quòd alterum miraculum editum est in Israël, alterum in terra aliena, in Sidonia nimirum: illud Israëlitæ, hoc Dei clementiæ beneficium contigit extraneæ.

Crucis ergo hic præmium declaratur. Si compatimur, inquit Apostolus, conglorificabimur. In patientia, ait, vestra possidebitis animas vestras. Persecutionem patiuntur sancti prophetæ, & omnes amici Dei, sed cursum sibi à Deo præscriptum peragunt, atque brauiũ ipsum apprehendũt, 1.Cor.4.& 9. 2.Tim. 4.Act.20.Phil.3. Exemplum huius relationis sunt Helias & Heliseus, quorum encomia prosecutus est Iosue filius Sirach, in suo Ecclesiastico. Historia tria complectitur,

Virtutem & patiẽtiã suorum quomodo Deus exerceat.

1 Primò, Quomodo suorum virtutem & patientiam exercere soleat Deus, variis nempe aduersitatibus, pœnis & afflictionibus, quibus non secus ac ignis aurum eos probat. Quemadmodum hæc Sareptana vidua quæ in summa rerum inopia tẽpore famis non sine periculo propriæ salutis, Eliã hospitio exceperat, ac victu liberaliter aluerat: hoc videtur à Deo beneficiũ consecuta, quod vnico filio, cui tanquã baculo senectutis inniti poterat, inopinata morte priuetur. Vnde oblita miraculi, quo eam ministerio prophetæ toto tẽpore famis aluerat Deus, grauiter cum propheta expostulat, infirmitate naturæ, & doloris acerbitate victa, qua sanctissimi quiq; sæpius laborantes, vt Iob cap.3. quasi iniustè affligerentur à Deo, submurmurant. Imputat autem hæc filij mortẽ præteritis peccatis, sine quibus nemo viuit Eccli.7. 1.Ioan.1. non obscurè significans, peractis peccatis remanere peccati reatũ, quo iustè postulamur ad pœnam, nisi subsequens deleat remissio. *Ideone*, inquit, *ingressus es vt rememorarentur iniquitates meæ, & interficeres filium meum?* Quasi dicat: Hoccine merita sum tantis in te collatis beneficiis, vt hãc mihi gratiam referres? Pulchrè autem carnis naturam exprimit hæc mulier, quæ de rebus diuinis nõ aliter iudicare solet, quàm ex iis quæ ante pedes cernit: neque enim potest diuini consilij rationem inuestigare.

Natura carnis exprimitur.

Nicol. Lyranus ex opinione cuiusdam Rabbi.

Quidam dicunt mulierem hanc se humilitatis causa peccatricem vocasse. Nam iustus prior sui accusator est. Pro.18. Vera innocentia est, quæ se sic nouit humiliare. Bernardus siquidem super Cant. sermone 45. sic ait: Si quis innocentiam retinet, & nihilo minus humilitatem iungit, nonne is tibi videtur geminum animæ possidere decorem? Rara auis in terris, aut sanctitatem non perdere, aut humilitatem sanctimonia non excludi: & ideo beata quæ vtramque retinuit. Sic ergo mitè eius verba possunt interpretari: Vir Dei exi à me, quia prophana sum mulier, ethnica, catula, atque adeò indigna, ad quam intret veri Dei tantus cultor. Si enim mecum manseris, vnà cum filio periero, Exod.19. Luc.5.

Humilitas innocentis probanda.

2 Secundò, Complectitur admirandam Eliæ sanctimoniam, quam commendat, tum à miraculo, tum à vitæ puritate, fidei zelo, oratione, charitate, & iustitia, quibus virtutibus vsq; adeò

placuit

placuit Deo, vt Apostolo Iacobo auctore cap.5. naturæ quasi imperare videretur: nam oratione pluuiam impediuit, & eandem à Deo, suo penè arbitrio impetrauit, cuius lingua (teste B. Chrysost.) clauis cæli facta fuerat, non regibus tantum, sed ipsi quoq; morti formidini, cuius aculeum non solum ipse nondū sensit, sed eius tyrannide alios absoluit. Tanti nāque apud Deū semper vera virtus fuit, vt facilè omnia quę saluti necessaria forent, impetraret. Neque enim putabimus, aut prophetas, aut Apostolos, aut martyres prodigiosa illa, quæ fecisse passim leguntur miracula, propria virtute fecisse, fiunt enim in ipsis ab ipso Deo in illis operante, vt ostendit August. de ciuitate Dei lib.10.cap.2. Semper autem Deus tam in veteri, quàm in noua lege miraculis suam doctrinam confirmare solet, vel ad ipsam doctrinam, ipsos doctores, & auditorum fidem cōfirmandam: vel ad incredulitatem, malitiam & pertinaciam impiorum con uincendam. Signa enim Apostolo teste, non dantur fidelibus, sed infidelibus, 1.Cor.14.

Lingua Eliæ clauis cæli.

Doctrinā suā cur miraculis Deus confirmare semper voluerit.

Vt certiùs igitur mulieris fides, quæ nutare videbatur, confirmaretur, datum est hoc miraculi donū prophetæ. Perpendendæ autē sunt, quibus vsus est propheta, cæremoniæ. Non enim est vsus incantatione, magia, aut aliqua dæmonū inuocatione, more magorum Aegyptiacorum, sed oratione supplici, qua sese veri Dei esse ministrum est protestatus. Ita in Actis Apost. cap.3.4.5.7.9.& 14. Adhibet itaque propheta inuocationem nominis veri Dei, d. *Domine Deus meus etiam ne viduam apud quam ego vtcunque sustentor, afflixisti, vt interficeres filium eius?* Propheta pro hospita sua oraturus, ius hospitalitatis allegat, ac si dicat: Nosti bone Deus, etiā apud ethnicos ius hospitalitatis sanctè obseruari, adeò vt Iouem ipsum quem Deum putant, eius iuris vindicem faciant. Eia ergo ne patiaris nomen sanctum tuum apud ethnicos vilescere: quasi aut infirmior sis, quàm vt tui serui hospitæ adesse possis: aut crudelior, quàm vt eam quæ de tuis, atque adeò de te benè mereri studet, adiuuare velis. Fac, oro, gentes videāt te mortē & vitā tua continere dextera: te occidere, & ad vitā reducere: te Deum esse, faciētem mirabilia talia solum. Psal.71. Adhibet etiā visibiles cæremonias, & humilem deprecationem: *Nam expandit sese, atque mensus est super puerum tribus vicibus*, & vt septuaginta addunt: insufflauit in faciem pueri, & clamauit ad Dominum & ait: *Reuertatur obsecro anima pueri huius in viscera eius.* Quæ omnia secundum literam affectum promptū explicant. Modus hic à morte excitandi Eliæ & Helisæo vnus propemodum fuit: non enim erat per discipulum, aliā habere formam, quàm habuit suus magister. 4.Reg.2. notum est Helisęum Eliæ fuisse discipulum. Significarūt ergo his cæremoniis se plane esse ad adiuuandū promptos, viscera eorum aperta: sed

Elias quomodo miraculi dono vsus sit.

Helisęus Elię discipulus.

penes Deum esse, verbo suo & viuificare & saluare, quod denotat ipsorum ad Deum oratio.

Quibus haud obscurè præsagire etiam Spiritus S. voluit, cuius nutu est allata scriptura, nouæ legis sacramenta, quibus tanquam instrumentis mortui peccatis ad vitam reuocamur, non verbis tantum, sed visibili elementorum specie fore efficacia. Est enim sacramentum, non nudum tantum verbum, aut nudum signum elementi, sed necesse vt verbum accedat ad elementum, vt fiat sacramentum.

Miraculi Eliæ duplex effectus.

3 Tertiò, Miraculi complectitur effectum, quem duplicem fuisse proponit, scilicet: Defuncti ad vitam reditum, partim ex virtute diuina, partim ex contactu corporis viui Eliæ, qui veri Messiæ Christi typum, cum alibi sæpius, tum hîc expressit, maximè qui contactu mundissimo diuinitatis, quo sibi hypostaticôs naturam vniuit humanam, eam damnationi obnoxiam, restituto vitali spiritu gratiæ, pristinæ reddit integritati, innocentiæ, nouitati vitæ, & gloriæ. Hæc enim confert beneficia Christus, iis qui ab ipso proposita sacramentorum remedia amplectuntur, ea qua decet fide. Tollit enim præsertim baptismus, vt docet Apostolus Rom. 6. vetustatem veteris vitæ, æternæ mortis reatum, quo rei sunt omnes ex vitio originis, & cæcitatem mentis; vnde & sacramentum illuminationis à patribus appellatur. Non quidē ita, vt nulla prorsus in baptizatis maneat vetustas carnis, aut concupiscentia, contra quam bonus spiritus concupiscat. Non enim auferunt sacramēta vitæ præsentis miserias, quæ iustis ad exercitium virtutis relinquuntur, vt puer hic iterum moriturus reuixit: effectus etenim sacramentorum æternæ vitæ fœlicitatem respiciunt, non præsentis. Quo fit, vt iuxta Apostolum exterior homo noster corrumpatur de die in diem, & interior renouetur. Vide B. Augustinum lib. 3. contra duas epistolas Pelagianorum, cap. 7. & 8.

Baptismus sacramentū illuminationis.

Alterum effectum proponit, scilicet, matris in fide confirmationem, Deum pro accepto beneficio glorificantis, & veritatē propheticæ doctrinæ agnoscentis. Ita olim prædicantibus Apostolis verbum fidei, & Domino, signis & prodigiis sequētibus, sermonem confirmante, gauisa est Ecclesia, dum in gentibus gratiam fidei esse effusam agnouit, Act. 10. personarum acceptionem ablatam, medium parietem maceriæ solutum, Ephes. 2. & deletum esse chirographum decreti. Coloss. 2. vt iam sit vnum ouile, & vnus pastor, Ioan. 10. perdita oue restituta, humeris pastoris ad caulam relata, vt omnes vno ore glorificent Deum ac patrē Domini nostri Iesu Christi, qui est benedictus in secula. Amen.

EPILOGVS.

Sacra præsens historia est de miraculo quod edidit propheta Helias hospita

spita sua vidua Sarephtana, vnicum filiū baculum senectutis vita defunctum, à morte excitando. Historia declarat Deum Israël esse vnicum, verum & viuum Deum: alios Deos vniuersos, esse vanos, & diaboli spectra. Deū nobis declarat talem, qui esurientes pascit, & mortuos viuere facit. Mat. 7. Psal. 144. 146. 1. Reg. 2. Opus misericordia erga viduas & pupillos, gratitudinem, & hoc genus virtutes, nobis denique eadem historia sacra commendat.

FERIA SEXTA HEBDOMADAE QVARTAE QVADRAGESIMAE EVANGELIVM.

Erat autem quidam languens Lazarus à Bethania, de castello Mariæ, & Martha sororum eius, &c. Finis Euangelij: *Multi ergo ex Iudæis qui venerant ad Mariam & Martham, & viderant quæ fecit Iesus, crediderunt in eum.* Ioan. 11.

OMNIVM eorum quæ Christus in terris egit miraculorū, hoc est præcipuum, quod præsenti Euangelio solus Ioānes describit, in quo cùm totius religionis Christianę summa contineatur, & plura quàm breui concione cōplecti queant, præcipua tantū attigisse suffecerit. Diuinitas Christi præcipuè declaratur, cuius potētia Lazarum quatuor iam dies in monumento agentem è mortuis reuocauit, eandē potētiam declaraturus in futuro iudicio, quando mortui audient vocem filij Dei, & euigilabunt atque resurgēt qui in terræ puluere dormierunt. Philipp. 3. Complectitur autem potissimum quinque. Miraculorū omniū Christi præcipuū. Dan. 12.

1 Primò, Se etiam eos quos diligit castigare. Heb. 12. Nam Lazarū, Marthā, & Mariam Magdalenā quanquā diligeret, patitur tamē illū graui infirmitate affligi, morte opprimi, sorores verò nimio dolore ex fratris morte cōsternari: nec ante accedit quàm gloriæ suæ expedire iudicauit. Sic etiamnum Christus suos, qui de eius fauore, clementia, & benignitate sibi nimium confidūt, quandoq; deserit, vt se, suasq; vires, quid sine Christo possint experiātur. Sed mox languet natura sine gratia, imò moritur, quia nihil nisi ad peccādū valet, si lateat veritatis via. Pro. 4. Vbi verò fidei lumē animū illustrarit, tum si quæ irruant aduersa, non aliò quàm ad animarū & corporū verum medicum Christū, humilem piarum orationum nuntium mittunt, iuxta illud: Ad Dominū cùm tribularer clamaui, & exaudiuit me. Psal. 119. & 122. Hoc enim est: *Ecce quem amas infirmatur.* Huc enim dirigit fides, vt de Dei bonitate cōfidat, eique licet omnia cognoscenti necessitatē tamen aperiat suam, quia credit Deum ponere lachrymas in conspectu suo, & gemitus nostros non esse ab eo absconditos. Vide B. August. epistola 121. cap. 9. Christus quos diligit castigat.

Cæterùm ne quis sibi persuaderet Deū, statim vt orarit, aut vi orationū, aut fatali quadam necessitate adstringi, frequenter etiam charissimis aut differt, aut negat quæ petunt. Vt enim gratiæ

gratiæ donum est ipsa oratio, ita est & orationum effectus. Proinde Christus negat huius sui familiaris ęgritudinem mortiferam fore, sed ad gloriā Dei. Quibus verbis Dei patris prouidentiam commendat, qua res humanas dirigit ac dispensat. Iob 21. Thren. 3. Deinde quod afflictiones non sunt perpetuò signa Dei irati. Sap. 1. Pro. 3. Psal. 9. Posteaquam enim suos ad tempus probè exercuit, seq; occultauit, prodit demùm sua gratia in publicum, & præter omnium expectationem ex vniuersis eos eripit malis: adeò vt cum B. Paulo dicere iure optimo possint. 2. Cor. 6. Videmur ignoti, & sumus cogniti: quasi morientes, & ecce viuimus: vt castigati, & nō mortificati: quasi tristes, semper autem gaudentes: sicut egētes, multos autem locupletantes: tanquam nihil habentes, & omnia possidētes. Quapropter fidem nostram hic confirmabimus, & quæcūque aduersa, libenter patiemur, idque cùm propter immittentis amorē, tum propter certissimam secuturam consolationem.

Afflictiones nō sunt perpetuò signa Dei irati.

2 Secundò, Quia voluit Christus reipsa comprobare, quod dixerat fore, vt omnes qui in monumētis essent, audirēt vocem filij Dei, noluit sanare nec languidū, vt paralyticum in lecto, & puerū Centurionis in domo: nec mortuū in cubiculo, vt filiam Archisynagogi, Mat. 9. nec delatum iam extra portas tantùm, vt viduæ filiū. Luc. 7. sed iam fœtidum in monumēto, vt ostenderet nullum adeò deploratum esse peccatorem, qui non possit potentia redemptoris ad vitā gratiæ reuocari. Spectabat enim hoc facto discipulorū confirmationem in fide, & Iudæorū cæcitatē semel cōfundere, ne quid excusationis superesse illis posset. Porrò cùm rudes & imbecilles haberet discipulos, qui à morte nō secus atq; ab angue, abhorrerēt, imò ab ipsa Iudęa, in qua illius sæpe mors erat intētata, quod nondū mysteriū crucis intelligerēt, aut Dei consiliū in ratione humanæ salutis; tentat Christus ipsorum animos, significans timore periculi tēporalis non debere nos à beneficiis abstinere, nec non in iis quæ Dei honorem & animarum spectant salutem, amorem ac timorem cuiuscunq; postponere, admonens hominū malitiā, impietatē, ac improbos conatus, tum diuina potentią coerceri, impediri, frangi, ac mutari: tum etiā ex ipsa humanę naturæ instabilitate, iuxta horarū varietatē: proinde etiā de pessimis quandoq; benè sperādū, cùm pridie lapsi, postridie Dei gratia resurgere possint. Parabolica est locutio, qua formidinē illorū cōsolatus est, significans nihil esse metuendū iis qui Christo adhærent, qui lux est mūdi, Ioā. 8. Nā si quis vidēs lucē, non offendit, multò magis qui Christo adhæret, nisi ab eo defecerit, nō offendit, Hier. 20. Dominus autē mecū est tanquā bellator fortis: idcirco qui persequūtur me, cadent, & infirmi erunt, & confundētur vehemēter, &c. Sic luce gratię priuati, impingūt in peccata. 1. Ioā. 2.

Peccator deploratus adeò est nullus qui nō possit redēptoris potentia ad vitam gratiæ reuocari.

Christo adhærentibus nihil est metuendum.

Indicat

Indicat præterea Christus reditus sui causam, scilicet Lazari amici ægritudinē atq; mortē, cui amicitiæ & hospitalitatis iure, præsentiā suā negare nec debuit, nec potuit. Atque ideo etiā miraculi beneficio se ei succurrere debere, nisi ingratitudinis notam subire vellet. Hinc ait: *Lazarus amicus noster dormit, nostrum est ipsum excitare.* Maluit autem dominus primùm dormientem quàm mortuum dicere, vt iuxta sacræ scripturæ consuetudinē, ostenderet spem resurrectionis, 1. Thess. 4. Deo quippe omnes mortui dormiunt, quia tanquam dormientes eos exsuscitare potest: Secundò ob dulcedinem requietionis. Apoc. 14. Tertiò ob meliorationem immutationis, 1. Cor. 15. Obseruādum ex his, Christum hîc tanquā filium Dei loqui, mortē extenuando, quasi eius aculeus contra se nihil possit, Osee 13. 1. Cor. 15.

Mortui Deo dormiunt.

Quòd verò ait, *amicus noster*, significat veram membrorum Christi vnionem, veramque sanctorū communionem: qua fit, vt is qui Christi amicus est, is sit & omnium fidelium.

3 Tertiò, Vt vbique fugiendam moneret ambitionem & iactantiam, non antè miraculū hoc aggreditur, quàm ambas sorores singulari quadā māsuetudine de resurrectionis mysterio edocuisset. Imprimis autem Martham, non solum occulta inspiratione, sed etiā externa vocatione, ad se vocat, quòd sciret eius ægritudinem magnatū & principū visitatione, qui venerāt ad ipsius consolationē augeri potius quàm minui. Nā humana solatia plerunque friuola sunt & inania, Isa. 55. Quare appenditis argentū, & nō in panibus. i. cur Deo neglecto, aliunde solatiū quæritis? Ipse enim est qui consolatur in omni tribulatione, 2. Cor. 1. Accedamus ergo cū fiducia ad thronū gratiæ eius, &c. Heb. 4. Natura quidē vult vt afflictis adsimus, & charitatis humanitatisq; officiū hoc requirit, quemadmodū filios Israël in funeribus patriarcharū semper officiosos fuisse, historiæ sacræ vndiq; cōmemorāt, & Dauidē regē tradūt misisse ad cōsolandū Hanon super morte patris sui Naas, quanquā ipse in malū sibimetipsi abusus fuerit, 2. Reg. 10. sed abusus nostratū varius circa funera arguēdus & corrigendus, apud quæ rarò cogitatur de morte, parùm aut nihil recitatur de futura corporum resurrectione, sed potius omne genus petulantiæ exercetur, si quando iuxta patriæ morem contingat ad excubias circa cadauera defunctorum agendas quosdam vocare.

Solatia humana plerunque friuola & inania.

Cōplectitur autē hic dialogismus, Marthæ & Christi, de maximis mysteriis fidei & religionis nostræ cōsolationē, doctrinā, & instructionē, dū docet se esse resurrectionē. i. resurrectionis causam. 1. Thes. 4. Si enim credimus quòd Iesus mortuus est & resurrexit, ita & Deus eos qui dormierūt per Iesum, adducet cum eo. Ergo si infirmitatis, mortis, paupertatis, & miseriæ terror animū deiiciat, nō moueamur. Quoniā quidē per hominē mors,

Resurrectio nostra Christus.

mors,& per hominē resurrectio mortuorū: & sicut in Adā oēs moriūtur,ita & in Christo omnes viuificabūtur:Itē dū docet se esse vitā.i.vitæ causam.Ioā.14. Ego sum via, veritas,& vita. & Ioan.10.Ego veni vt vitā habeant,temporariā,scilicet,& æternā.Iustificatio enim,sine qua æterna vita non cōtingit,ab ipso tantū cōfertur: qua fit,vt pacem habeamus cum Deo.Rom.5. Si tamen ea quæ ad hanc comparandā sunt instituta media, amplectamur ea nēpe fide, quæ per charitatem operatur.i.vera pœnitentiæ opera producit.Credēs ergo mortuus viuit,Sap.3. Iustorum animæ in manu Dei sunt,visi sunt oculis insipientiū mori, illi autem sunt in pace: sicut non credens viuens, mortuus est,Apoc.3.Nomen habes quod viuas,& mortuus es.

Vita nostra Christus.

Cōsolatorius hic sermo est omnibus mortē horrētibus,quod Christus dicit: *Ego sum resurrectio & vita. Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, viuet; & omnis qui viuit & credit in me, non morietur in æternum.* Quo contra omnē inimici potestatē roboramur. Nunquā ergo desperandū, etsi omnia humana præsidia destituant. Non enim erit impossibile apud Deū omne verbū.Luc.1.Hac spe primi parētis animū deiectu subleuauit, cùm sopore immisso,vidit Ecclesiā Christo iungendā, & per ipsum glorificandā. Gen 2.Hac Abrahā filiū suū Isaac,in cuius semine benedicēdę omnes gentes,ad diuinū præceptū, immolare voluit, Gen.22. plenissime sciens, quia quæcunq; promisit Deus, potens est & facere.Rom.4.Iob hac spe cōfirmatus ait, cap.13. Etiā si occiderit me,in ipso sperabo,& causam suæ spei subdit, cap.19.d. Scio quòd redēptor meus viuit, &c. Hac spe animosus factus tertius septē fratrū,qui ob legē Dei ab Antiocho trucidabātur, linguā postulatus,citò protulit,& manus cōstanter extendit, & cum fiducia ait: E cælo ista possideo,sed propter Dei leges nūc hæc ipsa despicio,quoniā ab ipso me ea recepturū spero. Hæc vnica est spes quæ fideliū animos ob mortē amicorū contristatos etiā solatur. Contristamur ergo nos in nostrorū mortibus necessitate amittēdi,sed cū spe recipiēdi.Inde angimur,hinc cōsolamur:inde dolet humana cōditio,hinc sanat diuina promissio.

Sermo Christi quo se resurrectionē & vitā dicit cōsolatorius omnibus mortem horrentibus.

Horū Christus non à Martha solū,sed ab omnibus fidelibus cognitionē & fidē stipulatur, quòd sine ea impossibile sit placere Deo:per hāc autē etiā qui mortuus fuerit,delictis & peccatis,viuet per pœnitētiā,fidē,& remissionē peccatorū. Videmus autē in hac muliere quibus incremētis adolescat in homine fides ex auditu verbi Dei, & gratia Spiritus S. mentē illustrante. Nā quem antè credidit tantum vt sanctū, qui precibus à Deo quod vellet impetrare posset,etiā si mortuo sepultoque vitam, more Heliæ.3.Reg.17.& Helisæi,4.Reg.4. postulasset:& hominē,qui nisi præsens operari posset, hunc iā agnoscit vt filiū Dei,non adoptiuum,aut aliorū more per gratiā,sed naturalem.

Fides sua habēt incrementa.

Matt.

Matt.16.eadē eſt Petri cōfeſſio,d. Tu es Chriſt⁹ ille filius Dei. Facta autē hac fidei ꝓteſtatione abit,& vocat ſororē ſuā. Vera enim charitas nō ſua tantū ſalute cōtēta eſt,ſed ꝓximi quoq; ex animo deſiderat.Vnicuiq; enim mādauit De⁹ de proximo ſuo.

Charitas vera de proximi ſalute eſt ſolicita. Eccl.17.

4 Quartò,Poſt eandem cum Magdalena repetitam fidei doctrinam,interea dū,vt cupiebat Chriſtus,accurrit magnatū turba,qui futuri miraculi teſtes eſſent.Vbi eam iam accendiſſet ſpe futuri,& vera fidei cōfeſſione confirmaſſet, vt humanæ naturæ veritatē,& ſingularē quoq; erga defunctū amorē demōſtraret, conſpectis ſororū,& Iudæorū lachrymis, *infremuit ſpiritu,turbauit ſemetipſum,& lachrymatus eſt*.Heb.2.Debuit per omnia fratribus aſſimilari,vt miſericors fieret,& fidelis pontifex ad Deum. Qui affectus in Chriſto nequaquā fucati aut cōmentitij, ſed veri,nō ſecus atq; in nobis,in ipſo ex principiis naturæ oriebātur,ſed alia longe ratione.Siquidē in nobis etiā contra rationis arbitrium erumpunt: Chriſtus autē ex arbitrio rationis eos admiſit.Nam ſumma in illo erat harmonia partium ſuperiorum & inferiorum,proinde affectibus,vbi, & quādo voluit,eſt vſus. Chriſtus verò riſiſſe non legitur,quia ſaltem hoc quod ad pœnam facere potuit,aſſumpſit. Affectus & paſſiones culpæ aſſumi ab eo non debuerunt,cui culpa noſtra abſtergenda fuit.

Affectus veri in Chriſto, ſed alia ratione quàm in nobis.

Chriſtum tiſiſſe non legitur.

His autē declarauit Chriſtus,ꝙ grauiter cōmoueatur aduerſus peccati,mortis, inferni,& diaboli tyrannidē, qua omnes ab orbe cōdito ſemper oppreſſit,eamq; ſe perpetuò odiſſe.Ezech. 18.Sap.1. Pſa.29. ſed ita vt humanæ naturæ miſeriā perpetuò deplorarit,& naturā ipſam dilexerit: propter nimiā enim charitatē qua dilexit nos,venit peccatores ſaluos facere.Inſuper his quoque affectibus cōminabatur ſeu interminabatur morti ac tartaro,declarās ſe mortis morſum fore,iuxta oraculū Oſee 13.

Affectibus his quid declarauerit Chriſtus.

Proinde rogat:Vbi poſuiſtis eū?nō quaſi ignorās,cùm præſciuerit mortuū abſens, ſed vt indicet quā longè ſit à peccatorib⁹ ſalus, & lachrymatur,vt eandē charitatē nobis inculcaret. Heb.4.Nō habem⁹ pōtificē,qui nō poſſit cōpati infirmitatib⁹ noſtris,tentatū autē per omnia pro ſimilitudine abſq; peccato.

Hos tamen tanti amoris affectus perfidia Iudæorum ſiniſtrè eſt interpretata.Dicebant enim: *Non poterat is qui aperuit oculos cæci nati,facere, vt hic non moreretur ?* Ex quo loco diſcimus diuerſa hominum iudicia de noſtris factis ſufferre,nunquā enim deerunt calumniatores;quare conandum vt dignè Deo ambulemus, offendicula amputantes. Verùm aliud longè Chriſto propoſitum fuit,quàm ipſi intelligere poterant. His autem omnibus oſtendit Chriſtus, quàm ſit magnæ molis hominem praua peccati conſuetudine preſſum,in vitam reuocare,non ex parte Dei, ſed ipſius peccatoris difficultate. Peruerſi difficilè corriguntur. Eccleſiaſtes 1.

Quintò,

5 Quintò, Diuinitatis suæ potentiam, qua oratione ad patrem, & vocis potentia, (qua fœtidum & quatriduanum è spelunca in vitã reuocat,) sese verum Deum, vti ex fletu & lachrymis hominem, demonstrat, qui diuina virtute faciebat quicquid faceret, & non satanæ commercio, quemadmodum Pharisæi calumniabantur, sicque populus ipsum non Dei aduersarium, sed à Deo patre missum cognosceret. Dedit enim voci suæ vocem virtutis. Psal. 28. Vt non possit non esse efficax etiã in iis qui deploratissimi hominum iudicio æstimãtur. Est enim vox Euangelij efficax (qua auersos vocat Christus) in cordibus prædestinatorum, & fidelium. Nam potentia Dei est in salutẽ omni credenti, Rom. 1. Hac voce audita, prodit è monumento peccati per veram cõtritionem ad iustitiam, è morte ad vitam: sed ligatus adhuc manus & pedes institis: quia funibus peccatorum adstringitur peccator. Prou. 5. Psal. 118. Ablata etiamnũ benè operandi facultate: quia facies est sudario ligata, cæcitate scilicet mentis oppressa, vt malũ bonũ, & bonũ malum arbitretur. Isa. 5. Christus autem licet ipse sua gratia præueniat, & illuminet peccatorem, non tamen soluit per se, sed ministris Ecclesiæ, quibus ligandi & soluendi potestatem dedit, Matth. 18. Ioan. 20. iubet à Lazaro, sed sua voce excitato (ipsius enim gratia præuenit peccatorem, vt peccatum agnoscat & displiceat) tolli sudarium, & vincula, auctoritate clauium ministris concessarum. i. virtute sacramentorum, per quæ Deus operatur in cordibus fidelium. Sed dum sacramenta & ministros Ecclesiæ non spernunt, per quę, tanquam certissima fidei nostræ symbola & instrumenta, salutem nostram operatur Deus, vt humilibus huiusmodi signis humanæ mentis arrogantiam frangat, & in obsequio fidei captiuos teneat. Siquidem non nisi humilem, & peccata sua confitentem respicit Deus, & verbo suo obtemperantem.

EPILOGVS.

Lectio hæc historica tam salutaris quàm iucunda, ostendit vt Seruator noster Christus Lazarum amicum suum mortuum, & iam fœtere incipientem, è sepulchro euocauerit, atque reuiuiscere fecerit, non tali conatu & modo, quali Helias & Helisæus summi prophetæ mortuos pueros excitauerunt, sed solum verbo imperiosè, declarans se omnibus sanctis maiorẽ, qui non imperando, sed orando, miranda per Dei virtutẽ faciunt. Fidem Mariæ & Mathæ Lazari germanarum confortauit istoc facto, suam'que diuinitatem satis superq; declarauit. August. Inter omnia miracula quæ fecit Christus, Lazari suscitatio maximè prædicatur: sed si attendamus quis fecerit, delectari potiùs debemus quàm mirari. Ille suscitauit hominem, qui fecit hominem. Præterea ostendit Dominus hoc exemplo, horrendum esse statum hominis iam in peccatis inueterati, quanta'que pœnitudine, quot lachrymis sit opus, vt per Dei misericordiam resipiscat ad vitam innocentiæ.

SAB-

Hac dicit Dominus : In tempore placito exaudiui te , & in die salutis auxiliatus sum tui , &c. Finis Epistolæ : *Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui.* 2.Cor.6.

VATICINATVR propheta hac Epistola de gratia noui testamenti per Christum allata. Vnde neque de Cyro rege, neque de synagôga è Babylonica captiuitate liberata, intelligi potest, sed de Christo Iesu mundi Saluatore, sine omni controuersia accipi debet. Ille Cyrus typus Christi : Christus ipsa veritas. Ille dimisit populum Iuda in Palæstinam; hic dimittit vniuersos omnium nationum, omnium seculorum homines, in se credentes, in paradisum, atque patriam cælestem. Accedit huc quod Apost. Paulus sententiam capitis huius in 2. epist. ad Corinth. cap. 6. citat, atq; de Christi tempore, hoc est, de nouo testamento interpretatur. Agit autem potissimum tria. Rex Cyrus Christi typus

1 Primò, Christum proponit, qui tempore passionis sese quasi desertum in cruce pendens conquerebatur, Marc. 15. Psal. 21. à patre æterno consolationem accipientem, dum ait : *In tempore placito exaudiui te, & in die salutis auxiliatus sum tui.* Quibus verbis pulchrè significatur mysterium redemptionis humanæ, quod Christi morte & passione est comparatum, non meritis humanorum operum, sed Dei beneplacito accidisse. Vocat autem propheta tempus placitum, illud, quo Christi obedientia, qua sese ad mortem vsque crucis, Philip. 2. dimisit, placatum reddidit æternum patrem homini offensum. Diem salutis, vocat, tempus noui testamenti, quo per Christum salus parata est omnibus perfecta fide, id est, per charitatem operante, credentibus, qui reconciliati salui fiunt ab ira per ipsum. Vide ad Ephes. 2. vbi docet Christum esse pacem nostram, medium parietem dissoluisse, pacem fecisse, vt reconciliet Iudæos, ac gentes in vno corpore Deo, per crucem, & interfecisse inimicitias in semetipso. Mysterium redemptionis humanæ significatur. Tempus placitum. Dies salutis.

Hæc sunt sublimia illa mysteria, abscondita à sapientibus & prudentibus, ac reuelata paruulis, quę vt perficeret Christus, auxiliatus est ei pater. Sola enim humana natura iis peragendis non suffecisset, nisi diuinitas, per vnionem hypostaticam coniuncta succurrisset, & quia opera trinitatis sunt indiuisa, vna siquidem patris & filij diuinitas : hinc auxiliatum se pater filio dicit. Illud autem hîc obseruent studiosi, hæc non ineptè posse ad Christi membra, id est, fideles in afflictione constitutos, referri. Quod enim semel est adimpletum in Christo, hoc quotidie adimpletur etiam in nobis orantibus, Libera nos à Opera trinitatis indiuisa

malo. Nisi enim quotidie nos liberaret, Ecclesiæ ne nomen quidem adhuc superesset. Ad hanc nostram salutem & auxilium, maiestati diuinæ prompta est voluntas, quam Græci biblici Eudoxian vocant, 1. Thess. 4. Voluntas Dei est sanctificatio nostra, redemptio & gloria nostra.

εὐδοξία.

2 Secundò, Ostendit tum Christi à patre in mundum missi officia præcipua esse, vt esset in fœdus populi, id est, vt loquitur Iohannes, vera apud patrem propitiatio pro peccatis totius mundi, 1. Iohan. 2. Per Christum namque ablata est maceries simultatis, interstitium æmulationis, vt ex duobus fieret vnus populus. Fœdus hoc ipsum est nouum testamentum. Hiere. 31.

Fœdus in quod Christus est datus.

Vt suscitaret terram & possideret hæreditates dissipatas, hoc est, eas gentes, quæ habitatorem Deum ignorantia veritatis laborantes non habebant, possideret, regeret, ac gubernaret spiritu suo. Vide Hiere. 11. Vocatio gentium hoc loco exprimitur, alias etiam à prophetis prædicta, & à Deo promissa, Psal. 2. Postula à me, & dabo tibi hæreditatem gentium.

Vocationis gentium assertio.

Vt diceret iis qui vincti sunt: Exite. id est, remissionem peccatorum iis annunciaret, qui peccati vinculis detinebantur. Zachar. 9. Luc. 1. *Et qui in tenebris: Reuelamini*, id est, iis qui ignorantia rerum agendarum laborabant, lucem adferri Euangelij, qua verum Deum agnoscant, & quem misit Iesum Christum. Proprium & præcipuum Christi officium fuit euangelizare. Isa. 61. Lucæ 4. Dixit ergo captiuis: exite, hoc est, pœnitentiam agite, & remittentur vobis peccata vestra, Matth. 3. Iohan. 5. 8. Dixit etiam excæcatis, Roma. 1. reuelamini, hoc est, cognoscite lucem, viam & veritatem, Iesum nempe verbum æternum, & sapientiam Dei, illuminatorem omnium cordium. Iohan. 1. 3. 8. 9. 12. 1. Iohan. 1. Duo hæc verba præsentis lectionis, exite: reuelamini: summam complectuntur doctrinæ Euangelicæ. Illud monet, vt peccatis absistamus; hoc iubet vt bona faciamus. Psal. 30. Illud infidelitatem exuere præcipit; hoc fidem recipere, & Christum induere. Vides hîc quæ requirantur ad salutem. Vide etiam, vt cum S. Patriarchis, Prophetis, Apostolis & martyribus in testamentum & fœdus recipiaris, hæresque Dei fias, Roma. 8. 1. Petr. 1. non sola fide, sed operosa fide, qua à malis cessatur, & qua bonum opus perficitur.

Vincti & excæcati gentes sunt.

Summa doctrinæ Christianæ.

Christus etenim promissiones omnes per prophetas aut Mosen factas, quæ ad noui testamenti gratiam commendandam pertinent, adimpleuit, nobis fidelibus factus à Deo patre, 1. Cor. 1. iustitia, sanctificatio, & redemptio, ita vt per ipsum accessum habeamus ad patrem, Ephes. 2. iam scilicet in sanguine eius, 1. Cor. 6. abluti, videlicet à sordibus peccati, origi-

Promissiones suas omnes Christus adimpleuit.

tialis & actualis; sanctificati, videlicet, per spiritum inhabitantem, per quem, vt in sanctitate & iustitia coram ipso ambulemus, dirigimur: *& iustificati, videlicet à peccato*, & serui facti iustitiæ, habemus fructum in sanctificationem, finem verò vitam æternam, Rom.6.

Tum proinde ostēdit felicitatem eorum qui electi tanquam vasa misericordiæ participes erunt tantorum beneficiorum. Hi etenim, *super vias pascentur*, sanctarum scilicet scripturarum, dicentes cum propheta: Dominus regit me, & nihil mihi deerit, &c. Psal.22.

In omnibus planis erunt pascua eorum. Electis enim secundū Apostolum omnia cooperātur in bonum, iis scilicet qui secundum propositum vocati sunt sancti, Roma. 8. Summa, Nullus ibi esuriet neque sitiet, vbi Christus est pastor, qui & ipse est cibus & potus, Iohan.6. & 10. vnde sequitur: *Non esurient, neque sitient.* Maior est hæc promissio, quàm vt præsenti vitæ conueniat, in qua etiam sanctissimi calamitatibus & miseriis corporis subiiciuntur. Proinde ad cælestem illam beatitudinem est referenda, de qua Daniel. 12. Apoc.14. Matth.13. Apoc.7.

Christus pastor & pabulum.

Non percutiet eos æstus & sol. Ictus solis aut æstus, de quo hîc agitur, significat omnigenas tribulationes, quæ manēt fideles. Qui enim in Christo piè viuere volunt, persecutionem patientur. Sed perficitur oraculū hoc, quod tribulatio ea atq; tentatio sanctis in profectum vertetur. Non enim contristabit iustos quicquid acciderit illis: qui si ceciderint, non collidentur, quia Dominus supponit manū suam, Psal.36. imò sub vmbra alarum suarū proteget eos. De cōmoditate tribulationis vide Rom. 5. & 12. 1.Cor.4. 2.Cor.1.4.7.8. 1.Thess.1. 1.Tim.5.

Æstus tribulationū manet fideles.

Quia maiora sunt hæc promissa, quàm vt facilè credantur, ostendit propheta per quem hæc tanta beneficia cōtingent electis, *quia videlicet miserator eorum reget eos, & ad fontes aquarum potabit eos:* ille nimirum miserator fortis & potens, de cuius manu nemo potest capere electos, Iohan. 10. Is enim suos regit per spiritum inhabitantem, pascit nōn solo pane, sed verbo suo. Deut.6. & potat suauissimis scripturarum fontibus, scaturientibus aquam viuam. Iohan.4. Esa.13. Iohan.7. Neque verò hæc soli contingent populo Iudaico, sed omnibus vbiq; terrarum gentibus dispersis. Persuasit enim Euangelij doctrina orbem vniuersum, vt meritò cælos, terram, & montes, hoc est, omnem prorsus creaturam tanti huius beneficij causa, ad Dei laudes hortetur propheta: quia cōsolatus est Dominus populū suum, Isa.51. & pauperum suorum miseretur. Psal.9. Summa consolationis est, Messiæ aduentus, qui seclusis nostris meritis, ex singulari Dei gratia & misericordia nobis contigit. Luc.1. Tit.3.

Euāgelij doctrina orbem vniuersum persuasit.

Consolationis summa quæ.

3 Tertiò, Cōmendat insignem Dei erga suos electos amorē,

Amor Dei insignis erga suos electos.

dum tanta beneuolentia querimoniæ ipsorum respondet, qua occasione malorum præsentiũ, desertos sese esse à Deo, & Dominũ oblitum esse ipsorum, conqueruntur, idq; sumpta comparatione à matre, quæ maiori quàm seipsam amore pignora sua prosequitur, dicens: sese nunquam vocatos secundum propositum gratiæ Dei, electos ante mundi constitutionẽ, Eph. 1. & prædestinatos ad vitam deserturum. Siquidem hos tanquam vasa misericordiæ, quæ à massa perditionis sola sua misericordia secreuit, sibi sponsauit in fide, Osee. 2. & in manibus suis descripsit, Isa. 49. adeò vt licet quandoque ἀστοργία laborans mater, suorum liberorum obliuiscatur: ipse tamen suorum obliuisci nequit. Sit ita vt periclitari subinde videantur, quia cum carne, dæmone, & mundo hostibus grauissimis & potentissimis illis est perpetuò luctandum: tamen cùm in protectione Dei cæli commorentur, Psal. 90. in omnibus superant, vt cum propheta dicant: Pone me iuxta te, & cuiusuis manus pugnet cõtra me. Iob. 17. & cum Apostolo: Quis nos separabit à charitate, quæ est in Christo Iesu? Rom. 8. Hæc in genere ad Ecclesiam vniuersalem dicta sunt, in specie verò ad quemlibet fidelem. Debet ergo pro se quisque hęc verba cordi suo habere inscripta, vt ea semper in promptu habeat aduersus omnia tentatoris iacula.

Gallinæ parabola affectũ suũ erga electos exprimit Christus.

Apud Matthęum eundem affectũ sub parabola gallinæ pullos suos sedulò seruantis itidem exprimit Dominus, cap. 23. 4. Esdræ 1. Talem affectum erga plebem & subditos debent habere fideles Episcopi, pontifices, & optimates omnes. Tali fuit præditus Apostolus, qui se nutricis figuram assumpsisse ait, 1. Thessal. 2. Qui tales sunt, mercenarij non sunt, sed pastores boni. Iohan. 10.

EPILOGVS.

Tempore acceptabili & die salutis quid Deus promittat.

In hac lectione Dominus Deus cœlestis pater prædicit per prophetam suum Esaiam, tempus acceptabile, tempus salutare noui testamenti, in quo promittit se intercessiones tam Messiæ siue Christi sui (iuxta assumptam humanitatem & formam serui) Hebr. 5. quàm Ecclesiæ Christi sponsæ electæ & prælectæ, exauditurum. Promittit item se Messiam eum humilem, summè coram omni populo exaltaturum: Ecclesiæ verò sponsæ Messiæ, se omnia commoda & necessaria suppeditaturum. Hanc denique promittit se multiplicaturum, ac fore tam amplam & magnam, vt innumeri populi omnium gentium & linguarum haberet ciues & incolas, nec vnquam in æternum eandem deserturum. Aporiamur ergo, Christum huius mundi gloriæ fugitantem sequentes, sed non destituimur. Hinc abiens ait: Non derelinquam vos orphanos. Misit & nobis alium paracletum.

SAB-

EVANGELIVM. Iohan. 8.

Iterum ergo locutus est eis Iesus dicens: Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non ambulat in tenebris, &c. Finis Euangelij: *& nemo apprehendit eum, quia necdum venerat hora eius.* 1. Iohan. 1.

CHRISTVS Iudæis, quanquam desperatis, proponit consequendæ salutis remedium, si modò amplectantur. Vnde etiam linum fumigans extinguere nolens, testimonium Nicodemi & seruulorum sacerdotum, quod superiori cap. de eo dederunt, confirmaturus, suosque æmulos confutaturus, quis sit, & quid de se sentiant, manifestè aperit. Sed cùm in reprobum sensum sese tradidissent, docet sua ipsorum culpa ipsos perituros, quòd propria malitia excæcati illum nollēt recipere, quem pater æternus in mundum misisset. Agit itaque Christus in hoc Euangelio tria.

1 Primò, Suauissimam Euangelij doctrinam insinuat, cur scilicet à patre æterno in mundum sit missus: vt, scilicet, qui erat apud patrem, lumen de lumine, Deus verus, de Deo vero, Iohan. 1. vnigenitus in sinu patris, mundo variis opinionum, errorum, & superstitionum tenebris obcæcato, lux fieret, atque vt illuminaret omnem hominem venientem in hunc mundum. Hæc dicens respexit in oracula lucis quæ apud Isaiam de filio Dei extant, nempe cap. 9. 42. 49. 6. Lumen hoc luminaria magna duo in cælo cum minimis omnibus creauit. Ex hoc quoque magna luminaria, Iohannes Bapt. & Apostoli, vnà cum beatorum cohorte, lumen suum accepere: ex hoc fideles omnes lux sunt in Domino: ex hoc item lumine filij lucis appellantur, omnes Christum induti, Matth. 5. Ephes. 5. 1. Thessal. 5. Lux sunt, quia doctrina & vita Deum glorificant, quia huius mundi tenebras tam confessione quàm religione fugant. Sed sunt lux saltem in Domino, hoc est, participatiuè ex Christi gratia, & non ex proprio, hoc est, ex natura humana.

Lux Christus iuxta prophetarum oracula.

Lux sunt fideles omnes, sed in Domino.

Triplicem ob causam se dicit, lucem non particularem, sed omnium hominum. Nam quod sol est toti orbi, id ipse omnibus hominibus. Primò, illuminat, tenebras depellendo: 1. Iohan. 2. Tenebræ iam transierunt, & verum lumen iam lucet. Secundò, viuificat, calorem præbendo. Sicut enim sol vitam ac vigorem præbet omnibus corporibus, multò præsentius Christus præstat animabus. Iohan. Et vita erat lux hominum. Deut. 4. Deus noster ignis consumens est. Vnde scoriam peccati nostri & concupiscentiam, qua inuoluti sumus, exurit

Lucem se dicit Christus triplicem ob causam.

& purgat, Tertiò, dirigit, viam demonſtrando, Pſal. 42. Emitte lucem tuam & veritatem tuam, ipſa me deduxerunt, & adduxerunt in montem ſanctum tuum. Noſtrum ergo eſt accedere ad ſolem & radiantem & excaleſcẽtem, Pſal. 33. Accedite ad eum & illuminamini, &c. Filij Iſraël columnam ignis ſequentes per noctem & nubis per diem, per deſertum in terram promiſſionis peruenerunt, Exod. 13. Sic qui ſequuntur Chriſtum, non hærent amplius tenebris errorum & criminum, ſed purgati à vitiis, & illuſtrati Euangelica doctrina, habebunt lucem veram, quæ vitam præſtat animæ, Pſal. 35. In lumine tuo videbimus lumen. Hinc dicit: *Qui ſequitur me*, per fidem, dilectionem, & operum exhibitionem, quod pertinet ad omnem Chriſtianum. 1. Iohan. 2. *non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ.*

Sed quid? Lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras ignorantiæ & cupiditatis, quàm lucem fidei, & veritatis, eò quòd mala eſſent ipſorum opera. Iohan. 3. Omnis enim qui malè agit, odit, nec venit ad lucem, vt non arguantur opera eius. Noluit enim intelligere vt bene ageret, Pſal. 51. Sed Chriſtus faſtum, diuitias, gloriam, hypocriſim, & ſuperſtitionem, quibus tum Iudæi ſuam volentes ſtatuere iuſtitiam, Rom. 10. tum gentiles commutantes gloriam Dei in idolum, ſalutem ſibi pollicebantur, taxans, vt vera lux mundi docet, nec per legem, nec per naturam ſalutem hanc acquiri poſſe: ſed fide, ſpe, & charitate, quibus fit, vt Chriſtum ſequamur, in tenebris non ambulemus, & lumen vitæ habeamus.

Lux noua Chriſtus orta.

Hæc enim dulciſſima eſt piis omnibus Euangelij doctrina: Noua lux orta timentibus nomen Domini, Malach. 4. quam mundus non poteſt accipere. Quia enim per ſapientiam non cognouit Deum, 1. Cor. 1. placuit illi per ſtultitiam prædicationis ſaluos facere credentes, id eſt, veram hanc lucem per fidem amplectẽtes. Quotquot enim receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri. Iohan. 1. ſed iis qui credunt in nomine eius: quòd ſcilicet lux ſit mundi, & tenebræ in eo nõ ſint vllæ, quæ longè ſerenius & ſplendidius animos illuſtrat, quàm lucidus hic ſol, dum ſupra noſtrũ horizontem emergit. Siquidem in nobis intellectum, voluntatem, & rationem perfundit radiis ſapientiæ, iuſtitiæ, & perfectionis, vt ipſum qui factus eſt nobis à Deo patre, 1. Cor. 1. ſapientia, iuſtitia, ſanctificatio, & redemptio, ſequamur, ambulantes in ſanctitate & iuſtitia coram ipſo omnibus diebus noſtris. Luc. 1. Is enim verè ſequitur

Chriſtũ qui verè ſequatur.

Chriſtum, qui diſcit ab eo, Matth. 11. quòd mitis ſit, & humilis corde, id eſt, qui eius manſuetudinem, iuſtitiam, humilitatem, obedientiam, cæteraſque virtutes imitatur. Iis enim ſummam illam felicitatem, quam oculus non vidit, nec auris audiuit,

Isa.64. consequemur, per lumen fidei accepturi lumen gloriæ, iuxta illud, Psal.35. In lumine tuo videbimus lumen.

2 Secundò, Horrendam Iudæorum cæcitatem, qui magna malitia & pertinacia scripturis de Christo testantibus, ministris, quos ad capiẽdum Christum miserant, Iohan.7. Nicodemo, innocentiam Christi defendẽti, ibidem, & Christo ipsi, sese patri æqualem confitenti, Iohan.8.10. restiterunt, conuicit, insignem eorum blasphemiam arguens, qua non verebantur ipsum veritatis auctorem mendacij arguere. Duo autem crimina impingunt Christo, scilicet, & quòd de seipso testimonium perhiberet, tanquam arrogans suam buccinans gloriam, contra illud Prouerb.27. Laudet te alienus, non os tuum: extraneus, non labia tua: & quòd falsum diceret testimonium, qui est ipsa veritas, neminem fallens. Quia enim semel impegerant in lapidem offensionis, & petram scandali: & mentis cæcitate affecti pepigerant fœdus cum morte, & cum inferno fecerant pactum, non verentur manifestam veritatem etiam contra conscientiam opprimere.

Iudæorum cæcitas.

Blasphemia insignis Iudæorum.

Christus autem pro ea qua erat singulari clementia, nolens aliquem perire, sed omnes ad veritatis cognitionem venire, 1.Tim.2. manifestam calumniam aperta veritate confutat, ac suum de se testimonium docet patris æterni, diuinorum miraculorum, & propheticarum scripturarum testimoniis confirmari, quibus & si destitueretur, suum tamen testimonium esse verum, quia Deus est, qui nec mentiri nec fallere potest, Numer.23. Non est Deus quasi homo vt mentiatur, neque vt filius hominis vt mutetur. Hoc enim tacitè significat, dum ait: *Quia scio vnde veni, & quo vado*, id est, scio me esse filium Dei, exiuisse à patre, & venisse in mundum, relicturum mundum, & iturum ad patrem, Iohan.16. Vos autem non dignamini aperire oculos, vt cognoscatis verum lumen: hinc nescitis patrem, vnde venio, aut quò vado. Noluistis intelligere vt benè ageretis. Psal.35.

Testimoniũ suum Christus probat esse verum.

3 Tertiò, Ostendit discrimen inter priuatum iudicium, quo mundus & Christus ipse iudicat, ostendens, illud, quia secundum faciem tantùm est, erroneum, fallax, & impium esse. Decipitur enim plerunque mundus externa specie, quia non proficiscitur è spiritu Dei, sed vel ex amore, vel odio, vel inuidia. Quibus affectibus quamdiu est impedita mens, fit vt verum cernere nequeat: Omnis enim corruptus iudex, malè examinat verum. Potest hic locus intelligi vel de priuato, quo quisque proximum facilè iudicat, iudicio, quod prohibet Paulus, 1.Corinth.4. Nolite ante tempus iudicare, &c. vel de iudicio publico; quo illi qui Dei ministri sunt, pronunciant; quod rectum & iustum esse vult. Rectè iudicate filij hominum.

Discrimen inter iudiciũ mundi & Christi.

Iudex corruptus malè examinat verum.

Psal.57. Rom.13. 2.Par.19. Cuius ministros vult esse potentes, Deum timentes, alienos ab auaritia, & odientes munera. Exod.18. quia non hominis, sed Dei exercent iudicium.

Iudiciū Christi verū, iustum, & rectum.

Istud autem ostendens, quia secundū veritatem est, Rom.2. verum, iustum, & rectum esse, siquidem iustus Dominus, & iustitias dilexit, Psal.10. scrutans corda, & probās renes. Hiere.17. Quod autem ait: *Ego non iudico quenquam*, non vniuersaliter, sed secundum subiectam materiam est accipiendum. Neq; enim Christus se priuat potestate iudiciaria: siquidē pater illi omne iudicium dedit. Iohan.5. quod exercebit in secundo suo aduentu; sed non iudicat quenquam Christus, vel secundum faciem, & externam laruam, vt temerarij solent leuissimis de causis proximum iudicare, vel non iudicat hoc primo suo aduentu iudicio condemnationis: Non enim misit pater filium suum in mundum, vt iudicet mundū, sed vt saluetur mundus, Iohan.3. sed exercuit iudicium discretionis, & correctionis, ad emendationem, & non ad pœnam. Iohan.9. In iudicium ego in hunc mundum veni, vt qui non vidēt videant: & qui vident, cæci fiant. Ideo, *& si ego iudico*, inquit, *iudicium meum verum est*, quia solus non sum, sed ego & qui misit me pater. Quibus verbis Arrianos & Eunomianos, consubstantialem patri filium: & Anabaptistas & Suencfeldianos trinitatem personarum in diuinis negantes, pulchrè confutat.

Iudiciū quale exercuerit Christus.

Arrianorum & Anabaptistarum errores confutantur.

Tandem Christus eorum animos, quia calumniandi gratia quærebant de eius patre, suspensos relinquit, quia talibus non est semper ad votum respondendum. Prou.26. Ne respondeas stulto iuxta stultitiam suam, ne efficiaris similis ei. Neque me nostis, inquit, neque patrem meum: & dum me nosse non vultis, patrem nosse non potestis, nec honorare, etiam si putetis. Nam Christus expressa imago est patris, Hebr.1. Splendor est gloriæ, & figura substantiæ eius, Colloss.1. Qui est imago Dei inuisibilis, primogenitus omnis creaturæ. Formam ergo serui viderunt, formam Dei non agnouerunt. In aperto (vt ait S. August.) erat caro, in occulto verbum.

Christus nescitur & scitur.

Hæc verba locutus est Iesus in gazophylacio, hoc est, in loco oblationum pro templo, publico, docens in templo, indicans sanam doctrinam non in angulis, sed publicitus esse tradendam. Veritas non quærit angulos. *Et nemo apprehendit eum, quia necdum venerat hora eius*. Erat autem diuinæ virtutis opus, stipatum hostibus, illæsum in medio illorum manere & intactum, maximè cùm essent illi & ante pascha insidiati: non enim illis deerat impia voluntas, sed Dei nutu nō erat data facultas. Non hæc illorum erat hora, qua permittendi erant sæuire in Christum, sed altera supererat adhuc, quam præoccupare nemo potuit. Habuit enim potestatem animam suam ponendi, & iterum

Voluntas impia Iudæis nō defuit, sed nō erat data facultas.

rum

rum sumendi. Quo & nos consolatur, vt certi simus, ne capillum quidem de capite nostro posse moueri, nisi bona Dei voluntate permittente. Matth. 10. Sic nec in Iob, nisi potestate à Deo accepta, satan per malos homines in substantiam, nec per se in corpus desæuire potuit, Iob. 1.

EPILOGVS.

Seruator noster Dominus Iesus, quem Phariseorum liuor fabrum & fabri filium duntaxat esse dixit, & verum Dei filium negauit, se in hac lectione ingenuè filium Dei fatetur, idque tanta veritatis maiestate, tantaque fiducia, vt æmuli obstupescerent omnes, & nemo manus illi inijcere ausus fuerit, quòd hora eius nondum adesset. Scitum est hoc quod Theophylactus in hunc præsentem locum dicit. Crucifigi non impotentiæ, sed permissionis erat: iuxta illud Isaiæ 53. Oblatus est, quia voluit. Filium Dei se Christus ingenuè fatetur.

DOMINICA QVINTA IN PASSIONE, EPISTOLA.

Hebr. 9.

Christus autem assistens Pontifex futurorum bonorum, &c. Finis Epistolæ: *repromissionem accipiant qui vocati sunt æternæ hæreditatis.*

IN hac Epistola proprius effectus passionis Christi ab Apostolo nobis proponitur, nempe passionē eius esse totius generis humani redemptionem, quodque eundem effecerit noui testamenti mediatorem, Galat. 3. Agit autem præsertim tria.

1 Primò proponit maiestatem sacerdotij Christi à dignitate tabernaculi, oblationis, & sacrificij. Quia enim Iudæi legales suas tanti faciebant cæremonias tanquam à Deo profectas, vt præferendas æstimarent Euangelio, ita vt iustificari neminem posse putarent, nisi qui eas seruaret, vt huius epistolæ argumentum (sicut & illius quæ ad Roma. & Galat. scripta est) ostendit; magna dexteritate docet Apostolus Euangelium, eiusque cæremonias, ac Pontificem Christum multis parasangis esse præstantiora: siquidem vmbram tantum habuit lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum. Quanquam enim Moses fidelis esset in omni domo sua, fuit tamen solum minister, vnde & quos ex præcepto Dei, Exod. 29. in sacerdotes vnxit, Aaron scilicet, & filij eius neminem ad perfectum (sicut nec tota lex) adducere potuerunt, Hebr. 7. nec iuxta conscientiam perfectum facere seruientem, quando tantummodo in cibis, potibus, sanguine taurorum, variis baptismatibus, & iustitiis carnis occupabantur, scilicet vsque ad tempus correctionis impositis. Vt enim ipsi sacerdotes mortales, vnde & plures facti sunt, eo quòd morte prohiberentur permanere, ita etiam arca tabernaculi, in qua tantùm erant, Hebr. 9. vrna aurea habens manna, virga Aaron quæ fronduerat, & tabulæ testamenti: sacrificia

Maiestas sacerdotij Christi.

Lex tantum vmbra futurorū bonorū.

Arca tabernaculi.

Sacrificia. crificia quæ constabant partim ex pecoribus, vitulo, agno, hœdo & capra immaculatis, partim ex auibus, turture, columba & Oblationes. passere: & oblationes, quæ ex simila, pane azymo, & primitiis frugum Domino offerebantur, in se considerata, prorsus erant momentanea, ac planè futilia, nec vnquam propter se tantùm à Deo pręcepta, vt ostendit August. contra Faustũ Manichæum. Impossibile enim erat sanguine taurorum aut hircorum auferri peccata, Apostolo teste, & Psal. 39. Sic etiam inter cætera idem Paulus in præcedentibus, inquit: Munera & hostiæ offerebantur; quæ non possunt iuxta conscientiam perfectum facere cultorem, ad iustificationem carnis duntaxat imposita. Et cap. 10. Sacerdos easdem sæpè offert hostias, quæ nunquam possunt auferre peccata. E quibus satis perspicuum est Leuiticum seu Mosaicum sacrificium non potuisse expiare peccata, sed tantum externè satisfecisse coram politia Iudaica, hoc est, quo, qui peccauerat, recipiebatur denuò in communionem Reip. Auctor verò huius sacrificij Deus fuit, vt qui illud Israëlitis pręcepit, quemadmodum in tribus Mosis libris, videre est. At Moses eius promulgator extitit, summus verò Pontifex oblator. Cæterùm species sacrificij huius tres potissimum sunt, ac fuerunt: nempe oblatio sanguinis, holocausti, & incensi.

Sacrificium Leuiticum, non potuit expiare.

Sacrificij Leuitici tres species.

Christus autem assistens Pontifex futurorum bonorum, semetipsum exhibuit æterno patri, pro redemptione generis humani, oblationem, hostiam, sacrificium, & propitiatorium, in odorem suauitatis Ephes. 5. Atq; vt Aaronici non nisi per sanguinem animalium ingrediebantur in sancta sanctorũ, quem offerebant, non tantum pro aliorum, sed & pro suis peccatis, ita docet Apostolus Christum per proprium sanguinem ingressum in tabernaculum non manufactum. Vt autem nulla est comparatio rerum cælestium ad terrenas, æternarum ad momentaneas, ita nec vlla esse comparatio potest sacrificij, quod in cruce obtulit Christus, & quod Aaronici assueti erant offerre. Sacerdotium etenim illius erit æternum, non secundum Aaronis ordinem, sed secundum ordinem Melchisedech qui panem & vinum obtulit. Tabernaculum quod intrauit, non purpureum aut byssinum, sed cæleste, neq; sibi aut pro suis delictis hanc obtulit victimam, sed pro peccatis totius mundi. Hanc vtriusque sacerdotis differentiam vides Hebr. 7.

Comparatio nulla rerum cælestium ad terrenas.

Psal. 109.

At dixerit quispiam: Si Mosaicum sacrificium propitiatorium non potuit verè expiare peccata, in quem igitur finem institutum est à Deo? Respond. In hoc institutum est, vt esset typus veri sacrificij propitiatorij ab ipso Christo pro totius mundi peccatis offerendi. Nam cap. sequenti sic Apost. dicit: Vmbram obtinuit lex futurorum bonorum: & hìc confert illud tanquam typum cum vero sacrificio Christi.

Sacrificium Mosaicum typus veri sacrificij Christi.

2 Secun-

2 Secundò, Ex effectu, quem quotidie operatur illa sacrosancta Christi semel tãtum in cruce facta oblatio, conuincit illius efficaciam, energiam, & dignitatẽ: quia quod impossibile erat legi, & in quo infirmabatur per carnem, per carnalium affectionum dominium, id vnica tantum perfecit oblatio. In hac enim victima Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, de peccato damnans peccatum in carne, vt iustificatio legis impleretur in nobis. Causæ autem huius sacrificij sunt, Deus promissor. Isa. 53. & Christus pontifex seu oblator. Efficacia & dignitas oblationis in cruce factæ.

Oblatio veritas corporis & sanguinis eius est, quam sub speciebus panis & vini, ex institutione Christi sacerdotes Dei in Ecclesia iugiter offerunt, donec veniat Christus, ait Apost. 1. Cor. 11. De partibus verò non est quod dicamus: Nam vnicum est, perfectum, & durans perpetuò. Cedant igitur oportet omnes sanguinariæ pecudum victimæ vni illi, quam Christus in cruce patri obtulit, oblationi. Siquidem sanguis taurorum, hircorum, & cinis vitulæ lana coccinea aspersus, inquinatos mundabat solùm ad emundationem carnis, nullam vim ad spiritum penetrandi continens. Ille etenim cùm melior sit hominis pars, hostiis quoque melioribus mundandus seruabatur, non corruptibilibus, scilicet auro, argento, & lapidibus preciosis, 1. Petr. 1. sed precioso sanguine agni incõtaminati & immaculati Iesu Christi Domini nostri, qui solus per fidem 1. Cor. 6. abluit, sanctificat, iustificat, atq; aditum patefacit nobis non in tabernaculum illud Aaronicum, vel in penetralia magnifici illius templi Salomonis, quæ soli Põtifices annuatim semel tantum intrarunt, sed in tabernaculum non manufactum, id est, ad interiora velaminis, vbi præcursor pro nobis introiit Iesus, si tamen fidem, spem, & charitatem vsque ad finem firmam retineamus, ne sit in nobis cor malum incredulitatis discedendi à Deo viuo, Hebr. 3. Quanquam enim tanta sit huius sacrificij efficacia, vt omnibus ad salutem facilè sufficiat, iis tamen solummodò proderit, qui in ea qua vocati sunt vocatione sancta permanserint, bonis operibus certam suam vocationem facientes, non iis qui, vt loquitur Apostolus, filium Dei conculcauerint, & sanguinem hunc noui testamenti pollutum duxerint, & spiritui gratiæ contumeliam fecerint, Hebr. 10. Summa. Redempti sumus, non vt aut lasciuiamus, aut desideamus, sed vt Deo succincti seruiamus, & iuxta Zachariæ canticum, sine timore de manu inimicorum liberati, in sanctitate & iustitia seruiamus illi cunctis diebus vitæ nostræ. Eadem ferè dicit ad Titum cap. 2. Item, 1. Thessal. 1. Vos qui quondam eratis abalienati & inimici mente in operibus malis, nunc tamen reconciliauit in corpore suæ carnis per mortem, vt exhiberet vos sanctos & irreprehensibiles. Qui diuino

Leuit. 16.

1. Iohan. 1. Apoc. 1. 1. Petr. 3. Rom. 5.

ſpiritu prædirus eſt, intelliget quod ibidem dicitur: Conuerſi eſtis ad Deum ab idolorum ſeruitute, ad ſeruiendum Deo viuenti & vero,& ad expectandum filium eius de cælo,quem ſuſcitauit ex mortuis,Ieſum,qui eripuit nos ab ira ventura.

3 Tertiò,Docet Chriſtum, qui vnus eſt mediator ille Dei & hominum, vetus illud teſtamentum olim per Moſen in manu mediatoris populo Iudaico datum, quod in ſeruitutem generabat,trāſgreſſionem cohibebat,iram operabatur, & neminem ad perfectum adduxit, ſemel in totum abrogaſſe: ſiquidem in tabulis lapideis deſcriptum(quod eius cui dabatur animi duriciem ſignificabat) actionem externam ab opere illicito cohibebat tantum,non autem ipſam voluntatem,quę ſola dum per gratiam adiuuatur ſatisfacit legi. Id autem vt præſtaret Chriſtus, iuxta vaticinia prophetarum à Deo patre conſtitutus eſt mediator noui teſtamenti,quod in tabulis cordis carnalibus,in viſceribus,& corde,non atramento, ſed ſpiritu Dei viui ſcribitur,ſed non niſi Chriſti morte intercedente. Soli enim fideles & in Chriſto renati hoc noui teſtamenti beneficium accipiunt, dum reiecto ſpiritu timoris per ſpiritū adoptionis ſatisfaciunt legi,accepta tamē prius redemptione earum præuaricationum, quæ erant ſub priori teſtamento, & repromiſſionem accipiētes æternæ hæreditatis, vocati ſecundum propoſitum gratiæ Dei, filij effecti & hæredes. Vt autem prius illud teſtamentū non niſi ſanguine dedicatū eſt,ſed animalium brutorum; ita & nouum dedicari oportebat, quod teſtaretur nos eſſe redēptos à tyrannide diaboli, mortis, peccati,& inferni, quemadmodum vetus illud teſtamētum teſtabatur Iſraëlitas eſſe à dura ſeruitute Aegyptiaca redemptos,in peculium omnipotentis Dei admiſſos, ſub illius protectione eſſe tutos, terram illam opimam fluētem lac & mel ſe poſſidere ſola ipſius miſericordia. Quæ omnia figuræ erant temporis præſentis, noui ſcilicet teſtamenti, quo agnoſcunt fideles mortis Chriſti merito ſeſe vocatos eſſe in libertatem gloriæ filiorum Dei, in adoptionem æternæ hæreditatis, & in filios & hæredes Dei. Hæc enim præclara beneficia non potuit Aaronis perficere oblatio, non taurorum aut animalium ſanguis, qui temporaneam tantum reconciliationem ſubinde repetendam conferebat. Atqui Chriſti ſemel in cruce facta oblatio, nobis æternam impetrauit iuſtificationem, qua iuſtificati à peccato, & ſerui facti Deo, hæredes ſumus ſecundum ſpem vitę æternę,in Chriſto Ieſu Domino noſtro. Quod ſi ergo ex ignorantia, aut ex humana fragilitate relapſi fuerimus, non deſperandum nobis eſt. Nam mediator noſter eſt Chriſtus, & nouum teſtamentum ſeu fœdus per ſanguinem ſuum inter nos & Deum confirmauit, vt velit Deus pater propter filium propitiari peccatis noſtris, quoties ex animo conuerſi

Lex actionē externam & non voluntatem cohibebat.

Mediator noui teſtamenti Chriſtus.

Oblatio Aaronica imperfecta.

uersi fuerimus. Agnoscamus itaq; & amplectamur tanta Christi beneficia, eique & peccatorum fuga & innocentiæ studio simus grati, nec sinamus redemptionis nostræ pretium vnquam in nobis perire.

EPILOGVS.

Pericope epistolaris huius noni cap. habet, quomodo B. Paulus confert summum sacerdotem veteris testamēti cum Christo Iesu summo noui testamenti sacerdote, illius templum cum huius templo, illius sacrificiū cum huius sacrificio, illius denique sacrificij vim seu effectum, cum huius sacrificij efficacia. Et eò quidem perducit collationem huiusmodi: vt (quemadmodū etiam per totam epistolam ad Hebræos) fortiter probet & euincat, veteris testamenti sacerdotium ac sacrificiū typum & vmbram meram fuisse sacerdotij ac sacrificij Domini nostri Iesu Christi: huius verò sacerdotium & sacrificium ipsissimam esse veritatem atque perfectionem absolutissimam, ideóque hunc verè esse Christum seu Messiam, Sacerdotem in æternum secundum ordinem Melchisedech. Nam per suum sacrificium purgauit conscientias nostras à mortuis operibus, profligauit, aboleuit, deleuit peccata, & sanctificauit credentes, Heb. 9. Isa. 53. Rom. 8. Iohan. 17. In hunc autem finem à peccato liberati, & sanctificati sumus, vt seruiamus iam Deo viuenti, quemadmodum hîc Apostolus ait. Hoc idem sacrificium de cætero iam incruentum in altari perpetuat Ecclesia sub speciebus panis & vini, idque in Dominicæ passionis iugem memoriam ex præcepto Christi.

DOMINICA QVINTA IN PASSIONE, EVANGELIVM.

Iohan. 8.

Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico, quare non creditis mihi? &c. Finis Euangelij: *Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo.*

Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. 1. Cor. 11.

IN Euangelio hodierno euincit ipsemet Christus verus & sanctus Sacerdos, se nulli peccato esse obnoxium, & doctrinam suam veram esse: adeò valida est veritas, & nihil contra Deum possunt humana consilia. 3. Esdræ 3. Prou. 21. Quater locutus est Iudæis, Iudæi solummodo ter responderunt: vtpote qui ad quartum Christi verbum, quod responderent, nihil habuerunt. Obstruxit enim os loquentium iniqua, Psal. 62. Continet verò Euangelium quatuor.

1. Primò, Apologiam, qua Christus veritatem tum doctrinæ, tum vitæ suæ defendit contra calumniam sycophantarum. Est enim omnibus impiis familiare ex moribus æstimare doctrinam, & ex doctrina æstimare mores, quanquam ineptissimè. Nunquam enim valet argumentum à doctrina ad mores, vel econtrà. Christus itaque, vt omnibus piis, ac præsertim Episcopis, pastoribus, & concionatoribus, quos posuit Spiritus sanctus regere Ecclesiam suam, Act. 20. exemplum daret, quomodo

Apologia Christi.

Argumētum à doctrina ad mores non valet.

modo ipsos oporteat in medio nationis prauæ sine querela conuersari,& sine crimine, Philip.2. Tit. 1. quanquam nemo illorum tam innocentér viuere possit, vt coram Deo reprehédi nequeat,non contentus integritate doctrinæ suç,vitæ quoque suæ innocētiam tuetur ac defendit. Est autē obseruanda Christi innocentia,mansuetudo,& modestia,quæ tanta fuit, vt non vereatur eam etiam inimicorum iudicio exponere,dicens: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Non dedignatur ex ratione ostendere se peccatorem non esse, qui ex virtute diuinitatis poterat peccatores iustificare, Micheæ 6. Iudicium Deo cum habitatoribus terræ:Popule meus quid feci tibi?Responde. Consolatur nos summè hoc verbū. Quia enim aduersarij ne Christum quidem minimi peccati arguere potuerunt,sed totus à peccatis liber fuit, potuit verè mediatorem, imò summum sacerdotem agere inter nos & Deum,nosq; à peccatis mundare,& Deo reconciliare, quod facere non potuisset,si ipse peccatis obnoxius fuisset, quemadmodū sacerdotes Leuitici,qui necesse habebāt, sicut pro populi, sic & pro propriis delictis, orare, & offerre. Christus autē verè pōtifex est,sanctus,innocēs,impollutus,&c. & ideo per semetipsum audet ad Deum accedere,Hebr.7.

Quæstio soli Christo competens.

Nulli autem præterquam vni Christo, licet hanc proponere quæstionem,qui solus(vt habet B.Petrus 1. cap.2.) peccatum non fecit, aut nascendo contraxit, qui inter mortuos est liber, Psalm. 87. & dolum non habuit in ore. Cæteri enim omnes, (Apostolo teste Rom.3.) cùm peccauerint,vna tamen virgine, vt habet S. August. semper excepta, lib. de natura & gratia, cap.36.ac sint peccatores, tales sese agnoscere debent, & vt tales argui possunt.Iac.3.1.Iohan.1. Tamen hoc curare solicitē debent Christiani,vt sine graui crimine viuant coram mundo. Hinc B.Paulus,Ephe.5. Auaritia,autem & immunditia,ne nominetur in vobis,sicut decet sanctos. Ideo præcipit vt substrahamus nos ab omni fratre inordinatè ambulante, 2.Thess.3. imò ne cum huiusinodi cibum sumamus, 1.Cor.5.

Mariam virginem immunem à peccatis facit August.

Fons reprobationis Iudaicæ incredulitas.

2 Secundò,Aperit Christus fontē reprobationis Iudaicæ esse peccatum incredulitatis, sicut salutis est fides, ac propter insignem ipsorum incredulitatem, docet ipsos non esse populum Dei,genus electū,regale sacerdotium, & gētem sanctam,sicut olim à Deo appellabantur, dum scilicet pollicerentur sese Dei præcepta seruaturos, dicētes: Omnia quæ locutus fuerit nobis Dominus,faciemus, Exod.19. sed esse potius, vt ait Christus, filios diaboli,Iohan.8. genimina viperarū,Matth.3. sepulchra dealbata,Matth.23.& reprobos & maledicto obnoxios, quanquam longè aliter ipsi iudicarēt, nimirum sese propter patriarchas esse gentem sanctam, quod illorum essent genus, ac non posse à Deo reiici: siquidē promissiones patribus factas secundùm

dum carnem tantum intelligebant. Quod grauiter semper reprehẽderunt prophetæ: Hiere.7. Baptista, Matth.3. & Christus, etiam hic cum dicit: *Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis*. Augustinus: Noli attendere naturam, sed vitiũ. Natura ex Deo erant, vitio non ex Deo. Si verò spiritualem natiuitatem attendimus qua filij Dei gignuntur, hi soli ex Deo sunt, qui per Christum ex aqua & Spiritu sancto regenerati sunt, Iohan.3. Item hi soli ex Deo sunt, qui ex electione sunt; item qui ex prima benedictione sunt, quam accepit homo, ante peccatũ. Hi audiunt verbum Dei. hinc Iohannes Bapt. ait: Amicus sponsi, audit vocem sponsi, & gaudet, Iohan.3. Sic sponsa Cant.2. Sonet, inquit, vox tua in auribus meis. Et Dauid Psal.118. Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua! Et iterum: Bonum mihi lex oris tui, &c. Audiunt autem qui ex Deo sunt, verba Dei, non solum auribus corporis, sed & mentis affectu, & executione operis. Libenter enim audimus ipsum quem diligimus, & de ipso. Quo contra qui à Deo non sunt electi, nec ex prima benedictione sed ex maledictione sunt: hi à veritate auditum auertunt, & ad fabulas conuertuntur, 2.Tim.4. Durissima sententia, quæ nedum Iudæos damnat, sed etiam plures è Christianis. Si ex Deo non sunt, qui verbum Dei non audiunt, quis non videt quàm pauci sint electi, tametsi multi, imò omnes vocati sint. Attendat igitur quilibet conscientiam suam, quomodo affectus sit erga verbum Dei, & videbit num ex Deo sit vel non. Qui enim tantum externis auribus audiunt, nec illud menti infigunt, vel ad opus accommodant, verbum Dei audire dicendi non sunt, nec fructum aliquem referunt, quemadmodum semen quod secus viam cadit, non fert fructum, quia aut conculcatur, aut volucres comedunt illud, Luc.8. Hinc Paulus Rom.2. Non auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores. Et Iac.1. Estote factores verbi, & non auditores tantùm, &c. Alioqui seruus sciens voluntatem Domini, & non faciens, plagis vapulabit multis. Luc.12. Contrà verò: Beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Luc.11.

Iudæi ex Deo & nõ ex Deo

Verba Dei quomodo audiant qui ex Deo sunt.

Hanc autem reprehensionem semper indignè tulerunt Iudæi, & ideo tanta seueritate restiterunt, & Christum Samaritanum & dæmoniacum appellant, correptionem mansuetè & leniter illatam non ferentes; quæ maxima apud eos erant conuitia. Hos enim, vt hostes Dei, execrabantur. Summa: hoc vno verbo & doctrinam & vitam Christi, calumniantur. Doctrinam, cùm dicunt eum dæmonium habere: vitam, cùm dicunt eum Samaritanum. Nam dæmon totius veritatis hostis, mendax est, & pater eius. Samaritani autem gentiles erant in Samaria positi per Salmanasar, captis Iudæis & transla-

Reprehẽsionem semper indignè tulerunt Iudæi.

translatis, cum legis Mosaicæ obseruatione idola colentes, 4.Reg.17.& ideo duplici nomine Iudæis odiosi, tum quia terram ipsorum occupabant, tum quia idola colebant. Vnde opprobriosum erat illud nomē, quemadmodum si modò quempiam malè Christianum, Iudæum quis nominaret. Est autem id familiare omnibus impiis veram doctrinam & pios doctores persequi & accusare, eorumque vitam calumniari. Sic serui Iehu Elizeū vocant insanum, 4.Reg.9. Et Christus Matth.10. dicit: Si patremfamilias Beelzebub vocauerunt, quanto magis domesticos eius? Attendat igitur vnusquisque quantam à peccatoribus sustinuit contradictionem filius Dei, ne tu deficias, si tale quid etiam tibi contingat, Hebr.12. Quare igitur iuxta Paulum, alio in loco, non magis iniuriam accipitis? quin magis fraudem patimini? Atqui ob humana impiorum iudicia non est à vera doctrina discedendum, sed in correptione perseuerandum. Ac tum sunt maximè retundenda conuitia, quando gloriæ Dei, veritati Euangelicæ, & sacramentorum dignitati derogant, potius quàm existimationi priuatæ. Quia hæc blasphemia ab impiis Christo irrogata, gloriæ patris sui & prædicationi verbi derogabat, ideo magna seueritate illi resistit Christus. Quem vtinam imitentur ij, penes quos est publica potestas: vt sunt magistratus Ecclesiastici; Episcopi, Pastores, concionatores: & politici, reges, duces, & principes, atque adeò omnes quorum interest Christi & Ecclesiæ dignitatem tueri, quos in causis priuatis longè seuerissimos videre est, & in rebus fidei segnes, proprias iniurias grauiter vlcisci, Dei verò contumelias conniuere.

Impiis familiare pios persequi.

Conuitia quando retundenda.

3 Tertiò, Pro illata sibi iniuria rependit beneficium, & à contumeliis etiam veris temperat, & mansuetissimè respondit, hac dulci verborum mansuetudine, eos & nos quoque ad lenitatem animi reducere curans, & vt summa lenitate vtamur erga irritatos, si quo pacto furentes animos sedare possimus, Prouerb.15. Responsio mollis frangit iram, sermo durus suscitat rixas. Et Eccles.6. Verbum dulce multiplicat amicos. Dicit ergo dæmonium se non habere, gloriam propriam non quærere, & patrem honorificare. Quibus probat se dæmonium non habere, ex eo quòd in omnibus gloriam Dei quærat, & munus à Deo iniunctum in gloriam Dei exequatur. Hæc autem duo contraria sunt: dæmonium habere, & Deum honorificare. Nam dæmon Deum honorificare non potest, nec aliud ei obstat ad salutem, Matth.4. diuini honoris æmulator fuisse perhibetur. Id ideo Christus facit, vt tutò possint fideles ipsi credere, spem omnem in eum collocare, ex ipso dependere, siquidem ille vnus sit, quem proposuit Deus pater propitiatorem per fidem in sanguine ipsius, qui non suam, sed

Beneficium repēdit Christus pro iniuria.

patris

patris sui, ac omnium nostrum gloriam & salutem quærit, rationem qua eam adipiscamur proponens: quam hic collocat in cognitione, fide, & obedientia verbi sui, quod potest saluare animas nostras, Iaco. 1. quod auditu percipitur, Roma. 10. fide quæ est ex auditu, creditur. Atqui sola illa verbi fides non saluat; nisi enim obedientia subsequatur, inanis & mortua prorsus erit fides, Iaco. 2.

Potest hoc loco ostendi discrimen verbi Dei, & verbi Sathanæ, quod illud conuertat corda, Hiere. 23. sapientiam præstet paruulis, Psal. 18. præstet vitam, Deut. 8. aliaque plurima adferat commoda, quæ passim scripturæ referunt: istud verò à Deo auertat, mentem obscuret, in errorum tenebras abducat, & mortem denique adferat, vt testantur eorum exempla, qui istud in animo semel receperunt, vt Cain, Saul, Iudas, Arrius, Lutherus, Caluinus, & alij innumeri. Christus itaque hic summam totius Euangelij ostendit, quod, iuxta Apostolum virtus Dei est in salutem omni credenti Roma. 1. Et Iohan. 5. Qui verbum meum audit, & credit ei qui misit me, habet vitam æternam. Hic verò dicit: *Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non vid. &c.* Non dicit, qui audierit, sed qui seruauerit. Seruatur enim primò per fidem, deinde per externam impletionem. Porrò si quis alius sit locus, qui euertat eorum sententiam, qui solam fidem sufficere docent, certè hic est: tanta enim seueritate legis obedientiam exigit, vt neget eum beatum esse posse, qui mandata non seruarit. Morietur quidem iustus morte naturæ, quæ tam iustis quàm iniustis est communis lege naturæ, & ineuitabili necessitate, quam sancti etiam summis votis exoptauerunt, vt Dauid, Paulus, &c. non tamen morte gehennæ, sed in Deo viuet, quæ vera est vita, Eccles. 8. Qui custodit præceptum, non experietur quicquam mali, Apoc. 2. Qui vicerit, non lędetur à morte secunda. Sed vt Pharisæis, ita & hæreticis, Sardanapalis, & Epicureis est hæc doctrina hypocritica & diabolica: Negant enim veram bonorum operum iustitiam alicui prodesse, aut posse à morte redimere, contra aperta scripturarum testimonia.

Discrimen verbi Dei & verbi sathanæ.

Locus euidēs contra eos qui solam fidem sufficere docent.

Ex hac ergo Iudæorum responsione, qua dixerunt: *Nunc cognouimus quòd dæmonium habes*, primò videmus naturam impij. Sicut enim accepta contumelia, bonus fit melior; sic accepto beneficio, malus fit peior, neque id abs re Roma. 8. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, etiam si mala sint. Odientes autem Deum omnia etiam bona in malum vertunt. Deinde vides hic, quàm verè dictum sit, Eccles. 1. Peruersi difficile corriguntur. Item illud Eccles. 7. Nemo corrigere potest, quem Deus despexerit. Impij enim semper proficiut in peius. 1. Tim. 2. Postremo palàm hic fit natura carnalis hominis, qui

Natura impij & pij.

nihil nisi carnalia cogitat. Nescit aliam vitam quàm carnalem, nec aliam mortem quàm corporalem. Proinde quicquid vel de vita, vel de morte audit, tantùm carnaliter intelligit. Atqui scriptura apertè nobis duplicem mortem insinuat, quarum vna longè ab altera diuersa est. Est enim mors corporis, quæ est ipsius animæ ab ergastulo corporis dissolutio. Et hæc non tam mors, quàm obdormitio transitus, & migratio ex hac vita, atque depositio sarcinæ corporis dici debet. Altera verò mors est animæ, quæ est ipsius per culpam à Deo separatio, & per gehennam ab eius regno post huius vitæ decursum. Et hæc mors summè est formidanda. De hac loquitur hîc Christus: Mors peccatorum pessima. Mortuo homine impio, nulla erit vltra spes.

Mors duplex in scriptura insinuatur.

4 Quartò, Ad consolationem omnium eorum, qui in ipsum credunt, efficacissimis argumentis ostendit Christus suam diuinitatem: siquidem patrem, cui natura æqualis est secundum diuinitatem, habet Deum; maior est ipso Abraham patre Iudæorum; & antequam Abraham esset, ipse est. His argumentis sicuti vehementer pupugit perfidos illos Pharisæos, ita magnoperè consolatur pios fideles, qui ex fide agnoscunt se illi fidere, qui Deus sit, ac proinde & possit & velit iuuare & seruare, vt meritò cum propheta dicere possint: Tu Domine, illuminatio mea, salus mea, & protector vitæ meæ, Psal. 26.

Diuinitatem suam ostēdit Christus.

Porrò vt hæc cognoscere singularis est misericordiæ, quæ gratis præuenit, & illuminat intellectum: ita iudicij fuit propria malitia excæcatos Iudæos relinquere, vt magis ac magis impingerent in lapidem offensionis, & petram scandali, hoc est, vt contumeliis, calumniis & iniuriis adderent comminationes & verbera. Mali enim semper proficiunt in peius, 1. Timoth. 2. nec antè desistunt, quàm quod praua voluntate conceperint, perficiant. Quemadmodum ij impij, tantùm abest vt suauissima hac Christi doctrina sint conuersi, quin potius magis sunt commoti. Sed illa Dei est tum patientia, tum misericordia, quam singulari consilio hîc exhibuit Christus, vt facilè possit impiorum conatus elidere & eneruare, ne tantùm scilicet quàm velint noceant. Sicut enim sese hîc defendit ne lapidibus obrueretur, ita nouit & suos de tentatione & periculis eripere, dum aut Ecclesiæ suæ, aut ipsorum saluti expedire iudicauerit, 2. Petr. 2. Poterat quidem seipsum Christus defendere, poterat facere miraculum, vt citra vllam offensionem lapides sustinuisset, vel in eiaculatores retorsisset, imò potuisset eos perdere, quemadmodum Helias quinquagenarios, 4. Reg. 1. Verùm extenuauit se Christus vsque ad nostram infirmitatem, & docuit omnia iusta & pia esse tentanda, ne tentetur Deus. Deinde filius hominis non venit ad perdendas animas

Mali semper proficiunt in peius.

animas, sed seruandas, Luc. 19. quanquam si rem ipsam expendimus, satis pœnarum ipsis intulit, quòd se ab eis abscondit, & è templo eorum exiuit. Hinc enim nihil non malorum secutum est. Nec mirum. Quid enim boni esse potest, vbi Deus se abscondit? Vnde & per Mosen Deut. 32. comminatus est: Abscondam faciem meam ab eis. Quid enim est, quod Iudæi vsque nunc longè sunt à salute, nisi quòd Christus se abscondit ab eis? Et quid est quod & ciuitas & templum eorum corruit, quodq; & festa & sacrificia eorum cessauerunt, nisi quod Christus exiuit de templo eorum? Sic enim eis prædixit, Matth. 23. Relinquetur vobis domus vestra deserta. Obserua autem quos Christus relinquat, nempe obstinatos. Reliquit ergo Christus nobis hîc memorabile exemplum, vt cùm resistere possumus, iram superbientium humiliter declinemus. Vt enim substractione lignorum extinguitur ignis, ita absentia eius in quem quispiam ira inflammatur, sedatur & mitigatur efferuentis iræ incendium. Sanè cùm affectus iræ immoderatus suo ruat impetu in multa facinora, necessarium est vt hunc affectum intra rationis metas & leges cohibeamus. Sic monet, B. Iaco. 1. cap. Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus ad loquendum, & tardus ad iram. Et B. Paulus: Sol non occidat super iracundiam vestram. Exemplo enim Domini gloriosius est iram tacendo fugere, quàm loquendo superare. Vnde & Sapiens Prouerb. 16. Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore vrbium. Item cap. 19. Doctrina viri per patientiam noscitur, & gloria eius est iniqua prætergredi.

Iudæi cur longè sint à salute.

Obstinatos relinquit Christus.

Patientiæ cõmendatio.

EPILOGVS.

Logomachiam admodum vehementem habet hoc Euangelium inter veritatem & mendacium, hoc est inter Christum & obstinatos Iudæos. Christus veritas ipsa veritatem defendit: illi verò vtpote mendaces mendacium tuentur, veritatémque blasphemant. Acriter vtrinque certatur: at cedit tandem mendacium, & vincit veritas. Sic hæreticorum omnium, quorum dentes arma sunt & sagittæ, est scripturam in suam ipsorum perniciem torquere. Ambrosius, Augustinus, & alij omnes sancti patres, dicunt Ecclesiam, præter orationem & lachrymas, arma non habere. Donatistæ autem, Hussitæ, Lutherani, Caluiniani & alij hæretici, crudeliter pacem publicam turbare, & arma sibi vsurpare non sunt veriti, quare & ipsorum Euangelium optimo iure loricatum vocare possumus. Sed vtcunque interim ringant, veritatem extingere non possunt. Nam iuxta Psal. veritas Domini manet in æternum. Veritati eidem Iesu Christo Domino nostro, sit cum patre & Spiritu sancto, par laus & gloria, in seculorum secula, Amen.

Arma Ecclesiæ, & hæreticorũ diuersa.

FERIA SECVNDA POST DOMINICAM PASSIONIS, EPISTOLA.

Ionæ 3.

Et factum est verbum Domini ad Ionam secundo, dicens: Surge, & vade in Niniuen ciuitatem magnam, &c. Finis Epistolæ: *& misertus est Deus super malitia quam locutus fuerat vt faceret eis, & non fecit.*

HISTORIA præsens prædicationem Ionæ ad Niniuitas continet, quam missione Dei & eiusdem iussu aggressus est, nec id frustrà. Nam audientes verbum gauisi sunt, & glorificabant illud, & crediderunt Domino, egeruntque pœnitentiam, quia præordinati ad vitam, Act. 13. Tria verò continet præsentis Epistolæ historia.

Concio Ionæ ad Niniuitas cōminatoria.

1 Primò Ionæ prophetæ apud Niniuitas concionem comminatoriam, qua eos magna ignorantia veri Dei laborantes, Legis Mosaicæ cognitione destitutos, & omnibus sceleribus diffluentes ad pœnitentiam hortatur. Orditur autem etiam ex præcepto Dei prædicationem suam à terrore & comminatione futuri excidij. Malè ergo docent hæretici, pœnitentiam ex terrore iudicij diuini conceptam, constituere hominem magis peccatorem. Certè Achab 3. Reg. 21. Manasses 2. Para. 33. & Niniuitæ Ionæ 3. ex solo terrore comminationis diuinę sumpta pœnitentia iram Dei flexerunt, quanquam ea perfecta non sit pœnitentia, cui liuor annexus est, non tamen mala est, quia Augustino teste, vt seta linum aut filum, ita timor introducit charitatem, quæ tandem foras mittit timorem. Pertinet ergo ad Euangelium, non solùm gratiæ Dei, promissionum diuinarum, & misericordiæ prædicatio, vt volunt sectarij, sed etiam iustitiæ Dei, quam vbique inculcant scripturæ, comminatio, vt qui amore resipiscere nolunt, timore saltem peccare desistant, quemadmodum noster hic Ionas, cuius oratio singularem Dei proponit iustitiam, Psal. 114. & 48. qua comminatur futuram subuersionem, dicens: *Adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur*: item singularem Dei proponit misericordiam, qua pœnitentiæ spacium 40. scilicet dierum cōcedit, Rom. 2. An ignoras, quia benignitas Dei ad pœnitentiam te expectat? vt scilicet impunitatem peccandi nemo sibi temerè polliceatur, tum vt peccatis obnoxij non facilè in desperationem laberetur, scientes ipsum nolle mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat, Ezech. 18.

Euangelium non solùm gratiam sed etiā iustitiam inculcat.

Oratio Ionæ iustitiam Dei & misericordiam proponit.

Deus longanimis & iustus.

Longanimis ergo Deus tempus pœnitentiæ nobis abundè tribuit, solem suum super nos oriri facit, pascit & nutrit; aliquando etiam tanquam iustus percutit: omnia, vt tandem resipiscamus, & dignam pœnitentiam agamus, facit: denique nisi

ad

ad ipsum conuertamur, ipse nos, iuxta hoc quod Niniuitis interminabatur, penitus subuertit, hoc est, perdit. Turpe planè est nos qui Christi nomine censemur, exẽplo Niniuitarum, vt à peccatis absterreamur, opus habere, qui lux mundi esse debebamus, Matth. 5. & 6. Bone Deus, quanta est in mundo peruersitas? Christianorum est suo exẽplo Niniuitas, Babylonicos & omnes ethnicos ad sanctimoniam allicere & inducere: sed nos eorum exẽplis ad pietatem prouocari opus habemus. Illi aliud nihil nisi legem habuerunt naturalem: legem Dei & tot diuinæ gratiæ charismata nesciuerunt, & tot præclara virtutum exempla ediderunt: nos Euangelium vnà cum lege quotidie audimus, tot charismatum diuinæ gratiæ sacramentis quotidie fouemur, & ethnicis omnibus scandalo sumus. Heu mihi, quantum nos manet supplicium. Viri Niniuitæ surgent in iudicio contra generationem Christianorum, & condemnabunt eam, &c. Matth. 12. Vapulabunt enim plus, qui Domini voluntatem scientes, non faciunt.

2 Secundò, Seriam Niniuitarum pœnitentiam, quam ex fide & timore auditæ comminationis susceperunt. Nam docet scriptura ipsos credidisse Domino, prædicasse ieiunium, & vestitos sacco à maiore vsque ad minorem. O potens & efficax verbum, quo tam citò & tam efficaciter regnum destruitur sathanæ. Fortis armatus sathanas, Luc. 11. Leuiathan & Behemoth, Iob. 40. Fortius verò verbum omnipotẽs & veritas. Vide quid pœnitentiæ possit prædicatio. Exemplum habes, Act. 2. Et hîc apud Ionam, qui vix sermonem pœnitentiæ incepit, & totam ciuitatem quantaquanta erat, cepit. Per hunc enim sermonem cognoscunt electi Dei præsentiam, 1. Cor. 14.

Pœnitentia seria Niniuitarum.

Verbum ritè missorum efficax.

Verbũ pœnitẽtiæ efficax.

Non temerè autem scriptura antequam Niniuitarum pœnitentiam describat, ipsorum fidem præmittit: quia Apostolo teste, quicquid non est ex fide, peccatum est, Rom. 14. Et sine fide, impossibile est placere Deo, Hebr. 11. Quanquam enim fides non sit pars pœnitentiæ, requiritur tamen tanquam necessaria, vt sine ea perfecta pœnitẽtia constare nequeat. Est autem obseruanda horum Niniuitarum pœnitentia, qua prædicant ieiunium, & vestiuntur saccis, vt scilicet, sicut exhibuerant membra sua seruire immunditiæ ad iniquitatem, ita nunc exhibeant ea arma iustitiæ in sanctificationem, Roma. 6. Sic & peccatrix illa, Luc. 7. Quia igitur hi vel conscientia ipsorum teste, Deum offenderant luxu, ambitione, superbia, aliisq; peccatis & flagitiis, nunc eorundem detestatione ipsum sibi conciliare nituntur. Ostendit autem hic locus veram pœnitẽtiam, non esse tantùm nouam vitam, sed complecti veteris vitæ detestationem, voluntariam corporis afflictionem, lachrymas, Psal. 6. Lauabo per singulas noctes lectum meum, & deprecationem

Pœnitentia perfecta constare nequit sine fide.

Pœnitentia vera non est tantùm noua vita.

tionem admissorum criminum, Act.8. Obseruanda autem est seueritas huius pœnitentiæ, ad quam regis decreto adstringuntur,non ij tantum qui ratione vtuntur, sed etiam iumenta,boues,'& pecora, imò rex ipse,regio fastu deposito, pœnitentis habitum, saccum & cinerem ãdsumit; ex quo agnoscere licet verbi Dei potentiam omnem superbiam destruentis.

Reformationis Reipub. modus certissimus.

Vides hîc communis reformationis instar, & certissimum modum,Reipub.moderatoribus omnibus præscriptum.Nam rex trabem ex oculo suo dempsit,domum suam aut aulam primùm purgauit à peculiaribus aulæ vitiis, qualia sunt:exactio, fastus,calumnia,pompa,commessatio, & hoc genus alia:deinde plebi suæ pœnitentiam præscribit, & vt quisque quicquid haberet vitij, corrigeret, alius adulterium, alius scortationem, alius luxuriam, alius rapinam, alius furtum, alius vsuram, &c. tandem vult vt fortiter clament ad Dominum.Fiet sic demùm pulcherrimus rerum status, & reformatio morum, vbi caput primùm curetur. Nam tantisper dum caput ægrotat, cætera membra non dolere non possunt. Exemplum optimi principis etiam vides in Dauid, & aliis piis regibus & principibus veteris, atque noui testamenti vniuersis. Exempla magnatum potissimum mouere, & maximè esse efficaciæ Poëta testatur, dicens: Sic natura iubet, velocius & citius nos corrumpiunt vitiorum exempla domestica, magnis cùm subeât animos auctoribus.Tot mortibus ergo princeps mali exẽpli dignus est, quot ex plebe corrupit. E regione tot palmas merebitur, quot suo exemplo ad iustitiam erudierit. Episcopi præcipuè virtutis exemplum debent vulgo, iuxta hoc Matth. 5. Vos estis lux mundi, 1.Timoth 4.Tit.1.Sed & prophani principes sal terræ esse debent, qui si fatui fuerint, heu mihi, quantum damnum Reipub. inferent? Nihil ergo & illis superest, nisi vt tandem grauius damnentur, sic vt damnatis cæteris horrori fiant.Iudicium enim durissimum in iis qui præsunt fiet: & potentes potenter tormenta patientur.

Exemplum optimatum maximè mouet.

Ieiuniũ, saccus & cinis ad pœnitentiã pertinent.

Obseruandum hîc etiam Ethnicos nouisse ieiunium, saccum, cinerem, & clamorem in cælum ad pœnitentiam, & peccatorum expiationem pertinere,in hoc Lutheranis oculatiores hæc damnantibus.De ieiunio vide, 1.Esdræ 8.cap.Et Psal.34. Et Ioelis 2.Papisticum non est, quod ait S.August.in serm.de ieiu.Ieiunium purgat mentem, subleuat sensum,carnem spiritui subiicit,cor facit contritum & humiliatum,concupiscentiæ nebulas dispergit, libidinum ardores extinguit, castitatis verò lumen accendit. Neque hoc Hieronymi ad Cancel. Ardentes diaboli sagittæ ieiuniorum & vigiliarum frigore restringendæ sunt.Iterum idem:Dignus & victus & habitus pœnitentiæ, vt qui offenderant Deum luxu & ambitione, eorum damnatione

tione placarent, per quæ prius offenderant. Saccus & ieiunium arma sunt pœnitentiæ, &c. Hæc ille, & quidem omninò euangelicè. De sacco, quo vsi sunt sancti, lumbos eo tegendo, vides etiam, 3. Reg. 20. Esa. 20. Dauid quoque, Iob, Daniel, Nehemias, aliique illustrissimi principes ea veste sunt vsi in luctu & pœnitentia. Neque eam aspernatur testamentum nouum, Matth. 11. Supra ieiunium & vestem lugubrem, solebant etiam pœnitentes sedere in terra, quam Hebræi vocant puluerem. De hac re vide prophetam Hieremiam cap. 13. sic dicentem: Humiliamini, sedete in terra. Pertinet huc, quod de Chameuniis, hoc est, de prostratione atque recubitu in terra sanctorum patrum Catholicæ Ecclesiæ sæpè legitur. Hæc præcedentia cum oratione sibi benè consentire vides Matth. 17. Luc. 2.

Saccus.

Cinis aut puluis.

Oratio pertinet ad pœnitentiam.

3 Tertiò, Stupendam Dei erga pœnitentes misericordiam, qua donat peccata conuersis, imò vt conuertantur, & verbo suo obediant peccatores, ipse spiritu suo agit. Ostendit autem hic locus, quòd voluntatis Dei non sit mors impij, quòd nolit mortem peccatoris, & non lætetur in perditione morientium. Sed mox, vt loquitur Hiere. cap. 18. vt pœnitentiam egerit populus de peccato suo, agat & ipse pœnitentiam de malo, scilicet pœnæ, quod cogitauit vt faceret.

Iohel. 2.

Cæterùm hîc velim arrectis auribus esse nostri temporis bonorum operum oppressores hæreticos, qui fidei sic omnia tribuunt, vt operibus nihil prorsus concedant, & videant hîc Deum non fidem solam, temerariam præsumptionem, & inanem fiduciam respexisse, sed opera eorum quæ fecerant, inter quæ haud dubiè fides est: ea enim nisi adesset, opera bona quæ, Augustino teste, epistola 105. rectè merita nuncupantur, adesse nunquam possent. Fides enim prima datur, per quam cætera impetrantur. Ex fide autem profecta opera quanquam sint ipsius dona, tamen vult esse merita nostra, atque ideo ea respicit, acceptat, & coronat. 2. Corinth. 4. non vt hypocritica damnat, vt non solum malè, sed impiè docent hæretici. Si enim Assyriorum pœnitentiam respexit, vt propter eam vltionis mutarit sententiam, an quæso eorum, quos filij sui morte redemit, sanguine abluit, & per spiritum inhabitantem filios adoptionis effecit, damnabit mansuetudinem, modestiam, fidem, iustitiam, ieiunia, & chameunias? Non est profectò adeò iniquus Deus, vt obliuiscatur operis nostri, inquit Apostolus, Hebr. 6.

Operum bonorum assertio.

Opera bona rectè merita vocantur.

EPILOGVS.

Prædicationis Ionæ filij Amathi, in Geth ciuitate orti, 4. Regum 14. Iosue 19. apud Niniuitas, exitio iam adiudicatos, effectus, quis fuerit, nempe quòd per dignam operum bonorum pœnitentiam, Niniuitæ iudicium iræ Dei

 anteue-

auerterunt, præsens nobis lectio commemorat. Hanc eorum veram conuersionem pulchra triade complectitur. Primò fide, deinde opere, tertiò noua vita. Hæc est renouatio spiritus, de qua Apost. ait Ephes. 4. Hic est nouus homo, de quo idem Apostolus ait, Ephes. 2. & 4. Coll. 3. Noua creatura, Galat. 6. Hæc nouitas Deo grata.

FERIA SECVNDA DOMINICAE PASSIONIS, EVANGELIVM.

Iohan. 7. *Audierunt Pharisæi turbam murmurantem de illo hæc, & miserunt principes & Pharisæi ministros, vt apprehenderent Iesum, &c.* Finis Euangelij: *Hoc autem dixit de spiritu, quem accepturi erant credentes in eum.*

CHRISTI misericordiam & iudicium hoc Euangelium pulchrè proponit. Misericordiam in eos qui accommodant sese gratiæ diuinæ, quales fuere vulgus Iudæorum, qui certa coniectura cùm ex prædicatione, tum ex miraculis eius cognouerũt eum esse Christum, hoc est, Messiam promissum. Vnde etiam dixerunt: Christus cùm venerit, nunquid plura signa faciet, quàm quæ hic facit? Iudicium in ipsos qui rebelles fuerunt lumini, quales erant principes & Pharisæi, odio & auaritia atque fastũ excæcati. quare infra dixerunt: Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? si dimittimus eum sic, omnes credent in illum. Contra tam peruersos iudices fulminat Isaias: Væ illis comminando, cap. 5. Dominus quoque Iesus idem facit Matth. 23. Proponit autem præsens Euangelium quatuor.

1 Primò, Iudicium, quo impium magistratum, qui fidei doctrinam, gratiam Euangelij, & miracula à Christo facta in confirmationem vtriusque opprimere nitebantur, perstringit magna verborum acrimonia: quibus, nisi prorsus in reprobum sensum dati fuissent, meritò debuerant resipiscere. Nam cùm magistratus tam ciuilis quàm Ecclesiastici officium sit, istius Rempub. regere & tueri, non tam armis, gladio scilicet & bello, quàm prudentia, iustitia, scilicet & æquitate: huius verò Rempub. pascere & docere, & operibus, & verbo Dei, & exemplo, 1. Petr. 5. (istiusmodi enim alimento, si destituantur, oues pereunt, Hiere. 12, 23. Ezech. 33. 34.) hi impij magistratus, missis ministris, quibus in Reipub. defensionem vti debuerant, ad seditiosos, maleficos, homicidas, plagiarios, & veneficos tollendos, hos armata manu in Christum, Dei filium, pacis auctorem, eum qui nulli nocuit, eum qui omnibus profuit, & omnia bene fecit, mittunt, sola eos impellente inuidia, quia, scilicet, audierunt turbam murmurantem de illo & colloquentem: Esto quod non sit Christus, at cum venerit, num melior erit? num plura signa edet quàm hic?

Magistratus ciuilis & Ecclesiastici officium.

Diaboli

Diaboli euidentissima inuidentia hæc est, qui synagogam inflammauit & armauit contra veritatem, & contra salutarem religionem Iesu Christi, quæ olim etiam tam immanis fuit inter Ethnicos quos in tam crassa & fœda idololatria per tot secula detinuit, vt nec passus sit vel scintillam fidei inter gentes irradiare: vnde Socratem & Senecam vnius veri & vini Dei nudos saltem confessores curauit è medio tolli. Sic Israëlem eodem liuore à vera Dei fide eiusque vero cultu olim ad fœdam idololatriam Hieroboamicam pertraxit. Sic nec nunc religionem & fidem Ecclesiæ Catholicæ Rom. intentatam relinquit, nec contentus est eandem per ethnicos tyrannos impugnare exterius, sed etiam intrà hæreses & schismata excitat, omni externa tribulatione pestilentiores. Circuit enim aduersarius tanquam leo rugiens, quærens quem deuoret, cui resistite fortiter in fide, ait B. Petr. 1. cap. 5. Diaboli inuidentia cõtra veritatem.

Est quidem magistratus officium seditionem & turbas è Repub. tollere, sed quæ in eius perniciem vergunt, non autem impedire progressum veræ fidei, & piæ doctrinæ, qualis erat ea quam Christus in mundum tulit. Vtinam huius impij magistratus temeritatem non multi imitentur, qui persequuntur eam doctrinam, quam Christus docuit, quam Ecclesia Romana semper est amplexa, & contra impios errores defendunt, hæreticos tuentur. Contra huiusmodi acriter agit, Ezech. 22. Principes in medio eius quasi lupi rapientes prædam ad effundendum sanguinem, & ad perdendas animas, & auarè sectanda lucra. Principum quorundam temeritas.

Obseruabis hoc loco contra eos qui ad ciuilem magistratum pertinere volunt, controuersias de religione cognoscere, hos ministros ab Ecclesiastico senatu, & non à ciuili fuisse missos, iuxta præceptum Deut. 17.

2 Secundò. Misericordiam quam ostendit ferendo patienter horum satellitum impios conatus. Cùm enim posset aut propria virtute, vt olim Chore, Dathan, Abyron, Num. 16. viuos submergere, aut turbis trucidandos prodere, maluit sua patiẽtia ad pœnitentiam inuitare, vt significaret doctrinam Euangelij non esse sanguinariam, non spirare seditiones & cædes, non excitare in repub. tumultus: sed hæresi hoc esse proprium, vt testantur facta Donatistarum, Circumcellionum, Zvvynglianorum, Caluinistarum & Anabaptistarum, qui variis, non olim tantùm, sed nunc quoque cladibus imperia, regna, magistratus, Respublicas, & ciuitates opprimunt, prætextu Euangelij, nec vllus vnquam ganeo fuit, qui tantis abundarit lœdoriis, atque hodie noui Euangelistę, tam scribendo quàm loquendo, exundant. At non sic Christus, Apostoli, discipuli & martyres, quorum sanguine aspersa succreuit Ecclesia: in illis enim non mur- Euangelij doctrina non est sanguinaria, sed hæreticorum.

mur resonat, non querimonia, sed corde tacito mens benè conscia, conseruat patientiam.

Christus itaque hîc non ad arma, gladios, saxa, & cædes confugit, sed ad potentiam verbi Dei, quæ facilè omnes aduersarias potestates coërcet, & reprimit, vt ait Apost. Paulus 2. ad Corinth. 10. Arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo, ad destructionem munitionum, &c. Cæterùm quia indigni erant hi ministri, qui nudam veritatem audirent, quod sciret eos calumniaturos, obscurè illis proponit mortem se non ipsorum, sed suo arbitrio subiturum, alludens ad prophetiam Esaiæ cap. 53. & diuinitatem quoq; suam indicat, dum ait: *Vbi ego sum, vos non potestis venire*. Timeamus ne & nobis dicatur: Quò ego vado, non potestis venire, cùm tamen Christus dicat: Vbi ego sum, illic & minister meus erit, Iohan. 12.

Potentia verbi Dei.

3 Tertiò, Miscet autem Christus clementem hanc misericordiam, ne quis vbique impunitatem peccandi sibi polliceretur, terribili quadam comminatione futuri iudicij, dum ait: *Quæretis me, & non inuenietis: & vbi sum ego, vos non potestis venire*. Cui enim nec ad gloriam, nec ad patrem, nec ad iustitiam peruenire licet, huic parata haud dubiè est terribilis illa expectatio futuri iudicij & ignis æmulatio, quæ consumptura est aduersarios, Hebr. 10. 2. Petr. 2. Sed hæc est excæcatæ carnis natura, vt Dei iudicium & seueritatem non agnoscat, sed rideat: Vnde rogant impij: *Quo iturus est, quia non inueniemus eum? Nunquid in dispersionem gentium, & docturus gentes? Quis est hic sermo quem dixit: quia non inueniemus eum?* Quibus satis declararunt nimiam mentis cæcitatem, quæ impediebat quo minus eis luceret verbum veritatis, & illuminatio Euangelij, 2. Corinth. 4. Cæcitas enim ex parte contigit in Israel, Roma. 11. exigentibus id ipsorum meritis, quia nunquam nisi desertus deserit Deus. Quos verò deserit, hi dantur in reprobum sensum, in desideria cordis, & in passiones ignominiæ, Roma. 1. Vt videre licet, non solùm in Iudæis istis, qui olim populus Dei, quorum erant adoptio, gloria, testamentum, legislatio, obsequium, & promissa, Roman. 9. cùm nunc his omnibus exciderint: sed etiam in omnibus impiis Christianis, qui verbis fatentur se nosse Deum, factis autem negant, ad Titum 1. & in omnibus hæreticis, qui veritatem Dei in mendacio detinent, adulterantes verbum, Roma. 1. 2. Corinth. 4.

Natura excæcatæ carnis.

Deus nunquam deserit nisi desertus.

Iudæi hîc inscij suis verbis vaticinantur, teste B. Augustino, Euangelium salutis gentibus pronunciandum, & gentes ad fidem Christi venturas, se verò dispergendos. De dispersione Iudæorum habes, Iacobi 1. Gentes in vnitatem fidei assumen-

Iudæi inscij vaticinantur gẽtibus Euangelium pronunciandũ.

ſumendas vides Iohan. 11. Aſſumptas verò vides in epiſtolis Pauli omnibus. De vocatione gentium habes Oſeę 2. Rom. 9. Item Iſaiæ. 65. Rom. 10.

4 Quartò, Quod in nouiſſimo feſtiuitatis die, qui ſumma frequentia ſummaque religione celebrari conſueuit, Numer. 29. quo peracto ſuam quiſque domum repetere gaudet, Chriſtus in templo ſtando & clamando, immemor omnis iniuriæ, non deſinit inuitare ad ſuauiſſima Euangelij flumina ſitientes, argumentum eſt magnæ illius in naturam humanam miſericordiæ, bonitatis, & clementiæ, qua nolens aliquem perire, ſed omnes ad veritatis cognitionem venire, 1. Timoth. 2. inſigni metaphora omnia beneficia Spiritus ſancti, quibus in credentibus eſt efficax, proponit, & qua ratione haberi queant, oſtendit: ſcilicet, dum ſitientes, laborantes, & onerati, Matth. 11. ad Chriſtum accurrant, ſepoſito faſtu propriæ iuſtitiæ, & agnita infirmitate naturæ, quæ medico indiget, quia ſana non eſt, Matth. 9. Neque enim vacat ratione quod Euangeliſta diem quo hæc acta ſunt expreſſit. Eo, inquit, die cùm populus creber conflueret, atque ipſum templum frequentatet, Dominus Ieſus ſtabat in templo, & clamabat, tanquam viaticum, feſtiuitate finita, abituris daturus, vt ait Theophylactus. *Si quis ſitit veniat ad me, & bibat.* O certum & ſacrum viaticum. Potus viatoribus commodior eſt. At via eſt vita præſens, nec non militia quoque præſens vita eſt. Pauci, ait Iacob, ſunt mihi dies, & ij ærumnoſi. Tranſit enim mundus & concupiſcentia eius. Cui ergo hæc conſideratio non moueat ſitim? Mouebit ſanè, modò ſaxis non ſimus duriores, hoc eſt, modò in malitia non ſimus planè pertinaces & bis mortui. Conſideratio iſtæc mouit ſitim prophetæ Dauidi, ſic dicenti: Sitiuit anima mea ad te Deus. Item: Satiabor cùm apparuerit gloria tua. Cætera hæc caduca tam non ſatiant quàm ſomnus comeſſationis. Chriſtus noſtra expectatio, pax, quies, gloria, & omnia: Chriſtus fons vitæ & iuſtitiæ, auctor gratiæ, fortitudo noſtra, ſalus noſtra, & omnia. Omnibus ſe offert, qui pro omnium ſalute venit, Iſaiæ 55. Omnes ſitientes venite ad aquas. Exigit autem pro tanto hoc beneficio aut viatico Chriſtus non aurum, vel argentum, vt eſt Iſaiæ 44. & 55. ſed fidem, bonam voluntatem, & obedientiam mandatorum, quæ licet nemo adferre poſſit, niſi ab ipſo Chriſto acceperit. vt enim initium fidei, quæ prima datur, per quam cætera impetrantur, non niſi ex Deo habemus: ita nec initium bonæ voluntatis; quia tamen liberi arbitrij ſumus, quo fit, vt ſæpius hæc bona reiiciamus, ne quem cogere videatur, acceſſum libertati noſtræ relinquit. Qui ſitit & eſurit, Iſaiæ 55. Apoc. 22. veniat (vt interpretatur Augu-

Beneficia Spiritus ſancti, omnia inſigni metaphora propo nit Chriſtus.

Viaticū dedit Chriſtus à feſtiuitate domum repetentibus.

Pſal. 35.

Augustinus) non pedibus corporis, sed affectu cordis: nec migrando, sed amando, & bibat, comedatque. Bibere aut comedere est credere, sic enim exponit Euangelista: *Hoc autem dixit de spiritu, quem accepturi erant credentes in eum*. Igitur si afflictio, paupertas, mors, conscientia, & iudicium Dei, premant; bibe per fidem ex fonte scripturarum, clamantium ad afflictum: Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, &c. Psal. 90. ad pauperes: Scit pater vester quod his omnibus indigetis, Matth. 6. ad mortuos: Ego sum resurrectio & vita, Iohan. 11. ad timidas conscientias: Eum qui venit ad me, non eiiciam foras, Iohan. 6. ad Dei iudicium expauentes: Non misit Deus filium suum in mundum vt iudicet mundum, Iohan. 3. Ideo, inquit Christus, *qui credit in me*, non inani aut imaginaria fide, sed *sicut dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ*, quia nescit tarda molimina Spiritus sancti gratia, qua fideles non tantùm in baptismo, vbi copiosissimè hanc percipiunt, sed & in vera perfectaque pœnitentia perfunduntur, vt ferantur ad omnia pietatis & bonorum operum exercitia. Viuit enim in eis, vt ait Paulus Galat. 2. Christus: cuius spiritu diffunditur charitas in cordibus ipsorum, qua impellente diligunt Deum ex toto corde, ex tota mente, &c. & proximum sicut seipsum, Matth. 19. Hic videmus quid sibi velit, haurire aquam ex fontibus saluatoris, apud Isaiam cap. 12. Item quid sibi idē propheta velit cap. 44. dicens: Effundam aquam super sitientem, & fluenta super aridam. Quod si Petri linguam, Pauli impetum, Stephani sapientiam consideraueris, quos dicentes nihil effugit, sed omnes sequuntur tanquam à fluminibus quibusdam impetu ruentibus rapti, flumina de ventre eorum fluere, fontesque saluatoris scaturire non dubitabis. Hæc vera sunt flumina, quæ de cordibus fidelium fluunt, quibus irrigatur Ecclesia, sanctificatur ab operibus mortuis, defenditur aduersus hæreticos & schismaticos, qui suauissima hæc fluenta, quæ non secus, atque aquæ Siloë fluunt, cum silentio gustare nequeunt: eò quod delectentur turbidis & lutosis fluminis Nili aquis, id est falsarum opinionum, & hæreseon. Contra quos Dominus rectè conqueritur, Hierem. 2. Duo mala fecit populus meus; me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.

Bibere de fonte Christi quid sit.

2. Para. 16.

EPILOGVS.

Certat hîc iterum Dominus Iesus cum Iudæis contentiosis, propter veritatis testimonium. Sic de veritate clarè loquitur, & tanta maiestate eam asserit, vt ij qui ad capiendum eum venerant satellites, ipsum non contingerent, imò mutatis animis summè approbarent. Nunquam audiuimus, inquiunt, hominem sic loquentem, vt ille loquitur. Quis possit huiusmodi

viris

viris manus violentas iniicere? Ex quo satis clarè etiam patet, nec peruersos quicquam moliri posse contra dispositionem diuinam. Hinc Isa. 46. Consilium meum stabit, & omnis voluntas mea fiet.

FERIA TERTIA POST DOMINICAM PASSIONIS, EPISTOLA.

Quod cùm audissent Babylonij, indignati sunt vehementer: & congregati aduersum regem, dixerunt: Iudæus factus est rex: Bel destruxit, &c. Daniel. 14.
Finis Epistolæ: *Porrò illos qui perditionis eius causa fuerant, intromisit in lacum, & deuorati sunt in momento coram eo.*

HVIVS Epistolæ historia manifestè tradit, quomodo electos suos, quos in hoc mundo nonnunquam patitur in varia incidere vitæ discrimina, mirabiliter periculis & tentationibus eripiat: & ipsos malorũ auctores in proprium rete quod pedibus aliorum tetenderunt, coniiciat, incidantq; in foueam quam fecerunt. Proponit autem historia potissimùm quatuor.

1 Primò, Impiam Babyloniorum contra regem (siue ille Balthasar siue aliquis Dariorũ fuerit) & Danielem seditionem excitatam, non pietatis, aut veræ religionis, vel publicæ tranquillitatis causa, sed idololatriæ, impij dæmonum cultus, & falsæ superstitionis. Vnde secundum Græcum exemplar aiunt: Iudæus factus est rex, Bel destruxit, draconem interfecit, & sacerdotes occidit. q. d. Dignus qui cum Daniele pereat. Itaque congregati contra regem, cuius erat veram religionem tueri, falsam abolere, quod grauiter opera Danielis erat executus, auctorem ipsum mutatæ religionis ad supplicium exigunt. *Trade, inquiunt, nobis Danielem, qui Belum destruxit, & Draconem interfecit, alioquin interficiemus te, & domum tuam.* Ex quo loco videmus ex abusibus & hæresibus etiam piis regibus & sanctis prophetis & doctoribus imminere pericula. Nam si præcedentia huius historiæ perpendamus, facilè constabit, non solam religionem huius seditionis causam dedisse, sed ipsorum qui aris præerant quæstum & ventrem. Ita hoc nostro infelici seculo varios peperit tumultus, sub prætextu religionis, ambitio & auaritia hæreticorum: qui dum reformationem religionis pollicentur, aliud nihil tentant, quàm vt turpes harpyiæ thesauris Ecclesię insidientur, cuius rei exempla manifestissima sunt ipsi Anabaptistæ, Suencfeldiani, Euthousiastæ, & Caluinistæ, qui variis seditionibus contra legitimam potestatem excitatis, imperia & regna tantùm non subuerterunt, sed etiam Pontifici summo totique clero omnem auctoritatem adimere conati, ecclesias & monasteria euerterunt: in quos optimè quadrat hoc

Aulicorum clamor cõtra Danielem.

Abusus & hæreses Ecclesiæ & imperio sacro periculosæ res sunt.

Ambitio & auaritia hæreticorum Ecclesiam turbat & regna.

Poëti-

Poëticum: Quas sacras ædes pietas construxit auorum, Has nunc hæredes vastarunt more luporum.

Sed qui Iacobum ab Esau manibus liberauit, qui Ioseph ex fratrum suorum inuidentia, qui Mosen ex aquæ interitu, Israëlem ab Aegyptiorum exercitu, Danielem è lacu leonum, & electos alios ordine omnes è suorum æmulorum insidiis liberauit, idē etiam Imperatori Maximiliano & Regi nostro Philippo serenissimis, Christianissimis & Dei pręcipuè timentibus totius Christianismi præcipuis Monarchis præsens erit; idem Pontifici & Episcopis reformationem meditantibus, religionem orthodoxam asserentibus, etiam in medio leonum, inque spelunca fœda aderit, & inde eos gloriosè eripiet: pro quorum felici statu, catholicos adhortor omnes, vt cum Ecclesia fideliter orent ac dicant: Dominus conseruet Pontificem nostrum, & viuificet eum, & beatum faciat eum in terra, & non tradat eum in animas inimicorum eius. Item: Domine saluos fac Imperatorem & regem, & exaudi nos in die qua inuocauerimus te, &c.

2 Secundò, Regis facilitatem, qua non tantū non restitit, sed cessit seditiosorum hominum furori, & innocentem, iustum, & sanctum virum desideriorum Danielem, S. Susannę patronum, ipsorum ludibrio permisit, quemadmodum Pilatus volens satisfacere turbæ, dimisso Barraba, tradidit illis Iesum, quum debuisset auctoritate regia fortiter ipsorum obsistere conatibus; iuxta verbum Sapientis Eccles. 7. Noli quærere fieri rex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitatem. Vnde & grauissimè peccauit, quòd innocentem non tantùm non defenderit, sed impiis ad supplicium tradiderit. Quanquam enim maioris vitandi mali causa subinde minus malum sit eligendum, nunquam tamen sunt facienda mala, vt inde veniant bona. Caput enim suum propter verum Deum omni periculo vltrò opposuisset, & virum sanctum protexisset, nedum non tradidisset. Est enim contra verbum Dei: Innocentem & iustum non interficies, Exod. 23. Daniel. 13.

Regis est protegere innocentes.

Malè ergo reges, iudices, & magistratus, etiam publicæ, vt putant, tranquillitatis causa, innocentem aut opprimunt, aut opprimi sinunt. Alioqui, vt Caiphas à Domino iudicandi, qui censuit vnum hominem mori debere, ne tota gens periret, Iohan. 11. Exigit enim id verbi Dei auctoritas, iustitia, & æquitas, vt cedat potiùs iudex officio, quàm in necem consentiat, aut sententiam pronunciet, contra innocentem, vt ostensum est ex Ecclesiastico. Hic rex Babylonius solo metu seditionis excitatæ, priuationis regni, & mortis comminatæ perculsus, innocentiam opprimi patitur, ipsumque Danielem, leonibus obiici sinit. Non enim hîc excusandi locum, neque causam di-

cendi superesse sibi persuadebat, quia in cursu erat furor. Vnde agnoscas ingenium eorum, qui ea quæ mundi sunt, diligunt: hos enim vel leuissima, vt à recto discedant, tentatio adigit. At verò qui supra petram, id est, Christum, iam sunt firmati, hi quiduis perferunt potiùs quàm iustitiam deserant, & quanquam, vt est Matth. 7. descendat pluuia, veniant flumina, & venti spirent tentationum, non tamen cedunt.

3 Tertiò, Exemplo Danielis, docet singularem Dei erga suos electos sollicitudinem & prouidentiam. Qui enim pullis coruorum ipsum inuocantibus rotis alimoniam suppeditat, is suorum curam, qui toti ab ipso pendent, nunquam deponit. Vt enim hîc Danielem pauit ministerio angeli, & Abacuc; sic olim Israëlitas in deserto manna cælesti, auibus & carnibus: nec non Eliam in persecutione Iesabel per coruum pane, & carnibus cibauit, vt meritò debeant fideles, quos subinde miserè cura victus, & sollicitudo rei familiaris angit, spem omnem & cogitatum in ipsum proiicere, Psal. 54. scientes quoniam ipsi cura est de nobis, 1. Petr. 5. Quanquam enim subinde suos paupertate, inedia, aduersitate, & morbis ita excruciet, vt prorsus ipsorum curam abiecisse videatur, quemadmodum de Daniele iudicasset mundus, vt etiam de Apostolis, 1. Corinth. 4. agnoscere tamen ex fide debent, huiusmodi tentationem ad probationem, peccati vindictam, exercitium virtutum, & meriti augmentum fieri, vt certius in ipso fidere discant, & agnoscant ipsum esse, qui & possit & velit ipsos de tentatione eripere. Nam qui leonum ora ac famem comprimere potuit, is quæcunque pericula, hostes, calamitates facilè supprimet, si modò vt Daniel, nos ei totos credamus.

Sollicitudo singularis Dei & prouidentia erga suos electos. Ezech. 8.

Tentationes & probationes cur electis suis Deus immittat.

Poterat quidem Deus aliunde pascere Danielem prophetam suum, vel pluendo illi manna, vel mittendo per coruum. Sed discophorum (vt prophetam Abacuc hîc vocat S. Hieronymus) Iudæum & eum prophetam, prophetæ elegit, vt vnitatem confessionis fidei nobis commendaret, & morale exemplum, nempe philadelphiæ, quam nobis Apostolus commendat, exhiberet, iubens vt simus officiosi erga omnes, potissimum verò erga domesticos fidei. Vnum quippe sumus in Christo corpus, Ephes. 1. Colloss. 1. Apostolus ergo fecit collectas in Græcia pro fratribus in Iudæa. Quod angelus vtique dicit ad Abacuc: *Fer prandium quod habes, in Babylonem Danieli:* sic accipe, quasi dicatur: Memor esto captiuorum fratrum & sororum in Asia & Aphrica. Sic te in omnibus exhibe, quasi & tu iam cum illis degas. Beata olim fuit matrix Ecclesia, in qua omnia erant communia. Sed meum & tuum, hodie abolent verum Christianismum. Nam Christiani

Abacuc cur à Deo Danieli discophorus destinatus.

ſtiani hominis eſt, ſuum defraudare genium, laborare, vt fratrem inopem fouere poſſit & redimere. Qui hoc præſtat, Abacuc ſe reuera, nomine nimirum, & re exhibet. Abacuc autem interpretatur complexantem eos, aut ſuſcipientem ſiue ſuſtentantem eos; congruit nomen miraculo. Dulcis igitur amor, per quem nemo eget, per quem omnes abundant, in quem quadrat hoc Pſal.132. Ecce quàm bonum & quàm iucundum, habitare fratres in vnum.

Abacuc quid interpretetur.

4 Quartò, Deum proponit, admirabili quadam potentia eum liberantem, quem impij tanquam religionis euerſorem, publicæ tranquillitatis hoſtem, & Reipublicæ peſtem ad beſtias damnauerant. Quo facto haud dubiè ſignificare voluit, ſe potentem illum eſſe Deum, qui ſuos poſſit electos etiam è media morte liberare, vt nec mundus, dæmones, & caro, hoſtes, licet grauiſſimi, nocere queant, etiam ſi maximè ſæuiant, vt merito de ipſius auxilio confidere poſſint electi, nec metuere potentiam, auctoritatem, & tyrannidem impiorum, quam leui momento deſtruere ſpiritu oris ſui poteſt Deus. Eſt enim gaudium impiorum ad inſtar puncti, Iob.21. & Pſal.36.

Fructus autem huius erga Danielem exhibitæ diuinæ potentiæ, fuit Regis Babylonis ad cognitionem veri Dei conuerſio. Vnde videns Dei Iſraëlis magnalia, *exclamauit voce magna, dicens. Magnus es Domine Deus Danielis*. quare & Danielem dignum cenſuit vita. Alter fructus fuit, ſeditioſorum hominum iuſtum ſupplicium. Nam Danielis calumniatores, vtcunque potentes & claros, in eum lacum coniecit leonum, qui in ſuam perniciem voluerunt beſtias tantam ſuſtinere famem. Nam *deuorati ſunt in momento coram eo*: Ita vt vtrinque commendetur eius miſericordia, qui de maſſa perditionis, quos vult, ſeparat; & iuſtitia, quæ dignos deſeri, deſerit.

EPILOGVS.

Præſens hiſtoria eſt de Danielis conſtantia, qua in Babylonia idolis obſtitit, & quanta pro Dei gloria ibi aduerſa ſuſtinuit. Denique hiſtoria etiam declarat, Deum verum eſſe ſoteta verum, ſaluare ſuos in medio leonum, nutrire ſuos in media inedia, in famis ipſius regia. Nullus vnquam ſperauit in eum, & confuſus eſt; nullus permanſit in mandatis eius, & derelictus eſt. Sic Petrum è carcere liberauit, Act.12.

De Babylonio idolo execrabili, cui nomen erat Bel, in principio capitis 14. videre & præmittere pro hiſtoriæ maiori intellectu pio concionatori placebit.

FERIA

EVANGELIVM.

Post hæc autem ambulabat Iesus in Galilæam, non enim volebat in Iudæam ambulare, quia quærebant eum Iudæi interficere, &c. Finis Euangelij: *Nemo tamen palam loquebatur de illo, propter metum Iudæorum.* Iohan. 7.

IN huius Euangelij historia Euangelista commemorat, quid in festo tabernaculorum, Græcè dicto scenopegia, quod legis Mosaicæ præscripto seruabatur, Leuit. 23. Deut. 16. salutare nobis per Dominum Iesum Christum sit dictum & factum, cùm ad nostram doctrinam, tum ad consolationem. Omnis siquidem scriptura diuinitus inspirata, vtilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in Iustitia, vt perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus, 2. Tim. 3. Proponit autem Euangelium quatuor.

1 Primò, In his fratribus, id est, iuxta phrasim scripturæ, cognatis, vt docet B. Augustinus, nam Abraham filium fratris sui Loth, fratrem nominauit, Genes. 13. & Laban Iacob, Gene. 29. proponit nobis eleganter ingenium & indolem mundi, & eorum qui mundo placere volunt, quid nimirum spectent: nempe, vt Iohannes ait, 1. cap. 2. concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum, & superbiam vitæ. Cupiebant enim hi fratres Christi, non, vt impius voluit Heluidius, filij è beata virgine post Christum nati, aut vt Epiphanius arbitratur, Ioseph ex alia vxore filij: sed consanguinei Christi, vt ipse (ambitiosorum hominum more) insignia sua facta ederet, non in locis humilibus & abiectis, sed in celebri illa Hierosolymitana vrbe, vbi totius regni magnates agebant, idque eo maximè tempore, quo ingens multitudo confluerent populi, ac sic tali manifestatione se ostenderet Christum, vt ipsius quoque virtute & splendore ipsi quoque emergere possent. Volebant enim isti ex magnificis Domini & dictis & factis sibi occupare gloriam, quemadmodum & Iudæi anteà de Iohanne, vt habetur Iohan. 5. Vos autem voluistis ad horam exultare in luce eius. Quales & hodie multi sunt, qui sub prætextu & commodi & honoris alterius, solum suum agunt negociū. Ex se enim Christum æstimabant, quasi quę faceret miracula, sic fecerit, vt Pharisaico more videretur ab hominibus, Matth. 23. Siquidem erant adhuc carnales, & secundum hominem ambulantes. Atque ideo quia Christum Dei sapiētiam, per quem placuit æterno patri saluos facere credentes, non agnouerunt; nisi secundum carnem; quæ cognitio sine fide non prodest, hinc Christum à se abigunt. Caro enim aliud nihil spectat, quàm quæ

Phrasis scripturæ est cognatos fratres vocare.

Heluidij & Epiphanij errores.

externa specie sublimia sint & magna. Mundus quippe quod suum est diligit, Iohan. 15. Sinistram autem ipsorum intentionem Euangelista clarè demonstrat, dicens, nec fratres in ipsum credidisse. Ideo & Christus ipsis ait, Marci 6. Non est propheta sine honore nisi in patria sua, & in domo sua, & in cognatione sua. Vt autem à se ambitionis & superbiæ crimen depellant, ne suam, sed aliorum gloriam spectare viderentur, cùm nihil tamen æquè atque suam quærerent, tametsi id arte quadam dissimularent, discipulorum gloriam prætexunt, dum aiunt: *Transi hinc & vade in Iudeam, vt & discipuli tui videant opera quæ tu facis. Nemo in occulto quid facit, & quærit ipse in palam esse. Item: Si hæc facis, manifesta teipsum mundo.* Quibus verbis manifestè suam produnt ambitionem & incredulitatem qua laborabant, quibus impediebantur, vt fidei veritatem, & Christi virtutem non assequerentur, quia secundum carnem erant, & quæ carnis sunt sapiebant, Rom. 8. Prudentia autem carnis, iuxta Paulum, inimica est Deo; Deo enim semper contraria suggerit: vt pulchrè huius Euangelij docet historia. Hinc & Christus dixerat Iohan. cap. 5. Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab inuicem accipitis, & gloriam quæ à solo Deo est, non quæritis?

Ambitio aut superbia iugulanda.

Nos igitur hanc viperam simul vt irrepserit, iugulemus, eique caput amputemus, ne bonorum operum totum inficiat corpus, Galat. 5. Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicem prouocantes, inuicem inuidentes: Soli Deo honor & gloria, 1. Tim. 1. Vnde & Christus ait, Iohan. 8. Ego honorifico patrem meum. Et Psal. 113. Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam.

2 Secundò, Ostendit suo ipsius exemplo Christus, quales eos esse oporteat qui carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis: nempe, alienos à dilectione mundi, scientes quòd qui voluerit amicus esse huius seculi, inimicus Dei constituitur, Iacobi 4. Amicitia enim huius mundi Deo est inimica, & mundus transit, & concupiscentia eius. Proinde ipsos debere fugere de Babylone, Apoca. 18. ne iræ & fornicationis vino inebrientur, sed vt mundent se ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei, 2. Cor. 7. parati quocunq; tempore iusserit Deus, ferre mundi iniurias, afflictiones, contumelias, persecutiones, & crucem; scientes quòd per multas tribulationes oporteat nos introire in regnum Dei, Act. 14. tum etiam quòd non sine summi patris voluntate hæc accidant, non pro mundi arbitrio, qui semel extinctos vellet quos odit.

Respondet autem Christus magna modestia tempus suum nondum aduenisse, quo scilicet ille ab æterno decreuerat, per passio-

passionem & crucem, non Iudeæ tantùm, sed toti mundo innotescere. Quasi dicat: Hæc festiuitas mihi abominatio est, Isa. 1. in qua scilicet omnis viget malitia, mundi gloria spectatur, deliciis viuitur, veritati obsistitur, diuina voluntas non seruatur, nihil deniq; æternum, nihil quod mansuru sit cogitatur. Manet enim apud eos qui de vitiis transmigrant ad virtutes, 1. Iohan. 4. Deus charitas est, & qui manet in charitate in Deo manet, & Deus in eo. *Tempus autem vestrum semper est paratum*, qui aliud nihil præter honores, diuitias, luxum, & mundi gloriam somniatis. Vos qui etiam cùm mala increscunt, cùm Deus blasphematur, cùm veritas opprimitur, semper ridetis securi, & ideo tutò potestis ire quò lubet, quãdo mundus vt sibi consentientes diligit. Sicut enim odium ex dissimilitudine oritur, ita amor ex conformitate, 1. Iohan. 4. Maior est qui in vobis est, quàm qui in mundo est. Ipsi de mundo sunt, & ideo de mundo loquuntur, & mundus eos audit. Quibus verbis apertè discernit inter eos qui sunt Christi, & eos qui sunt mundi, quia illis mundus crucifixus est, & ipsi mundo, Galat. 6. isti verò tenent tympanũ & citharam, & gaudent ad sonitum organi; ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt, Iob.

Christus apud quos maneat.

Discrimen inter Christi & mundi discipulos.

3 Tertiò, Quando verò ait: *Non potest mundus odisse vos, me autem odit, &c.* docet eleganter quæ sit propria mundi natura, scilicet amare sibi similes; quia enim totus mundus in maligno positus est, 1. Iohan. 5. non potest non malos diligere, iuxta prouerbium hoc: Mala scabies non amat nisi commodè scalpentem. Siquidem mali omnes suos conatus eò exerũt, vt mundo placeant, impietatem promoueant, placentia loquantur, adulentur, fastum, honores, diuitias, luxum ostentent, vt denique iuxta Isaiam 5. dicant malum bonum, & bonum malum. Deinde persequi & odire pios, iuxta illud Iohan. 15. Quia de mundo non estis, propterea odit vos mundus. Siquidem pij, quia ex verbo Dei damnant, & testimonium perhibent, quod opera eius mala sunt, non solum manifesta flagitia, sed ipsius quoque hypocrisis, falsa iustitia; denique quia verbis & factis se impietati opponunt, ideo odit eos mundus. Liberior enim reprehensio odium parit. iuxta illud Prouerb. 15. Non amat pestilens eum qui se corripit, nec ad sapientes graditur. Sic Achab ait de Michæa propheta, 3. Reg. 22. Ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, sed malum. Vnde & de Domino Iesu dicitur Sapien. 2. Circumueniamus iustum, quoniam inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris, & improperat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ. Et si enim quandoque mundus videatur amare pios, tantisper scilicet dum silent, dum dissimulant, dum ad ipsius vitia conniuent: mox tamen vbi arguere cœperint, & damnare, ne nimia

Natura mundi propria quæ sit.

Reprehensio liberior odiũ parit.

mia conniuentia probare videantur, amore mutato odit, persequitur, occidit. Hoc Christo, Apostolis, & martyribus accidisse cernimus.

Aduersariorum vana persuasio.

Hoc loco sibi mirè blandiuntur nostri temporis aduersarij, qui nescio qua temeritate ea quæ Christus sibi ac suæ doctrinæ propria facit, in patrocinium suorum errorum non verentur quasi obtorto collo pertrahere, dum conqueruntur sese suarũ hæreseωn causâ ad supplicia rapi, nec verentur ea quæ Christus in impios & infideles pronunciat, in magistratu fidelium, quem Paulus Dei ministrum vocat, Rom. 13. torquere. Docere prius debuerant & doctrinam suam, & vitæ suæ innocentiam, cum Christi & Apostolorum, ac martyrum conuenire, nec pugnare cum doctrina veræ & Apostolicæ ac Romanæ Ecclesiæ: ac demùm pios imperatores, reges, principes, legum decreta, mundi nomine censeri. Neque enim hoc est mundi opera arguere, hæreses docere, turpes incestus approbare, Christi sacramenta opprimere, & religionē subuertere: sed vt Christus & fecit, & fieri iussit, impietatem, hypocrisim, auaritiam, libidinem, iram, inuidiam, odium, aliaque manifesta crimina damnare, ac pro iis docere veram cordis iustitiam, pietatem, benignitatem, mansuetudinem, fidem, castitatem, benignitatem, &c. Galat. 5.

Christus sibi ipsi non est contrarius.

4. Quartò, Dum negat se ad festum ascensurum, quo tamen pòst ascenderit, cùm fratres eius ascendissent nequaquam contraria sibi dicere putandus est, sed respondet secundum consilium sibi à consanguineis datum, se non ascensurum, vt perspicuum satis esset, se non tam metu Iudæorum abstinuisse à conuentu solemni, quàm vt fugeret comitatũ suorum cognatorum, quos adhuc carnales nolebat Euangelico negocio admisceri, & ne tali comitatu maioris odij causam daret. Quibus verbis eleganter ostendit, nos etiam ea quæ ad gloriam Dei spectare videntur, non debere ad gratiam hominum, vt inde scilicet euanescamus, aut vt illi insolentiores euadant, perficere. Non enim sufficit bona agere, sed bona benè agenda sunt; nempe in gloriam Dei, Philip. 2. quam docet fides: & proximi vtilitatem, quam suadet charitas, 1. Corinth. 13. Hunc enim quisquis sibi scopum non præfixerit, à perfectione iustitiæ se abesse procul intelligat. Significat præterea Christus, fore vt Iudæorum festa, sacrificia, oblationes, cæremoniæ, & politia, quæ omnia, Apostolo teste, sub figura rerum futurarum, quarum veritatem Christus adferebat, ab illis seruabantur, breui abrogarentur: quando ad interiora velaminis præcursor ipse pro nobis introiret, ad Hebr. 6. vbi verum tabernaculi festum non ipse tantum, sed quotquot essent præordinati ad vitam, perpetuò apud patrem agerent. Ascendit autem ad has ferias taber-

Bona agere non sufficit, sed bona benè agenda sunt.

tabernaculorum, propter obedientiam paterni mandati, & reuerentiam legis à se datæ, quo nostram peruicacitatem percutit. Nam grauiter exequimur, quæ nobis diuinitus demandata sunt, spernimus maiorum decreta; non Christi, sed illius imitatores, qui ait Genes. 3. Cur præcepit vobis Deus, vt non comederetis ex omni ligno paradisi? Ascendit autem occultè, tum quia nondum venerat hora illa qua transiret ex hoc mundo ad patrem, & in qua à turbis publica illa acclamatione exciperetur: tum etiam, vt verum sese hominem esse demonstraret, neq; enim vbique illum decebat diuinitatis suæ potentiam manifestare, vt denique exemplo esset iis qui circundati sunt infirmitate, ne scilicet inimicorum furorem, licet iniqua de causa conceptum, irritent, aut Deum tentent, sed dent locum iræ. Aemulos quippè suos suo conspectu in tanta solemnitate noluit turbare, ne turbaret & festum.

Festum cur occultè adierit Christus.

Porrò vt suo ascensu Christus insignem suam erga Iudæos commendauit charitatem, qua cupiebat eos omnes ad veritatis cognitionem venire, ita illi contrà, magna & obstinata malitia semper veritati restiterunt, & oblatum fidei lumen reiecerunt: odio nimirum in ipsum concepto ita excæcati, vt ne nominari quidem ipsum sustinerent, vnde non dixerunt: Vbi est ille Iesus, qui vocatur & est Christus? sed, *Vbi est ille?* inquiunt. Quod non sine iusto Dei iudicio accidisse putabimus: indigni etenim erant, qui sacrosanctum illud nomen, quo non est aliud sub cælo datum hominibus, vel sanctius, vel diuinius, quo possent salui fieri, nominarent. Proinde quod vago murmure murmurantes dixerunt: Vbi est ille? inuidorum natura ostenditur. Id enim odio proprium est, vt vel meminisse horreat eius quem oderimus. Iamque in eum velut absentem, varij sermones in populo ferebantur, quòd non esset eadem omnium de Iesu opinio, nec eadem omnium studia. Quidam nimio odio ipsum non nominabant, quidam timore, quidam, teste Cyrillo, rectam penè de illo sententiam efferunt, non posse putantes opera Dei quenquam facere, nisi aut Deus ipse sit natura, aut Dei particeps & gratiæ plenus, & idcirco bonus & innocens. Alij inuidiæ stimulis acti, contradicebant, seductorem dicentes, per simulatam iustitiam, falsa miracula, & doctrinam peruersam. Vide qualia iudicia subiit iudex viuorum & mortuorum. Sic & nostra quoque gloria inter ignominiam & bonam famam. Christi bonus odor sumus Deo in his qui salui fiunt, & in his qui pereunt. Aliis quidem odor mortis in mortem, aliis autem odor vitæ in vitam, 2. Corinth. 6. Vt seductores, & veraces. Igitur inter verba laudantium aut vituperantium semper ad animum recurrendum. Si falsa sunt, te aliena mendacia non commaculant, & vt surdus pertranseas, exemplo Psal. 37.

Odium Iudæorum in Christum.

Opiniones & sermones varij in populo de Iesu.

Gloria nostra inter ignominiam & bonam famam.

Ego autem tanquam surdus non audiebam. Sic Saul simulabat se audire vocem dicentium: Num saluare nos poterit iste, quando constitutus fuit in regem? 1. Reg. 10. Si autem vera sunt, doleas te ansam præbuisse obtrectandi, & patienter sustine, 1. Corinth. 4. Mihi enim pro minimo est, vt à vobis iudicer, ait Apostolus Corinthiis, aut ab humano die, sed neque meipsum iudico, &c.

Hæc clanculariis susurriis spargebantur de Iesu, cùm nemo auderet palam interim de illo benè prædicare, cùm essent non pauci qui de illo benè sentirent. Metuebant enim Iudæorum proceres, quibus intelligebant Iesum vehementer inuisum, quòd ipsorum auctoritatem suis dictis factisque videretur imminuere. Timēdum sanè ne & id vsque hodie in plerisque vsu veniat, qui plus homines quàm Deum timentes, veritatem aut dicere aut facere verentur, Prouerb. 29. Qui timet hominem, citò corruet; qui sperat in Domino, subleuabitur. Sed hoc facto suo docet Christus, fidos verbi sui ministros non debere propter odium impiorum à veritate fidei vel latum vnguem discedere. Alioqui dicit, Lucæ 9. Qui me erubuerit, & sermones meos, hunc filius hominis erubescet, cùm venerit in maiestate sua, & patris, & sanctorum angelorum.

Homines multi plus timent quam Deum.

EPILOGVS.

Christi necessarij iuxta morem scripturæ dicti fratres, voluerunt Christum Hierosolymam ire, & solemnitatem diei festi Scenopegiam, ob memoriam priscorum patriarcharum, qui vitam agebant in tabernaculis, subinde mutantens sedem, sic appellatam, iuxta ritum synagogæ celebrare, Leuit. 23. Iesus Hierusalem proficiscebatur, sed tum, vbi hoc factu operæprecium animaduertisset. Atque hæc quo ad primam partem præsentis lectionis. Altera verò pars ostendit vulgi varios de Christo sermones. Sic hodie quoque omnes hæretici δὺς δια πασῶν dissidentes, varios & eos quoque falsos de Christo, de fide, de religione, de intellectu scripturarum spargunt sermones, scribunt dicteria, spargunt libellos. Sed nihil poterunt aduersus veritatem. Fidei namque veritas, pro qua Christus rogauit, non deficiet, Luc. 22.

FERIA QVARTA POST DOMINICAM PASSIONIS, EPISTOLA.

Leuit. 19. Exod. 20. Deut. 5. Eccl. 10. Deut. 24. Tob. 4.

Non facietis furtum. Non mentiemini, nec decipiet vnusquisque proximum suum, &c. Finis Epistolæ: *Diliges amicum tuum sicut teipsum. Ego Dominus: Leges meas custodite.*

Præcepta Dei duo potissimū à nobis postulant.

DVo Dei præcepta potissimum à nobis postulant atq; contendunt. Alterum, vt Deum ritè colamus: alterum vt proximum iuxta charitatis ordinem nobis demereamur. Cōtinet autem hæc Epistola præcepta secundæ tabulæ, ea scilicet quæ ad præ-

ad præsentis vitæ publicam tranquillitatem spectant. Sunt autem eius præcipua capita quatuor.

1 Primò, Auctoritate sua interposita, prohibet ea omnia Deus quæ proximo damni aliquid adferre possent, dū ait: *Non facietis furtum*, quod fit ablatione rei alienæ inuito domino. *Non mentiemini*, quod fit falsa significatione cum intētione fallēdi. *Non decipiet vnusquisq; proximū suum*, quod fit dum fraude quis circumuenit in negotio fratrē suum, in vēditione & emptione commerciorū aut mercimoniorū. Pulchrè autē hæc præcepta confutāt & Platonis, & Anabaptistarū somnia de rerum cōmunione. Si enim, vt illi volūt, priuata bonorum possessio cum verbo Dei pugnaret, nequaquam prohiberet Deus furtū, mendaciū, & fraudem, omnesq; malas artes, quibus ea quæ iure proximus possidet, malo titulo inuadere nitimur. Neque enim fraus vlla committi potest, vbi omnia esse communia iudicantur. Atqui vt significaret Deus priuatam bonorum possessionem esse legitimam, prohibet ablationem & concupiscentiam rei alienæ: imò eum qui præceptum hoc violasset, vult Exod. 22. ad restitutionem in quadruplum cogi: venundari, si non habeat, vnde reddat: & occidi, si noctu fores, vt furetur, effringat. Romani quoque in fures olim grauissima pœna animaduertebant, teste Aulo Gellio. Draco Atheniensis omne genus furti capite plectendum censet. Solon autem cùm furunculis misellis mitius agens, pœnam dupli illis imponit, proximè accedens ad legem Mosaicam. Vnde nec furtum simpliciter solum inspiciendum, sed & persona & furti precium. Potentes raptores & piratæ, exactores & calumniatores, sunt trifures: meritò ergo simplici furi, quem furunculum vocamus, lex clementior est, quàm trifuribus. De quibus Salomon quoq; ait, Prouerb. 6. De diuitibus verò & potētioribus ait Marcus Cato: Fures publici in auro atque purpura ætatem agunt, non audeo addere impunè, dum interim pauperes furunculi, eò quòd non habeant in ære, luere debent in corpore, iuxta illud: Quicquid delirant reges, plectuntur Achiui: Et, Quod sus peccauit, suscula sæpe luit: Item illud: Seps citò calcatur, vbi pronior esse videtur.

Furti & mendacij crimen.

Circumuentionis in negotio crimē.

Furti pœna.

2 Secundò, Quia plerunq; soleant homines auctoritate nominis diuini interposita, proximos fraude, dolo, & deceptione circumuenire in contractibus vel licitis vel illicitis: in vēditione rerum malarum, putrium, corruptarū pro bonis: & in negotiatione, in qua difficilè exuitur quis à negligentia, Eccles. 26. idcircò grauissimè prohibet Dominus, ne quis sacrosanctum ipsius nomē temerè adsumat, quod sine maximo peccato fieri nequeat, ipsum qui summa veritas est, mendacij testem facere. Ideo inquit: *Non peiurabis in nomine Domini*, ad dolum scilicet & supplantationem: *nec pollues nomen Domini Dei tui*, hoc sacratissimo

tiſſimo nomine, pro re nihili aut friuola abutendo. Atqui hodie tantus eſt horum neglectus, vt ludus ſit abuti Dei nomine, in re futili & leuiſſima, vt meritò dicat Sapiens Eccle. 26. Non iuſtificabitur caupo à peccatis labiorum, cùm Apoſtolus 2. ad Timoth. 2. velit quam alieniſſimos eſſe ab iniquitate, dolo & periurio, eos qui inuocant nomen Domini, Matth. 5. prohibetur iurandi facultas, & linguæ ad iurandum lubricitas. Peierat ergo omnis qui abs re iurat. Quale ergo & quantū peccatum dicemus, ex conſuetudine, imò etiam tanquam ex nobilitatis aliquo priuilegio identidem deierare? Olim per nomen idolorum iurare fuit grauiſſimum peccatum, Exod. 23. Ioſue 23. Hodie per Chriſti paſſionis arma, & per ipſam ſanctam paſſionem, per Chriſti ſanguinem & carnem, leuiter & tanquam ex conſuetudine iurare, ſuperat omne blaſphemiæ genus. Vide ergo in quo loco ſtatus ſit vulgi Chriſtianorū, quorum multi primores ex tanto facinore ſe nobiles oſtentare ſolent. Præceptum in minimo gradu prohibet periuriū, quo fratri damnum infertur, Pſal. 23. Zachar. 5. Pronitas iterum ad iurandum prohibetur, quare qui periurare non vult, omninò non iuret. Ieſus Sirac vetat, ne ad iurandum quis os ſuum aſſueſcat, Eccleſ.

Periurij crimen.

Nobilibus honeſtum iurare.

Cæterùm prohibet Dominus non tantùm eas fraudes, quæ in contractibus ſolent committi, ſed etiam quę ex inuidia ſuboriri ſolent, calumnias, criminationes, & accuſationes falſas, quibus tum corpus, tum fortunæ, tum familiæ in diſcrimen adduci ſolent. Huic cohæret præceptum quod ſequitur: *Nec vi opprimes eum*. Ex quo ſatis conſtat, hæc dici potentioribus. Impotens enim pauper cui calumniam inferat: aut quem vi opprimat? Calumnia ergo pertinet ad iudicij ſubuerſionem. Violentia ad aliam quamcunq; iniuſtam exactionem & rapinam. Videant ſibi dij terræ, qui ſibi quiduis licere putant, an ne longè impium Achab ſuperēt, qui vnum tantum iuſtum Naboth calumnia non parua affecit. Apoſtolus rapaces excommunicat omnes, 1. Corinth. 5. & 6. Vide etiam Ezech. 18. & 19. Apud Iuſtinum, dictum Gallici principis vult, locupletes deos oportere largiri hominibus. Sed quia pàrum aut nihil ab eis accipit Chriſtus, hoc iure nonnunquam tollit fiſcus.

Calumniæ crimen.

3 Tertiò, Ne quid vel ad iuſtitiam, vel conſcientiæ tranquillitatem deeſſet, mercenario peracti operis mercedem reddi iubet, quia hoc peccatum, calumniarum & oppreſſionum tyrannidi affine eſt, Eccleſ. 34. Qui effundit ſanguinem, & qui mercede ſua defraudat mercenarium, ſunt fratres: & quia clamat ad Dominum, & intrat ad aures Dei ſabaoth, Iaco. 5. Hoc eſt, vindictam & diuinam vltionem exigit in eos, qui miſeris operariis ex pacto vel conuentione pollicitam mercedem, vel ſoluere differunt, defraudant minus numerando, vel prorſus debitum

Mercenario merces reddenda.

Mercedis detentio graue peccatum.

debitum pernegant, freti, scilicet, ea qua pollent dignitate, potentia, & auctoritate. Huiusmodi enim plerunque videas, vt loquitur Iacobus, cap. 5. per potentiam opprimere pauperes, imò miseros, si debitum exigant, pertrahere ad iudicia, Iaco. 2. & iudicum auctoritate, quam sibi plerunq; propitiam habent, coërcere. Cuius quanta sint hodie exempla, abundè satis fora & tribunalia, ac miserorum lachrymæ testantur. Malachias propheta cap. 3. grauiter tales oppressores insectatur.

Deinde surdo maledici, & cæco poni offendiculum prohibet. Intelligit autem surdos & cæcos eos, qui vel rudes sunt & ignari, vt dolos & fraudes prudentium huius seculi aut non intelligant, aut non animaduertant: vel qui absentes non possunt falsis accusationibus, calumniis, iniuriis, & dettractionibus respondere. Hi sunt fasciculi pauperes deprimentes, quos Isaias vult dissolui, & iniquæ leges contra quas etiam intonat idem sanctus prophêta, cap. 58. Proinde cùm hæc grauissima peccata ex neglectu timoris Dei oriantur, timorem sui inculcat Deus. Nam qui Deum cogitat peccatis offendi, & ipsum, quia iustus est, ea velle punire, hic facilè & animum, linguam, & manum ab his continebit quæ Deo displicere intelligit, si non amore iustitiæ, saltem metu pœnæ, iuxta illud: Oderunt peccare boni virtutis amore; Oderunt peccare mali formidine pœnę. Quod si Deus non pepercit pueris Helisæum ludibrio habentibus, nec parcet etiam miserorum iniquorum gregi.

Surdi & cæci qui intelliguntur.

Timor Dei inculcatur.

4 Quartò, Quia potissimum Reipublicæ felicitas non tantum ex priuatorum hominum modestia pendet, sed ex legitima magistratus, & iudicum functione, quorum auctoritatem perpetuò esse voluit sacrosanctam; ipsis quoq;, quanquam non desint qui omnia hæc ad priuatos etiam referri velint, sua præscribit officia, inquiens: *Non facies quod iniquum est, nec iniuste iudicabis. Non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis. Iustè iudica proximo tuo.* Pariunt enim hæc vitia grauissimos in Repub. motus & seditiones. Committuntur autem plerunque hæc vitia iudicum vel ambitione, vel amore diuitum, vel auaritia, dum spe vel munerum, vel sportularum subuertunt iudicia. Vult ergo legislator his pręceptis, vt magistratus in iudicio districtum illum & iustum arbitrum ante oculos suos habeat, & vt coram cordium perscrutatore & omnis iniquitatis seuerissimo vltore, iudicet. Miseris magistratus pater & protector esse debet: propter eos enim ad tribunal & solium siue thronum sunt exaltati principes & reges omnes. Prophetæ ferè omnes hoc præcipuè agunt, vt iudices exhortentur, vt pauperes & quoscunque imbelles tegant. Hîc verò vult, vt etiam in pauperes iniquos, iuxta atque in diuites atque potentes, sententiam iuris pronunciet, Exod. 23. præcepit, vt pauperum sontium

Magistratui sua præscribûtur officia.

Pauperes iniq. nô minus quàm cæteri sontes potentes puniêdi:

tium non misereatur, nec id quod inopum tutor esse cesset, sed quia iniquitatis patronũ se non esse declarat. Tanti quippe est apud Deum iustitia, vt propter eam proprio & vnigenito suo filio innocenti, & sibi in omnibus obedienti, nõ pepercerit, sed propter alienam transgressionem plexerit. Quo exemplo vult iudices omnes iustitiæ esse cultores. Hinc apto phantasmate ethnici Iustitiam nobis descripserunt in persona, gladium alterâ, trutinam altera manu gestãtis. Imago sanè cum Mosis præceptis quadrat. Maior verò debet esse æquitas in Ecclesia, atq; in synagôga, vel in ethnicorum curiis. Aliud est esse Christi asseclam, & aliud est esse discipulũ Mosis & Solonis. Nisi enim abundauerit iustitia vestra plus quàm scribarum & pharisæorum, non intrabitis in regnum cælorum, ait Christus, ostendens Euangelium esse legem perfectionis, Matth. 5.

Æquitas maior esse debet in Ecclesia, quàm in curia ethnicorum, atque in synagôga Iudæorum.

Cæterùm his non contentus Deus, rursus priuatos monet, dicens: *Non eris criminator, nec susurro in populis,* vt scilicet suscites dissidia, seditiones & bella. Quanta nobis mala criminationes & susurria quorundam pepererũt, nostro cùm animæ tum fortunæ periculo satis experti sumus. Contra huiusmodi vitilitigatores viles maledicos, lingua sua infernali proximorum suorum honorem conspurcantes habes, Prouerb. 4. 13. 24. 26, Ecclesi. 10. Sap. 1. Ecclesi. 5. 11. 21. Rom. 1. 1. Corinth. 10, Iacobi 4. &c. Cicero prophanus in Offic. lib. ait: Detrahere alteri, magis est contra naturam, quàm mors. At hodie Euangelicum est detrahere & lingua & calamo.

Testimoniũ falsum non proferẽdum. Odij crimen.

Non stabis contra sanguinem proximi tui, vt scilicet falso testimonio, falsa calumnia ipsius mortem procures, quia ego Dominus, inquit, qui vltor huiusmodi criminum ero, nec patiar ea esse inulta. *Non oderis fratrem tuum in corde tuo: sed publicè argue eum, ne habeas super illo peccatum.* Hic transit legifer à lingua ad vitiorum linguæ fontem, nempe ad cordis prauitatem, quæ potissimum est odium. Contra vitiũ hoc vide, 1. Iohan. 2. 3. 4. Omnis qui odit fratrem suum, homicida est. Contra hoc vitium dat remedium in faciem arguendi fratrem peccantem. Vide Math. 18. 1. Tim. 5. Salubre remedium quo homo animam suam custodit, & fratris animam lucratur.

Vindicta Deo relinquenda.

Non quæres vltionem, nec memor eris iniuriæ ciuium tuorum. Primum vult, vt Deo vindictam omnem permittamus. Mihi vindictam ait Deus. Caueat ergo homo, ne sibi quod Dei est, vsurpet, atque dicat & ipse: Mihi vltio. Qui vindicari vult, inquit, à Domino inueniet vindictam, Ecclesi. 28. Ne dicas ergo: Quomodo fecit mihi, sic faciam ei, Prouerb. 24. memor verbi iudicis, qui ait: Qua mensura mensi fueritis, remetietur etiam vobis. Vide Deuter. 32. Nahum. 1. Rom. 12. Hebr. 11. Alterum vult, vt iniuriæ acceptæ obliuiscamur, quod gene-

generosi est animi. Degeneres quicunque tyranni pertinaciter iram reseruant. Degeneres ergo animos lex hîc arguit, tam in plebeio, quàm in principe. Tandem concludit: *Diliges amicum tuum sicut teipsum*. Hæc est præcipua pars horum præceptorum, quod ex ea omnis lex dependeat & prophetæ. Nam timor Dei, & charitas, proximo malum non inferunt. Tyranni iræ pertinaces sunt.

EPILOGVS.

Præcepta Dei hæc sequentia, & hoc genus alia, non sunt solùm data filiis Israël, sed & nobis qui in Christi regno Deum Israël colimus. Pertinent autem præsertim ad charitatem, ac prohibent ne proximum aut verbo aut facto, coram vel in præsentia, palam vel clam offendamus. Præcepta itaque quæ hîc nobis præscribuntur, numero sunt viginti vnum, inter quæ generaliora & præcipua sunt hæc duo: Timor Dei, & amor proximi, quia fons sunt, vnde cætera fiuunt omnia. Hæc duo inter fructus Spiritus sancti connumerantur, de quibus habes ad Galat. 5. A nemine ergo supra enumerata, & alia Dei præcepta obseruari possunt, nisi hæc duo primò supernè concessa habeantur, quas germanas virtutes rectè nuncuparim. Timor & charitas germanæ sunt virtutes.

FERIA QVARTA POST DOMINICAM PASSIONIS, EVANGELIVM.

Facta sunt autem Encænia in Hierosolymis, & hyems erat, &c. Finis Euangelij: *vt cognoscatis, & credatis, quia pater in me est, & ego in patre.* Iohan. 10. 1. Mach. 4.

HOC Euangelio Christus arguit Iudæorũ horrendam cæcitatem atque prauitatem, qua tot doctrinæ & miraculorum argumentis capti, veritatem recipere noluerunt. Obfirmauerunt se namq; contra veritatem, in tenebras æternas sese vltrò præcipitantes, quam obstinationem Moyses & prophetæ, tanquam præcipuum malum, prædixerunt. Deut. 18. Isa. 6. ac sese verum Dei patris filium ostendit: quem scilicet pater in mundum miserit, vt prædestinatos & electos eriperet de potestate tenebrarum. Agit autem Christus quatuor. Iudæorũ obstinationem Moses & prophetæ prædixerunt.

1 Primò, Dum festo Encæniorum, quod in memoriam templi post transmigrationem Babylonicam instaurati fuit institutum, nam triplicem Iudæi habebant templi dedicationem: A Salomone in autumno, decimo die mensis Septembris, 3. Reg. 8. Altera à Zorobabel in vere, 12. die Martij, 1. Esdr. 6. Tertia à Machabæis, tẽpore hyemis, 14. Nouemb. 1. Mach. 4. ambulat, tanquam verus rex pacis, qui inimicitias nostras soluit in carne sua, Ephes. 2. in porticu Salomonis: vt facto suo etiam loca sacra nõ esse temerè prophananda doceret, sed feriis Templi Hierosolymitani triplex dedicatio.

sacris

ſacris maximè diuinis rebus incumbendum eſſe, cùm oratio-
nibus & ſacrificiis Deo offerendis, expreſſo ſuo verbo ea con-
ſecrarit, ac prophanata ipſe purgarit, Iohan.2. Matth.21.
Luc.19. Auguſtinus in regula: In oratorio nemo aliquid agat,
niſi ad quod factum eſt. Hic igitur Chriſtus Iudæorum quæ-
ſtioni propoſitæ ex odio, maleuolentia, inuidia, curioſitate,
atq; calumniandi cauſa potius quàm ſtudio, amore, & deſide-
rio veritatis, reſpondet incredibili quadam manſuetudine, ne
quam de peccatis excuſationem afferre poſſent. Nam apertè ſe
Dei filium, Chriſtum, & Meſſiam in lege promiſſum, ſublata
omni verborum ἀμφιβολογία, aut parabolis, demonſtrat: ſigni-
ficans ipſam fidei veritatem & inimicis & amicis vbi ſalutis pe-
riculum ſubeſſe poſſet, non ſupprimendam. Nam qui me eru-
buerit, & meos ſermones, hunc filius hominis erubeſcet, cùm
venerit in maieſtate ſua, Luc.9. quanquam certò ſciret, non me-
liores, ſed longè deploratiores eos euaſuros. Poteſt tamen, vt
oſtendit Auguſtinus lib. de bono perſeuerantiæ cap.16. fideli-
bus ſubeſſe cauſa & dicendi, & tacendi verum, ſicut & Chriſtus
non vbique etiam rogatus veritatem aperuit, ſed quandoque
ſubticuit, vt Lucæ 20. interrogatus à principibus ſacerdotum
& ſcribis & ſenioribus euangelizare in templo; reſpondit: Ne-
que ego dico vobis, in qua poteſtate hæc facio. Sic interroga-
tus ab Herode, nihil reſpondit, Luc.23. Sanctum canibus non
eſt communicandum, neque margaritæ ſpargi debent ante
porcos, Matth.7.

Templũ rebus diuinis cõſecratum.

Filium Dei ſe apertè Chriſtus demonſtrat.

2 Secundò, Doctrinam, qua ſeſe verum Dei filium, & Meſ-
ſiam in lege promiſſum eſſe demonſtrat, docet ſublimiorem
eſſe quàm vt humano ingenio apprehendi poſſit: imò ne ex
ipſa quidem operum conſideratione, quæ ſupra naturam, & in
nomine patris faciebat, ac iuxta prophetarum oracula, Iſa.35.
Fruſtra enim externa foris oculis ſeſe ingerunt, niſi diuino af-
flatu animum illuſtrent. Auguſt.15. de Ciuit. cap.6. Damnat
itaque Chriſtus in Iudæis obſtinatam voluntatem, delibera-
tam malitiam, & mentis auerſionem, quibus manifeſtæ veri-
tati ne crederent reſtiterunt, ac ne oues. i. electi, eſſent, obſtite-
runt. Nam licet prædeſtinationis nulla eſſe cauſa queat, niſi
ſola Dei miſericordia; reprobationis tamen iuſtiſſima eſt præ-
ter originalem culpam, in adultis impia voluntas. Malè ergo
ex hoc loco, (*Non creditis, quia non eſtis ex ouibus meis*) quidam col-
ligunt Deum incredulitatis, impietatis, & reprobationis hu-
manæ eſſe auctorem. Neque enim Deus volens iniquitatem
ipſe eſt, Pſal.5. ſed iuſtiſſimus vindex, apud quem nulla eſt ini-
quitas impunita. Ipſorum itaque malitia effecit, vt inter electos
non eſſent: eò quòd oblatam gratiam reiicerent, ſemper rebel-
les lumini. Summa. Oſtendit quòd ſuo vitio credere noluerũt,
nec

Doctrina Chriſti ſublimior quàm vt ingenio humano apprehendi queat.

Malitia Iudæis obſtitit quo minus electi ſint.

nec Christum Dei filium agnoscere, quia mundum cælo prætulerunt, & nihil nisi huius mundi gloriam & delicias sectati sint. Vnde Christum hæc damnantem, viderunt, audierunt, & oderunt & spreuerunt, Iohan. 15.

Porrò per antithesin eleganter docet quæ sint electis, quos sub metaphora ouium intelligit, propria: scilicet audire vocem Christi: *Oues meæ vocem meam audiunt*, inquit Christus, vide Psalm. 84. cognosci à Christò. *Et ego cognosco eas*, licet humiles iuxta mundum, pro meis. Ezech. 9. Psal. 1. Nouit Dominus viam iustorum: sequi Christum, scilicet, fide, spe, charitate, vita, moribus, abnegatione sui, contemptu rerum terrenarum, & crucis tolerantia, Matth. 10. accipere à Christo vitam æternam: & non perire in æternū. Hi sunt inæstimabiles allati per Christum thesauri, quos mundus non potest accipere, quia non nouit eum per quem sunt parati, scilicet, ante mundi constitutionem electis, quos præsciuit conformes fieri imaginis filij sui. Rom. 8. quos & prædestinauit, & vocauit vocatione sancta, vt essent sancti & immaculati coram ipso, quos denique iustificauit concessa peccatorum remissione, auxilio gratiæ, quo fit vt omnia ipsis cooperentur in bonum. Iusti enim & si cadant, non tamen colliduntur, quia Dominus supponit manū suam. Audiunt enim vocantem Christum, illum sequuntur, toti ab ipso dependent, illi fidunt, atq; hunc tanquam pastorem, qui pascat eas in iudicio & iustitia verbo vitæ, & alimonia sacramētorum in pascuis vberrimis Ecclesiæ, amplectuntur. Nec alienum sequuntur, sed fugiunt ab eo: quia hunc solum agnoscunt mortis & vitæ Dominum, qui suos seruat ne pereant in æternum. Si quis ergo ex ordine ouium exciderit, & non secutus fuerit pastorem, suo vitio statim peribit. Nam vi quidem & tyrannide nullus potest auellere à Deo, deceptione autem quotidie supplantamur.

Ouiū Christi, hoc est, electorum propria.

Thesauri per Christū nobis allati.

3 Tertiò, Ne immensa hæc beneficia imaginaria quis tantùm crederet esse somnia, vt certius fidem dictis faceret, docet ea non à sua tantùm humanitate expectanda, quam humilem & abiectam cernebant, sed diuinitatis suæ potentia, cui aduersaria nulla potestas præualere queat, vt electos Christo eripiat, habeat licet diabolus mille nocendi artes, scilicet, voluptates, miseriam, paupertatem, exilia, equuleos, & mortem, quibus veluti machinis seducere nititur (si fieri posset) electos, operam luserit. Christus enim vicit mundum, is oues è faucibus Vrsi & Leonis, vt Dauid, 1. Reg. 18. eruit electos, de potestate scilicet tenebrarum, & transtulit in regnū filij dilectionis suæ, vt non immeritò cum Apostolo dicant: Quis nos separabit, &c. Rom. 8. Quisquis ergo perit, sua culpa, non infirmitate protegentis. Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo.

Culpa sua perit, quisquis perit.

homo, Psalm. 117. Ac ne quid diffidentiæ & pusillanimitatis subrepere piis animis possit ex tanta hostium numerositate ac robore, quibus se impeti sentiunt indies, sed audentiores, ac succincti lumbos mentis in veritate stent, hortatur vt in fide, spe, & charitate stabiles maneant: siquidem & patris æterni potentia tuti sunt, Hierem. 49. Quis similis mei? & quis sustinebit me? & quis est pastor, qui resistat vultui meo? Psalm. 75. Tu terribilis es, & quis resistet tibi? Eadem enim est & patris & filij secundum diuinitatem potentia, eademque natura. Hoc enim est quod dicit: *Ego & pater vnum sumus*. Item: *Nemo rapiet de manu patris mei, neque de manu mea*, quum inter patrem & me; sicut est absolutissimum potestatis consortium, ita summus est voluntatis consensus. Est enim eadem vtrique secundum diuinitatem voluntas, potentia, natura, & essentia, quia S. Trinitatis opera sunt eadem, nihil in diuinitate patris & filij est priuatum, nihil maius aut minus, licet secundum humanitatem filius dicatur minor patre, Iohan. 14. Psalm. 8. Hebr. 1. Audiatur hîc S. Augustinus: Pater, ait, & ego vnum sumus. Vtrumque audi: vnum, &, sumus: tum à charybdi & scylla liberaberis. Quod dicit, vnum, liberat te ab Arrio: quod dicit, sumus, liberat te à Sabellio. Si vnum, ergo non duo; si sumus, ergo pater & filius & Spiritus sanctus, 1. Iohan. 5. Tres sunt qui testimonium dant in cælo: pater, verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres vnum sunt.

Trinitatis opera indiuidua sunt.

Arrij confutatio & Sabellij.

4 Quartò, Furori Iudæorum, quem ex veritate verbi conceperunt, ita vt dura ceruice, & lapideo corde ad lapides conuolarent, quibus veritatem opprimerent, non cedit, sed magna potentia resistit, quia nondum venisset tempus, quo decreuerat extrema pati pro salute generis humani, vt re ipsa demonstraret malitiam & tyrannidem tum dæmonum, tum hominum, non posse pro sua libidine grassari, & opprimere electos, sed nutu & potentia Dei coërceri: ne tantùm quàm velint lædant, vt videre est in Abrahæ, Dauidis, Heliæ, Apostolorum, & martyrum persecutionibus, quas Dei arbitrio tantum contigisse docent scripturæ.

Tyrannis quum dæmonum tum hominū contra electos nihil potest.

Deinde suauissima oratione, & rationibus efficacissimis ipsorum ingratitudinem, & malitiam vult conuincere, & suam in omnibus innocentiam demonstrare, siquidem nihil supplicio dignum perpetrasset, quando omnia sua in Reipublicæ vtilitatem & commodum contulisset, quod ne ipsi quidem, licet insani, & inuidi, negare poterant. Quo docet, manifesta minimè dissimulanda esse crimina, ne peccati reus & conscius alieni arguaris, Esaiæ 58. Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo scelera eorum, & domui

mui Iacob peccata eorum. Si lapidatur beneficus, quid fiet ſceleroſis? Multa bona opera doctrinæ, & ſanationum oſtendit eis ad gloriam Dei. Bis ergo hoc facto deliquerunt Iudæi, quia iuris ordine prætermiſſo, etiam ſi iuſtam fingant cauſam. Nam pœna omnis officio iudicis exequenda eſt, Roma. 13. Non enim ſine cauſa gladium portat, Dei enim miniſter eſt, vindex in iram ei qui malè agit. Secundò, quia contra iura, & leges gratitudinis, mala pro bonis rependunt. Nam reddere bonum pro bono, naturæ eſt, Matth. 5. Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Nónne & publicani hoc faciunt? Lucæ 6. Si benefeceritis his, qui vobis benefaciunt, quæ vobis eſt gratia? Siquidem & peccatores hoc faciunt. Bonum pro malo reddere, id Euangelicum eſt, Matth. 5. Benefacite his qui oderunt vos. Malum pro malo reddere, Iudaicum, Leuiti. 24. Oculum pro oculo, dentem pro dente reſtituet. Sed malum pro bono reddere, id impiiſſimum eſt, Hierem. 18. Nunquid redditur pro bono malum? Pſal. 34. Retribuebant mihi mala pro bonis. Sed quid tandem? Prouerb. 17. Qui reddit malum pro bonis, non recedet malum de domo eius.

Iudæi bis peccabant lapides contra Ieſum capiendo. Iuri & legi gratitudinis contrarium mala pro bonis rependere.

Sed vt eſt temeraria & præceps humana audacia, dum ſpiritu Dei non regitur, audent blaſphemiam interpretari, quæ non niſi diuina potentia fieri iudicauerant. Non, inquiunt, ob benefacta, ſed ob immaniſſimum ſcelus blaſphemiæ, atque hac in re, legis auctoritatem ſequimur, quæ iuſſit huiuſmodi ſaxis obrui, Leuit. 24. Deutero. 13. Chriſtus autem vt ſuos in fide confirmaret, & ratione, & ſcripturarum auctoritate ſuam doctrinam confirmat, quam permittit ex miraculis iudicari: ſimulatque intentum crimen ſic abs ſe reppulit, vt illorum ferocitatem verbis atrocioribus non irritaret, & nihilo ſecus ſibi vindicaret, quod negari non potuit ſcripturæ teſtimonio. Non ſolùm illos, inquit, ad quos ſermo Dei factus eſt, filios Dei appellat lex, ſed Deos, non læſa tamen vnius Dei maieſtate: nec falſum eſſe poteſt, quod diuinis literis proditum eſt, Pſalm. 81. quomodo mihi blaſphemiæ crimen intenditis, quod me, quem pater vnicè ſanctificauit, (Lucæ 1. Quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur filius Dei) ac miſit in mundum, vt per illum omnes ſanctitatem aſſequerentur, dixerim filium Dei? Moſi ait Deus Exodi 7. Ecce conſtitui te Deum Pharaonis.

Audacia humana temeraria dũ ſpiritu Dei non regitur. Doctrinam ſuam de diuinitate cõfirmat Chriſtus

Vultis ſcire æqualitatem cum patre? A ſubſtantia nõ poteſtis ſcire: impoſſibile eſt enim ſcire ſubſtãtiam Dei, Iohan. 1. Deum nemo vidit vnquã, Matth. 11. Nemo nouit filiũ niſi pater, &c. Cæterum ex ipſis factis magis cõuenit æſtimare. Si quæ facio, non videntur homine eſſe maiora, ſi non diuinæ virtutis ſpecimen

Æqualitas Chriſti cum patre vnde dinoſcitur.

cimen habent, nolite credere quòd sim filius Dei, quòd mihi per omnia cum illo conueniat. Quod si videritis Deum patrem in me proferentem virtutem suam, si dictis meis fidem habere non vultis, certè factis ipsis quæ videtis oculis, credite: & arrogans habear, nisi longè plus præsto, quàm verbis sumo. Ea si synceris animis perpenderitis, fiet, verbis quoque meis fidem habeatis, non amplius dubitaturi, quin pater in me sit, & ego in patre, quod vterque alteri indiuidua societate cohæreat, dum ille per me, quicquid vult operatur, & ego ab illius exemplo iussuque nusquam recedo, vt qui mihi credit, illi credat: qui mihi repugnat, illi repugnet, Luc. 10. Qui me spernit, spernit eum qui misit me, Iohan. 12. Qui credit in me, non credit in me, sed in eum qui misit me. Vtinam & nos sola adoptione non natura, aliquando verè dicere possemus: Pater in me est, filius quoque, & Spiritus sanctus. Nam longè à peccatoribus salus, Psal. 118. Deus verò charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo, 1. Iohan. 4.

EPILOGVS.

Redemptor noster Dominus Iesus, Dei & virginis Mariæ filius in præsenti hac lectione describitur nobis stare in templo in medio Iudæorum, & confiteri se esse verum Christum siue Meßiam, & pastorem bonum, hoc est, verum esse hominem, nempe, virginis Mariæ filium: sed non hominem merum, sed & Deum verum ex Deo vero, & lumen de lumine, missum in hunc mundum, hoc est, incarnatum filium Dei esse. Hæc omnia non verbis suis non tantùm ostendit, sed & miraculis & scriptura adstruxit confirmauitque. Iudæi verò mille diabolis exagitati, non habentes quod obiicerent, diabolo instigante, in iram violentam exardescentes, à verbis contumeliosis ad verbera & ad lapides currunt, qui mos est omnium furiosorum hominum veritatem ferre non valentium. Sic B. Stephanum Iudæi lapidando interemerunt, Act. 7. & Apost. Paulum penè simili furore enecauerunt, Act. 14. 2. Cor. 11. Simili modo omnibus retrò seculis suos prophetas sanctimonia illustres, persecuti sunt omnes, Matth. 23. Hebr. 11.

Mos Iudæorum & furiosorum.

FERIA QVINTA POST DOMINICAM PASSIONIS, EPISTOLA.

Daniel. 3.

Orauit Daniel ad Dominum dicens: Ne quæsumus tradas nos in perpetuum propter nomen tuum, & ne dissipes testamentum tuum, &c. Finis Epistolæ: *& sciant quia tu es Dominus Deus solus, & gloriosus super orbem terrarum.*

ORATIO sancta & efficax Danielis præsens est lectio, in qua mala præsentia populo suo deprecatur, & misericordiam diuinam implorat. Quare etiam hîc propter sedulam

suam

suam orationem nobis prædicatur: nam opus bonum & meritorium est orare, sic promittente Christo Matth.6. Pater tuus qui videt in occulto, persoluet tibi in propatulo. Nec hîc solùm propter sacrificium hoc laudis commendatur, sed & infra cap. 6. & 9. Prouerbialiter item Daniel pro intercessore accipitur, cum dicitur: Nunquid tu noster es Daniel? Ezech. 28. Hac igitur Epistola verus orator Daniel, tria agit. Orare opus meritorium.

1 Primò, Sustinens personam populi Israëlitici, in captiuitate Babylonica miserè afflicti, humili oratione Deum suarum promissionum commonefacit, dicens: *Ne despicias Domine populum tuum; Ne dissipes testamentum tuum: Ne auferas misericordiam tuam à nobis, propter Abraham dilectum tuum, & Isaac seruum tuum, & Israel sanctum tuum, quibus loquutus es, pollicens quod multiplicares semen eorum, sicut stellas cœli, & sicut arenam, quæ est in litore maris, &c.* An quæso tanti sunt apud Deum sanctorum merita, vt ipsis in oratione fidere possimus? Iniuriam ne meritis Christi, quæ exactissimè intellexerat, facit Daniel, dum Abrahæ Isaac & Israëlis merita opponit iræ Dei? Videant hic quæso pij, num Lutheranorum, Anabaptistarum, Caluinistarum, & aliorum sectariorum doctrina, de meritis sanctorum, cum scriptura conueniat, patriarcharum, prophetarum, & Apostolorum. Certè Daniel, dum sanctorum merita iræ Dei opponit, non proprij cerebri somnia sequitur, sed verbum Dei, Isa. 37. quod tanti apud Deum esse sanctorum opera docet, vt ipsorum intuitu aliis misereri velit Deus. Protegam, inquit, ciuitatem istam propter me, & propter Dauid seruum meum. Est autem in hac materia fidei veritas, & Ecclesiæ doctrina scripturis confirmata, merita sanctorum esse Dei dona, nec nisi ex spiritu Christi inhabitantis proficisci, vt meritò non sint contemnenda, sed magni æstimanda, atque etiam apud Deum meritoria. Vide B. August. Epistola 105. Daniel personam populi Israëlitici sustinet. Opera sanctorũ quanti apud Deum sint. Sanctorum merita vnde.

Obserua hic hæreticos impiè errare, Ecclesiam delirij insimulantes, propterea quòd in sacrificio laudis, beatorum fidem celebrat & merita. Non facit hoc sine exemplo & causa grauissima. Hic enim vides Danielem vtrumque suæ orationi immiscere. Facit hoc, quod animaduertit Deum nusquam gloriosius atque præsentius apparere, atque in sanctorum medio. Beatorum mentio ritè fit in laudis sacrificio.

Deinde Dei agnoscit vindicem iustitiam, iustissimè peccata punientem, qua regnum florentissimum, vrbem potentissimam Hierusalem, & templum magnificum populi Israëlitici, quem in suum peculium quondam delegerat, ac cognitione sui, lege diuinitus accepta, promissionibus de Christo venturo, & vera religione qua Deum coleret exornauerat, passus est à Babyloniis, vrbe ac templo vastatis & exustis, in mise-

 ram

ram abduci seruitutem, multis millibus occisis ac trucidatis: vt meritò dicat Daniel: *Imminuti sumus plusquam omnes gentes, sumúsque humiles in vniuersa terra, scilicet propter peccata,* quæ describuntur, 4.Reg.17.18. Ezech.39.22. Oseæ 13.Isa.1. aliisque pluribus scripturæ locis. Ea enim est Dei iustitia, vt nullum sinat inultum peccatum. Quia autem Apost. teste, 1.Cor.10. Omnia in figura contigerunt illis, ac scripta sunt ad correptionem nostram, aptissimè hæc populo Christiano competunt, qui licet Dei cognitione, Sacramentorum vsu, scripturarum intellectu, aliisque mysteriis cæteris præstet nationibus, huiusmodi Dei beneficiis destitutis: iustè tamen merito peccatorum suorum, quibus turpiter diffluit, iram Dei experitur, vt nulla penè natio sit Christiana deploratior, quæ tantis sectis, erroribus, dissidiis, & odiis intestinis inter se dissidet ac tumultuatur, vt meritò se dicere imminutam possit plusquam omnes gentes. O faciem miserabilem Ecclesiæ, in qua dolenter cernimus eius auctoritatem fermè destitutam omni maiestatis honore, doctrinæ Catholicæ deprauationem, solemnitatum abolitionem, & sacrificiorum contemptum. Videmus hæreticos & fori & chori maiestatem obliterantes, veros Antichristi esse præcursores: Spiritus namque manifestè dicit, Antichristum tunc venturum, cum defectio imperij Romani ingruerit. Et Daniel propheta etiam hìc infrà tanquam onus pestilentissimum prædicit Antichristum iuge sacrificium è medio sublaturum. Quis det oculis nostris lachrymas, vt cum Hieremia defleamus miserabilem Ecclesiæ speciem? Viæ Sion, ait, lugent, eo quòd non sint qui veniant ad solemnitatem, &c. Thren.1.

Iustitia Dei nullum peccatum sinit inultum.

Natio Christiana quare deploratissima.

2 Secundò, Ex intimo cordis dolore, ac vera animi ad Deum conuersione, Reipubl. Iudaicæ statum ac miseriam describens, conqueritur ea omnia esse sublata, quibus solent Dei iram, si quando peccassent, flectere, & Dei misericordiam inuenire. Erant hæc autem holocausta, sacrificia, oblationes, & incensum, quæ in loco primitiarum, iuxta verbum Dei, 3.Reg.8. oblata, mox ipsos Deo, quoad temporalia, reconciliarunt. Voluit enim Deus apud Iudæos ista externa esse sacrificia, tanquam symbola verbi sui; quæ licet, vt loquitur Apostolus, Hebr.9. non poterant auferre peccata, nec iuxta conscientiam perfectum facere seruientem, quia vmbræ tantum erant, & figuræ veri illius sacrificij, quod in cruce filius Dei obtulit, temporalia tamen bona conferebant. Nunquam enim veros sui cultores sine externo quod ipsi soli exhiberetur, sacrificio reliquit. Sicut etiam in noua lege sacrificiũ crucis, incruentum extare voluit, quod à fidelibus iugi commemoratione ex ipsius Christi institutione patri offerretur. Quo fit vt

Sacrificia externa quid erant, & quid conferebant Iudæis.

Sacrificium crucis incruentum au-

sit, vt incruentum hoc sacrificium nō sit aliud ab illo, quod in cruce filius Dei peregit. Atqui hoc nobis eripere student ipsis Babyloniis ferociores Zvvingliani, Anabaptistæ, & Caluinistæ, qui sublatum volunt omne externum sacrificium, sacerdotium, & cultum, qui Deo vero exhiberi solet. Ferre student Caluinistæ.

Cæterùm docet quo tandem cultu in huiusmodi vastitate, quando externa omnia piis adimuntur, Deum colere possint, nempe spiritu humilitatis, & animo contrito, quibus verè colitur Deus, adeò vt in his potissimum veræ religionis rationem semper posuerint scripturæ, Psal. 50. Siquidem irrita, ac penè inania externa illa symbola semper fuēre, si ist's destituebantur. Neque enim externa illa propter se tantum præcepit Deus, sed horum causa. Hinc volunt prophetæ circuncisionem cordis, Hierem. 4. & sacrificium iustitiæ, spiritus contribulati & cordis contriti, Psal. 4. & 50. vt meritò animum despondere fideles non debeant, quanquam angi non immeritò possint, etiam si videant impietatem grassari, omnia monumenta veræ religionis aboleri hæreticorum impudentia. Tantum ex vera fide offerant hoc sacrificium spiritus Deo gratissimum magis quàm holocausta arietū & adipem agnorum pinguiū. Petant hoc gratum esse in conspectu Dei, scientes quod non sit confusio confidentibus in ipsum, iuxta illud, Psal. 90. Quoniam in me sperauerunt, liberabo, protegam, exaudiam, & glorificabo eos, qui deposita propria fiducia toti à me dependent, in me omnem spem collocant, & curam & sollicitudinem deponunt. Summa, Monemur hîc, vt sic viuamus, vt tota nostra vita Deo sacrificium gratum efficiatur. Hoc potissimum fiet, si humiles verè & contriti spiritus homines extiterimus, Psal. 50. Isaiæ 66.

Sacrificium Christianorum quo Deum colere debeant.

Vita nostra vniuersa iuge sacrificiū esse debet.

3 Tertiò, Describit quæ sint agenda illi, qui Dei misericordiam sibi propitiam velit, scilicet: sequi Deum in toto corde, eum timere, & eius faciem perpetuò quærere. Istis enim partibus consistit vera ac Christiana iustitia: quam quisquis gratia redemptoris consequitur, is tandem de diuino adiutorio spem firmam concipiet, vt cum Daniele dicat: *Ne confundas nos; fac nobiscum iuxta mansuetudinem tuam, & secundum multitudinem misericordiæ tuæ*. Quasi dicat: Merentur quidem nostra peccata hæc quæ patimur supplicia, atqui tantus est misericordiæ tuæ fons & scaturigo, vt indignis miserearis. *Ergo erue nos in mirabilibus tuis, & da gloriam nomini tuo*. Detrahent enim impij potentiæ tuæ, si sponsam tuam quam tibi in fide desponsasti, Osee 3. & Ecclesiam quam sanguine tuo redemisti, ludibrio permittas hæreticorum, si illius sacramenta, fidem, & religionem opprimi sinas. *Obsecto igitur, Domine, confundantur omnes qui ostendunt seruis tuis mala*, & qui Ecclesiam tuam opprimunt: *& sciant*,

Misericordia Dei quo medio propitia nobis fiat.

quia tu es Dominus Deus solus, & gloriosus super orbem terrarum. Dominus ille Adonai sit benedictus per omnia secula seculorum, Amen.

EPILOGVS.

Præsens lectio nihil est nisi oratio Danielis pij Iudæi in Babylone exulantis. Precatur autem in ea oratione, vt Dominus Deus pro immensa sua clementia captiuorum Iudæorum memor esse velit, atque eos liberare, nec non ipsam synagogam ad pristinum religionis cultum restaurare. Subiicit etiam, anteà semper ipsos patres asseruisse, propter promißionem Abrahæ & aliis patriarchis datam, fœdúsque cum illis initum.

FERIA QVINTA POST DOMINICAM PASSIONIS, EVANGELIVM.

Lucæ 7. *Rogabat autem illum quidam de Pharisæis vt manducaret cum illo, &c.* Finis Euangelij: *Fides tua te saluam fecit, vade in pace.*

EXEMPLAR nobis verè pœnitentis ob oculos hîc ponitur in peccatrice illa infami, omnibus modis exibilanda, si Pharisæo credimus; sin verò Christo, vt par est, nemo ea magis idoneus ad Euangelium; cuius pœnitentiæ actio docet, pœnitentiam ex fide & dilectione Dei proficiscentem, causam esse qua iustificemur à Deo. Complectitur autem Euangelium trium personarum dispares mores & officia.

Pharisæus quo morbo laborabat.

1 Primò, Pharisæi, qui communi hypocritarum morbo laborans, nempe, propriæ iustitiæ opinione, odio proximi, & inuidia erga Christum, qua malè de illo suspicabatur, quæ tamen vt dissimularet, amicitiam erga Christum simulat: odit enim carnis natura videri quod est, proinde vt sinistram vitet suspicionem, multa subinde etiam contra conscientiam agit, vt docet Christus, Matth. 23. Omnia enim opera sua faciunt, vt videantur ab hominibus hi qui carnales sunt. Exhibet igitur Christo beneficium & obsequium simulatæ amicitiæ, eúmque conuiuio excipit. Christus verò qua erat erga omnes humanitate, qui etiam nulli sui negabat copiam, etsi maleuolum eius animum non ignoraret, accedit, admonens non esse temerè iudicanda ea facta, quæ sunt ἀδιάφορα, quum possint non solum malè, sed etiam benè fieri. Felix conuiuium in quo Iesus conuiua esse dignatur. Adueniunt namque omnia bona pariter cum illo, Sapien. 7. Ante omnia hic hospes gratiosè inuitandus, imò affectuosè suscipiendus, qui seipsum aliquando inuitat, Lucæ 19. Et Apoca. 3. Ego sto ad ostium & pulso. &c.

Patet

Patet hîc locus dicendi de conuiuiis Christianorum, qualia ea esse oporteat: scilicet sobria, & modesta, secundum faciem sanctorum, Iudith 16. Hester 1. non, vt nunc sunt, lasciua, petulantia, ebriosa, & detractionibus plena. Hæc enim damnant scripturæ, Isa. 5. & 28. Cithara, lyra, tympanum, tibiæ & vinum in conuiuiis vestris, & opus Domini non respicitis. Aliam longè rationem præscribit Christus, Luc. 14.

Conuiuia Christianorum qualia deceat esse.

2 Secundò, Mulieris peccatricis, quæ ex auditu fidei Christum cognouit. Hæc cum otiosa esse nequeat, parit veros pœnitentiæ fructus, cognitionem, contritionem, confessionem, & satisfactionem peccati, quod intelligat sine his placere se Deo non posse. Quare sicut exhibuit membra sua seruire immunditiæ & iniquitati, ita nũc exhibet ipsa arma iustitiæ in sanctificationem, Roma. 6. omniaque quondam inhonestæ voluptatis instrumenta, vertit in obsequium illius, qui solus est amandus. Ideo vt audiuit quod Iesus accubuit in domo Simonis, adfert alabastrum vnguenti, lachrymis pedes Christi rigat, capillis capitis sui tergit, osculatur pedes, & vnguento vnxit, criminum scilicet suorum iudex seuerior, mentem ac membra singula, digna castigatione castigans, mactata intrinsecus anima proprium in sancta sanguinem tulit, inquit Cyprianus in sermone de ablut. ped. cuius deuotio vsa est ibi capillis pro linteo, oculis pro catino, lachrymis pro baptismo: tetigit & lauit, & vnxit vnguento, singula præbuere ministerium, cor contritum erupit in lachrymas, fides lauit, charitas vnxit, de pœnitentiæ pixide vnguenta protulit, & crinibus, lasciuæ irritamentis, tersit. Nihil sibi de se retinens, totam se tibi deuouit, & tu affectum potiùs quàm factum attendens, vngebas vngentem, abluebas lauantem, tergebas intrinsecus pœnitentem. Hæc ille. Huiusmodi siquidem fructus parit fides, quæ per dilectionem operatur. Charitas enim quæ diffunditur in corde per Spiritum sanctum, nequit esse otiosa. Sed non secus atque solet ignis rubiginem, sic ipsa mox peccatum omne tollit: Nam spiritus disciplinæ effugit fictum, nec potest habitare in corpore subdito peccatis. Accepit itaque hæc mulier initium bonæ voluntatis, quam secuta est vehemens peccati detestatio ac dolor. Ad Christum igitur Dei agnum, de quo dicitur: Quoniam apud te est propitiatio, Psalm. 129. Tu remisisti iniquitatem peccati mei, &c. & illud: Vtique holocaustis non delectaberis, cor contritum & humiliatum Deus non despicies, mulier peccatrix hæc adeò festinauit, vt non expectaret dum Christus domum Pharisæi exiret, sed tota sibi displicens, cum ingenti fiducia de Iesu benignitate concepta, in ædes Pharisæi irrupit: ardor enim animi omnem pudorem excusserat, cùm non esset ignara, quan-

Mores mulieris peccatricis.

Fidei fructus pœnitentia.

to fastu soleat Pharisaicum genus auersari peccatores, cùm ipsi intus grauibus maderent vitiis. Christum namque, tacta Spiritu sancto, propitiatorium verum agnouit, qui dixerat, citius peccatores, quàm Pharisæos, gratiam Dei inuenturos, Matth.21. Discamus hîc, maturè absistendum vitiis. Certum est, eas quæ in peccato insenuerunt, etiam senes, quando amatoribus sunt horrori, peccati adhuc consuetudine delectari. Si quid verus scortum dolet, hoc saltem dolet, quod ad furta minus appetitur. Pœnitendum ergo est citò. Qui non est hodie, cras minus aptus erit.

Maturè à peccatis absistendum.

3 Tertiò, Complectitur Christi perhorrendum ac verè metuendum iudicium, quo pœnitentem absoluit meretricem, & superbum damnauit hypocritam, vt ostenderet misericordiam suam qua gratis peccata conuersis donat: dum mulieri ait: *Remittuntur tibi peccata tua*, quia scilicet dilexit multum. Nam lachrymis pedes lauit, officium hospitalitatis exhibens. Vnguento pedes vnxit, magni eos appretiata. Capillis tersit, qui præcipuum sunt ornamentum mulierum, 1.Corinth.11. & osculari pedes non cessauit, in signum charitatis, Rom.16. Quo ergo grauius peccauit, hoc sibi magis displicuit, ac me cuius gratuita clementia liberata est à peccatis, vehementius amat. Singula, quæ sibi Maria contulit, officia Christus recenset, quia placent illi talia opera, Act.10. Ionæ.3.

Indiciũ Christi perhorrendũ inter Pharisæũ & peccatricem, Ge.18.19.24 1.Tim.5.

Opera bona fructus pœnitentiæ Deo placent.

Sed quomodo ante remissionem peccatorum potuit hæc mulier ita Deum diligere, vt eam consequeretur? Constare ne potest charitas, qua diligitur Deus, cum peccato mortali? Deinde si remissio peccatorũ est, quomodo eam tribuit Christus dilectioni? Quibus paucis respondeo. Charitatem inchoatam posse consistere cum peccato, non quidem cum affectu peccandi: fieri enim nequit, vt quis & Deum & peccatum diligat: quia hæc mulier Deum dilexit antequam illi peccata à Christo remitterentur. Perfecta quidem charitas qualem diffundit Spiritus sanctus, cum fit peccatori propitius, sine remissione peccatorum haberi nequit: atqui talis non semper requiritur ad cordis compunctionem, aut eam contritionem qua orantem Deus non despicit, Psal.50. Cor contritum & humiliatum Deus non despicit. Quomodo verò remissionem peccatorum charitati tribuat hîc Christus, tanquam causæ iustificationis, quum iustificatio, quæ sine remissione peccatorum non contingit, sit gratuita: aliter hæretici, aliter docent catholici. Illi enim volunt synecdochicὼs hic Christum loqui, & nomine dilectionis fidem intelligi: vel dilectionem non præcessisse remissionem peccatorum in muliere, sed sequutam fuisse: quasi condonatio debiti fuerit causa dilectionis. Catholica verò fides credit gratuitam prorsus

Remissio peccatorũ quomodo charitati tribuatur, aliter hæretici, aliter docent Catholici.

ſus eſſe iuſtificationem, iuxta illud: Iuſtificati gratis, Rom. 5. Nec quenquam donec filius iræ eſt, & damnationi obnoxius, hanc poſſe promereri, atqui tantam eſſe miſerentis Dei, ac gratia ſua præuenientis, clementiam, vt pœnitentis dilectionem, & fidei & charitatis opera, quæ ex occulta Dei inſpiratione agit, reſpiciat: ita vt quaſi eorum operum intuitu dicat ſcriptura, Deum nos iuſtificare, dum videlicet in gratiam recipit, dum peccata condonat.

Superbum & hypocriticum damnauit Phariſæum, vt oſtenderet iudicium, quo dignos deſeri deſerit: dum Simoni ſuam ingratitudinem improperat, quòd ipſi domum intranti aquam pedibus non dediſſet, oſculum non porrexiſſet, & oleo caput non vnxiſſet. Horum enim neglectus facilè indicabat animum Simonis erga Chriſtum parum fuiſſe candidum: dum ea exhibere negligit, quæ candoris & beneuolentiæ erant ſymbola. Ingrati autem hoſpitis ſella poſt ianuam fertur poſita. Hinc propoſita parabola eum arrogantem oſtendit, proximum iudicando; & inſipientem, tot charitatis & pœnitudinis indicia non conſiderando & fidei.

EPILOGVS.

Viuum exemplar, & expreſſam hic habemus hominis verè pœnitentis veritatem, & quòd peccata ſua agnoſcentibus, & ex animo pœnitentibus contingit peccatorum remiſſio, minimè verò impœnitentibus, aut de falſa ſua iuſtitia ſuperbientibus; oririq́ue pœnitentiam ex fide verbi Dei, per ſpiritum ſanctum & fidem in corde plantantem, & pœnitentiam operantem. Qui ergo imitati ſumus mulierem hanc peccando, imitemur eandem & pœnitendo. Scimus quis ſit fructus peccati, nimirum hîc ignominia, & poſt mors æterna, Roma. 6. Quum ergo ſimus peccatores, & tantum ſupplicium capitibus noſtris immineat, agnoſcamus, deteſtemurq́ue peccata, ſed ex animo, non nudis verbis. Non erubuerat mulier peccare, ſed nec fateri peccata erubuit, corde & factis magis quàm verbis: ergo nec nos erubeſcamus confiteri, quod facere non erubuimus. Tum nimirum & ipſi talem experiemur Dominum Ieſum, qualem experta illum eſt mulier. Prophetarum enim vox eſt: Quocunque momento vel hora peccator reſipuerit, &c. Ezech. 18.

FERIA SEXTA POST DOMINICAM PASSIONIS, EPISTOLA.

Hiere. 17. *Domine, omnes qui te derelinquunt, confundentur, &c.* Finis Epistolæ: *cunctique habitatores Ierusalem qui ingredimini per portas istas.*

IN præsenti oratione precatur propheta contra eos qui comminationem iræ Dei sibi indicatæ, quam pronunciauit, sic receperunt, quasi propheta de malo Iudeæ exultaret, quod falsum esse ostendit. Nam si patriæ exitium optasset, non tot consolationes, neque tot remedia promissionis Dei populo Iuda pronunciasset. Neque enim tam comminatur quam consolatur. Quare vtrinque sibi pseudoprophetas, atque per hoc omnem populum, sacerdotes & principes populi infensos reddidit. Tacere non potuit, & docedo nihil profecit, saltem canibus sanctum, in sui capitis periculum, proiecit. Hinc Prophetam percussum Phassur in neruū coniecit, cap. 20. & 38. rursus miserunt prophetam in lacum, in quo nō erat aqua, sed lutum. Deniq; inde iussu regis Sedechiæ extractus boni viri Abdemelech intercessione, mansit propheta in vestibulo carceris, vsque ad diem quo capta est Hierusalem. In his tantis malis vndique circumuallatus propheta, Dominum orat, vt se veritatis doctorem liberet: contrà verò, mendàces prophetas in supplicium dignum vocet. Tria autem agit hac Epistola propheta.

Miseria eorum qui Deum deliberata malitia deserunt.

1 Primò, Vaticinatur Hieremias de miseria eorū, qui vel infidelitate, vel deliberata malitia, vel quocunq; peccato, Deum, fontem aquarum viuentium, & totius bonitatis scaturiginem deserunt. Merentur enim vt & ipsi quoque deserantur: deserti verò ab eo qui est via, veritas & vita, non possunt non turpiter aberrare, amplecti mendacia, & morte opprimi. Ex quibus sequitur vera confusio, quam comminatur propheta, nec vt ait, quicquam ad hæc euitanda valet sine gratia liberū arbitrium, quod in huiusmodi desertis, August. teste, non nisi ad peccandum valet, quàm diu gratiæ destituuntur auxilio; quo fit, vt non solum Deum non deserant, sed vt auersi resipiscant, peccantes pœniteant, & erroribus impediti, veritatem amplectantur. Quibus comparatur vera animi felicitas, conscientiæ tranquillitas & beatitudo, vt contrà qui dominum dereliquerint, concupiscentia rerum terrenarum irretiti, odio vel inuidia liuidi, auaritia, vel libidine excæcati in terra scribuntur, deleti nimirum de libro vitæ, terrenis ac perituris beneficiis affecti, ducentes, vt inquit Iob 21. in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.

Hoc orationis caput, quo dicit: *Domine, omnes qui te derelinquunt,*

quunt, &c. latiùs se extendit, quàm in hos Dei aduersarios Saphatiam filium Mathan, Gedeliam filiũ Phassur, Iuchal filium Semeliæ, Phassur filium Melchiæ, & alios eius farinæ pessimos tyrannos, veritatis hostes: sed orat etiam hîc Spiritus Domini per prophetam contra omnes hæreticos, schismaticos, & sacræ scripturæ deprauatores, semen adulterinum. Omnia enim quæ scripta sunt, in nostrã doctrinam scripta sunt, Rom. 15. Semen adulterinum sunt hæretici, quia somnia mera docent, super arenam ædificantes. Sancta mater Ecclesia, ædificata est supra firmam petram Christum: Aedificata est auro & gemmis, hoc est, fide & operibus bonis. Benè fundata est Ecclesia, quia habet scripturæ sensum, patrum sanctimoniam, & miracula & opera bona, quibus fidem suam cõtra portas inferorũ asserere potest. Et quia neutrum habent hæretici, ideo Ecclesiam persequuntur, & catholicos eius doctores variis tentationum machinis impetunt & insectantur. Sed audiatur Apostolus: Aporiamur, inquit, sed non destituimur, &c. Audiatur item hîc oratio spiritus: Domine, omnes qui te derelinquunt, confundentur, &c.

Spiritus s. orat in scriptura contra omnes hæreticos.

2 Secundò, Sub persona omniũ oppressorum agnoscit suam infirmitatem, tum animi tum corporis, quę peccati merito totam naturam ita peruasit, vt sibi relicta non possit tentationibus resistere, & ægritudines ferre. Quod eleganter Regius ille Psaltes, Psal. 6. testatur, dum ait: Miserere mei Domine, quoniam infirmus sum. Sana me Domine, quoniam conturbata sunt omnia ossa mea: & anima mea turbata est valde: vt non immeritò sancti omnes deposita propria fiducia, quam vel ex animi dotibus, vel ex robore corporis concipere solet caro, à solo Deo, penes quem est certa potestas, & prompta voluntas, auxilium petant, iuxta illud: Ad Dominum cum tribularer clamaui, &c. Psal. 119. Siquidem ipse est qui redimit de interitu vitam, sanat contritos corde, propitiatur omnibus iniquitatibus, & coronat in misericordia & miserationibus, &c. Psal. 102. Rectè ergo Propheta Deo dicit: *Saluum me fac, & saluus ero.*

Infirmitas humanæ naturæ.

Hîc item omnia, quæ ad Ecclesiæ aduersariorum iniurias sustinendas, necessaria sunt, petit. Quid verò hoc potissimum esse credamus, nisi quosdam nos videre à vera religione non deficere, catholicam religionem quacunque ratione promouere, vel latenter cum Nicodemo, vel consilio graui cum Gamaliele? &c. Fuit itaque Hieremiæ prophetæ præsens consolatio, quod septem millia virorum sibi Dominus reseruasset, qui genu Baal non inflexerunt, 3. Reg. 19. Roma. 11. Ex quorum numero fuerunt Abdias, Abdemelech, & alij prophetarum mecœnates, 3. Reg. 18. & infra 38.

3 Præterea ostendit propheta eum per quem possimus aduersariis fidei, hostibus verbi Dei, & inimicis crucis resistere, ri-

Impiis familiare peccatis propriis indulgere.

dentibus veritatem verbi Dei. Est enim hoc omnibus impiis familiare, vt liberius vitiis suis indulgeant, quare veros verbi Dei ministros, pastores, & doctores contemnunt, atq; vt olim Iudæi Hieremiam, mendacij subinde arguunt, quasi vanæ essent Dei comminationes, eò quòd lento gradu ad peccati vindictam diuina procedat ira. Quia enim non profertur citò contra impios sententia, absque timore peccant. Huiusmodi autem illusoribus, qui gloriantur quod percusserint fœdus cum morte, flagellum inundans cum transierit, non veniet super eos, & cum inferno fecerint pactum, ac proinde rident horrendas illas scripturarum comminationes, dicentes: Peccaui, & quid mihi accidit triste? Eccles. 5. grauiter comminatur, Esa. cap. 26. eosque ad verbum Domini remittit, quia ipsorum fœdus cum morte non stabit, flagellum inundans tollet eos, & pactum cum inferno irritum erit. Proinde non est quod moueantur veri prædicatores verbi Dei, licet mundus veritatem verbi rideat ac contemnat, tantùm ipsi, vt ait Hieremias, verum pastorem Christum sequantur, illius verbo sua dogmata confirment, Christi gloriam quærant, & non turbabuntur. Ego, inquit Hieremias, *non sum turbatus, te pastorem sequens:* quasi dicat: Etsi me damnent ac rideant impij, ego tamen veritatem non deseram, nec ad gratiam hominum loquar.

3 Tertiò, Magna conscientiæ securitate Propheta coram Deo suam testatur innocentiam. *Tu scis*, inquit, *quod diem hominis non desiderauerim*, id est fauorem humanum, auram popularem, vt eius occasione veritatem verbi tui deseruerim: & quod egressum est de labiis meis, rectum in conspectu tuo fuisse. quasi dicat; non fui vt multi, adulterans verbum tuum, errores aut somnia prætextu verbi annuncians. Magna profectò prophetæ fides, constantiaque, qui tantis agitatus iniuriis, nunquam tamen à veritate verbi vel latum vnguem discessit, vt potuerit non solum coram mundo, sed etiam coram Deo suam aperire conscientiam. Sic olim B. Paulus: Nihil mihi conscius sum, non tamen in hoc, inquit, iustificatus sum, 1. Corinth. 4. Nihil subterfugi eorum, quo minus docerem vos omnem veritatem. Item: Nihil minus feci à cæteris Apostolis.

Hieremiæ fides & constantia.

Pseudoprophetarum & hæreticorum ingenium.

Obserua ex hoc verbo quo dicit: Diem hominis, vel diem calamitatis non desideraui, ingenium Pseudoprophetarum & hæreticorum, quibus proprium est, calumniari, & ea quę committunt ipsi, aliis obiicere, & sic calumniando insanire, ne aliis arguendi se locum relinquant. Hinc infra cap. 28. dicunt regi: Rogamus vt occidatur homo iste, de industria enim soluit manus virorum bellantium qui remanserunt in ciuitate hac, & manus vniuersi populi, loquens ad eos verba vniuersa hæc.

Siqui-

Siquidem homo iste non quærit pacem populo huic, ſed malum. Idem hodie quoque piis, modeſtis & pacificis catholicis, obiiciunt hæretici factioſi & totius orbis turbatores. Qui interim blaſphemant, calumniantur vtriuſque ſtatus capita, ſacrilegia committunt, bellorũ ſeminaria cudunt, & mille huiuſmodi crimina capitalia deſignant, libellos famoſos harum tragœdiarum manifeſtos indices tot ſcribunt, quot ad iuſtam bibliothecam facere poſſint. Non ſunt nundinæ in Germanicis emporiis, & Municipalibus vrbibus, quæ huiuſmodi libris non exundent.

Proinde hiſce impiis verbum Dei contemnentibus, & illius prædicatores ridentibus, grauem hic comminatur propheta interitum, licet non omninò de ſua innocentia ſecurus, ſe ex miſericordia, non ſeueritate iuſtitiæ petit iudicari, dicens: *Confundantur illi, & non confundar ego, paueant illi, & non paueam ego.* Quæ non optandi modò à Propheta dicuntur, ſed vaticinandi: quaſi dicat: Futurum eſt, vt illi confundantur, qui oblatam ſalutem reſpuunt, gratiam remiſſionis peccatorum contemnunt, & verbũ Dei quod poteſt ſaluare animas noſtras, oſtentui habent. Ac ne quis putaret leue hoc eſſe peccatum, quale eos maneat ſupplicium, exprimit: *Duplici contritione contere eos,* inquit, *Domine Deus noſter,* quaſi dicat: Non affligentur tantum in corpore, vt aut fame, bello, gladio, aut peſte intereant (hæc enim ſubinde etiam ſanctiſſimis eueniunt) ſed audiant horrendam illam ſententiam: Ite maledicti in ignem æternum, Matth. 25. vt anima & corpore mittantur in gehennam.

Verbum Dei contemnẽtibus prædicitur interitus.

Videmus porro ex præcedentibus verbis etiam religioſum eſſe, ſedulo contra ſchiſmaticos precari: non vt reconciliatio erranti negetur, ſed vt malo inſtar carcinomatis proſerpenti medeatur. Facit huc Pſal. 7. Conuertatur dolus eius in caput ipſius, Pſal. 27. Da illis ſecundum opera eorum, & ſecundum nequitiam adinuentionum ipſorum, Pſal. 54. Veniat mors ſuper illos, & deſcendant in infernum viuentes. Item Pſal. 57. Lætabitur iuſtus cum viderit vindictam, manus ſuas lauabit in ſanguine peccatoris, Dauidi enim peculiare eſt illud orandi argumentum. Vide Pſalm. 11. 12. 16. 24. 27. 29. 30. 34. 40. 53. 54. 55. 69. 70. 85. 122. 123. 124. 139. 140. 141. 143. &c. Hæc omnia apparent quidem, ſed non ſunt, vindictæ cupiditas. Eccleſiæ paci alia ratione conſuli non poteſt. Prædicit ergo ſcriptura orando, ſed abſterret imprecando. Deniq; etiam ſic approbat iuſtitiam diuinam. Omnia hæc facit, vt pietati conſulat. Stulto namque flagellato aut pereunte, ſapiens aſtutior fit, Prouerb. 15.

Orare ſedulò contra hęreticos religioſum.

EPILOGVS.

Conqueritur propheta Hieremias de Pseudoprophetarum æmulatione atque inuidentia, rogans vindictam contra eos. Petit etiam omnia alia quæ ad talia mala perferenda, sunt necessaria, nempe ea, quorum & nos in hac lachrymarum valle egemus vna omnes. Hinc ait: Recedentes à te in terra scribantur, hoc est: deleantur de libro viuentium, & cum iustis non scribantur. Vide etiam Sap. 5. Item propheta orat: Sana me Domine & sanabor, &c.

FERIA SEXTA POST DOMINICAM PASSIONIS, EVANGELIVM.

Iohan. 11. *Collegerunt ergo Pontifices & Pharisæi consilium, & dicebant: Quid facimus? &c.* Finis Euangelij: *sed abiit in regionem iuxta desertum in ciuitatem quæ dicitur Ephrem, & ibi morabatur cum discipulis suis.*

HOc Euangelio proponitur impium illud & horrendum impiorum hominum concilium, quod contra Christum egerunt, ad quod subeundum eos præsertim adduxit fastus, ambitio, & inde oriens inuidiæ liuor, vt non immeritò dixerit Apostolus, 1. Tim. 6. Radix omniũ malorum est cupiditas, &c. Complectitur autem quatuor.

1 Primò, Proponit Pontifices, qui auctoritate præeminebãt, & Pharisæos, qui religione prænitebant, dicentes: *Quid facimus? quia hic homo multa signa facit.* Docuerat eos Dominus, quid facto opus esset, si quidem salutem adipisci vellent, Iohan. 6. Hoc est opus Dei, vt credatis in eum quem misit ille; sed perditi homines plus cogitabant quomodo perderent, quàm quomodo crederent & saluarentur, inquit B. Augustinus. Adegit autem eos ad impiam hanc cõsultationem non amor aut beneuolentia erga Rempub. non denique imminens periculum, nec necessitas, neque perturbatio, quæ idonea & sufficiens ineundi Concilij esse ratio & causa solent, vt scilicet, communi hominum prudentum deliberatione matura, res graues decernantur in communem Reipub. vtilitatem; vt denique non præsentia tantum, sed futura quoq; impediant mala, sed ambitio & auaritia qua verebantur, ne honoribus suis, quæstui & lucro quod malis artibus acquirebant, spoliarentur: item inuidia & odio in Christum, cuius gloriæ propria malitia excæcati inuidebant. Ideo iusto Dei iudicio dati in reprobũ sensum, ea faciunt contra Christum, quæ manus & consilium Dei destinauerat fieri. Erant enim iam vasa iræ, apta in contumeliam. Neque verò propterea putabimus Deum velle iniusta concilia, & iniustas actiones gubernatorum, quia eis horribiliter irascitur, Psal. 5. Non Deus volens iniquitatem, &c. Sunt enim hæc diaboli impetus

Ratio & causa idonea ineundi Concilij.

petus grassantis in impiis, qui Deum gubernatorem sui excusserunt, & ideo à Deo abiecti sunt, & fiunt organa iræ, & pestes generis humani, vt Pharao, Iudas, Cayphas, Caligula, Nero.

Imitantur autem hos conciliatores corruptissimos, quotquot in proborum conspirant mortem & infamiam. Sed tritum est prouerbium: Malum consilium consultori pessimum, Ecclesi. 27. Facienti nequissimum consilium, super ipsum deuoluetur, & non agnoscet vnde adueniet illi. Sic fratres Ioseph, conantes effugere dominium Ioseph, ipsum vendiderunt, Genes. 37. qua venditione dominus ipsorum factus est. Vnde ipse ait, Genes. 50. Nolite timere, num Dei possumus resistere voluntati? Vos cogitastis de me malum, & Deus illud vertit in bonum, vt exaltaret me sicut in præsentiarum cernitis, & saluos faceret multos populos. Sic Achitophel cuius consilium erat sicut qui consuleret dominũ, contra Dauid Absalon adiuuans, proprio se laqueo suspendit, 2. Reg. 16. & 17. Ideo Sapiens consulit, Ecclesi. 37. Cor boni consilij statue tecum. Et Tob. 4. Omni tempore benedic Deum, & pete ab eo vt vias tuas dirigat, & omnia consilia tua in ipso permaneant.

Consiliũ malũ consultori pessimum.

2 Secundò, Quomodo arte quadam dissimulant inuidiam, quod scirent iudices ab huiusmodi affectibus liberos esse debere, honestum preceptum adferunt: verentur enim, ne si Christi fides obtineat, Romani ipsis locum & gentem tollant: quasi videlicet Christus populum contra Romanos ad seditionem & rebellionem concitasset: vt fecerunt Theudas, & Iudas Galilæus, Act. 5. Sola ergo inuidia & ambitione dominandi acti contra dominum, causantur, imò mentiuntur affectare regnum. Atqui Christus oblatum sæpius regnũ renuit, Iohan. 6. & censum esse Cæsari numerandum docuit, Luc. 20. & soluit, Matth. 17. Insuper non rebellandum aut resistendum, sed tunicam pallium contendenti relinquendũ docuit. Et alibi quoque ait: Quis me constituit iudicem ad diuidendum hæreditatem tuam & fratris tui? Quæ sanè non sunt eorum qui tyrannide regna inuadere nituntur, vel qui seditiones excitare solẽt. Ipse enim Christus rex regum, & dominus dominantium non terrenum aut carnale regnum meditabatur, quòd armis, potentia, opibus, & militibus obtinetur, sed cæleste & spirituale, quo per fidem, spem, charitatem, & verbum suum dominaretur in cordibus credentium, quos obedientes principibus esse iussit. Talem regem Christum, & tale eius regnum futurum prædixerunt prophetæ: Hiere. 23. Psalm. 71. Quare hæc non erat sufficiens satis colligendi contra Christum consilij ratio, ac peruersissimè omnium colligunt, ex fide Euangelij secuturam vrbis deuastationem. Contrariũ erat verum. Inciderunt ergo in foueam quam fecerunt. Nam quia Christum non

Regni affectati mendaciter arguitur Christus.

Regnũ Christi spirituale.

rece-

receperunt, ideo destructi & dispersi sunt, Matth.23. Luc.19. Vnde Eccl.10. Regnum à gente in gẽtem transfertur propter iniustitias,& iniurias,& contumelias ac diuersos dolos,&c.

3 Tertio, Quod hi principes nihil quod ad Dei spectaret gloriam sibi proposuissent in hoc consilio, sed ea tantum, quæ prauis ipsorum affectibus & cupiditatibus inseruirent, vel primarius huius consilij præsidens Caiphas Simoniacus Pontifex (nam sacerdotium factum fuerat venalitium, vt claret. 2.Machab.4.) satis testatur: qui cùm hostis esset filij Dei, nihil nisi quod impium esset animo versabat. Nec mirum, si malè nactum peius exequebatur sacerdotium, iustitiam subuertens, pessimi concilij auctor. Sed Deus, qua est infinita bonitate & potentia, iniusta & crudelia consilia ad felices ac salutares exitus producere nouit: vt olim venditionem Ioseph ad salutem fratrum, Genes. 50. Licet verò impius hic, animo malo esset in Christum; tamen officij dignitatem ab ipso institutam voluit Deus externo & visibili dono prophetiæ commendare, quam quidem alio longè Spiritus sanctus intendit, quàm ipse Caiphas. Nam Caiphas sub prętextu communis vtilitatis mortem Domini intendebat, Spiritus sanctus prophetiam esse voluit de gentium collectione. Reprehendit itaque alios, quod non intelligerent quod oportebat, & ignaui essent in dispiciendo quod ad rem conducat. q. d. Sedetis, adhuc rem segnius perpenditis, quia vnius hominis salus, communi Reipubl. vtilitati postponenda. Sed mentita est iniquitas sibi. Nam præceptum fuit, Exod.23. Insontem & iustum non occides, quia auersor impium. Quemadmodum enim ex præsentia iusti salus est communitati, ita ex absentia dispendium, Genes.18. Dominus ob decem iustos in terra parcere voluit toti terræ Sodomæ & Gomorræ, quam igne & sulfure perdidit, Iaco.5. Multum valet deprecatio iusti assidua. Helias orauit,& terra dedit fructum,& cælum pluuiam. Hoc ipse quidem Caiphas sinistro animo dixit; veruntamen gratia Spiritus sancti ore illius vsa est ad prædicandum futura, tametsi pollutum cor eius non attigerit. Vnde instinctu Dei locutus est, vt Balaam Numer.23. quanquam imprudens & ignarus quid diceret. Sic sæpè solet impia consilia gubernatorum in salutem vertere eorum quibus ipsi insidiantur. Deinde & illud hîc obseruandum, bonis & malis huiusmodi dona gratuita esse communia, & si periculosa in malis sint. Quare nec magni pendendum, si magnis dotibus à Deo insignitus sis, nisi adsit charitas, 1.Corinth.13. Et si habuero prophetiam, & nouerim mysteria omnia,& omnem scientiam,& si habuero omnem fidem, ita vt montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum. Hac impius iste pontifex destitutus

Caiphas Simoniacus pontifex.

Dignitatem pontificiam dono prophetiæ commendauit.

Præsentia iusti salus communitati cōtingit, absentia verò dispendium.

Dona gratuita bonis & malis communia.

tus erat, qui nihil nisi innoxiam Christi mortem spirabat.

Pronunciat igitur in Christum sententiam, scilicet: *Expedit vt vnus homo moriatur pro populo, & ne tota gens pereat. Hoc autem*, teste scriptura, *à semetipso non dixit, sed quum esset pontifex anni illius, prophetauit, &c.* Quæ non ita intelligas quasi veteri illi, & Aaronico pontificatui sic esset alligatus Spiritus sanctus, vt quicquid pontifex diceret, statim à Spiritu sancto dictum putaretur, aut diuinũ oraculum susciperetur: sed significat Deum semper externo illi ministerio fauere solitum; & quamuis ipsæ personæ essent impiæ, officium tamen fuisse sanctum, & diuinitus institutum. Quamobrem, tametsi indigni sint qui gerant, honorandi sunt propter gratiam in eis, & pontificalis dignitatis virtutem, non propter illorũ voluntatem, Hebr. 13. 1. Petr. 2. Ex quo sequitur & conuincitur error Wijclef, & aliorum, qui propter sacerdotum indignitatem, etiam immunda censent ipsa sacramenta. Hæretici enim cælestem puritatem in catholicis sacerdotibus requirunt, sed infernalem immunditiam in suis prædicantibus non animaduertunt. Hunc errorem confutant, B. Augustinus libr. 4. contra Donatist. cap. 4. & B. Bernardus serm. 66. in Cantica. Si verò hoc veteri illi & typico concessit Deus beneficium, an putabimus Ecclesiam suam, quam sibi collegit, & purgauit Christus, omninò deseruisse, ac spoliasse omni externo sacerdotio: quando in omni lege superesse voluerit sacerdotes, qui offerrent dona, & sacrificia pro peccatis? *Error Vvijclef retunditur.*

4 Quartò, Proponit Euangelista immensam Dei misericordiam, quam in diffinitiua sententia iudicis explicat: quanquam illam nec cogitarit nec decreuerit impius. Quodnam enim præclarius conferre humanæ naturæ posset beneficium Deus, quam iræ & damnationis filios congregare in vnitatem fidei, abducere à cultu dæmonum, & à variis erroribus, quibus miseri detinebantur, ad veri Dei cognitionem, vt erepti de potestate tenebrarum, traducerentur in vnum corpus, cuius caput Christus: ipsi autem per fidem & charitatem, vt viua corpori membra inserti ipsius spiritu vegetarentur, donec occurrerent in viros perfectos, in mensuram ætatis plenitudinis Christi, Ephes. 4. Vide etiam Iohan. 10. *Misericordia Dei imméſa.*

Proponit etiam hîc horrendum Dei iudicium, in vasa iræ aptata iam in interitum, sua nimirum culpa: quia enim restiterunt veritati, miscuit eis Dominus spiritum soporis & vertiginis, Isaiæ 29. iusto suo iudicio. Neque propterea fatali quadam necessitate quis eos coarctos fuisse opinetur, vt voluntate sua aliter vti non potuerint, arbitrij libertate ipsis, vt quidam falsò opinantur, adempta. Dei enim præscientia non imponit aliquam necessitatem, nisi fortasse eam *Iudiciũ Dei horrendum.*

quam

quam vocant consequentiæ, quam neque ordinat, neque approbat, sed tantum ad certum finem determinat ea quæ homo libero arbitrio facit. Quod ergo impio isto concilio, de quo Iacob, Genes. 49. & Psal. 20. non solum decreuerunt, sed etiam perficere moliuntur, Dei vindicantis est iudicium, quod necessariò ipsorum impietatem & malitiam est consecutum: vt scilicet omnes conatus & vires in Christum perdendum intenderent. Hoc enim est quòd scriptura docet: malos semper proficere in peius. Nullus est autem nocētior profectus, quam qui contra Christum, scripturam, & Ecclesiam suscipitur, qualis est eorum qui sese hostes Dei profitentur, vel factis vel verbis, vt sunt omnes peccatores & hæretici, qui non solum Christum persequuntur, sed etiam rursum crucifigunt, & ostentui habent in semetipsis.

Mali proficiunt semper in peius.

Secessit ergo Dominus non impotentia, sed eorum furori cedens, infirmis dans exemplum, non esse peccatum, se oculis subtrahere persequentium, & furorem sceleratorum latendo potiùs declinare, quàm se offerendo magis inflammare, vt dicit B. August. Non enim debemus nos temere periculis ingerere, etiam pro pietate, sed stare quidem fortiter deprehensi: nam in voluntarium periculum propter incertum euentum irruendum non est. Moratus est autem Iesus in Ephrem cum paucis discipulis suis: qui tametsi miserè sibi quoque metuerent; tamen non ausi sunt deserere tam benignum Dominum atque magistrum.

Fuga persecutionis aliquãdo licita.

EPILOGVS.

Ciuitatis sanctæ Hierusalem primores (quod nemo vnquam credidisset) consultant & anxij sunt, qua via tandem Christum perdant. Grauis fuit illis ad videndum, quia dißimilis erat illis vita eius. Iudæorum proprium fuit, semper signa petere: iam verò signa petita (vt videas quid inuidentia poßit) atque adeò patriæ suámque ipsorum salutem recusant. Tempus tenebrarum instabat, vnde se vltrò ad occidendum, quum tempus præfinitum adesset, manibus parricidalibus offerebat, vt sese pro nobis redimendis Deo patri sacrificaret. In Christi manibus erat sacrificium, quod in manibus Iudæorum erat supplicium. Adimplentur sic diuina oracula, quia Christum non dimiserunt sic. Quia prædictum erat à prophetis sic Christum moriturum, Esa. 53. Daniel. 9.

Et dixerunt: Venite, & cogitemus contra Hieremiam cogitationes, &c. Hiere.18.
Finis Epistolæ: *fiant corruentes in conspectu tuo, in tempore furoris tui abutere eis.*

HIEREMIAS propheta typum gerens Christi à Iudæis spreti, contempti, ac crucifixi, etiam contra aduersarios suos auxilium diuinum & consolationem implorat, præsenti Epistola, in qua agit tria.

1 Primò, Describit impia Iudæorum consilia, quibus Christo de ipsis benemerenti perniciem moliebantur, & sibi, ac Reipublicæ suæ salutem ex eius morte conciliare nitebantur, dum ait: *Venite cogitemus contra iustum cogitationes.* Quæ causa obsecro? quia vt est Sap.2. contrarius est operibus nostris, improperat nobis peccata legis, diffamat in nos peccata disciplinæ, factus est nobis in traductionem cogitationum nostrarum, & grauis est nobis ad videndum. Erant igitur cogitationes Iudæorum contra Christum, vt vnus ipse moreretur pro populo, ne tota gens periret, Iohan.11. Porrò vt omnia sibi tuta fore sperabant principes sacerdotũ Christo sublato; ita & Iudæi, quibus displicebat veritas, à Hieremia prædicata, omnia facilius in Repub. successura putabãt, ipso tanquam seditioso Ecclesiaste sublato. Dicunt enim: *Non peribit lex à sacerdote, nec sermo à propheta, nec consilium à sapiente.* Quasi dicat: Est certa & firma Dei promissio, qua sacerdotium nostrum diuinitus institutum perpetuò duraturum cum legis cognitione permanebit, Mala.3. Deut.17. vt non possimus quæ agenda sunt, ignorare. Non destituemur sapientũ consiliis, quia ex his depẽdet Reipub. felicitas: nec prophetæ (quia Dei voluntatem nobis annunciant) verbo & visionibus destituemur. Venite ergo, & hunc seditiosum quotidie prædicantem, cap.19.20. afflictiones, bella, vrbis excidium, templi desolationem, regis captiuitatem, & totius Reipublicæ vastationem, percutiamus lingua, hoc est: falsis criminationibus, & calumniis eum oneremus. Mittamus lignum in panem eius, Hiere.11. hoc est: crucem in corpus eius, quia subinde se panem, qui de cælo descendit, dicere solet. Eradamus eum de terra, hoc est, morte turpissima condemnemus eum. Non attendamus ad vniuersos sermones eius, hoc est: tanquam somnia ipsius conciones æstimemus.

Iudæorũ consilia contra Christum.

Cogitationes Iudæorũ contra Christũ.

Fuit autem hoc consilium eorum iniquum & iniustum, Primò ex animo, quia inuidia & ira concitati erant. Ira enim viri iustitiam Dei non operatur, Iac.1. Secundò ex causa, quia contra innocentem, Exod.23. Insontem & iustum non occides.

Concilium Iudæorum quàm multipliciter iniquum.

Tertiò ex ordine. Nam ordine iuris prætermiſſo, abſentem, non auditum neq; conuictum condemnarunt, Iohan.7. Nunquid lex noſtra iudicat hominem, niſi prius audierit ab ipſo, & cognouerit quid faciat? dixit Nicodemus. Hinc Feſtus quoque ait, Act.25. Non eſt Romanis conſuetudo donare aliquem hominem, priuſquam is qui accuſatur, præſentes habeat accuſatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina quæ ei obiiciuntur.

2 Secundò, Sub perſona Chriſti Propheta ſeſe omni humano præſidio deſtitutum ſentiens, quando tum Politicus, tum Eccleſiaſticus magiſtratus contra eum conſpiraſſet, ita vt in neruum mitteretur, ac in luto proiiceretur: ideo Deo ſuam teſtatur innocentiam, eumque ex fide agnoſcens omnium oppreſſorum refugium, auxilium in tribulatione, & defenſorem, petit illum attendere cauſæ ſuæ, iuxta Pſal.42. & audire voces aduerſariorum: ſiquidem tanta ſit illius imbecillitas, vt ſuſtinere ipſorum iniurias non poſſit, niſi adiutus diuino præſidio.

Querimonia Chriſti contra Iudæos.

Neq; verò prophetæ tantùm hæc competunt, ſed omnibus fidelibus, imò ipſi Chriſto in cruce conſtituto, cuius innocentiæ hæc competit querimonia, qua conqueritur ſeſe pro miraculis, Euangelij prædicatione, & remiſſione peccatorũ quam gratis obtulit, retuliſſe inuidiam Scribarum & Phariſæorum, contumelias, exilia, Iohan.9. & 11. denique crucem. *Nunquid redditur*, inquit, *pro bono malum, quia foderunt foueam animæ meæ? Recordare ergo quòd ſteterim in conſpectu tuo, vt loquerer pro eis bonum, & vt auerterem indignationem tuam ab eis*, dum ſcilicet in cruce pendẽs dixi: Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt, Lucæ 23. Poſt Chriſtum tali modo orauit & B. Stephanus, Act.7.d. Domine, ne ſtatuas illis hoc peccatum.

Impiis verò grauiſſima ſupplicia comminatur. Intelligebat enim Dei iuſtitiam non paſſuram inultam tantam iniuriam, perfidiam, & ingratitudinem, non ipſi tantum prophetæ, ſed Chriſto Dei filio exhibendam. Atque adeò minatur omnibus iis qui vel Dei beneficiis eſſent ingrati, vel innocentes ac pios opprimerent, vt ex hac comminatione meritò poſſint terreri impij (ſcientes Deum ſcelerum vltorem eſſe) & ſingularem conſolationem accipere pij, ſcientes Deum innocentiæ ſuæ defenſorem, 2.Petr.2.

Mala quæ Iudæis imminebant.

3 Tertiò, Præmiſſa comminatione enumerat quæ mala ipſis immineant, tum à Babyloniis ob grauiſſima ipſorum peccata, ſcilicet, vt eſt Ezech.16. idololatriam, vagas libidines, & otium: tum à Romanis, Tito ſcilicet & Veſpaſiano ob contemptum, ignominiam, & mortem filij Dei, Propterea inquit: *Da filios eorum in famem*, vt vel ipſi fame pereant, vel ſuo corpore aliis famem extinguant, 4.Reg.6. *Deduc eos in manus gladij. Fiant vxores*

eorum absque liberis & vidua, & viri earum interficiantur morte. Iuuenes eorum confodiantur gladio, &c. Nemo autem arbitretur hæc à Propheta dici appetitu vindictæ: fuerunt enim sanctissimi illi homines quàm alienissimi ab hoc vitio; scientes Domino hanc esse ex ipsius præcepto relinquendam, sed tantum est futurorum prædictio, vt vel sic metu imminentis mali pœnitentiam agerent, à peccatis desisterent, ac Deo se reconciliarent. Verùm quum animaduerteret Propheta aliud se nihil quàm surdis fabulam canere, ipsosque propria malitia ita excæcatos, vt non antè desisterent, quàm filium Dei morte turpissima condemnassent, immutabilem contra ipsos pronunciat Dei sententiam: *Ne propitieris*, inquit, *iniquitati eorum, & peccatum eorum à facie tua non deleatur.* Quomodo igitur B. Petrus, Act. 2. multis pœnitentibus, qui vt Christus crucifigeretur fuerant cooperati, veniam cõcessit? Verùm id nullo pacto cum propheta pugnat. Is enim loquitur de iis qui in odio & contemptu perseuerauerunt, quales erant Scribæ, Pharisæi, Principes, & Sacerdotes, quorum malitia ex Apostolorum prædicatione creuit. Iustum ergo est, vt qui decipere pro virili laborant, & ipsi decipiantur, Psalm. Laqueum parauerunt pedibus meis, & incuruauerunt animam meam. Sententia dura contra Iudæos.

EPILOGVS.

Quemadmodum argilla in manu figuli, sic homo in manu Dei, quem reuertentem per pœnitentiam veram Deus recipit; obstinatum autem perdit: atque in obstinatos Iudæos vtitur vltione, quòd prophetam persequantur, quemadmodum etiam post tempus passionis saluatoris grauissimam vltionem in eosdem exercuit, quòd dominum prophetarum recipere noluerint, & exercebit vsque ad consummationem seculi: vt postquam subintrauerit plenitudo gentium, tunc omnis Israël saluus fiat, Rom. 11.

SABBATO ANTE PALMARVM, EVANGELIVM.

Iesus ergo, ante sex dies Paschæ venit Bethaniam, vbi Lazarus fuerat mortuus, quem suscitauit Iesus, &c. Finis Euangelij: *sed vt Lazarum viderent, quem suscitauit à mortuis.* Iohan. 12. Matth. 26. Marc. 14.

CONTINET inæstimabilẽ Dei misericordiam hoc Euangelium, quam exhibuit Christus in eo quod tanta promptitudine Iudæam repetit, quia iam horam adesse sciebat, qua victima fieret pro peccatis totius mundi, ac volens immolaretur verus agnus immaculatus pro salute mundi, 1. Pet. 1. Præterea Mariæ Magdalenæ in Christum amorem commendat, & Iudæ proditoris insignem auaritiam arguit. Proponit autem quatuor.

1 Primò, Christus, quia agnouit æterni patris sui eam esse voluntatem, vt sese pro humana natura veram exhiberet hostiam & victimam pro peccatis, vt veritas vmbræ responderet, qua decima die mensis iubebatur ouis immolanda in pascha tolli, Exod. 12. id est, sexta die ante immolationem; ascendit & ipse ante sex dies Paschæ, hoc est, iuxta nostram computandi rationem 19. Martij. Nam 25. eiusdem pro nobis æterno patri satisfecit. Quo enim magis instabat hora à patre destinata morti, eo maior in corde Christi flamma charitatis ad hanc obe undam exarsit, Luc. 12. Baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor vsq; dum perficiatur? Venit autem Bethaniam Lazari à morte resuscitati, Marthæ & Mariæ Magdalenæ causa, ænigmate quodam eos sibi gratos esse significās, qui verbis ipsius essent obedientes. Hos enim sua visitatione dignatur, Isa. 66. Ad quem respiciam, nisi ad pauperculum, quietum, &c. Apo. 3. Ego sto ad ostium & pulso, &c. 1. Reg. 13. Melior obedientia quàm victima. Deinde vt peractum miraculum certius & illustrius faceret, dum eum, qui à morte suscitarat, omnibus vitæ officiis vtētem conuiuam admittit: & spem resurrectionis suæ daret, ne discipuli qui non semel audierant hinc Christum per mortem abiturum, animum prorsus desponderent, dum moriturum se significat, non tantū à morte absorbendum: qui enim alium à morte potuit reuocare, & se posset: & quo certius etiam esset omnibus, non fuisse phantasma quod pridem visus esset è sepulchro surgere, & domum abire. Augustinus: Viuebat, loquebatur, epulabatur, veritas ostendebatur, infidelitas confundebatur Saducæorum, Epicuræorum, &c.

Christus hostia & victima pro peccatis.

Christus quos sua visitatione dignetur.

Spes resurrectionis confirmatur.

Porrò, in eo conuiuio, cui Christus accumbit, imaginem Ecclesiæ agnoscere licet, in qua sola Christus agnoscitur, adoratur, & colitur, charitate in cordibus fideliū diffusa, quæ non patitur otiari quēquam. Nam Lazarus, rediuiuus peccator scilicet è monumēto ad pœnitentiam vocatus, gloriam Dei prædicat: Martha, quę practicæ vitę imaginem refert, operibus charitatis erga proximum, sed tamen ad gloriam Christi, tota occupatur: & Maria iam nō ad pedes otiosa desidet, sed vnguēto pretioso caput & pedes Christi perfundit. Ea enim demùm est Ecclesiæ Christi vera facies, quam sibi, Apostolo teste, sponsam elegit, quam purgauit sanguine suo, quam denique corpus Christi idem appellat, in qua vera est obedientia in obsequiū fidei, peccati cognitio, sacramentorum iuxta Christi formam institutorum reuerentia, vbi charitas, quæ plenitudo legis est, & perfectionis vinculum, energiam exerit suam, proximi necessitatibus succurrēdo. Vbi deniq; verbi ministris sacerdotibus Christi suus seruatur honos, iuxta præceptum Apostoli, Galat. 6. Communicet autem is qui catechizatur verbo, ei qui se, &c.

Conuiuium in quo Christus accumbit quid prę signet.

Facies vera Ecclesiæ Christi.

2 Secun-

2 Secundò, Magnam Magdalenæ erga Christum charitatem commendat, quæ tanta liberalitate caput & pedes perfudit vnguento nardi pisticæ pretiosæ, id est, fidelis & puri, non vilis aut adulterini, quale in myrotheciis plerunque conficere solent pigmentarij nostri: neque hoc contenta, extersit pedes capillis suis, haud dubiè lachrymis deuotionis humectatos. Id enim est peculiare fidei, vt Deum solum agnoscant, & quem misit Iesum Christum, Iohan. 17. & charitati, vt opes suas in ministerium Ecclesiæ, & ministrorum Christi benignè & liberaliter conferat, 1. Thess. 5. Rogamus vos fratres, vt noueritis eos qui laborant inter vos, &c.

Magdalenæ charitas erga Christum.

Fidei & charitati peculiare.

Fugienda enim hîc est impia de hoc facto suspicio, quasi lasciuiæ tantum esset argumentum, quia Plinius inter maximæ luxuriæ indicia refert, quòd talos & pedes quidam inungerent, neque enim Dominus capitur huiusmodi delitiis, neque nostro conuiuio conuenit. Aliud Spiritui sancto hîc propositum fuit, significare nimirum, quàm grata & meritoria sunt apud patrem ea opera quæ ex fide proficiscuntur, vt sunt dilectio Dei super omnia, & dilectio proximi. Hæc enim odore suauissimo totam Ecclesiam perfundunt: quæ licet malis sint odor mortis in mortem: sunt tamen piis odor vitæ in vitam, qui non solùm inde consolationem accipiunt Spiritus sancti, verùm etiam magis magisque accenduntur ardore cælesti, donec ad eandem attingant vitæ perfectionem, vt se, suaque omnia in Euangelij & Ecclesiæ subsidium conferant.

3 Tertiò, Auaritia excæcatus Iudas, imaginem gerens omnium in Ecclesia hypocritarum, qui pietatem quæstus causa simulant: seditiosorum, qui pacis & concordiæ vnitatem ambitionis vel auaritiæ occasione scindunt: auarorum, qui perire arbitrantur, quod ipsorum cupiditati aut marsupio non seruit: & inuidorum, qui aliorũ fœlicitate aut commodis anguntur, fremens, atq; alios Apostolos ad murmurationem prouocans (qui tamen ob animi simplicitatem excusantur) vt magis cupiditati & auaritiæ suæ patrocinari videatur, honestũ prætextum adfert, pauperum scilicet subuentionem. Sic enim solet humana industria honesto titulo suis affectibus inseruire: quare si quippiam diuino cultui viderit impendi & honori, clamitat: Hisce pauperum viscera refici debuerant, quum interim nihil aliud quàm sua & non sua quærat, ne in minimo quidem vel Dei, vel pauperum memor, Prou. 12. Viscera impiorum crudelia. Atque ideo duas quæstiones proponit: *Quare hoc vnguentum non veniit trecentis denariis, & quare non est datum egenis?* Hoc autem dixit, non quòd pauperes illi curæ essent, sed quia fur erat, & ea quæ mittebantur portabat. Huiusmodi vtinam nõ multos nostra hæc ferat ætas, quibus cum nihil æquè cordi esse videatur,

 atque

atque ipsa pauperum cura, vt iis alendis omnia sua erogare velle videantur, reuera tamen aliud nihil animo meditantur, quam Ecclesiæ bonis insidiari, ex illis suum facere commodum, atque vt turpes solent harpyiæ, rapinis, vsuris, ac malis artibus, sub Euangelij ac pauperũ prætextu ditescere. Huiusmodi illæ experiuntur regiones, in quibus pro Christi suauissimo Euangelio, Antichristi obtinuit κακαγγέλιον.

Videmus hîc etiam quò ferat auaritia, nempe in proditionẽ. Benè ergo ait Apost. 1. Tim. 6. Radix omnium malorum cupiditas, &c. Chrysost. Homil. 64. Grauis quidem morbus auaritia, grauis inquam, qui & oculos excæcat, aures obstruit, & fera seueriores reddit. Non conscientiam, non amicitiam, non cõsuetudinem, nõ propriæ animæ salutem cognoscere finit: sed semel ab omnibus discedens in seruitutẽ sibi quos cepit, more seuerissimi tyranni vendicat. Ita maximè incurabilis hic morbus Giezi lepra percussit, Ananiam & Saphiram perdidit, Iudam proditorem fecit, Iudæorũ principes corrupit, quare dignè idololatriam Apost. eam appellat, Ephes. 5. Eccles. 10. Auaro nihil est scelestius, &c. Vide etiam Eccles. 5. Abac. 2. Luc. 12.

Auaritia grauis morbus.

4 Quartò, Aequissimus humanarum actionum æstimator & iudex Christus, non externam tantũ operum laruam, sed radicem ipsam, intentionem scilicet, tanquam Deus intuens, innocentis dilectæ suscepit patrociniũ, dum ait: *Quid molesti estis huic mulieri? Opus enim bonum operata est in me.* Non perit hæc impensa, sed sepulturæ meæ tribuitur hoc honoris, quam ista nunc præuenit, quoniam tum non erit vngẽdi facultas. Math. 26. sepulturam gloriosam fore præsignans. Isa. 11. Toto igitur errant cælo, qui iustum in quouis opere bono peccare, magna impudentia non verentur asserere: nunquam æterna Dei sapientia Christus bonum vocaret, quod peccatũ est. Maledicitur enim per prophetam huiusmodi sinistrũ iudicium, quo malum bonum, & bonum malum asseritur, Isa. 5. Est enim dilectio Dei natura sua bona, ergo & opera, quæ per Spiritum sanctum habitantem in cordibus nostris ex ea proficiscuntur, relata in Dei gloriam, mala esse nequeunt.

Patrocinium Magdalenæ suscepit Christus.

Deinde ne quis occasione pauperum auaritiæ prætextum adferre posset, vt ita suæ inseruire cupiditati posset, docet pauperes nunquam defuturos, atque eam esse relictam homini libertatem, vt dũ velit, benefacere possit, Christo verò non item, quem iuxta August. secundum præsentiam corporalem & visibilem non habituri erant semper, quo sibi talia impenderẽt beneficia, quem tamen secundum maiestatem diuinam, & secundum ineffabilem gratiam suam semper habitura esset Ecclesia, etiam in membris suis pauperibus spiritualiter, Matth. 28. & 25. Deut. 15. Non deerunt pauperes in terra habitationis tuæ,

Libertas benefaciẽdi homini relicta.

tuæ, idcirco ego præcipio vt aperias manum fratri tuo egeno & pauperi, qui tecum versatur in terra, Prouerb. 21. Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur, Matth. 10. Quicunque potum dederit vni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ, &c. Quæ duo quasi paradoxa subnectere nituntur nostri temporis hæretici: Nam Anabaptistæ communionem bonorum esse volunt, ac Platonicam œconomiam instituere, atque adeò omnem è Republ. Christiana ordinem subuertere contra scripturas, Deuter. 15. Matth. 26. Psal. 48. Caluinistæ verò, qui omnia absoluta necessitate euenire contendunt, & Stoicorum fatum asserentes, arbitrij libertatem tollunt: qua sublata, falsum prorsus hoc loco Christus pronunciat. Neque enim dum voluerimus, licebit benefacere. Anabaptistarum & Caluinistarum errores.

Cognouit ergo turba multa ex Iudæis quia illic est, & venerunt, non propter Iesum tantũ, sed vt Lazarum viderent, quem suscitauit à mortuis. Augustinus: Curiositas traxit, non charitas; visores enim suscitati Lazari cupiebant fieri, expectantes etiam de inferis aliquid Lazaro referente audire. Suadebat hoc insita mortalium ingeniis curiositas.

EPILOGVS.

Ex Iesu in Bethania à Maria vncto Iudas indignatur, eum tamen multa condescensione vtens ad eum, ostenderet quàm bonum sit & necessarium, nacta opportunitate bonum facere, ne preuenti cùm non possumus, velimus. Nec corripuit aut reprehendit eum surripientem, quamuis animum eius cognosceret nolens illum confundere, sed communem intulit excusationem; quo docet nos longanimes esse erga tales, sed occultè opprobrat ei proditionem: tametsi propter auaritiam traditurus esset eum in mortem. Sed nihil horum ferum & insanientem animum flexit proditoris, licet his multo plura & diceret & faceret, & ad mensam secum adhibuisset, quod & latronum animos mulcere assolet, & alia verba locutus est, quibus etiam lapides molliri potuissent, sed aduersus omnia perstitit immobilis. Adeò verè dixit Ecclesiasticus cap. 10. Nihil iniquius quàm amare pecuniam. Hic enim animam suam venalem habet, &c.

DOMINICA IN RAMIS PALMARVM, EPISTOLA.

Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo Iesu, &c. Finis Epistolæ: *Et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei Patris.* Philip. 2.

QVOD ad Epistolæ præsentis scopum spectat, cõmmẽdatur in ea nobis maxima Christi humilitas, non solum vt eam sciamus miremurq́; verum etiam, ac cum primis vt eandem imitemur. Et tria præsenti Epistola agit Apostolus.

1 Primò, Fideles hortatur, non ad solam fidei professionem, quæ verborum strepitu enunciatur, aut corde solùm creditur:

Sola fides ad iustitiam suf ficit.

ditur: Neq; enim sola fides ad iustitiam sufficit, quum sit illius tantummodò pars, sed ad vitæ innocētiam, quæ præter fidem, etiam charitatem, modestiam, mansuetudinem, obedientiam, & humilitatem, aliasque virtutes complectitur, quæ quum in nullo viuidius, quàm in Christo apparuerint, qui prototypus est, & exemplar absolutissimum omnium virtutum, imò potius fons & origo: hunc commodissimè proponit Apostolus fidelibus imitandum: quia non est in alio aliquo salus. Non aliud nomen sub cælo datum est hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. In ipso habitabat omnis plenitudo diuinitatis: adeò vt de plenitudine eius omnes acceperimus, gratiam scilicet pro gratia, Iohan. 1. id est, gratiam glorificationis æternæ, pro gratia iustificationis indebitæ, vt inquit Fulgentius lib. 1. ad Monimum. Sed operępretium est animaduertere, quas Christi virtutes imitari à nobis velit Apostolus, dum ait: *Hoc sentite in vobis, quod & in Christo Iesu*. Num scilicet, eas, quibus siccis pedibus super aquas ambulauit, Marc. 6. mortuos ad vitam reuocauit, Iohan. 11. Luc. 7. claudis gressum restituit, Matth. 21. leprosos mundauit, Matth. 8. & cæcos illuminauit? Lucæ 18. minimè verò. Has enim si quibusdam cōcesserit, non tamen omnibus contulit. Licet enim admirandæ sint, non tamen ad salutem sunt necessariæ, neque ab ipsis pendet nostra iustificatio, quando & reprobis etiam conceduntur, Matth. 7. Hæ verò virtutes, quas nos vult imitari Apost. tales sunt, vt sine ipsis placere Deo sit impossibile. Sunt autē charitas, qua sola eum impellēte, nos dilexit, quum inimici essemus, & semetipsum exinaniuit, formam serui accipiēs, vt pro nobis fieret victima, qua æterni Patris ira remitteretur: & humilitas, qua quū diues esset, pro nobis egenus factus est, vt illius inopia diuites efficeremur. Adeò enim hæ sunt omnibus necessariæ, vt apertè doceat Apostolus, 1. Cor. 13. sine his consistere veram iustitiam non posse, quum sola charitas sit vinculū perfectionis. Ergo si tantùm nos dilexerit Christus, vt se totum nobis impēderit, abesse procul à nobis omnis inuidia, ira, indignatio debent: his enim Christum non imitamur, sed ab ipsius vestigiis recedimus.

Charitas Christi.

Charitas vinculum perfectionis.

2 Secundò, Proponit admirandam Christi mansuetudinem, qua semetipsum exinaniuit, formam serui accepit, & humiliauit semetipsum vsq; ad mortem. Etenim quum esset ineffabili diuinæ maiestatis gloria æterno Patri æqualis, nimio nostri amore, ne creatura ad imaginem Dei creata semel, in æternum periret, semetipsum exinaniuit, accipiendo inferiorem, non degenerādo ab æquali, vt habet August. in Psal. 34. Accessit enim in vnitate personæ verbi anima rationalis & caro, secundum quam humanitatē licet esset minor Patre, erat tamen ei æqualis secundum diuinitatē, vt ipse testatur, dum ait, Ego & Pater

vnum

vnum sumus. Quia verò nō alia ratione, quàm morte filij Dei, superāda erat crudelis illa peccati, mortis, inferni, & diaboli tyrannis, quæ homini dominabatur merito primæ illius transgressionis, nec mori, aut alicui passioni subiici posset diuinitas, singulari dispensatione per vnionem hypostaticam coniuncta est diuinitati humanitas: quam sub forma serui li intelligit Apostolus. Etenim nomine formæ intelligit substantiam, auctore Chrysostomo, sicut & nomine serui ipsam humanitatē, iuxta Damascen. lib. 3. cap. 21. Quia si separata fuisset ab humanitate Christi diuinitas, nihil aliud quàm serua fuisset. Tanta autem fuit illius erga nos dilectio, vt non solùm sese deiecerit ad humanæ naturæ susceptionem, quia viuere inter nos, si voluisset, potuisset, beatus ac diues, sed & factus pro nobis est pauper, egenus, humilis, & contēptus, vt potius vermis diceretur quàm homo, opprobrium hominum & abiectio plebis, Psal. 21. dum sese deiecit nostri caussa ad mortem non splendidam, aut gloriosam, sed plenam confusionis, horroris, scandali, & miseriæ: & vt ait Apost. mortem crucis, qua nulla cogitari potuit execrabilior. Siquidem maledictus iudicabatur qui pēdebat in ligno. Ipse igitur factus pro nobis maledictū, vt nos eriperet de maledicto legis, Galat. 3. vt promissio ex fide daretur credentibus: qua profectò humilitate maior ab aliquo præstari nulla potuit. Meritò igitur hanc fidelibus proponit Apostolus, idq; multis de caussis: Primò, vt tantam Dei clementiam admirentur. Secundò, vt hac occasione in amorem Dei rapiantur. Tertiò, vt pro gratia iustificationis, quam per Christum sunt consecuti, Patri æterno gratias agant. Quartò, vt sicut Christus, non sibi, sed pro nobis se humiliauit: ita & ipsi illius imitarentur exemplum, proximis compatiendo & condolendo. Est enim efficacissimum argumentum tantæ humilitatis Christi consideratio humanis affectibus commouendis. Cuius enim tam cornea fibra est, tam adamantinum pectus, quod isthoc non moueatur exemplo: vt fastū, superbiam, inuidiam, iram, aliaq; monstra ex animo suo non dimoueat? ficulneus ac planè stupidus sit, imò à Deo desertus, quisquis isthoc non commouetur exemplo.

3 Tertiò, Indicat Apostolus qualem Christus sit consecutus gloriam ex singulari humilitate, obediētia, passione, & morte, dum ait, *Propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen: Vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cælestium*, Apo. 5. terrestriū hominum, infernorum, dæmonum, qui credunt & contremiscunt. Tanti enim fuit meriti apud Deum Patrem Christi obedientia, vt non tantùm nobis, verùm etiam sibi meruerit (quanquam id pertinaciter negare non vereatur Caluinus, qui turpiter hunc locum peruertit) præclaras illas tam corporis quàm animi dotes. Diuinitati enim nulla maior, Obedientia Christi meritum.

quàm inerat, gloria accidere potuit. Quare prudenter distinguenda est à diuinitate anima Christi, quam crassa quadã ignorantia confundere imperiti solent. Meruit autem Christus animæ ἀπαθείαν, seu passionum indolentiam, & claritatem. Corpori autem immortalitatem, gloriam, felicitatem, & sessionem ad dexteram Patris. Quòd verò hæc Christo secùndum humanitatem sint reddita merito innocentiæ, humilitatis, passionis, ac denique mortis, manifestè non hic tantùm testatur locus, verùm & ille Isa. 53. pro eo quod laborauit anima eius, videbit, & saturabitur. Item: Iniquitates omniũ nostrum portauit, ideo dispertiam ei plurimos, & fortiũ diuidet spolia. Item: Psal. 44. Diffusa est gratia in labiis tuis: propterea benedixit te Deus in æternum. Vides Caluine, Christum esse à Deo Patre benedictum propter sanctitatem vitæ & doctrinæ? Quòd si huic interpretationi non credas, Basilium in commentariis eiusdem Psalmi cõsulas, qui ex iisdem scripturis huc allatis docet Christum multa consecutum, tanquam merita & præmia virtutis. Quare immeritò hoc loco Scholasticos grauas Caluine, quasi hi primùm hoc ediderint paradoxon: quando communis omnium veterum hæc fuerit sententia, qui hanc præpositionem, propter, caussalem esse volunt, non consecutiuam tantùm.

Christus à Deo Patre benedictus.

EPILOGVS.

In hac Epistola hortatur nos Apostolus cum primis ad humilitatem, hoc est vt submittamus nos & coram Deo, & coram proximis. Et quo fortius nos huc impellat, summam Christi humilitatem nobis ob oculos ponit, & sequutam exaltationem celsissimam: sicqúe humilitatis eius exẽplo debiti iure nos vrget, nec non sequutæ exaltationis paradigmate, præmiiqúe magnitudine nos inuitat. Quadrat huc verbum B. Petri 1. cap. 2. Christus passus est pro nobis vobis relinquens exemplum, &c. Nihil æquè seruos decet atque sedulò imitari dominum, Iohan. 13. Si igitur ipsius exemplo & nos humiliabimur, itidem exaltabimur à Deo, donabimurqúe & hic nomine æterno, & illic vita æterna.

DOMINICA IN RAMIS PALMARVM, EVANGELIVM.

Matth. 1.

Et cùm appropinquassent Hierosolymis, & venissent Bethphage ad montem oliueti, &c. Finis Euangelij: *Benedictus qui venit in nomine Domine, Osanna in altissimis.*

COMPLECTITVR hoc Euangelium tria.

Christi humilitas.

1 Primò, Singularem Christi humilitatem, quam in hoc ostẽdit, quòd insidet asello, stipatur abiectis hominibus, & puerorum acclamationẽ admittit. Sunt enim hæc opinione mundi, qui non sapit ea quæ Dei sunt (stultitia enim est illi) ludicra prorsus, potiùs quàm seria: fidelibus autẽ admiranda sunt mysteria,

ſteria. Significant enim ipſum à Patre æterno deſtinatū, vt ſarcinam peccatorū noſtrorū tolleret, Iohan. 1. pauperibus & humilibus veritatē Euangelij annuntiaret, Iſa. 61. 1. Cor. 1. doceret pauperum & humiliū non diſplicere orationem. Prophetæ etenim omnes, quotquot de officio veri Meſſiæ vnquam docuerunt, hęc primaria ipſius fore munia deſcripſere, vt Zach. 9. dum ait: *Ecce Rex tuus venit tibi iuſtus*, ſaluator, pauper, & humilis, vt nimirū iuſtificet circuncıſionē ex fide, & præputiū per fidē, Rom. 3. ſaluū faciat populum ſuū à peccatis eorū, Matth. 1. illius inopia diuites nos efficeret, 2. Cor. 8. & ſua humilitate mederetur cōtritis corde, & humiles ſpiritu ſaluaret, Pſal. 33. Hæc vt piis fidelibus annūtiaret myſteria, hac humili eſt vſus pōpa, non quali ſolent Reges huius ſeculi, videlicet, phaleratis equis, curribus triumphalibus, ſeu arcuatis, equitū aut peditū millibus, & armorū aut tubarū ſtrepitu. Voluit enim regni ſui maieſtatē collocare non in huiuſmodi externis, quæ mundus admirari ſolet, ſed in iuſtitia, gaudio, pace, & Spiritu ſancto, Ro. 14. Neq; enim mundanum venerat inſtituere regnū, Iohan. 18. ſed cæleſte, ac ſpirituale. Atq; ideò cōtra Regum huius ſeculi morem, ante victoriam triumphū celebrat: Certa enim illi erat de hoſte, quocum pugnaturus aduenerat, victoria: quòd ſcilicet, per ſanguinem crucis ſuæ expoliaret principatus ac poteſtates, ac palàm traduceret, triumphans de illis in ſemetipſo, Col. 2.

2 Secundò, Promptam diſcipulorum obedietiam, qua Chriſto parent, dicenti: *Ite in caſtellum, quod contra vos eſt*, ipſam nimirū Hieroſolymam ſignificās quàm eſſent in negotio prædicationis Euangelij, experturi quidem rebellem ac refractariam, ſicut ante ipſos omnes Prophetæ fuerant, quotquot miſiſſet, vt ſuperſtitionē, idololatriam, & impios cultus damnarent, quos nō antè perſequi deſtitit, quàm crudelibus ſuppliciis extinxiſſet, vt patet in Iſaia, Hieremia, & aliis: quum falſos Prophetas & adulatores maximi faceret: ne autē talium exemplo terrerentur Apoſtoli, pollicetur fugam. *Et inuenietis aſinam & pullū alligatum cum ea*: Iſthoc vaticinio ſignificās fore, vt prædicatio Euangelij promptos ac beneuolos ſit inuentura auditores, Iſa. 55. Quomodo deſcēdit imber & nix de cælo, &c. ſic erit verbum meum, &c. Oſtendit autē verbū Dei nos eſſe aſinos, id eſt, peccato & maledictioni obnoxios, alligatos, & captiuos à diabolo ad ſuam ipſius voluntatem, nec ſolui poſſe, vel ſola obedientia legis, vel viribus liberi arbitrij. Si enim ex iis eſſet iuſtitia, ergo gratis Chriſtus mortuus eſſet: ſed per Chriſtū, quem nobis annuntiat prædicatio Euangelij, quod hîc exprimit, dicēs: *Soluite, & adducite mihi*. Eſt enim hoc verbum reconciliationis, 2. ad Cor. 6. quod poſuit Chriſtus non in Apoſtolis tantùm, ſed in omnibus Prædicatoribus, Paſtoribus, Sacerdotibus: quorum eſt aucto-

Diſcipulorū obedientia.

est auctoritate clauium, & legitimo sacramentorũ vsu soluere peccatores à laqueis diaboli, à quo captiui tenentur ad ipsius voluntatem. Vtinam in tanta Reipub. Christianæ perturbatione, qua sæuissimus magna tyrannide grassatur dæmon, hanc Christi vocem sic audiant, vt obtemperent quotquot sunt Episcopi, Pastores, & Prædicatores: quos videlicet posuit Spiritus sanctus regere Ecclesiam, quam acquisiuit Christus sanguine suo, Actor. 20. vt Apostolorum exemplo fortiter resistant gladio spiritus verbi Dei aduersariis potestatibus, hæreticis, & perfidis, qui miseris modis Ecclesiam scindunt & violant, fideles erroribus & peccatis onerant, cùm contra eos liberare, & ad Christum (vt hanc asinam Apostoli) adducere deberent: Tunc enim verè huic Christi pręcepto obtemperant ministri Christi, quando eos non ad se, sed ad Christum adducunt. hoc fit dum postposito proprio quæstu, Christi gloriam, fidei promotionem, & animarum salutem quærunt. Tunc enim verè ad Christum adducunt, eiusque præcepto satisfaciunt, quando cum Paulo dicunt: Non quæro vestra, sed vos.

3 Tertiò, Populi noui Regis aduentu gloriantis gaudium, quod ostendebat, plateas vestibus sternens, arborum ramos spargens, & acclamatione cantici, Osanna filio Dauid. Quæ si, vt oportet, penitius inspiciamus, doctrinam suauissimam contineri deprehēdemus, scilicet, quo pacto eos esse affectos oporteat, qui Christum per Passionem in cælestem Hierusalem ingredientem imitari velint, perfecta, scilicet, fidei, quæ corde creditur, confessione, eleemosynarum largitione, bonorũ operum fructibus, quibus ad pietatem prouocari proximus solet. hinc tanto studio semper ad imitationē sui fideles sunt hortati Apostoli. Imitatores mei estote, sicut & ego Christi, 1. Cor. 11. Phil. 3. Sunt autē in Apostolos potissimùm imitanda fidei cōstantia & integritas, quam ad extremũ vsq; spiritum conseruarunt charitas, qua se totos impenderunt, & superimpenderunt pro Christo & Ecclesia: & spes, quam habebat, sicut anchoram animæ firmam ac tutam, incedentem vsq; ad interiora velaminis, Hebr. 6. Quia enim, teste Christo, arcta, & angusta est via, quę ducit ad cælũ, atq; adeò multis salebris ac scrupulis, vt caro indicat, obnoxia, vt facilè primo intuitu percellatur humana ratio, pręsertim ea quę deliciis & voluptatibus assueuerit (quanquam lōgè senticosior & difficilior sit ea, quæ ad perditionem ducit) infirmitati nostræ hoc cōcedit Christus, vt Sanctorũ virtutes (quę ipsius quoq; dona sunt) imitemur, vt hac ratione desperatio adimatur, quam carnis infirmitas suggerere solet, dum vident Sanctos, Prophetas, Martyres, Apostolos simili infirmitate circundatos, ex spiritu Christi ipsos inhabitāte, potuisse patriam, amicos, parētes, fortunā, corpus, & vitā pro Christo contemnere

Arcta via quæ ducit ad cælum.

temnere. hoc enim verè est illi vestimenta prosternere, quemadmodum & ramorum proiectio parandæ per Christum victoriæ cõtra mortem, mundum, ac diabolum erat symbolum: quo etiam testabantur eum esse Christum, qui per sanguinem crucis pacificaret ea, quæ in cælis, & quæ in terris sunt, Col. 1. Cæterum, vt ferè semper gloriam sequitur inuidia, ita Christo hîc obtigit. Ex hac enim pompa impij Pontifices, Pharisæi, & Scribæ maiorem inuidiæ & odij occasionem conceperunt, nõ tam erga Christum, quàm erga discipulos, populum ac pueros, à quibus Christo hîc exhibeatur triumphus. Displicet enim semper diabolo, & eius ministris, hæreticis, cultus, qui vero Deo exhibetur, maximè si prima fronte non videatur expresso Dei verbo præscriptus: sed dicant, Oro, quibus scripturis hic cultus populo erat præceptus? haud dubiè nullis: placuit tamen Christo: ergo malè damnantur illæ cæremoniæ, quas affectu quodam pietatis exhibent fideles ad fidei suæ protestationem: neq; sunt vlla ratione hęreticorum, qui sese offendi conqueruntur, causa, reiiciendæ.

EPILOGVS.

Euangelium hodiernum, quod ob id Dominica prima Aduentus prælectum fuit, quòd habeamus in eo & vaticinium de Meßia aduentu secundum carnem, & impletionem eiusdem, hac Dominica palmarum eam ob causam nobis prælegitur, quod descriptus in eo Domini ingreßus prope ante Pascha & paßionem eius factus sit, quódque eo tempore ille sanguinem suum pro nobis effusurus, ac moriturus venerit Hierosolymam, ídque voluntariè & vltro, iuxta Isaiæ vaticinium: atque hoc ipsum pulchrè etiam Zacharias de Meßia prædixit. Quum enim descripsisset modum aduentus eius, quod nempe venturus esset rex pauper, iustúsque & seruator; mox ad ipsum (quasi tũ præsens fuisset) conuertit sermonem, sic inquiens: Tu quoque in sanguine testamenti emisisti vinctos tuos de lacu, in quo non est aqua. Nec tantùm voluit se ostendere verum Meßiam hoc facto, verùm etiam adumbrauit se venisse saluatum vtrunque populum per asinam & pullum significatum.

FERIA SECVNDA POST DOMINICAM PALMARVM, EPISTOLA.

Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico, &c. Esa. 50.
Finis Epistolæ: *Speret in nomine Domini, & innitatur super Deum suũ.*

EST hæc Epistola quædam ὑποτύπωσις passionis Christi, quæ non futura prædicere, sed gesta narrare videtur. Sustinet autem personam Christi Propheta, tria potissimùm agens.

1 Primò, Proponit Christum sese ex singulari Patris voluntate obtulisse pro salute generis humani, quia sacrificia, holocausta,

causta & oblationes Patri iam non placuerunt. Impossibile e-nim erat sanguine taurorum aut hircorum deleri peccata, Heb. 10. Ideò, inquit, *Dominus aperuit mihi aurem.* vel, vt est Psalm. 39: corpus aptauit mihi. *Ego autem non contradico, & retrorsum non abij.* Siquidem in capite libri scriptum est de me, vt facerem voluntatem tuam Deus meus. In mysterio nanque redemptionis humanæ peragendo, eadem totius trinitatis fuit voluntas, licet filius tempore passionis in agonia, & sudore sanguineo constitutus, petere videbatur, vt, si possibile esset, transiret ab eo calix. Erat enim ea petitio insinuatio tantùm humanę imbecillitatis, quam mox ratio superior correxit, dum ait: Veruntamen non mea, sed tua voluntas fiat. Nihil enim æquè semper optauit filius, ac redemptionem, & salutem generis humani, quam nulla veterum sacrificiorum hostia comparare potuit, sed sola agni immaculati Christi, quam pro nobis iuxta Patris voluntatem in ara crucis obtulit, vt esset redemptio & propitiatio pro peccatis, non pro nostris tantùm, vt loquitur Iohann. cap. 2. sed pro totius mundi.

2 Secundò, Vt singularem filij Dei erga nos dilectionem & amorem insinuaret, ostendit, semotis metaphoris, figuris & ænigmatibus, quomodo filius Dei semetipsum exhibuerit Deo Patri pro nobis, &c. Ephes. 2. oblationem & hostiam, in odorē suauitatis, dicens, *Corpus meum dedi percutientibus, genas meas vellentibus, & faciem non auerti ab increpantibus & conspuentibus.* O magnā & verè stupendam Dei erga nos misericordiam & benignitatem, qua, quum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filij eius: qua denique ipse Filius, vt habet Apostolus Apoc. 1. nos dilexit, & lauit à peccatis nostris in sanguine suo, dum languores nostros ipse pertulit in corpore suo super lignum, vt peccatis mortui iustitiæ viuamus, 1. Pet. 2. dum corpus suum sacrosanctum, quod peccatum non fecit, quod Spiritus sancti operatione virgo concepit & peperit, & in ore cuius non est inuentū mendacium. Ita (vt iustitiæ æterno Patri pro nobis satisfaceret) ludibrio permisit impiorū, vt non esset species ei, neque decor, vt esset despectus & nouissimus virorū, vt quasi ouis ad occisionem duceretur, & quasi agnus coram tondente se, obmutesceret, Isa. 53. Perpendant hæc mysteria fideles, & desinant tandem in semetipsis perpetratione scelerum rursum crucifigere Filium Dei, Heb. 6.

Stupēda Dei erga nos misericordia & benignitas.

Innocentia Christi.

3 Tertiò, Describit Christi tum innocentiam, quòd scilicet nullo suo merito talibus iniuriis, calumniis, pœnis, & suppliciis sit affectus, sed tantùm, quòd Pater posuerit in eo iniquitates omnium nostrum, vt quasi conterere ipsum voluisse videretur, Isaiæ 53. Id enim iudicabat mundus, dicens, Sperauit in Deo, liberet eum si vult. Si est filius Dei, descendat de cruce, Mat. 27.

quibus

quibus calumniis hic respondet Christus, *Dominus Deus Pater est auxiliator meus*, scilicet, secundum humanitatem, quæ auxiliatore eguit. Vnde ipsi in agonia constituto aderat Angelus confortans, Luc. 22. licet secundum diuinitatem esset Patri æqualis. Ergo quia nulla est in me iniquitas, tanta est conscientiæ puritas & innocentia, & ideò non sum confusus. Remansi enim inter mortuos liber à vinculis, scilicet damnationis. Imò mortem ipsam moriendo destruxi, 1. Corint. 15. Oseæ 9. Ero mors tua, ô mors, &c. Hac fiducia securus posui faciem meam, vt petram durissimam, vt plagis & verberibus non cederet, & atteri me passus sum propter scelera vestra, Isa. 53. non meo merito, si accusate me aduersarius voluerit, accedat ad me, stemus simul. Neque enim cedam peccati conscientia impulsus. Tuetur enim innocentiam meam auxiliator meus. Ac proinde qui me condemnare voluerunt, quasi vestimentum conterentur, & tinea comedet eos, id est, perpetua eos manebit miseria. tum etiam insignem misericordiam, qua nunquam potest obliuisci miserere. Siquidem omnium iniuriarum quasi immemor, post tanta in ipsum commissa scelera, & flagitia, vocat ad gratiam remissionis: nolens, vt ait Apostolus Petrus, epist. 2. cap. 3. aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reuerti. Ait enim per Prophetam, *Quis ex vobis timens Dominum, & audiens vocem serui eius?* quasi dicat, Si ita vt me Dei Filium sitis persecuti, iniuria affeceritis, odio habueritis gratum, & in crucem adegeritis, non est quod desperetis tamen, pœnitemini, credite Euangelio, baptizetur vnusquisque vestrum in nomine Domini, Act. 2. Hoc est enim audire vocem serui eius. Sic enim fiet, vt si in tenebris ambulauerit, iam lumen recipiat fidei & veritatis, ac translatus de potestate tenebrarum, transferatur in regnum filij dilectionis Dei, ad Coloss. 1. Si tamen speret in nomine Domini, & innitatur super Dominum Deum suum: hoc est, fiduciam & gloriã spei, vsque ad finem firmam retineat, Hebr. 3.

Insignis Christi misericordia.

EPILOGVS.

Epistola præsens vaticinium est de passione ac morte Christi, ad quam voluntariè ex singulari erga genus humanum amore, se obtulit hostiam & oblationem Deo Patri in odorem suauitatis, Ephes. 5. Huius singulares aliquot species exprimit hic Propheta Euangelicus in persona Christi. Quibus clementissimæ matris imaginem in se expressit Christus, quæ dum Patrem iratum videt, & filiis verbera dira minitantem, mox ex materno affectu occurrit, manus interponit, ac verbera ea pro filiis recipit. Sic Christus mater pulchræ dilectionis Eccl. 24. sciens Patrem suum generi humano grauiter offensum, atque ob peccatum iam iam flagella parantem, iræ paternæ humero, imò toto suo sacratissimo corpore intercessit & occurrit, Patrémque placatum reddidit, dum suo liuore nos sanauit. Ex quo facto satis etiam innotuit, quàm in me

inorme sit peccatum, pro cuius expiatione tam dira passus est Filius Dei, & Dei apparet iustitia, qua maluit Filium occidi, quàm peccatum manere inultum: & misericordia refulget, qua sic compassus est generi humano, vt pro ipsius salute vnigenitum daret, Rom. 5. Commendat autem charitatem suam Deus in nobis, quoniam si cùm adhuc peccatores essemus secundū tempus Christus pro nobis mortuus est: multò igitur magis nunc iustificati in sanguine ipsius, salui erimus ab ira per ipsum.

FERIA SECVNDA POST DOMINICAM PALM. EVANGELIVM.

Matth. 26. *Et factum est, cùm consummasset Iesus sermones hos omnes, dixit discipulis suis, &c.* Finis Euangelij: *Et exinde quærebat opportunitatem vt eum traderet.*

QVIA satis sciebant Apostoli Christum legum esse obseruantissimum, nec certas habere ædes, in quibus iuxta legis decretum, agnum comederet; præbent se tamen illi morigeros, & quo loco parari velit, rogant. Itaque varia proponit hoc Euangelium.

1 Primò, Christus vt suam natiuitatem, & vitam voluit esse in summa humilitate & penuria. In stabulo enim nascitur: tota vita non habet vbi caput reclinet, Luc. 2, & 9. 2. ad Corinth. 8. quum diues esset, &c. eandem in extremam mortis horam seruare noluit, vt exemplo doceret suos ab omni auaritia, superbia, fastu & ambitione quàm alienissimos esse debere: etsi interim non obscurè significet se cæli ac terræ Dominum esse, vt pote cui omnia ad arbitrium parata sint. Nam & Petrum & Iohannem ad ignotum hominem destinat, quæ fieri velit tanquam Dominus imperat, vt qui omnium corda arbitrio suo regeret, sciens nihil sibi denegandum. Neque verò ad diuites, Scribas, Pharisæos, Principes & Sacerdotes, Apostolos mittit, non quòd & ipsorum non posset rebelles inflectere quò vellet voluntates: sed ne cuiquam inuito vim facere gratia putaretur, eum eligit, quem voluntarium fore præsciuit, i. humilem & abiectum, nullo famulorum strepitu stipatum, sed qui ipse lagenā aquæ humeris gestaret: vnde eius humilem conditionem agnoscere licet. Talibus enim delectatur Christus, qui humili sint & contrito corde, non reiicientes gratiam Dei, sed eam humeris in vtilitatem proximorum ferentes. Parati etiam omnia discrimina ipsorum causa ferre: hi demum hospitio & conuiuio Christum excipere merentur: iuxta illud, Si quis diligit me, sermonem meum seruabit; & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus, Iohan. 14.

2 Secundò, Magnam verbi Dei potentiam commendat, quæ potuit

potuit facilè huic, cui destinantur Apostoli, adimere omnem imminentis periculi metum & timorem. Siquidem dederant Pōtifices & Pharisæi mandatum, vt si quis cognouerit vbi sit, indicet, vt apprehendant eum, Iohan. 11. Vnde parum tutum videbatur eum hospitio admittere, qui esset & Ecclesiastici, & ciuilis magistratus authoritate proscriptus. Sed hæc est Christi, eiusque, quam inspirat gratis, fidei virtus & energia, vt famæ, & fortunæ bonis neglectis, in solam Dei Patris voluntatem respiciat, eam sequatur & obtemperet, etiam cum capitis periculo, sciens, absque summa illius prouidentia, & voluntate accidere nihil posse: Quare sese huic promptissimè subiicit. Contrà verò, hoc fidei lumine destituta ratio, & prudentia carnis, neglectis Dei promissionibus, præsentia tantùm, & quæ ante pedes sunt cernit, horum consideratione mouetur: nec Deo, cui omnium rerum & humanarum & diuinarum cura est, fidit aut credit: ita terrenis affixus, vt cælestium consideratione non magis quàm brutum moueatur.

3 Tertiò, Vt in hoc viro significaret qualē fidelium oporteat esse fidem & obedientiam erga Deum, eiusque verbum, prædicit qualem ipsum sint experturi Apostoli: scilicet, facilem, & promptum. Ipse, inquit, ostendet vobis cœnaculum grande stratum. Charitas enim quæ diffusa est in cordibus fidelium, non sibi, sed Christo, & proximis omnia impendit. Non enim quærit quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi; illi totum cœnaculum cordis sternit, vt alium nullum hospitem admittat. Apostolos verbi Dei ministros, & prædicatores patitur verbo fidei exornare conscientiam, illustrare cognitione veritatis, amore cęlestium bonorum accendere. Submittit enim intellectum in obsequiū fidei. Neque enim alia ratione Christus recipitur, quàm fide, spe, charitate, & obedientia, qua verbo creditur, promissiones expectantur, proximus propter Deum diligitur, & mandatis eius obtemperatur. Hæc qui ex spiritu fidei fecerit, iustus est, nō imaginaria tantùm imputatione, sed verè: iuxta illud Iohannis, Qui facit iustitiam, iustus est: habet & Christum habitantē per fidem & charitatem in corde, vt ait Apostolus ad Ephes. 3. Cuius potentia in omnibus tentationibus defenditur & liberatur, etiamsi maximè insidietur hostis, etsi tanquam leo circumeat quærens vt deuoret.

Fidelium fide & obedientia in Deum, qua lis.

4 Quartò, Proponit singularem Christi in peragendo redemptionis humanæ mysterio promptitudinem, qua sese æterno Patri obtulit λύτρον, & pretium pro peccatis nostris, dum testatur Euangelista, ipsum facta hora discubuisse, & duodecim Apostolos cum eo. Quibus non obscurè diuinam Christi potentiam declarat, qua effecit, vt etiamsi tam ciuiles quàm Ecclesiastici magistratus contra eum conspirassent, non potuerunt ta-

men,nisi dum vellet ipse, quod cupiebant perficere. Ex quo sequitur, irritos esse omnes conatus mundi, carnis, diaboli, & impiorum, quos solent contra fideles & electos intentare, nisi diuina permissione fulciantur: quæ tamen ad eorum salutem patitur subinde ipsos cruci succumbere: quia non nisi per varias tribulationes vult ipsos intrare in regnum cælorum, sicut & vnigenitum suum cruci subiecit, vt esset fidelibus exemplum & regula. Atque hoc erat, quod tanto desiderio sitire sese testatur Christus, dum ait, Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscum antequam patiar. sed dico vobis, quia ex hoc non manducabo illud donec impleatur in regno Dei. Quid enim aliud Christum in mortem pro nobis adegit, nisi ineffabilis charitas, qua dilexit nos, etiam cùm inimici essemus? ad quam cùm vbique nos hortetur, tum maximè hisce verbis, quibus in vltima cœna non Apostolos tantùm, sed nos omnes instruit, atque ad hanc charitatis vicissitudinem hortatur, quod in ea vitæ Christianæ perfectio, & consummatio esset constituta: neque alia via, quàm per hanc, esset acquirenda felicitas æterna.

EPILOGVS.

Quum Iesus multis varijsque sermonibus animos suorum aduersus afflictiones imminentes, ne plane deijcerentur, quum mox viderent Dominum suum rapi ad ignominiosum supplicium, tandem palam ipsis aperit diem ac modum mortis, cuius mentionem inculcat animis discipulorum, ne quū eam viderent, velut ad rem prorsus inexpectatam sic expauescerent, vt penitus desponderent animum, præsertim cùm intelligerent Iesum vltrò venisse ad mortem, quam alioqui licuisset effugere: neque prius occidi potuisse, quàm venisset ille dies, quem ipse sua morti præfinierat. Is autem erat dies Pascha. De venditione Iesu item in Euangelio præsenti agitur, per Iudam apud Principes perpetrata, cuius animus sic addictus erat teterrimo auaritiæ morbo, quod sibi in vnguento perijsse credebat, id ex Domini precio pensare voluit. Auaro enim nihil est scelestius, Eccles. 10. Diuinitatem quoque suam hic discipulis subaperit, futura hac & alia prædicens. Isa. 41. Annunciate quæ ventura sunt, & sciemus quia dij estis vos. Isa. 42. Noua quoque ego annuncio antequam oriantur.

FERIA TERTIA POST DOMINICAM PALMARVM, EPIST.

Hier. 11. *Tu autem Domine demonstrasti mihi, & cognoui, &c.* Finis Epistolæ: *Non prophetabis in nomine Domini, & non morieris in manibus nostris.*

VATICINATVR hæc quoque Epistola de mysterio passionis Christi: Sustinens enim personam Christi Hieremias, tria facit:

Pri-

1 Primò, Ostendit sese ex certa Dei reuelatione intellexisse Iudæorum contra se odia, machinationes & consilia, quibus ipsum propter veritatem verbi Dei sunt persecuti. Nullus autem Prophetarum, siue vitæ puritatē, siue prædicationem, siue persecutiones spectes, clarius imaginē Christi expressit, quàm Hieremias. Siquidem sanctificatus in vtero sanctissimè vixit, prædicatione grauiter vitia carpsit, & persecutionibus variis agitatus, tandem a populo lapidibus est obrutus. Non quòd ista cum Christi factis conferri verè possint: distant enim multis parasangis. Christi nanque longè alia fuit vitæ innocentia, prædicatio & passio, adeò vt soli Christo conuenire propriè possit ista Prophetæ sententia, Ego quasi agnus, qui portatur ad victimam. Nunquam enim Sanctorum puritas tanta esse potest, propter eam, quam circunferunt naturæ corruptionem, vt misericordia non indigeant conditoris, beneficio redemptionis non egeant: denique victimæ pro peccatis cessent. Hæc enim soli Christo ob vnionem diuinæ naturæ competunt.

2 Secundò, Quasi per antithesin inter se committit singularem Christi innocentiam, perseuerās in ea, quam ab agno sumpsit metaphora, dicens, *Tu ostendisti mihi studia eorum, & non cognoui quòd cogitauerunt contra me consilia*: quæ Christo non alia ratione competere possunt, nisi quatenus ita se gesserit, ac si prorsus ignorasset Scribarum, Sacerdotum & Pharisæorum, contra ipsum machinationes, quum nihil vnquam horum ipsum latuerit, ita vt frequenter non tantùm ipsorum, vel verba, vel facta, quamuis occulta prodiderit, verùm etiam abditissimas eorum cogitationes. Matth. 9. Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris? Erant enim in Christo omnes sapientiæ, & scientiæ Dei thesauri absconditi, tanta vbertate & copia, vt de plenitudine eius omnes acceperimus veram tum Dei, tum scripturarum cognitionem: insuper remissionem peccatorum, & gratiam pro gratia, Iohannis 1. necnon Iudæorum contra ipsum inuidiam, dum videntes illustria Christi facta, miracula, & dogmata malo quodam zelo perciti dicebant, Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, Iohannis 11. Conceperunt autem hunc zelum impij ex honoris, dignitatis, & quæstus nimia cupiditate, quibus dū priuari metuebant, iuxta Prophetæ huius oraculum, consilio diffiniunt, dicentes, *Venite, mittamus lignum in panem eius, & eradamus eum de terra viuentium, & nomen eius non memoretur amplius*: hoc est, Morte turpissima condemnemus eum, vt nulla posthac eius superesit memoria. Hæc quidem cogitauerunt impij, sed errauerunt. Nam excæcauit eos malitia eorum, & nescierunt sacramenta Dei, Sapien. 2. Omnibus etenim suis consiliis ac machinationibus hoc sunt consecuti, vt ipsi sibi perpetuam igno-

miniam, damnationemque æternam: Christo verò gloriam ac nominis immortalitatem compararent: quia enim Christus sese humiliauit vsque ad mortem, dedit illi Pater nomen quod est super omne nomen, Philipp. 2.

3 Tertiò, Denuntiat pro hac tanta in Christum inuidia horrendum Dei in ipsos iudicium, quo acerrimè Filij sui tuebitur innocentiam, & vlciscetur illatam iniuriam: & impiorum iudicaturus est non tantùm facta, sed corda & renes, dum ait, *Tu autem Domine Sabaoth, qui iudicas iustè, videam vltionem tuam ex eis*, quę non optando, appetitu videlicet vindictæ, dicuntur à Propheta, sed vaticinando, Dei contra ipsos sententiam pronuntiat. Tribuit autem Deo iudicij æquitatem, qua nihil, vt qui ipsa iustitia est, ex affectu, amore, & odio sit iudicaturus, sed in iudicio & iustitia, vt eius sententiam nec damnare etiam si velit, reprobus possit: sed laudare redemptus. Item tribuit seueritatem, qua impios & infideles, hæreticos, hostes fidei, apostatasque, & quotquot sine fide ac pœnitentia in peccatis contra conscientiam perseuerant, perpetuis illis gehennę suppliciis puniet. Proinde quisquis sese aut potentia, aut calumniis impiorum opprimi sentit, consilium Prophetæ sequatur, reuelet Domino causam suam: ipse enim, iuxta Psalmographum, est refugium pauperi, adiutor in tribulatione, iudex orphanorum, & pater viduarum. Meritò igitur Christus, vt exemplum omnibus oppressis exhiberet, Patri æterno causam suam vindicandam committit, nec temerè: Nam, Apostolo teste, exauditus est pro sua reuerentia, Hebræorum 5. dum in diebus carnis suæ preces & supplicationes cum lachrymis & clamore valido obtulit. Vidit namque vltionem quam Pater sumpsit de perfidis Iudæis filiũ Dei persequentibus, de gentibus idololatris gratiam Euangelij respuentibus, & de impiis peccatoribus filium Dei conculcantibus.

EPILOGVS.

Propheta Hieremias in Spiritu prauidens Iudæorum conspirationem contra Christum, etiam excidium illorum prædicit. Conspiratio erat pessimum eorum consilium, quod ex odio contra Christum habuerunt, dicentes: Mittamus lignum in panem eius, hoc est, iuxta B. Gregorium, crucem Dominico corpori affigamus. Vtique in corpus lignum missum est: sic enim Christus reuelauit, panem suum corpus appellans, Iohan. 6. cuius retro corpus in panem Prophetes nuntiauit. Tertullianus aduersus Iudæos: Excidium est euersio Hierosolymitana, totiusque Iudaici populi desertio vsque sub finem seculi, Matthæi 21, & 23. Rom. 11. Isa. 59.

F E-

Prima autem die azymorum, accesserunt discipuli ad Iesum dicentes, Vbi vis paremus tibi comedere pascha? &c. Finis Euangelij: *Et hymno dicto, exierunt in montem oliueti, &c.* Mat. 26. Mar. 14. Luc. 22.

COMPLECTITVR hoc Euangelium tria. 1 Primò, Quomodo Iudæi iuxta præceptum, Exod. 12. duabus tantùm de causis colebant Pascha. 1, Quia angelus ea nocte, Aegyptiorū primogenitis trucidatis, pepercisset Iudæis, Exod. 12. 2, Quia eadem nocte Aegypto sunt egressi, amplissimis spoliis ditati, & omnibus ipsorum aduersariis submersis, Exod. 14. Hæc autem, quia, Apostolo teste, in figura contigerunt, 1. Corinth. 10. Cuius vt veritatem exhiberet, aduenit Christus: idcirco ne legi derogare videretur, Apostolos de duobus admonet: scilicet, de Paschate post biduum celebrando, de Passione, quam per crucem esset subiturus: significans eam adesse horam qua transiret ex hoc mundo ad Patrem, Iohan. 13. & quod aduersum nos erat chirographum decreti deleret, ad Colos. 2. Agit autem hoc Christus, vt anxios, & parum in fide firmos Apostolos certiores faceret de sua diuinitate & humanitate, qua potuit futura prædicere, & sese voluntariū morti obiicere. Quę duo eò attentius sub articulum Passionis voluit inculcare Christus, quòd in his duobus summam felicitatis fidelium collocasset. Neque alia ratione cuiquam posse eam adipisci, nisi perfecta vtriusque fide & confessione. Vt enim sine fide impossibile est placere Deo, ita & qui erubuerit me, inquit Christus, coram hominibus, hunc filius hominis erubescet, &c. Luc. 9. sed Christiani longè, scilicet, maioribus de causis hoc celebrant, quo recordantur, quòd potentia magni illius consilij Angeli Christi eius, destructi sint, & captiui ducti in ligno crucis, Col. 2. & ipsi Christiani erepti de potestate tenebrarum, & translati in regnū Filij Dei, Coloss. 1. & quòd loti in sanguine Christi ab omnibus peccatis, acceperint Spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamant, Abba Pater, Rom. 8. Apocal. 1. His siquidem de causis pascha nostrum immolatus est Christus: horum consideratione & memoria epulantur in azymis, 1. Corinth. 5. sinceritatis & veritatis: sed cum lactucis agrestibus, iuxta Dei decretum, Exod. 12. Sic enim typicum agnum Patres, Christus & Apostoli comederunt. Requirit enim beneficiorum Christi memoria, nostrorum peccatorum quādam recordationem, eorumque veram pœnitentiam, cum acerbo cordis dolore, de offenso clementissimo Patre Deo, coniūctam, sed addito azymo, id est, odio, & detestatione peccati, ne modicum fermentum to-

Iudæi duabus de causis tantū colebāt Pascha.

tam massam corrumpat. Hoc enim significabat Deus, dũ prohibet in domibus eorum, qui Pascha comederent, esse fermentatum panem veteris malitiæ & nequitiæ: quia nulla esse potest conuentio Christi ad Belial. Vt igitur Christus non solùm legi obtemperauit in esu agni Paschalis, sed ex nimia charitate qua dilexit nos, obtulit seipsum pro nobis, vt esset pascha nostrum, ac nobis immolaretur: ita vicissim nos oportet ex vera fide, & conscientia bona, hæc ipsius beneficia amplecti.

Iudæorum malitia.

2 Secundò, Proponit malitiam Iudæorum, quorum Principes interea dum sacra hæc tanta religione sibi à Deo præcepta colenda forent, inuidia irritati, secundò contra Christum consilium faciunt, quomodo Iesum dolo tenerent, & occiderent. Quia enim semel inter ipsos constitutum erat perdere Christũ, quem sentiebant ipsorum auaritiæ, superstitioni & impietati esse contrarium, lata iam per Caipham sententia, solùm hoc de modo perdendi agitur concilium, dicentes, vt est Sapient. 2. Circumueniamus iustum, quoniam contrarius est operibus nostris. Impropetat nobis peccata legis: Diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ: Promittit se scientiam Dei habere: Filiũ Dei se nominat: Factus est in traductionem cogitationum nostrarũ: Grauis est nobis ad videndum: & tanquam nugaces æstimati sumus ab illo. Vide Matth. 23. Venite ergo, mittamus lignum in panem eius, & eradamus eũ de terra, & nomen eius non memoretur amplius, Hier. 11. Sic enim impietas semper in malũ proficit, iustissimo Deo præcedentia peccata nouis subsequentibus vindicante, vt non immeritò impij magistratus imaginẽ, hi Principes & sacerdotes præ se ferre videatur: qui cùm semel veritatem ipsam oppugnare cœperint, non antè desistũt, quàm omnino oppresserint, exigentibus id sæpè meritis subditorũ, quia Dominus est, qui regnare facit hypocritam propter peccata populi sui, Iob 34. Illud quoque hoc loco admirari licet, humanam malitiam, licet potentia, armis, facultatibus, & omnibus præsidiis fulciatur, nihil tamẽ posse contra electos, nisi Deo permittente: qui mala hominum voluntate ad exercitium vtitur electorum, non pro ipso improborum arbitrio, sed secundũ propositum suum, & Ecclesiæ vtilitatem. Est & illud quoque horum Principum magnæ improbitatis, & impudentiæ argumentum, quòd nullo pietatis vel religionis amore coërcentur à flagitio concepto in filium Dei, sed solo mundi & turbarum motu. Ideò inquiunt, Non in die festo, ne fortè tumultus fieret in populo; sed iusto Dei iudicio comprehenduntur in conciliis quibus cogitant, Psalm. 10.

Horrendum Dei iudicium in Iuda.

3 Tertiò, Horrendum iudicium Dei in Iuda proponit, qui ex Apostolo & verbi Dei præcone, factus, propria malitia, qua ita est excæcatus, venditor, traditorque Christi. Quum enim diabolus

bolus misisset in cor eius, vt traderet eum, tunc abiit ad Principes & summos Sacerdotes, dicens, Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam? Hic fructus est auaritiæ, vt verè dixerit Poëta: Quid non mortalia pectora cogis auri sacra fames? & Apostolus, Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationes & in laqueum diaboli, quæ mergunt homines in interitum, 1. ad Tim. 6. Refert autem impius hic proditor omnium eorũ imaginem, qui contra consciẽtiam, veritatem Dei in mendacio detinent, quæstus causa pietatem simulant, sacramenta Christi nõ nisi certo pretio accepto administrant, & Simoniaca labe turpiter Ecclesiam defœdant. Hi enim verè Christum Iudæis tradunt illudendum & occidendum: quia huiusmodi hominum causa nomen Domini iugiter blasphematur: quibus iustissimè competit illud: Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissẽ vtique, &c. Psalm. 54. Quòd autem opportunitatem nacti impij magistratus perpetrandi sceleris pretium offerunt, insignem eorum in Christum declarat inuidiam, quanuis parati iacturam subire, vt innocentis morte sese exsaturent. Ita solent ij quibus veritas odio est, omnia tentare, vt eam semel opprimant: nec antè desistunt, quàm quod cupierint, assequantur.

EPILOGVS.

Exordium præclarissimæ Cœnæ vltimi vale, quam cum selectis totius mundi fecit Christus Iesus, nobis ob oculos ponit. In qua duo obseruanda: Agni typici immolatio & finis, & agni veri mysticam significationem, & præsentissimam exhibitionem, quo omnia legis inuolucra cessauere & completa sunt. Desiderat enim primùm typicum phase manducare, & sic suæ passionis mysteria declarare, vt antiqui phase probator existat, & ad suæ dispositionis figuram pertinuisse demonstret, dum adueniente veritate ostendit vmbram cessare. Et quia vltimum vale, ideo multum desiderabile. Nam in vespera decimaquarta die mensis primi, necesse fuit occidi agnum paschalem, Exod. 12. quare vt veritas corresponderet figuræ, voluit Dominus cum discipulis phase vetus terminare, & nouum inchoare. Item ne improuisus & nescius existimaretur traditus & passus, traditionem prædixit sicut & passionem, occultè tamen, non prodendo proditorem, quo sic ad resipiscentiam eum prouocaret. Deberet, inquit, amor esse reciprocus, sed tamen est hic nobiscum in mensa, qui me proditurus est his qui me quærunt ad mortem. O quot in mensa Domini immundas habent manus!

FERIA QVARTA POST DOMINICAM PALMARVM, EVANGELIVM.

an.13. *Ante diem festum Pasche, sciens Iesus quia venit hora eius, &c.* Finis Euangelij: *ita & vos faciatis, &c.*

ETSI non ignorem huius Euangelij historiam factam esse ipso die cœnæ Domini, atque hoc die Christum fuisse à Iuda venditum; tamen quia, iuxta communem Ecclesiæ consensum, lotio pedum sacramēti institutionem præcessit, ideò consultè hoc Euangelium hoc die interpretari licet. Complectitur autem quatuor.

nsuetudo risti. 1 Primò, Singularem Christi mansuetudinem, & humilitatem, qua se non tantùm in abiectissimam seruitutem lotionis pedum demisit, sed in horribiles illos dolores Passionis, quos nostra caussa assumpsit, ad Philippenses 2. Propter nimiam scilicet, charitatem, qua dilexit nos, &c. Eam autem dilectionem electis, & fidelibus quotidie impendit, quam Apostolis typica hac lotione significauit, s. sanguine suo sese animæ, & corporis sordes loturum, peccata, nimirum, & pœnas peccatorum, quæ licet in natura videantur relictæ in exercitium, in morte tamen prorsus extinguentur, Apoc.7. Absterget Deus, Dan.12. Isa.25. Deleuit enim Christus mortem, peccata, mundum, diabolum, & infernū, non vt non sint, sed vt fidelibus non dominētur, ablata ipsorū tyrannide, & potentia, ne lotis & iustificatis noceant, sed potius, vt ait Apost. Rom. 8. cooperentur in bonum. Nam præcipitauit mortem in sempiternum. Isa. 25. deleuit chirographū decreti ad Col.2. vicit mundū, Io.17. alligauit fortem, & vasa eius diripuit, Luc.11. & in sanguine testamēti eduxit vinctos de lacu, in quo non erat aqua. Zac.9. Sed tamen egent cōtinua lotione pedum, quia etiam in iustificatis & electis infirma natura subinde graues & malos affectus gignit, qui continua egent lotione, quæ per pœnitentiæ lachrymas fit. Dum itaque Christus surgit à cœna, deponit vestimēta, linteo se præcingit, mittit aquam in peluim, & incipit lauare pedes discipulorum: insignem illam erga miseros mortales declarat charitatem, qua quum diues esset, propter nos egenus factus est, vt, s. ipsius inopia diuites efficeremur.

2 Secundò, Petro recusanti lotionis beneficium, ostendit insignem illius vtilitatem, dum insinuat veram iustitiā, aut vitam æternam haberi non posse, nisi per Christum à sordibus peccati

etri modestia abluamur. Obseruanda interim est Apostoli Petri modestia,
animi de- & animi demissio, qua indignum se iudicat, cuius pedes ille la-
issio. uaret, qui sua virtute cæcorum oculos aperuit, Mat.11. leprosos

mun-

mundauit, mortuos suscitauit, Iohan. 11. cælum & terram è nihilo creauit, Gen. 1. & denique omnia fecit quæ cæli ambitu cótinentur. Tulit quidem hanc animi modestiam Christus, quanquam ex zelo, non secundum scientiam prodiret, insinuans eos qui spirituales sunt, debere imbecillitatem infirmorum sustinere. Ideò inquit, *Quod ego facio, nescis modò*: quasi dicat, Animalis adhuc quũ sis, non percipis ea quæ sunt Spiritus Dei, quia incomprehensibilia sunt iudicia Dei, & inuestigab[illegible]es viæ eius, Rom. 11. Scies postea, dum scilicet, Spiritum sanctum acceperis, qui deducens te in omnem veritatem docebit te omnia, Iohan. 14. 16. Verùm dum pertinaciùs Christo reluctari pergit, vt est semper carnis natura propensior in ea quæ rationi adlubescunt, potius quàm quæ verbo Dei impetrantur, his obedire, graui illum comminatione terret, dicens, *Si non lauero te*: quasi dicat, Nisi te fecibus prauæ concupiscentiæ purgatum mundauero, spiritu iudicij & spiritu ardoris, Isa. 4. qui baptizatis ob perpetuam cum carne luctam est necessarius: *Non habebis partem mecum*, scilicet, in terra viuentium, quam per passionem vobis quoque sum ac omnibus electis paraturus. Hac terribili comminatione audita perculsus, (Est enim quouis gladio ancipiti penetrabilior sermo Dei, pertingens vsque ad diuisionem animæ ac spiritus, &c. Hebræorum 9.) se totum voluntati Dei permittit. Est enim ea fidei natura, vt se totam Deo committat. Ideò inquit, *Domine, non tantùm pedes, sed & manus*, id est, opera; & caput, id est, intentionem. Quibus verbis pulchrè exprimit nos, nostraque omnia ex se sordida esse ac fœda, nec in iudicio Dei posse consistere, nisi à Christo purgata. Galat. 6. Rom. 14.

3 Tertiò, Doctrinam Christi, qua docet eos, qui, vt loquitur Apostolus, Heb. 6. & Rom. 6. semel sunt illuminati, gustauerũt donum cæleste, participes facti sunt Spiritus sancti, in morte Christi baptizati sunt, & loti sunt à peccatis, vt scilicet, sint in Christo Iesu noua creatura, renouati spiritu mentis, & induti nouum hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia & sanctitate veritatis: quo modo, scilicet, eos oporteat ambulare, & placere Deo, quorum caput, & manus, id est, authore Bernardo, sermon. de lotione pedum, intentio & operatio munda est, vt non hominibus, sed soli Deo placere studeant, abnegantes impietatem & secularia desideria, vt sobriè & piè viuant in hoc seculo: his tamen esse opus vt pedes lauent, id est, animi affectiones, subinde per pœnitentiæ lachrymas expurgent. Vix enim fieri potest, quin vanitati, voluptati & curiositati subinde animus plusquam oportet cedat. Nam in multis offendimus omnes. Est enim, iuxta Augustinum, sanctissima oratio, Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas ā nobis non est. Quare leuia & si hæc videantur esse pec-

cata, contemnenda tamen sunt, quando impossibile sit cum eis saluari: nec nisi per Christum elui possunt: est enim propitiatio pro peccatis nostris. Si tamen secundum post naufragium tabulam pœnitentiam non negligamus, qua virtute sanguinis agni immaculati, animorum & corporum sordes purgantur, vt corã Deo eiusque seuero tribunali consistere possimus, tanquam abluti, sanctificati & iustificati. Sic enim fit, vt loti simus coram Deo mundi, quemadmodum hîc docet Christus: quamuis enim sine peccato non simus, tamen si non dominetur ac regnet in nostro mortali corpore, vt obediamus concupiscentiis eius, non imputatur, etsi carne seruiamus legi peccati, modò mente seruiamus legi Dei, Rom. 7.

4 Quartò, Suo ipsius exemplo hortatur Christus Apost. Episcopos & Sapientes, quibus Ecclesiam suam, quam acquisiuit sanguine suo, Act. 20. commisit, ad mansuetudinem, modestiã, & epiceiam, dum ait, *Si ergo ego laui pedes vestros, Dominus & magister*, non tragicus aut imaginarius vel titulo tenus: sed verè; &, vt loquitur Scriptura, Dominus dominãtium, Princeps regum terræ, & Rex regum: ergo & vos debetis alter alterius lauare pedes. Qui maior est vestrũ, fiat sicut minor, Mat. 20. Luc. 22. Galat. 6. Non iubet autem Christus hoc præcepto, vt in publicis peccatis, & manifestis criminibus inuicem sibi adulentur & præfecti & subditi: sic enim politiam omnem prorsus subuerteret: Sed ex æquo vult omnes suæ sortis meminisse: vt, s. mutua lenitate sanemus, quæ salua charitate tolerari possunt. Est autem superiorum & gubernatorum vitã, & mores leniter ferre suorum subditorum, quatenus cum pace Reip. & sine iniuria creatoris licet: & subditorum, gubernatorum, & doctorum mores, licet tetricos & difficiles, tolerare. Porrò quàm graues turbas in Ecclesia Christi dederit huius præcepti neglectus, res ipsa loquitur.

[margin: ...periorum est ...gubernatorũ, ...bditorum vitam & mores leniter ferre.]

EPILOGVS.

S. Euangelista loquuturus de tanta Christi charitate & humilitate, prius celsitudinem commendare voluit, quod à Deo exisset, & ad Deum iret: quodque omnia Pater dederit ei in manus, mortem, suos hostes, proditorem ipsum, quem perdere poterat vt ficum, aut scindere vt petram, sed voluntariè sustinet passionem & mortem Christus Iesus. Charitas causa fuit mortis eius: nam in finem dilexit suos, & nihil omisit quod amantem deceret, vt sic amati redamemus eum, & eius causa proximum ad salutem animarum, finem fidei nostræ. Post hæc occurrit contemplanda Christi humilitas, qua in tam humili forma suis discipulis lauat pedes, & antidotum erit contra pestem ambitionis. Quem enim non pudeat ceruicem erigere qui hæc videat. hinc dicit, Exemplum dedi vobis. Nec satis est scire ista. sed beati sunt qui fecerint ea. Ethicè verò ex huius Euangelij circunstantiis etiam docemur quomodo nos ritè parare debeamus ad sacram Synaxim, &c.

Et cùm facta esset hora, discubuit, & duodecim Apostoli cum eo. Finis Euangelij: *qui pro vobis fundetur, &c.* Luc. 22. Matth. 26. Marc. 14. 1. Cor. 11.

ABROGATIS typis illis & Mosaicis sacrificiis, in vltima cœna Christus nouum, non secundum ordinem Aaron, sed Melchisedech, sacrificium instituit, panem & vinum, in verum ac viuum corpus suum conuertendo. Vbi non ratione, sed fide sunt æstimanda quæ in hac Cœna agit Christus. Sunt autem obseruanda quatuor.

1 Primò, Vehemens hoc Christi desiderium, quo præter consuetudinem ad hanc Cœnam accedit, non obscurè magnū quid ipsum facturum indicans, ex quo intelligas non communem aut vulgarem fuisse, sed prorsus diuinam ac cælestem, qua dignatus est Filius Dei humanam naturam maledicto obnoxiam, cælestibus epulis pascere, proprio scilicet corpore & sanguine. Dignatio Fi[lii] Dei. Siquidem id & potuit, quia Deus, apud quem non impossibile omne verbum, Luc. 1. & voluit, quia sæpius pollicitus fuerat, Iohan. 6. Panis quē ego dabo, caro mea est pro mundi vita, &c. Quisquis igitur est sacramentarius, aut Caluinianus, aut Mennonita, veritatem corporis in sacramento Eucharistiæ negans, hic vel diuinitatem, vel omnipotentiam, vel voluntatem Christi tollit, efficacem contra manifestum Dei verbum, quo dicit, Ego & Pater vnum sumus, Iohan. 10. Omnia quæ habet Pater, mea sunt, Iohan. 16. Item, Omnia quæcunque voluit Dominus, fecit in cælo & in terra, Psalm. 134. Certa fide est ergo credendum Christum potuisse, voluisse & fecisse, scilicet vt ex pane corpus suum fieret, quod vitam daret. Sacramenta[rii] quid Christ[i] tollant. Christus on[nia] potest.

2 Secundò, Vt insignem illam charitatem, qua sese in mortē pro nobis erat daturus, arctiùs animis nostris infigeret, non sui tantùm typum & figuram discipulis in speciebus panis & vini exhibuit, tanquam mnemosynon quoddam & certum amicitię symbolum. Est enim cuilibet etiam plebeio facile apud amicū sui figuram in imagine pictam relinquere: Sed hanc nemo nisi qui ratione careat, pro corpore amplectitur. At verò Christus diuinitatis suæ potentia accepit panem, vt promissioni fidem faceret: Panis quem ego dabo (Iohan. 6.) caro mea est: & gratias agens benedixit, vt insinuaret sublimius aliquid se facturum, quàm humana ratio assequi potest: sic enim in rebus arduis semper solet facere Christus. Neque iis contentus fuit, sed fregit, ac dedit discipulis, non simpliciter, aut mimicōs tantùm: sed dicendo, *Hoc est corpus meum: hic est sanguis meus.* Quare vehementer errant, qui Christum panem tantùm fregisse, ac dedisse discipu-

lis,

lis,impudenter afferunt.. Operatoria enim eſt hæc Chriſti oratio,cum intentione faciendi prolata ab eo qui poteſtatem habet: Qui corpus ſuum non cum pane præſens adeſſe fecit,ſed verè,vt catholica credit Eccleſia, tranſelementauit & tranſſubſtantiauit in corpus & ſanguinem ſuum. Quare liberè contra Oecolampadium,Svvenckfeldium,Stanckarum, Caluinum,Bezam,Lutherum, Brentium, alioſque omnes noſtri tẽporis hæreſiarchas, credimus & profitemur,Chriſtum in hac nouiſſima Cœna,verum ſuum corpus, quod pro nobis in mortem tradidit, diſcipulis dediſſe, non vt ipſis tantùm eſſet charitatis & amoris mnemoſynon, ſed fidelibus omnibus pignus & arrabo ſalutis æternæ Chriſti merito obtinendæ, perpetuaque mortis Chriſti recordatio, 1.Corinth. 11. Quotieſcunque manducabitis,mortem Domini annunciabitis,donec veniat. Atque ideo Apoſtolis,Epiſcopis, & Sacerdotibus hanc poteſtatem in Cœna Chriſtus fecit,dicens,*Hoc facite in meam commemorationem* Quibus verbis ſacerdotium,nouæ legis Sacramentum, ipſoſque Apoſtolos,& per eos eorum legitimos ſucceſſores ſacerdotes inſtituit,qui offerrent dona & ſacrificia pro peccatis, quemadmodum ipſe Chriſtus non ſolum in cruce cruentum iuxta typum Aaronis,ſed in Cœna ſecundum ordinem Melchiſedech,obtulit ſacrificium.

[Tran]ſſubſtan[tiati]o.

[Cor]pus Chriſti [non] tantũ mne[mo]ſynon, ſed [pign]us & arr[abo] ſalutis æ[tern]æ.

[Sac]erdotium [nou]æ legis ſa[cra]mentum, & [sace]rdotes inſtituuntur.

3 Tertiò, Quale corpus ſub viſibili elementorum ſpecie Apoſtolis dederit: verum, ſcilicet, & viuum,quale virgo mater concepit & peperit: Magi in præſepio adorauerunt: in mortem Iudæis tradidit Iudas, & Pilatus crucifixit: clauſo ſepulchro propria virtute ſuſcitauit; & ab angelis in cælo ad dexteram Patris adoratur. Quod Chriſti verbis efficaciſſimè demonſtratur,dum ait,Luc.22. *Hoc eſt corpus meum quod pro vobis datur: hic eſt ſanguis meus qui pro vobis effundetur.* An quæſo aliud corpus in mortem dedit,quàm mater peperit,quàm Magi adorauerunt,quàm cruci eſt affixum? Atqui hoc ſe dare fatetur. Illud igitur ſit oportet, niſi mendacem eum eſſe voles, qui ſumma veritas eſt: proinde nec fallere,nec mentiri poteſt. Falleret autem ac mentiretur,ſi quum verum ſe dare corpus aſſereret,typicum tãtùm & figuram illius exhiberet.

[Cor]pus quale [Ch]riſtus Apo[ſto]lis dederit.

Verius hic igitur veteris Eccleſiæ patres amplectimur, puta, Auguſtinum tractat. 26.in Iohan. Item 45,50,61,62: lib. 21. de Ciuitat.Dei,cap.25. ſerm.11. de verbis Domini.

Ambroſium in cap.22.Luc.lib.2.offic.cap.28: lib.4.de ſacram.cap.4: Item lib.5.cap.4:Item de iis qui myſteriis initiantur,cap.9.

Chryſoſtomum, Homel.31.61.ad populum Antioch. in cap.10. 1.epiſt. ad Corinth. hom.3.in epiſt.ad Epheſ.

Theopyhlactum,comm.in Marc.c.14.Mat.26.in c.Ioh.6.

Ori-

Origenem lib.8.contra Cels. hom.16.in numer. Item capite 26.Matth. hom.38. in Lucam.

Hilarium, lib.8. de Trinitate.

Cyprianum, serm.de Cœna Domini, Panis quem Dominus discipulis tradidit, non effigie, sed natura mutatus est.

Tertullianum libr.4 contra Marchion. libr.2.ad vxorem. lib.de resurrectione carnis.

Irenęum lib.4. contra hæres.cap. 57. Item lib.5. in initio: quàm coniuratos hostes fidei hæreticos, qui non verentur apertissima Christi verba euertere, qui veritate sublata vmbram tantùm,& simulachra relinquunt.

Neque veritati derogat, quód Patres quandoque diuersis nominibus, scilicet figuræ, vt August.in Psalm.3. Tertullianus contra Marc. Augustinus tractat.27.in Iohan. signi, Augustin. tract.50. in Iohan. habet Christũ in præsenti per fidem, in præsenti per signum,&c. & Sacramenti appellent: siquidem, ipso Augustino teste, vna eademque res & veritas esse potest & figura, vt de corpore Christi loquitur. Sic Aaronica illa sacrificia, vt vera erant sacrificia, & figuræ veri illius sacrificij quod in cruce Filius Dei obtulit pro nobis. Est itaque Eucharistia hæc à Christo Apostolis & nobis omnibus data, verum ac viuum Christi corpus, sed nunc immortale, impassibile & glorificatũ, omnibus scilicet iis gratiis ornatum, quibus post resurrectionẽ est humana natura affecta. Res vna ea & veritas e potest & fi

4 Quartò, Vsus, quem esse voluit Christus in sumptione, & adoratione, vt in vtroque fides nostra exerceretur. Parit autem horum vtrunque varios effectus. Nam sumendo, 1.Christo incorporamur. 2, Efficimur corpus Christi mysticũm. 3, Charitatem infusam per Spiritum sanctum alimus & fouemus, 1.Corinth.10. Vnus panis & vnum corpus multi sumus, &c. Vnde Augustinus, Qui accipit sacramentum virtutis, & non seruat vinculum charitatis, non remedium accipit pro se, sed iudicium contra se. Quare grauiter monet fideles Apostolus, vt probent seipsos, & sic de pane illo edant & de calice bibant: hoc est, vt Scripturæ docent, fidem: charitatem mutuam. Matth.5. si offers timorem: probationem sui, 1.Cor.11. castitatẽ, 1.Reg.12. Si mundi sunt pueri,&c. adhibeant. Sic enim fiet, vt sacrosanctis mysteriis desumẽdis,& si non exactè, saltem quatenus humana fert imbecillitas, sese idoneos faciant, Christo id suo spiritu supplente, quod humana industria præstari nequit, quæ cũ infirmior sit quàm vt præstare hæc possit exactè, respicit Deus ipsorum humilitatem, qua declarant indignos sese qui cælesti illo cibo pascantur, d. cum Centurione, Domine, non sum dignus vt intres sub tectum meum: respicit obedientiam, qua nituntur satisfacere Christo dicenti, Nisi manducaueritis carnem

Vsus Eucharistię in sumptione & adoratione.

Probatio a charitatæ in sumptionem.

Matth.8.

nem filij hominis, non habebitis vitam in vobis, Iohan. 6. & bonam respicit eorum voluntatem, qua in omnibus satisfacere nituntur præceptis, tum Christi, tum Ecclesiæ.

Adoratio Eucharistiæ.

Adorando autem fidem, spem & charitatem exercemus, sine quibus impossibile est placere Deo, Heb. 11. Nec potest superstitionis aut idololatriæ argui; qui extra sumptionem adorarit, vt eleganter ostendit Augustinus tomo 8. in Psalmo 98. quia ipsam carnem, in qua hic ambulauit, nobis manducandā reliquit. Et nemo illam carnem manducat, nisi qui prius adorauerit.

EPILOGVS.

Institutio venerabilis Sacramenti altaris in præsenti Euangelio continetur. Finitis quippe veteris agni cæremoniis, transit Christus ad institutionem noui & veri agni, quem in memoriam suæ passionis & nostræ redemptionis frequentari instituit: de cuius dignitate sic inquit Chrysost. Vide ô homo, quali sis à Christo honore honoratus, quali & mensa potiris, quod angeli videntes horrescunt, nec sine reuerentia respicere audent, propter eā quæ intus fertur coruscationem. Confirmatur ergo verbis Christi Christiana & catholica nostra confessio de hoc Sacramento, quæ hæc est: Credo corde, & ore confiteor sub speciebus panis & vini in venerabili Sacramento, veraciter, essentialiter, & præsentialiter esse & contineri, verbi Christi virtute, carnem & sanguinem Domini nostri Iesu Christi, corpus & animam eius, Deum & hominem, adeò veraciter atque de Maria virgine natus est, atque in cruce pependit: necnon iam sedet à dextris sui Patris omnipotentis in cælo. Vt ergo sit nobis quod offeramus acceptabile sacrificium, quo nobis resipiscentibus conciliatum & placatum certò sciamus Patrem, id nobis facere in sui memoriam præcepit, 1. Corinth. 11. Vnde cùm discipulis idem faciendum præceperit, manifestum est post verba consecrationis prolata à sacerdote, non panem, sed corpus esse Christi, atque iam veram transsubstantiationem, post vltimum verborum instans, fieri, vbi completur sensus. quæ fit non virtute ministri, sed Dei. 1. Pet. 4. Ipse enim adest sacris verbis, modò adsit legitimus minister, forma præscripta, & fides Ecclesiæ.

FINIS Epistolarum & Euangeliorum Quadragesimalium.

LAVS *Deo opt. max. omnium bonorum ac gratiarum fonti exuberantissimo.*